

**Житија Светих. Мај
преподобный Иустин (Попович),
Челийский**

1. Maj

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ПРОРОКА ЈЕРЕМИЈЕ

Свети пророк Јеремија¹ родио се у левитском граду Анатоту, у пределима племена Венијаминова, недалеко од Јерусалима. Син свештеника Хелкија, он је као и Самуило унапред изабран и предначачен за пророчку службу, још пре рођења свог, по речи самог Господа: „Пре него те саздах у утроби, знах те; и пре него изиде из утробе, посветих те; за пророка народима поставих те“ (Јерем.1:5).

Свештеник по свом рођењу а учитељ и пророк по призивању од Бога, свети Јеремија је, по сведочанству светог Игњатија Богоносца, био девственик целог живота свог (ср. Јерем.16:2). Почео је пророковати 630. године пре Христа, када му је било 15 година. То се види из прве главе његове књиге, где он, позван од Господа на пророчку службу, овако изражава своју збуњеност: „Ох, Господе, Господе! ево не знам говорити, јер сам дете“. – Но Господ га бодри и, обдарујући га разумом зрела и потпуна човека, каже му: „Не говори: дете сам; него иди куда те год пошљем, и говори што ти год кажем. Не бој их се, јер сам ја с тобом да те избављам“. Рекавши то, Господ пружа руку своју, дотиче се уста Јеремијиних, и говори му: „Ето, метнух речи своје у уста твоја. Види, постављам те данас над народима и царствима да истребљујеш и обараш, и да затиреш и раскопаваш, и да градиш и да садиш“ (Јерем. 1, 6–10).

Ова реч Господња, којом Господ позва Јеремију на пророчку службу, би у време цара Јосије. А свети пророк беше тада у петнаестој години живота. И у тако младом дечаку стаде дејствовати велика благодат Божја.

У то време јеврејски народ, иако се клањаше Богу истинитоме који га изведе из Египта, ипак му не служаше истински. Мешајући се са незнабожачким народима, Јевреји се искварише, и већина навикосе на дела њихова и служаху идолопоклоничким гадостима. Не само у околини Јерусалима по брежуљцима и долинама, већ и у самом Јерусалиму крај храма Господњег, подигнутог од Соломона, стајаху идоли којима искварени људи приношаху жртве као истинитоме Богу. Гнев

због тога на те људе, Господ им припремаше брзо разорење и погибао, што и претсказа Јеремија кроз два виђења: виђење бадемовог прута, и виђење котла који ври. И дође реч Господња Јеремији говорећи: Шта видиш, Јеремија? Он одговори: Видим прут бадемов. Тада му Господ рече: Добро си видео, јер ћу настати око речи своје да је извршим. – Опет му дође реч Господња другом говорећи: Шта видиш? Он одговори: Видим котао где ври, и предња му је страна према северу. Тада му рече Господ: Са севера ће навалити зло на све становнике ове земље. Ти дакле опаши се и устани и говори им све што ћу ти заповедити; не бој их се, да те не бих сатро пред њима. Јер ево ја те постављам данас као тврд град и као стуб гвозден и као зидове бакарне свој овој земљи, царевима Јудиним и кнезовима његовим и свештеницима његовим и народу земље ове. Они ће ударити на те, али те неће надвладати, јер сам ја с тобом, да те избављам (Јерем. 1, 11–14, 17–19).

Бадемов прут означавао је скорост казне Божје, јер се бадемово дрво пре других дрвета буди из зимског сна: оно цвета у јануару, а у марту већ доноси зрео плод. Тако ће Праведни Одмаздител прутом посетити безакоња њихова и ранама неправде њихове. А котао који ври означавао је то, да ће се град Јерусалим напунити крви и узаврети пометњом, сатиран мачем и огњем непријатеља који ће навалити на њега.

И нареди Господ пророку своме Јеремији да објављује људима о овом гневу Божјем што иде на њих, и да их потстиче на покајање. Испуњујући наређење Божје, свети Јеремија пророковаше у време цара Јосије, и у време сина његова Јоахаза, и у време брата Јоахазова Јоакима, и у време Јехоније сина Јоакимова, и у време Седекије који беше брат Јоахазов и Јоакимов а син Јосијин.

Много страдања поднесе пророк Божји од својих саплеменика који не вероваху речима његовим, јер објављиваше ужасне претње Господа Саваота и проповедаше речи Божје и у дворишту храма, и у граду, и у царском дворцу, и у тамници, и у околини Јерусалима. Извођен пред цареve и кнезове, он је свима говорио смело, да ће их, ако се не покају и не одврате од идолопоклонства, убрзо постићи сва зла која ће

нагрнути са севера на све становнике Јудеје. Јер ево шта говори Господ: Ја ћу сазвати сва племена из северних царстава, те ће доћи, и сваки ће метнути свој престо на вратима Јерусалима и око свију зидова његових и око свих градова Јудиних, и биће Јудејима судије и казнитељи. А то ћу пустити на њих што ме оставише, и принесоше жртве другим боговима, и поклонили се делима руку својих. Чујте реч Господњу, доме Јаковљев и сва племена дома Израилјева. Овако вели Господ: Каку неправду нађоше оци ваши у мене, те одступише од мене, и присташе за ништавилем, и посташе ништавни, и не рекоше: где је Господ који нас је извео из земље мисирске, водио нас по пустињи, по земљи сухој, по земљи сени смртне, по земљи преко које нико није ходио и у којој нико није живео? И кад вас доведох у земљу родну да једете род њезин и добра њезина, дошавши оскврните земљу моју и од наследства мога начинисте гад. Зато ћу се судити с вама, и са синовима синова ваших судићу се. Је ли који народ променио богове, ако и нису богови? а мој народ промени славу своју на ствар залудну. Чудите се томе, небеса, и згрозите се и запрепастите се! Јер два зла учини мој народ: оставише мене, извор живе воде, и ископаше себи студенце, студенце испроваљиване, који не могу да држе воде. Говоре дрвету: ти си отац мој; и камену: ти си ме родио; јер ми окренуше леђа; а кад су у невољи говоре: устани и избави нас. А где су богови твоји које си начинио себи? нека устану, ако те могу избавити кад си у невољи; јер имаш, Јуда, богова колико градова. О роде! видите реч Господњу; бејаш ли пустиња Израилу или мрачна земља? зашто говори мој народ: господари смо, нећемо више доћи к теби? Заборавља ли девојка свој накит и невеста урес свој? а народ мој заборави ме толико дана да им нема броја. Зашто говориш да је добар твој пут тражећи што љубиш? И јоште на скутовима твојим налази се крв невиних сиромаша... Зато ћу довести зло од севера и погубити велику. И тада ће нестати срце у цара и срца у кнезова, и свештеници ће се препастити и пророци ће се запрепастити. Као што извор точи воду из себе, тако Јерусалим точи зло из себе; насиље и отимање чује се у њему, преда мношвом су једнако болови и ране. Поправи се, Јерусалиме, да се не удаљи душа

моја од тебе, да те не обратим у пустињу, у земљу где се не живи (Јерем. 1, 15–16; 2, 4–7; 9, 11–13; 27–28; 31–34; 4, 6–9; 6, 7–8).

Ове и многе друге речи с пророчким жаром говораше свети Јеремија, што је све опширно изложено у његовој Књизи. И све што говораше, збиваше се.

Безде и невоље за Јерусалим почеше у време цара Јосије. У то време цар мисирски фараон Нехао крену са војском на цара асирског к реци Еуфрату. Но пошто је пут његов водио преко предела земље јудејске, цар Јосија, да би спречио најезду Египћана на своју земљу, скупиле војску и крену у сусрет фараону. А фараон посла к њему посланике и поручи: Шта ја имам с тобом, царе јудејски? не идем ја данас на тебе, него на дом који војује на мене, и Бог ми је заповедио да похитам. Прођи се Бога који је са мношвом, да те не убије. Али Јосија не пристаде на поруку фараоновог, него удари са војском на њега у пољу мегидонском што је у пределима Манасијиним. И стрелци фараонови устрелише цара Јосију. И тако љуто рањена одвезоше у Јерусалим; и он тамо умре. И би погребен у гробљу отаца својих. И горко плака за њим сав Јерусалим и сав народ, јер беше веома добар и врло побожан. И пророк Јеремија нарица за њим (4. Царс. 22, 1; 2. Дневн. 34, 1; 35, 20–25).

После тога фараон Нехао оде с војском на Асирију, а у Јерусалиму би помазан за цара млађи син Јосијин Јоахаз. Он царова само три месеца, до повратка фараона Нехао са похода на Асирију. Враћајући се као победник, Нехао потчини својој власти Јерусалим и сву Јудеју, и збаци с престола цара Јоахаза, кога народ беше изабрао, и постави за цара старијег брата Јоахазовог Елиакима коме даде име Јоаким. Јер су цареви победитељи имали обичај да мењају име побеђеном и покороном цару. И разреза Нехао данак на Јудеју сто таланата сребра и сто таланата злата², а збаченог цара Јоахаза као заробљеника у оковима одведе у Египат где Јоахаз и умре.

И тако семе Авраамово, народ слободни, и некада славно царство, изгуби своју самосталност и паде у ропство. И то би зато што гресима својим разгневише и огорчише вишњег Бога, јер не послушаше речи светог пророка и не покајаше се.

У почетку царовања Јоакима сина Јосијина дође Јеремији ова реч од Господа: Стани у трему дома Господњег, и говори свима Јудејцима, који долазе да се поклоне у дому Господњем, све речи које ти заповедам да им кажеш, не изостави ни реч. Реци им дакле: Овако вели Господ: ако ме не послушате да ходите у мом закону који сам ставио пред вас, да слушате речи слуга мојих пророка, које вам шаљем једнако, учинићу с домом овим као са Силомом (ср. 1. Цар. 4, 10–11; Јерем. 7, 12.14), и град овај даћу у проклетство свима народима на земљи (Јерем. 26, 1–2, 4–6).

А кад ове речи Божје говораше пророк Јеремија у дому Господњем, и чуше га свештеници и лажни пророци и сав народ, испунише се гњева и ухватише Јеремију, и викаху: Нека умре човек који овако пророкује. И кнезови Јудини чувши то дођоше из дома царскога у дом Господњи, и седоше пред нова врата Господња. И рекоше свештеници и лажни пророци кнезовима и свему народу говорећи: Овај човек заслужује смрт, јер пророкова против овога града, као што чусте својим ушима. Тада проговори Јеремија свима кнезовима и свему народу говорећи:

Господ ме посла да пророкујем против овога дома и против овога града све што чусте. Зато поправите путове своје и дела своја, и послушајте реч Господа Бога свога, и одустаће Господ од зала која изрече на вас. А ја, ево сам у вашим рукама, чините од мене што мислите да је добро и право. Али знајте зацело, ако ме убијете, крв праву свалићете на се и на овај град и на становнике његове, јер доиста Господ ме посла к вама да говорим све ове речи да чујете. Тада рекоше кнезови и сав народ свештеницима и пророцима: Није овај човек заслужио смрт, јер нам је говорио у име Господа Бога нашега. А усташе и неки од старешина земаљских, и штићаху пророка Јеремију говорећи свему збору народном: опомените се како Михеј Морашћанин пророкова у време Језекије цара Јудина и говори свему народу Јудину и рече: овако вели Господ над војскама: Сион ће се преорати као њива и град ће Јерусалим бити гомила камења, и гора овога дома висока шума. Еда ли га за те речи уби Језекија цар Јудин и сам Јуда? Не побојаше ли се Господа,

и не помолише ли се Господу? и Господу се сажали ради зла које беше изрекао на њих. Ми дакле чинимо велико зло душама својим (Јерем. 26, 7–19). Стога се покајмо од зала наших, и немојмо тражити смрти невина човека. Јер каква корист би од недавно проливане крви Урије сина Семајина из Киријат-Јарима, који пророкова именом Господњим против овога града и против ове земље исто онако као и Јеремија? И када цар и кнезови тражаху да убију Урију, он уплашен побеже у Египат. Но цар Јоаким посла своје људе у Египат, који га доведоше отуда. И Урија би убијен мачем. Али шта произиђе из тога? Негодовање народа против цара и кнезова јудејских. А то ће се исто десити, ако Јеремију погубите (Јерем. 26, 20–23).

Када то рекоше старешине, народни збор се подели: једни бежу за то да се свети пророк Јеремија убије а други – да се пусти као невин. И противници Јеремијини би свакако преовладали, и убили Божјег човека, да га не заштити утицајни великаш Ахикам, син Сафанов: он избави Јеремију и не даде да га погубе (ср. Јерем. 26:24).

А цар Јоаким чињаше што је зло пред Господом сасвим како су чинили оци његови (4. Цар. 23, 37). И дође опет реч Господња Јеремији говорећи: Иди и уђи у дом цара Јудина, и реци тамо ову реч: чуј реч Господњу, царе Јудин, који седиш на престолу Давидову, ти и слуге твоје и народ твој, који улазите на ова врата. Овако вели Господ: чините суд и правду, и избављајте угњетенога из руку насилникових, и не чините криво иностранцу ни сироти ни удовици, и не чините им силе, и крви праве не проливајте на овом месту. Јер ако доиста узрадите ово, улазиће на врата овога дома цареви који седе место Давида на престолу његову, на колима и на коњима, они и слуге њихове и народ њихов. Ако ли не послушате ових речи, заклинѐм се собом, вели Господ, да ће опустети овај дом; јер ће свети бити они људи, и оружје њихово свето, који вас непокајане грешнике буду секли као дрвеће. И многи ће народи пролазити преко опустелог града овог, и говориће један другоме: зашто поступи Господ тако са овим великим градом? И рећи ће у одговор: зато што оставише завет Господа Бога свог, и поклонише се туђим боговима и служише им (Јерем. 22, 1–9).

За Јоакима пак цара овако вели Господ: Неће нарицати за њим: јаох господару! или: јаох славо његова! Погребом магарећим погрепшиће се, извући ће се и бациће се иза врата јерусалимских (Јерем. 22, 18–19).

Ове смеле речи пророка Божјег, изречене јавно пред народом, силно разгневише цара и његове великаше, и они би га онда убили, да га промисао Божја не сачува да и надаље објављује тајне Господње. Они га дакле грубо и срамно шчепаше, па у окове и тамницу бацише.

Утом настаде време суда Божјег над злочиначким градом. Цар вавилонски Навуходоносор, пошто разби војску фараона мисирског Нехао који је покушавао да освоји Асирију, одмах крену са својом војном силом и против његовог вазала – цара јудејског. И после кратке опсаде Навуходоносор освоји Јерусалим, и Господ му даде у руке Јоакима цара Јудина, у трећој години царовања Јоакимова. И би одведен у ропство у Вавилон цар Јоаким, и са њим многи великаши и истакнути младићи, међу којима беху Данило, Ананија, Мисаило и Азарија, и још многи житељи Јерусалима. И из храма Господњег бише однесени најскупоценији сасуди (Данил. 1, 1–6). Али ускоро Навуходоносор пусти из ропства цара Јоакима у Јерусалим, и учини га поново царем јудејским, само да му буде вазал. Тако протекоше три године: Јоаким је плаћао данак цару вавилонском, као што је раније давао данак фараону египатском. После тога Јоаким збаци са себе јарам вазалства, и престаде давати Навуходоносору одређени данак.

Али пре но што цар Јоаким учини то, дође ова реч од Господа пророку Јеремији у тамници: Узми књигу и напиши у њу све речи које сам ти рекао за Израилъ, и за Јуду, и за све народе, од када ти почех говорити, од времена цара Јосије, до данас; еда би дом Јудин, народ јудејски чуо за све беде које им мислим учинити и вратио се свак са свога злого пута, да бих им опростио безакоња и грехе њихове (Јерем. 36, 1–3). Тада Јеремија дозвола Варуха сина Ниријина да запише што буде говорио, пошто сам у мрачној тамници није могао писати. И Варух, седећи крај тамничког прозорчета, записиваше што му пророк говораше. И написа Варух у књигу из уста Јеремијиних

све речи Господње које му говори. Потом заповеди Јеремија Варуху говорећи: Мене чувају стражари, те не могу отићи одавде у дом Господњи. Него иди ти, и прочитај из књиге коју си написао из мојих уста, речи Господње, народу у дому Господњем у дан посни, и свима Јудејцима који дођу из градова својих прочитај, не би ли молећи се припали ка Господу и вратили се сваки са свога пута злога, јер је велик гнев и јарост што је Господ изрекао за тај народ (Јерем. 36, 4. 5–7).

И учини Варух син Ниријин све како му заповеди пророк Јеремија, и прочита из књиге речи Господње у дому Господњем пред целим народом. То би у петој години царовања Јоакимова (Јерем. 36, 8. 9). А кад за то чуше кнезови, позваше к себи Варуха и наредише му да им прочита књигу. И кад је прочита, они се уплашише, и запиташе Варуха: Кажи нам како си написао све те речи? А он им одговори: Из уста Јеремијиних. И они саветоваху Варуха да се сакрије; исто тако наредише да се и Јеремија у тамници сакрије на неко време; а сами узеше ту књигу и одоше к цару. У то време цар беше код куће и грејаше се крај огња, јер беше зима. И стаде се читати пред царем књига. И не уплаши се цар и његови присутни великаши од читаних речи. Али кад бише прочитана три – четири листа, цар се разгневи, па исече књигу ножем, и баци у огањ на жеравицу, те сва књига изгоре у огњу. Онда заповеди цар да и Варуха и Јеремију ухвате и убију, али их Господ сакри на чудесан начин (Јерем. 36, 14–26).

Потом опет дође реч Господња Јеремији говорећи: Узми другу књигу, и напиши у њу све пређашње речи које бејаху у првој књизи, коју сажеже цар Јоаким. А за цара Јоакима реци да ће тело његово ускоро бити бачено мртво на припеку обдан и на мраз обноћ. – И узе Јеремија другу књигу, и даде је Варуху, а он написа у њу из уста Јеремијиних све речи што беху у оној књизи, коју сажеже цар Јоаким огњем; и још би додано много пређашњим пророчким речима (Јерем. 36, 27–32).

Док се то догађало, по попуштењу Божјем неочекивано нападе на Јерусалим Навуходоносор с војском, састављеном од чета халдејских, сирских, моавских и амонитских. И без муке би заузет Јерусалим, јер не беше спреман за одбрану од

непријатеља. Цар пак Јоаким би ухваћен, и убијен и леш његов извучен изван града, и бачен псима и зверима и птицама да га поједу. И тако се зби пророштво светог пророка Јеремије које изрече о њему (Јерем.22:19). А кости Јоакимове што остадоше непоједене од зверова, Јудеји погребаше у гробљу отаца његових.

После смрти Јоакимове на јерусалимски престо ступи син његов Јехонија, али и он чињаше зло пред Господом. И пророкова свети Јеремија за њега да ће са целим домом својим бити предат од Господа у руке Навуходоносора цара вавилонског, и да више неће видети земље своје (Јерем. 22, 24–27). И ускоро тако и би. Јер Бог допусти, те Навуходоносор заузео Јерусалим, и зароби цара Јехонију с мајком његовом и са слугама његовим и са кнезовима његовим и са дворјанима његовим. И одведе Навуходоносор у ропство с царем Јехонијом све кнезове и све јунаке, десет тисућа робова, и све дрводеље и све коваче, и не оста ништа осим сиромашнога народа по земљи. И однесе све благо дома Господњег и благо дома царског, и полупа све судове златне, које беше начинио Соломон цар Израилев за храм Господњи (4. Цар. 24, 10–14).

И Навуходоносор постави на место Јехонијево Матанију стрица његова, и промени му име назвавши га Седекија. И царова Седекија једанаест година у Јерусалиму, и чињаше што је зло пред Господом сасвим као и пређашњи рђави цареви, јер осурови душу своју и окамени срце своје, да се не би обратио Господу Богу Израилеву. Тако исто и главари јудејски, и свештеници, и народ, умножише гадна безакоња, и идолопоклоничким гадостима оскврнише дом Господњи у Јерусалиму; не послушаше речи Господње из уста пророчких, него вређаху посланике Божје и ниподаштаваху речи Господње, а слушаху лажне пророке своје. Зато гнев Господњи беше на Јерусалиму и на свој земљи јудејској, док Господ сасвим не одбаци тај народ, и не предаде га на потпуно разорење и опустошење (ср. Јерем. 23, 1–40; 52, 1–3).

Та последња напаст, страшнија од претходних, сручи се на Јерусалим на овакав начин. Утврдивши се на престолу у Јерусалиму, цар Седекија науми да се одметне од цара

вавилонског Навуходоносора, да му не робује нити даје данак. На то га наговараху и суседни цареви: едомски, моавски, тирски, амонитски и сидонски, који испрва беху под Навуходоносором вавилонским, па се договорише и збацише са себе јарам његов. И онда послаше изасланике цару Седекији у Јерусалим предлажући му да престане давати данак цару вавилонском и да заједно с њима устане против силе халдејске. И Седекија нагињаше њиховом предлогу.

У то пак време дође од Господа оваква заповест пророку Јеремији: Начини себи окове и јарам, и метни себи око врата; потом их пошљи цару едомском и цару моавском и цару синова Амонових и цару тирском и цару сидонском, по посланицима који ће доћи у Јерусалим к Седекији цару Јудину (Јерем. 27, 2–3).

Свети пророк поступи по заповести Господњој: метну себи јарам око врата, оде у дворац Седекијин када тамо беху изасланици споменутих царева, и рече им: Овако вели Господ над војскама, Бог Израилев: овако реците својим господарима: Ја сам створио земљу и људе и стоку, што је по земљи, силом својом великом и мишицом својом подигнутом; и дајем је коме ми је драго. И сада ја дадох све те земље у руке Навуходоносору цару вавилонском слуги своме, дадох му и звериње пољско да му служи. И сви ће народи служити њему и сину његову и унуку његову докле дође време и његовој земљи, и велики народи и силни цареви покоре га. А који народ или царство не би хтео служити Навуходоносору цару вавилонском, и не би хтео савити врат свој у јарам цара вавилонскога, таки ћу народ походити мачем и глађу и помором, докле их не истребим руком његовом. Не слушајте дакле лажне пророке своје ни врачe своје ни сањаче своје ни гатаре своје ни бајаче своје, који вам говоре и веле: нећете служити цару вавилонском. Јер вам они лаж пророкују, како бих вас далеко одвео из земље ваше и изгнао вас да изгинете. Не слушајте их, него служите цару вавилонском и остаћете живи, и земља ваша неће опустети (Јерем. 27, 4–10. 17).

То би четврте године царовања Седекије цара јудејског. Те исте године пророк Божји Јеремија са јармом око врата уђе

једном у храм Господњи. Ту га срене лажни пророк Ананија и рече пред свештеницима и свим народом: Овако вели Господ Бог Израилъев: сломићу јарам цара вавилонскога; и до две године ја ћу вратити на ово место све судове дома Господњег, однесене у Вавилон, и Јехонију цара, и све робље Јудино. – И скиде Ананија јарам са врата пророка Јеремије, и сломи га. Пророк Јеремија изађе из храма, и оде својим путем. Али дође реч Господња Јеремији, и рече: Иди и кажи Ананији и реци: Чуј, Ананија; није те послао Господ, а ти си учинио да се народ овај поузда у лаж. Ти си сломио јарам дрвени, али начини место њега гвозден јарам. Јер ћу гвозден јарам метнути на врат свим тим народима да служе Навуходносору цару вавилонском. А тебе, зато што си говорио лаж, ја ћу скинути са земље, ове године, ти ћеш умрети; јер си казивао одмет од Господа (Јерем. 28, 11–16). И кроз месец дана умре лажни пророк Ананија.

Извештен о томе, цар Седекија се уплаши, и не смеде у то време да се јавно одметне од цара вавилонскога. Касније пак он склопи савез са фараоном египатским Псаметихом II, сином Нехао, одметну се од Навуходносора и постаде му противник, не слушајући савете светог пророка Јеремије које је стално давао њему и свему народу. Међутим у то исто време пророк Јеремија тајно посла посланицу Јудејцима што беху у ропству у Вавилону. У посланици их извештаваше да ће они остати у ропству седамдесет година; после тога посетиће их Господ и вратити у Јерусалим. И саветоваше им да тамо граде себи куће, да саде вртове, да жене своје синове и удају своје кћери, како би се умножили у ропству а не опали. И још им саветоваше да не слушају лажне пророке, који им лажно обећавају скоро ослобођење, него да моле Бога за цара Навуходносора, како би у његовом миру нашли свој мир и спокојно проживели седамдесетогодишње ропство, одређено им од Бога. „Јер овако вели Господ: кад се наврши у Вавилону седамдесет година, походићу вас, и испунићу вам добру реч своју да ћу вас вратити на ово место. Јер ја знам мисли које мислим за вас, мисли добре а не зле, да вам дам будућност какву чекате“ (Јерем. 29, 4–11).

Ова посланица пророка Јеремије би пажљиво прочитана од поробљених Јудејаца у Вавилону, али у тамошњих лажних пророка изазва силан гнев и жељу да се освете пророку. Зато написао у Јерусалим првосвештеницима да забране Јеремији да пророкује и пише; и усто захтеваху да га окују и метну у затвор, како не би својим посланицама смућивао људе, плашећи их другим робовањем. Међутим пророк Божји, упркос забрани и оковима у које га ставише, не престајаше јављати речи Божје, и говораше да ће робље у Вавилону Господ посетити милошћу својом а оне у Јерусалиму погубити праведним гневом својим. „Ево ја ћу, вели Господ за цара који седи на престолу Давидову и за сав народ који живи у овом граду, пустити на њих мач, глад и помор, и учинићу их да буду као смокве рђаве, које се не могу јести; и гонићу их мачем и глађу и помором, и учинићу да се потуцају по свима царствима, да буду проклетство и чудо и подсмех и руг у свих народа међу које их отерам, јер не послушаше речи моје“ (Јерем. 29, 16–19).

Близу Јерусалима бејаше долина синова Еномових, звана Тофет. У њој беху подигнути високи жртвеници. Ту су Јудејци клали синове своје и кћери и приносили их на жртву идолу Молоху, и спаљивали тела њихова. Када се обављало то безбожно клање невиних деце и приносила језива жртва, бесомучно су трештале трубе и бубњеви, како се не би чуло кукање родитеља и цика клане деце. Изобличавајући и осуђујући тако тежак грех, пророк Божји Јеремија, по наређењу Божјем, купи у лончара крчаг глеђосани, позва неколико старешина народних и старешина свештеничких, и оде у Тофет. И тамо громко објави: Чујте реч Господњу, цареви Јудини и становници јерусалимски! Овако вели Господ над војскама, Бог Израилев: ево ја ћу пустити зло на ово место да ће зујати уши свакоме ко га чује, јер ме оставише људи моји и оскврнише ово место кадећи на њему другим боговима, којих не знаше ни они ни оци њихови, ни цареви Јудини, и напунише ово место крвљу невиних. И подигоше високе жртвенике Валу да сажижу синове своје огњем на жртве паљенице Валу. Зато, ево иде време, вели Господ, кад се ово место неће више звати Тофет – долина Енома, већ долина смрти, долина заклања, јер ће на овом

месту мноштво Јудејаца бити убијено мачем непријатеља њихових; и мртва тела њихова даћу за храну птицама небеским и зверима земаљским; и обратићу овај град Јерусалим у пустош и руг: ко год прође мимо њега, чудиће се и звиждаће за све муке његове. И они ће јести месо од својих синова и месо од својих кћери, и сваки ће јести месо од друга свога у невољи и тескоби, којом ће им досађивати непријатељи њихови који траже душу њихову (Јерем. 19, 1–9).

Пошто изговори овако страшне речи разгневљеног Бога, свети Јеремија тресну о земљу крчаг, и разби га пред свима, и рече: Овако вели Господ над војскама: тако ћу разбити народ овај и град овај, као што се разбије крчаг лончарски, који се не може више оправити (Јерем. 19, 10–11).

Потом се врати пророк Јеремија из Тофета у Јерусалим, и у трему дома Господњег обрати се народу оваквим речима: Овако вели Господ над војскама, Бог Израилљев: ево ја ћу пустити на овај град и на све градове његове све зло које изрекох за њ, јер отврднуше вратом својим да не слушају речи моје (Јерем. 19, 14–15). Чувши ове пророкове речи, свештеник Пасхор, који беше старешина у дому Господњем, удари светог пророка Јеремију, и врже га у тамницу на горњим вратима Венијаминовим уз дом Господњи. А сутрадан кад Пасхор изведе Јеремију из тамнице, рече му свети пророк Јеремија: Овако вели Господ: ево, ја ћу пустити на тебе страх, на тебе и на све пријатеље твоје, који ће пасти од мача непријатеља својих, и очи ће твоје видети, и свега ћу Јуду дати у руке цару вавилонском, који ће их одвести у Вавилон, и побиће их мачем. И све богатство овога града и сав труд његов и све што има драгоцено, и све благо царева Јудиних, даћу непријатељима њиховим у руке, и разграбиће их и узети и однети у Вавилон. И ти, Пасхоре, и сви житељи дома твог отићи ћете у ропство; и доћи ћеш у Вавилон, и онде ћеш умрети, и онде ћеш бити погребен ти и сви пријатељи твоји, којима си пророковао лажно (Јерем. 20, 1–6).

И ускоро се зби ово пророштво светог Јеремије. У деветој години свога царовања, цар Седекија се јавно одметну од цара вавилонског и објави независност. Тада дође Навуходоносор

цар вавилонски са свом војском својом на Јерусалим, опколи га са свих страна, и начини опкопе око њега. И наста велика глад у граду (Јерем. 52, 3–6). И пророк Божји Јеремија говораше цару Седекији и свему народу: Овако вели Господ Бог Израилљев; ево, ја ћу предати овај град у руке цару вавилонском и он ће га спалити огњем. И ти, царе, нећеш утећи из његове руке, него ћеш бити ухваћен и предан у његове руке, и бићеш одведен у Вавилон (Јерем. 34, 2–3). И саветоваше пророк цару да се добровољно покори Навуходоносору, како не би Јерусалим био потпуно разорен и царство јудејско уништено. Али лажни пророци и старешине свештеничке наговорише цара да не послуша Јеремију, и говораху за Јеремију: полудео је (Јерем. 28). Навуходоносор пак, држећи у опсади Јерусалим, чу где фараон египатски иде са војском у помоћ своме савезнику цару Седекији, да ослободи Јерусалим од опсаде. Зато Навуходоносор прекину опсаду Јерусалима и са војском оде против главног противника свог. Видевши то, Јерусалимљани стадоше ликовати сматрајући да се Навуходоносор враћа у Вавилон, пошто није могао освојити Јерусалим. И ругаху се пророштву Јеремијином, јер се не оствари; и говораху: ето, Навуходоносор побеже, не могавши нас победити. Но свети пророк Јеремија говораше: Овако вели Господ Бог Израилљев: овако реците цару Јудину: ево војска фараонова која пође вама у помоћ, вратиће се у своју земљу, у Мисир, а Халдејци ће опет доћи и опколиће овај град и узеће га и спалиће га огњем (Јерем. 37, 7–8).

А кад отиде војска халдејска од Јерусалима на војску фараонову, пророк Јеремија оседла свога магарца и крену у свој град Анатот, где је имао своје имање. Али кад беше на вратима Венијаминовим заустави га старешина страже Ирсија, унук оног лажног пророка Ананија, коме пророк Јеремија прорече смрт. Киван због тога на пророка Јеремију, овај Ирсија га заустави говорећи: Ти бежиш ка Халдејцима. Јеремија одговори: Није истина, не бежим ка Халдејцима, већ идем у свој град где ми је имање. Али га Ирсија не хте слушати, него га ухвати и одведе кнезовима. Кнезови се разгневише на Јеремију, избише га, и у тамницу вргоше (Јерем. 37. 11–15).

У то време цар Навуходоносор, пошто победи и разби војску фараона египатског који је ишао у помоћ цару Седекији, поврати се убрзо са свом војском на Јерусалим, и опседе га, и бијаше га силно. И би Јерусалим у опсадном стању све до једанаесте године царовања Седекијина. За све то време свети пророк Јеремија није престајао позивати људе покајању, указујући им на очигледно збивање његових пророштава, на то да је већ настало Богом одређено време за кажњавање непокајаних и упорних грешника; притом је давао корисне савете да се покоре Халдејцима, и говорио: Овако вели Господ: ко остане у овом граду, погинуће од мача, од глади или од помора; а ко отиде ка Халдејцима, остаће жив. Град пак овај доиста ће бити предан у руке војсци цара вавилонског, и узеће га (Јерем. 38, 2–3). Чувши то, кнезови рекоше цару: Да се погуби овај човек, јер он ослабљава руке војницима који осташе у овом граду, и руке свему народу говорећи им такве речи, јер овај човек не жели добра своме народу него зла. А цар Седекија рече: ето, у вашим је рукама, чините са њим што хоћете, јер цар не може ништа супрот вама (Јерем. 38, 4–5).

Тада они узеше пророка Божјег Јеремију и бацише га у јаму Малхије сина Амелехова, која беше у трему од тамнице, и спустише Јеремију о ужима; а у јами не беше воде, него глиб, и Јеремија се ували у глиб. И умро би тамо, да га не спасе један богобојажљиви иностранац, Авдемелех Етиопљанин, дворанин, који беше на царевом двору. Кад он чу да су пророка Јеремију вргли у јаму, рече цару: Господару мој, царе, зло си учинио што си пророка Јеремију вргао у смртну опасност. – Цар онда нареди Авдемелеху да Јеремију извади из јаме. Потом цар Седекија дозвољава к себи пророка Јеремију, и насамо га питаше: Је ли истина оно што пророкујеш? Пророк одговори цару. Да ти кажем: нећеш ли ме погубити? а да те саветујем, нећеш ме послушати. Тада се закле цар да га неће погубити. На то Јеремија рече цару: Овако вели Господ Саваот, Бог Израилев: ако отидеш ка кнезовима цара вавилонског, жива ће остати душа твоја, и град овај неће изгорети огњем, и тако ћеш остати у животу ти и дом твој. Ако ли не отидеш ка кнезовима цара вавилонског, овај ће град бити предан у руке Халдејаца, који

ће га спалити огњем, и ти нећеш утећи из руку њихових (Јерем. 38).

Али цар не послуша добри савет пророков, већ посла пророка у тамницу, у којој остаде све док Халдејци не заузеше Јерусалим, што се зби у једанаестој години царовања Седекијина. У то време у опседнутом Јерусалиму број бранилаца се смањивао, хране је нестајало, и на крају сасвим нестало, те је настала таква ужасна глад, да се стало остваривати пророштво светог пророка Јеремије: људи су јели децу своју, и један другога (Јерем.19:9). А кад одбрана потпуно малакса, град би проваљен од халдејске силе, и војници сви побегоше ноћу на врата између два зида уз врт царев, и нагоше путем што води у пустињу; тим путем побеже и цар Седекија. Војска пак халдејска гоњаше их, и стиже Седекију у пољу јерихонском, и ухвати га. А сва војска његова остави га, и разбеже се куд који. Халдејци одведоше Седекију к Навуходоносору цару вавилонском у Ривлу. И закла цар вавилонски синове Седекијине у Ривли на његове очи, и све знатне људе поби, а Седекији ископа очи, окова га у двоје вериге, и одведе у Вавилон. А Навузардан, врховни војвода халдејске војске, раскопа јерусалимске бедеме, и прекрасну и преславну и многољудну престоницу царева јудејских зали крвљу. Односно пак пророка Јеремије Навузардан је имао заповест од цара Навуходоносора да га сачува жива и здрава: Узми га, заповеди цар Навузардану, и гледај га добро, и не чини му зла, него му чини што ти год каже (Јерем. 39, 2–12). Јер Навуходоносор беше чуо за светог Јеремију, и за његово пророштво, и за његов савет цару Седекији, због тога и издаде такву заповест своме војводи Навузардану односно пророка Јеремије. И свети пророк би изведен из тамнице, разрешен од окова, чесно успоштован, и пуштен на слободу. Том приликом Навузардан рече светом пророку Јеремији: Господ Бог твој изрекне ово зло за ово место; и нанесе и учини како рече, јер сагрешисте Господу и не слушасте гласа његова. Али сада, ево, ја те опраштам данас верига што су ти на руку: и ако ти је воља пођи са мном у Вавилон, хајде, ја ћу се бринути за те; ако ти пак није воља поћи са мном, онда остани; ево, сва ти је земља

отворена, иди куда год хоћеш и куда ти је драго (Јерем. 40, 1–4). Пророк Божји изрази жељу да остане у отаџбини. Имајући благонаклоност војводе Навузардана, свети Јеремије се одмах стаде старати о светињи Божјој, о преузвишеној красоти и слави свих племена Израилевих – Ковчегу Завета, да га иноплеменици не униште и не буде поругана слава Божја. И он измоли у војводе Навузардана који је разоравао Јерусалим, да му допусти да узме светињу Бога Израилјева пре но што храм буде опљачкан и разорен. И наставши неке преостале од покоља свештенике и левите, узео их са собом, прође са њима кроз халдејску војску, оде у храм, и узео од огња олтарнога, који још у дане Мојсија и Арона беше сишао с неба на жртву паљеницу, и отада се неугасиво одржавао на жртвенику (3. Мојс. 9, 24). Узевши од тог огња, пророк Јеремија га у једном суду сакри у безводном бунару, имајући чврсту веру и пророчки предвиђајући да ће се тај огањ, који ће се привремено угасити претворивши се на чудесан начин у густу воду, у своје време вратити у своју властиту стихију и разгорети се. То се и догодило по повратку Израилџаца из вавилонског ропства, при обновљењу храма у време Неемије, много година после смрти светог пророка Јеремије, који сакривши тај огањ у бунару, поравни то место те оно за дуго време остаде непознато (2. Макав. 1, 19–32).

Пошто сакри жртвенички огањ, свети пророк Јеремија узео Ковчег Завета, изнесе га из храма, и држаше га у своме обиталишту све док не престаде ратни метеж, изазван наређењем Навузардановим о разорењу и спаљењу Јерусалима. А кад Ковчег Завета би однесен из храма, војвода Навузардан нареди те Халдејци покупише све златне, сребрне и бакарне драгоцености храма, и однеше у Вавилон. Затим запалише предивни храм Соломонов и потпуно разорише; исто тако порушише и царске палате и све најлепше куће јерусалимске, и раскопаше и са земљом сравнише бедеме градске. Тада погибе од мача завојевача огромно мноштво Јевреја, нарочито у гореспоменутој долини Тафет, у којој безаконици раније приношаху на жртву Молоху синове своје и кћери; а преостали у животу бише одведени у ропство; само

најсиромашније из народа, који ништа немаху, остави Навузардан у земљи Јудиној, и даде им да обрађују винограде и њиве (Јерем. 39, 10; 4. Цар. 25, 12).

Одлазећи са огромним пленом из разореног и опљачканог Јерусалима, Навузардан по заповести цара Навуходоносора постави за управитеља над опустошеном Јудејом Годолију, сина оног Ахикама који једном беше избавио пророка Јеремију из руку убица и који беше изабрао за место свога боравка не Јерусалим већ Миспу у близини Јерусалима. Тамо сада оде пророк Јеремија ка Годолији, и настани се у Миспи (Јерем. 40, 5–6). Користећи се насталим миром, свети Јеремија са побожним свештеницима и левитима узе Ковчег Завета који је он чувао, и однесе га преко Јордана на гору у земљи Моавској, близу Јерихона, са које је некада пророк Мојсије видео обећану земљу, и на којој је умро и био погребен (5. Мојс. 34). На тој гори пророк Јеремија нађе пећину, унесе у њу Ковчег Завета, па улаз у пећину зазида огромном каменом плочом. И ту плочу као да запечати написавши на њој име Божје прстом својим као гвозденим пером, јер тврди камен под пишућим прстом пророковим постаде мек као восак, па затим опет доби своју природну тврдоћу. И постаде то место тврдо као да је од гвожђа саливено. Онда рече свети Јеремија присутним људима: „Оде Господ из Сиона на небо; и опет ће се вратити са силом, а знак његовог доласка биће: када се сви народи поклоне дрвету“, (то јест крсту, на коме је распет Спаситељ света Господ Исус Христос). И још рече пророк Божји, да Ковчег овај нико неће моћи изнети из тог места, једино Мојсије, пророк Боговидац, и да таблице завета нико неће моћи расклопити и прочитати, једино угодник Божји Арон. У дан свеопштег васкрсења изнеће се Ковчег Завета из запечаћене пећине, и поставиће се на Гори Сиону, и сви свети сабраће се к њему у очекивању доласка Господа који ће их избавити од непријатеља који хоће да их побије.

Док је свети Јеремија говорио то свештеницима и левитима, облак изненада покри запечаћену пећину, и нико не могаше прочитати име Божје, написано на камену прстом Јеремијиним, нити распознати или пронаћи то место. Јер су неки од присутних

желели да распознаду то место и пут к њему, али никако нису могли. А пророк им рече у духовном озарењу: Ово ће место бити непознато док Господ не сабере људе своје и не смиљује се на њих, и тада ће им показати ово место, и јавити свима славу своју на њему, и облак ће га осењивати, као што је то било при Мојсију и при Соломону (3. Мојс. 9, 23–24; 3. Цар. 8, 10–11).

И тако, до данашњега дана нико не зна ту пећину, нити ће ико до свршетка света сазнати за то место; но слава Божја тајно осењује Ковчег Завета светлим пламеним облаком, као што га је осењивала у Скинији Мојсијевој и храму Соломоновом, јер то не може престати.

Пошто се после седамдесет година вратише из вавилонског ропства, Јевреји обновише Соломонов храм у Јерусалиму, али у њему није било Ковчега Завета, те славе старог храма. Они онда начинише нови ковчег од злата, по угледу на онај Мојсијев, и све што се налазило унутра у ковчегу и око њега устројише по угледу на првобитни, али у њему не беше чудотворне силе и не обасјаваше га слава Божја. У новом храму имали су из првога храма само огањ небески, који свети пророк Јеремија беше сакрио у безводном бунару, па га касније пронађоше свештеници, и то много година после смрти пророка Јеремије.

Пошто сакри Ковчег Господњи свети Јеремија дође у Миспу, нову престоницу јудејску, код Годолије, новог управитеља опустошене отаџбине, и оста с њим у народу који беше остао у земљи (Јерем. 40:6). И пророк Божји плакаше неутешно за разореним и опустошеним Јерусалимом. Око Годолије се стадоше прибирати Јевреји који се раније беху разбегли од Халдејаца по суседним земљама. Годолија их је соколио, обећавајући им заштиту и миран живот под Халдејцима. Сам Господ, прве године после најезде Вавилонаца, утеши родном годином тужни остатак синова Израиљевих (Јерем. 40, 9–12). Али син Натанијев Исмаил, рођак одведеног у Вавилон цара Седекије, завиђаше Годолији на власти, па сабра неке угледне људе и дође у Миспу код Годолије, тобож да му изрази своју покорност. Не знајући његову злу намеру, Годолија га дочека радосно и чесно, па и гозбу приреди у његову част. Но касно у ноћи уста Исмаил и десет људи што беху с њим, и убише

Годолију, и побише све Јудејце који беху с њим, и Халдејце војнике који се затекоше онде, напавши их на спавању (Јерем. 41, 1–3).

А када за то чу син Каријин војвода Јоанан и све војводе што беху с њим, узеше своје људе и пођоше на Исмаила, и нађоше га у Гаваону. И ударише на њега, и победише га, и он једва утече са осам људи к синовима Амоновим. Онда се Јоанан и остале војводе стадоше договарати да беже у Египат од Халдејаца, јер се бојаху гнева цара вавилонског због Годолије, мислећи да ће цар због Годолијеве погибије одмах послати војску да побије остатак Израилјаца. И већ се почеше са народом припремати за пут у Египат, одакле их у старини Господ беше извео руком крепком и мишицом високом. Али пре но што би приступили остварењу своје замисли, они пожелеше да чују шта о томе мисли свети пророк Јеремија. Зато дођоше к светом пророку Јеремији све војводе и Јоанан и сав народ, мало и велико, и рекоше му: Пустите преда се нашу молбу, и помоли се за нас Господу Богу своме, за сав овај остатак, јер нас је остало мало од многих, као што нас очи твоје виде, да би нам показао Господ Бог твој пут којим ћемо ићи и шта ћемо радити. А Јеремија пророк рече им: Послушаћу; ево, помолићу се Господу Богу вашем по речима вашим, и што вам одговори Господ казаћу вам, нећу вам затајити ни речи, али ви нећете послушати заповести Господње. А они рекоше Јеремији: Господ нека нам је сведок истинит и веран да ћемо чинити све што ти Господ Бог твој заповеди за нас. Било добро или зло, послушаћемо реч Господа Бога свог ка коме те шаљемо (Јерем. 42, 1–6).

И помоли се свети пророк Јеремија Богу, постивши се десет дана, и Бог му откри свету вољу своју. И сазва Јоанана и све војводе што бејаху с њим, и сав народ, мало и велико, и рече им: Овако вели Господ Бог Израилљев, ка коме ме посласте да изнесем преда њ молбу вашу: Ако останете у овој земљи, сазидаћу вас, и нећу вас разорити, и насадићу вас и нећу вас истребити; јер ми је жао са зла које сам вам учинио. Не бојте се цара вавилонскога, кога се бојите; не бојте се, јер сам ја с вама да вас сачувам и да вас избавим из његове руке. И учинићу вам

милост да се смилује на вас, и врати вас у земљу вашу. Ако ли речете: нећемо да останемо у овој земљи, него ћемо отићи у земљу египатску, да не видимо рата и гласа трубнога не чујемо и не будемо гладни хлеба, и онде ћемо се населити, – онда чујте реч Господњу, који сте остали од Јуде: овако вели Господ Сведржитељ Бог Израилјев: Ако ви окренете лице своје да идете у Мисир и отидете да се населите онде, онде ће вас у земљи мисирској стигнути мач којег се бојите, и глад, ради које се бринете, гониће вас у Мисиру, и онде ћете помрети од глади и мача, и нико се неће спасти од зала која ћу пустити на вас. Јер као што се јарост моја изли на становнике јерусалимске, тако ће се излити гнев мој на вас, ако отидете у Мисир, и бићете уклон и чудо и клетва и руг, и нећете више видети место ово. Господ вам говори, останци Јудини: не идите у Мисир! Знајте да вам ја сведочим данас. Јер варасте душе своје кад ме посласте ка Господу Богу своме рекавши: помоли се за нас Господу Богу нашем, и како рече Господ Бог наш, јави нам и учинићемо. И ево, ја вам данас објавих вољу Божју. Знајте дакле да ћете изгинути од мача и од глади и од помора на месту куда сте ради отићи да се станите (Јерем. 42, 7–22).

А кад пророк Јеремија изговори свему народу све речи Господа Бога, тада Азарија син Осајин и Јоанан син Каријин и други дрски људи рекоше Јеремији: Није истина што говориш; није те послао Господ Бог наш да нам кажеш: не идите у Мисир да се онде станите. Него Варух син Ниријин подговара те против нас да нас преда у руке Халдејцима да нас погубе или да нас преселе у Вавилон (Јерем. 43, 1–3).

И тако Јоанан син Каријин и све војводе и сав народ не послушаше гласа Господњег који је говорио преко Јеремије да остану у земљи Јудиној, него узеше сав остатак Јудин, људе и жене и децу, и пођоше у Мисир, насилно одводећи са собом и пророка Јеремију са његовим верним записивачем пророком Варухом. А кад стигоше у Мисир, настанише се у граду Тафнису, где је некада пророк Мојсије чинио чудеса пред фараоном (Јерем. 43, 4–7). Тамо свети Јеремија поживе четири године пророкујући, и беше у великом поштовању код Мисирана због своје светости и због добротворства које им чињаше, јер

молитвама својим уништаваше гује и крокодиле. Тамо он и сконча (око 586. год.), и би погребен.

А кончина светог пророка Божјег беше мученичка. У Тафнису дође реч Господња Јеремији говорећи: Узми у руке велико камење, и покриј га калом у пећи за опеке што је на вратима дома фараонова у Тафнису да виде Јудејци; и реци им: овако вели Господ Саваот, Бог Израилјев: ево, ја ћу послати и довести Навуходносора цара вавилонскога слугу мога, и метнућу престо његов на ово камење које сакрих и разапеће царски шатор свој на њему. Јер ће доћи и затрти земљу мисирску; ко буде за смрт отићи ће на смрт, ко за ропство – у ропство, ко за мач – под мач. И само мало њих, који утеку од мача, вратиће се из земље мисирске у земљу Јудину, јер сав остатак Јудин, што отидоше у земљу мисирску да се онде настане, познаће чија ће се реч извршити, моја или њихова. А ово да вам је знак, говори Господ, да ћу вас походити на том месту да знате да ће се доиста испунити речи моје вама на зло; ево, ја ћу дати фараона мисирскога у руке непријатељима његовим, као што сам дао Седекију цара јудејског у руке непријатељу његовом (Јерем. 43, 8–11; 44, 28–30).

Разгневлени на светог Јеремију због оваквих речи његових, Јудејци камењем убише пророка Божјег. И те исте године цар вавилонски удари са великом војском на Мисир, разби фараонову војску, и уби фараона Вафрија. Тада изгибоше и Јудејци који се беху доселили у Мисир.

После много година чесне мошти светог пророка Јеремије цар Александар Македонски свечано пренесе у њиме основани град Александрију, и положи их у месту званом Тетрафил, које су Александријци много поштовали због пророкових светих моштију.

Свети пророк Јеремија пророковао је о страдању Господа Христа, говорећи овако: Ја бејах као јагње и теле које се води на клање, јер не знађах да се договарају на ме: оборимо дрво с родом његовим, и истребимо га из земље живих, да му се име не спомиње више (Јерем.11:19).

По казивању које је записао свети Епифаније, пророк Јеремија је претсказао пад и уништење свих идола египатских у

време када у Египат буде дошла Дјева – Мати са Младенцем, у пећини рођеним и у јасла положеним.

На много година после смрти светог пророка Јеремије Јуда Макавеј имао је сновиђење, у коме је видео првосвештеника Онију и светог пророка Јеремију. О томе у Књигама Макавејским пише ово: Јуда виде у сну бившег првосвештеника Онију, човека доброг и благог, побожна изгледа, кротог по нарави, слаткоречивог, од детињства обученог свима врлинама; он се са подигнутим рукама мољаше за све Јудејце. Затим се појави један други човек, диван седином и славом, а око њега нека чудесна и неисказана красота. Онија онда рече: „Ово је братољубац који се много моли за људе и за Свети Град – Јеремија пророк Божји“. Тада Јеремија пружи руке и даваше Јуди мач златан, и дајући му га рече: „Узми овај свети мач; то је дар од Бога којим ћеш сатрти противнике“. – И саратници Јуде Макавеја, утешени и охрабрени Јудином речју, одлучно су навалили на непријатеља и победили га (2. Макав. 15, 12–16).

Ово виђење показује да се свети угодници Божји после своје смрти моле Богу за нас, и помажу нам, као што свети Јеремија поможе Јуди Макавеју против непријатеља. Нека свете молитве светог пророка Божјег помажу и нама против невидљивих непријатеља и видљивих противника, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, коме са Оцем и Светим Духом слава вавек, амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ВАТЕ

Свети мученик Вата беше из Персије. Преци су му били хришћани и научили га Христовој вери. У својој тридесетој години он чу Спаситељеве речи из Еванђеља: Ако ко дође к мени а не мрзи на свога оца, и на матер, и на жену, и на децу, и на браћу, и на сестре, и на саму душу своју, не може бити мој ученик (Лук.14:26). Чувши ове речи, Вата се испуни Духа Светога, и сав постаде обиталиште божанске љубави. Онда остави свет и све на свету, па отиде у манастир и постаде монах. И водећи суров и трудољубив живот монашки, он све монахе превазиђе постом и уздржањем, и не отвори ниједна врата својих чула и осећања, да кроз њих не уђе смрт душе. Он веома будно и пажљиво чуваше своја чула, осећања и срце, а имао је жељу да живот заврши мучеништвом.

Када настаде у Персији гоњење на хришћане од цара Сапора II³, сва се братија разбеже из манастира у коме беше свети Вата, дајући место гневу, по заповести Господа Христа: Кад вас гоне у једном граду, бежите у други (Мт. 10, 23). Једино свети Вата остаде у манастиру и не побеже, силно жудећи за мучеништвом. Пошто проведе тридесет година у подвижништву, свети Вата би ухваћен од огњепоклоника и изведен пред кнеза Јаздиха у месту званом Вициос. Кнез му нареди да се одрекне Христа и поклони сунцу и огњу⁴, али светитељ не хтеде, изјављујући смело да је хришћанин. Зато му десет војника вукоше десну руку на једну страну, а других десет леву руку на супротну страну, док му обе руке не извукоше из рамена. Затим га тукоше дебелим моткама и вукоше по земљи. Али он остаде веран Христу. Онда му тешко камење ставише на стомак, па му потом отсекоше ноге и тајне удове, и најзад му главу одрубише. И тако славни подвижник доби венац мучеништва, око 364. године.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАФНУТИЈА БОРОВСКОГ

Преподобни отац наш Пафнутије био је унук Татарина баскака. Када за грехе рускога народа удари на руску земљу, по попуштењу Божјем, татарски цар Батиј⁵ са огромном војском, он је мачем и огњем опустоши, градове опљачка, цркве свете поруши, и руске кнезове и старешине као класје и дрвеће посече, и постави по Русији татарске великаше који се називаху баскаци⁶. Такав баскак беше и деда преподобног Пафнутија. У време једног устанка Руса противу Татара деда Пафнутијев би приморан да се крсти, и доби име Мартин. Нови Христов следбеник Мартин, живећи хришћански побожно, доби сина Јована. Када Јован одрасте, ожени се девојком Фотинијом, и роди им се син, овај блажени о коме је реч, и на светом крштењу доби име Партеније. Јован и Фотинија живљаху у свом наследном селу Кудинову, удаљеном пет километара од града Боровска. Син Партеније им се роди око 1395. године. Растући и развијајући се телесно, Партеније се у исто време усавршавао духовно. Учећи се књизи, он је нарочито напредовао у разумевању Светога Писма, и учио се добрим наравима: кротости, незлобивости, целомудрију. Радо подражавајући људе врлинске, он је одлучно избегавао дружење са рђавим људима.

Када Партеније напуни двадесет година, он остави родитеље своје и све на свету, и ступи у Високи Покровски манастир у близини града Боровска. Ту би пострижен од старешине манастира Маркела и доби име Пафнутије. И би дат под руководство старцу свештеноиноку Никити, бившем ученику преподобног Сергија Чудотворца. Пафнутије прохођаше сва манастирска послушања добро и веома ревносно, и сви га вољаху и поштоваху због превеликих врлина његових. И тако проведе Пафнутије у трудољубивим подвизима двадесет година. А када затим игуман Маркел отиде ка Господу, блажени Пафнутије би изабран и постаде игуман обитељи Покровске после дугих и упорних молби манастирске братије и боровског кнеза Симеона Владимировича. А би рукоположен од сверуског

митрополита светог Фотија⁷. Нови игуман стаде се пружати на веће подвиге, старајући се о стаду разумних оваца Христових. Као добар и опитан пастир, он је својим животом био углед своме стаду. Свагда се уклањајући од зла и држећи се ревносно добра, он је непрестано радио Господу, и дању и ноћу. Дан је употребљавао на обављање манастирских послова, а ноћ проводио у молитви.

Свог верног слугу Господ украси расуђивањем, прозорљивошћу и другим даровима Светога Духа, јер му даде способност да по лицу и изгледу човековом распознаје какве се страсти и слабости скривају у његовој души, а неке ствари му је откривао у сну. Ево једне повести која то потврђује. Једном приликом би послан један брат из манастира у неко село манастирским послом. Но тамо, искушан Сатаном, он паде у телесни грех. У ноћи његовог пада преподобни отац Пафнутије после свог уобичајеног молитвеног правила прилеже да се мало одмори, и виде овакав сан: дивна башта, пуна прекрасних воћки, и он ужива посматрајући њихову лепоту; нарочито се усхићавао посматрањем једног изузетно лепог дрвета међу њима; но гле, оно се изненада ишчупа и паде на земљу; то веома ожалости блаженог оца, и он приђе ишчупаном дрвету, подиже га и посади на истом месту. Али кад он то уради, оно се опет ишчупа и паде; но он га поново посади, и дуго опкопаваше око њега и трпаше земљу, док га једва не утврди.

Пробудивши се из сна, преподобном би јасан смисао овог сновиђења: дивна башта означавала је његову обитељ; красне плодне воћке његову братију, посађену у дому Божјем, која је рађала родове врлина; ишчупано и пало дрво означавало је палог брата, коме је био потребан велики труд оца игумана, да би га поставио и утврдио на његовом месту.

Када се пали брат, пошто обави посао послушања, поврати у обитељ утучен и тужна лица, преподобни га упита да му се неко зло није десило на путу. А брат, покривен мрачним облаком стида, не хте исповедити свој грех, нити могаше у очи погледати свога игумана. Видећи збуњеност свога ученика, светитељ му исприча свој сан, и као добар духовни лекар настојаваше да му болесник открије унутрашњу рану душе своје, и једва успе да га

склони да исповеди свој грех. И дуго времена лечећи рану душе духовним лековима, свети игуман са великом муком успе да палог брата одврати од очајања и утврди у покајању, тешећи га надом на милосрђе Божје. – Тако се преподобни старао о својој братији: као искусан лекар он је лечио душевне немоћи, и као пастир добри он је отимао овцу из вучјих чељусти и стављао је на своје раме, јер као снажан муж он је носио тегобе других и слабости слабих.

Преподобни Пафнутије игумановао је тринаест година у Високом Манастиру. Затим се разболе, и боловаше дуго, и за време болести прими свету схиму. И отада није литургисао све до одласка свог Богу. Само је једном из велике потребе литургисао, о чему ће бити реч касније.

После оздрављења преподобни Пафнутије остави игуманско старешинство и, жељан усамљеничког и безмолвног живота, оде из манастира у оближњу пустињу, удаљену око три километра. Ту пронађе дивно место у долини између две реке, ограђено густом шумом, и настани се са једним братом. И стаде тамо проводити свој живот по Богу у многобројним подвижничким трудовима. И почеше му долазити братија, и са његовим благословом грађаху себи келијице, и живљаху под руководством свог доброг наставника и учитеља и руковође ка спасењу. А када се умножи братија и обиталиште прошири, братија молише свога светог наставника да им допусти да подигну цркву. И пошто им светитељ то не забрани, они подигоше цркву у част Рождества Пресвете Богородице. И црква би освећена са благословом московског митрополита светог Јоне⁸.

Ненавидник добра ђаво потстицаше многе људе да чине пакости преподобноме Пафнутију и његовој новооснованој обитељи, али преподобни побеђиваше зло добром и савлађиваше све својим трпљењем. Видећи то, Бог чуваше њега и штићаше његову обитељ. У то време у граду Боровску беше кнез Василије Јарославич († 1483. г.). Он се љутио на светог Пафнутија што је напустио своју прву обитељ и основао другу, која се налазила ван његовог кнежевства. Видећи како обитељ у његовом кнежевству, Високи Манастир, опада и

оскудева, а нова расте и цвета, он се силно једио на светитеља и смишљао како да отера из нове обитељи преподобног Пафнутија и његове ученике. Али пошто то није могао учинити јавно у туђем кнежевству, он покуша да то изведе тајно. Он је много пута потајно слао своје разуздане слуге да запале са свих страна мрску му обитељ. Но слуге су се сваки пут, видећи преподобног Пафнутија и његове ученике како се труде, враћали своме кнезу не учинивши им никакво зло, јер се јарост њихова и свирепост претварала у бојажљивост и кротост. Међу слугама кнежевим бејаше један новокрштени Татарин, по имену Ермолај, који још не беше оставио своју варварску злоћудност. Једном приликом кнез посла њега да изненада запали обитељ преподобнога Пафнутија. И када се обесни и свирепи Ермолај приближи манастиру, изненада ослепе, и стаде лутати око манастира.

Неки га нађоше, и уведоше у манастир к оцу Пафнутију. Кад га преподобни угледа, с радошћу га назва по имену и упита, ради чега је дошао до њега. Овакав мио дочек од стране светитеља у трен ока преобрази звероподобну нарав Ермолајеву: он се покаја и отворено каза оцу ради чега је послат, и павши пред светитељем он мољаше опроштај и прозрење очима. Светитељ сатвори молитву за њега и даде му опроштај и благослов, а Бог му подари прозрење. И отпутова Ермолај господару своме, не учинивши никакво зло преподобном Пафнутију.

У то време, по Божјем попуштењу, неочекивано упаде у Русију незнабожни цар Мамотјак⁹ са мноштвом Татара. Велики Кнез Василије Васиљевич¹⁰ и остали кнезови руски, не успевши да прикупе велику војску, са нешто војске сретоше безбожне Татаре код Суздаља. Ту се отвори битка, у којој Татари победише Русе, и многе заробише, па и самог Великог Кнеза. Међу заробљеницима бејаше и боровски кнез Василије Ярославич, непријатељ блаженог Пафнутија. Налазећи се у заробљеништву, кнез се опомену безразложне злобе своје према преподобном оцу Пафнутију, и кајаше се због греха свог, и мољаше се Богу да га молитвама преподобног Пафнутија ослободи заробљеништва. Притом кнез даде завет да ће, ако га

Господ ослободи из татарских руку, одмах отићи преподобном оцу и помирити се са њим. Кад кнез даде такав завет, Бог му убрзо поможе да се избави од варвара, јер се незлопамтиви подвижник такође усрдно мољаше Богу за кнежево ослобођење. Молитва угодника Божјег би услышана: кнез Василије читав побеже из заробљеништва. Вративши се у своју постојбину, он одмах отиде у обитељ к своме молитвенику, и доби од њега опроштај и благослов. И отада кнез имађаше велику веру и љубав према блаженом оцу Пафнутију.

Преподобни беше не само незлобив при увредама већ и необично трпељив у невољама и у недаћама манастирским, увек непоколебљиво верујући у помоћ Божју. Тако се једне године ближио Ускрс, а у манастиру не беше уопште риба, да би преподобни отац о светлом празнику почастио братију после великопосних подвига. Братији и манастирским слугама, због тога ожаловљеним, он говораше: Браћо, не тугујте због овога, јер ће свемилостиви Господ, који нас је створио и васкрсењем својим сав свет просветио, утешити нас, слуге своје у тузи нашој, и дати у изобиљу блага онима који Га се боје.

На Велику Суботу предвече црквењак оде на мали поток да захвати воде за свету литургију, и угледа врло много риба, нешто већих од харинге. У то време беше вода надошла, и нанела тако много риба као никада раније. Црквењак похита, те извести о томе преподобног оца. Чувши то, преподобни прослави Бога и нареди риболовцима да баце мреже. И они ухватише тако много риба да им је свима било доста целе Светле Седмице за све обеде.

Уколико се преподобни отац Пафнутије одавао на веће подвиге и трудове, и слава се његова ширила на све стране, утолико је расла и обитељ његова из дана у дан, јер се умножавао број његових ученика монаха. Међу њима беше не мало људи високо врлинских, као: блажени Јосиф, рукама светитељевим замонашен, који касније постаде оснивач Волоколамске обитељи¹¹; дивни старац Инокентије, и Илија сродник блаженога, и Васијан, писац житија његовог, који затим би архиепископ ростовски, и други.

Када се братија обитељи умножи, свети Пафнутије се потруди са братијом, те подигоше цркву од камена, јер им је она прва била од дрвета. За све време зидања цркве преподобни се сам трудио као обичан радник, носећи камење и воду и остали материјал потребан за зидање. Када црква би готова, он је украси иконописом. Ради тога он позва најбоље иконописце, који је иконописао веома лепо. Али будући и сам црквом одуховљеном, јер чуваше у себи чистим лик Божји, он би украшен од Бога чудесном благодаћу, која се пројављивала у исцелењима, прозорљивости, откровењима, и другим даровима Светога Духа.

Ево неколико подвижникових чуда.

Међу иконописцима које светитељ бејаше позвао да му иконопишу храм, беше изврстан уметник – иконописац световњак Дионисије. Он је тешко боловао у ногама, те није био у стању да иконопише храм. Свети старац му рече: Дионисије, нека те Бог благослови! почни добро дело, а Господ и Пречиста Мати Божја даће здравље ногама твојим. – Поверовавши чврсто у речи блаженог старца, Дионисије се одмах лати посла, и одмах се исцели, и ноге му оздравише. А свети старац издаде заповест Дионисију и осталим иконописцима световњацима, да не доносе у манастир месо, нити га ту једу, већ да одлазе у оближње село и тамо једу. Неко време они су испуњавали ову заповест: одлазили су у оближње село и тамо јели. Потом заборавише на ову заповест, и једног дана донеше себи у манастир за вечеру печен јагњећи бут, зачињен јајима. Кад седоше за вечеру, Дионисије први окуси, и нађе да испод јаја бежу све сами црви. И тог тренутка Дионисије се разболе од свраба, и за тили час цело тело му покрише страшне ране, и он се не могао макнути. Тада болесник хитно посла к преподобном кајући се за свој грех и просећи од њега опроштај. Светитељ саветова Дионисија да више не чини такве ствари, па га одведе у цркву где бежу сабрана сва братија. Ту саборно одслужише молебан за њега, преподобни изврши освећење водице, и нареди да болесник покропи светом водицом цело своје тело. И болесник уради тако. Затим отспава мало; и кад се пробуди из сна, нађе да му је тело потпуно здраво, као да

никакво зло није поднело, и ране његове као љуске отпадоше. И он прослави Бога.

Обитељ препободног Пафнутија беше опкољена густом шумом, у којој борављаху многе птице. Нарочито црнопери гавранови, који су свијали гнезда близу манастира. Посматрајући их, светитељ се усхићавао, и издао је наређење да их нико не лови и не убија. Међутим, син градског војводе, пролазећи једном поред обитељи светог Пафнутија и угледавши јато гавранова, пусти стрелу и уби једног гаврана. Јуноша се веома обрадова томе што погоди гаврана, па се осврну својим пратиоцима хвалећи се. Али тог часа осети да глава његова, окренута у страну к пратиоцима, остаде тако непомична. Он заборави на своју радост и задовољство, и спопаде га тешка туга и ужас. Уједно с тим њему постаде јасно зашто га снађе ова неочекивана беда. И хитно оде к преподобном Пафнутију и, припавши к ногама његовим, прошаше опроштај и мољаше га да се помоли Богу за њега да га исцели. Подвижник нареди да се удари у клепало, и оде у цркву. Зачуђени клепанем у невреме, иноци се брзо стекоше у цркву и питаху светитеља за разлог клепанја у невреме. Преподобни им каза разлог, и осмехујући се рече: Бог освети гавранову крв. – Отслуживши затим молебан и осенивши светим крстом настрадалог јуношу, преподобни му рече: Силом чесног и животворног крста окрени главу напред! – И тог тренутка младић окрену главу напред и врати је у природан положај.

Други младић пусти јастреба на гаврана. Но јастреб, убивши гаврана, и сам паде мртав.

Једне ноћи дођоше лопови к обитељи преподобнога, узеше три манастирска вола, и хтедоше да их одведу својим кућама. Али сву ноћ лутаху као слепи око манастира. Када свану, они оставише волове и хтедоше да беже. Али их невидљива сила Божја веза и држаше их поред украдених волова, и они се ни на који начин не могаху одвојити од њих, док манастирски радници, који су тражили волове, не нађоше с воловима лопове, које ухватише и одведоше к преподобноме. Он их посаветова да не чине такве ствари, па нареди да их нахране и отпусте с миром.

Два инока договорише се да тајно напусте манастир преподобног Пафнутија, па спремише своје ствари, готови да крену. Но Бог откри то преподобноме у сну на овај начин: После јутарњих богослужења светитељ прилеже да се мало одмори, и виде у сну једног црнца страховито црног како узима из пећи у његовој келији усијане главње и баца их на келије ученика који су хтели да беже. Светитељ му је грозно претио да то не чини, јер ће запалити здања. А црнац му је одговарао да он баш због тога и чини то. – Пробудивши се, преподобни разумеде значење сна и одмах посла по те иноке. И кад им каза шта је видео у сну, уплашени и у исто време тронути тиме, они му показаше своје спремљене ствари, исповедише свој грех, и молише опроштај.

Један брат гунђалица, који је кудио све што се у обитељи ради, па и самог оца Пафнутија, усни овакав сан: виде себе где стоји у цркви међу певачима; онда му изненада приђе свети отац и, погледавши љутито у њега, рече: Ово је хулник, макните га из цркве! – И одмах га зграбише два црнца, извукоше га из цркве, и силно бише. – Тргнувши се из сна, инока тог обузе велики страх, и он са сузама похита к преподобном оцу, и измоли опроштај.

У обитељи преподобнога бејаше један богонадахнути старац, по имену Константин. Он се разболе, и беше на самрти. У том тренутку, када још нико није знао за то, инок Јосиф дође пред врата келије преподобног оца Пафнутија, који се одмарао после јутарњег богослужења, и хтеде да по обичају манастирском сатвори молитву. Утом преподобни отац изненада отвори прозорче на својој келији и, угледавши Јосифа, рече: Неко сатвори молитву, и рече ми: старац Константин оде ка Господу. – Ја се тргох иза сна, отворих прозорче, но никог не видим сем тебе. Јосиф му на то одговори: Ја овог часа дођох од Константина, и он је још жив. Но преподобни му нареди да поново иде у старчеву келију. И кад он тамо дође, виде да је старац већ преминуо у Господу.

У обитељи преподобнога бејаше још један богонадахнути старац, Јефtimiје. Он је подражавао житије свог наставника, преподобног оца Пафнутија. Старац Јефtimiје имађаше од Бога толики дар суза, да је стално лио сузе не само у келији него и у

цркви на сваком богослужењу. Осим тога он је имао и дар прозорљивости. Овај његов дар прозорљивости постаде познат на следећи начин. Нека два брата имађаху љубав међу собом не по Богу него по вражјој прелести. Због тога је преподобни Пафнутије много негодовао, а они помишљаху да тајно напусте манастир. Једном за време свете литургије старац Јефтимије стајаше у цркви са уобичајеним умилењем и сузама. Погледавши на оца Пафнутија и оне што појаху с њим, међу којима беху и она два брата, он виде где иза ове двојице провирује некакав црнац који имађаше на глави шлем врло оштар и беше космат, и то разнобојно космат. У рукама тога црнца бејаше гвоздена кука. И он стаде њоме вући к себи два споменута монаха. И кад их извуче ван певнице, покушаваше да их рукама зграби, али не успеваше у томе, јер се кука сваки пут показивала слаба и отскакивала. Но кад год би та два монаха пристајали на помисао, коју им је убацивао у душу враг, помисао о непослушности према оцу и бекству из манастира, враг их је лако привлачио к себи. Али кад год би се они успротивили таквој помисли и одбацивали је, кука је врагова постајала немоћна и отскакивала од њих. Старац Јефтимије посматраше то пажљиво својим прозорљивим душевним очима. И кад се стаде читати свето Еванђеље црнац ишчезе, па се после Еванђеља опет појави и чињаше оно исто. Такође и за време Херувимске песме он ишчезе, па се опет појави после Великог входа. А кад настаде освећење светих Дарова, и похвална песма Пресветој Богородици „Достојно јест“..., црнац ишчезе као дим и више се не појави. Посматрајући то, старац Јефтимије дрхташе, и као у вансебности проведе целу свету литургију. А по завршетку свете литургије он оде к преподобном Пафнутију и исприча му своје виђење. Он онда дозвола она два инока, и поучи их да не примају помисли које им враг сеје по души, и да их не скривају, него да их исповешћу чупају из срца. Тако поучени и посаветовани од оца, они се поправише и оцеломудрише.

Преподобни отац Пафнутије говораше својим ученицима, да се по лицу монаховом може познати да ли у његовој души влада добра или рђава помисао. Оваква реч његова изазиваше

чуђење код његових ученика као нешто непојамно, али они касније увидеше сами да он има такву прозорљивост.

Један нови инок који живљахе поред преподобнога оца, али још не беше савладао световну смелост у своме очињем виду, изађе једанпут послом ван манастира. Путем он сrete световне људе и жене. Погледавши на њих, он се преласти очима, и сладострасна помисао на лице жена зари му се у душу, и он се задржа на тој грешној помисли. Када се потом врну у светитељеву келију, он затече светитеља где чита. Погледавши у свога ученика, светитељ одмах познаде да га смућују нечисте помисли. И окренувши лице своје од њега, светитељ рече: О, ево не оног човека! – Уплашивши се од овакве прозорљивости преподобнога, брат исприча све своме једнокелејнику Јосифу. Овај му препоручи да свој грех исповеди преподобном оцу и измоли опроштај. И када инок исповеди оцу свој грех, овај га очински посаветова, и опрости му.

Једном, кад је преподобни Пафнутије читао Божанско Писмо, дође неки човек, сатвори молитву пред келијом и, погледавши на светитеља кроз прозорче, упита га за његовог ученика Јосифа, свога земљака. Видевши човека кога није познавао, старац рече Јосифу: Изађи, пита за тебе човек злог погледа. Јосиф изађе, и угледа свог познаника, и упита га ради чега је дошао. Он му одговори: Хоћу да будем монах. Јосиф извести о томе блаженога оца, а овај му рече: Нахрани тог човека, па нека иде, јер није добар. – Јосиф се зачуди таквом одговору, али се не усуди да пита светог оца због чега није добар дошавши човек, него оде, даде храну том човеку, па га испрати. Када се затим Јосиф врну у келију, светитељ му рече: Тај човек је убица, јер још као младић удари ножем у стомак једнога монаха, и уби га. – И дивљахе се Јосиф прозорљивости блаженога, јер он не само никада не беше видео тога човека него и ништа чуо за њега, па је ипак по лицу његовом познао да је убица.

Инок неки дође у обитељ преподобнога. Кад га свети старац виде где наилази, рече тихо својим ученицима: Видите ли да се ни иначим чином није очистио од крви? – Ученици се зачудише, али не смедоше да га запитају шта значе његове речи. Касније

сам старац објасни то једном свом ученику, рекавши му: Тај инок, још као световњак отрова у Великом Новгороду благочестивог кнеза у кога је био на служби. Мучен савешћу, он прими монаштво, али се ни тиме не очисти, јер се истински не покаја¹².

Бојарка, супруга Алексеја Габурина, гајила је нарочито поштовање и веру према светом Пафнутију, и често му по својој деци слала поклоне, просећи од њега молитве и благослов. По дејству ђавола она се разболе, и често је виђала многе демоне, који су јој долазили и плашили је, што ју је много узнемиравало. Када се то с њом догађало, њој се јављао један старац ниског раста и погурен, имао је велику седу браду, и носио бедну одећу. Старац је као онај који власт има одгонио од ње демоне као вукове од овце, и она је постајала здрава. Једном болесница чу глас који јој је говорио: Пафнутије који је у Боровску одгони демоне од тебе.

То се дешавало са бојарком много пута. После извесног времена она потпуно оздрави, и зажеље да види светитеља и сазна да ли јој се стварно он јављао за време њене болести и одгонио демоне од ње. И она са слугама својим дође к манастиру преподобног. Али пошто је женама био забрањен приступ у манастир, она остаде пред капијом, а слуге своје посла к ученицима блаженога молећи их да учине да она види светог оца. Иноци, показавши светог старца њеним слугама, предложише им да га покажу својој госпођи када он у време обеда буде с братијом ишао из цркве у трпезарију. Но бојарка, пре но што јој показаше преподобнога, чим га угледа, познаде да је то старац који јој се јављао, и са сузама повика: Заиста је то онај који је јављањем својим одгонио од мене ђаволе, и подарио ми исцелење. – И посла велику милостињу иноцима, узносећи благодарност Богу, Пречистој Матери његовој и угоднику њиховом преподобном оцу Пафнутију.

Једног ученика преподобног Пафнутија заболе око. Патећи силно од болова, он је тражио лека. Свети старац му даде своје бројанице, наредивши му да изговори хиљаду Исусових молита: Господе Исусе Христе Сине Божји, помилуј ме грешнога! – А он од силних болова с муком испуњујући

послушање, једва изговори пет стотина молитава, и осети како му око постаде потпуно здраво. Он скочи од радости и отрча к светоме оцу и извести га о исцелењу свог ока. Али се од прозорљивог старца не могаше сакрити то да је болесник изговорио не хиљаду већ само пет стотина Исусових молитава, и он нареди ученику да се врати и доврши број молитава.

Једном приликом неки благочестиви мирјани испричаше преподобноме и братији који сеђаху у његовој келији, да је архимандрит Симонова манастира, у близини Москве, оставио архимандритство. Поводом те вести стадоше разговарати ко ће тамо бити архимандрит. И једни помињаху једнога, други другога. А блажени Пафнутије, погледавши на свог врло младог новопостриженог ученика Васијана, рођеног брата преподобног Јосифа, и указујући на њега рече са осмехом: „Ово је Симоновски архимандрит“. – Преподобни то рече, јер провиде оно што се имало догодити. После много година Васијан стварно постаде архимандрит Симоновског манастира.

Једном преподобни отац изради у једног кнеза дозволу да на једном месту Оке три дана лове рибу за манастир. Шаљући у тај риболов једног служитеља, преподобни нареди да му се даду неколико десетина рубаља, да купи судове у којима ће осолити ухваћену рибу. Но служитељ не хте да прими толики новац за судове, јер се није надао да ће за три дана напунити један мали суд. Преподобни погледа на њега љутито и рече му да поступи како му се наређује. Служитељ оде, и за три дана ухвати седам стотина тридесет великих риба. А кнежеви рибари не ухватише толико риба ни у току целе године. Предвиђајући такав риболов, светитељ и нареди да се купе толики судови.

Један младић, поставши инок, паде у искушење, јер га по злом дејству ђавола обузе страх. Ђаво му се понекад јављао у облику непознатог звера или црног пса, понекад пак, кад је инок седео у келији, он је као медвед ходао око келије и ударао у њене зидове. Старац нареди младоме иноку да поред њега прочита Псалтир. Чим овај то учини, демонска привиђања потпуно ишчезоше, и млади инок се молитвама светитељевим ослободи страха.

Свети живот преподобног оца Пафнутија, његова благоразумност и опитност у сваком делу Божјем и људском учинише те он постаде духовни отац не само монасима већ и многим мирјанима. Они су долазили к њему и исповедали грехе своје. Пошто је добро знао свештена правила, он је као искусан и вичан лекар давао за сваку болест душе потребан лек. Примајући посетиоце, светитељ није гледао ко је ко: није се бојао силних, није пренебрегавао ниште, није штедео горде, а према смиренима био је веома љубазан, и према убогима милосрдан.

Преподобни Јосиф Волоколамски пише о свом учитељу, преподобном Пафнутију, да је, кад је било потребно, био милостив и снисходљив, а према потреби понекад бивао суров и љут. Духовна деца његова поштовала су га и бојала га се. Георгије Васиљевич, кнез Дмитровски, причао је да су му колена клецала кад је ишао на исповест к преподобноме. Зато духовна деца, избравши преподобнога за свог духовног оца, нису престајали општити са њим ни после смрти. Једанпут, задремавши пред јутрење на црквеном прагу, преподобни виде у сну како се отвори капија манастирска, и уђе мноштво народа са свећама, и упутише се ка цркви. У средини тог народа беше кнез Георгије Васиљевич. Прилазећи к цркви, кнез јој се поклони, затим се поклони и свом духовном оцу. Преподобни га упита: Сине и кнеже, ти си се већ преставио? Да, чесни оче, одговори кнез. А како ти је сада тамо? упита преподобни. – Твојим светим молитвама Бог ми даде добро. Нарочито што сам се пред тобом покајао за све грехе своје пред полазак против безбожних агарјана. – Утом стадоше звонити за јутрење и преподобни се пробуди.

Преподобни је био врло милостив и сиротољубив. Проповедајући милосрђе речју, он га је остваривао на делу. Једне године у боровском крају настаде силна глад, и преподобни је хранио у својој обитељи све гладне који су долазили из околних села. Сваког дана је долазило до хиљаду, па и више, гладних људи, и милосрдни подвижник је утрошио све манастирске залихе хранећи их до идуће године, када

Господ ради молитава светитељевих и ради суза сиротиње подари изобиље плодова земаљских.

Откако постаде инок, преподобни Пафнутије имађаше овакав начин живота и подвижништва: понедеоником и петком није јео ништа, средом – сухоједење, а у остале дане јео је са братијом. „Његова храна, каже његов ученик, било је служење братији“. И у храни и у одећи он је бирао за себе оно што је најгоре. Стално се трудио у најтежим пословима: секао је дрва, носио их на леђима, обрађивао земљу, носио воду и заливао башту, и обављао друга сва најтежа послушања. Нико се пре њега није јављао нити на заједничком молитвеном правилу, нити на каквом послу. Зими је проводио време у молитви, читању и рукодељу, плео је рибарске мреже. Уопште, био је неуморан непријатељ беспослицења. Од утробе матере своје сачувао је беспрекорном девственичку чистоту тела свог. У име целомудрија он није дозвољавао никоме да се дотакне тела његовог; а жене не само није пуштао у манастир, него ни издалека није хтео да их погледа.

Због свега тога он постаде сасуд Светога Духа, и достојно би рукоположен за свештеника. Али откако прими свету схиму, он из смирености никада више није служио свету литургију, осим једанпут, и то пред смрт због велике потребе. Јер догоди се једне године да наступи пресветли празник Васкрсења Христова, а у манастиру се не обрете ниједан свештеник. Преподобни разасла иноке на све стране да нађу свештеника који би им служио о Ускрсу. Али не нађоше ниједнога слободног, пошто је сваки имао да служи у својој парохиској цркви. Тада богонадахнути отац благоразумно расуди, и због великог празника промени свој закон, и са великом пажњом и умилењем отслужи божанствену литургију. А по свршетку литургије рече својим ученицима: Сада једва душа моја остаде у мени.

Овај достојни свештенослужитељ са таквом побожношћу и страхом служаше божанствену литургију, и о великим празницима усељаваше се у његову душу нека надприродна радост, не телесна него духовна, и он постајаше други човек. Тада је и телу свом допуштао извесно угошћење, али под меру, избегавајући неумереност у свему. Када је било време говорити,

говорио је оно што треба; а када је било време ћутати, одавао се ћутању. Увек се клонио беспослености; у свему је волео оскудицу и убогост, и није марио за своје материјалне потребе. И толику висину достиже, да је врлинском нарави својом био изнад свих људи свога доба. Од детињства свог он ни у чему не сагреши Богу смртно, већ је свагда творио оно што је Богу угодно. Он се постриже у својој двадесетој години, а проведе у монашком чину шездесет и три године, и не изневери правило своје, и не скрену ни на десно избегавајући неумереност у суровим подвизима, ни на лево, бојећи се широког пута, но свагда иђаше царским путем. За догмате вере толико је ревновао и пазио, да је из манастира изгонио сваког који је макар и најмање нешто говорио несагласно са Светим Писмом. Живећи у таквим подвизима, божанствени отац наш Пафнутије достиже у меру раста висине Христове (Еф. 4, 13). Остајало му је још да се ослободи свега временског и пређе ка вечном, то јест ка оном што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, а што Бог уготови онима који Га љубе (1. Кор. 2, 9).

Ускоро после Ускрса, који је 1477. године био 6. априла, у четвртак треће недеље по Ускрсу, 24. априла, после јутрења по обичају изиђе светитељ са братијом на један манастирски посао. И пошто им даде упутства како ће свршити посао, он се врати у манастир пошто стиже време за свету литургију. А братија му рекоше да после ручка опет наврати до њих. Но он им одговори: Биће ми немогуће да дођем, пошто имам један други важан и неодложан посао.

Пошто је после свете литургије ручао са братијом у трпезарији, дође к њему у келију ученик његов Инокентије, и видевши свог наставника где седи на одру, потсети га на посао. А светитељ му одговори: Ја имам другу невољу, коју ти не знаш: свеза душе и тела хоће да се раскине. – Али Инокентије не разумеде смисао ових речи. У то време стиже глас да благоверни кнез Михаило Андрејевич жели да посети манастир да се помоли Богу. Светитељ нареди Инокентију да одговори кнезу да не долази у манастир, јер је други посао у току. Тога дана светитељ није ишао у цркву ни на вечерње ни на повечерње правило, јер стаде немоћовати, и нареди Инокентију

да их изврши у његовој келији. Отпуштајући Инокентија, светитељ му рече: У четвртак ћу се ослободити своје немоћи. – Но ученик не разумеде ове речи. А преподобни сву ноћ проведе у молитви.

Када освану петак и приближи се време свете литургије, он пође у цркву на литургију, подржаван од својих ученика. А када један ученик, већ у годинама, ухвати за длан светитеља да би га подржао при ходу, светитељ љутито истрже руку и нареди му да га држи само за одећу. Ето како опрезан чувар бестрашћа беше он: у старости и болести, и на прагу смрти, није допуштао да се ко дотакне тела његова. Тoga дана он би и на вечерњу. А када поче парастос за уснуле, и ученици хтедоше да га одведу у његову келију, он одби и остаде на парастосу, рекавши братији: Овај парастос ми је потребан, јер га више нећу чути.

И у суботу, 26. априла, болесни светитељ присуствова светој литургији. После литургије молише ученици светитеља да једе мало пошто је субота, а он од четвртка није био окусио ништа. Светитељ одби, рекавши им: И ја знам то, и по божанским правилима треба у суботу јести због разрешења поста, али болесник ваља да се три дана уздржава од хране пред причешће Божанским Тајнама. – И не окуси ништа све до недеље. У светoгa старца био је многогодишњи обичај: постити се пред причешће Светим Тајнама и проводити у ћутању целу седмицу.

Истог дана увече светитељ се исповеди пред духовним оцем по чину свете тајне покајања. Потом оде у цркву на бденије, и стајаше подржаван од ученика; и рече им: Одсада већ нећу више слушати свеноћно бденије. – А за време божанствене литургије он стајаше са великом пажњом и сузама, и причести се Божанским Тајнама. А када га ученици вођаху из цркве у келију, он их упита: У који се дан разболех? Ученици му одговорише: У четвртак, оче, почео си боловати. Он им на то рече: У четвртак ћу и скончати. – Тог дана, у недељу, ученици га примораше те се мало прихвати хране. Тада светитељ нареди да никога више од манастирских посетилаца не пуштају к њему.

Када кнезови и бојари чуше да блажени Пафнутије вене од болести, стадоше му по угледним људима слати многе поклоне.

Али он нареди ученицима да ништа од тога не примају, и не хоћаше да чује низашта световно. И говораше: У овим тренуцима мени су потребне многе молитве, јер ћу кренути на другачак пут. А они који имају веру у Бога и у Пречисту Богомајку, могу и по мом одласку чинити милостињу.

У устима преподобног оца непрестано беше Исусова молитва, и псалми Давидови не по реду већ одабрани псалми, они подесни за ове тренутке, и стихови молбеног канона Пресветој Богородици, и многе друге молитве, јер ум његов беше управљен к Богу. Не марећи низашта земаљско, већ желећи вечна добра и надајући се на њих, он се радоваше духом и весело стихословљаше псалме и молитве, јер беше уверен у своје спасење. Он ни за чим не потугова као што је обичај код оних који одлазе из овога света. И болест његова не беше тешка, те су га братија сваки дан водили у цркву на свету литургију, коју би, подржаван братијом, пажљиво одстојао до краја. А у последњи дан свога живота, то јест у четвртак, пред полазак у цркву на литургију, преподобни стаде говорити ученицима: Ево дан Господњи, веселите се људи! ево дође очекивани дан! А они га упиташе: О ком дану говориш, оче? Он им одговори: О овом четвртку, о коме вам раније казивах.

И кад преподобни крену из келије ка цркви, донеше му вест да су му дошли у посету изасланици од самодржца целе Русије великога кнеза Јована Васиљевича, и од сина његовога кнеза Јована Јовановича, и од преосвећеног митрополитена Геронтија. Чувши то, светитељ се веома ожалости, па се и против воље поврати у келију. И погледавши на икону Пречисте Богородице, рече: О Владичице Богородице! зашто ми досађују ови људи, те у овај последњи дан лиших себе службе Божје? – Тада отпусти братију у цркву, и остаде сам у келији, па добро затвори врата да не би неко од изасланика ушао к њему. А по завршетку свете литургије изасланици се вратише, пошто сазнадоше да им је немогуће видети преподобног оца.

Тада ученици опет дођоше к светоме старцу. А он, лежећи на одру, говораше као о неком другом: Дође му дан, и он има умрети. Ученици га упиташе: О коме говориш, оче, да има умрети? Он им одговори: О ономе о коме ви говорите да је

болестан. Он се покајао, и умреће. – Затим нареди да му нико не долази, и рече: Уморан сам, и хоћу да се до вечерња одморим, а увече ће сва братија доћи к мени. – И познаше ученици да се приближи час његовог представљења, те га најстарији ученик Инокентије упита: Оче, када се будеш представио, хоћемо ли звати за твој погреб протопрезвитера и друге свештенике из града? Светитељ заповеди да никога не зову, да не би било вреве у манастиру од многог народа, и нека нико не сазна и у граду и у селима о његовој кончини док га манастирски свештеници не сахране. Затим нареди да му се гроб ископа с јужне стране цркве, близу црквених врата.

Када настаде време за вечерње, и поред преподобног не беше нико од братије осим једног ученика, преподобни стаде појати: Благо онима којима је пут чист, који ходе у закону Господњем (Пс. 118, 1), додајући погребне стихове. Пошто заврши псалам, он отпоја следеће стихове: Лик Светих обрете извор живота..., и остало. Затим се стаде са сузама молити Богу и Пречистој Богородици за спасење душе своје, и за обитељ. А ученик који стајаше крај њега, поче дремати. Зато изађе из келије напоље и севши задрема, али будно, тако да нити је спавао нити не спавао; и чу гласове многих где поју у келији преподобнога, и зачуђен говораше себи: Изађох из келије и нико не беше код оца, а ко су то што сада поју у њега? – И отресавши сан с очију, он уђе у келију, и не виде никога сем оца који је шапутао своје молитве, а глас му се није ни чуо пошто беше изнемогао.

Онда дођоше и други ученици. И светитељ се стаде окретати на десну страну, а ученици га много пута окренуше на леву. Но он се опет окреташе на десну страну, шапћући неке речи. Из тога схватише да он види нешто необично. Затим се наочиглед свију пажљиво припреми за смрт, прекрсти руке на грудима и, удахнувши трипут, предаде своју свету душу у руке Господу, у четвртак предвече, 1. маја 1477. године. И лице његово беше не као што је обично у мртваца, већ засија као светлост, и свима изгледаше као да жив спава. И би тада велики плач братије за оцем својим, којих беше деведесет и пет.

Сутрадан изјутра у пет сати братија сахранише светитеља сами, по његовом завештању. Но чим он би сахрањен, пуче глас у граду Боровску о престављењу светитељевом, а такође и по другим околним градовима и селима. И слеже се силан свет у манастир, и духовници и световњаци, желећи да виде и да се поклоне моштима блаженог оца. И када сазнаше да је сахрањен, одлажаху на његов гроб, и клањаху му се. А ми, имајући преподобног оца нашег Пафнутија за изврсног посредника и усрдног молитвеника пред Богом, слаavimo Пресвету Тројицу, Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек и кроза све векове, амин.

СПОМЕН СВЕТОГ И ПРЕПОДОБНОГ НОВОМУЧЕНИКА АКАКИЈА И СА ЊИМ ЈЕВТИМИЈА И ИГЊАТИЈА¹³, ИВИРОНСКИХ (СВЕТОГОРАЦА)

Новомученик Христов Акакије беше родом из села Неохорја (или Нивори) у Македонији, близу Солуна. Родитељи му беху побожни хришћани, и када добише њега крстише га и на крштењу му дадоше име Атанасије. Због сиромаштва родитељи му се, заједно са целом породицом, преселише у град Сер када Атанасију беше 9 година. Тамо га дадоше на занат код једног обућара, који беше човек веома груб и прек и бијаше Атанасија нечовечно и немилосрдно.

Једнога дана, на сам Велики Петак, овај обућар тако жестоко изби Атанасија да он плачући побеже из куће. Идући кроз град и плачући наиђе на две жене Муслиманке (Туркиње) које га онако уплаканог уведу у своју кућу, утеше га, и даду му хлеба да једе. Али ту он као дете упаде у замку ђавољу. Јер ове муслиманкиње наговорише га те се он истога дана на Велики Петак одрече своје хришћанске вере и прими исламску нечестиву веру и би обрезао. Све ово би у кући турског старешине, који га од тада задржа код себе као свога посинка. Атанасије ту проживе других девет година свога живота. О њему пак и његовом отступништву од вере ништа не знађаху ни његови родитељи ни опанчар. Али сведобри и човекољубиви Бог, који не жели смрти грешника него да се спасе и жив буде, промишљајући о његовом спасењу устроји му овакав чудесни повратак у хришћанску веру. Пошто Атанасије одрасте, Туркиња була, жена старешине хтеде га навести на грех блуда са њом, као некада Пентефријева жена целомудреног Јосифа у Египту. Но пошто он одбијаше тај грех, она га оклевета код свог мужа, а овај му не учини ништа друго него га само отера из своје куће.

Нашавши се тако на слободи, Атанасије заблагодари Искупитељу своме Спасу Христу, и упути се својим родитељима, који, чувши за отступништво свога сина, беху напустили град Сер и вратили се у Солун. Атанасије им исприча како се из детињег незнања и због грубости свог газде опанчара

био одрекао хришћанске вере, али и то како се сада каје због тога и одриче мрске муслиманске вере. На то се родитељи веома обрадују, а са њима и сви Анђели небески.

Неколико дана после тога његова благочестива мајка рече му ово: „Дете моје драго, Атанасије, знај да није добро ни за тебе ни за нас да останеш овде са нама. Јер ако дознају овдашњи Агарјани, онда прети опасност и нама и теби. Него чуј мој савет, чедо моје, и иди у Свету Гору, у то пристаниште спасења за грешнике, и имајући са собом мој благослов и молитве, исповеди се тамо код духовних отаца. Онда се помажи светим миром и очисти покајањем. А знај и то да, као што си се одрекао вере своје пред нечестивима, што није требало да радиш, потребно је да на исти начин поново исповедиш Бога и Господа нашег Исуса Христа и да примиш смрт за љубав Његову.“ Тако саветоваше сина свога благочестива и богољубива мајка, која више вољаше љубав Христову од љубави према сину. Или боље рећи овом љубављу према Христу она је и показала праву љубав према сину, припремајући га за мучеништво и за живот вечни.

Чувши такав савет од своје мајке, добри син њен Атанасије одмах с радошћу крете у Свету Гору, богато снабдевен мајчиним благословом и молитвама. Дошавши у Свету Гору он се заустави у манастиру Хилендару и тамо као покајник живљаху неко време. После тога по савету хилендарских отаца он отиде у скит манастира Ксенофонта код духовника оца Николаја, који га исповеди, прочита му дужне молитве и помазавши га светим миром врати га натраг у Хилендар. Годину дана после тога Атанасије оде у манастир Ивирон, где остаде шест месеци служећи једнога од стараца манастирских. Ту он дознаде за мученички подвиг двојице нових преподобномученика, Јевтимија и Игњатија, који се пре свог страдања за Христа подвизаваху у скиту Светога Претече изнад Ивилона, као духовна деца тамошњег скитског духовника старца Ннкифора. Од тога се његово срце одмах распали жељом да им подражава, и зато пође одмах старцу Никифору који је ове споменуте свете новомученике припремио за мучеништво. Да се та његова намера не би дознала у манастиру, он се најпре врати

на неко време у Хилендар, па одатле отиде у споменути скит Светог Претече где га старац Никифор прими. Атанасије, исповедивши му свој грех и своју жељу да у мучеништво пође за преподобним Јевтимијем и Игњатијем, би од духовника упозорен на све тешкоће и трудове који га очекују, ако жели да достигне до жељеног циља. Атанасије све то саслуша и са радошћу све прими. Старац Никифор га онда даде под руководство старцу Акакију из свога братства, као што му је и раније био предао ону двојицу преподобномученика. И старац Акакије га мудро руковођаше у подвизима.

Но после неког времена лукави ђаво подиже против њега силну борбу и опседе га неким таквим страхом, да млади Атанасије устаде једне ноћи, и не рекавши ништа ни духовнику Никифору ни старцу Акакију, побеже из скита. Лутајући по мраку путем који води ка Кареји, он негде пред зору обрете се у близини манастира Кутлумуша, сврати у њега и остаде до изјутра. Следећег дана, – а то беше уочи Божића, – он са неким који иђаху на празник отиде у манастир Симонопетра и проведе празник тамо и изјави игуману да жели ту да остане. Игуман га једва прими. Но после краћег времена отпусти га, јер је био без браде. Пред само отпуштање из овог манастира Атанасије виде у сну једног честитог старца који му рече да се врати натраг своме духовнику и да продужи своје започете код њега духовне подвиге. Атанасије га запита ко је он, и чу од старца да је то сам ктитор манастира преподобни Симеон Мироточиви. Међутим ни тада Атанасије не послуша, стидећи се да се врати тамо одакле беше побегао. Зато се опет врати у Хилендар, али га старци тамо не хтедоше примити, јер је раније и отуда био отишао тајно. На крају се ипак сажалише и примише га, али му одредише да борави ван манастира у винограду, а као епитимију му наложише да сам окопа виноград. После неколико дана један од стараца манастирских замоли Атанасија да оде до Кареје и донесе му отуда лекове. Но пошто га Атанасије не послуша, старац му рече: Ти, понашајући се тако, нити си Турчин нити Хришћанин! Ова реч погоди Атанасија у срце и он рече себи: Добро, вратићу се тамо, одакле будаласто побегох. И тако се врати своме старцу Никифору. На питање

старчево где је био, он одговори: Сагреших, оче, и небу и пред тобом, јер обманут ђаволом побегох, али од сада више не бежим. На то му духовник са строгошћу одговори: Ја те више не примам, него иди у неки манастир да тамо оплакујеш своје грехе; може те Бог спасти покајањем и сузама. Атанасије му паде пред ноге и са сузама их целиваше, говорећи: Прими ме, оче, ради милости Божје и ради помоћи Богородице и молитава скоро пострадалих новомученика Јевтимија и Игњатија. А надам се да ћете се обрадовати и ради мене грешника.

Смиловавши се на њега блажени Никифор га прими рекавши му да треба да га слуша све што му буде наредио. Онда преподобни Никифор дозвољава старца Акакија и рече му: Узми овога под своје старање и брини о њему као и раније о светима: Јевтимију и Игњатију, руководећи га у духовним подвизима. Акакије узме Атанасија и одвоји га у посебну келију, одредивши му још веће подвиге него раније: Дужи пост, преко три и по хиљаде метанија дневно, и безбројне бројанице. То учини те Атанасије у току неколико дана достиже до таквог умилења да му очи постадоше извори преизобилних суза. После тога се он удостоји и анђелске схиме, у коју би пострижен четврте Недеље Поста, добивши монашко име Акакије.

Ускоро затим преподобномученик Акакије прорече пред старцем својим да ће кроз тридесет дана мученички пострадаати. А на питање старца где ће му бити свето тело, он показа на место пред иконом Пресвете Богородице. Видећи његове добре подвиге његов духовни отац Никифор и братија закључише да је време да Атанасије крене на пут страдања, и одлучише да са њим у Цариград пошаљу опет истог старца Григорија, који је раније пратио и преподобномученике Јевтимија и Игњатија. И тако блажени Акакије крену на мученички пут једном лађом, дана 10. априла 1815. год. На лађи беху капетан и морнари хришћани, и старац Григорије се договори с њима да по страдању Акакијевом они откупе тело његово и превезу га натраг у Свету Гору. Тај њихов договор би на дан Св. великомученика Георгија, 23. априла, када и лађа стиже у Цариград.

У Цариграду провели тајно неколико дана код једнога хришћанина, познаника Григоријевог, молећи се и припремајући се за страдање. У суботу, 29. априла, отидоше у цркву Пресвете Богородице у Галати¹⁴, где га на Светој Литургији причестише Пречистим Тајнама Христовим. Тада се поново нађоше са оним капетаном брода који, по договору, беше набавио једно турско одело за Акакија. Обукавши се у то одело Акакије отиде са једним морнаром право у двор везиров, радујући се у души и веселећи због страдања за Христа које га очекиваше. Уз пут га мољаше овај морнар да се, кад ступи пред страшни престо Господа Христа, помоли и за њега грешнога, а Акакије, падајући пред ноге његове, плачући говораше да он као отпадник од Христа Бога није достојан ни за кога да се моли. Довевши га до капије највишег отоманског суда морнар остави блаженог Акакија и бежећи натраг удаљи се да не би био примећен.

Ушавши смело у двориште везира – судије, Акакија сусрете везиров чувар и запита га ко је и откуда је. Акакије му без страха одговори: Ја сам православни хришћанин и родом сам из Солуна. Кад сам био дете од девет година ви ме преваристе и ја се безумно одрекох Христа Бога мога и потчиних се антихристу – ђаволу, служећи њему и његовом претечи – Мухамеду. После девет година ја постадох свестан своје обмане и увидех лажност ваше вере, повратих се срцем опет у своју свету отачку веру, веру у Господа мог Исуса Христа, истинитог Бога. Сада исповедам, и верујем у Свету и Једносуштну Тројицу, Оца и Сина и Светога Духа, а одричем се заблуде и безбожја агарјанског. Јавно и јасно исповедам да сам православни хришћанин, крштен у име Оца и Сина и Светога Духа.

Рекавши то он зграби фес са своје главе, баци га на земљу, плъуну на њега и изгази га. Чувши и видевши све то, вратар се баци на њега и стаде га немилосрдно тући. Затим, пошто није био час да га води везиру, свеза га и баци у тамницу. А наредне ноћи овај чувар и други Турци из суда дођоше мученику у тамницу, и убеђиваху га обећањима да тако млад не треба да излаже себе мучењу него да се потурчи. Мученик им на то ништа не одговараше, него само призиваше слатко име Господа Исуса и чињаше велики знак крста на себи. Тада Турци пређоше

на претње и мучења блаженог мученика, силно га тукући и злостављајући. Но он све то храбро и јуначки подношаше.

Тако освану дан недеља. Тог дана рано слуге га одрешише и изведоше пред свога високог старешину. Везир запита мученика: Шта ти би да се одричеш наше истините вере и да страдаш добровољно? Гле, ти си тако млад и леп и способан; упознај нашу свету веру. По лицу закључујемо да си разборит и паметан младић, а такве речи сигурно говориш обманут од некога. На то му Акакије одговори: Кад ми је било девет година мене обмануше те се одрекох православне истините вере Христа мога, али после девет година ја то схватих и познадох да је једина истинита и нелажна вера, наша хришћанска вера. Зато сада дођох у Цариград да пред тобом и свима служитељима твојим исповедим Исуса Христа Распетог, који будући Син Божји постаде човек од Пресвете Богородице Марије и остаде нераздељив од Оца, и Кога у свако време и сваки час славе сви Анђели и људи на небу и на земљи. То сам дошао да исповедим, па нека добијем и хиљаду казни и саму смрт за љубав Његову, да би проливањем крви своје спрао нечистоту одрицања и обрезања, и тако се избавио осуде. Јер као што и ти рече, имам природну бистрину ума да могу да познам јединог истинитог Бога Исуса Христа. И ја Њега чврсто и смело исповедам као свемоћног Бога, да бих у будућем животу неосуђено отишао у Царство Његово.

Тада везир, чувши све то седећи на свом престолу, наизглед хладно и врло гордо нареди слугама да воде мученика одређеном за то градском судији да му овај изрече смртну пресуду, те да му се сутра отсече глава.

Све ово дознаде старац Григорије преко неких хришћана који беху дознали све подробно о мученику. И замишљајући на каквим се све мукама налази Акакије, старац се постара те му из цркве набави честицу Светих Дарова Тела и Крви Христове, и по ономе морнару посла је мученику у затвор, преко једног дечка хришћанина. И мученик се причести.

Најзад дође и време страдања мученика Акакија. Везирови стражари и турска руља узеше га и, тешко га злостављајући, бијући и пљујући, поведоше на губилиште код места званог

Дактилопорта, на трећем брегу града Цариграда. Довевши га тамо целат повика: Клекни, неверниче! Свети Христов мученик клече без страха пред целатом, говорећи му: Удри храбро мачем и отсеци ми главу не жалећи ни мало. Тада целат одсече главу мученику, а душу мученикову прихватише војске Анђела и узнесе је у небеске обитељи. Хришћани пак који видеше мученичку кончину преподобнога прославише за то Господа, који тако укрепи и прослави свога преподобномученика Акакија. То би у понедељак ујутру 1. маја 1815. године.

Пошто прођоше три дана од дана страдања мученикова, – јер је по обичају требало да тела осуђених буду остављена три дана за пример другима, – старац Григорије преко других хришћана најзад успе да откупи свето тело Акакијево и пренесе га на лађу онога истог капетана која беше усидрена код острва Принкипа. Одатле са светим телом отпловише и 9. маја стигоше у Свету Гору, и тамо у скиту Светог Претече крај манастира Ивирина, у келији Св. Николе, где се мученик раније подвизавао, положише свете мошти у цркви пред иконом Пресвете Богородице, поред моштију раније пострадалих светих преподобномученика Јевтимија и Игњатија. Њиховим молитвама нека Господ и нас помилује и спасе. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКИФОРА ХИЈОСКОГ¹⁵

Преподобни Никифор роди се 1750. године у селу Кардамила на Јегејском острву Хијосу, од побожних родитеља. Крштено име му беше Георгије. У детињству се разболе од неке заразне болести и беше на самрти. Тада родитељи његови прибегоше топлим молитвама Пресветој Богородици молећи је да га исцели и обећавајући да ће га кад оздрави посветити Њеном манастиру званом Неамонитиса. Тако и би. Оздравивши, млади Георгије отиде у манастир, и најпре служише у манастиру, затим учаше школу у Хори, главном месту на Хијосу; и тако стече и добре врлине и добро знање. По завршетку школе постаде ђакон и свештеник, и би постављен за учитеља деце у школама на Хијосу и за проповедника речи Божје по црквама. Ускоро би изабран и за игумана манастира Пресвете Богородице (око 1802. год.), где се много труђаше у свим духовним и телесним пословима манастирским. Уморан од послова и многих брига он се повуче са игуманског положаја у једно усамљено место, звано Реста, код свог пријатеља монаха Јосифа, а у близини светог Макарија Нотараса (епископа Коринтског¹⁶). Од светог Макарија блажени Никифор доби не малу корист, као што ту корист добише и неки новомученици који се духовно припремише код св. Макарија пре него што пођоше на свој подвиг страдања за Христа¹⁷. У њиховој пак близини подвизаваше се и мудри народни учитељ Атанасије Париос. Ту у усамљености проведе преподобни Никифор пуних 20 година, подвизавајући се усрдним подвизима и чинећи околном народу, особито болесницима, не мале духовне услуге, и чак чудесна исцељења. Тако он молитвама својим исцели полуделу девојку из Калимасије. На молбу пак сељака често је низводио обилну кишу у време суше. Многе сиромаше помагао је милостињом коју је увек тајно чинио; а многе је и речју својом и мудрим хришћанским саветима поучавао и помагао. Уз то је писао и дивне црквене песме и службе Светитељима, особито светим новомученицима.¹⁸

Упокоји се преподобни Никифор мирно у Господу у лето 1821. год. у вароши Хори, а би погребен у Рести где се до тада подвизавао. Његове свете мошти бише откривене нетљене 1845. године после виђења које је о томе имао монах Агатангел родом са Идре. Тада митрополит Хијоски Софроније (потоњи патријарх Александријски) изврши пренос св. моштију у саборну цркву града Хоре на Хијосу.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ПАНАРЕТА, ЕПИСКОПА ГРАДА ПАФА НА КИПРУ

Свеврлински отац наш Панарет¹⁹ живљаше у 18. веку на славном острву Кипру, где би епископ у граду Пафу (од 1767. до 1791. г.). Као епископ проводио је подвижнички монашки живот, о чему је мало ко знао. Мало је јео и мало спавао, и највише је времена проводио у молитви. На телу свом тајно је носио гвоздене вериге, док је са људима био друштвен и весео. Чинио је и чуда за живота и после смрти. Прозрео је дан своје смрти, која би 1. маја 1791. године.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА МАКАРИЈА, МИТРОПОЛИТА КИЈЕВСКОГ

Године 1490, постао митрополит Кијевски. Године 1497, на путу из Вилне у Кијев, свети митрополит сврати у насеље Скриголово. Ту стаде служити свету литургију. За време службе стиже вест да је један одред Татара упао у Скриголово и врши насиља. Свети митрополит рече народу у цркви: „Децо, спасавајте се! а мени је немогуће. Ја предајем себе вољи Божјој“. Скриголовци се, разбежаше, а Татари дојурише у цркву, ухватише светог митрополита који је стајао пред престолом и вршио свету службу, па му одсекоше главу. Свете мошти његове почивају у Кијево-Софијској саборној цркви.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА САВЕ

За веру у Христа обешен о смокву, и тако скончао.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ ИСИДОРЕ

Упокојила се у миру Господа свога.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГЕРАСИМА БОЛДИНСКОГ

Родом из Перејаславља Заљеског. Провео 26 година у послушању код преподобног Данила Перејаславског, где је био обућар и по налогу настојатеља усрдно служио братији својим занатом. Он је ревностно вршио подвиге поста и молитве: узимао је храну другог или трећег дана, стално извршавао келијско правило, а понекад по сву ноћ стајао на молитви. Много и много побожних лица обраћали су се за савет великом подвижнику. Али преподобни, жељан пустињачког усамљеништва и молитвеног тиховања, пређе у дивљу шуму, у Дорогобужком округу Смоленске епархије, где осим змија и звериња не беше никога. По нарочитом виђењу он пређе на Болдину гору. Строг подвижнички живот ускоро привуче к преподобноме ревнитеље побожности и он на Болдиној гори подиже манастир. Поред тога он подиже манастир и у граду Вязми, у Смоленској епархији. Престави се преподобни 1554. године. Свете мошти његове почивају у цркви Болдинског манастира.

2. Maj

СПОМЕН ПРЕНОСА МОШТИЈУ СВЕТОГ АТАНАСИЈА ВЕЛИКОГ, АРХІЕПИСКОПА АЛЕКСАНДРИЈСКОГ

У данашњи дан празнује се пренос његових светих моштију и чудеса од њих.²⁰ А живот и рад овог великог Светитеља, „Оца Православља“, описан је под 18. јануаром.

Овде ћемо дати само прегршт духовног бисерја из пребогате божанском мудрошћу ризнице Св. Атанасија Превеликог, из његових богонадахнутих дела.

– Ово је првобитно предање и учење и вера Католичанске (= Саборне, Православне) Цркве коју је Господ дао, Апостоли проповедали, и Оци очували, јер је на тој вери Црква утемељена, и онај који од ње отпадне нити јесте нити се зове хришћанин. Дакле: Тројица Света и Савршена, у Оцу и Сину и Светоме Духу богословствована, која у Себи ничега туђег ни споља помешаног нема..., него је Себи равна и нераздељива природом, и једна је њена енергија (дејство). Јер Отац кроз Логоса у Духу Светом све твори, и тако се очувава јединство Свете Тројице, и тако се Један Бог у Цркви проповеда: „Који је над свима, и кроза све, и у свему“ – (Еф. 4, 6). И то: „Над свима“ као Отац, као почетак и извор; „кроза све“ кроз Логоса; „у свему“ пак у Духу Светом. А Тројица је не само по имену и замисли речи, него истином и бићем Тројица (Посл. Серапиону I, 28).

– Свето Предање, као што су нам га Оци предали, јесте истинито учење. А доказ истинитости истинитих учитеља јесте то што једно и исто исповедају међу собом и што не поричу ништа ни у односу према себи самима ни у односу према својим Оцима. Они пак који се не понашају тако у ствари су искварени и не могу се називати истинским учитељима. Тако Грци (незнабошци), који не уче једно и исто, него се међусобно не слажу, немају истинито учење, док Светитељи, као прави проповедници Истине, слажу се међу собом и не противрече сами себи. Јер, ако су и живели у разним временима, они сви теже једном истом, пошто су пророци Једнога истога Бога и пошто сагласно проповедају једну исту реч Еванђеља (О Никејском Сабору, 4).

– Што је предано вери, то се постиже не људском мудрошћу него слухом вере. Учење о Божанству не даје се у логичким доказима, него помоћу вере и смерног побожног размишљања (Посл. Серапиону I, 17. 20).

– По доброти и сили својој Бог борави у свему, а по природи Својој – изван свега (О Никејском Сабору, 11).

– Када душа скине са себе сву прљавштину греха која се разлила по њој, и чува чистом своју боголикоост, тада она, просветљена њоме, као у огледалу гледа у њој лик Очев – Логоса, и у Логосу – Оца. (Против Јелина, 34).

– Отац Господа нашег Исуса Христа као најбољи Управитељ Својом сопственом Премудрошћу и Својим сопственим Логосом (Синем), Господом нашим Исусом Христом, свиме спасоносно управља и све уређује и чини како сам најбоље зна... Отац је вечним Сином Својим сву твар створио и уредио, и озарава је Својим Промислом. Логос пак Божји, као добри Логос (Син) доброга Оца, удесио је поредак у васељени спајајући супротности са супротностима и из тога извлачећи пуну хармонију. Као Божја Сила и Божја Премудрост Он покреће небо, а земљу је учврстио не наслонивши је ни на шта. Њиме је сунце постало светлосно и обасјава васељену. Од Њега месец и звезде имају своју меру светлости. Њиме се и вода држи у облацима, и дажд натапа земљу. Њиме је и море омеђено, и земља украшена разним биљем... Њиме је и човек створен мудрим и разумним, по слици Божјој... Природа створених бића и твари, пошто је створена из ничега (из небића), узета сама по себи јесте нешто трошно, немоћно и смртно. Зато да се не би сва твар као трошна и распадљива поново вратила у небиће, добри Бог, Који је сву твар створио Својим Логосом, није оставио твар да се својом сопственом природом заноси и колеба, од чега би јој претила опасност да поново утоне у небиће, него као Дobar управља васељеном и подржава је у бићу Својим Логосом, Који је и сам Бог, да би твар, обасјавана управом, промислом и уредбом Логоса, могла чврсто стајати у бићу и не подвргнути се ономе чему би се могла подвргнути (тј. пропасти и небићу) када је Бог Логос не би чувао... Као што музичар, наштимовавши харфу и вешто спајајући дубоке тонове са

високим и средњим, производи једну мелодију, тако и Логос, Божја Премудрост, држећи васељену као харфу, својим мигом и вољом прекрасно и складно производи свет и један поредак у свету, и на тај начин Њиме се ствара нека чудесна и (ваистину божанска хармонија (Против Јелина, 40–43, 81).

– Наш је дом црква, и у њој треба да нам је и мишљење једно и исто, јер на тај начин верујемо да ће и Господ обитавати заједно са нама, као што је рекао: „Уселићу се у њих и живећу у њима“ (2. Кор. 6, 16), и: „Овде ћу се настанити јер сам је заволео“ (Пс. 131, 14). А то , овде' где је, ако не тамо где се проповеда једна иста вера и побожност? (Томос Антиохијцима, 1).

– Праву и истиниту веру подарио је Цркви сам Христос; њу су проповедали Апостоли, и њу су нам предали Свети Оци (Писмо Афричким епископима, 1).

– Довољна је и потпуна је она вера која је исповеђена на Никејском Сабору (тј. Првом Васељенском), да би се уништила свака нечестива јерес и да би се утврдило и подржало црквено учење (Исто).

– Свети Никејски Сабор (Први Васељенски) заиста је јавно и писмено изобличење против сваке јереси. Оци тог Сабора су исповедили веру у Оца и Сина, а додали су и веру у Духа Светога, осудивши оне који хуле на Духа Светога називајући Га створењем. Они су исповедили пуну и савршену веру у Свету Тројицу и тиме су обзналили карактер вере у Христа и учење Католичанске (= Саборне, Православне) Цркве. Јер постало је јасно свима, и нико од хришћана више у то не сумња, да наша вера није вера у твар, него у Једнога Бога Оца Сведржитеља, Творца свега видљивог и невидљивог, и у једнога Господа Исуса Христа, Сина Његовог Јединородног, и у једнога Духа Светога, Једнога Бога познаваног у Светој и Савршеној Тројици, у Коју смо и крштени и у Којој се сједињујемо са Божанством, верујући да ћемо наследити царство небеско у Христу Исусу Господу нашем, кроз Којега слава и моћ Оцу са Светим Духом у векове. Амин (Писмо Афричким епископима, 11).

– Који хуле Духа Светога и говоре да је Он створење, нека се постиде због следећег. Ако Тројица јесте Тројица, и ако је

вера наша вера у Тројицу, нека кажу: да ли је Тројица увек Тројица, или је било када Тројице није било? Ако је пак Тројица вечна, онда Дух Свети није твар пошто вечито сапостоји са Логосом и у Њему јесте. Јер твари, било је времена када нису постојале. Ако је пак Дух твар, а твари су постале из ничега, онда је очигледно да је било када Тројице није било него је била Двојица. А шта је безбожније рећи него то?... Као што Син, будући увек Сином, није твар, тако и Тројица, будући увек Тројицом, ништа нема у Себи тварно, те стога и Дух није твар. Као што је увек била Тројица, тако је Она и сада; и као што је она сада, тако је увек била и јесте Тројица, и у Тројици: Отац и Син и Свети Дух (Посл. Серапиону III, 7).

– Мада није могуће схватити шта је Бог, ипак је могуће рећи шта Он није (Писмо монасима, 2).

– Бог ни у коме нема нужде; Он је довољан Себи и испуњен Собом, и у Њему се све садржи, или боље рећи – Он свему даје биће (Против Јелина, 28).

– Благодат и дар што се у Тројици даје, даје се од Оца кроз Сина у Духу Светоме. Јер као што дарована благодат јесте од Оца кроз Сина, тако и ми не можемо бити заједничари дара благодати у Духу Светоме. Јер поставши заједничари Његови, ми имамо љубав Оца, благодат Сина, и заједницу самога Духа (Посл. Серапиону I, 30).

– У Цркви треба увек одбацивати и спречавати оно што јој је страно и што изазива саблазан, а више од свега држати се мира и слоге, само под условом да вера буде здрава (тј. правилна, православна). Тада ће нас и Господ помиловати и оно што је раздељено сјединити. А када буде једно стадо, опет ћемо сви имати једнога Вођу – Господа нашег Исуса Христа (Томос Антиохијцима, 8).

– За изучавање Светога Писма и за истинско знање потребан је добар живот, чиста душа и врлина по Христу, да би тако ум, идући кроз ту врлину, могао достићи и схватити оно чега је жељан, и научити о Богу Логосу онолико колико је доступно људској природи. Јер без чистог ума и без подражавања живота Светих, нико не може схватити речи Светих (О очовечењу Логоса, 57).

– Тело је као харфа на којој душа, разумна и бесмртна, као музичар свира. Душа креће тело, а она сама себе покреће, јер кретање душе није ништа друго до живот душе. За тело велимо да живи када се креће, а умире када престане да се креће, тј. када га душа напусти... Живот пак душе је Логос Божји, и она се умртвљује чим се одвоји од заједнице с Њим (Против Јелина, 32–33).

– Велики злочин чини епископ кад напушта Цркву и не води бригу о Божјем стаду. Јер отсуство пастира даје повод вуковима за напад на стадо. То су тражили Аријанци, а и сви други јеретици, да у отсуству нас пастира нађу згоду за обмањивање народа својом нечестивом науком. Ако дакле будемо бежали, какав ћемо онда одговор дати оним правим епископима, или још боље – Ономе који нам је поверио стадо, Господу нашем Исусу Христу, Сину Божјем и истинском Цару свих, Који ће судити свој земљи? (Апологија цару Констанцију, 26).

– Чаша Свете Тајне, то јест Свето Причешће Тела и Крви Христове, налази се само код законитих предстојатеља Цркве. Ту Свету Тајну имају само представници Католичанске (= Саборне, Православне) Цркве. Њу су црквене старешине примиле по црквеним канонима (правилима) и она једино припада предстојатељима (епископима и свештеницима) Католичанске (= Православне, Саборне) Цркве, и једино се они законито из ње причешћују пред народом. Јер Крвљу Христовом једино се они могу причешћивати, и нико други, тј. ниједан јеретик. Сваки који врши Причешће противно црквеној установи и правилу, наноси увреду Крви Христовој... Јер како може бити позната Чаша Христова онима који Христа не знају? И како се могу правити да поштују Чашу Христову они који Бога те Чаше срамоте (својом јересју)? (Апологија против Аријанаца, 11, 17).

– Царе, престани прогонити Цркву, и сети се да си смртан човек; убој се судњег дана и сачувај себе чистим за тај дан. Не мешај се у црквене ствари, и немој да ти нама (епископима) заповедаш о томе, него се ти пре од нас учи њима. Теби је Бог уручио царство, а нама епископима је поверио ствари Цркве. И као што се онај који твоју власт руши противи заповести Божјој, тако се бој да и ти, присвајајући себи оно што се тиче Цркве, не

подлегнеш великој осуди. Јер је написано: „Дајте ћесарево ћесару, а Божије Богу“ (Историја Аријанаца, 41–45).

– Блажени и свети Оци наши имали су овакво владање у животу: Гоњени нису се бојали, него су показивали још већу храброст своје душе затварајући се у загушљивим и тамним местима и подносећи тамо све тегобе. Када им је пак долазило време смрти, нису бежали од ње. Они су схватили да не треба бежати од часа смрти, нити пак предухитравати оно што нам је Промисао Божји одредио, нити опет супротстављати се Његовом мудрому плану („икономији“) о смрти, по ком плану су свети некада и сачувани (од смрти), да не би поступајући дрско сами себи проузроковали страх и бојазан, као што је написано: „Дрзак на речима, сам ће себе уплашити“ (Приче 13, 3)... Избегавајући понекад смрт светитељи нису били оптуживани за бојажљивост, него су шта више били похваљивани од Господа, који вели: „Блажени прогнани правде ради“ (Мт. 5, 10)... Они су на тај начин били сачувани за свој народ, да би га поучавали, јер је по мудрому плану („кат’икономиан“) Господњем било и то њихово бежање и избегавање гњева гонитељева. Бежећи, они су по Промислу Божјем били сачувани као лекари за оне којима је потребна благодат. За све пак друге, и уопште за све нас људе, важи ово правило: када нас гоне да бежимо и када нас траже да се скривамо, и да не будемо дрски да кушамо Господа, него да чекамо док не наступи одређено време смрти, или док Судија не одлучи о нама нешто што Он сматра за добро. С друге пак стране, да будемо спремни да, када нас време позове, и када нам то буде одређено, да се тада „боримо за истину до смрти“ (Сирах 4, 28). Тако су чинили и свети Мученици у време гоњења: прогањани – бежали су, и не будући пронађени – очекивали су; када су пак били откривани – онда су храбро страдали за Господа. А ако су неки од њих и сами добровољно ступали пред гонитеље, онда су то чинили не тако једноставно, него су својом мученичком смрћу потврђивали, и то је свима постајало јасно, да је та њихова ревност и то њихово добровољно предавање било од Духа Светога (Апологија о свом бекству, 17–22).

– Син Божји, Господ и Спаситељ наш Исус Христос, ради нас поставши човек и уништивши смрт и ослободивши род наш од робовања трулежи, подарио нам је уза све остало и слику анђелске светости да је имамо на земљи, то јест девичанство (παρθενία). Саборна (Православна) Црква назива оне који имају ту врлину невестама Христовим. Гледајући њих као храмове Логоса Божијег, Јелини (незнабошци) се диве; јер заиста нико није могао да оствари то честито и небеско звање него једино ми хришћани. То пак и јесте нарочито велики доказ да ми поседујемо истинско и право богопоштовање (Апологија цару Констанцију, 33).

– Међу првим анђелским девственицима и монасима био је преподобни Антоније Велики. Раздавши све родитељско имање, Антоније је сву своју љубав и све своје стварање устремio на усрдни подвиг. Радио је сопственим рукама, јер је чуо реч Св. Писма: Ко не ради, нека и не једе (2. Сол.3:10). Оно што је зарађивао трошио је један део за хлеб, а остало је раздавао невољнима. Он се стално молио, знајући из Св. Писма да се треба молити непрекидно (Мт. 6, 6). Уопште, он је тако пазио на оно што се читало из Св. Писма, да ништа од прочитаног не упусти да падне доле, него да све држи у себи, тако да му је надаље памћење служило уместо књига (Живот Антонијев, 3).

– У почетку свог подвижничког живота Антоније је одлазио код познатих подвижника и, искрено им се подчињавајући, од свакога је учио његове посебне врлине и подвиге. Од једнога се учио радости, од другог усрдној молитви, од трећег негневљивости, од четвртог човекољубивости, од петог бдењу и спавању, од шестог мудрости учења и речи, од седмог стрпљивости и издржљивости, од осмог посту и лежању на земљи, од деветога кротости, од десетог дуготрпељивости. Од свих пак заједно он се учио побожној вери у Христа и њиховој међусобној и узајамној љубави. Тако испуњен свим тим, он се враћао у место свога подвизавања и онда се старао да сваку од тих врлина које је видео код подвижника стекне и оствари у себи (Живот Антонијев, 4).

– Нама је печат и тврђава вера у Господа нашег Исуса Христа (Живот Антонијев, 9).

– Најпре ово знајмо: демони (ђаволи) се не називају демонима зато што су такви створени, јер Бог ништа зло није створио, него су и они створени добрима; међутим, они су сами отпали од небеског умовања, и од тада се ваљају у земљаном блату. Они су и Јелине (незнабошце) преварили, и нама хришћанима завиде, и свашта чине да би нас спречили да се не успењемо на небо, и на тај начин стигнемо тамо одакле су они спали. Зато нам је у борби са њима потребно много молитве и подвига, да бисмо, добивши од Духа Светог дар разликовања духова, могли упознати њихове замке и избавити се од њих... Не треба се бојати демона и њихових искушења и злих помисли, које они убацују, јер се молитвама и постовима и вером у Господа они лако обарају и побеђују (Живот Антонијев, 22–23).

– Господ Христос као Бог побеђивао је демоне, а ми, научивши се од Светитеља, треба да чинимо исто што су и они чинили и да подражавамо њихову храброст, веру и начин живљења (Живот Антонијев, 27).

– Највеће оружје против ђавола је прави живот и вера у Бога (исто, 30).

– Шта је боље и правилније говорити него да Логос и Син Божји, поставши човек, није се изменио већ је остао исти и ради спасења и добротинства људима узео на Себе тело људско, да би, узевши удела у људском бићу, учинио људе заједничарима божанске и умне природе (Живот Антонијев, 74).

– Син Божји је постао човек, да би људе учинио синовима Божјим. Он је постао Бог да би се ми обожили и постали богови по благодати (Против Аријанаца, I, 40).

– Чувајмо себе увек чистим од јеретика и расколника, и чувајмо предање Светих Отаца, а пре свега – правилну и побожну веру у Господа нашега Исуса Христа (Живот Антонијев, 89).

– Највећма се старајмо да се слажемо и сједињујемо међусобно, а пре свега да се присаједињујемо Господу нашем и затим Његовим Светитељима. (Исто, 91).

Молитвама Светог оца нашег Атанасија, Господе Исусе Христe, Сине Божји, помилуј и спаси нас. Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЕСПЕРА, ЗОЈЕ, КИРИАКА И ТЕОДУЛА

Свети мученици Еспер и супруга му Зоја и два сина њихова Кириак и Теодул беху гости на земљи као Авраам, отац изабраних (ср. Јев.11:13) а грађани небески. Њих као робље²¹ купи угледни Римљанин Катал и жена му Терција. Овај Катал се беше преселио из Рима у малоазијску покрајину Памфилију у град Аталију²². Купујући себи робове, Катал купи из Фригије²³ ове свете мученике, који беху хришћанског порекла, украшени побожношћу, пуни наде у Господа.

Незнабожац Катал са својом женом и осталим домаћима, одани идолопоклонству, приношаху жртве идолима које називаху својим боговима. А верне слуге Христове, гледајући њихово глупо незнабожје, много туговаху. И не јеђаху од јела што им даваху, сматрајући их за идоложртвене, јер се у дому њихових господара, налажаху идоли. Једном света Зоја, добивши храну од својих господара, приђе вратима и рече вратару: Иди и одмори се мало; а ако устреба, ја ћу те пробудити; ти си се већ много заморио, пошто си сву ноћ бдио, дочекујући и испраћајући људе, које ташта вера њихова привлачи у дом господара нашег, да се клањају тобожњој богињи – Фортуни²⁴.

Вратар је послуша, удаљи се мало од врата и заспа у дворишту. А света Зоја, бојећи се да га својим лавежом не разбуди пси који беху недалеко привезани, даваше им по мало хлеба, а све остало раздаде ништима, и путницима, саветујући им да пређу у хришћанску веру. Дужност свете Зоје у дому Катала била је, да храни домаће животиње, а њен муж и њени синови обављали су друге послове које су им одређивали. Они су по цео дан радили, и тек су на заласку сунца узимали помало хране, за коју су насигурно знали да није оскврнављена незнабожачким жртвеним обредима. По Божјем промислу та им је храна однекуд слата, и они се сеђаху речи Господњих: Погледајте на птице небеске како не сеју, нити жању, ни сабирају у житнице, па Отац небески храни их (Мт. 6, 26).

Када једном блаженог Еспера његови господари послаше некуда на неки посао, синови Кириак и Теодул рекоше својој мајци: Ми не можемо више живети с незнабошцима; не учиш ли нас ти сама из Светог Писма, да држимо апостолску заповест: Не вуците у туђему јарму неверника (2. Кор. 6, 14). Ако ми, покоравајући се Божанском Писму желимо да одржимо заповести Господње, али се не удаљимо од незнабожаца, онда ће нас Господ сврстати са њима, и ми ћемо пропасти као и они. – А мајка одговори синовима: Како можемо отићи од њих, децо моја мила? Та они су наши господари, и имају власт над нашим телом. – На то јој синови рекоше: Христос предаде себе за нас у руке неверујућих Јевреја, и би распет, и погребен, и у трећи дан васкрсе. Ако дакле и ми предамо тела наша незнабожноме Катулу на мучење за Христа, и он нас убије мучећи нас, онда ће душе наше живети вечито. Зато нас, мајко, веселе и радосне изведи пред господара нашег, и ми ћемо говорити пред њим што нам Господ Христос буде ставио у уста.

И добри младићи, као храбри војници, спремаху се на страдалачки подвиг за Христа, очекујући згодан тренутак када ће ступити пред господара и исповедити име Господа Исуса Христа. И говораху међу собом: Ако нам Христос Бог наш да да умremo за Њега, онда ћемо се удостојити видети Га и бити вечито са Њим. – А мати се њихова бојаше за њих, да се као млади не уплаше мука и не поклоне идолима. Јер господари њихови још не знађаху за њих да су хришћани. И пошто мајка не жељаше да чеда своја изведе пред господара, рекоше јој синови: Зашто се бојиш тога незнабошца? Зар се не сеђаш шта Свето Писмо каже: Говорих о откривањима твојим пред царевима, и не стиђах се (Пс. 118, 46).

Но једнога дана, када се њихов господар у време обеда враћао дома, ступише преда њ оба брата, Кириак и Теодул, и рекоше му: Добра ти сређа, господару видљивих тела наших, а невидљивих душа наших господар је Исус Христос – истинити Бог који живи на небу. – Катал се веома зачуди на овакве речи младића, и рече: Ова су деца полудела: изговарају неко туђе и непознато име, називајући Исуса Христа Богом и Господом. – Затим нареди слугама: Позовите ми оца и мајку ових младића.

Слуге не нађоше оца, већ доведоше само мајку њихову. Катал је упита: Где је твој муж? Она му одговори: Ниси ли га ти послао у село Тритонију ради неког посла? Катал рече: Камо среће да сте и ви били с њим тамо у Тритонији, не бисте ми узрујали душу својим речима о Богу, за кога никада нисам чуо ни ја нити ико други. Уосталом, сада нисам вољан да вас испитујем; али када се Терција породи, и ја будем приносио захвалну жртву великој богињи Фортуни, тада ћу и вас испитати.

И одмах нареди да свету Зоју са њеном децом пошљу к њеном мужу у село Тритонију. Одведени тамо, они су се радовали и веселили, и сваки је од њих појао и говорио: Господ је пастир мој, и ништа ми неће недостајати. На зеленој паши пасе ме, тамо ме настани (Пс. 22, 1–2). Извео си нас из пакла, и спасао си нас из руку смрти (Пс. 85, 13; 115, 7). Јер свети су сматрали дом господара свог за пакао, Катала – за смрт, а идоле – за огањ паклени.

Но после неког времена роди се Катулу син, и сви се грађани радоваху и празноваху заједно са Каталом поводом тога, и приношаху се захвалне жртве градскоме идолу – поганој богињи Фортуни. У то време света Зоја мољаше се Богу за свога мужа и за децу, да не падну у искушење. Међутим Катал после гозбе рече својој жени Терцији: Нека се поводом празника нашег повеселе сви домаћи и робови наши! Она му одговори: Добро, нека се сви провеселе.

И одмах, како осталим робовима тако и Есперовој породици, послаше од идоложртвене гозбе сасуд вина и чинију мяса. А света Зоја, угледавши издалека слуге где носе дарове од господара, уздахну и рече: Господе Боже, неисказани испитивачу срца људских, буди с нама странцима, јер осим Тебе, Господе, не знамо за другог Бога. Утврди нас у исповедању светог имена твог!

Пошто се тако помоли, она приђе донесеним даровима, узме месо и баци га псима, а вино просу на земљу. Роб који то беше донео, одмах се врати и исприча господару шта учини Зоја. То силно разјари Катала, и он нареди да му се одмах доведе Еспер са породицом. На путу ка господаревом дому света Зоја храбреше мужа и децу, говорећи: Немојмо се уплашити јарости

незнабожног Катала и мука које нам је припремио, него их јуначки поднесимо, да бисмо трпљењем ушли у небески град Христа и његових светитеља.

Када стигоше, и ступише пред Катала, он их упита: У кога сте се уздали када дрско зло учинисте, бацивши псима наше дарове? Уосталом, ја се не бринем толико о својој части колико о части велике богиње Фортуне. На то му света Зоја одговори: Нада и уздање наше јесте Исус Христос – Син Бога живог; а богови које ти поштујеш, то су демони. Катал јој на то рече: Ево, ја ћу твоје синове ставити на муке, да видимо да ли их може избавити од мука Христос, кога ви називате Богом.

Тада џелати обнажише оба младића, обесише их о дрво, и стадоше их стругати железним четкама. Гледајући муке своје деце, света мајка их сокољаше говорећи им: Трпите јуначки, чеда моја, трпите! Не бојте се мука на које вас ставља незнабожни Катал! – А деца јој одговараху: Ништа су ове муке, него реци поганоме мучитељу нека измисли веће, да бисмо савршеним страдањем заслужили мученичке венце. Онда света Зоја рече Каталу: Зашто ниси наредио да моју децу ставе на велике муке? јер у овим мукама не осећају болове. Хајде, стави их на велике муке!

Тада незнабожни Катал силно изби свету Зоју, па нареди да њу, блаженог Еспера и децу њихову баце у пећ веома ужарену, и одреди стражу да пази на пећ. А свети мученици у ужареној пећи појаху и слављаху Господа. Катал пак, слушајући појање и видећи светитеље неповређене у пећи, дивљаше се веома како их тако силан огањ не могаше умртвити и у пепео претворити. Но држећи да ови хришћани некаквим мађијама савлађују силу огња, он стаде смишљати најљуће муке помоћу којих би их уморио. А Свети Дух рече светим мученицима у огњеној пећи: Држите се јуначки! Катал смишља велике муке да би вас погубио.

Када они то чуше, молише се говорећи: Господе Исусе Христе, прими у миру душе наше! – И тог часа предадоше у руке Божје своје свете душе, 2. маја, у време цара Адријана (117–138. год.).

Сутрадан, када незнабожни Катал са својим једномишљеницима дође к пећи, обрете тела светих мученика неповређена од огња, и окренута лицем к истоку. А свете душе њихове већ се беху придружиле лику светих Мученика. Анђела и Арханђела. И чу се глас с неба: Уђите, праведници у рај Господа свог. А ти, незнабожни Катале, отићи ћеш у пакао да се мучиш вечно у огњу неугасивом.

И тако, незнабожни Катал прими бесконачне муке, а свети мученици Христови примише небо и настанише се у вечној радости, у Христу Исусу Господу нашем, коме слава вавек, амин.

СТРАДАЊЕ И ЧУДЕСА СВЕТИХ МУЧЕНИКА БОРИСА И ГЉЕБА, КНЕЖЕВА РУСКИХ

Благо човеку који се боји Господа, коме су веома омилене заповести његове. Силно ће бити на земљи семе њихово, род праведнички биће благословен (Пс. 111, 1–2). Тако говори велики цар – пророк. Ваистину блажен постаде син Свјатославов, свети равноапостолни велики кнез Владимир, у светом крштењу назван Василије. Бојећи се Господа, он се потруди не само да сам угоди Богу него и сву државу своју, земљу Руску, просвети светим крштењем и приведе Господу као дар честан и угодан. Тога ради Господ учини силним семе његово на земљи, и благослови род његов праведнички. Налазећи се у дубокој старости и близу блажене кончине своје, којом је имао да се пресели из привременог земаљског царства у бесконачно небеско царство и из многотрудног живота у блажени живот и вечни покој, овај велики кнез позва својих дванаест синова и подели им своју кнежевину, земљу Руску, и постави их да управљају: Свјатополка у Пинску, Јарослава у Новгороду, Бориса у Ростову, Гљеба у Мурому, Всеволода у Владимиру, Мстислава у Тмуторокани, Станислава у Смоленску, Судислава у Пскову, Изјаслава у Полоцку, Брјачислава у Луцку.

У двадесет осмој години после светог крштења блажени Владимир стаде боловати. У то време дође к њему из Ростова његов син Борис, кога је највише волео од све деце. Утом стиже кнезу Владимиру вест да су Печењези²⁵ кренули у ратни поход на Русију. И Владимир беше веома ожалошћен што због болести није могао сам да крене против њих. Забринут, он позва свог љубљеног сина Бориса, названог у светом крштењу Роман, повери му своју војску и посла га против Печењега.

Борис с радошћу крену на Печењега, али не наставши их он се врати назад, и заустави се на реци Алти. Ту га затече вест да се отац његов велики кнез Владимир преставио²⁶ у Берјестову, и да је Свјатополк, који се налазио поред кнеза Владимира, покушао да прикрије очеву смрт: увио је тело покојниково у

ћилим, и кришом одвезао у град Отај, и тамо га оставио у цркви Свете Богородице.

Чувши то, блажени кнез Борис стаде плакати за оцем својим и нарицати: Авај мени, оче мој, светлости очију мојих, видело и зоро лица мога! Авај мени, зашло си сунце моје, и ја нисам био крај тебе да погребем чесно тело твоје! Зашто се не удостојих да целивам чесну седину твоју, оче мој? – Ове и многе друге тужне речи говораше кнез Борис плачући.

А Свјатополк самовласно заузео очев престо у Кијеву, јер није требало да он влада после оца. Но срце се његово испуни безаконим властољубљем и кајиновском пакосном завишћу, и он говораше у себи: Побиху сву браћу моју, и бићу једини господар у Русији. – И брату свом Борису одмах посла ову лукаву поруку: Брате мој мили, хоћу да будем у љубави с тобом, и даћу ти још земље, поред оне што си добио од оца. – У ствари, иза ове поруке скривала се његова жеља да на сваки начин убије Бориса. А Кијевљане, пошто срце њихово не беше са њим, Свјатополк сазва и обдари многим даровима. Затим тајно оде ноћу у Вишгород, дозвола к себи бојарина Пушту, и остале вишгородске бојаре: Телца, Јеловича и Љашка, и упита их: Реците ми истину, јесте ли свим срцем за мене? Они му одговорише: Са свима вишгородцима положићемо главе своје за тебе. – Тада бедни Свјатополк рече Путши и друговима његовим: Пошто обећавате да главе своје положите за мене, онда идите и кришом убијте мога брата Бориса. – Они му обећаше да ће то учинити.

У то време кнез Борис налажаше се на реци Алти. Кијевски бојари говораху му: Иди у Кијево и заузми престо оца свог, јер је ево сва очева војска с тобом. А блажени Борис им одговори: Нећу дићи руку на старијег брата свог, кога сматрам као оца. – Чувши то, бојари и војници се разиђоше од Бориса и он остаде сам са својом послугом. И жељаше да отиде к брату Свјатополку да му се поклати, одајући му поштовање као старијем брату и главном кнезу. Уто тајно дође к светоме Борису један гласник и извести га да Свјатополк има злу намеру, јер хоће да га убије, због чега већ и убице шаље.

Но свети Борис не поверова у то, знајући да се ничим није огрешио о Свјатополка, да би могао очекивати такво зло од брата. И тог дана душа му беше узнемирена, и туга му притискиваше срце, али он сву наду полагаше у Бога. А тај дан беше субота. И ушавши у шатор свој, он се са плачем мољаше Христу Богу и Пречистој Богомајци. У свету пак недељу он устаде врло рано и нареди свештенику да служи јутрење, а сам се мољаше Господу усрдно.

Но те ноћи дођоше вишгородски бојари, послани од Свјатополка, и застадоше чувши да је блажени Борис на јутрењу. А свети Борис, обавештен да су убице од Свјатополка већ стигли, стаде се још усрдније молити говорећи: Господе, како је много непријатеља мојих! Многи устају на ме. Многи говоре за душу моју: нема му помоћи од Бога. Али Ти си, Господе, штит који ме заклања, слава моја; Ти подижеш главу моју. Гласом мојим вичем ка Господу, и чује ме са свете горе своје. Ја лежем, спавам и устајем, јер ме Господ чува. Не бојим се много тисућа народа што са свих страна наваљује на ме. Устани, Господе! помози ми, Боже мој! јер Ти удараш по образу све непријатеље моје; разбијаш зубе безбожницима. Од Господа је спасење; нека буде на народу твом благослов твој! (Пс. 3, 1–8). И читајући даље псалтир са великим умилењем, он говораше ове псаламске речи: Теби сам привржен од рођења, од утробе матере моје Ти си Бог мој. Не удаљуј се од мене; јер је невоља близу, а нема помоћника. Оптече ме мноштво телаца; јаки јунци опколише ме; развалише на ме уста своја, као лав гладан лова и који риче. Опколише ме пси многи; чета зликоваца иде око мене. Али Ти, Господе, не удаљуј се. Сило моја, похитај ми у помоћ! Избави од мача душу моју, од паса јединицу моју... (Пс. 21, 10–13, 16, 19–20). А по завршетку јутрења, гледајући у икону Христову, он с плачем говораше: Господе Исусе Христе, који си се у обличју човека јавио на земљи ради спасења нашег и добровољно си се дао на крст приковати ради грехова наших, Ти и мене удостој да пострадам за име твоје. И то не од противника, већ од брата мог. Али, Господе, не упиши му то у грех!

Пошто се тако помоли дуго, блажени Борис препусти себе вољи Господњој. И гле, бедне убице као љути зверови изненада навалише са исуканим мачевима и копљима, упадоше у шатор, и копљима прободоше светог Бориса. И свети мученик паде на земљу, и лежаše у својој крви. Видећи то, један од слугу светог Бориса, по имену Георгије, по пореклу Маџар, кога је блажени кнез веома волео и златну му гривну поклонии, паде на тело господара свог говорећи: Нећу те оставити, господару мој мили; где је увенула красота тела твог, нека ту и ја скончам живот свој! – Убице и њега копљем прободоше. Али пошто му не моглоше брзо скинути с врата златну гривну, они му отсекоше главу и бацише, те тако гривну скидоше. Убице побише и многе друге слуге светог Бориса. Тело пак мученика Бориса кукавне убице увише у шаторско крило, утоварише у кола и повезоше. Но свети мученик је још помало дисао. Путем их сретоше два Варјага²⁷, које Свјатополк беше послао. Када ови видеше да свети Борис још дише, један од њих одмах извуче мач и зари га у срце светитељу. И тако свети Борис сконча у недељу, 24. јула, на дан свете мученице Христине, и доби мученички венац од Господа. А чесно тело његово убице одвезоше у Вишгород, и тајно погребеше у цркви светог Василија.

После убиства светог Бориса несрећни Свјатополк смишљаше како би још и Гљеба убио. Борис и Гљеб беху од једне мајке, синови великог кнеза Владимира. Свјатополк посла преварну поруку у град Муром Гљебу, кнезу муромском: Отац је тешко болестан, и зове те, јер жели да те види. Хајде, дођи што пре. – Блажени Гљеб, веома послушан према оцу, одмах похита са малом дружином, да би затекао у животу оца свог светог Владимира, јер још не беше чуо за његово престављење. Када стиже на ушће Тме у Волгу, спотаче се коњ под њим и повреди му мало ногу. Зато седе у лађицу и крену ка Смоленску. А када стиже у Смјадин, искрца се на обалу. У то време кнез Великог Новгорода Ярослав доби из Кијева вест од своје сестре Предиславе да им је отац Владимир преминуо и да је Свјатополк убио Бориса. Онда Ярослав посла Гљебу овакву поруку: Брате, немој ићи у Кијев к Свјатополку, пошто отац наш већ умре, а Свјатополк уби Бориса, па хоће и тебе да убије.

Ова Ярослављева порука затече блаженог Гљеба у Смјадину. Гљеб силно зариди, и плакаше горко за оцем и за убијеним братом. И док он тако на том месту плакаше, дојурише убице послате од Свјатополка, и са исуканим мачевима стадоше ускакати у Гљебову лађицу. Слуге Гљебове претрнуше од страха. А свети Гљеб, угледавши убице, подиже руке к небу и поче се са сузама молити овако: Господе, буди супарник супарницима мојим; удри оне који ударају на ме. Узми оружје и штит, и дигни се мени у помоћ. Извуци мач, и пресеци пут онима који ме гоне; реци души мојој: ја сам спасење твоје (Пс. 34, 1–3).

Старешина убица, бедни Горасјер, нареди да се Гљеб убије одмах. Тада Гљебов кувар Торчин, који стајаше позади, и који беше непријатељски расположен према свом господару, извуче нож и, одпозади дохвативши светог Гљеба за главу, зари му нож у гркљан, и пресече га. И тако закла блаженога Гљеба као безазлено јагње, лишивши га овог краткотрајног и многомученог живота, у понедељак, 5. септембра, на дан Претечиного оца, светог пророка Захарије. И предстаде свети Гљеб Христу Богу у небеском царству заједно са својим братом Борисом. Тако се испунише на њима речи псаламске: Како је лепо и красно, кад браћа живе заједно, у бесконачном животу, у слави светих мученика (Пс. 132, 1).

Свирепе убице светог Гљеба не удостојише чесног погребача тело његово, већ га бацише недалеко од обале на пусто место између две кладе, и набацаше сухо грање преко њега. И нико не знађаше где се налази тело убијеног кнеза Гљеба. Но Бог који не оставља угоднике своје, показиваше људима тело мучениково преко разних чудеса: на том месту појављиваше се понекад огњени стуб, понекад упаљене свеће, а понекад су пролазници слушали појање анђела. Затим, после извесног времена ловци, гонећи звериње, обретоше то чесно и свето тело где лежи читаво, јер га се ни звер ни птица не дотаче, нити гахвати и најмање труљење. И ловци известише о томе грађане. Тада сви грађани, и духовници и световњаци, изађоше у литији до тог места и узеше тело мучениково. И познаше да је то тело благоверног кнеза муромског Гљеба Владимировича,

који је на том месту убијен, па га пренесоше у град и положише у цркви.

Но бедни Свјатополк се не задовољи крвљу двојице браће, светих мученика Бориса и Гљеба, већ пружи убилачку руку и на трећег брата Свјатослава, кнеза древљанског. Сазнавши за злоћу Свјатополкову Свјатослав се сакри у гори, али га убице, послате од Свјатополка, пронађоше и убише.

Потом кнез Великога Новгорода скупи војску и крену на Свјатополка да освети крв браће своје. И настаде рат између Ярослава и Свјатополка, који је трајао четири године. Понекад је Ярослав побеђивао и гонио Свјатополка, а понекад је Свјатополк, помаган од Пољака, надвлађивао Ярослава. Најзад Свјатополк би коначно побеђен на оном месту, на ком он уби светог Бориса. Јер када Свјатополк, не једанпут потучен и прогнан од Ярослава, побеже међу Печењеге, и отуда крену на Ярослава са великом војном силом, тада му Ярослав пође у сусрет и, зауставивши се на реци Алти где свети Борис би убијен, подиже руке к небу и помоли се Богу са сузама говорећи: Крв браће моје вапије са земље к Теби, Владару, Господе Боже мој! него Те молим, свемогући Творче и свеправедни Судијо, освети крв ових праведника, као што си крв Авељево осветио на Каину, учинивши да се Каин тресе; тако учини да се и овај несрећни Свјатополк тресе, како не би могао више проливати крв братску и хришћанску. – Затим рече: браћо моја, Борисе и Гљебе, помозите ми против овог гордог убице!

Пошто заврши молитву, Ярослав крену своје пукове и судари се са Свјатополковом војском при изласку сунца. А тај дан беше петак. И јуначки се бише обе војске: и би такав покољ какав дотада никада није био у Русији, те је крв потоцима текла. И тек предвече Ярослав надвлада, и потпуно уништи Свјатополкову силу, тако да се једва спасе Свјатополк са малом дружином, и побеже међу Пољаке. Али га на путу нападе демон страха, и раслаби му кости тако да није могао седети на коњу, већ су га носили у носилима. И он се од страха није могао задржати ни на једном месту, него је стално викао к својима: Бежите! ево их јуре за нама! – И они су бежали са њим. И када би на другом месту застали, он је опет викао к својима: Бежите!

ево их јуре за нама! – И тако су бежали од места до места, носећи га, док не пројурише целом Пољском. Најзад добегоше у пустињу између Пољске и Чешке. Ту снађе рђави крај његов зли живот, јер мучен демоном, Свјатополк умре и телом и душом, и погибе вечно, наследивши пакао огњени. Тело његово кукавно дружина његова закопа у земљу на месту где он издахну, и из гроба излази страشان смрад – знак одмазде Божје и наказање злим људима.

Благоверни велики кнез Јарослав, пошто по завршеним ратовима са Свјатополком постаде потпуни господар кнежевине Кијевске, стаде распитивати за чесне мошти убијене браће, светих страдалника Бориса и Гљеба, где су и на ком месту. За светог Бориса одмах му би казано да је положен у цркви светог Василија у Вишгороду. А за светог Гљеба знађаху сви да је убијен недалеко од Смоленска, но на ком је месту положено тело његово нико од Кијевљана није знао. Утом из Смоленска стиже вест Јарославу да Бог разним чудесима обелодани тело светог Гљеба које је дуго лежало у пустом месту, и да је чесно пренесено у град Смоленск. И Јарослав одмах посла јереје и ђаконе у Смоленск. И они са највећим страхопоштовањем узеше тело светог Гљеба, унесе га у лађу и по Дњепру га повезоше ка Кијеву. Тада благоверни кнез Јарослав са митрополитом, игуманима и целокупним свештенством, и са много народа, изађе у сусрет моштима мучениковим. И сви видеше да је чесно тело мучениково читаво и нимало натрулело, и да му толико времена нимало није нашкодило, нити је поцрнело, него је бело као у живог човека, и пушта мирис из себе. И дивљаху се сви томе чуду. И однесоше свето тело мучениково у Вишгород у цркву светог Василија и положише га у камену раку поред његовог брата светог Бориса. А Бог стаде прослављати угоднике своје, јавно показујући да их је са ликом светих Мученика удостојио свога небеског царства, јер светим моштима њиховим даде дар да исцељују недуге. И многи болесници прибегаваху с вером гробу њиховом, и добијаху исцелење, и враћаху се здрави, славећи Бога прослављеног у светима.

После неког времена, по попуштењу Божјем, запали се Црква светог Василија, која беше дрвена и у којој лежаху чудотворне мошти светих, нових руских чудотвораца, Бориса и Гљеба, и не моглоше је људи никако угасити, пошто је горела од крова. Они изнесе из ње све иконе и сасуде, и ништа од црквених ствари не изгоре, једино црква. И тако свети мученици остадоше да леже у гробу без цркве. Али се ипак даваху исцелења онима који долажаху с вером. И јављаху се знамења као и раније у Смјадину над телом светог Гљеба: понекад се виђао огњени стуб, понекад упаљене свеће на гробу светих, а понекад се чуло појање Анђела. И многи долажаху тамо као на неки приказ. Једном дођоше Варјази, и с пренебрегавањем ходаху по земљи под којом лежаху чудотворне мошти светих мученика. И када један Варјаг крочи ногом на гроб мученика, изненада сукну огањ из гроба и опали му ноге. Не могући да то подноси, он викну и отскочи са тог места, и дружини својој показа опаљене ноге своје. И отада се не усуђиваху да се приближе томе месту, већ му се са страхом клањаху.

О овом чуду и о другим чудима која су се збивала на гробу светих мученика би обавештен велики кнез Јарослав. И он се обрадова душом што Господ прославља његову невино пострадалу браћу. И то што чу, он каза митрополиту Илариону. Заблагодаривши Богу што на Руској земљи јавља нове чудотворце, митрополит рече кнезу: Дајем ти савет добар и богоугодан: сазидај цркву над гробом светих чудотвораца, па ћемо извадити из гроба њихове чесне мошти и ставити их горе, у кивот, да би им верујући људи усрдније прибегавали и добијали оно што моле од угодника Божјих.

Овај митрополитов савет допаде се кнезу, и он се постара те убрзо сагради цркву у Вишгороду на гробу светих мученика, цркву велику и дивну, са пет кубета. И изнутра је сву иконописа, и украси сваком лепотом. И када црква би потпуно готова, и снабдевена свим потребама, дође преосвећени митрополит Иларион са клиром, дође и велики кнез са свима бојарима и мноштвом народа. И пошто отслужише у новој цркви свеноћно бдење, осветише цркву 24. јула, дана у који би убијен свети Борис. И по освећењу митрополит нареди да се раскопа земља

над гробом светих. И кад копаху, из гроба излажаше мирис. И пошто раскопаше, извадише из земље сандуке са моштима светих. И приступивши са страхом и љубављу, митрополит и свештенство отворише сандуке светих, и видеше чудо предивно: тела светих мученика беху читава, неиструлела, а лица им беху светла као да су живи. И сви се силно дивљаху. Тада се и сва црква испуни јаким миомиром. И положише ове свете мошти с десне стране у цркви.

Док они још беху у цркви, у току свете литургије дође један човек хром на обе ноге. Он дође у цркву пузећи с тешком муком. Народа у цркви беше врло много, и хроми мољаше да га пропусте да приђе чесним сандуцима светих мученика. И кад приђе, и додирну их се са вером молећи се, тог часа му оздравише ноге благодаћу Божјом и молитвама светих страдалника. И он уставши хођаше пред свима. Када видеше то чудо, кнез Јарослав и митрополит и сав народ дадоше хвалу Богу и светим угодницима његовим. По завршетку литургије кнез приреди ручак за све, и отпразноваше празник како ваља. Тог дана велики кнез раздаде многе даре ништима и сирочади и удовицама.

По престављењу великог кнеза Јарослава, на престолу велике кнежевине Кијевске наследи га његов син, благоверни кнез Изјаслав. Пошто прође доста времена, и дрвена црква подигнута Јарославом орону, кнез Изјаслав подиже нову велику цркву са једним кубетом. Када црква би готова, сабраше се у Вишгород ради преноса чесних моштију светих мученика Романа и Давида: велики кнез Изјаслав, и синови његови: кнез черњиговски Свјатослав и кнез перејаславски Всеволод, и митрополит Георгије са епископима: Неофитом черњиговским, Петром перејаславским, Никитом бјелогородским, Михаилом јурјевским. А дођоше и игумани: преподобни отац наш Теодосије печерски, Софроније из манастира светог Михаила, Герман из манастира светог Спаса, и многи други игумани. И сатворише светли празник. И узеше најпре чесне мошти светог Бориса које беху у дрвеном кивоту: напред иђаху преподобни црнорисци са свећама, за њима ђакони, потом презвитери, па архијереји, а за овима кнезови који на раменима ношаху свете

мошти, и тако их у нову цркву пренесоше и положише. И кад отворише кивот, црква се напуни предивног миомира који је као неки танан дим излазио из моштију, што сви видеше и осетише, и зато Бога прославише. А митрополита Георгија спопаде ужас, јер није имао јаку веру према светима. Он паде ницице пред светим моштима, просећи опроштај. И пошто целиваше мошти светог Бориса, положише их у камену раку. Затим се вратише по мошти светог Гљеба које беху у каменом кивоту: узеше их, положише на саонице, па повезоше. Али кад стигоше пред цркву, кивот се не даде макнути с места. Тада би наложено народу да виче: Господе, помилуј! И кад се мољаху, покрену се кивот, па га узеше, у цркву унесе и поред светог Бориса поставише. И целиваше главу светог Бориса и руку светог Гљеба. Тада митрополит узе руку светог Гљеба и благосиљаху њоме кнезове и народ. Велики кнез Изјаслав, пошто је имао неку повреду на врату и патио од главобоље, узе митрополитову руку са руком светитеља Гљеба, прислони је на свој врат, па на главу и очи, и тог часа оздрави. И сви слављаху Бога, и угоднике његове величаху. После литургије заједно ручаше кнезови са архијерејима, и многе милостиње дадоше убогим. И отада се установи празник 2. маја: пренос чесних моштију светих мученика и чудотвораца Бориса и Гљеба.

После извесног времена Свјатослав Јарославич, кнез Черњиговски, који по изгнању Изјаслава постаде кнезом Кијевским, захеле да у Вишгороду подигне лепу камену цркву светим мученицима Борису и Гљебу. И постави темељ, подиже зидове нешто изнад земље, па се упокоји. После Свјатослава престо кнежевине Кијевске опет прими Изјаслав, али се не побрину о зидању цркве. Пошто после неког времена Изјаслав сконча од ране задобијене у рату, на престо Кијевски седе трећи брат Всеволод Јарославич, кнез перејаславски. Он тек пред своју смрт настави са зидањем цркве коју започе Свјатослав, али се престави не довршивши је. После Всеволода у Кијеву је кнезовао Михаил Изјаславич. Заузет многим ратовима, од не предузе ништа да цркву доврши. У то време незнабошци се осилише, и многа насиља чињаху над хришћанима. Тада као нека врста заборава покри започету цркву, такође и чудеса

святих мученика, иако беху многобројна. Затим Ољег Свјатославич, кнез черњиговски, покренут Богом, доврши и украси цркву, коју отац његов Свјатослав поче зидати. Али Михаил Свјатополк, кнез Кијевски, завидећи Ољегу, не пристаде да се мошти святих мученика пренесу у нову камену цркву.

По смрти кнеза Михаила Свјатополка постаде кнезом у Кијеву Владимир Всеволодович, прозван Монамах. Он се реши да пренесе мошти святих паћеника, Бориса и Гљеба, и извести о томе све главаре земље Руске. И сабраше се код њега кнезови руски: черњиговски кнезови Давид и Ољег Свјатославичи са својим синовима, велможама и бојарима, и остали кнезови са својим бојарима; и из целе Русије слеже се врло много људи; дође и митрополит кијевски Никифор са богољубивим епископима: Теоктистом черњиговским, Лазарем перејаславским, Мином полоцким, Данилом јурјевским, и са блаженим Прохором игуманом печерским, Савом игуманом спаским, Силвестром михајловским, Петром кловским, Григоријем андрејевским, и са осталим игуманима, и са целим свештеним сабором. И Вишгород не могаše да смести толики свет. И првог маја би освећена црква. И би приређена велика гозба. Сви кнезови и епископи обедоваше код кнеза черњиговског Ољега. А убогима и гостима три дана су биле постављане ради угошћења многе трпезе. У недељу изјутра, другог маја – празник преноса чесних моштију святих кнезова Бориса и Гљеба, – после јутрења митрополит са епископима и свештенством окади кивоте святих. Затим сваки кивот метнуше у посебне саонице, нарочито за то направљене и украшене. Саонице су вукли кнезови и великаши; испред саоница су ишли митрополит, епископи, свештеници и ђакони са свећама и кадионицама. Али од силнога народа нису се могли кретати ни саонице вући. Онда кнез Владимир Мономах нареди да се међу народ баца новац, те на тај начин једва довукоше саонице са каменим кивотима до нове цркве, и кивоте положише с десне стране у цркви. Владимир Мономах окова кивоте святих сребрним даскама, изобрази на даскама иконе святих мученика Бориса и Гљеба, и позлати их. Поред кивота постави позлаћене светњаке од сребра, и све око кивота украси златом, јер

благоверни кнез необично вољаше црквено благољепије, и имађаше велико усрђе с вером према светим мученицима. И биваху од ових светих угодника Божјих разна чудеса, од којих треба нека споменути овде.

У Вишгороду живљаше човек, по имену Мирон, баштован. Он имађаше сина са сувом и згрченом ногом, којом није могао ходити, и не осећаше је. Начинивши себи дрвену ногу, он је тако ходао. Стално долазећи и дању и ноћу на богослужења у цркви светих мученика, и са сузама припадајући к њиховом гробу, он је молио за исцелење. Једне ноћи јавише му се свети мученици и упиташе га: Што вапијеш к нама, човече? Он им показа своју суву ногу, и мољаше за исцелење. Они му трипут прекрстише ногу. И кад се пробуди од сна, он осети да му је нога здрава, па скочи славећи Бога, и исприча људима како га свети мученици Борис и Гљеб исцелише својим јављањем. А исприча и то како виде са њима оног слугу Георгија што паде преко тела убијеног светог Бориса и би прободен копљем. Њега виде како испред светих иде носећи свећу.

Слепац неки дође, припаде ка гробовима светих, и с љубављу целиваше кивоте, и очи своје прислањаше на њих, просећи исцелење. И одмах прогледа. И сви прославише Бога и његове свете угоднике, Бориса и Гљеба.

Један хром човек, коме нога беше отсечена до колена, начинивши себи дрвену ногу, с муком иђаше на њој. Дошавши у Вишгород, он борављаше при цркви светих мученика са другим убожјацима, и живљаше од милостиње. У то време живљаше у Вишгороду неки познати баштован Николај, који сваке године свечано прослављаше празник светог Николаја Чудотворца, хранећи ниште и госте. Тако једне године о светом Николи дође са осталим божјацима и онај хроми, и седе пред његовом кућом, очекујући да што год добије. Случајно њему не дадоше нити да једе нити да пије, и он сеђаше гладан и жедан. Затим изненада би у заносу, и виде овакво виђење: чињаше му се као да седи пред црквом светих мученика Бориса и Гљеба, и угледа оба света мученика где излазе из олтара и иду к њему. Он се препаде, и паде ничице; светитељи га узеше за руку и посадише, па стадоше говорити о његовом исцелењу. Онда га

најпре прекрстише, па му хрому ногу као јелејем помазаше, и колено му истегоше. Но све то он као у сну гледаше, јер лежећи ницице у дворишту Николајевом изгледаше као да спава. Видевши га у таквом положају, људи га окретаху тамо амо, али он лежао као мртав. Само душа беше у њему, и срце му једва куцаше, те сви држаху да га је дух нечисти поразио. Онда га узеше и однесоше у цркву светих мученика Бориса и Гљеба, и положише га крај црквених врата. И многи људи који ту стајаху видеше ствар чудесну: из колена тога хромавка стаде се помаљати мала нога, и постепено растијаше, док не постаде као и друга. Све се то зби за један час. И дошавши к себи, раније хроми човек стаде ходати на обе ноге радујући се, и скачући, и хвалећи Бога, и славећи своје исцелитеље, свете мученике Бориса и Гљеба. И пред свима причаше како му се свети мученици јавише. Видевши то, сви људи узношаху велике хвале Богу, говорећи с пророком: Ко ће исказати силу Господњу? испричати сву славу Његову? (Пс. 105, 2). И још: Диван је Бог у својим светитељима (Пс. 67, 36).

У граду Дорогобужи жена нека рађаше на празник светог Николаја Чудотворца. Њој се јавише свети страдалници Борис и Глеб, грозно јој претећи и говорећи: Зашто радиш на празник светог оца Николаја? Не знаш ли да Господ не трпи бешчешћење угодника његових? Рекавши то, они разбацаше ствари по кући. А жена се онесвести од страха, и затим једва дође к себи, и лежао читав месец болесна, и за то време сасуши јој се рука. И кад се диже из постеље, сасушена рука јој се не исцели, већ тако остаде три године. Чувши за неког човека који је имао згрчене и руке и ноге, да је исцељен од светих мученика Бориса и Гљеба, дође и она у Вишгород на Успење Пресвете Богородице и исприча о себи све презвитеру Лазару који беше старешина цркве светих мученика Бориса и Гљеба. Он јој нареди да сву ноћ проведе код цркве. А сутрадан изјутра када свештенство са народом у литији крете ка цркви Пресвете Богородице, жена приступи свештенику Лазару и исприча му свој сан, говорећи: Прошле ноћи док сам седела код цркве и задремала, дођоше к мени два дивна младића и рекоше ми: Ко ти рече да ту седиш? Ја им одговорих: свештеник Лазар нареди

ми, рекавши: седи ту, можда ће те Господ исцелити молитвама светих мученика. – И када им то рекох, онај старији одмах скиде прстен са своје руке и даде ми га говорећи: Метни га на руку и прекрсти се, па ће ти рука оздравити. – Чувши то од ње, свештеник Лазар јој нареди да на литургији буде у цркви светих мученика, јер је желео да јој после свете литургије прочита молитву и да јој сасушену руку помаже светим јелејем. И када се после песме „Свети Боже...“, пред читање Апостола, стаде појати прокимен: „Велича душа моја Господа“..., тог тренутка сува рука женина постаде здрава. И она стаде велегласно славити Бога и угоднике Божје, свете чудотворце Романа и Давида. И сви са дивљењем узношаху славу Богу.

У Вишгороду живљаху један слепац. Он је долазио у цркву светог великомученика Георгија, и молио се светом Георгију да му подари вид. Тако је он дуго време радио. Једне ноћи јави му се у сну свети великомученик Георгије и рече му: Зашто вапијеш к мени, човече? Ако хоћеш да прогледаш, ја ћу ти казати како ћеш то постићи. Иди к светим мученицима Борису и Гљебу, и они ће ти дати прозрење, јер им се од Бога даде благодат да исцељују сваку болест у земљи руској. – Пробудивши се од сна, слепац крену на пут са вођом. И пошто дође у Вишгород, он проведе у цркви светих мученика неколико дана, припадајући к њиховим кивотима и молећи им се, и доби оно што је молио: отворише му се очи, и он стаде видети, и слављаху Бога и угоднике његове. И казиваше људима како виде где дођоше к њему оба света мученика, прекрстише му трипут очи, и он одмах прогледа.

Једном приликом два невина човека беху оклеветана пред великим кнезом Кијевским Михаилом Изјаславичем. Не испитавши ствар, кнез поверова клевети, и нареди да та два човека окују у тешке окове и вргну у тамницу у Вишгороду. Затим, заузет многим државним пословима, кнез заборави на та два човека у тамници. Они дуго остадоше у оковима, остављени и заборављени од свију, без икакве наде на ослобођење. Али знајући да су свети мученици Борис и Глеб брзи помоћници невољницима, они сву наду своју положише у њих, и призиваху их у молитвама својим, и сваке недеље

даваху новац своје стражару, да купује просфоре и свеће и носи у цркву светих мученика. Тако прође много времена. И док они беху у великој невољи и тузи, једне ноћи јавише им се у сну свети мученици Борис и Гљеб и скинуше им окове. Када се они тргоше из сна, један од њих обрете се на свом месту у тамници, али без окова; а други се обрете ван тамнице, са покиданим оковима својим и свога друга крај њега. Тамница пак беше чврсто затворена и запечаћена, као и раније. Онај што се обрете ван тамнице, престрављен пробуди тамничког стражара. Овај претрну од страха и ужаса, и чуђаше се како је сужањ изашао из тамнице, када су врата чврсто закључана и запечаћена, и печат читав стоји на њима. И стражар га упита: Како си изашао? Он му одговори: Пустите ме прво у цркву на јутрење, да се поклоним светим чудотворцима Борису и Гљебу и да целивам свете кивоте њихове, па ћу ти онда испричати шта се догодило. И он, отишавши са стражарем у цркву, паде пред кивотима светих, громко узносећи славу Богу и одајући благодарност својим чудесним ослободиоцима, светим страдалницима Роману и Давиду. Затим устаде и стаде казивати свима о својој ослобођењу ово: Док смо у тамници спавали, видесмо у сну како изненада би дигнут кров са тамнице, и ми угледасмо свете мученике Бориса и Гљеба где с неба силазе к нама и питају нас: Зашто се ви налазите овде? Ми им одговорисмо: Тако је хтео кнез, али ми смо невино оклеветани. На то светитељи рекоше: Ево, ми дођосмо да вас ослободимо тамнице, пошто вапијете к нама. – Затим се обратише мени овим речима: Ти одмах иди у нашу цркву и испричај што сада видиш; а овог друга твог, пошто је маловеран, оставићемо још у тамници, али ослобођеног од окова. Ево, ми пуштамо привремено слепило на очи његове, за наказанье његовог маловерја и за сведочанство другима. А сада ми одлазимо у Грчку земљу, и после три дана вратићемо се овамо и повратићемо му вид. После тога отићи ћете обојица кнезу, и рећи ћете му: Зашто тако зло радиш, не испитавши ствар, мучиш невинне људе? Ако се у томе не поправиш, задесиће те многа зла. – Пошто нам светитељи то рекоше, постадоше невидљиви. А ја, после таког виђења пробудивши се од сна, обретох се, не знам како, ван тамнице, и покидани окови

моји и мога друга беху крај мене. И ако желите да сигурније дознате и убедите се у ово што вам говорим, онда отидите до тамнице.

И сви који беху у цркви одоше с њим до тамнице, и видеше тамничка врата и печате читаве на њима, и покидане окове пред тамницом, и дивећи се прославише Бога. И одмах известише о томе старешине градске. Ови дођоше, отворише тамницу и нађоше другога сужња где седи без окова слеп, и обојицу пустише из тамнице. Тај дан беше четвртак; они обојица одоше к цркви светих мученика, и не одлажаху од ње све до недеље, благодарећи за ослобођење, и молећи за исцелење ослепљеног. У недељу пак ослепљени, припадајући к кивотима светих мученика, мољаше се с великим плачем, тако да његова кукњава узнемираваше свештенике, те рекоше: Одведите одавде овога слепца, не можемо да певамо, јер његова кукњава заглушује наше певање. – Али он остаде, припадајући к светима, бијући се и вапијући: Смилујте се на мене, свети чудотворци! Отворите очи моје као што обећасте. – Затим се изненада обрати народу и повика: Вичите: Господе, помилуј! и погледајте милост Божју и чудо светих мученика, јер ево – ја прогледах!

И очи његове постадоше здраве као да никад није био слеп. Тада сви велегласно прославише Бога и свете страдалнике и чудотворце Бориса и Гљеба. Затим ова два ослобођена сужња одоше код кнеза Михаила Изјаславича и подробно му испричаше све што се с њима зби. Кнез се удиви и препаде од онога што чу, и поправи се, и од тога времена био је опрезан према клеветам, и није изрицао казне без ислеђења и сигурног проверавања чињеница; а одлазио је често к светим мученицима у Вишгород, и с љубављу се клањао њиховим чесним моштима.

У граду Владимиру Зељеском кнезовао је унук Владимира Мономаха Всеволод Јурјевич. Против њега се дигло његови синови, Мстислав и Јарополк Ростиславичи, године 1175. Тајно позвани од Ростовчана да кнезују, они беху дошли из Великог Новгорода. И они кренуше у рат ка граду Владимиру против стрица свог Всеволода, са намером да га протерају из његове

кнежевине и приграбе себи његову област. У великој битци која настаде, Всеволод победи Ростиславиче, ухвати их живе и као плен одведе у Владимир. Тамо им Всеволод постави стражу, али им допусти да се слободно крећу. Видећи ове заробљене кнезове на слободи а не у тамници, Владимирци се побунише, и дошавши са оружјем пред двор свога кнеза Всеволода, стадоше викати: Зашто, кнеже, непријатеље наше држиш не у тамници него на слободи? Или их казни смрћу, или их ослепи, или их предај нама. – Милосрдан, кнез Всеволод не хте учинити заробљеним кнезовима никакво зло, него због народа нареди да их метну у тамницу, еда би се народни метеж стишао.

После мало времена Владимирци опет тражаху од великог кнеза Всеволода: Предај нам Ростиславиче, хоћемо да их ослепимо. Велики кнез се ожалости, али не могаде смирити народну побуну. Владимирци развалише тамницу, ухватише Мстислава и Јарополка, ослепише их па пустише. И тако, несрећни Ростиславичи, Мстислав и Јарополк, жудни велике славе и власти, бише укроћени и ослепљени. Затим они пођоше у Смоленск, и дођоше у Смјадин у цркву светих мученика Бориса и Гљеба. Беше тада 5. септембар, дан погибије светог Гљеба. И мољаху се кнезови Богу са великим усрђем, и призиваху у помоћ свете мученике, као своје сроднике, да им олакшају болове, јер им очне ране гнојаху. А кад се мољаху, најпре им уминуше болови, па затим неочекивано бише исцељени и дарова им се очни вид. Видећи јасно, Ростиславичи стадоше пред свима славити и благодарити Бога, Пресвету Богородицу и свете чудотворце Романа и Давида. И вратише се с радошћу домовима својим, казујући свуда какву им милост Господ указа на молитве светих мученика.

Половином дванаестог века живљаху у граду Турову старац по имену Мартин, који је раније био кувар код епископа туровских: Симеона, Игњатија, Јоакима и Георгија. Епископ Георгије ослободи Мартина те службе због старости. Примивши монаштво, Георгије живљаху сам у келији у епископском манастиру крај цркве светих мученика Бориса и Гљеба. Он је често патио од стомака. Када би га спопали болови, он је лежао и викао од болова, немајући снаге да устане и постара се око

тела свог. Једном он је тако лежао болестан, изнемогао од жеђи, јер га нико не посети, пошто око манастира бејаше велика вода од поплаве. Трећега дана к њему уђоше свети мученици Борис и Гљеб, онаког изгледа како су изображени на икони, и упиташе га: Од чега болујеш, старче? Он им каза своју болест. Онда га они упиташе: Хоћеш ли воде? Старац им одговори: О господо моја, одавно сам је жељан. – Тада један од њих узе крчаг и донесе воду, а други напуни лонче и напоји старца. И старац их упита: Чији сте ви, децо? Они му одговорише: Ми смо Ярослављева браћа. А старац, мислећи да су они браћа кнеза Георгија Ярослава, рече им: Нека вам Бог умножи године живота, господо моја! Узмите сами хлеба и једите, јер ја немам снаге да вас услужим. Они му одговорише: Нека хлеб остане за тебе, а ми идемо. Но одсада ти не болуј више, него се одмори. – И тог тренутка постадоше невидљиви. А старац се обрете здрав, и разумеде да су га посетили свети мученици Борис и Гљеб. И уставши, одаде славу Богу и светим угодницима његовим. И од тога доба он никада више није патио од те болести, већ је стално био здрав, и казивао је братији о исцелењу које му подарише свети мученици, јавивши му се.

Благоверни кнез Александар Ярославич, прозван Невски, за време свога кнезовања у Великом Новгороду, водио је рат са Швеђанима. И када он са својом војском дође на реку Неву, један од његових војвода, човек богобојажљив, по имену Филип, вршећи ноћну стражу, виде при изласку сунца лађу на води: у средини лађе стајаху свети мученици Борис и Гљеб у пурпурним хаљинама, а веслачи сеђаху одевени као маглом. И свети Борис рече светоме Гљебу: Брате Гљебе, похитајмо да помогнемо нашем рођаку кнезу Александру против свирепих непријатеља.

Ово виђење војвода Филип исприча своме кнезу. И тог дана кнез Александар, с помоћу светих мученика Бориса и Гљеба, однесе победу и сатре шведску силу, војсковођу њиховог Биргера сам рани мачем у лице, и са славом се врати у Велики Новгород²⁸.

Нешто слично десило се много касније. Када је велики кнез Московски Димитрије Јоанович водио рат са царем татарским

Мамајем, ноћни стражар Тома Хацибјејев имаде овакво виђење од Бога: на висини показа се велики облак, и где, са истока наилажаху као неки велики пукови, а с југа се појавише два светла младића који у рукама држаху свеће и исукане мачеве оштре. Ови младићи беху свети мученици Борис и Гљеб.

И они рекоше војводама татарским: Ко вам нареди да уништавате отаџбину нашу, од Господа нам даровану? – И стадоше сећи непријатеље, тако да ниједан од њих не остаде читав.

Изјутра овај стражар исприча своје виђење великоме кнезу. А кнез, подигавши к небу очи своје и руке, стаде се са сузама молити, говорећи: Човекољубиви Господе, молитвама светих мученика Бориса и Гљеба помози ми! Као што си помогао Мојсију против Амалика, и Давиду против Голијата, и Јарославу против Свјатополка, и прадеду мом Александру против шведскога кнеза, тако помози и мени против Мамаја! – И тог дана велики кнез Московски Димитрије с помоћу молитава светих страдалника Бориса и Гљеба однесе победу над царем татарским Мамајем.²⁹

Ова и многобројна друга чудеса учинише свети мученици и чудотворци руски Борис и Гљеб, а и сада чине онима који их са вером призивају, у славу Христа Бога нашег, слављеног са Оцем и Светим Духом, сада и кроза све векове, амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МИХАИЛА (БОРИСА), ЦАРА БУГАРСКОГ

Рођен и васпитан као незнабожац, Борис се покрсти под упливом свога стрица Бојана и сестре своје. На крштењу (864. год.) добије име Михаил. Патријарх Фотије Цариградски (858–886. год.) (Св. Фотије празнује се 6. фебруара) пошље му свештенике, који постепено крсте сав бугарски народ. Многи великаши у Бугарији противили су се новој вери, али је нова вера победила, и крст се заблистао на многим храмовима што их подиже благочестиви цар Михаил. Веру међу Бугарима, као и међу Србима, утврдише нарочито Петочисленици Охридски, ученици Св. Кирила и Методија, који су народу проповедали на народном, словенском, језику науку Христову.

Михаил се замонаши у старости и повуче у манастир. Но кад његов син Владимир поче кварити дело очево и сузбијати хришћанство, Михаил се обуче поново у војводско одело, припаса мач, скиде Владимира с престола, па постави млађег сина Симеона. Потом обуче монашку ризу, повуче се у тишину, где у подвигу и молитви мирно сконча земни живот „у благој вери, у правом исповедању Господа нашега Исуса Христа, велик, чесан и благоверан“, и пресели се у небески живот 2. маја 906. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОРДАНА ЧУДОТВОРЦА

Преставио се у миру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ САВЕ, ЕПИСКОПА ДАФНУСИЈЕ³⁰

Овај преподобни, за свој врлински по Богу живот, који од детињства вођаше у сваком благочешћу и чистоти и страху Божјем, би изабран саборском одлуком за епископа у Дафнусији. Мудро управљајући црквом он је богомудро учио верне да се чврсто држе истините и побожне вере; и многе је од идолопоклонства обратио и крстио. Провевши живот у богољубљу, он отиде ка Господу кога је од детињства волео.

3. Maj

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТИМОТЕЈА И МАВРЕ

У време гоњења хришћана од стране незнабожног цара римског Диоклецијана³¹ у Тиваиди³² за тај посао би одређен намесник Ариан³³. Међу хришћанима који беху изведени пред намесника Ариана на ислеђење, налажаше се и Тимотеј, чтец цркве у своме месту.³⁴ Он бејаше из насеља Перапеје, млад, тек што беше ступио у брак са девојком Мавром. На двадесет дана по њиховом венчању он би ухваћен од незнабожаца као хришћанин и изведен пред намесника на суд. Кад га намесник угледа, најпре га упита: Ко си ти, и каквог си звања? Тимотеј одговори: Хришћанин сам и чтец цркве Божје. Намесник га упита: Зар ти једини ниси чуо за царско наређење, да ће злом смрћу погинути сваки који не принесе жртву нашим великим боговима? Тимотеј одговори: Дух Исуса Христа обитава у мени, и зато не приносим жртве вашим боговима. Намесник га упита: Зар не видиш ти око тебе приготовљена оруђа за мучење? Тимотеј одговори: И ти не видиш анђеле Божје који ме крепе. Онда му намесник рече: Дај ми твоје књиге³⁵, да бих схватио силу што је у њима. Тимотеј му одговори: Безумни и потпуно неразумни човече, ко од људи икада предаје децу своју на смрт? Зар не знаш да су књиге моје – деца моја; и када књиге о Богу читам, око мене стоје анђели Божји? Намесник му на то рече: Ти нити хоћеш да боговима принесеш жртве, нити да ми покажеш своје књиге. Пази дакле да ти та твоја дрскост не буде на казну, а не на добро. Свети Тимотеј му одговори: Нити ћу жртве принети боговима, нити ћу своје књиге показати незнабошцима.

Тада разгневљени намесник нареди да се донесу два силно ужарена гвоздена штапа и гурну у оба уха мученику. То би учињено, и од неподношљивих болова светом мученику истекоше оба ока. Онда слуге мучитељеве рекоше светом Тимотеју: Ето, изгубио си очи своје зато што нећеш да принесеш жртву боговима. Одговори им свети Тимотеј: Моје телесне очи сада ослепише зато што су виделе много штошта што не ваља,

али духовне очи моје, спасене Господом мојим Исусом Христом, просвећују душу моју.

Чувши то, намесник нареди да мученику вежу руке наопако, да му у уста метну парче дрвета, па да га обесе главачке, и онда да му вежу о врат тежак камен. Када слуге стадоше то радити светом мученику, он погледа на небо и рече: Има Бога на небу; Он је у стању да ме избави ових мука. – И ово страдање беше тешко светоме Тимотеју, те се и слуге намесникове сажалише на њега и мољаху намесника да се потруди да Тимотеја придобије за свој предлог не мучењем него милошћу. У тој намери они обавестише намесника да је Тимотеј младожења, да је тек двадесет дана откако је ступио у брак, и да му је жена врло млада.

Када то чу, намесник нареди да одмах доведу пред њега Тимотејеву жену. И он упита: Како се зовеш? Зовем се Мавра, одговори она. Онда јој намесник рече: Сажаљевам твоју несрећу, јер ти тако млада, већ почињеш да биваш удовица. Ја ти ево наређујем: обуци се у најлепше хаљине, дотерај своју косу, и украси лице своје, па одмах иди своме мужу и наговори га да боговима принесе жртву, да не би ти тако млада заиста постала удовица. Наговориш ли га да то уради, наградићу те многим даровима, златом и сребром.

Мавра учини као што јој нареди намесник: обуче се најлепше и украси себе, па оде своме мужу и много га мољаше да макар привремено учини по вољи намеснику, и на тај начин избави себе од страшних мука. Али јој он не могаше одговорити ни речи, пошто му дрво беше у устима и уста тако рашчепљена да их није могао мицати. Мавра се онда поврати к намеснику и моли га да нареди да се дрво извади из уста њенога мужа, како би могао говорити. Намесник одмах нареди да се то уради; и дрво би извађено из мученикових уста. Мавра онда дође и стаде поред светог Тимотеја. А он, без очињег вида, осетивши мирис од Мавриних хаљина, викну громко: Где је отац мој, презвитер Пиколпос? А отац који је недалеко стајао међ народом и посматрао страдање свога сина, приђе му и упита га: Шта хоћеш, блажени сине мој? Тимотеј одговори: Молим те, оче, учини ми ово добро дело: узми какав рубац па ми покри лице,

да не бих осећао душегубне мирисе што се шире из женских хаљина, јер је тај мирис смртоносан, мами људе у погибао и припрема им пакао; та мирисна воња је мајка пожуде, сапутница ђавола, непријатна светима и одвратна праведнима.

Када свети мученик престаде говорити, Мавра му рече: Драги Тимотеје, зашто ме тако унижаваш? Ја те нисам ничим увредила. Тек је двадесет дана откако смо се венчали, и ти још ниси упознао моју нарав, нити сам ја упознала твој дом како треба. Ја сам далеко од порока за који ме окривљујеш, јер се нисам забављала ни с једним човеком. Сада плачем гледајући те у таквим мукама, и срце ме боли, и душа ми се кида што невин толико страдаш и што ћеш ме младу оставити удовицом. Но, можда си се много задужио, па немајући чиме да вратиш дуг, добровољно си предао себе на смрт од зајмодаваца? Ако је тако, онда да продамо наше најбоље хаљине па да исплатимо дуг. А ако су те ставили на овако тешке муке због државне порезе коју треба да платиш, онда ево, пред тобом су сви брачни накити, злато и све хаљине; продај све то, па измири порезу цару.

После оваквих речи њених, свети Тимотеј јој рече: Сестро моја Мавро, када те очима душе своје видех где излазиш из куће, угледах ђавола с твоје десне стране; он је у рукама имао кључ, којим срце твоје враћаше натраг к свету. – Мавра на то рече: Брате мој Тимотеје, ја тебе тражим; а када те потом будем тражила, где ћу те наћи? Ето, доћи ће субота или недеља, ко ће онда читати књиге твоје? Свети Тимотеј јој одговори: Остави таштину овог привременог света, па хајде са мном на овај дивни подвиг. О Мавро, Спаситељ наш Бог за овај наш подвиг, за ово наше добровољно предавање на смрт Њега ради, опростиће нам све грехе наше и удостојиће нас венаца у царству своме. Мавра онда рече: Када иђах к теби, срце моје заиста беше испуњено световним пристрашћем; но када ми ти стаде говорити, Дух Божји уђе у мене. Знај дакле, мој љубљени брате, да и ја желим оно што и ти. Свети Тимотеј јој одговори: Ако истину говориш, онда отиди к намеснику и изобличи га за његово безбоштво. Мавра му на то рече: Бојим се, брате мој, да се некако не уплашим када угледам справе за мучење и

разјареног намесника. Бојим се, нећу моћи поднети муке, јер сам још сувише млада, тек ми је седамнаест година. Одговори јој свети Тимотеј: Уздај се у Господа нашег Исуса Христа, па ће све муке бити за тебе као јелеј који се излива на тело твоје и као роса у костима твојим која олакшава све болове твоје.

Затим се свети мученик стаде молити Богу за њу, говорећи: Боже сваке благодати, Ти си послао помоћ тројици младића у пећи огњеној; Ти си избавио Данила из уста лавових, пророку си преко пророка Авакума послао храну, указивао си помоћ не само у рову лавовском него си и у пећи огњеној спасавао оне што се у тебе уздају, за доказ твога човекољубља, којим си Ти од заробљеника начинио пророке и мученике; – Ти и сада, Господе, погледај на слушкињу твоју Мавру! Ти си нас, Господе, сјединио браком, сједини нас и у подвигу овом, да не бисмо били одлучени од лика твојих светих Мученика. Подај нам, Господе, да за Тебе јуначки поднесемо муке и смрт, да би се постидели противници наши, не могавши нас разлучити од једнодушне слоге коју имамо у Христу Исусу Господу нашем, коме са Оцем и Светим Духом нека је слава вавек, амин.

Пошто се свети Тимотеј тако помоли Богу за своју супругу Мавру, она, потстицана Духом Светим, оде к намеснику, ступи пред њега и рече: О безбожни намесниче! ти си ми обећао дати сребро и злато, желећи да душу моју гурнеш у погибао, јер срце твоје само то и жели да убија душе људске дарујући им злато. Но ти ме нећеш савладати никаквим саблазнима, јер изађох преда те обукавши се у оружје Господа мог Исуса Христа.

Тада намесник Ариан рече својим саветницима и слугама: Нисам ли вам говорио да је Тимотеј мађионичар? Ето, он је и жену своју омађијао, да би нам се заједно с њим противила. – Затим рече Маври: Еда ли си и ти изабрала смрт место живота? Размисли мало и увиди, ти ћеш у горким мукама лишити себе овог слатког живота. Но ти си, можда, предвиђајући смрт свога мужа и своје удовиштво, решила да умреш заједно са њим? Али не узнемируј се и не тугуј, нећеш бити удовица, јер ћу те удати за једног од најбогатијих стотника³⁶ мојих, да би уживала с њим сласти овога живота и постала угледнија, пошто ћеш имати мужа угледнијег од првог. На то му блажена Мавра одговори: Ја

сам се одрекла свих таштина овога света, и мени не треба твој стотник. Истину ти говорим: ја сам се обручила Небеском Женику, Исусу Христу Сину Божјем; чврсто се уздајући у Њега, ја сам и ступила преда те храбра срца, и нимало се не бојим твог неправедног суда.

Разгневљен, намесник нареди да јој почупају сву косу са главе. Када то би учињено, намесник јој рече: Ето, коса ти је сва почупана; ја ти саветујем: принеси боговима жртву, да не би била стављена на многе друге, још теже муке. Света Мавра му одговори: Сада знам, о намесниче, да ме Христос мој прими к себи, опростивши ми грех који учиних у незнању када послушах твој зли савет и дотерах своју косу на саблазан мога блаженог мужа. И ти добро учини што ми почупа косу, јер уклонивши косу са моје главе, ти си уклонио велики грех од мене, тако од сада лепота моје косе неће служити на саблазан околним људима и посматрачима.

Разјарен таквим одговором, намесник нареди да јој отсеку прсте на рукама и баце далеко. Света Мавра му рече: И овим ти ми чиниш добро, јер уклањаш од мене прсте, помоћу којих стављах на себе саблажњиве наките. Знај дакле: ти и не знаш шта чиниш за мене, јер отсекавши ми прсте ти си уклонио од мене други грех мој. Зато весела и радосна стојим пред тобом, готова на све муке које измислити можеш.

Намесник се дивљахе оваквом трпљењу њеном. А презвитер Пиколпос, отац Тимотејев, стојећи међу народом у близини блажене Мавре и посматрајући подвиг њен, рече јој тихо: О Мавро, добра кћери моја, како издржа отсецање прстију твојих? Света Мавра му одговори: Као што ти, оче, посматраш човека који у винограду реже лозу и баца одрезотине, тако и ја посматрах одсецање и бацање мојих прстију, и не осећах бол.

После тога намесник Ариан нареди дванаесторици војника да напуне водом велики казан, да наложе ватру, и у кључалу воду баце свету Мавру. Када вода прокључа и стаде клокотати, света Мавра би бачена у казан. И стојећи усред казана ни најмање неповређена, она говораше намеснику: Опет ти благодарим што си наредио да ме омију и очисте од грехова мојих, да бих чиста срца приступила Богу моме и примила венац

живота. Страдања која од тебе подносим, она су ми на спасење у Христа Господа мог. Само си пожurio бацивши ме у овај казан који се још није загрејао, јер је вода у њему врло хладна, и ја не осећам топлоту као што не осећам ни раније муке.

Силно разјарен, намесник стаде мислити да су војници из сажаљења према младој жени просули из казана врелу воду па га напунили хладном, желећи да на тај начин сачувају Мавру живом ради задовољења својих телесних пожуда. Стога намесник скочи са свог судијског места, и похита казану да види да ли је вода стварно хладна. Дошавши до казана, он рече светој Маври: Излиј ми на руку мало воде, да видим да ли је хладна. Светитељка му на то одговори: Ова је вода толико хладна да ја ни најмање не осећам њену топлоту. Стога, ако немаш чиме да загрејеш казан, пошаљи неког до мог оца, и он ће ти дати нарамак дрва, пошто је дрводеља, па тим дрвима загреј казан.

Рекавши то, светитељка изли на намесникову руку врелу воду из казана која га тако страшно опрли да му се и кожа скину с руке, и он од силног бола јаукну, и на удивљење свих узвикну: Благословен Господ Бог Маврин, и нема Бога осим Њега кроз кога се сада прославља Мавра!

Рекавши то, намесник нареди да пусте Мавру. Али пре но што се светитељка уклони са мучилишта, ђаво поново уђе у срце намеснику и потстаче га да иступи против оних који имају праву веру у Бога и чисту савест. И он, дозавши к себи мученицу, рече јој: Престани, Мавро, да се уздаш у Христа, и брзо принеси жртву боговима. Светитељка му одговори: Ја нећу да принесем жртву идолима, јер имам Господа Христа који ме штити. На то јој намесник рече: Уста ћу ти напунити жеравицом, ако не принесеш жртву боговима. Светитељка му одговори: У безумљу свом ти не схваташ шта чиниш: ти хоћеш да ми уста напуниш жеравицом ради тога, да се ја истински очистим од грехова које сам језиком и устима учинила. Јер и Господ мој, када славу своју показа пророку Исаји и удостоји га чути појање Анђела, желећи да га очисти од грехова, посла к њему једнога серафима са жаром у руци, узетим клештима са олтара, и дотаче се жаром пророкових усана, говорећи: Ево, ово се

дотаче твојих усана, и безакоње твоје узе се, и грех твој очисти се (Ис. 6, 6–7). И када пророк додиром једнога жара доби опроштај грехова, то те молим, напуни жеравицом не само уста моја, него и лице и главу моју, па ми и цело тело обложи жеравицом и сажежи, да бих тиме постала миомир Христов. Бог који је некада очистио пророкове грехе, очистиће и мене од грехова.

Чувши овакве речи, намесник се ужасну и уједно и гневом запали, па нареди да донесу кандило, напуњено сумпором и смолом, и да тиме жегу мученицу. Народ који је наоколо стајао и посматрао све, стаде громко викати к намеснику: Докле ћеш измишљати нове муке за младу жену? Престани већ, намесниче, са својом јарошћу, јер се ми веома дивимо њеном трпљењу. – А света Мавра, обративши се народу, рече: Нека сваки од вас гледа свој посао; људи нека се старају око мушких послова, а жене нека своје послове обављају у чистоти и кротости; за мене пак нека се нико од вас не брине; мени није потребна ваша помоћ и заштита, јер је заштитник мој – Бог у кога се уздам.

Док светитељка говораше то, намесник нареди да јој кандилом пале тело. Посматрајући кандило, она говораше намеснику овако: Ти мислиш да ме уплашиш овим бедним кандилом, као да ме ниси довољно испитао претходним мукама. Зар ме ти сам ниси бацио у велики и страشان казан пун кључале воде, која ме ни најмање не повреди као да је хладна? Ти си ми сам сведок да вода која опрли твоје руке, мени нимало не нашкоди. Зар ја да се уплашим овог кандила? Та ако хоћеш, о намесниче, ужари читаву једну пећ и баци ме у њу, па ћеш видети силу Христа мог, чија сам слушкиња. Јер ме неће оставити Бог мој, који ме је позвао на овај подвиг преко блаженог мужа мог Тимотеја. Кандило пак којим ти опаљујеш тело моје, за мене је као јутарња роса која силази с неба на земљу и чини да дрвеће цвета и доноси род.

Побеђен речима и делима свете мученице, и не знајући какве још најтеже муке да измисли за њу, намесник се веома ожалости. Затим нареди да обоје буду распети на крст, једно према другом. А када иђаху на распеће, сrete их Маврина мајка

и, загрливши своју кћер, рече јој: Кћери моја Мавро, зашто остављаш мајку своју која те тражи? И ко ће носити накит твој? Сребро, злато и скупоцене хаљине коме ће припасти, ако ти, кћери моја, не останеш међу живима? Света Мавра одговори матери: Злато и сребро пропада; хаљине упропашћују мољци, и лепота младога лица са временом стари и вене, а венац Исуса Христа бесмртан је и вечит. – И не могаше мајка одговорити ништа на речи свете Мавре. Истргнувши се из мајчиних руку, света мученица крену ка крсту, говорећи мајци: Зашто ме одвајаш од крста, не дајући ми да се брзо насладим Господом мојим, коме хоћу да се уподобим смрћу својом?

Тада војници распеше свете мученике Тимотеја и Мавру, поставивши их лицем једно према другом. И тако viseћи на крстовима осташе у животу пуних девет дана саветујући и храбрећи једно друго у трпљењу. Свети Тимотеј поучаваше супругу своју до вечера, а света Мавра саветоваше састрадалца свог до изјутра. Притом блажена Мавра рече Тимотеју: Немојмо се предати сну, да нас Господ наш, дошавши, не би нашао заспале, и разгневио се на нас. Јер у дому човека који не спава, упаљена свећа одвраћа лопове од упада; а кад је свећа угашена, лопов се лако увуче у дом и покраде га. Зато да стражимо и да се непрестано молимо, да би нас Господ затекао како трпељиво очекујемо његов долазак; а и враг се неће дрзнути да нам потајно приступи и учини неко зло.

После неког времена света Мавра рече светом Тимотеју: Прени се, брате мој, и одагнај од себе сан! стражи и разуми што ја видех: као у усхићењу, видех где преда мном стоји неки човек; он имађаше у руци чашу пуну млека и меда, и рече ми: Узми ово и попиј. Но ја га упитих: Ко си ти? Он ми одговори: Ја сам анђео Божји. Онда му ја рекох: Помолимо се Богу. И он ми рече: Ја се сажалих на тебе и дођох, јер видех да си гладна и жедна пошто до овог тренутка ниси ништа окусила. Ја га опет упитих: Ко те побуди да ми укажеш пажњу која ми није потребна? И шта је теби стало до мога трпљења и пошћења? Зар ти не знаш да Бог даје и оно што је немогуће онима који Му се моле? Рекавши то, ја се стадох молити. И када се молих, ја видех где човек са чашом окрену од мене лице своје на запад; и

ја одмах схватих да је то ђаволско привиђење које хоће да нас и на крсту искуша. И нестаде привиђења. Затим ми приђе неки други човек, и учини ми се одведе ме на реку којом тече млеко и мед, и рече ми: Пиј! А ја одговорих: Већ ти рекох, да нећу пити ни воде нити икакво друго земаљско пиће, док не испијем чашу смрти за Христа, Господа мог, коју ће Он сам растворити спасењем и бесмрћем вечнога живота. – Када ово говорих, онај човек пијаше из реке, и одједном ишчезе и он и река са њим. Потом видех: трећи човек дође преда ме, диван по изгледу, лице му сијаше као сунце; он ме узе за руку и узведе на небо, и показа ми престо на коме беше бела одећа и диван венац. И ја, дивећи се оној лепоти, упитих мога водитеља: Чије је ово, господине? Он ми одговори: Ово је награда теби за подвиг твој; припремљен ти је овај престо, и одећа, и венац. – Затим ме водитељ узведе мало навише и показа ми други престо, исто тако спремљен, и белу одећу, и венац. И ја поново упитих мога водитеља: А ово чије је, господине? Он ми одговори: Ово је твога мужа Тимотеја. – Ја се усудих, те га упитих: Зашто су престоли удаљени један од другог? Он ми одговори: Зато што је велика разлика између тебе и твога мужа. Зар не знаш да си ти по његовом савету узела на себе мученички подвиг и да је он виновник твога венца? А сада, врати се у своје тело; изјутра пак у шест сати доћи ће анђели Божји да узму душе ваше и узнесу их на небо. Ипак стражите, да вас враг не би стао поново искушавати.

Ова виђења света Мавра исприча брату своме Тимотеју, и они се узајамно утешаваху у Господу. А када наступи десети дан, у шест сати дођоше анђели Божји да узму душе светих мученика. Тада света Мавра, обраћајући се народу који је стајао и гледао њихово страдање, рече: Браћо и сестре, сетите се да смо творили људско живећи међу људима; но исто тако творили смо и Божје будући слуге Божје. И ево, ускоро ћемо примити бесмртне венце од Господа нашега Исуса Христа. Тако дакле и ви, радећи оно што тражи људска природа, старајте се да чините и оно што је угодно Богу, па ћете добити опроштај грехова и примити венце од истог Господа и Бога нашег.

Када света Мавра изговори ове речи, одмах обоје предадоше свете душе своје у руке Божје, 286. године. И тако се страдање њихово заврши венцем правде у Христу Исусу Господу нашем, коме са Оцем и Светим Духом слава кроза све векове, амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПЕТРА ЧУДОТВОРЦА, ЕПИСКОПА АРГОСА И НАВПЛИЈА

Отаџбина преподобног Петра беше Цариград. Он би рођен од богољубивих родитеља. Његови родитељи са целом породицом одлучише да се замонаше. Пошто Петрови родитељи примише монаштво, и његова се два старија брата, Павле и Дионисије, постригоше, онда и Петар, угледајући се на њих и желећи да води исти живот са њима, ступи у монаштво заједно са својим најмлађим братом Платоном. Поставши монах, блажени Петар се с таком ревношћу одаде монашком животу, да у подвизима превазиђе све своје вршњаке. Зато он постаде образац и пример врлине не само својој браћи него и свима другим монасима. И ови се стараху да подражавају његове врлине и да их примењују у своме животу. Због високог подвижничког живота Петра заволе ондашњи патријарх Николај³⁷. Дивећи му се и ценећи га због врлине и умности, патријарх је желео да блаженог Петра посвети за епископа. Али Петар то избеже, сматрајући себе недостојним. Онда патријарх усаветова брата његовог Павла, и хиротониса га за епископа града Коринта.³⁸ А преподобни Петар, бежећи од патријарховог наваљивања да се прими епископског чина, оде са својим братом архијерејем Павлом у Коринт, и тамо проведе дуго време у безмолвију, у молитвеном тиховању. Али не доведе до краја свој подвиг. Јер у то време сконча епископ града Аргоса, и житељи тога града дођоше к епископу Павлу у Коринт, молећи га и преклињући да им за епископа хиротонише свога брата Петра. Али блажени Петар, иако много салетан, побеже и не би га дуго времена. Но када се потом врати, опет га тако силно салетеше молбама да он најзад, дирнут њиховим сузама, пристаде на њихов предлог.

Поставши епископ, блажени Петар се сав посвети своме позиву. Много се старао о благочинију цркве и свештенства. У чињењу милостиње ишао је дотле, да је често и кошуљу са себе давао сиромасима. Хранио је сирочад, помагао удовице, и тајно делио милостињу свима невољнима. А када једне године

настаде глад у Пелопонезу³⁹, овај светитељ је прехранио многе хиљаде гладујућег света. У то време догоди се једном да му у ковчегу остаде мало брашна. Но гле чуда! светитељ га опет убрзо нађе да је пун брашна; и тако је целе године прехранио не само невољне и ниште него и своје људе. Веома милосрдан и жалостив, он је откупљивао робове, и ослобађао слабе из руку силника и неосетљиваца. Осим тога он исцели једну бесомучну девојку, претсказа беду која је имала снаћи Пелопонез, и предвиде дан своје смрти.

Пошто поживе седамдесет година, и пошто учини безброј добрих дела, свети Петар предаде блажену душу своју у руке Божје. Али и после смрти његове благодат Светога Духа очигледно присуствује у светим моштима његовим, јер оне точе миомирисно миро, изгоне демоне и исцељују од разноврсних болести. А све то јасно указује на блаженство и славу које преподобни доби на небу.⁴⁰

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ДИОДОРА И РОДОПИАНА

Ови свети мученици пострадаше 302. године у време цара Диоклецијана. За веру Христову они поднеше многе увреде и муке од својих суграђана у граду Афродисији, који се налази у Карији. Напослетку их камењем затрпаше, и тако они предадоше у руке Божје своје свете душе. И за свој подвиг добише венце од Бога.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ И БОГОНОСНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОДОСИЈА ПЕЧЕРСКОГ

После преподобног и богоносног оца нашег Антонија Печерског⁴¹ велико светило Руске Цркве и славни подвижник свете чудотворне Кијево-Печерске Лавре би преподобни и богоносни отац наш Теодосије, прослављен од Бога многобројним подвизима и чудесима. Подробне податке о житију овог славног мужа сачувао нам је преподобни Нестор⁴², летописац Печерски. Као верни сведок небески, преподобни Нестор нам предлаже веродостојне податке о житију преподобног Теодосија. На основу тога житија састављено је и ово житије, само у нешто скраћенијем облику.

Преподобни и богоносни отац наш Теодосије родио се у руском граду Васиљеву⁴³, од побожних родитеља. Родитељи су сина свог измалена васпитавали у побожности. А када он поодрасте, они га дадоше да се учи књизи. Теодосије тако брзо темељно изучи Свето Писмо да су се сви дивили његовој памети и мудрости. Још измалена Теодосије је сваки дан ревносно ишао у цркву и, пажљиво слушајући све што се тамо читало и певало, он је увек до краја остајао на богослужењима. Још у тим годинама он се клонио својих вршњака и није узимао учешће у њиховим дечјим играма.

Када Теодосију би тринаест година родитељи се његови преселише у град Курск, који се налази ближе центру Руске земље. Ту му ускоро умре отац, и тако се његова праведна душа пресели из земаљског живота у небеске обитељи. Оставши без оца, тринаестогодишњи Теодосије живљахе са мајком, растући и телом и благодаћу Божјом. Видевши крај временског живота очевог, он се стаде ревносније старати о свом вечном, непролазном животу: жудео је за богоугодним делима, удаљавао се од свих светских уживања, престао је да носи скупо одело и био задовољан подераним. Имао је само једну жељу: постићи спасење.

У то време догоди се те се Теодосије сrete са поклонцима који су путовали у Јерусалим. Заинтересован њиховим

казивањем, блажени јуноша Теодосије запламте великом љубављу према светим местима, и договори се са поклоницима да заједно с њима посети света места, где је Спаситељ света живео и Крв своју скупоцену ради спасења нашег пролио. И он ноћу крену с њима на пут, тајно од своје мајке. Мати га је три дана са сузама тражила по граду, док не сазнаде куда је отишао. Онда она са млађим сином похита за њим, и када га сустиже, она га онако љута стаде силно тући, бацајући га на земљу и газећи га. Затим га везана дотера кући, па затвори у соби. А Теодосије све то подношаше без роптања и с благодарношћу. Најзад се мајка сажали на њега, пусти га из собе, и са сузама га моли да више не бежи од куће. Онда се Теодосије врати својим пређашњим подвизима, и као раније иђаше сваки дан у цркву. Приметивши да се у цркви често не служи света литургија зато што нема просфора, Теодосије одлучи да сам спрема хлеб који се приноси Господу на жртву. И он стаде куповати пшеницу, млети је, просфоре пећи и у цркву их доносити за жртву Богу. А када би нешто новаца добио од оних који су просфоре узимали и давали за проскомидију, он је тај новац раздавао ништима. Такав је живот Теодосије водио нешто више од две године, не обраћајући пажњу на сметње које су му у томе чињене. Јер нахушкани од врага рода људског, вршњаци су га исмевали и ругали му се, а и мајка му је говорила: Молим те, чедо, остави се тога посла, јер тиме наносиш укор на нашу породицу. – А блажени дечак јој је смирено одговарао: Молим те, мајко, саслушај ме. Сам Господ и Бог наш Исус Христос понизи себе ради нас, дајући нам тиме пример, да се и ми понизимо ради Њега. Он сам на Тајној Вечери претвори хлеб у своје тело; зашто онда корити човека који спрема хлеб на коме се има извршити ова велика тајна претварања хлеба у тело Христово.

Чувши то, мајка се удиви мудрости дечаковој и од тада га остави на миру. Али је ђаво не престајаше дражити против таквог смирења и труда дечаковог и потстицати је да му забрани спремање просфора. Пошто прође једна година, мајка, угледавши једном Теодосија како се изгаравио пекући просфоре, стаде га опет наговарати да се мане печења

просфора. Она је то понављала, понекад мазећи га, понекад претећи му, а понекад и бијући га. Не знајући шта да ради, блажени дечак устаде једне ноћи и кришом оде од куће у оближњи град. Тамо се настани код једног презвитера и настави свој, уобичајени посао и труд. Али га мајка опет пронађе, дохвати га и изби, и врати дома у Курск. Градоначелник Курска, приметивши смиреност Теодосијеву и како се стално у цркви побожно моли и усрдно прислужује, поклони му дивно одело да га носи. Он га поноси кратко време, па га даде једном сиромашу. Градоначелник му опет поклони још лепше одело, али он и њега даде неком сиромашу. И тако он поступи много пута.

После тога блажени Теодосије оде једном ковачу и наручи за себе гвоздени појас у виду ланца. Тим се појасом опаса по голом телу. И ношаше га стално. Али пошто беше тесан, појас се све више урезиваше у његово тело. Једнога празника градоначелник нареди Теодосију да дође његовој кући и о ручку прислужује његове госте. Поводом празника, а и поводом градоначелниковог позива, мајка понуди Теодосију да обуче празнично одело. И кад се он стаде облачити, мајка примети крв на његовој кошуљи, иако се он старао да то прикрије. Желећи да сазна откуда та крв, мајка пажљивије загледа и виде на телу његовом гвоздени појас, који се беше урезао у тело и начинио рану. Разљутивши се за то на Теодосија, она му подера кошуљу, и бијући га скиде с њега појас. А блажени се обуче, као да га није снашла никаква беда, и оде кући градоначелниковој, где о ручку са великом скромношћу служаше градоначелника и његове госте.

После извесног времена Теодосије чу у цркви речи Господње из Еванђеља: Који љуби оца или мајку већма него мене, није мене достојан. Мати моја и браћа моја они су који слушају реч Божију и извршавају је (Мт. 10, 37; Лк. 8:21). Одушевљен и понесен овим речима, Теодосије тајно од мајке напусти своју кућу и отпутова у град Кијев. У Кијеву он чу за преподобног Антонија који провођаше у пештери строг монашки живот. И он оде к преподобном старцу и, видевши га, паде и поклони му се, молећи га да га прими код себе на монаховање. Преподобни Антоније му одговори: Чедо, ти видиш како је бедна

и тесна пештера; ти нећеш моћи издржати у њој. На то богонадахнути јуноша с умилењем одговори: Знај, чесни оче, Христос Бог који промишља о свима, доведе ме твојој светињи, желећи да се ја спасем тобом. Зато ћу извршавати све што ми будеш наредио. – Тада га преподобни Антоније с љубављу прими, и благословивши га, повери га искусном монаху, блаженом Никону јеромонаху, који га убрзо и постриже. И тако Теодосије би пострижен у својој двадесет трећој години ускоро после смрти благоверног кнеза Кијевског Јарослава Владимировича.⁴⁴

Примивши свети монашки чин, преподобни Теодосије свега себе предаде Богу и своме богоносном старцу Антонију, и одаде се великим подвизима као онај који је заиста узео на себе јарам Христов. Савлађујући сан, он је по сву ноћ бдио у слављењу Бога; а кињећи себе уздржањем и постом, он је по сав дан рукама својим радио разне тешке послове. Таквом благонравију, смирењу, бдењу и трудољубљу младога монаха дивили су се чак преподобни Антоније и блажени Никон, и прослављали за то Бога.

Међутим, мајка је дуго тражила свога сина Теодосија не само у своме граду него и по оближњим градовима и по целој околини. Али не наставши га, она је плакала за њим као за мртвим. Тек после дуго времена она дознаде да је син њен пострижен у Кијеву код преподобног Антонија у пештери. Она онда оде тамо и, умоливши преподобног старца да изађе к њој из пештере, са сузама га дуго мољаше и у очајању преклињаше да јој покаже сина. Старац уђе у пештеру и обавести о њој блаженог Теодосија. Овај се веома смути што се никако не може сакрити од своје мајке. Најзад, усаветован од старца, послуша га и изађе к матери. А она, угледавши сина као монаха у лицу измршавелог од великог уздржања и подвига, паде му на груди, и горко плачући говораше му: Хајде, чедо моје, код мене кући, и тамо по својој вољи чини све што је корисно по твоје спасење. А када ја умрем, ти предај земљи моје тело, па се онда врати у ову пештеру. Јер ја не могу да живим без тебе.

Блажени јуноша јој одговори: Мајко, остани и ти овде у Кијеву, и пострижи се у женском манастиру, и тако ћеш понекад

моћи да дођеш овамо и видиш ме. Што је главно, стећи ћеш себи спасење, и удостојићеш се да гледаш лице Божје у вечном животу. – Али мајка не хте ни да чује о томе. Тада се блажени повуче у пештеру, и стаде се усрдно молити Богу за спасење своје мајке. И Бог услиши молитву свога угодника, јер кроз неколико дана мати његова дође и рече му: Чедо моје, поступићу по твојем савету и нећу се више враћати кући. Но пошто Бог тако хоће, идем у овдашњи женски манастир, у њему ћу се пострићи и провести остале дане живота свог. Јер сам се на основу твојих речи убедила, да је овај краткотрајни свет – ништа.

Чувши ово, блажени Теодосије се обрадова духом и обавести о томе преподобног старца Антонија. Старац одаде хвалу Богу за обраћење срца њеног, и изишавши к њој из пештере даде јој многе душекорисне поуке, па је онда упути у женски манастир светог Николаја, у коме она прими постриг. Пошто ту богоугодно проживе доста година, она у правој вери у миру усну у Господу.

После пострига мајке, одрекавши се потпуно свих брига овога света, блажени Теодосије, заједно са преподобним Антонијем и блаженим Никоном, стаде се још ревносније трудити у богоугодним подвизима, и у друштву са њима ускоро се он у пештери показа победиоцем злих духов, постом и молитвом разгонећи демонску таму. У томе их помагаше сам Бог, испуњујући своју реч: Где су два или три сабрани у име моје, ту сам и ја међу њима (Мт. 18, 20).

Када се блажени Никон удаљи из Манастира на нарочити подвиг, онда по вољи Божјој и по жељи преподобног Антонија, богонадахнути отац наш Теодосије би посвећен за јеромонаха.⁴⁵ Као јеромонах он је сваки дан са највећом побожношћу служио божанствену литургију. Ускоро после Теодосијевог рукоположења преподобни Антоније, сабравши у пештери дванаест инока од братије, постави им за игумана блаженог Варлаама⁴⁶, а сам се удаљи на други брежуљак где беше сам ископао себи пештеру, и у њој се стаде подвизавати. Тада богобојажљиви отац наш Теодосије, оставши у првој пештери са блаженим игуманом Варлаамом, заједно с њим подиже над

пештером малу цркву у част Пресвете Богородице, одредивши је за заједничке братске молитве.

У то време свети Теодосије све тамошње строге подвижнике превазилажаше пошћењем, бдењем, ручним радом, а нарочито смирењем и послушањем. И свима служаше помажући им: некада воду носећи, некада дрва из шуме довлачећи, некада братији послове у току ноћи свршавајући док су се они одмарали; и притом он је по сву ноћ бдио стојећи на молитви. Лети је понекад ноћу излазио на врх пештере и, обнаживши до појаса своје тело, седео рукама вуну предучи а устима псалме читајући, док су му многобројни обади и комарци тело уједали. Од силних уједа цело му се тело заливало крвљу, а он је непокретан седео и није се мицао с места док не би клепали за јутрење. И тада би се први обрео у цркви и, стојећи на свом месту, непрекидно обављао црквене молитве, не лутајући умом. И из цркве је излазио после свију. Због тога су га сви веома волели, и имали га као оца, и нарочито се дивили његовом смирењу и трпљењу.

После неког времена блажени Варлаам, игуман братије у пештери, би послат од кнеза Изјаслава Јарославича⁴⁷ у манастир светог великомученика Димитрија, и тамо постављен за игумана. Тада на жељу и молбу све братије преподобни Антоније дозва к себи светог Теодосија и благослови га на игуманство. У то време било је двадесеторо братије. Преподобни отац наш Теодосије и у високом звању игумана не промени свој смирени начин живота, у свему сам себе дајући за углед добрих дела (Тит. 2, 7): на све радове одлазио је пре свих, у цркву је на богослужење долазио пре свих а излазио после свих. Богоугодним молитвама овог праведника од тога доба је Печерска обитељ цветала и напредовала, и испуњавала се реч Божанскога Писма: Праведник цвета као палма, као кеदार на Ливану множи се (Пс. 91, 13). И стварно, као што благодаћу Божјом семе на доброј земљи доноси род по сто, тако се под светим Теодосијем умножи братија у Пештери. Постепено он сабра у своју обитељ до стотину братије; њихов живот цветаше добрим наравима, и многи од њих доношаху родове достојне покајања.

Пошто се братија веома умножи, пештера се показа мала и тескобна за безмолвни живот, живот у молитвеном тиховању; а и црква над пештером беше мала за саборне, заједничке молитве. Зато преподобни Теодосије изабра једно дивно место недалеко од пештере, доста пространо за подизање манастира, и поче радити на томе да ту подигне обитељ. С благословом преподобног Антонија он измоли то место од христољубивог кнеза Изјаслава, и уз помоћ Божију убрзо подиже на њему велику цркву од дрвета у част Успења Пресвете Богородице. Затим сагради многе келије, огради манастир, па се са братијом пресели из пештере у нову обитељ.

Ову обитељ једном посети блажени Јефрем⁴⁸. Од њега преподобни отац Теодосије доби у препису Студитски устав монашког живота,⁴⁹ са којим се подробно упозна. Онда уведе у своју обитељ овај устав, и стаде се по њему у свему управљати. А затим, следујући примеру овог најстаријег руског манастира, и остали руски манастири примише овај устав.

Овај свети наставник, преподобни Теодосије, побуђиваше своје ученике на истинско покајање. Он имађаше обичај да сваке ноћи обилази све келије, желећи на тај начин да сазна начин живота сваког брата и његову ревност у подвизима. И када би, обилазећи келије, чуо где брат монах твори молитву у својој келији, он се радовао и славио Бога; но када би чуо где се два или три монаха, сакупљени у некој келији, разговарају после повечерја, он је руком куцао у врата, стављајући им на знање да је ту, и удаљавао се тужан и нерасположен. Сутрадан је ту братију призивао к себи и, не изобличавајући их отворено, причама их је заобилазно поучавао и упућивао. Смирено срцем брат одмах је увиђао своју кривицу и просио опроштај, а неосетљивац, мислећи да игуман говори о неком другом лицу а не о њему, није увиђао свој грех док га преподобни не би отворено изобличио и наложио му епитимију. И тако, преподобни отац учаше братију: да се усрдно моле Богу; да не разговарају после повечерја; да не ходају из келије у келију, него да се сваки у својој келији моли Богу, и да сваког дана при сваком телесном раду имају у устима псалме Давидове. И заиста, у његове дане његови монаси су животом били равни

анђелима, а Печерски манастир – сличан небу. И стварно, свети отац наш Теодосије у својој обитељи очигледно засија светлошћу добрих дела као велико светило небеско. А то се показа и вештаственом светлошћу којом га прослави Бог, те он сијаше видљивом светлошћу.

Једном приликом по мрачној ноћи враћаше се у свој манастир Софроније, игуман манастира светог Архистратига Михаила. И пролазећи поред манастира преподобног Теодосија он виде над њим необичну светлост. Задивљен тиме он прослави Бога говорећи: Како је велика доброта твоја, Господе! Ти си на овом месту дао светило, у лицу Теодосија, и оно на овакав начин просвећује манастир свој. – Такву светлост виђали су много пута и многи други, и казивали свима, па то дође до ушију кнеза и његових бојара. И сви те појаве светлости сматраху за одражај светлости праведног живота светог старешине тог светог места.

Блаженог Теодосија веома је волео кнез Изјаслав, који после оца свог Јарослава сеђаше на престолу у Кијеву. Изјаслав је често долазио к преподобноме и наслађивао се његовим богонадахнутим поукама. Треба споменути да је преподобни Теодосије био издао строгу наредбу манастирском вратару, да у међувремену између ручка и вечерња не пушта никога у манастир. То је учинио да би се братија могла мало одморити пре но што почну дуге ноћне молитве и јутарња богослужења. Једнога дана у то време стиже пред манастир јашући христољубиви кнез Изјаслав са једним пратиоцем. Сишавши с коња, кнез приђе вратима и закуца позивајући вратара да му отвори. Вратар му одговори да је игуман наредио никоме не отварати врата до вечерња. Тада кнез, желећи да објасни вратару ко је, рече му: То сам ја, отвори само мени. – Но вратар, не знајући да је то кнез, одговори: Кажем ти, игуман ми је наредио да никоме не отварам врата, па макар дошао и сам кнез. Стога, ако хоћеш, причекај мало до вечерња. На то му Изјаслав рече: Ја сам – кнез; зар и мени нећеш отворити? – Вратар провири и увери се да је то кнез, али му не отвори врата већ оде и извести преподобног. А кнез је трпељиво чекао пред вратима. Затим изађе преподобни, и угледавши кнеза поклони

му се. Онда кнез рече светом Теодосију: Како је строго твоје наређење, оче: монах каже да си наредно да не пушта никога, па макар и сам кнез дошао. Преподобни му одговори: То је ради тога, добри господару, да би се у подне братија могли мало одморити због ноћног молитвеног труда који им предстоји. А твоја богопокренута тежња ка Пресветој Владичици нашој Богородици добра је и спасоносна за твоју душу; и ми се веома радујемо твоме доласку. – Онда одоше у цркву. И пошто преподобни сатвори молитву, христољубиви кнез се наслади душекорисним разговором са светим Теодосијем. Затим се кнез са великом коришћу по себе врати дому свом, славећи Бога. И од тога дана кнез Изјаслав још више заволе светитеља и, гледајући у њему као једног од древних светих отаца, у свему се руковођаше његовим саветима.

Преподобни отац наш Теодосије не понесе се ни најмање због поштовања које му указиваху кнез и великаши. Он беше заиста светило које је јако засијало у смирењу, као у тами, на поуку свим ученицима својим. Јер смиравајући себе све више, он се сваки дан све ревносније труђаше и рађаше рукама својим, и тако заповедаше ученицима својим делом а не речју. Не гледајући на свој игумански чин, он је често залазио у пекару и радио заједно с пекарима, месећи тесто и размесујући хлеб. Не скривајући у земљу дани му од Бога талант крепости телесне, преподобни отац Теодосије се стално веселаше духом, и друге сокољаше и убеђиваше да никада не малаксавају у ревности за свој посао.

Једном уочи празника Успења Пресвете Богородице келар⁵⁰ Теодор дође к преподобноме и каза му да у кујни недостаје воде а нема ко да донесе. Преподобни одмах устаде и стаде сам носити воду са кладенца. Један од братије, угледавши оца игумана на таквом послу, отрча и извести о томе остале монахе, и они дојурише и нанесоше воду у изобиљу.

Другом приликом не беху спремљена дрва за кување јела. Келар дође к преподобноме и рече му: Оче, нареди некоме од незапослене братије да спреми потребна дрва. Преподобни му одговори: Ја нисам заузет, ја ћу поћи. – Овај се разговор водио пред сам ручак. Блажени нареди братији да иду на ручак, а сам

узе секиру, оде и стаде сећи дрва. Када братија изађоше из трпезарије после ручка, видеше свога игумана где сече дрва. Постиђени, монаси дохватише секире и насекоше дрва за неколико дана.

Када се блажени Никон, који беше постригао преподобног Теодосија, врати са свога подвижничког пута у Печерски манастир, свети Теодосије, иако игуман, указиваше му свако поштовање као оцу. Много пута блажени отац наш прео је конач блаженом Никону који се бавио повезивањем књига. Такви беху смирење и простота овог богонадахнутог мужа у трудовима и пословима сваке врсте. И одећа овог блаженог игумана бејаше скромна и бедна: на телу носио је оштар кострет, а преко њега изношену расу, коју је облачио да се не би видела оштра власеница.

Једнога дана преподобни оде неким послом христољубивом кнезу Изјаславу. Но пошто се тог дана кнез налазио подалеко од града, то се преподобни задржа код кнеза све до увече. Како је преподобни желео да се врати одмах у манастир, христољубиви кнез нареди да га колима одвезу. Слуга који га је возио, видећи на њему бедну расу, мишљаше да то није игуман већ неки прост монах, па му рече: Црноризче, седни ти на коња, а ја ћу сести у кола. – Преподобни се одмах скиде с кола, уступивши место слуги, а сам је или ишао пешке поред кола или, кад би се уморио, седао на коња и јахао. Тако су путовали ноћу. А кад зора заруди они стадоше сретати путем великаше који су ишли кнезу. Чим би издалека угледали преподобнога, великаши су силазили са својих коња и клањали му се. Тада се преподобни обрати слуги и рече му: Ево, већ је дан, сиђи с кола и узјаши коња. – А слуга, који се беше препао видевши како се великаши клањају преподобноме, сиђе с кола и седе на коња. Међутим, сада се преподобноме који сеђаше у колима још чешће стадоше клањати они што их сретаху путем, те слугу спопаде још већи страх. Тако стигоше до манастира. Ту сва братија дочека преподобнога и поклони му се до земље. Слуга се још већма препадне, и питаше се у себи: Ко је ово, те му се сви клањају? Но преподобни га узе за руку и уведе у трпезарију, и нареди да га угосте. Затим му даде поклоне и

испрати га. О свему томе касније је причао братији сам овај слуга. Преподобни пак никоме није говорио о томе, пошто је стално учио братију да се низашта не горде, јер монах треба да је смирен и да себе сматра нижим од свих људи. Учећи своје ученике таквом смирењу, преподобни их нарочито саветоваше да пре сваког посла узимају благослов од старешине, потсећајући их на речи Светога Писма: Који с благословом сеје дела своја, с благословом ће и плод њихов у сласт пожњети (2. Кор. 9, 6). Силу овог учења он показа на делу. Када му побожни људи долажаху са својим потребама, преподобни им најпре даваше божанске поуке, па им затим предлагаше манастирски хлеб и јело. Једном приликом сам кнез Изјаслав, пошто се прихвати манастирског хлеба и јела, рече преподобноме: Ти знаш, оче, да у моме дому има свега у изобилју, али ја никада тако слатко не једох као сада овде, мада моја послуга спрема разна скупочена јестива, али она нису тако слатка као ова. Стога те молим, оче, реци ми откуда је ваше јело тако слатко. – На то му богонадахнути отац наш Теодосије одговори: Добри господару, ако желиш то да знаш, ево рећи ћу ти. Када код нас братија хоће да кувају јело, или да пеку хлеб, они се држе овога правила: најпре монах долази игуману и узима од њега благослов; затим, поклонивши се три пута до земље пред светим олтаром, запаљује свећу од светог олтара, и њоме подложи ватру у кујни или у пекари. А када треба налити воде у котао, инок говори најстаријем: благослови, оче! Овај му одговара: Бог те благословио, брате! – Тако дакле, код нас се сваки посао обавља с благословом, отуда и сласт у јелима и у свему другом. А твоје слуге, држим, раде свађајући се, гунђајући и клеветајући један другог, а можда често и батине добијају од својих старешина. Стога и посао њихов, не без греха обављан, не бива на сласт. – Чувши то, кнез одговори: Заиста је, оче, тако као што кажеш.

А када се деси и преподобни сазна да је неко јело у његовом манастиру спремљено не са благословом старијега, и по непослушању, онда је он такво јело називао ђавољим и није нипошто допуштао да његово благословено стадо једе од тога јела, већ је наређивао да се баци у воду или у ватру. Тако

једном приликом пред полазак преподобнога оца са братијом у суседни манастир светог великомученика Димитрија на празник, неки благочестиви људи беху послали у манастир врло укусне хлебова. Преподобни нареди келару да их тог дана предложи у трпезарији братији који остају у манастиру. Но келар не поступи по наређењу, јер мишљаше у себи: Када се сва братија саберу сутра, онда ћу им дати ове хлебова, а данас ћу дати манастирски хлеб братији који су остали. – Тако и уради. А сутрадан пред ручак врати се у манастир преподобни са братијом. И када о ручку примети да је постављен онај поклоњени хлеб, дозвола келара и упита га: Откуда овај хлеб? Келар одговори: То је хлеб што јуче донеше, али га ја не дадох јуче пошто беше мало братије, већ га оставих за данас када су сва братија ту. Преподобни му на то рече: Боље да се ниси бринуо за идући дан, већ да си поступио по моме наређењу. Господ наш који се увек брине о нама, и данас би нам дао све што нам је потребно, па и више од тога. – Онда преподобни нареди да се сав тај хлеб са трпезе покупи и баци у реку, а на келара наложи епитимију за непослушање. Тако је преподобни поступао са монасима и за друга непослушања.

Примећујући да брига о сутрашњем дану и стицање привременог блага не бива код монаха без непослушања, јер се противи њиховим заветима, преподобни ревносно учаше своју братију да се држе врлине нестицања, сиромаштва, и да се богате вером и надом у Бога, а да се не уздају у трулежну имовину. Због тога је често обилазио келије, и када би код кога нашао нешто што није по уставу, била то храна или одећа или што друго, он је то узимао и у ватру бацао као нешто ђавоље и противно манастирском уставу. И он овако поучаваше братију врлини сиромаштва. Није лепо, браћо, да ми монаси који смо се одрекли свега светскога, скупљамо у келијама својим ништавне ствари. Јер како можемо узносити Богу чисту молитву, када у својој келији држимо пролазно благо! А чули смо шта о томе Господ каже: Где је благо ваше, онде ће бити срце ваше (Мт. 6, 21). И још: Безумниче, ову ноћ узмеће душу твоју од тебе; а што си припремио чије ће бити? (Лк.12:20). Стога, браћо, будимо задовољни прописаном одећом и храном, и не треба да имамо

ништа од тога по келијама својим, да бисмо могли са сваким усрђем и свом душом узносити Богу чисту молитву. – Тако је свети Теодосије поучавао братију са сваком тихошћу и сузама.

Преподобни отац наш Теодосије бејаше милосрдан, кротак, негневљив, милостив према свима. И када би неко од његовог сиромаштвољубивог стада малаксао духом и отишао из манастира, тада се он у великој жалости и тузи са сузама молио за њега Богу да га врати назад као залуталу овцу. И тако се молио све дотле док се одлутали брат не би вратио.

Међу братијом бејаше један непостојан монах који је често бежао из манастира. И сваки пут када се враћао, преподобни га је с радошћу примао, и говорио да Бог неће допустити да он оконча свој живот ван манастира. Иако много пута одлази од нас, говорио је преподобни за њега, ипак ће он скончати у нашем манастиру. – И са сузама мољаше Бога да пошље трпљење томе брату. Једном овај брат дуго проведе ван манастира, па се ипак врати у манастир, молећи преподобног да га прими. Ваистину милостив, преподобни га с радошћу прими, и присаједини своје стаду заблуделу овцу која се вратила. Тада брат донесе и метну пред преподобнога малу своту новаца што беше рукама својим зарадио као кројач за време бављења ван манастира. Преподобни му на то рече: Ако хоћеш да будеш савршен монах, онда узми то и баци у ватру, јер је то дело твог непослушања. – И он, као истински покајник, узе новац и баци у ватру. И од тога времена овај брат живљаше у манастиру безизлазно, проводећи у покајању остатак дана својих, и ту сконча у миру, као што преподобни претсказа.

Овај учитељ сиромаштва, преподобни отац наш Теодосије, бејаше веома милосрдан према беднима. Зато и сагради близу манастира двор, и у њему цркву у част светог првомученика Стефана. И тамо смести ниште, слепе, хроме, губаве, и издржаваше их из свог манастира. На то је употребљаван десети део манастирских прихода. Осим тога он је сваке суботе слао пуна кола хлеба сужњима по затворима и тамницама.

Преподобни отац наш Теодосије бејаше милосрдан не само према беднима него и према онима који наносе штету манастиру. Тако једном приликом доведоше к преподобном

лопове, ухваћене на манастирском имању, који беху дошли да краду. Видевши их везане и веома утучене он се сажали на њих и заплака, и нареди да их одвежу и да им даду да једу и пију. Затим их поучи да никоме не чине штете него да буду задовољни плодовима од труда свог. И пошто им даде доста новаца, он отпусти у миру покајане ловове.

Пошто се број братије увеличаваше, то преподобном оцу нашем Теодосију беше потребно да прошири манастирску ограду за зидање нових келија. И он сам са братијом приступи подизању велике оgrade. Но док манастир још беше разграђен, једне мрачне ноћи привукоше се манастиру разбојници, говорећи међу собом: Монашка имовина је сакривена у цркви; хајдемо тамо. – Но кад се приближише цркви, они чуше појање у њој. Мислећи да то братија служе ноћу службу, они се повукоше у оближњу густу шуму. И када мишљаху да је служба свршена, они се опет прикрадоше до цркве. Али и овога пута чуше појање и видеше необичну светлост у цркви, из које излажаше и диван мирис. А то анђели беху у цркви, славословећи Бога. Разбојници пак, сматрајући да то братија врше поноћне молитве, опет се повукоше, решени да причекају док се служба сврши, па да онда уђу у цркву и узму све што се налази у њој. Потом су се још неколико пута прикрадали цркви, али су сваки пут чули оно исто анђелско појање. Утом настаде време јутрењу, и црквењак по обичају зазвони у звона. Чувши звоњење, разбојници се повукоше у шуму, и разговараху међу собом: Шта да радимо? Ето, нама се изгледа привидело нешто у цркви. Али сада ћемо поступити овако: кад се монаси саберу у цркву, ми ћемо запоседнути врата, па их онда све побити и њихова богатства покупити.

Разбојници причекаше док се монаси са својим наставником блаженим Теодосијем сабраше у цркву на јутрење. И кад настаде појање псалама, разбојници се упутише цркви. И гле, они изненада видеше страшно чудо: црква са монасима у њој подиже се са земље у ваздух, и заустави се на таквој висини у ваздуху, да и стреле њихове не би могле досегнути до ње. Видевши то, разбојници се силно уплашише, и престрављени својим домовима вратише. Поражени чудом, они се зарекоше

да више не врше разбојништва. А њихов харамбаша са тројицом њих оде к преподобном Теодосију, покајаше се и исповедише му свој грех. Када то чу, преподобни прослави Бога што је не само сачувао црквену имовину него и њих спасао од такве смрти. Затим поучи покајане разбојнике о спасењу душе, и они отидоше славећи и благодарећи Бога и његовог светог угодника.

За време богоугодног игумановања преподобног Теодосија догоди се још једанпут слично чудо са истом манастирском црквом, коју је заиста сам Бог с неба чувао, као да невидљиво стоји у ваздуху под покровом саме Пресвете Богородице. Један бојарин христољубивог кнеза Изјаслава пролажаше једне ноћи пољем на петнаест потркалишта далеко од манастира светог Теодосија. И гле, он изненада угледа издалека цркву где стоји у ваздуху под облацима. Од тог виђења њега спопадне ужас, и он са слугама својим потера брже коње, да би сазнао каква је то црква. А када се приближише манастиру преподобног Теодосија, бојарин виде како се на његове очи црква спушта на земљу, и стаде на свом месту у манастиру. Тада бојарин закуца на врата која му бише отворена. И он оде к преподобноме и исприча му своје виђење. И од тог доба овај бојарин често посећиваше преподобнога и наслађиваше се његовим богонадахнутим поукама. Он и много помоћи указа на уређење манастира и на украшење Богом чуване цркве манастирске.

Но Господ је чудесно чувао не само цркву него и имовину манастира преподобног Теодосија. Једном бише ухваћени неки људи који су вршили пљачку, па их везане поведоше у град на суд. Кад их путем провођаху поред једног сеоцета које је припадало Печерском манастиру, један од везаних, махнувши главом према том сеоцету, рече: Једне ноћи ми пођосмо на ово сеоце са намером да људе побијемо и њихову имовину опљачкамо. Али кад дођосмо до села, ми видесмо где село стоји тако високо у ваздуху, да му се ми не могосмо приближити.

Тако је промислитељ Бог чувао сву манастирску имовину, одазивајући се на молитве преподобног Теодосија који се уздао у Њега и сваке ноћи обилазио свој манастир творећи молитву, и њоме као чврстим бедемом ограђујући своју обитељ и њене житеље.

За време игумановања у Печерском манастиру светог Теодосија, који је игумановао уздајући се у Бога и у Богородицу, Бог и Богородица су не само чували његов манастир него и помагали одозго његово украшавање. Бојарин споменутог кнеза Изјаслава Судислав Геуевич, у светом крштењу Климент, полазећи једном са својим кнезом у рат, даде овакво обећање: Ако се вратим кући здрав, поклониху Пресветој Богородици у Печерском манастиру блаженог Теодосија два златника, и за икону њену исковаћу златан венац. – У току те битке паде много народа са обе стране, али најзад непријатељи бише побеђени. Бојарин Геуевич врати се са ратишта жив и здрав, али заборави на обећање. И после неколико дана кад је он једно поподне спокојно спавао после ручка, гле, изненада га страشان глас зовну по имену: Клименте! Тргнувши се из сна, он угледа пред собом икону Пресвете Богородице из манастира преподобног Теодосија, и чу глас који долажаше од ње: Зашто ми, Клименте, ниси дао оно што си обећао дати? Ево, ја те сада опет потсећам на то: постарај се да испуниш своје обећање. – Чим ове речи бежу изговорене, икона тог тренутка постаде невидљива. А бојарин, страшно уплашен од виђења, спреми злата колико је обећао, и начини венац од злата за украс икони Пресвете Богородице, па однесе у манастир и предаде преподобном оцу Теодосију.

После неког времена исти бојарин намисли да Печерском манастиру поклони свето еванђеље. И он дође к преподобном Теодосију, са светим еванђељем сакривеним испод одеће. И они се помолише Богу, али бојарин још не показиваше еванђеље. Но пре но што ће сести, преподобни му рече: Брате Клименте, извади најпре свето еванђеље које си обећао Пресветој Богородици а које се налази испод твоје одеће, па ћемо онда сести. – Чувши то, бојарин се препаде од прозорљивости преподобнога, јер је био убеђен да за еванђеље које је потајно донео, нико није знао. И он одмах извуче испод одеће свето еванђеље и предаде га преподобноме. И онда седоше. И пошто се бојарин наслади духовним разговором са преподобним, врати се своме дому душевно обогаћен.

Многим чудесима својим Господ је доказао да уздање преподобног Теодосија у Бога није било узалуд. Божја помоћ Печерском манастиру показивала се нарочито онда када је манастир оскудевао у нечему. У келији преподобног живео је инок Иларион; преподобни Теодосије обично је тихо произносио псалме устима, а рукама прео вуну или радио што друго, док је Иларион дан и ноћ писао књиге. Тај инок Иларион доцније казиваше ово. Једне вечери, док су се они бавили сваки својим послом, у келију уђе економ Анастасије и рече преподобноме: Сутра ми немамо чиме да купимо намирнице за братију, нити имамо новац за друге манастирске потребе. Преподобни му одговори: Сада је, као што видиш, вече, а сутрашњи дан је још далеко. Зато иди и с трпљењем чекај молећи се Богу: Он ће се постарати о нама, и смиловаће се на нас, ако буде хтео.

Чувши то, економ оде, а преподобни одмах устаде и повуче се у своју унутрашњу келију да врши своје уобичајено молитвено правило. Вративши се после молитве, он седе и настави свој посао. Уто опет уђе економ и стаде говорити о истој ствари, на шта му преподобни одговори: Не рекох ли ти, моли се Богу? Сутра иди у град и код трговца узми у зајам све што треба за братију, па ћемо касније с помоћу Божјом вратити дуг. Јер је веран Онај који говори: Не брините се за сутра (Мт. 6, 34); Бог нас неће оставити својом благодаћу.

Тек што економ оде, гле, у келију уђе светао младић у војној одећи, поклони се, метну на сто златник, и не рекавши ништа одмах изиђе. Преподобни устаде, узео злато, и са сузама благодарности помоли се Богу. А сутрадан изјутра позва вратара и упита га, да ли је ко долазио у манастир у току ноћи. Вратар му одговори: Није; јер одмах по заласку сунца ја затворих капију, и отада је не отварах пошто нико није долазио.

Тада преподобни дозвоља економа, даде му златник и рече: Шта велиш, брате Анастасије, немамо чиме да купимо намирнице за братију? Ево, узми ово злато, па иди и купи што треба. — Економ, схвативши милост Божју, паде и поклони се светитељу просећи опроштај. А преподобни му поводом тога даде овакву поруку: Брате, никада не очајавај, него се утврђуј у вери, и све бриге своје баци на Господа, јер се Он брине за нас

по своме нахођењу. Стога приреди данас братији празнично угошћење, јер нас је ето Бог посетио. А када нас поново снађе оскудица, Бог ће се опет побринути о нама као што се побринуо данас.

Једнога дана дође келар Теодор к преподобноме и рече му: Данас немам ништа да дам братији за ручак. Преподобни му одговори: Иди, потрпи мало, молећи се Богу, јер ће се Он побринути за нас. Ако пак не будемо достојни његове милости, онда свари пшеницу, помешај је са медом, па дај братији за ручак. Али ми се надамо на Бога, који непокорним људима у пустињи даде небески хлеб, да је моћан и нама дати храну данас.

Чувши то, келар оде, а преподобни се стаде усрдно молити Богу поводом тога. И гле, по тајанственом дејству Божјем, први бојар кнеза Изјаслава Јован посла преподобноме у манастир троја пуна кола намирница: хлеба, риба, поврћа, проса и меда. Видевши то, преподобни прослави Бога, и рече келару: Видиш ли, брате Теодоре, Бог нас неће оставити, ако се само свим срцем надамо у Њега. Иди дакле и спреми угошћење братији данас, јер је ово посета Божја. – И тако се духовном радошћу радоваше преподобни са братијом за трпезом, благодарећи Бога што „нема оскудице онима који Га се боје“ (Пс. 33, 10).

Слична чудеса Бог је често чинио у Печерској обитељи на молитве преподобнога. Тако једнога дана дође к преподобном Теодосију свештеник из града са молбом да му даду вина за служење свете литургије. Преподобни одмах позва старешину цркве и нареди му да презвитеров суд напуни вином. Старешина одговори да и сами имају мало вина, једва за тричетири литургије. Преподобни му на то рече: Све то вино дај овоме човеку, а за нас ће се Бог постарати. – Старешина оде и прекрши светитељево наређење, јер не даде свештенику све вино већ остави за сутрашњу свету литургију у манастиру. Свештеник оде и показа преподобноме како му је старешина цркве дао мало вина. Преподобни поново позва старешину и рече му: Не рекох ли ти да даш сво вино, а да се не бринеш за сутрашњи дан? Господ неће допустити да црква Његове Мајке остане сутра без службе, него ће нам још данас послати вина у

изобилју. – Старешина цркве оде и даде свештенику сво вино, и отпусти га. И гле, тог дана после подне, као што претсказа преподобни, довезоше троја кола са бурадима пуним вина, као поклон манастиру од једне домоуправитељке христољубивога кнеза Всеволода. Видећи то, старешина цркве прослави Бога, дивећи се испуњењу претсказања преподобног Теодосија, који рече да ће Бог колико данас послати у манастир вина у изобилју.

Исти старешина цркве био је сведок и другог, сличног чуда, које се зби на молитве преподобног, и то на овај начин. Једне године пред празник Успења Пресвете Богородице не беше зејтина за црквена кандила. Старешина цркве намисли да из семења исцеди зејтин за кандила. Поводом тога он затражи од преподобног Теодосија одобрење, и пошто преподобни не приговори ништа, старешина учини као што беше намислио. Но када хтеде да припремљени зејтин разлије по кандилима, он угледа где у суду са зејтином плови мртав миш. Старешина онда хитно оде к преподобном оцу Теодосију и рече му: Ја сам врло брижљиво био покрио и завезао суд са зејтином, и не знам како се миш увукао у њега и удавио. – А преподобни, схвативши да се то догодило по промислу Божјем, одговори старешини: Брате, требало је да се уздамо у Бога, да је Он моћан дати нам оно што нам је потребно, а не у неверју учинити оно што не треба; него иди и проспи тај зејтин. Почекајмо мало и помолимо се Богу, и Он ће нам данас дати у изобилју правог зејтина. – Старешина поступи по наређењу, а преподобни се помоли Богу. И гле, предвече један богат човек довезе као поклон манастиру велико буре пуно правог зејтина. Видевши то, преподобни прослави Бога што тако брзо услиши његову молитву. Онда напунише зејтином сва кандила, и остаде им још врло много зејтина. И тако братија свечано отпразноваше светли празник Успења Пресвете Богородице.

Ево још једног чуда којим је Господ на молитве преподобног Теодосија задовољио насушну потребу Печерске обитељи. Христољубиви кнез Изјаслав, који је према преподобном Теодосију гајио истинску љубав Христову, често га је посећивао и наслађивао се његовим медоточивим поукама. За време једне

такве посете, кнез се у божанственом разговору са преподобним неприметно задржа све до вечерња. Онда са преподобним оде у цркву на вечерње. Уто, по Божјем промислу, стаде падати силна киша. Приметивши то, преподобни дозвољава кључара и рече му да спреми вечеру за кнеза. Кључар му на то одговори: Оче, ми нимало немамо меда, да бисмо угостили кнеза и његове пратиоце. Преподобни га упита: Зар баш нимало нема? Кључар одговори: Нимало, оче; и ја сам чак празни суд, у коме је био медени напитака, преврнуо тумбе, и тако оставио. – А преподобни Теодосије, пун Божјих дарова, као што му и име каже⁵¹, рече кључару: Добро; но сад иди по речи мојој, у име сладчајшег Господа нашег Исуса Христа, наћи ћеш мед у томе суду. – Кључар оде са вером, и нађе буренце где стоји на свом месту, и пуно меда. Уплашен кључар брзо оде к преподобном и каза му шта се догодило. Преподобни му онда рече: Ћути, чедо, и не говори никоме о томе, него иди и однеси тог меда кнезу и његовим пратиоцима; нека једу колико желе. Угости тим медом и братију, јер је то благослов Божји. – Затим, кад престаде киша, кнез оде своме дому. У манастиру пак остаде толико меда, да је братији трајао дуго време.

Једнога дана дође к преподобном Теодосију старешина пекаре и рече му да у манастиру нема брашна, да би се умесио хлеб за братију. Преподобни му одговори: Иди и прегледај житницу, можда ћеш наћи нешто брашна да нам потраје док се Господ опет не побрине о нама. Пекар му на то рече: Истину ти говорим, оче, ја сам сметох житницу, и у њој ништа не остаде осим три-четири прегршти мекиња. Преподобни му онда рече: Веруј ми, чедо, Бог може и те преостале мекиње претворити у брашно и напунити нашу житницу, као што је при пророку Илији једну прегршт брашна тако умножио, да се њиме удовица са децом својом прехранила за све време глади (3. Цар. 17, 8–16). И сада је исти тај Бог, и исто тако моћан, да нам може од малога начинити много. Иди дакле и види, није ли Господ излио благослов свој на место где држимо брашно. – На те речи пекар оде. И улазећи у житницу виде амбар, који раније беше празан, тако препун брашна на молитве преподобног Теодосија, да се брашно пресипало и падало на земљу. Монах пекар се препаде

од оваквог чуда, па се поврати преподобноме и исприча му. Преподобни му на то рече: Иди, брате, и никоме не говори о овоме, него по обичају меси хлеб; јер нам Бог на молитве свете братије наше указа ову милост своју.

Благодарећи и славећи Бога за оваква многобројна чудесна добротина, преподобни отац наш Теодосије све ноћи провођаше без сна у молитвама са сузама, често пута падајући на колена. Братија обитељи, долазећи преподобноме сваки дан пред јутрење да узму благослов од њега за богослужење, увек су чули како се он непрестано моли, и силно плаче, и често удара главом о земљу. Али преподобни, чим би зачуо бат њихових ногу, одмах би ућутао, правећи се да спава, тако да су они понекад по три пута куцали на врата и говорили: благослови, оче! – И преподобни би, као тргнувши се тог тренутка из сна, одговорио: Бог нека вас благослови! – И давши благослов, он би пре свих одлазио у цркву. Казивали су да је он сваке ноћи тако радио.

Поред ових подвига преподобни отац се за време свога игумановања подвизавао и у многим другим трудовима. Тако, никада га видели нису да се одмара на постељи, него када је по немоћи тела хтео да после повечерја мало отпочине, он би седећи мало отспавао; затим се убрзо будио и одлазио на ноћна богослужења, где се молио често преклањајући колена. Исто тако, никада га видели нису да тело своје мије из задовољства, него је само руке и лице умивао. И кад је понекад бивало угошћење братији, он је и онда, као увек, јео сув хлеб и варено зеље без зејтина, и пио воду. Па ипак никада га нису видели тужна за трпезом: лице му је свагда било весело, јер је срце своје утврђивао благодаћу Божјом а не јелима.

Сваке године за време Великог Поста преподобни Теодосије одлазио је у пећину, и тамо се затварао све до Цвети, односно враћао се у манастир к братији на цветни петак пред вечерње. Много пута он је и из те пећине, за коју су братија знали да се затвара у њој, одлазио ноћу кришом на једно манастирско имање, и тамо у једној сакривеној пећини проводио сам. Тако, нико осим Бога није знао место његовог боравка. И из ове сакривене пећине он се враћао у ону прву ноћу уочи цветног

петка. А из ове је по подне на цветни петак одлазио у манастир к братији, тако да су братија мислили да он све дане Свете Четрдесетнице проводи у првој пећини.

За време Четрдесетнице зли дуси многе невоље наношаху преподобноме оцу Теодосију у пећини, и привиђења на њ навођаху, и ране му задаваху. Али му Бог даваше невидљиву силу за победу над њима, и они га не могаху приморати да напусти пећину. Боравећи сам у тако мрачној пећини, блажени се није бојао мноштва пукова кнеза таме. Чврсто стојећи, као добар војник Христов, он их је молитвом и постом одгонио од себе тако, да му се они потом нису смели приближити већ су само издалека привиде стварали.

Једном после повечерја у пећини преподобни Теодосије седе да се мало одмори. Одједном у пећини настаде силна граја од мноштва демона: неки као да су на колесницама јурили, други у бубње ударали, трећи у свирале свирали, тако да се од хуке и вике тресла сва пећина. Но чувши све то, преподобни се не уплаши, нити се препаде, него, оградивши себе крсним знаком као оружјем, он устаде и стаде појати псалме. И одмах нестале оне тутњаве и граје. Но чим после молитве он поново седе да одахне, опет се зачу граја безбројних демона. Преподобни устаде и опет стаде појати псалме, и граја се опет изгуби. Тако му много дана и ноћи досађиваху зли дуси, не дајући му да макар мало заспи, док их благодаћу Божјом сасвим не победи и не доби над њима такву власт да се они нису смели приближити месту где се он моли. Зли дуси су стали бежати од њега, што би потврђено многим чудима.

У просторијама где се пекао хлеб за братију, демони су не мало пакостили: понекад су просипали брашно, понекад квасац припремљен за мешање хлеба, и многе друге непријатности чинили. Најзад старешина пекаре оде и исприча то преподобном Теодосију. Преподобни оде увече у те просторије, и затворивши за собом врата, проведе у њима све до јутрења молећи се Богу. И од тада демони заувек напустише то место и не чињаху више никакво зло.

Једном приликом дође к преподобном Теодосију са манастирског имања један брат и извести га да су се у стаји за стоку појавили демони и наносе велику штету, не дајући стоци да једе. Свештеник је много пута читао молитву и кропио стају светом водом, али ништа није помогло. Тада преподобни, наоружавши се молитвом и постом, оде на то имање. А кад наступи вече, уђе у ту стају, затвори врата, и проведе у њој до сванућа молећи се Богу. И од тога часа демони се не појавише више у том месту, нити могаху икоме учинити зло на том имању.

Преподобни је не само сам побеђивао демонску силу, него је и друге учио да се избављају од демона. Чим би сазнао да неко од братије страда од демона, он је таквоме брату саветовао да не одлази са таквога места већ да огради себе молитвом и постом, призивајући Бога за победу над демонима. Поводом ђаволских сплетки, преподобни је и ово говорио братији: Тако је и са мном било у почетку. Једне ноћи, док сам у келији појао прописане псалме, преда мном изненада стаде црн пас, тако да ја не могах учинити поклон. Пошто је дуго стајао тако, ја хтедох да га ударим, и гле, он постаде невидљив. Тада ме спопаде такав страх и трепет да ја зажелех да бежим са тог места, да ми Господ не притече у помоћ. Јер, дошавши мало к себи од ужаса, ја се стадох усрдно молити Богу и често творити поклоне, и тако побеже од мене тај страх. Од тога доба ја сам престао да се бојим ђаволских привиђења, иако се ђаволи јављаху пред мојим очима.

Гореспоменути брат Иларион казивао је ово: Демони ми чињаху много зла у келији. Јер када би ноћу легао да спавам, одједном су се појављивали многи демони, вукли ме за косу по земљи и газили ногама, док су други подизали зид и говорили: „вуците га овамо, да га зидом притиснемо и задавимо“. Тако су они радили са мном сваке ноћи. Најзад, не могући више да подносим то, ја одох и испричах све преподобном Теодосију, и изразих жељу да се из те келије преселим у другу. Преподобни ми на то рече: Не, брате, не прелази у другу келију, да се демони не би похвалили како су те победили, и ти си побегао од њих. Пређеш ли пак у другу келију, они ће ти наносити још више зла као они који су задобили власт над тобом. Најбоље је, моли

се усрдно Богу у својој келији, па ће ти Бог, видевши твоје трпљење, дати победу над њима, те они неће смети ни да ти се приближе. – Ја опет рекох преподобноме: Молим ти се, оче, допусти ми да пређем у другу келију, јер нипошто не могу да останем више у старој келији због мноштва демона који у њој живе. – Тада ме преподобни осени крсним знаком и рече: Иди, брате, у своју келију; одсада ти демони неће чинити никакво зло, нити ћеш их више виђати. – Ја поверовах речи светог Теодосија, поклоних му се и изађох. И од тада се зли дуси не усудише да се приближе мојој келији, пошто их молитве преподобног Теодосија отераше једном за свагда.

Колико преподобни Теодосије беше храбар у борби против невидљивих непријатеља, толико исто беше храбар и у борби против видљивих непријатеља Божјих. Јер он имађаше овакав обичај: устајући ноћу, он је много пута тајно одлазио Јеврејима, храбро се препирао са њима о Христу, корео их и изобличавао, називао их преступницима закона и богоубицама. Као прави подражавалац Христа, он је силно жудео да прими смрт за исповедање вере у Христа, и то од оних људи од којих је и сам Господ Христос примио смрт.

Да је овај храбри исповедник Христов стварно имао жељу да пострада за правду, види се из следећег: За време његовог игуманства бестелесни непријатељ, кнез таме, посеја раздор међу три рођена брата, кнеза руска. Два брата, Свјатослав кнез Черњиговски и Всеволод кнез Перејаславски, неправедно заратише против свог старијег брата, христољубивог кнеза Кијевског Изјаслава, и прогнаше га из престолног града Кијева. Пошто заузеше његово место у Кијеву, они послаше позив преподобном Теодосију молећи га да им дође на обед. Но преподобни им храбро и одлучно одговори на позив овако: Не доликује мени да идем на трпезу неправде, као на трпезу Језавеље.

Када потом Всеволод отпутова у своју Перејаславску област, а Свјатослав заузео Изјаслављев престо у Кијеву, преподобни Теодосије стаде непрекидно изобличавати кнеза Свјатослава што је неправедно засео на престо свога брата. Много пута преподобни је корео кнеза Свјатослава пред

његовим изасланицима, и молио их да му то доставе. Затим му посла велико изобличитељно писмо, у коме му је писао и ово: „Глас крви твог рођеног брата вапије против тебе к Богу, као крв Авеља против Кајина“. И за поуку кнезу преподобни је помињао у писму имена многих древних неправедних братогонитеља. Прочитавши то писмо, кнез Свјатослав се силно разјари и тресну га о земљу. И од тога доба стаде тражити згодну прилику да преподобног Теодосија осуди на заточење. А братија манастирска, ожалашћени овом кнежевом намером, мољаху преподобног да престане изобличавати кнеза. Исто тако и многи бојари, који су долазили у посету преподобноме, казиваху му за кнежев гнев, и саветоваху му да се не противи кнезу. Јер, говораху му они, кнез ће те због тога послати на заточење. Преподобни пак, чувши где говоре о заточењу, обрадова се духом и рече: Томе се веома радујем, браћо! И за мене нема већег блаженства у овом животу него да будем прогнан правде ради. Ја сам готов ићи за правду и на заточење и на смрт.

И од тада преподобни стаде још јаче корити кнеза за братомржњу, силно желећи да буде заточен. Међутим кнез, иако бејаше веома љут, не усуди се да учини преподобноме никакво зло, знајући да је праведан и свет. Он је и раније завидео своме брату Изјаславу што у својој кнежевини има такав светилник као што је велики Теодосије. Ускоро после тога преподобни Теодосије, мољен много од братије и великаша, и увидевши да његови жестоки укори ништа не користе кнезу, престаде изобличавати кнеза, и одлучи да га убудуће молбама приволи да брату своме врати његову област.

Када после неколико дана кнез Свјатослав дознаде о тој одлуци преподобног Теодосија да га више неће изобличавати, обрадова се веома и посла изасланике к преподобноме са молбом и питањем, да ли ће му допустити да дође у манастир или не. Пошто преподобни допусти, кнез радосно крену са великашима у манастир. Преподобни пак са братијом, изишавши из Цркве, сrete кнеза чесно, и сва се братија поклонише кнезу. А кнез, поздравивши се са преподобним, рече му: Ето, оче, ја се нисам усуђивао да дођем к теби, мислећи да ме ти, пошто си љут на мене, нећеш пустити у свој манастир.

Преподобни му на то одговори: Каква корист, благи господару, од нашег гнева на твоју власт? Но наше је да изобличавамо и говоримо оно што је на спасење душе, а ваше је да то слушате.

Затим уђоше у цркву и сатворише молитву. А после молитве преподобни Теодосије дуго поучаваше кнеза из Божанског Писма, препоручујући му много љубав братску, пошто кнез оптуживаше у многоне свог брата. И тако, после дугог душекорисног разговора, кнез отиде своме дому, славећи Бога што га удостоји да разговара с таквим мужем. И од тада он често посећиваше преподобнога. А и сам преподобни Теодосије потом је много пута одлазио овом моћном кнезу Свјатославу, потсећајући га на страх Божји и на љубав према брату. Но када једнога дана преподобни дође кнезу, он затече тамо музиканте који су свирали у разне инструменте, и сви се весељаху. Посађен поред кнеза, преподобни дуго сеђаше ћутећи и гледајући у земљу. Затим упита кнеза: Хоће ли овако бити и на оном свету? – Кнез би тронут, заплака и нареди да одмах престану са музиком. И од тог времена, кад год би преподобни, долазећи код кнеза, затицао музику у двору, кнез је наређивао да се одмах престане са музиком.

Када су кнеза обавештавали о доласку преподобнога, он је често с радошћу излазио и сретао га пред капијом дворца. И сав радостан, кнез је говорио преподобном: Оче, истину ти говорим: када би ми јавили да је рођени мој отац устао из мртвих, ја се не бих толико обрадовао колико се радујем твоме доласку, и не бих се толико бојао њега колико се бојим твоје свете душе. Преподобни му на то одговори: Ако је тако као што говориш, онда испуни моју молбу: врати брату своме престо, који му благоверни отац твој предаде.

Кнез оћута на то, не знајући шта да одговори светитељу; враг га бејаше толико запалио гневом на брата, да он није хтео на да чује за брата. Међутим преподобни Теодосије сваког дана и ноћи мољаше Бога за христољубивог кнеза Изјаслава, и наређиваше да на црквеним богослужењима помињу њега као законитог Кијевског кнеза и старијег брата, а забрањиваше да у његовом манастиру помињу Свјатослава, пошто је незаконито засео на престо свог брата. И једва касније, умољен од

братије, он нареди да и овога спомињу, али ипак прво Изјаслава па за њим Свјатослава. Видевши такав раздор међу кнезовима руским, гореспоменути блажени Никон (који постриже преподобног Теодосија и у свему га касније помагаше) по други пут се повуче из Печерског манастира на полуострво Тмутаракан, где и манастир свој основа. А преподобни Теодосије после његовог одласка сам настави своје трудове.

Пошто се за време игумановања преподобног Теодосија толико умножи братија, да се у старом Печерском манастиру не могаху сместити, то преподобни отац наш Теодосије, молећи се Богу усрдно, стаде размишљати како би се и куда преместио на неко пространије место и тамо саградио од камена велику цркву такође у име Пресвете Богородице. Богу би пријатна ова праведникова молитва, и место које изабра, и подизање велике цркве од камена. Своје благоволење Господ објави преко дивних чудеса.

Један благочестив и богобојажљив човек пролажаше једне мрачне ноћи гором мимо старог Печерског манастира. И гле, усред велике светлости која је сијала само над тим манастиром он виде преподобног Теодосија где стоји пред црквом са рукама уздигнутим к небу и моли се Богу. Док је он то посматрао и чудио се, одједном се показа друго чудо: из крова црквеног изиђе огроман пламен и, начинивши се као дуга, пређе на други брежуљак, на коме преподобни Теодосије стаде касније зидати нову цркву од камена. И тако, пламен тај као дуга стајаше једним крајем над старом црквом, а другим над местом где се имала саградити нова црква. – Човек који виде ово чудо, причао је касније о том манастиру преподобног Теодосија.

Другом приликом, опет ноћу, оближњи житељи чуше појање многих гласова. Они онда устадоше из својих постеља, изађоше из својих кућа, и узиђоше на једну узвишицу да виде откуда долази то појање. И гле, они угледаше ово: над старим Печерским манастиром сијаше велика светлост; а у тој светлости видеше мноштво монаха где излазе из старе цркве и иду на место нове цркве: једни носе икону Пресвете Богородице, други иду за њима са запаљеним свећама и певају, а пред свима њима иде њихов отац и наставник – преподобни

Теодосије; дошавши до новог места они сатворише на њему појање и молитву, па се вратише натраг, и појући опет уђоше у стару цркву. – Многи људи који видеше ово виђење, сведочаху касније његову истинитост. А пошто у споменутом ходу није учествовао ниједан монах, то сви разумеше да ти људи видеше Анђеле.

На месту, означеном од Бога тако великим чудесима, стаде се зидати црква камена у име Пресвете Богородице. У зидању те цркве много се трудио и сам преподобни Теодосије: сваки дан је долазио и ревносно надгледао грађење цркве и колико је могао помагао, радећи заједно са радницима. А на себи је имао тако бедну одећу, да су људи могли мислити да је то неки најмањи послушник, но никако игуман.

Једном када преподобни иђаше ка цркви која се градила, срете га нека удовица којој судија беше учинио неправду, и упита га: Црноризче, реци ми је ли ваш игуман у манастиру? Преподобни јој одговори: Шта требаш од њега; и он је грешан човек. А жена му на то рече: Да ли је грешан, не знам; само знам то, да многе избавља од жалости и напасти. Због тога и ја долазим да га молим, да ме заштити од неправде судијине. Распитавши се у чему се састоји та неправда, преподобни се сажали на жену, и рече јој: Жено, иди сада својој кући, а када игуман наш буде дошао, ја ћу га обавестити о теби, и он ће те избавити од твоје невоље. – Чувши то, жена отиде својој кући. Преподобни пак оде судији и, поговоривши са њим о њој, избави је од невоље, јер јој судија врати све што јој беше одузео.

Таквим и другим неба достојним делима својим преподобни Теодосије пропраћаше зидање неболике печерске цркве Пресвете Богородице. Но иако преподобни отац наш за живота свог на земљи не доврши ту цркву, ипак је после своје смрти својим молитвама, угодним Богу, помагао преподобном Стефану који, поставши после њега игуман, настави зидање храма.

Пошто богоугодно поживе, преподобни отац наш Теодосије приближи се крају свога земаљскога живота. Сазнавши унапред свој одлазак к Богу и дан свога упокојења, он нареди да сазову сву братију, и то не само оне који су се налазили у манастиру

већ и оне што су били на имањима и на другим пословима, па и сву манастирску послугу. И када се сви скупише, он их стаде поучавати све: да сваки свом душом и са страхом Божјим врши поверене му дужности. И свима са сузама говораше о спасењу душе, о богоугодном подвижничком животу, о усрдном похађању цркве и богобојажљивом стајању на богослужењима, о љубави и покорности не само према старијима него и према својим вршњацима. После тога их благослови све и отпусти с миром. Затим благочестиви кнез Свјатослав дође у посету преподобном. Благодатним устима својим преподобни га поучи побожности, чувању Православља и старању о светим црквама. Па онда додаде: Ја се молим Господу Богу и његовој свебеспрекорној Матери за твоју побожност, да ти подаре тиху и мирну владавину. И ево, поверавам твојој побожности на чување овај Печерски манастир, дом Пресвете Богородице, који Она сама благоволи подићи.

Затим преподобног оца нашег Теодосија захвати силна грозница, час је био у страшној ватри и зноју, час је дрхтао од зиме, и тако изнеможе телом, да је морао лећи у постељу, у коју раније никада није легао. И лежећи у постељи говораше: Нека буде воља Божја! Како Господ хоће, тако и нека чини са мном! Но молим Ти се, Господе мој Исусе Христе, буди милостив према души мојој: нека је не сретну зли дуси, него нека је приме Анђели Твоји и, проводећи је кроз мрачна митарства, нека је приведу к светлости милосрђа Твог!

Рекавши то, преподобни ућута. И три дана нити проговори нити очи отвори, те би се могло помислити да је умро, да се није примећивало слабо дисање у њему. Због тога су братија били у великој тузи и жалости. Но проведвши три дана у таквој болести, преподобни се подиже са постеље и рече сабраној братији: Браћо моја и оци, ево време живота мог већ се завршава, као што ми Господ објави у пештери за време Великог Поста. Хајде сада, договорите се кога желите да вам поставим за игумана уместо мене.

Чувши то, братија се веома ожалостише и ударише у плач. Онда изађоше напоље да се договоре, и сви се сложише да за игумана изаберу управитеља хора Стефана. Идућег дана

преподобни опет сазва сву братију и упита их: Какву одлуку донесосте, децо; ко је између вас достојан да буде игуман? На то сви одговорише да је достојан Стефан. Преподобни дозвола к себи Стефана, благослови га на игуманство место себе и рече му: „Чедо, предајем ти манастир; чувај га брижљиво; држи богослужбени поредак који сам ја завео, и у свему се придржавај манастирских предања. Устав не мењај, него све ради по закону и по манастирском поретку“. Затим преподобни изговори многе поуке братији, да се покоравају новом игуману. Онда отпусти братију претсказавши им суботу као дан свога престављења и рекавши им: Када се сунце роди, душа ће моја изаћи из тела.

После тога преподобни поново позва к себи Стефана и насамо га поучи много како да пасе своје свето стадо. Пошто преподобни веома изнеможе од болести, то Стефан не одлажаше од њега, служећи га са смирењем. А када настаде субота, у свитање преподобни Теодосије посла по братију. Када се сви иноци сабраше, он праштајући се с њима с љубављу целива свакога, док су сви плакали и ридали због растанка са тако добрим пастиром. Затим им рече: Децо моја љубљена и браћо! Ето, с љубављу вас све целивах, јер одлазим Господу мом, Исусу Христу. Ево вам и игумана кога сами изабрасте; њега имајте за духовног оца, њега слушајте, и по наређењу његовом све творите богоугодно. А Бог који је сва блага створио речју и премудрошћу, нека вас сам благослови и сачува од замки лукавога врага; и нека до последњег даха вашег сачува веру вашу тврдом и непоколебљивом у једномислију и у једној љубави. Још вас молим и заклињем: у овој одећи у којој сам сада, сахраните ме у пештери, где сам проводио Велики Пост; не умивајте убого тело моје; и нека нико од световних људи не види моју сахрану, него само ви монаси сахраните тело моје на месту које означих.

Слушајући ове речи из светитељевих уста, братија су силно плакали. Преподобни пак, поново их тешећи, говораше: Ево, обећавам вам, браћо и оци, да иако телом одлазим од вас, ипак ћу духом свагда бити с вама. – После ових речи преподобни их отпусти све, не оставивши никога поред себе. А један од

братије, који га увек служаше, начини од споља малу рупицу на вратима, и вираше кроз њу. И гле, преподобни устаде и, павши ничице, са сузама мољаше милостивог Бога за спасење душе своје, призивајући у помоћ све Свете, особито Пресвету Владарку нашу Богородицу, којој повераваше на чување стадо своје и обитељ своју. После молитве он опет леже на постељу своју, и пошто се мало одмори, подиже очи к небу, и радосна лица громко рече: Благословен Бог! Ако је тако, онда се већ не бојим, но с великом радошћу одлазим из овога света.

А ово рече, видевши неко виђење. Затим, испруживши ноге и прекрстивши руке на грудима, он предаде своју свету душу у руке Божје и придружи се свима Оцима, у суботу, 3. маја 1074. године. Братија онда, силно оплакавши светог Теодосија, однесоше у цркву свето тело његово, и тамо сатворише уобичајене молитве и песмопјенија за престављеног.

По дејству божанског промисла одмах се рашчу о кончини светог Теодосија, и силан се народ, и многи бојари, сами од себе слеглоше пред манастирска врата, очекујући када ће светитељево тело изнети из манастира ради сахране у пештери. А братија, затворивши врата, никога не пуштаху у манастир, чекајући док се народ разиђе, па да онда без мирјана сахране светитељево тело, као што ои сам беше наредио. И гле, по промислу Божјем небо се изненада наоблачи и паде велика киша, те се народ разиђе. Тек што се народ разиђе, киша престаде и сунце опет сину. Тада братија изнесоше тело светитељево из цркве, однесоше у пештеру, и тамо чесно сахранише.

У тренутку светитељевог престављења кнез Свјатослав се налазио недалеко од Печерског манастира. И гле, он виде над манастиром огњени стуб од земље до неба. И по томе он разумедо да се преподобни Теодосије представио, и рече присутнима: Држим да се преподобни Теодосије данас представи од земље на небо; јуче бејаш код њега и видех да је тешко болестан. – Онда посла да се обавести о преподобном. И сазнавши да се заиста представио, плака много за њим.

Те године молитвама блаженога Теодосија сва се манастирска добра умножише; на њивама беше обилан род, а у

стоке приплод, као никада раније. Видећи то, братија се опоменуше обећања светог оца свог, и прославише Бога што се њихов учитељ и наставник удостоји такве благодати Божје. Ова благодат Божја показиваше се после смрти светог Теодосија у многим чудесима, која светитељ чињаше на усрдне молитве оних који га призиваху у помоћ.

У то време кнез Свјатослав се силно разљути на једног бојарина. Многи говораху да ће га кнез послати на заточење. А тај бојарин усрдно се мољаше Богу и призиваше у помоћ преподобног Теодосија, говорећи: Знаш, оче, да си свет; ево, ја сам у невољи, похитај, молећи небеског Господара да ме избави од ње. – И гле, када бојарин заспа, јави му се преподобни Теодосије и рече: Што си тако жалостан? Зар ти сматраш да сам ја отишао од вас? Иако сам се телом одвојио, ипак сам духом стално с вама. Ето, сутра ће те кнез без икаквог гнева позвати и опет ти вратити пређашњи чин. – Тргнувши се из сна, бојарин виде на јави како преподобни излази из собе на врата. И зби се како светитељ прорече. И отада бојарин гајаше још већу љубав према светитељевом манастиру Печерском.

Један човек, спремајући се на пут, донесе у манастир преподобног Теодосија ковчежић пун сребра и предаде га на чување своме познанику, црноризцу Конону. То виде један од братије, по имену Николај. И потстакнут ђаволом, он украде ковчежић и сакри га. А кад Конон уђе у своју келију и не нађе у њој ковчежић, веома се ожалости, и стаде се са сузама молити Богу, призивајући у помоћ преподобног Теодосија. Задремавши мало потом, Конону се јави у сну преподобни Теодосије и рече му: „Сребро због кога си ожалостан, узме црноризац Николај потстакнут ђаволом, и сакри у пештери“. А показа му и место где беше сакривено, и рече му. „Иди и, не говорећи никоме, узми своје“. Пробудивши се, обрадовани монах устаде брзо, запали свећу и оде на указано место. Тамо пронађе украдени ковчежић, и узнесе благодарност Богу и његовом угоднику, преподобном Теодосију.

Догоди се још и ово: Један клирик велике саборне кијевске цркве свете Софије тешко се разболе: имао је силну ватру. А кад се мало освести, он мољаше Бога и преподобног Теодосија

да му олакшају патње. И тако једва заспа. И гле, он у сну виде преподобног Теодосија који, дајући му свој штап, рече му: „Узми га и ходи са њим“. Пробудивши се, болесник одмах осети да ватра у његовом телу слаби и болест нестаје. И кад оздрави, он оде у Печерски манастир и исприча братији како се исцели од болести молитвама преподобног Теодосија. Чувши то, иноци одадоше славу Богу који такву благодат даде слуги свом а оцу њиховом.

А догоди се још и ово. За време свога игумановања у Печерском манастиру преподобни Теодосије установи да се у току свете четрдесетнице Великога Поста, у петак прве седмице, предлаже на трпези братији, као добрим подвижницима који су се потрудили у уздржању, потпуно чист хлеб, обавезно са медом и маком. Овог установљења држао се увек и блажени Стефан⁵², кога сам преподобни Теодосије постави за игумана. После блаженог Стефана игуманство прими у Печерском манастиру блажени Никон⁵³. Када наступи Велики Пост, он нареди келару да у петак прве седмице светог Поста поступи по установљењу преподобног Теодосија. Али келар не поступи по наређењу игумановом и не испуни установљење преподобног Теодосија, изговарајући се да нема брашна за такав хлеб. Но сам Бог не допусти да се уништи обичај, установљен светим Теодосијем: јер када се братија после свете литургије упутише у трпезарију на постан обед, гле, однекуда им неочекивано довезоше пуна кола чистог хлеба. Видећи то чудо, братија прославише Бога и његовог угодника, који их не остављаше и после одласка свог од њих из овог живота. Уопште, братија прослављаху оца и наставника свог, преподобног Теодосија, који је ради добра монаха чувао установљење своје и испуњавао обећање своје: увек указивао помоћ манастиру, помоћ на коју је својим богоугодним делима стекао право да је измољује од Господа. Помагани светим многомоћним молитвама праведника преподобног Теодосија, нека се и ми удостојимо добити дар Божји: живот вечни у Христу Исусу Господу нашем, слављеном са Богом Оцем и Светим Духом вавек, амин.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА АХМЕДА⁵⁴

Ахмед живљаше у Цариграду. Он имађаше робинју Рускињу. По његовој дозволи ова његова робинја као хришћанка одлажаше о празницима у цркву. Кад се враћала из цркве Ахмед је осећао неисказано диван мирис који се лио из ње. И он је упита, шта она у цркви једе, те тако мирише? Она му одговори да једе нафору и пије свету водицу, агиазму. Ахмед тада призва једног свештеника Велике Цркве и замоли га да му обезбеди једно место у цркви где би стајао за време службе када Патријарх буде служио о празнику, и да га извести о томе. Свештеник поступи по Ахмедовој молби. Одређеног дана Ахмед оде у цркву. И када у току свете литургије Патријарх благосиљаше народ, Ахмед виде где из тросвећњака и Патријархових прстију избијају зраци и падају на главе свих присутних хришћана, само не падају на његову, Ахмедову главу.

Видевши ово чудо, Ахмед после свете литургије позва свештеника и одмах прими свето крштење. Крстивши се Ахмед остаде потајни хришћанин. Но једном се на једноме скупу угледних људи расправљаше питање о томе, ко је највећи, и шта је највеће у овоме свету. И кад упиташе Ахмеда шта он о томе мисли, Ахмед што је могао громче изјави: „Највеће од свега у свету јесте вера хришћанска“. И онда Ахмед неустрашиво објави да је хришћанин, и изложи главне истине хришћанског домостроја спасења човека и света, извршеног Богочовеком Христом. Због тога Ахмеду би глава одсечена. И тако он мученички пострада за Господа Христа, и стече себи венац мучеништва.

Свети Ахмед пострада у Цариграду 3. маја 1682. године.

ПРЕНОС МОШТИЈУ ПРЕПОДОБНОГ ЛУКЕ ЕЛАДСКОГ⁵⁵

СПОМЕН СВЕТИХ ДВАДЕСЕТ СЕДАМ МУЧЕНИКА

Скончали за Христа Господа у огњу.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ИКУМЕНИЈА, ЕПИСКОПА ТРИКАЛСКОГ

Овај мудри и учени тумач Светога Писма живљао је у 10. веку и бејао епископ града Трикале у Тесалији. Његов спомен нарочито се поштује у епархији Трикалској у Грчкој, а његова богомудра тумачења читају сви Православни.

4. Maj

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ПЕЛАГИЈЕ ТАРСАНКЕ

Када нечестиви цар римски Диоклецијан⁵⁶ подиже гоњење на хришћане, тада многи хришћани, бојећи се мука, бегаху у планине. Но они између хришћана, који беху јаче вере и већма се бојаху Бога него људи, остадоше у светим црквама, молећи се Господу да их укрепи на подвиг и учини их непобедивим победиоцима. У то време у киликијском граду Тарсу⁵⁷ епископ бејаше Клинон. Он многе незнабошце приведе истинитоме Богу и крсти. И као добри пастир, присајединивши их Христовом стаду, он свакога од њих духовним поукама одушевљаваше да јуначки стоје за Христа Господа свог и да душу своју положи за Њега, са чврстом надом да ће од Њега добити венац победе у небеском царству.

Цар Диоклецијан, који се у то време налажаше у Тарсу, чувши за храброг епископа Клинона, нареди да га потраже и ухвате. А уједно издаде заповест да се затвори градска капија, како епископ не би побегао. Али епископ, пре но што цар издаде ово наређење, би од Бога откривењем обавештен о свему, те тајно напусти град, пошто час његов још не беше дошао. И заједно са другим хришћанима он се скриваше по горама и пустињама. Цар пак, пошто не могаде пронаћи епископа, сву јарост своју упери на оне које епископ беше привео Христу, и многе новообраћене хришћане баци у тамницу.

У то време живљаше у граду Тарсу једна девица, по имену Пелагија, знаменита рода, чувена по богатству и лепоти, усто целомудрена и пуна страха Божија. Када Пелагија чу од хришћана за Христа Исуса, Сина Божјег, срце се њено запали љубављу према Њему, и она поверова у Њега, и заветова се у души својој да не ступи у брак ни са једним од смртних, трулежних људи, него да се својим чедним девством обручи овом небеском, бесмртном, нетрулежном Женику. И жуђаше за светим крштењем. Али дознавши да је епископ хришћански побегао из града, она се веома ожалости и силно туговаше што не може да га види и из његових руку прими свето крштење. А

мајка Пелагијина беше незнабошкиња, идолопоклонка, те Пелагија скриваше од ње и своју веру у Христа и своју намеру.

У то време царев син⁵⁸, чувши за изврсну и необичну лепоту Пелагијину, и намерно видевши Пелагију, посла к њој угледне људе да јој доставе његову намеру да жели да ступи са њом у брак. Томе се веома обрадова Пелагијина мајка. Али блажена девица Пелагија, прекрсти се и одговори без страха: Ја сам се већ обручила Сину Божјем, Цару Бесмртном. – Са таквим Пелагијиним одговором изасланици се вратише царевом сину. Он се силно разјари, и намисли да јој се освети, али не одмах јер се надаше да ће се девица предомислити и пристати на његов предлог. Међутим Пелагија изјави својој матери да жели посетити своју дадиљу, коју одавно не беше видела. А дадиља живљаше недалеко од града на имању. У ствари Пелагија је хтела да оде од куће са жељом да пронађе хришћанског епископа за кога беше чула од неких хришћана у ком се месту скрива. Мати пак њена, нахушкана ђаволом, не изађе у сусрет њеној молби и одлучно је одби говорећи: Ни у ком случају, чедо, ти сада не можеш ићи тамо; ићи ћеш другом приликом.

То веома ожалости Пелагију. Но идуће ноћи јави јој се Господ у облику епископа Клинона, не говорећи јој ништа. И девица се дивљаше том виђењу, јер чесно лице јавившег се сијаше јаком светлошћу и одело његово бејаше дивно. Но пробудивши се, она кришом посла своја два евнуха⁵⁹ у тамницу код затворених хришћана да се распитају какав изгледа њихов епископ. Они се добро распиташе код тих хришћана какав изгледа у лицу епископ, па се вратише и испричаше Пелагији. И чуђаше се девица њиховом причању, јер се потпуно поклапало са њеним виђењем у сну, и она разумеде да је заиста видела епископа Клинона. И душа јој се радоваше, и срце јој силно жуђаше да епископа види на јави, и она се усрдно мољаше Богу овако: Удостој ме, Господе, да видим твога служитеља, весника твојих добара, и не лиши ме светих Тајни твојих!

После тога она опет стаде молити своју матер, говорећи јој: Госпођо мати моја, молим те, пусти ме до моје дадиље, силно сам је се зажелела, пошто је давно видела нисам. – Мајци се

није хтелo да је пусти. Али бојећи се да се од туге не разболи, она изађе у сусрет њеној молби и нареди да се спреме кола, коњи и многобројне слуге. Затим обуче Пелагију, као невесту царског сина, у царску порфиру, украси је златним накитима и скупоценим драгим камењем, повери је најповерљивијим слугама и евнусима и, сместивши је у раскошним колима, испрати је говорећи: Путуј ми здраво, кћери моја, и однеси мој поздрав твојој дадиљи. – И радосно крену на пут Пелагија, окружена мноштвом слугу.

Пошто се удаљише од града око десет потркалишта, они се приближише једној шумовитој гори. Утом један од слугу, по имену Лонгин, угледа неког чесног мужа који је силазио с горе. То беше епископ Клинон, који по промислу Божјем сrete путнике. Лонгин, потајни хришћанин, познаде епископа Клинона, и рече другоме слуги, такође потајном хришћанину: Брате Јулијане, познајеш ли овог мужа што нам иде у сусрет? То је човек Божји – епископ Клинон, који је славан на целом Истоку због чудеса која чини. Цар, сазнавши за њега, дуго га је тражио, али пошто га не пронађе, он диже гоњење на хришћане.

Овај Лонгинов и Јулијанов разговор чуше она два евнуха, које Пелагија беше послала у тамницу код затворених хришћана да се распитају о спољашњем изгледу епископа, и одмах известише Пелагију о том разговору. Она нареди да кола стану, сиђе с њих и нареди својим слугама да остану у дубрави и одморе се у хладу дрвећа, јер није хтела да незнабошци слушају о тајнама свете вере. Онда пође пешице у сусрет Божјем човеку, и кад му приђе, она га поздрави говорећи: Радуј се, служитељу Христов! Епископ јој одговори: Нека мир Христа мог буде с тобом, девице! Пелагија настави: Благословен Бог који ми у виђењу показа изглед лица твог и посла те к мени, да спасеш душу моју од погибљи. Стога те сада молим, Бога ради коме служиш, реци ми јеси ли ти Клинон, епископ хришћански? Клинон јој одговори: Ја сам пастир словесних оваца Христових које се надају добити живот вечни. Пелагија га онда упита: Шта наређујеш својим овцама да чине, да би могле добити живот вечни? Епископ јој одговори: Учим их познању Оца и Сина и Светога Духа, и упућујем их на богоугодни живот у страху

Божјем и у љубави Исуса Христа. Пелагија му на то рече: Кажи ми, оче мој, шта најпре треба да чине они који желе да се сједине са Богом твојим? Епископ јој одговори: Ево казујем ти: крштење ради отпуштења грехова и у живот вечни, јер ништа није потребније од тога.

Тада Пелагија припаде к ногама епископовим, и мољаше га говорећи: Смилуј се на мене, владико, и дај ми тај дар! Јер откако поче разговарати са мношвом, светлост Божија засија у срцу мом, и ја се одричем Сатане и анђела његових и лукавстава његових и бездахних идола, које одавно омрзнух, јер су виновници не живота већ смрти и вечне погибљи. Сада пак молим Бога небеског да Он мене недостојну обручи Сину свом који просвети срце моје, јер је Он сунце правде.

Чувши овакве речи њене, епископ се дивљаше тако великој љубави њеној к Богу, и душа му се радоваше за њу. Затим, подигавши руке своје к небу, он се мољаше овако: Боже и Оче Господа нашег Исуса Христа, Ти који обитаваш на небу и који си призвао ову девицу к познању твојем, пошаљи јој свето крштење љубљеног Сина твог.

Док се епископ тако мољаше, изненада изби из земље пред њима извор воде живе. Угледавши то, епископ одаде хвалу Богу, говорећи: Велик си, Боже наш, Оче и Сине и Свети Душе, јер си синовима људским дао у наслеђе крштење у живот вечни. И сада, Господе срцезналче, Ти знаш смирење слуге твога и видиш да се стидим крстити ову девицу. Зато, Свемогући, удеси све промислом својим, и научи ме шта да радим.

Уто му Пелагија рече: Господине и оче, услишена је молитва твоја, јер ево видим два светлоносна младића где крај извора стоје и држе у рукама покривач белји од снега. Стога ме можеш крстити без смутње.

Благодарећи Богу, епископ приступи извору и угледа два Анђела Божја који, као што рече Пелагија, држаху покривач белји од снега, да њиме покрију тело девичино. Затим, осветивши воду, епископ изговори овакву молитву: Царе свеколике твари, Ти чиниш духове да су Ти анђели и пламен огњени да су Ти слуге, учини ме достојним да ову девицу коју си послао к мени принесем Теби на жртву живу као мирис духовног

миомира. Уврсти је у ред изабраних твојих да би у дан царства твог и она са пет мудрих девојака ушла у дворе Христа твог са запаљеним светилником.

Довршивши молитву, епископ крсти блажену девицу Пелагију у име Оца и Сина и Светога Духа, и причести је честицом Тела Христова коју ношаше код себе. После тога света девица Пелагија поклони се епископу и, целивајући му ноге, говораше му: Господине мој и оче блажени, моли Бога за мене, да ме укрепи Духом својим Светим. Епископ јој одговори: Бог коме си предала себе, нека ти пошље помоћ из светог обиталишта свог и нека ти подари победу над непријатељем. Испуњена превеликом радошћу од Духа Светога, Пелагија рече епископу: Оче, молим те, Бога ради који ми тобом даде спасење, не презри ову моју молбу: пошто из твојих светих руку примих нетрулежну порфиру Вечнога Цара, то више не треба да носим ову земаљску трулежну порфиру и ове таште наките. Зато те молим, оче, узми их и продај, па новац добијени за њих раздај невољнима, јер су ми све те драгоцености од сада одвратне. Епископ јој на то одговори: Иако ми не доликује да ове ствари узмем у руке, ипак ћу их узети, да те не бих увредио, пошто ме молиш призивајући Бога. Добро дакле, испунићу ти жељу. – На то Пелагија рече: Чула сам како Господ наш говори у светом Еванђељу: Нико не може два господара служити; не можете Богу служити и мамону (Мт. 6, 24). Зато и ја, желећи да служим једноме Богу, одбацујем мамона⁶⁰. – Епископ се удиви разуму свете Пелагије па, помоливши се Богу за њу, благослови је и отиде од ње.

Света Пелагија, радујући се у Духу Светом, слављаше и благодараше Бога што је удостоји примити небеске дарове. И вративши се к слугама својим који су је чекали, нађе их где им по дејству ђаволском очи беху помрачене, те ништа не виђаху, нити знађаху куда треба да иду. Схвативши да им се то десило дејством пакости ђавоље, светитељка осени крсним знаком свакога од њих, и тиме одмах одагна мрак са очију њихових, и они стадоше видети добро, као и раније. Прогледавши, слуге распитиваху свету Пелагију говорећи: Госпођо, где је онај човек с којим си разговарала? Ми видесмо где између вас стоји једна

пресветла жена са две круне на глави, а изнад круна сијаше крст.⁶¹ – Света Пелагија нареди слугама да ућуте; затим их стаде учити вери у Господа нашег Исуса Христа. А слуге јој говораху: Како да не верујемо, госпођо наша, у Онога који ће нас после смрти избавити од вечних мука и може нам даровати живот вечни на небу! – И радоваше се светитељка обраћењу слугу својих, и саветоваше им да одмах приме свето крштење. Затим, севши на кола, она продужи пут ка својој дадиљи.

Дадиља изађе у сусрет светој Пелагији, и виде да је несравњено лепша него што је раније била, али се зачуди што је просто одевена и без икаквих накита. После прве радости од сусрета, дадиља примети велику промену у нарави свете Пелагије: раније она бејаше горда и надмена, а сада је смирена и кротка; раније бејаше многоговорљива, а сада је ћутљива; раније је волела да се храни разноврсним и многим финим јелима, а сада живи у посту и уздржању и једе врло мало; раније је проводила дане у нераду и уживањима, и ноћи у спавању на мекој постељи, а сада већи део дана проводи у молитви, и спава на тврдој постељи, и ноћу устаје на молитву.

По свим овим признацима дадиља познаде да је Пелагија примила хришћанску веру, па јој стаде овако говорити: Љубљена кћери моја, као што си раније својом превеликом телесном лепотом задивљавала царевог сина и све који су те сретали, тако се и сада постарај да се истинском лепотом своје душе допаднеш Сину Божјем, Цару Вечном, коме си се обручила када си поверовала у истинитог Бога небеског. Нека те Он укрепи на подвиг страдања за Њега; нека ти Он да победу на непријатеља; нека те Он увенча венцем славља у слави својој! А сада, кћери моја, одлази што пре с миром од мене; не желим, и не смем да те задржавам у дому своме, јер се бојим гнева царевог сина, који те сматра својом заручницом. Но немој мислити да се ја бојим за себе, јер када бих с тобом пострадала, с тобом бих заједно и награду примила од Бога; него се ја бојим за целу породицу своју и за све сроднике своје. Јер када царев син, који жели да се тобом ожени, дозна да си ти хришћанка, и да гостујеш у моме дому, одмах ће погубити не само мене него и сав дом мој са целом породицом мојом.

Саслушавши ове речи своје дадиле, света Пелагија смирено саже главу и крену назад к својој мајци. А када се приближи своме дому, изађе јој у сусрет њена мати. Угледавши своју кћер не у царској порфири и са накитима већ у простој одећи, она се запрепасти и смути. Но један од слугу потајно јој исприча све што се догоди на путу, како Пелагија прими хришћанску веру и крштење од хришћанског епископа. Чувши то, мати просто обамре од велике туге, и лежаше дуго на постељи као мртва. А кад потом дође к себи она, ништа не рекавши кћери, отрча к цару и замоли га да јој да војнике да пронађу и ухвате хришћанског епископа који је обмануо њену кћер, и да га доведу на суд. Цар јој даде много војника, коњаника и пешака.

За то време блажена Пелагија, видећи мајку своју силно разјарену, узе са собом евнухе своје и неке слуге, који беху поверовали у Христа, тајно отиде с њима од куће и, прешавши реку Кидну⁶², скриваше се. Мати пак њена, вративши се кући са војницима и не затекавши Пелагију код куће, ожалости се још више, па разасла на све стране војнике да траже Пелагију и епископа Клинона. Војници се разиђоше по свима околним местима, распитујући се за Пелагију по путевима, тражећи је по горама и пустињама, али не могаху пронаћи оне које је Бог покривао заштитом својом. А света Пелагија, седећи на обали реке, виде војнике како је траже на другој обали, но ослепљени, војници не приметише ни њу ни њене сапутнике. Тада светитељка рече слугама својим: Видите ли, како Господ наш љуби и покрива слуге своје који се надају на Њега? – После напорних и узалудних трагања војници се вратише, не наставши ни Пелагију ни епископа. То Пелагијину мајку баци у најцрњу тугу и муку, те једва остаде жива од неизмерне жалости.

Потом света Пелагија, примивши у срце савет благи од Духа Светога, и распаливши се љубављу према свом Небеском Женику толико да је била готова предати себе на муке за Њега, отиде дома к матери својој и стаде јој говорити: Мајко, зашто се узалуд гневиш? Зашто не желиш да познаш истину? Није ли те стид да позовеш војнике ради проналажења светог мужа, којиштује Бога свемоћног, Саздатеља свеколике творевине? Није ли

те стид да водиш рат против Бога небеског? Не знаш ли ти да слуга Његов, епископ, могао би умолити Њега да му пошаље једног од својих Анђела, који би за трен ока уништио све пукове царево војске?

То и много друго говораше света Пелагија о Господу Христу, саветујући своју мајку да позна истинитог Бога; али без икаквог успеха, пошто њена мајка беше ослепљена безумљем и осуровљена злом. Не обраћајући пажњу на богонадахнуте речи своје кћери, она посла царевом сину овакву вест: Твоја заручница посвети себе хришћанском Богу. – Чувши то, царев син се веома ожалости и растужи, и спопаде га силно очајање. Јер он се сети како је његов отац многобројне хришћане страшним мукама уморио, но ниједнога није успео да привуче на своју страну. Седећи тако смућен и утучен у своме дворцу, он овако говораше себи: Ако је Пелагија поверовала у хришћанског Бога и заручила се Њему, онда она неће нипошто пристати да отступи од Њега и постане моја жена. О, шта да радим? Да ли да је предам на муке? Али, тиме нећу ништа постићи, јер знам са како великом радошћу хришћани добровољно предају себе на сваковрсне муке и на најстрашнију смрт за Бога свог. Тако ће и Пелагија поступити, пре ће зажелети да умре него да постане моја жена; и мој ће удео бити стид и велика жалост: стид од потсмевања хришћана мени, а жалост од њене смрти, јер је неизмерно љубим и сав горим огњем љубави према њој. Али, знам шта ћу да урадим! Да не бих гледао њене муке, и да не бих више сам мучио себе патњом срца рањеног љубављу, ја ћу се сам убити, јер ми је боље једанпут умрети него сваки дан обамирати, презиран и мржен од оне, према којој сам рањен љубављу.

Рекавши то, млади царевећ извуче свој мач, обнажи своје груди, стави на њих оштри врх мача, и с плачем рече: Проклет био тренутак у који очи моје угледаше велику лепоту, које се не могу ни наживати ни наситити. Но ево, одмах ћу ослободити себе свих патњи! – И после ових речи царевећ снажно зари себи мач у груди и, пробовши себе, паде на мач и умре.

Сазнавши за овакву смрт царевог сина, мати Пелагијина се силно препаде, бојећи се да цар Диоклецијан у одмазду за сина

не погуби њу са целим домом њеним и са свима рођацима њеним. Зато она веза своју кћер и одведе је цару, бацајући на њу једину кривицу за смрт његовог сина и предајући је на смрт и казну. Погледавши на њих, Диоклецијан с великом жалошћу рече: Шта сте урадиле? Убиле сте ми сина. – Мати му Пелагијина на то рече: Ево царе, ја ти доведох виновницу смрти сина твога; казни њу и одмазди за ту смрт. – Међутим Диоклецијан, видевши неисказану лепоту Пелагијину, лепоту какву дотле не беше никада видео, јер Пелагија беше лепша од свих његових жена и наложница, пређе на другу мисао. Он сада већ мишљаше не о одмазди већ о томе како би задовољио своју нечисту страст, којом се распали на Пелагију. И стаде смишљати како би Пелагију одвратио од Христа и узео је себи за жену. И одмах нареди да донесу и метну пред ноге девици мноштво злата и драгог камења, желећи да тиме преласти Христову невесту, а мајци њеној даде сто таланата⁶³ и отпусти је. И она се врати кући својој, радујући се радошћу ђаволском. А света Пелагија би остављена у царској палати, окружена и служена дворкињама.

Сутрадан нареди цар да свету девицу с почастима изведу преда њ, а сам сеђаше на престолу у свом блеску свом, са целим сенатом. И мноштво војника окружаваху га. Пред тако великим скупом он се обрати светој девици овим речима: Само једну молбу имам на тебе, Пелагијо: одреци се Христа, па ћу те узети за жену, и бићеш прва на моме двору, јер ћу ставити на те царску круну, и ти ћеш заједно са мношвом владати над целим мојим царством. Будем ли с тобом имао сина, он ће после мене сести на мој престо и царовати светом.

Испунивши се божанском ревношћу, света Пелагија одговори цару неустрашиво: Ти лудујеш, царе, говорећи ми такве речи! Али знај насигурно: ја нећу испунити твоју жељу, јер се гадим одвратног брака с тобом, пошто имам Женика – Христа, Цара Небеског. Не желим ни твоју царску, ништавну и краткотрајну круну, јер су ми у Господа мог у царству небеском припремљене три круне: прва за веру, јер веровах свим срцем у истинитог Бога; друга за чистоту, јер Му заветовах своје

девство; трећа за мучеништво, јер хоћу да примим сваку муку за Њега и да душу своју положим из љубави према Њему.

Чувши овако смеле речи, Диоклецијан се силно разгневи, па нареди да се ужеже метални во, рачунајући да на тај начин застраши девицу. Када метални во би тако силно усијан, да варнице сипаху из њега као из живог угљевља, приведоше к њему свету девицу. У народу који посматраху овај приказ, беше много потајних хришћана. Видећи где девицу воде на мучење, они се тајно мољаху Богу за њу, да је укрепи својом вишњом силом. А цар и његови великаши много наговараху свету девицу и ласкама и претњама, да испуни цареву жељу. Али она остаде непоколебљива у својој одлуци.

Тада нареди цар да свуку са ње све њене хаљине. Када света девица виде да хоће да је обнаже, она громко викну к Диоклецијану: Боље би било, царе, да се сетиш својих жена и наложница, јер сам и ја обложена истим телом, као и оне. – Но цар, распаљен нечистом појудом и жељан да посматрањем наге девице насити своје блудне очи, нареди да је што пре обнаже. Међутим света Пелагија, не чекајући да је руке нечестивих обнаже, брзо осени себе крсним знаком, па свуче са себе своје хаљине и баци их цару у лице, и стаде нага пред очима Анђела и људи, блистајући девичанским стидом као царском порфиром. И стаде ружити цара, говорећи: Ја сматрам да си ти она змија што превари Еву и наговори Кајина да убије Авеља; ти си онај ђаво који измоли у Бога допуштење да куша праведнога Јова. Али, непријатељу Христов, ти ћеш ускоро са свима једномишљеницима својим погинути бучно.

Рекавши то, она се опет прекрсти, па сама пође к усијаном воу, не чекајући да је они баце у њега. А када се рукама ухвати за вола, одмах се чесне руке њене као восак истопише од силног огња. Међутим она, као не осећајући бол, провуче главу своју кроз отвор на усијаном воу и уђе унутра целим телом, велегласно славећи Бога и говорећи: Хвала Ти, Господе, Јединородни Сине Бога вишњег, што си мене немоћну укрепио на овај подвиг и помогао ми да победим ђавола и његова лукавства. Теби и беспочетном Оцу твом са Светим Духом нека је за то слава и поклоњење вавек.

Рекавши то, она предаде своју свету душу у руке Пречистог и Бесмртног Женика сво⁶⁴, и уђе у небеске дворе уз ликовање и појање Анђелских сила. А чесно тело њено растопи се у металном волу као масло, и разли се као миомирисно миро, и цео се град испуни неисказаним мирисом. Односно чесних костију њених нечестиви цар нареди да се избаце изван града. И однесоше их на гору Линатон. И дођоше из пустиње четири лава, и седоше око костију, чувајући их од других зверова и од птица грабљивица.

Блаженом епископу Клинону би откривење од Бога о кончини свете Пелагије и о месту где се налазе њене кости. Епископ онда оде на ону гору, и нађе њене чесне кости и лавове где седе око њих. Кад лавови угледаше Божјег човека приступише му и, пошто му се поклонише, вратише се у пустињу. А епископ, узевши кости свете мученице, однесе их на највиши врх те горе и сахрани их под један камен. Доцније, за царовања Константина Великог⁶⁵, када благочешће засија свуда, он сагради цркву над чесним моштима невесте Христове. На надгробном камену епископ Клинон написа ово: Света девица Пелагија, која себе посвети Богу и до краја се бори за истину, почива овде моштима својим, а душа јој царује на небу са Анђелима у слави Христовој.

Тако заврши свој подвиг света мученица Пелагија за Христа Исуса Господа нашег, коме слава са Оцем и Светим Духом сада и свагда и кроза све векове, амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА СИЛУАНА, ЕПИСКОПА ГАЗСКОГ И С ЊИМ ЧЕТРДЕСЕТ МУЧЕНИКА

Свети свештенослужитељ Силуан роди се у околини града Газе⁶⁶, и најпре бејаше војник. Касније он ради вере Христове напусти војниковање у земаљског цара и постаде војник Небеског Цара – Христа. И удостоји се благодати свештенства: најпре би посвећен за презвитера, а затим за епископа. Стојећи на челу Христове Цркве, он својим поукама многе незнабошце обрати к истинитоме Богу. Зато га ревности идолопоклоници ухватише и одведоше на суд у Кесарију⁶⁷. Ту су га најпре жестоко били, затим га обесили и стругали му тело, и најзад осудили на рад у рудницима бакра. Радећи у рудницима, свети мученик потпуно изнеможе, али је непрекидно исповедао Христа Богом. Због тога му незнабошци 311. године мачем отсекоше главу, као и четрдесеторици других мученика, које свети Силуан беше привео Христовој вери.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЕПИСКОПА АЛВИАНА И ЊЕГОВОГ УЧЕНИКА

Свети свештенотомученик Алвиан⁶⁸ пострада у време цара Максимијана⁶⁹, када се Асија⁷⁰ налажаше под управом Елиана. Свети Алвиан би ухваћен када неки незнабожачки жрец Агрипин обављаше жртвоприношење идолима. Светог епископа стадоше приморавати да принесе жртву идолима и да на жртвеник стави тамјан, али он одговори на то достојанствено: Ја одајем хвалу Христовој вери, а осуђујем служење идолима.

Зато му најпре усијаним жељезним штаповима жегоше стомак и колена, па га затим стадоше немилосрдно тући моткама. Таквим мучењима мучитељи су хтели да приморају светитеља да се одрекне Христа и принесе жртву идолима. Али на то не пристаде ни свети епископ ни његов ученик, кога су заједно с њим мучили. После тога свети Алвиан би осуђен на сажежење. У том циљу би ужарена пећ, у коју бацише њега и његовог ученика, где свети мученици и скончаше, 304. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИЛАРИЈА ЧУДОТВОРЦА

Од младости узе Христов благи јарам подвижништва подчињавајући телесне страсти духу. Зато га Бог обогати богатим благодатним даровима и чудотворством, и он исцели многе болесне душом и телом, и многе ђавоимане. Затим се затвори у једну малену и тесну колибу и живљаше у молитвеном тиховању. Удостоји се и чина свештеничког, и настави подвиге чудотворећи. Упокоји се мирно у Господу (незнано тачно када).

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЕРАЗМА

Блажени Еразмо, запаливши се још у младим годинама љубављу према Христу, ревносно испуњаваше његове заповести, и би постављен за епископа града Формије⁷¹. Када незнабожни цар Диоклецијан, подвргавајући хришћане мучењима, изазва пометњу међу градским житељима свога царства, свети Еразмо остави своју столицу и побеже у Ливанске горе⁷², где проведе седам година кријући се од гонитеља. Једном он чу с неба глас анђела који му говораше: Еразмо, нико неће победити непријатеље ако буде спавао. Иди дакле у свој град, бори се јуначки, и победићеш непријатеље.

После ових речи анђелових Еразмо крену на указани пут. Успут га сретеше војници и упиташе: Каквог Бога ти поштујеш? Свети Еразмо изјави да је хришћанин. Војници га онда ухватише и одведоше у Антиохију⁷³ цару Диоклецијану. Путем светитељ отворено исповеди своју веру у Христа. Цар нареди да га убију моткама, но он изобличи цара. Тада цар нареди да га бију оловним штаповима. Но пошто свети епископ и после тога остаде непоколебљив у вери својој, мучитељ нареди да га подвргну новим мучењима: гвозденим четкама остругаше му најпре сву кожу на телу, затим растопише смолу и сумпор, па му том врелом смесом стадоше заливати ране. Али он ни од тога не осети никакав бол. После тога мучитељ нареди те му тешке жељезне окове ставише око врата, па у тамницу затворише. Но Анђео Господњи отвори врата од тамнице, ослободи га окова и рече му: Хајде за мном, ја ћу те одвести у Италију, и ти ћеш тамо многе људе привести спасењу.

И Анђео одведе светог Еразма у град Ликију⁷⁴, и остави га тамо. Свети Еразмо стаде проповедати свима веру Христову и крштавати. При томе он чињаше велика чудеса. Између осталог он васкрсе сина једног угледног човека, по имену Анастасија, и после тога крсти десет хиљада људи. Максимијан⁷⁵, сазнавши за то, посла војнике да га доведу у Италију. Кад светитеља доведоше, Максимијан нареди да га бију по образима и прећаше му да ће га распети на крст, ако не

принесе жртву идолопоклоничким боговима. Онда га Еразмо упита: А где се налазе твоји богови, да би им могао принети жртву?

Светог епископа одведоше у храм Јупитеров. Ту се он помоли Богу, и по молитви његовој сви идоли падаше, а из храма сукну огањ и опали идолопоклонике. После тога свети Еразмо крсти ту много народа, па оде у град Сирмију⁷⁶. У том граду, по наредби Максимијана, он опет би ухваћен и подвргнут новим мучењима: навукоше на њега метални оклоп и положише га на усијани жељезни одар, а ноге му клинцима приковаше за земљу; затим оградише одар дрвима и, запаливши дрва, поливаху их смолом и маслом, и дрва изгореше, али светитељ остаде неповређен. Максимијан се побоја народа и оде у дворац, а Анђео Господњи, узевши светитеља, одведе га у град Формију, где он крсти још много народа. После свега тога свети Еразмо с молитвом благодарности за све предаде душу своју у Божје руке,⁷⁷ и хришћани га чесно сахранише.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКИФОРА, ИГУМАНА МАНАСТИРА МИДИКИЈСКОГ

Преподобни Никифор живљао је у време иконоборства као благочестиви православни монах, најпре у самоћи, а затим као игуман манастира Мидикијског, близу горе Олимпа у Малој Азији. За време његовог игуманства послушник му беше преподобни Никита Исповедник⁷⁸. При другом гоњењу православних од стране иконобораца (у време цара Лава V Јерменина, 813–820. г.) и преподобни Никифор би прогнан због благочестивог поштовања светих икона. Упокојио се у миру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АТАНАСИЈА, ЕПИСКОПА КОРИНТСКОГ

Поживевши врлински, упокојио се у Господу своје године 937.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ НИКИФОРА СВЕТОГОРЦА

Био најпре римокатолик, па потом прешао у Православље. Подвизавао се као монах у Светој Гори са мудрим Теолиптом. Био је учитељ славноме Григорију Палами, и написао је дело о умној молитви. Преставио се мирно Господу у XIV столећу. Он је учио: „Сабери ум свој, и принуди га да уђе у срце, и тамо остане. Када се ум твој утврди у срцу, не треба да стоји празан, но непрестано нека чини молитву: Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме! И никад да не умукне. Кроз то ће се уселити у тебе цео низ врлина: љубав, радост, мир, и остале, због којих ће после тога свака твоја прозба у Бога бити испуњена“.

**СПОМЕН СВЕТИХ ОТАЦА АФРОДИСИЈА,
АНТОНИНА, МЕЛУСА, ВАЛЕРИЈАНА, МАКРОВИЈА И
ДРУГИХ С ЊИМА**

У Скитопољу сви мучени за Христа, и тако скончали.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НИКИТЕ, КИРИЛА, НИКИФОРА, КЛИМЕНТА И ИСАКА

Сродници познатог војводе Новгородског Јакова Алфана; основали Сокољницки манастир 1389. године. Свете мошти њихове пренете из Сокољницког манастира 1775. године у Новгородски Антонијев манастир, где и сада почивају.

**СПОМЕН ПРЕНОСА МОШТИЈУ СВЕТОГ И
ПРАВЕДНОГ ЛАЗАРА ЧЕТВЕРОДНЕВНОГ и сестре
његове свете жене мироносице МАРИЈЕ, у време
цара Лава Мудрог, године 890.⁷⁹**

5. Maj

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТЕ ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ ИРИНЕ

У она времена када проповеђу светих апостола засија светлост свете вере хришћанске људима погруженим у таму идолопоклоничког незнабожја, живљаше у граду Магедону⁸⁰ мали цар, по имену Ликиније⁸¹. Он имађаше жену која се звала Ликинија. Њима се роди кћер коју назваше Пенелопа. Када она поодрасте и напуни шест година, показа се необично лепа у лицу, те лепотом својом превазилажаше многе своје вршњакиње. Отац њен сагради за њу далеко од града на веома живописном месту кулу са много одељења, која сва беху богато и раскошно намештена и украшена. Наслоњаче, столови, светњаци, постеље, посуђе, све то бејаше од чистог злата. У такву кулу настани цар своју кћер Пенелопу са тринаест дивних девојчица, и понамешта тамо своје златне богове, идоле, да чувају његову кћер. И одлучи цар да она живи у тој кули до свог пунолетства, док не стигне за удају. И одреди неку чесну старицу Карију да јој буде васпитачица, да стално буде поред ње, и да с њом буде за трпезом, и повери јој управу над свима девојчицама. Осим тога Ликиније постави својој кћери за учитеља једног честитог и благоразумног старца, по имену Апелиана, да сваки дан долази код ње и учи је књижној мудрости. И тако девојчица проведе шест година и три месеца. А кад напуни дванаест година, отац њен стаде размишљати за кога од угледних кнежевских синова да је уда.⁸²

Једном када девица сеђаше у својој соби, к њој улете кроз отворени прозор са истока голуб, носећи у кљуну маслинову гранчицу, спусти гранчицу на сто, па одмах излете напоље. Затим кроз час улете у собу орао са венцем од разноврсног цвећа, спусти венац на сто, и излете из собе. Потом кроз други прозор улете гавран, носећи у кљуну малу змију, коју спусти на сто, па одлете одмах. Посматрајући све то, чуђаху се томе заједно и девица и њена васпитачица, и не знађаху шта то има да значи. И кад учитељ Апелиан дође к њима у своје време, оне му то испричаше. А Апелиан, потајни хришћанин и

прозорљивац, размисли у себи, па рече Пенелопи: Знај, кћери царева Пенелопо, голуб означава твоју добру нарав, кротост, тихост, девичанску целомудреност; а маслинова гранчица означава благодат Божју, која ће ти се дати кроз крштење. Високолетни орао, изображавајући собом цара и победитеља, означава то да ћеш ти царовати над својим страстима, и да ћеш, узвисивши се богомислијем, победити непријатеље као што орао побеђује рђаве птице; а венац од цвећа означава награде које ћеш за своје подвиге добити од Цара Христа у небеском царству његовом, где ти се спрема неиструљиви венац вечне славе. Гавран са змијом означава непријатеља – ђавола, који жели да ти нанесе тугу, невољу и гоњење љуто као змија. Но знај, девице, Велики Цар који господари небом и земљом, жели да те заручи себи за невесту, и ти ћеш Њега ради претрпети многе муке.

Слушајући свога учитеља, Пенелопа слагаше речи његове у срцу свом, и срце се њено стаде загревати огњем божанске љубави. А сутрадан попе се на кулу код Пенелопе отац њен, цар Ликиније, са царицом и са дворјанима, желећи да је види и да поразговара са њом о њеној удаји. И видевши где лице њено блиста лепотом као лучем сунчане светлости, он се необично обрадова, и рече јој: Ето, чедо моје мило, ти си већ стигла за удају. Стога ми реци, којег ти се кнеза син највише допада, да бих те удао за њега. – И он јој поименце наброја синове многих оближњих кнезова. А Пенелопа одговори своме оцу: Оче, дај ми седам дана на размишљање, па ћу ти одговорити. Отац пристаде на њен захтев, и оде у свој двор.

Када Ликиније оде, Пенелопа приђе идолима и рече им: Ако сте богови, онда ме чујте: ето, отац мој хоће да ме уда, а ја бих желела да останем у девству, јер животне бриге ометају да се служи Богу. Кажите ми дакле, да ли да се удам или не?

Неми идоли ћутаху, јер беху бездахни. Пљунувши на њих, Пенелопа се окрену на Исток и, погледајући у небо, рече: Ако си истинити Бог Ти кога галилејани проповедају, молим Те: реци ми, да ли да се удам или да заувек останем девојком? – А како беше вече, Пенелопа задрема, и виде у сну анђела Божјег који јој говораше: Пенелопо, од сада се нећеш звати Пенелопа већ

Ирина, јер ћеш многима бити прибежиште и мирно пристаниште,⁸³ и преко тебе ће се многе хиљаде људских душа обратити Богу и спасти се. Твоје име биће велико и дивно у васељени. Оно пак што ти старац Апелиан рече односно птица које си видела, истина је јер Дух Божји говораше кроз његова уста. Ноћас ће доћи к теби човек Божји Тимотеј⁸⁴, од светог апостола Христовог Павла научен хришћанској вери и посвећен за презвитера. Он разноси по црквама посланице апостола Павла. Он ће ти дати свето крштење и научиће те шта треба да радиш.

Рекавши то, анђеол постаде невидљив. А Пенелопа, дошавши к себи, веома се обрадова и с нестрпљењем стаде очекивати долазак презвитеров. И стварно, после кратког времена дође у кулу човек Божји Тимотеј, анђелом вођен и доведен у кулу. Девица га радосно прими. И он седавши стаде учити хришћанској вери њу, њену васпитачицу и све остале девице. И речи његове свима њима беху слатке. И пошто их поучи колико треба о истинитом Богу Исусу Христу, и о светој вери у Њега, и о тајнама хришћанским, он крсти Пенелопу у име Оца и Сина и Светога Духа, и даде јој ново име Ирина. И на тај начин уневести је Христу, заветовавши је да до краја чува девство своје у целомудрености. Свети Тимотеј исто тако крсти и васпитачицу њену Карију и све служавке њене. Затим окрепи Ирину да буде храбра у мученичком подвигу који има примити за Господа свог Исуса Христа, истинитог Бога, и Бесмртног Женика свог. После тога свети Тимотеј благослови Ирину, њену васпитачицу, и њене вршњакиње, даде им апостолске посланице и, поверивши их благодати Божјој, отпутова. А блажена Ирина са служавкама својим дан и ноћ хваљаше и благодараше Бога, и усрдно изучаваше апостолске посланице што јој остави свети Тимотеј. Златне пак идоле очеве, сваког посебно бацаше кроз прозор доле и пропраћаше речима: Ако сте богови, спасите се сами! – Падајући с толике висине на земљу, идоли се разбијаху и у прах расипаху, а светитељка се потсмеваше немоћи њиховој, и радоваше се о Господу свом Исусу Христу, истинитом Богу.

А када прођоше седам дана, отац и мати Ирина са великашима дођоше опет к њој на кулу и говораху јој о браку. Она им онда одговори, говорећи: Знајте сигурно, ја сам слушкиња Христова; у Њега верујем; Њега, вечног Небеског Цара љубим; и уневестих се Њему, чистом, непролазном и бесмртном Женику; а за другог женика нећу да знам, нити ћу се поклонити другоме Богу, јер нема Бога осим Њега. Зар не видесте погибију богова ваших, које побацах кроз прозор на земљу? Гле, они не могоше помоћи себи! Како онда могу помоћи вама? Узалудна је нада ваша у њих, узалудан је труд ваш и трошкови ваши око идола. Злато и сребро требало је раздати невољнима, ништима, сиротама и удовицама; а ви дозвасте мајсторе, исковасте себи бездахне богове, и тиме лишисте сиротињу милостиње. На тај начин ви постадосте непријатељи Богу живоме, а слуге ђаволима. Али, докле ћете лудовати као незауздани коњ? Када ћете једном познати Бога живог, Бога који може умртвљавати и оживљавати? А када светлост Божја засија у срцима вашим, онда ће побећи од вас ђаво, који одвлачи људе из светлости у таму, из заштите Божје у погибао, са правог пута на криви. Но ви се најпре потрудите сада да побегнете од ђавола, јер је он горак и љут. Он је Сатана, саблазнитељ, покрива очи срца ваших, да не бисте познали истину. Но ја се теби нарочито обраћам, о оче, како би познао Бога који је све речју створио. Када ти оно намисли да сазидаш ову кулу за мене, ти сабра за тај посао много људи: три хиљаде и пет стотина радника и триста надзорника, па ипак једва успеше да за девет месеци саграде кулу. А Бог вечни једном речју својом сатвори небо и сунце, месец и звезде, светлост и таму, и светлост назва дан, а таму назва ноћ. Он заснова тешку земљу на ваздуху, заповеди водама да теку на корист нашу, узрасте разно дрвеће, распореди времена, године и месеце, саздаде звериње и стоку на земљи, птице у ваздуху и рибе у водама; напослетку пречистим рукама својим створи човека узевши прах од земље, и постави га за господара васељене покоривши му све. Све то изврши Бог за шест дана Речју својом, која је Јединородни Син његов, Исус Христос, пре свих векова рођен од Њега без матере, савечан Њему и

сапрестолан, а који се у последње време дејством Светога Духа оваплоти и роди без оца од Пречисте Приснодјеве Марије и поживе међу људима чинећи безбројна чудеса: слепима је вид давао, губаве очишћавао, узете подизао, мртве васкрсавао. Јевреји Га из зависти распеше, пошто Он сам благоволи да пострада ради нашега спасења. Али Он после своје смрти и погребенија васкрсе у трећи дан силом свога Божанства, узнесе се на небо, седе с десне стране Бога Оца, ниспосла Светога Духа на своје свете ученике и посла их у свет, да просвећују помрачене, обраћају заблуделе и спасавају пропале, јер Он жели да се сви спасу, и милост његова према роду људском неће престати никад.

Док светитељка говораше ово, сви је с наслађивањем слушаху. И узевши милу кћер своју, цар и царица је поведоше у град. У сусрет царевој кћери изађоше све градске девице са венцима на главама, клицаху и клањаху јој се; а сав народ, слегавши се и заузевши узвишенија места на зидовима и крововима кућа, радосно клицаху и величаху прекрасну девицу Пенелопу. И кад се приближише царској палати, света Ирина угледа демона који јој довикиваше: Девице, у овом граду нема ничег заједничког између мене и тебе; иди из нашег града, јер овде не живи нико од хришћана. Светитељка му на то рече: Наређујем ти именом Господа Исуса Христа да ми кажеш, ко си ти? Он јој одговори: Ја сам демон што живи у идолу Аполона, учитељ блудочинцима и прељубочинцима, помоћник врачарима, вођ лоповима, друг блудницима, садруг пијаницама; радујем се крвопролићу; наставник сам свакој неправди и лажи; отац сам свакоме злу. Ево, поново ти кажем: иди из овог града нашег, иначе ћу подићи против тебе оца твог, разјарићу га гневом против тебе и он ће те убити.

Овај глас демонов многи чуше, али њега самог не видеше. Но блажена Ирина запрети му говорећи: Ја ти наређујем именом Господа Исуса Христа да идеш из овог града. – И уздрхтавши, демон постаде невидљив. Затим демон разврати срце царево и побуди га на гнев и јарост против кћери. И дозвавши царицу, рече јој: Шта да радимо? Наша кћи је прелашћена. Ах, зашто сазидах ту кулу! Ја сам хтео да сачувам своје дете, а оно – ја га

погубих. Сада су пропале све моје наде. Царица му на то одговори: Ти говориш неразумне речи. Јер чиме се то преласти кћи наша, и какво то зло видиш у њој? Цар јој одговори: Она у Христа верује, а богове наше одриче. Царица му на то рече: Нека пропадну богови који нису створили небо и земљу, а кћи моја удостоји се славе Цара Христа који је позва у живот вечни.

Разгневивши се, цар нареди да царицу избаце из дворца. Једна од служавки отрча и извести о томе Ирину. Ова онда оде оцу своме. Кад је цар угледа, покуњен обори главу. Но потстицан ђаволом, он је беснео од гнева у срцу свом. И света Ирина упита оца свог: Зашто је тужно лице твоје, оче? Царевина је твоја мирна, теби не грози рат; ево ја, кћи твоја, дођох к теби, и откуда наиђе на тебе та туга? Цар јој одговори: Било би ми боље да те нисам родио, кћери. Јер за тебе сазидах прекрасну кулу, понамештах у њој богове моје златне да те чувају, и златом украсих стубове и постеље, а ти ми за добро узврати злом. Света га Ирина онда упита: Кажи ми, оче, какво ти зло ја учиних? Цар јој одговори: Зар је мало зло то што говориш да је Христос – Бог, а мојих се богова одричеш? Светитељка му рече: Оче, ја никакво зло не учиних тиме што верујем у Христа – истинитог Бога, и што наду своју полажем у Њега а не у идоле твоје. На то цар грозно викну: Принеси жртву боговима, Пенелопо! Светитељка му одговори: Не мењај моје име, оче; ја се не зовем Пенелопа већ Ирина, јер ми ово име даде анђео у виђењу и презвитер у светом крштењу. Цар онда бесно повика: Принеси жртву боговима, туђи породе а не мој! Света Ирина одговори: Нећу да принесем жртву демонима! То те они потстичу на гнев; благодарећи њима ти ћеш се мучити у огњу са незнабошцима.

Ван себе од гнева, цар нареди да је вежу и баце под ноге бесним коњима, да је копитама разнесу. И кад се ова наредба стаде приводити у дело, дође сам цар да види смрт њену. Но гле, најбеснији коњ се откину, полете на цара и, дохвативши му зубима десну руку, ишчупа је из рамена, а самог цара изгази намртво, па се кротко врати на своје место. И сви коњи постадоше кротки као јагњад, и не коснуше се свете Ирине. А коњ што изгази цара, по Божјем наређењу проговори људским

гласом, и величаше свету мученицу говорећи: Блажена си ти, голубице Христова, јер си сатрла змију.⁸⁵ Ти си на земљи славна, а на небу ћеш бити с љубављу примљена: бићеш увршћена међу праведнике; вечна светлост и двори Бесмртног Женика очекују тебе као мудру и храбру девицу, јер иако си по телу жена, ти духом јуначки војујеш.

Када са свете Ирине скинуше окове, она молитвом васкрсе свога мртог оца и исцели му руку. И верова у Христа цар и царица, и сав дом њихов, и много народа, укупно до три хиљаде људи. Ускоро затим цар Ликиније остави престо, да би слободније служио Господу Христу, и са својом супругом и домаћима настани се у кули коју беше подигао за своју кћер. А света Ирина остаде у граду, учећи људе хришћанској вери, и многе приводећи Христу Богу. Живљаше она у дому свога учитеља, старца Апелиана.

После Ликинија на престо дође други цар, по имену Седекија. Сазнавши за Ирину, он дозвола к себи старца Апелијана и упита га: Да ли се код тебе налази царева кћи Ирина? Апелиан одговори: Да, царе, код мене је. Цар га упита: Не знаш ли шта она мисли? Старац одговори: Она мисли оно што и ја и сви који знају Бога истинитог: пости се сваки дан до вечера, а увече поједе мало парче хлеба и попије једну чашу воде; за другу трпезу она не зна; постеље нема и одмара се мало на голој земљи; она дан и ноћ проводи у молитвама к Богу, и занима се читањем божанствених књига.

Чувши то, цар се зачуди и посла епарха⁸⁶ по Ирину да је чесно доведе. Дошавши к њему света Ирина рече: Радуј се, царе! Цар јој одговори: Радуј се и ти, чудна девице! Девица га упита: Зашто си ме звао? Цар јој одговори: Хајде да седнемо и у миру и љубави поразговарамо. Света девица му на то рече: Ја испуњујем речи Светога Писма које каже: Са безбожницима не седим и са законопреступницима се не мешам (Пс. 25, 4). Цар је упита: Зар смо ми законопреступници? Светитељка му одговори: Сваки многобожац, који не зна истинитог Бога и клања се идолима, јесте законопреступник. Цар јој на то рече: Ти ме и против моје воље тераш да те ставим на муке и да те не штедим, иако си царева кћи. Света Ирина му одговори: Зашто

онда узалуд губиш време на разговор са мношвом? Хајде, стави ме на муке, јер сам ја готова на све муке за Бога мог. Цар јој онда рече: Мани се будалаштина, девојко, и принеси боговима жртву. Светитељка му одговори: Узалуд се узнемираваш, царе, подбадан Сатаном; знај насигурно, ја нећу послужити демону, нити ћу поштедети тело своје кад је у питању Христос, Господ мој.

Сав разјарен, цар се стаде саветовати с епархом на који начин да умори девојку. И нареди мучитељ те ископаше дубок ров и напунише га змијама и сваковрсним гмизавцима, па вргоше у њега свету девицу. Но она остаде тамо у току десет дана жива и здрава, јер анђео Господњи сиђе са њом у ров и сачува је неповређеном, док све змије и остали гмизавци поцркаше.

Кад цар Седекија сазнаде да је мученица жива у рову, зачуди се, и мишљаше да она чинима опчини гмизавце и помори их. И нареди цар да је извуку из рова и доведу к њему на суд. И севши на судилишту, он јој рече: Принеси жртву боговима који те поштедише, јер они поморише змије а тебе сачуваше живу, да би познала њихову силу и доброту и поклонила им се. Светитељка му на то одговори: О безумниче прелашћени Сатаном, кога ја згазих! Зар су икада дрвени и камени богови умртвљавали змије? Но убрзо ћеш ти сам са боговима твојим којима служиш бити вргнут у ров ада преисподњег, и потонућеш у таму најкрајњу, спремљену ти од Сатане; онде ће бити плач и шкргут зуба.

Цар онда, дишући јарошћу, дозвола дрводеље са жељезном тестером и нареди им да престружу свету девојку. Када је привезаше за дрво и стадоше стругати, тестера се не дотицаше тела девојчиног и притупљиваше се као о камен; најзад пуче по средини. Тада донесоше другу тестеру, но и она се преломи. А они што је стругаху нападаше, израђавише себе о преломљене тестере, и помреше. Најзад би донесена трећа тестера, најоштрија и најјача, и цар Седекија нареди да њоме стружу девицу по бедрима. Свезавши девицу, они је положише на земљу, огроман камен метнуше јој на груди, и стадоше стругати њено свето тело. Овога пута тестера додирну њено тело и из

њега потече крв. На то се насмеја цар Седекија и рече мученици: Где је Бог твој? Нека сада дође и помогне ти, ако има снаге. – При овим речима Седекијиним изненада сину муња, тресну страшан гром и настаде олуја, а слуге што стругаху тело свете мученице попадале као мртви. Цар пак од страха побеже у свој дворац, и народ се даде у бекство. И као да се небо проломи паде велика киша са силним градом, те многи од мучитеља бише убијени громом и градом. А анђео Господњи, сишавши с неба, скиде камен са груди свете мученице, исцели јој ране и подиже је здраву. Видевши ово чудо, осам хиљада људи повероваше у Христа.

После тога, нахушкан од ђавола, цар поново нареди да се светитељка ухапси. И поново се стаде договарати са епархом на који начин да је погуби. И измислише за њу овакву смрт: везаше је за воденични точак, да би је при окретању покидао. Но када пустише воду под точак, вода се заустави као да се скамени, и ниједна кап не потече, и светитељка остаде неповређена. А цар са саветницима својим повика: О, како је велика сила ове чаробнице! Гле, она претвори воду у неко друго вештаство. – Народ пак, посматрајући овакво чудо, побуни се против цара, и уз силну грају и вику стаде се бацати камењем на њега, и протераше га из града. И он, дошавши у своју постојбину, поживе тамо седам дана и умре од муке, беса и стида.

После Седекијине смрти син његов Савах, желећи да одмазди за срамоту свога оца, сабра велику војску, око сто хиљада, и крену у рат против града Магедона. Сазнавши за ово, житељи овога града се препадоше, затворише градске капије, и рекоше светој Ирени: Због тебе ћемо изгинути. – Но она им рече да се не боје, па се помоли Богу говорећи: Господе, Ти који си некада услишио молитву пророка твог Јелисеја, услиши и моју молитву: невидљиво порази овај народ који је кренуо да разори наш град, ослепи непријатеље твоје, да би разумели да си Ти једини Бог.

И Господ одмах услиши њену молитву, те порази слепилом цара и сву војску његову. Цар Савах схвати да то Ирина наведе слепило на њега и на војску његову, па јој посла изасланика са

оваквом молбом: Сада знам да је сила Бога твог непобедива; молим те дакле, помоли се Богу свом за мене и за моју војску, да прогледам и ја и моја војска. – Сажаливши се, светитељка сатвори приљежну молитву ка Господу свих, те прогледа цар и сва војска његова. Онда цар посла у град грађанима овакве речи мира: Примите ме за цара, као што и оца мог имађасте за цара, а ја вам праштам срамоту што нанесосте моме оцу. – Видећи силну војску цареву, грађани склопише са њим мир, па му отворише капије градске, поклонили се му се и признаше га за свог цара.

Када се Савах учврсти на царском престолу, натутка га ђаво те се разгневи на свету Ирину и, дозвавши је к себи, рече јој: Опраштам граду његову кривицу, а на тебе сам љут зато што си дигла буну против мога оца, те га камењем тукоше. Но хоћеш ли да и теби опростим, онда ми испуни вољу: принеси боговима жртву, и бићеш слободна. – Светитељка изружи цара због његовог безумља, те га тиме још више разјари. Цар нареди да је баце у тамницу, па се стаде договарати са својим великашима на какве муке да је стави. Међутим светитељка проведе у тамници седам дана. Ту јој се јави Господ Христос који јој рече: Не бој се, кћери моја, јер сам с тобом ја који те крепим.

Потом цар нареди да мученицу изведу из тамнице, да јој укуцају у пете гвоздене клинце и натоваре на леђа врећу пуну песка, па да је онда гоне до одређеног места, удаљеног од града око пет потркалишта. Слуге метнуше узду у уста светој мученици, па је као скота потераше ка одређеном месту. А светитељка трчећи говораше к Богу: Ваистину сам као скот пред Тобом Господе. Али сам свагда код Тебе, Ти ме држиш за десну руку. По својој вољи водиш ме, и после ћеш ме одвести у славу (Пс. 72, 22–24). – И погледавши десно, светитељка угледа анђеле Господње где иду поред ње, и обрадова се веома. Када стиглоше на одређено место, слуге окренуше назад ка граду, с ругањем вукући за узду свету мученицу, док много народа иђаше за њима. Тада светитељка угледа пред собом анђела који штапом удараху по земљи, и рече у себи: Изгинуће непријатељи Божји. – И када дођоше до места где стајаше анђеоло, земља се изненада раседе и прогута мучитељеве слуге

који вођаху светитељку. А светитељка остаде разрешена од уза и узде, и са њених леђа спаде врећа с песком, и клинци поиспадале из њених ногу, и ноге јој постадоше здраве, и она хођаше славећи Бога.

Сазнавши за то, цар говораше: Богови отворише земљу и одведоше под земљу моје слуге од ове чаробнице. Други се препираху говорећи: Бог живи је са светом мученицом Ирином. Трећи пак ружаху свету девојку. Тада анђео, који отвори земљу, изненадном смрћу погуби многе невернике, око десет хиљада; а они што остадоше у животу викаху: Боже Иринин, поштеди нас, јер верујемо у тебе и прибегавамо к Теби! – И поверова у Христа у то време око тридесет хиљада душа. Но цар Савах не поверова у Христа Бога зато га и порази анђео Божји, и бедни цар погибе с хуком.

Међутим света Ирина проповедаше у граду веру хришћанску и силом Христовом чињаше многа чудеса. Она не само исцељиваше болеснике, очишћаваше губавце, и изгоњаше ђаволе из људи, него и молитвом васкрсе једног умрлог младића, за којим су родитељи горко плакали. И приведе Христу око педесет хиљада људи. У то време, по промислу Божјем, стиже у град свети Тимотеј презвитер, који беше крстио Ирину. Света Ирина га с радошћу дочека и поклони му се; па онда са њим и са свима што беху поверовали у Христа, оде кули где живљаху њен отац и мати, у безмолвију, у молитвеном тиховању, служећи Богу, и тамо сви који беху поверовали у Христа примише свето крштење.

Три године проведе света Ирина у граду Магедону, учећи људе и утврђујући их у вери Христовој. Затим она отпутова у други град, звани Калипол⁸⁷, где владаше цар Нумеријан, сродник царева Седекије и Саваха. А када Нумеријан празноваше празник у част богиње Артемиде⁸⁸, и приношаше жртву њеном идолу, пред њега ступи света Ирина, изобличи га због безбожја и исповеди Христа као истинитог Бога. Цар пак рече својим великашима: Ова девојка лицем и растом личи на свога оца Ликинија, али рђава деца унесрећују своје родитеље, јер због ове рђаве девојке добри отац њен би лишен царевине. Како чух, она је виновница смрти мога брата Седекије и његовог

сина Саваха: умори их мађијама. Заиста је ова девојка погубитељка царева. – Затим се Нумеријан обрати светој девојци: Шта велиш, чаробнице? Хоћеш ли принети жртву боговима, или ћеш остати у свом погубном умовању? Прекрстивши се, светитељка одговори: Ја ћу принети жртву хвале Богу вишњем, а твојим демонима и њиховим бездахним идолима нећу принети жртву. Што се пак тиче царева, твојих сродника, то знај поуздано да Бог мој, који влада животом и смрћу, нареди им да умру а не ја. Побој се дакле и ти Бога мог, јер ти је остало још мало да живиш, и ускоро ће те смрт постићи.

Чувши то, цар се запали јарошћу, шкргутну зубима, па рикну као лав и нареди да се одмах усијају три метална вола, говорећи: Ако она у једном волу мађијама својим савлада силу огња, онда нека буде бачена у другог вола; а ако и у другом учини то исто, онда нека буде бачена у трећег. Тако и би. Када метални волови бише усијани као жеравица, бацише светитељку у једног вола. А она се у њему стаде молити, вапијући: Боже, похитај ми у помоћ, јер страдам ради светог имена твог! – И јави јој се анђео Господњи; и саветујући јој да се не боји, он расхлађиваше огањ. А народ ропташе на цара, говорећи: Узалуд си погубио дивну младост девојчину.

Но када се расхлади метални во, нађоше светитељку живу и здраву, ни најмање неповређену од огња. И цар рече присутнима: Не рекох ли вам да је ова девојка чаробница? Видите ли како она угаси огањ? Баците је сада у другог вола. – И светитељка би бачена у другог вола. А када се и други во расхлади, бацише је у трећег. Но по наређењу свесилног и свемогућег Бога овај трећи во се крену са свог места као жив, прође четврти део потркалишта и, вративши се на своје место, распаде се, и из њега изиђе света мученица читава. Народ, видећи такво чудо, громогласно викаше: Велик си, Боже Иринин! помилуј нас по великој милости твојој! Ти си Бог наш силни и крепки, Ти чиниш чудеса дивна и преславна!

И повероваше тада у Христа до сто хиљада људи. А цар, не само остаде у неверју, него и хуљаше Бога вишњег. Зато и би невидљиво поражен од анђела Божјег, те се разболе на смрт.

Умирући, он нареди своме епарху Ваводану да Ирину стави на разне муке, и најзад умори најљућом смрћу. И издахну кукавни цар Нумеријан, а света Ирина остаде у граду учећи народ светој вери у Христа Господа и исцељујући сваки недуг. Свети пак презвитер Тимотеј, дошавши тамо у то време, крштаваше оне који примише веру Христову.

Епарх, видећи да се сав народ држи свете Ирине, бојаше се да је стави на муке у том граду, да се народ не би због ње ускомешао и побунио. Зато отпутова у други град, звани Константина⁸⁹, а својим војницима нареди да ухвате мученицу и везану је доведу за њим. Пошто допутова у тај град, он седе на судилишту, и пред њега изведоше свету мученицу. Он јој онда рече: Знаш ли да ми је власт дата над тобом? Приступи дакле боговима нашим и принеси им жртву, да те не бих ставио на љуте муке. Светитељка му одговори: Чуј, епарше, одговор мој: стави ме на све муке које измислити можеш, па ћеш видети силу Бога мог.

Епарх нареди да донесу гвоздену решетку, да на њу положи мученицу, да је привежу гвозденим веригама, да под решетку наредe много дрва, и запале. А кад се огањ силно разгоре, епарх нареди да се на мученицу лије уље, масло и смола; и тако пекоше светитељку неколико сати; решетка и гвоздене вериге сијаху као жеравица, но света мученица остаде неповредљива, и као на дивној роси певаше, славећи Бога. Затим је анђео разреши од решетки и верига, и она устаде здрава. Када то виде епарх и они са њим, удиви се веома и, припавши к ногама светитељкиним, рече јој: Слушкињо Бога истинoгa, молим ти се, немој ме погубити као што си погубила наше царе, јер и ја верујем у Сина Божјег и хоћу да будем хришћанин. – И тако поверова у Христа епарх Ваводан и много народа с њим. А анђео Божји доведе тамо презвитера Тимотеја, и бише крштени од њега сви који повероваше у Христа.

Пошто проведе петнаест година у том граду, света Ирина отпутова из њега. И би у тракијском граду Месемврији ухапшена од војника цара Саворија, и доведена к цару, пошто је овај цар слушао о њој и давно желео да је ухвати. Угледавши светитељку, он се силно разјари и посече је мачем. И би

погребена изван града. И рече цар: Страшни гласови кружаху о овој мађионичарки, јер мађијама својим поби царе. Но зашто сада не могаде убити мене него је ја убих? И где је помоћник њен Христос? Зашто је Он не избави из мојих руку?

Тако се незнабожни цар ругаше Христовој сили и хваљаше као победилац. Али, шта је немогуће за свемоћну силу Божју? Онај који у време своје добровољне срамне смрти васкрсе многа тела усопших светитеља, тако да они изишавши из гробова по васкрсењу његовом уђоше у Свети Град и показаше се многим, не могаше ли васкрснути из мртвих и ову светитељку, да она уђе у Месемврију и покаже се цару? Ваистину је моћан Христос Бог наш на небу и на земљи, и чини све што жели, Јер Он посла анђела свог те подиже свету Ирину живу из гроба; притом јој рече анђео Господњи: Иако си завршила подвиг страдања свог, и треба већ да отпочинеш, јер си достојна блаженства на небесима, ипак, да се незнабошци и безаконици не би хвалили како су надвладали силу Бога нашег, иди у град да те виде живу, и да се постиде незнабожни ругачи, и да познаду да је Бог наш свемогућ; но одсада нећеш ни најмање пострадати ни од кога.

И уђе светитељка у град Месемврију, држећи маслинову гранчицу у својој руци. Када је грађани угледаше, спопаде их неисказан ужас и чуђење, и слеже се к њој сав народ, громко вичући: Диван је Бог Иринин, и нема другога Бога осим Њега! – Казаше и цару да је Ирина васкрсла из мртвих. Он се страховито уплаши и, видевши светитељку, припаде к ногама њеним, говорећи: Сада појмим да је Бог твој велик. Молим те, остани у нашем граду и преведи нас у хришћанство. – Светитељка остаде међу њима седамдесет дана, учећи их светој вери, и сви житељи града Месемврије повероваше у Христа. А блажени презвитер Тимотеј дође тамо по наређењу Божјем, те крсти цара и све остале људе.

Одатле света Ирина отпутова у своју постојбину, у град Магедон, где се отац њен беше већ упокојио у Господу. И плака за њим молећи се Богу за њега. И проведе ту неко време са мајком, па узета би одатле облаком и пренесена у Ефес⁹⁰. И ходећи по граду, она апостолски проповедаше Христа, и

чињаше многа чудеса исцељујући разне недуге. И на тај начин многе незнабошце обраћаше од идолослужења ка вери Христовој.

После извесног времена дође к светој Ирени у Ефес послан Богом старац Апелиан, некадањи учитељ њен. Његовом доласку светитељка се веома обрадова. А после неколико дана она рече народу: Радујте се, браћо моја! и мир Господа Исуса Христа нека буде с вама! Будите добродушни радујући се у Господу нашем, и чврсто стојте у вери. Ја одлазим од вас, и благодарим вам што примисте мене путницу. Знајте да сваки који прима путнике, постаје пријатељ Бога небескога.

Слушајући ове њене речи, једни грађани говораху међу собом: Куда одлази наша учитељица? А други: Да се неће упокојити у Господу? Трећи пак изјављиваху: Она је достојна Бога: и биће узета са очију наших, јер смо ми грешни.

Идућег дана света Ирина узе са собом старца Апелиана и шест благоверних људи, оде с њима ван града и, нашавши у стени нов празан гроб у који нико никада не беше положен, уђе у тај гроб, и рече Апелиану и осталима: Покријте ме добро одозго каменом, да нико не би могао открити за четири дана. – Затим, упутивши последњи поздрав Апелиану и осталима, она се прекрсти и леже. Људи метнуше огроман камен преко гроба, па се вратише у град.

Четвртога дана Апелиан са истом шесторицом људи дође на гроб и, не нашавши у гробу тело свете Ирине, помисли у себи да је Христос Бог пренео свету Ирину у рај. И отишавши у град, он обавести о томе народ. Онда се многи слегеше на гроб и, видевши гроб празан, чуђаху се, и са страхом слављаху Бога.

Такво беше житије и страдање благородне девојке Ирине такви подвизи невесте Христове. Предстаде на суд најпре оцу своме Ликинију, затим Седекији и сину његовом Саваху, па Нумеријану и епарху Ваводану, и најзад Саворију. А градови у којима је страдала, ови су: Магедон – њен завичај, Калипољ, Константина, и Месемврија у Тракији. Упокоји се у Господу у граду Ефесу петога маја.⁹¹ Представши Господу Христу, она Му се моли за васељену.

Ову повест о подвизима и страдању свете Ирине написа старац Апелиан у славу Оца и Сина и Светога Духа, једног Бога у Тројици, коме од целокупне твари приличи част и поклоњење сада и увек и кроза све векове, амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈЕВТИМИЈА ЧУДОТВОРЦА, ЕПИСКОПА МАДИТСКОГ⁹²

Свети отац наш Јевтимије би родом из српског села Епивата на граници Силиврије и Тракије, близу Дарданела. Живљахе у десетом веку. Био је пореклом Србин и брат свете Параскеве (Петке) Српске⁹³. Замонашивши се, он се строго подвизавао пуних 30 година у једном цариградском манастиру. Потом, када се прочу његова врлина, би и против своје воље изабран за епископа Мадитског (близу Дарданела). Због подвига својих и светог живота би удостојен од Бога дара чудотворства, исцељујући разне болести и недуге по народу и изгонећи демоне из поседнутих. Мирно се преставио у Господу око 990. године (или нешто касније). По престављењу, његове свете мошти такође чудотвораху.

СПОМЕН СВЕТИХ ИСПОВЕДНИКА МАРТИНА И ИРАКЛИЈА

Словени. Беху гоњени од јеретика, аријанаца, у Илирији. Послани у изгнанство ови витези Православља скончаше земни живот у IV столећу, и преселише се ка Господу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МИХЕЈА

Ученик преподобног Сергија Радонежског; живећи у једној келији с њим, достигао велико савршенство у врлинама; због кротости душе и чистоте срца удостојио се видети Богоматер са апостолима Петром и Павлом при њиховом јављењу светом Сергију. Преставио се 1385. године. Свете мошти његове почивају у Тројицкој Лаври, у манастирској цркви.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА НЕОФИТА, ГАЈА И ГАЈАНА

Три мученика најхрабрије пострадаше за Свету Тројицу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АДРИЈАНА МОНЗЕНСКОГ

Заволевши у младости подвиге монашке, он прими постриг у Генадијевом манастиру. После тога подвизавао се у Спаском манастиру, на Кубанском језеру, и у Обнорској обитељи, у Ярославској губернији, док није нашао указано му с неба место на реци Монзи, на 20. врсти од Костроме. Ту он основа Благовештенски манастир, у коме се подвизавао све до своје кончине, 1610. године. Свете мошти његове почивају у цркви његовог манастира.

6. Maj

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ПРАВЕДНОГ И МНОГОСТРАДАЛНОГ ЈОВА

Свети праведни Јов бејаше из племена Авраамова; живљаху у земљи Узу⁹⁴, у Арабији. Јов беше човек истине, беспрекоран, праведан и благочестив, и уклањаше се ода зла. Он имађаше седам синова и три кћери. И имаше стоке седам хиљада оваца и три хиљаде камила и пет стотина јармова волова и пет стотина магараца, и веома много слугу; и дела његова беху велика на земљи; благородством и честитошћу то беше највећи од свих људи на Истоку. И синови његови састајаху се, и даваху гозбе код куће, сваки свога дана, и слаху те позиваху три сестре своје да једу и пију с њима. Синови Јова живљаху међусобно у толикој љубави и слози да, иако становаху у засебним кућама, ипак никад не вољаху један без другог јести или пити. Тако, једнога дана они обедоваху заједно код најстаријег брата, а другог дана код другог брата, и на такав начин обредивши се за седам дана, они опет почињаху од најстаријег. А те гозбе њихове биваху умерене и чесне, уредне и тихе, без пијанства, нереди и граје. Јер добри и праведни отац њихов не би допустио скупове, на којима би имао удела грех преједања, пијанства и непристојности, већ би их сигурно забранио. Али он, видећи њихову добру нарав и кротост и толику међусобну љубав која се ретко сусреће међу браћом, не забрањиваше им гозбе већ уживаше у томе. И кад би се они обредили гозбом у току седам дана, Јов је слао к њима опомињући их и саветујући, да сваки брижљиво испита своју савест, није ли што сагрешио речју или мишљу противу Господа, јер се праведни Јов веома бојаше Бога, и то се бојаше не страхом роба већ страхом синовље љубави, и брижљиво пажаше на себе и на сав дом свој, да се не учини нешто што би разгневило Господа Бога.

Но богобојажљиви праведник не само упућиваше децу своју да воде беспрекоран живот и да ни у мислима не греше пред Творцем својим, него и сам, устајући рано приношаше жртве паљенице према броју свију њих за грехе њихове, јер говораше

Јов у себи: може бити да су се огрешили синови моји и похулили на Бога у срцу свом. Тако чињаше праведни Јов сваки пут (Јов.1:5).

Једнога дана анђели Божји, чувари рода људског, изађоше пред Господа да Му поднесу људске молбе и изложе њихове сваковрсне невоље. Са њима изађе пред Господа и Сатана, кушач и клеветник људски, и то не као онај који може заједно са анђелима предстати Богу на небу, одакле је збачен, већ стојећи издалека ван неба пред свевидећим оком Божјим. И рече Господ Сатани: Откуда идеш? А Сатана одговори Господу и рече: Проходих земљу и обилазих. А рече Господ Сатани: Јеси ли видео слугу мога Јова? нема онаквога човека на земљи, добра и праведна, беспрекорна и благочестива, који се боји Бога и уклања се ода зла. А Сатана одговори Господу и рече: Еда ли узалуд Јов поштује Бога? Ниси ли га ти оградио и кућу његову и све што има свуда унаоколо? Дела руку његових благословио си, и стоку његову умножио си на земљи. Али пружи руку своју и дотакни се свега што има, да ли ће те онда благосиљати? На то Господ рече Сатани: Ево, све што он има предајем у твоје руке; а њега самог да ниси дарнуо. И отиде Сатана од Господа (Јов. 1, 6–12).

Једнога дана кад синови Јовљеви и кћери његове јеђаху и пијаху вино у кући свог најстаријег брата, гле, дође гласник Јову и рече: Волови ораху и магарице пасијаху покрај њих, а грабитељи дођоше и отеше их, и побише момке мачем; и само ја један утекох да ти јавим. Док овај још говораше, дође други гласник и рече Јову: Огањ спаде с неба и спали овце и момке, и прождре их; и само ја један утекох да ти јавим. Докле овај још говораше, дође трећи гласник Јову и рече му: Халдејци у три чете ударише на камиле и отеше их, и побише момке мачем; и само ја један утекох да ти јавим. Док овај још говораше, дође нови гласник и рече Јову: Синови твоји и кћери твоје јеђаху и пијаху вино у кући свог најстаријег брата; утом изненада наиђе страшна олуја из пустиње, удари у четири угла од куће, те паде на децу и погибоше; и само ја један утекох да ти јавим. Чувши то, уста Јов и раздра плашт свој, и остриже главу своју, и посу је пепелом, и павши ницице поклони се Господу, и рече: Го сам

изашао из утробе матере своје, го ћу се и вратити у утробу матере земље. Господ даде, Господ узео; да је благословено име Господње. Уза све то не сагреши Јов пред Господом ни срцем ни устима, јер не рече ништа безумно и нетрпељиво противу Господа (Јов. 1, 13–22).

Опет једнога дана дођоше анђели Божји да стану пред Господом; а дође и Сатана. И рече Господ Сатани: Откуда идеш? А Сатана одговори: Проходих земљу и обилазих. И рече Господ Сатани: Јеси ли видео слугу мога Јова? Нема онаквога човека на земљи, добра и праведна, беспрекорна и благочестива, који се боји Бога и уклања се ода зла, и још се држи доброте своје, премда си измолио његово имање и низашта погубио му децу и момке. А Сатана одговори Господу и рече: Кожу за кожу, и све што човек има даће за душу своју. Него пружи руку своју и дотакни се тела његовог и костију његових, и онда ћеш видети да ли ће те благосиљати. А Господ рече Сатани: Ево ти га у руке; само му душу чувај (Јов. 2, 1–6).

И отиде Сатана од Господа, и удари Јова злим приштем од главе до пете, те он узео цреп па стругаше гној свој; и сеђаше на ђубришту изван града. А кад прође много времена, жена Јовљева рече Јову: Докле ћеш трпети? Ево, почекаћу још мало у нади на спасење. Ето, нестане са земље спомен твој – синови твоји и кћери твоје, које узалуд у мукама родих и с трудом одгајих. А и ти сам седиш у гноју и црвима; без крова над главом, док ја лутам и служим, прелазим из места у место, и из дома у дом, очекујући да зађе сунце, да бих се ноћу одморила од трудова мојих и од болести мојих од којих сада патим; – него реци неку реч Богу, па умри. А он, погледавши у њу, рече: Зашто говориш као луда жена? Добро смо примали од Бога, а зла зар нећемо примати? Уза све то Јов не сагреши ничим пред Господом, нити уста његова похулише на Бога (Јов. 2, 7–10).

А три пријатеља Јовова чуше за све зло које га задеси, и дођоше сваки из свога места: Елифас Теманац, Вилдад Сушанин и Софар Намићанин, договоривши се да дођу да га посете и утеше. И подигавши очи своје из далека не познаше га; тада подигоше глас свој и стадоше плакати, и раздраше сваки свој плашт и посуше се прахом по глави. И сеђаху код њега на

земљи седам дана и седам ноћи, и ни један му не проговори реч, јер виђаху да су патње његове врло велике (Јов. 2, 11–13).

Но Јов не заропта на Бога, него стрпљиво поднесе све муке до краја. Зато му Бог јавивши се поврати здравље, и даде му богатство много веће него што је пре имао. И родише му се опет седам синова и три кћери, колико је и пре имао. И поживе Јов свега 248 година све славећи и хвалећи Бога.

Јов се сматра узором трпељивог подношења сваког страдања, које Бог на нас шаље по неисказаном промислу свом, и праобразом страдајућег Господа Исуса. Због тога праобразног значаја који живот и страдање праведног Јова има, Књига о Јову чита се у одломцима у току Страсне, то јест Страдалне седмице, и то: на Велики понедељак, на вечерњу гл. 1, ст. 1–12; на Велики уторак, на вечерњу гл. 1, ст. 13–22; на Велику среду, на вечерњу гл. 2, ст. 1–10; на Велики четвртак, на вечерњу гл. 38, ст. 1–23; на Велики петак, на вечерњу гл. 42, ст. 12–17.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ МАМАНТА, ПАХОМИЈА и ИЛАРИОНА

У миру се упокојили у Господу.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ВАРВАРА ВОЈНИКА И ДРУГИХ С ЊИМ

Када богомрски цар Јулијан Одступник⁹⁵ зарати са Францима⁹⁶, он посла противу Франака војводу Вакха, у чијој војсци беше и храбри војник Варвар, потајни хришћанин. Када се војске сретеше, на бојишту се појави неки јунак од стране Франака, сличан древном Голијату, и зачикаваше Римљане да би му неко од њих изашао на мегдан. А беше тај франачки јунак страشان по изгледу, телом огроман и снажан. Војвода Вакх, знајући храброст блаженога Варвара, дозвола га к себи и упита, да ли може изаћи на мегдан овоме јунаку који се размеће својом снагом. Уздајући се у Господа свог Исуса Христа, Варвар пристаде. И пошто се помоли у срцу свом живоме Господу, изађе на мегдан, и Божјом помоћу победи онога и погуби, јер блаженоме Варвару би послат од Господа анђео који му поможе. Од тога се Франачка војска постиде и уплаши, а охрабрени Римљани навалише на Франке и потукоше их потпуно. Због овакве храбрости своје блажени Варвар стече велики углед међу пуковима римским, и би похваљен од цара, и доби чин комита.⁹⁷

После ове славне победе над непријатељима војвода Вакх, бавећи се с војском у Тракији, захеле да принесе идолима жртве у знак захвалности за победу, коју он приписиваше не Христу Богу него својим ништавним идолима. И на ово жртвоприношење погано он позва и комита Варвара, као првог победника. Али свети Варвар јавно изјави да је он хришћанин, и да одриче идоле. Војвода онда извести о томе цара, а цар нареди те му доведоше Христовог војника. И стаде га цар приморавати да принесе идолима жртву. Но пошто блажени Варвар не послуша, цар нареди да га обесе о дрво за мучење и да му мачем секу стомак док му сва утроба не испадне на земљу. И док се светитељ мољаше, јави се анђео и, сабравши утробу његову, стави му је поново на своје место и исцели мученика тако да ни трага не остаде од рана на телу његовом, па га онда одведе од дрвета за мучење.

Видевши такво чудо, војвода Вакх и два војника, Калимах и Дионисије, повероваше у Христа и исповедише Га, а погане богове многобожачке изружише. Зато, по наређењу цара Јулијана, нови исповедници Христова имена: Вакх, Калимах и Дионисије бише посечени мачем, те се на тај начин придружише лику светих Мученика на небу. А за светог мученика Варвара нечестиви цар нареди да га привежу за гвоздени точак, да испод точка наложе велику ватру, па да точак са мучеником окрећу над огњем изливајући на паћеничко тело његово врело уље. Но мученик, молећи се Богу, остаде неопалјив ватром; напротив, ватра сукну на војнике који га мучаху, опали их, а двојицу од њих претвори у пепео. Онда мученик би бачен у тамницу, где му се јави сам Господ и укрепи га.

Сутрадан изјутра свети Варвар би поново изведен на мучење: растегоше га наог на четири стране, па га воловским жилама немилосрдно бише по леђима и стомаку. Затим вргоше мученика у пећ, коју претходно у току три дана ложише и загреваше. И проведе у њој светитељ седам дана, и би нађен жив и здрав, ни најмање неповређен од огња, и изиђе из пећи као из купатила, славећи и благодарећи Бога.

После тога свети Варвар би поново вргнут у тамницу, у коју бацише много шкорпија, змија и сваковрсних гмизаваца, да би га они уморили. Али свети Варвар, отеравши од себе крсним знаком гмизавце, остаде неповређен. Тада сурови мучитељ, не хотећи да позна силу Христову, нареди да се до највеће мере ужеже метални во, и у њега вргне мученик. Но и у таквом волу светитељ остаде неповређен. И не осећаше ни најмањи бол од огња, а метални во, као жив осећајући бол од огња, стаде се кретати, рикати и ходити. Видевши то чудо, многи незнабошци повероваше у Христа.

Напоследку мучитељ нареди да се мученику отсече глава. И тако свети мученик Варвар славно заврши свој мученички подвиг за Господа Христа. А чесно тело његово узе епископ Филикије и погребе у граду пелопонеском Метону, славећи Христа Бога, слављеног вавек са Оцем и Светим Духом, амин.

Свети мученик Варвар пострада 362. године.

СПОМЕН СВЕТОГ ВАРВАРА БИВШЕГ РАЗБОЈНИКА

Овај блажени Варвар беше најпре опаки разбојник у крајевима Луканским. Он много крви људске проли, и нико га не могаше ухватити нити му се одупрети, пошто беше веома снажан телом. Но преблаг и човекољубиви Бог, не хотећи смрт грешника и желећи спасење свима, дивним промислом својим улови и овог разбојника, као некада апостола Павла. Јер једном приликом када овај разбојник сеђаше у пећини и посматраше много опљачканог злата, косну се срца његовог благодат Божја која грешника води покајању. И гле, умилење се разли душом разбојниковом, и он, сетивши се Страшног суда Божјег, стаде плакати, говорећи у себи: Тешко мени грешноме, шта све починих! Много крви људске пролих, многе жене оскрнавих, туђа имања поотимах, и многа зла учиних! Међутим, данас или сутра ја морам умрети; а што сам стекао, коме ће остати? И потом опет рече: Знам да Христос по милосрђу свом прими древног разбојника; Он ће и мене примити, ако се покајем. Ево, сада се кајем, и жалим своја недела, и иштем Његово милосрђе.

Рекавши то у себи, Варвар устаде, и ништа не рече друговима својим већ само узе мач под своју одећу, и остављајући све, оде ноћу у најближе село у коме беше црква. Дошавши у цркву за време јутрења он, по завршетку богослужења, паде презвитеру пред ноге са сузама, говорећи: Оче свети, не одбаци мене, кукавног грешника, дошавшег к светости твојој, јер хоћу да се покајем за зла која починих. Подигавши га са земље, свештеник га одведе к светом олтару и рече: Чедо, исповеди пред Богом грехе које си починио, а ја смирили бићу сведок твоје исповести и покајања.

И покајник стаде казивати: Оче, ја сам разбојник Варвар, о коме си и ти, мислим, слушао. Ја сам препун грехова, телесне нечистоте, грабежи и убистава. Убио сам око триста људи; међу њима посекох мачем и два свештеника, који ме не хтедоше припустити тајни покајања. А сада ти, оче, ако знаш да ће Бог примити мене кајућег се, онда ране моје превиј заповестима

Божјим; ако ли пак неће, онда узми овај мач мој и нареди да ме њиме убију. А свештеник му на то рече: Чедо, нема греха који побеђује Божје милосрђе; само не очајавај. Хајдемо мојој кући, и што ти будем наредио, то ћеш ти и урадити.

Изишавши из цркве, свештеник се обрну и угледа Варвара где лази за њим на лактовима и коленима, и упита га: Шта то радиш, чедо? Варвар му одговори: Оче, откако вргох себе на земљу пред Богом мојим са гресима мојим, ја нећу устати са земље све дотле док ми не буду опроштена сва дела моја.

Свештеник му на то рече: Чедо, ти добровољно дајеш овај завет Богу. Одржи га дакле, па ће ти све бити опрштено.

А када дођоше свештениковој кући, свештеник му онда рече: Ево су, чедо, деца моја, и слуге, и стока, и пси; с којима од њих желиш да си раван, да би заједно с њима добијао храну? Варвар одговори: Ја, оче, не сматрам себе равним ни са псима; али пошто је телу неопходна храна, онда ме смести с њима, да једем с њима и да без крова над главом проводим све дане и ноћи. На то му свештеник рече: Онда поступи тако, чедо, као што говориш пред Богом, и уздај се у велико милосрђе Његово.

И Варвар проведе на такав начин три године код свештеника, пузећи као животиња четвороношке на рукама и ногама и не подижући се са земље, јер сматраше да је недостојан да буде са људима већ само са четвороножним животињама; и јеђаше са псима, и са њима борављаше ван куће и дању и ноћу. Пошто минуше три године, свештеник му рече: Већ је време, чедо, престани да се храниш са псима, јер Господ показује своје милосрђе према теби. А Варвар му одговори: Не, оче, ја још желим да пасем заједно са стоком. Свештеник му онда рече: Чедо, Бог види и овај завет твој, који Му ти из смирења свог полажеш, желећи да на такав начин испашташ за своје грехе.

И изађе Варвар заједно са стоком изван села, ходећи четвороношке и хранећи се сировом травом. Дошавши у дубраву, он проведе у њој дванаест година наг, без икакве одеће на себи. И кожа на телу његовом постаде као палмина кора; паљена сунчаном жегом, и пуцајући од мраза, она поцрне као угаљ. И постаде блажени Варвар добровољним мучеником.

Када се наврши дванаест година таквог страдања његовог у пустињи, он би Божјим откровењем обавештен да су му греси опроштени, и да ће подвиг покајања свог завршити мученички, крвљу својом. Тако једном приликом, идући по дубрави, блажени Варвар се приближи путу, на коме се беху зауставили неки трговци. Мислећи да се то нека звер приближи (јер не видеше добро, пошто трава беше густа), трговци наперише стреле, и устрелише га са три стреле; но пришавши му, они видеше да су човека устрелили, и ужас их спопаде. А Варвар им рече да се не боје и да не тугују, и исприча им све о себи, и замоли их да о његовој кончини извести свештеника тога села. Рекавши то, он предаде душу своју у руке Божје.

Обавештен о томе од трговаца, гореспоменути свештеник дође тамо и виде тело блаженога Варвара где сија као светлост. Пошто изврши над мртвацем прописано опело, свештеник га сахрани на истом месту на коме беше убијен. Затим од гроба блаженога Варвара стадоше бивати исцељења од разноврсних недуга. И после извесног времена сабраше се људи са свештеником, отворише гроб, и обретоше да је тело светитељево не само нетрулежно него да и миро целебно точи. Задивљени, они прославише Бога, па веома свечано пренеше у своје село чесне мошти светог Варвара и положише их у цркви, дивећи се дивном човекољубљу и милосрђу Христа Бога нашег, коме са Оцем и Светим Духом част и слава вавек, амин.⁹⁸

ПРЕНОС МОШТИЈУ СВЕТОГ САВЕ, ПРВОГ АРХИЕПИСКОПА СРПСКОГ

Овога дана установљено је у нашој светој Српској Православној Цркви да се празнује пренос моштију светог и богоносног оца нашег Саве, равноапостолног просветитеља и учитеља Српског.

Пренос моштију Светитеља Саве I би за време благочестивог краља српског Владислава 1237. године, и то из Трнова у манастир Милешево. А то би овако.

Пошто прође година дана од блаженог уснућа Светога Саве, (које би 13. јануара 1236. г.) и од сахране светог му тела у Трнову, у цркви Св. Четрдесет Мученика, свеблажени намесник његов архиепископ Арсеније ражали се за Светим као за својим оцем и учитељем, па дође благочестивом краљу Владиславу и рече му: „Није лепо ни пред Богом ни пред људима оставити оца нашег, равноапостолног учитеља, дарованог нам од Христа, који је многе подвиге и безбројне труде поднео ради Српске земље и украсио је црквама, краљевством, архиепископским престолом, епископима, и свима уставима и законима, да његове свете мошти леже ван његова отачаства и престола његове Цркве, у туђој земљи. Твоја је дакле дужност, да га на сваки начин из туђе земље пренесеш у његово отачаство“.

Краљ се веома обрадова предлогу архиепископа Арсенија, па посла свог најугледнијег благородника к своме тасту бугарском цару Асену са молбом да му да тело Светога Саве, стрица, учитеља и заштитника свога. Прочитавши писмо, и чувши и усмену молбу од самог посланика, цар Асен се ожалости, и одговори: „Када би Свети и свето тело његово лежало у нас без части и пажње, праведно би било да га тражите да бисте му указали поштовање. Али, пошто се Свети упокојио у Богу међу нама, и пошто његово свето тело, као што видиш, лежи у цркви Божјој са великом почашћу, шта онда задајете труда и Светоме и нама, тражећи га?“ И тако га отпусти празних руку.

Краљ Владислав опет посла к цару Асену још већи број благородника, молећи и говорећи: „Ако сам нашао милост пред тобом, родитељем мојим, не затварај од мене отачко милосрђе; не остављај ме да се тугом потапам у животу свом. Дај ми свете мошти светог господина мог и оца, да их пренесем у своје отачаство“. Цар беше у недоумици шта да ради, јер је сматрао да, лишити се Светога, то је као лишити се царства. Онда позва патријарха и своје саветнике, и питаше их шта да ради, а они му рекоше да нипошто не даје тело Светога, пошто велможе и сав град негодују због тога. Тада цар написа утешно писмо своме зету, краљу Владиславу, па додаде и ово: „Када је Богу било угодно да се Свети упокоји међу нама, Христовим вернима, онда ко сам ја да се противим вољи Божјој, или да се дрзнем узнемирити гроб и свете мошти Светога, утолико пре што Свети ништа није завештао односно свог преношења? Све, дакле, што год желиш и молиш од мене, сине мој, радо ћу учинити; само ме немој приморавати на оно што је немогуће учинити, јер ми и патријарх и велможе и сав град то забрањују“.

Видећи да је цар неумољив, краљ Владислав беше у недоумици шта да ради. Но бојећи се укора и срамоте од људи и гнева од Бога, Владислав се реши да сам иде своме тасту. И посла пред собом гласнике, да долази са много својих благородника, епископа и игумана. Цар Асен дочека свога зета далеко испред града са сваком почашћу и љубављу. Но краљ Владислав, пре но што уђе у царске дворе, замоли цара за допуштење да са свима својима оде најпре у цркву Св. Четрдесет Мученика, да се поклони своме оцу и учитељу и великом Божјем угоднику. Проливајући горке сузе и ударајући главом о земљу пред гробом Светога, краљ Владислав му се исповедаше као живоме и мољаше га да му опрости ако му је што сагрешио. И говораше: „Знам, оче, знам, мој грех најпре учини да ти побегнеш од мене и да се преставиш ван свога отачаства, а и сада опет окамењује царско срце да нам те не да. Но сажали се на мене и превиди грехе моје! Иако због грехова мојих нисам достојан назвати се син твој, ипак ме не одгуруј као пород брата твога, и прими мене који се кајем пред тобом, оче! Види моју тугу и труд мој тебе ради, и чуј веру моју.

Не остављај отачаство твоје ради кога си поднео многе подвиге и трудове, нити ме облачи у стид и срамоту, боравећи у туђој земљи. Твојим молитвама к Богу усаветуј цара да моју молбу о теби испуни, да се не вратим празан и безнадежан и будем осрамоћен немајући тебе са собом, оче“.

Тако се Владислав са плачем дуго мољаше над гробом, да му и лице отече од многих суза. А цар га позва у двор, и приреди му славље велико. Но идуће ноћи цару се јави у сну анђео Божји у облику Светога Саве и нареди му да да Светога, да га однесу у земљу народа његова. Цар се силно препаде због тога, и сутрадан исприча своје виђење патријарху и велможама. Они му рекоше да је сан истинит и да је то посета од Бога ради Светога, и саветоваху цара да да Светога да га однесу у његову земљу, да му царство не би снашла нека беда. И тако цар, дозвавши свога зета Владислава, испуни његову молбу и дозволи му да узме тело Светитељево.

Владислав, који није очекивао да ће тако лако добити дозволу од свога таста, радосно се поклони цару и из све душе му захвали, јер свом душом осећаше да се тиме обогатио богатством драгоценијим од свих царских ризница. Пошто са епископима у храму би отслужена света Литургија, онда би отворен његов чесни гроб. Тело Светога би нађено потпуно цело и нетљено, и као да спава; власи главе и брада његова беху светле и целе, и миомир као најлепши мирис разли се по целом храму. Тако исто и дрво и прах гроба Светитељевог Бог обогати пријатним мирисом и исцељењима, тако да, чувши за све то, трновски грађани се у гомилама скупише да виде Светога и добију од њега исцељење од својих недуга. И догодише се тада многа чудесна исцељења, о којима се говори опширније у Житију Светитељевог (под 14. јануаром). Чувши за многа чудеса Светога, краљ Владислав се побоја да се цар не покаје што је пристао да носе Светога, па заповеди да одмах подигну Светога и крену на пут у Србију. А грађани Трнова, а и они из унутрашњости, дуго су потом долазили к Светитељевог гробу, доносили своје болеснике, и добијали исцељења.

Носећи свете мошти светог стрица свог у своју земљу, благочестиви краљ Владислав радосно хиташе испред кивота,

као некада цар Давид испред Ковчега Завета, појући псалме. А кад се приближи са светим моштима Светога, блажени архиепископ Арсеније изађе на сусрет са епископима, игуманима, благородницима и мноштвом верујућих, и учинише достојно поклоњење Светоме, и целиваше свете мошти његове као Божјег угодника. Кад народ Српски чу о доласку Светога, сливаше се са свих страна да види и да се поклони. А Бог богато даваше благодат од моштију Светога онима који их се са вером дотичу. И многи болесници молитвама Светога добише исцељења од недуга својих. Краљ и архиепископ, са епископима, игуманима, монасима, благородницима и мноштвом народа, ношаху Светога у великој радости са псалмима и песмама. И кад стигоше у манастир Милешево, задужбину краља Владислава, ту га у цркви Светог Вазнесења Господњег чесно положише у гроб који му краљ Владислав беше спремио. И благочестиви краљ приреди велико празнично славље у спомен Светога Саве.

После не много времена, једном богобојажљивом и побожном преподобном старцу у манастиру Милешеву јави се у сну Свети Сава говорећи, да његове свете мошти изваде из гроба и положи их испред гроба у цркви. То би учињено: подигоше из гроба пресвето тело његово читаво и нетрулежно и миомирисно, и ставише га напред у цркви, свима на виђење, поклоњење и исцељење. И потом бише од светих моштију многа чудесна исцељења, као што о томе опширно говоре животописци Светога – Теодосије и Доментијан.

Молитвама Светога оца нашег Саве Чудотворца, Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј Српски род и све Православне, амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ И БОГОНОСНОГ ОЦА НАШЕГ СЕРАФИМА, СА ГОРЕ ДОМБО КОД ЛЕВАДИЈЕ⁹⁹

Преподобни Серафим беше родом из малог села Зели код Таландија у Беотији (Грчка), од родитеља побожних и врлинских. Још као одојче он пројављиваше своје будуће подвижништво тиме што средом и петком одбијаше да пре заласка сунца сиса млеко из мајчиних груди. Родитељи га крстише давши му име Сотирије, а када напуни седам година дадоше га месном свештенику да се код њега учи писмености и Светом Писму. Млади Сотирије брзо напредоваше у науци, као уосталом и у целокупном свом владању и понашању.

Читајући Свето Писмо и Житија светих Отаца овај побожни младић се врло рано одлучи да свој живот посвети искључиво Богу, и зато се реши да пође у манастир. Родитељи га задржаваху молећи га да их не оставља саме него да најпре сачека да они отиду са овога света, но преподобни остаде непоколебљив у својој одлуци. Узевши благослов од својих родитеља он се удаљи у омањи манастир посвећен светом Пророку Илији, који се налажаше на сат хода од села на брду званом Каркара. Ту се он подвизаваше у једној пећини а у њеној близини сагради мали храм који посвети Христу Спаситељу. Због честих посета родитеља, сродника и познаника он би принуђен да се ускоро удаљи и отиде у манастир Светих Бесребреника близу Таландија. Међутим, из истог разлога он и ту дуго не остаде, него отиде у Сагматијску гору, између Тебе и Евије, у тамошњи манастир Светог Преображења Спаситељевог, у којем манастиру се чуваше једно веће парче Часног и Животворног Крста Господњег. Игуман и братија тога манастира са љубављу приме блаженог Сотирија, и видећи његову савршену послушност и остале врлине и подвиге, ускоро га постригу у анђелски монашки чин давши му монашко име Серафим. Не прође много времена а преподобни би удостојен и ђаконског и свештеничког чина.

У овом манастиру преподобни проведе пуних десет година у строгим подвизима, а онда зажеље да се удаљи у самоћу те зато замоли игумана и братију за благослов. Пошто доби тражени благослов он крете на пут, и путујући тако стиже на гору звану Домбос у области Левадије у Старој Грчкој. Зауоставивши се на том месту он подиже малу цркву коју посвети Спаситељу, а онда подиже и неколико келија. У ове келије он ускоро прими известан број монаха који дођоше да живе са њим. У подвизима са овом братијом преподобни Серафим проведе пуних десет година, а када се његово врлинско живљење и овде прочу и њему почеше долазити посетиоци из околине, он опет зажеље усамљенички живот и зато се удаљи сам у неку гору даље од манастира. После једног јављања Пресвете Богородице њему би заповеђено од Ње да сагради већи манастир у близини села Домбоса. Преподобни би послушан тој небеској визији, и зато, откупивши најпре од сељака земљу потребну за манастир, он сам пође у Цариград да од васељенског патријарха добије дозволу за подизање манастира. Са добијеном дозволом он се брзо врати и одмах отпоче градити ставропигијални манастир у част Христа Спаситеља.

Али лукави добромрзац ђаво не остави светог на миру. Он нахушка неке људе из околине те они пођоше и лажно оклеветаше преподобног код турског заповедника у Левадији. Поверовавши овим њиховим клеветама турски старешина посла војнике да преподобнога доведу везана у Левадију. Ухвативши светог и везавши га, Турци га стадоше тући и злостављати тако да га учинише скоро полумртвим, а и чесну му главу разбише, што се и до данас види на самим његовим светим моштима. Сва ова њихова злостављања блажени Серафим кротко и незлобиво подношаше и ни мало не мржаше своје непријатеље. Шта више, он жедним турским војницима, својим мучитељима, на чудесан начин изведе воду из стене и тако они своју жеђ утолише, јер време беше веома жарко. Ово добротинство светитељево толико одобровољи њих да они, уверивши се у његову невиност, пустише га слободна да се врати натраг у манастир. Вративши се натраг, преподобни са братијом настави зидање манастира и убрзо га доврши. Благодаревши ширењу

гласова о врлинама преподобнога, у нови манастир се убрзо сабра доста нове братије, ревносних подвижника врлине и књиге.

Пошто тако мирно заврши подизање манастира, преподобни Серафим поживе још три године са својом братијом и онда се припреми за пресељење ка Господу. Он јасно предвиде време своје кончине и зато благовремено призва к себи братију, то јест своју духовну децу, и мудро их поучи науци Господњој и особито великој врлини молитве. Потом мирно предаде дух свој у руке Господа свога, Коме је од детињства усрдно служио. Његово престављење би на дан Преполовљења Педесетнице 6. маја 1602. године. Сходно његовој последњој жељи његово тело би погребено у његовом старом манастиру, но после чудесног прослављења свете му мошти бише пренесене у храм његовог новог манастира, подигнутог његовим сопственим рукама.

Преподобни Серафим би и за живота и по смрти велики чудотворац, Божјом благодаћу и својим молитвама исцељујући многе болеснике и невољнике. Тако, на пример, он исцели два ђавоимана младића: једнога послушника из манастира Светих Архангела, по имену Георгија, и другог по имену Димоса, из родног села светитељевог званог Зели. Исто тако и на светим моштима светитељевим дешаваху се многобројна чудесна исцељења и услишења на славу Христа Бога нашег, Коме нека је са Оцем и Светим Духом слава, част и богопоклоњење у све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДИМИТРИЈАНА

За своју веру у Господа Христа стрелом убијен.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ДАНАКТА, МЕСИРА И ТЕРИНА

Пострадали за Господа мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДОНАТА

Изрешетан стрелама пострадао за Христа.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ВАКХА, КАЛИМАХА И ДИОНИСИЈА

За веру у Христа мачем посечени.¹⁰⁰

7. Maj

СПОМЕН ПОЈАВЕ НА НЕБУ ЧАСНОГ КРСТА ГОСПОДЊЕГ, У ЈЕРУСАЛИМУ

По престављењу првог хришћанског, благоверног и благочестивог цара, светог Константина Великог, на царски престо седе његов син Констанције¹⁰¹ који нагињаше злочестивој јереси Аријевој¹⁰², који хуљаше Сина Божјег. Тада се, на посрамљење злочестивих јеретика а на уверење неверника и на учвршћење православних, показа дивно знамење у светом граду Јерусалиму: у дане свете Педесетнице, 7. маја у девет сати пре подне појави се на небу Часни Крст Господњи, који сијаше неисказаном светлошћу, јачом од сунчане. Сав народ, и верни и неверни, у великом страху и дивљењу посматраху то небеско знамење. Часни Крст се простирао над Голготом¹⁰³ па све до изнад Горе Маслинске¹⁰⁴, удаљене петнаест стадија од Голготе. Ширина Часнога Крста одговарала је његовој дужини. А лепота Крста беше као лепота најлепше дуге, те привуче на себе погледе свију. И сви напустише своје послове, било ручне или домаће и, изишавши из кућа, са пажњом и страхом посматраху то пречудно знамење. Затим многољудне гомиле Јерусалимљана, испунивши се страха и радости од овог божанственог виђења, са великим умилењем и усрдношћу похиташе у свету цркву; ту беху старци и младићи, мужеви и жене са одојчади, такође и неударе девојке, и људи свакога узраста и звања, путници и иностранци, хришћани и иновјерци, – сви они хитаху к цркви, једнодушно и громогласно прослављајући Исуса Христа, Господа нашег, Сина Божјег јединородног, Бога истинитог од Бога истинитог, чинитеља великих чудеса.

Тада се неверници и јеретици, непријатељи и хулитељи Христовог Божанства, испунише стида, видећи у појави Крста тако велику божанску славу и силу Господа Христа. И на тај начин сама стварност посведочи тада, да је хришћанска вера – права, истинита и благочестива, и не од виспрених речи спољашње мудрости људске састављена, већ откривењем и

силом Духа Светога потврђивана, и небеским знамењима и чудесима посведочавана.

О овом чудесном знамењу патријарх јерусалимски Кирил¹⁰⁵ написа писмо цару Констанцију, саветујући му да приђе Православљу. А Созомен пише да због ове појаве светог Крста на небу врло многи Јевреји и незнабошци повероваше и, приступивши с покајањем Христу Богу нашем, примише свето крштење. И сви они побожно слављаху Христа Бога нашег, једносушног и савечног Оцу и Светом Духу. Ми пак, исповедајући неисповедиву силу његову, јављену Крстом, величамо својим похвалама Господа Бога нашег, и клањамо се подножју ногу његових – Крсту светом, молећи благост Господњу да нас при другом страшном доласку свом Господ Христос удостоји видети у радости и нади спасења знак Сина Човечијег (Мт. 24, 30), свети Крст, који ће се онда јавити на небу, и да нам њиме као кључем отвори двери Царства Небеског, као некада рај разбојнику. И да нас уврсти међу своје благословене овце вавек, амин.

Ово јављање Часнога Крста догодило се 7. маја 357. године.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА АКАКИЈА

Када цар Максимијан, нахушкан ђаволом, подиже треће гоњење на слуге Христове, свети Акакије уђе у дивни подвиг страдања за Христа. А овај свети мученик беше родом из Кападокије, римски официр у мартисиском пуку којим је командовао трибун Фирм. Нечестиви пак цар беше издао наређење: да се хришћани проналазе не само по градовима него и у војсци; па ко се пронађе да верује у Христа а одриче многобожачке богове, таквог предати на суд и на муке; који пак хришћанин до краја остане упоран и не покори се царевом наређењу, таквога казнити смрћу.

Имајући такво наређење од цара, трибун Фирм дозиваше к себи војнике свакога посебно и испитиваше свакога какве је вере. И кад би нашао кога да припада хришћанској вери, он га је или ласкама придобијао или претећи мукама приморавао на идолопоклонство. На тај начин Фирм поврати у незнабоштво многе малодушне и нечврсте у вери хришћане. А када дозва к себи официра Акакија, овај громко изјави: Ја сам рођен међу хришћанима, хришћанин сам, и хришћанин остајем; сведок ми је сам Господ мој Исус Христос; хришћани су били, не само мој отац и мајка већ и дедови и прадедови, зато и ја остајем хришћанин.

После овакве изјаве, Фирм га стаде разним ласкама и претњама наводити на идолопоклонство. Са том намером га је три пута призивао к себи, наговарајући га да се покори царској наредби. Али, видећи да је Акакије несавитљив, метну га у окове и посла војводи Вивијану.

Када војвода Вивијан сеђаше на судилишту и ислеђиваше исповеднике Христове, пред њега ступи коментарисије¹⁰⁶ Антонин и саопшти му говорећи: Трибун мартисискога пука Фирм јуче посла к твојој власти свога официра Акакија окованог, јер се не покорава наредби нашег непобедивог цара и исповеда хришћанску веру. – И сужањ би одмах изведен на суд пред војводу. Погледавши на њега, војвода га упита: Како ти је име? Сужањ одговори: Многожељено име за мене и за сав род мој

јесте име које произлази од Христа: име ми је хришћанин, а по обичају људском зовем се Акакије. Војвода му на то рече: Према имену твом је и нарав твоја, јер си зао, пошто се не повињаваш царском наређењу. Светитељ одговори: Ти лаж збориш, војводо, и неправилно тумачиш моје име, јер Акакије значи незлобив.¹⁰⁷ И ово име ми је правилно дато, пошто не желим да сам заједничар ђаволског зла које крв људску пије. Војвода га упита: Одакле си ти који тако неразумне речи брбљаш? Светитељ одговори: Ја сам родом из Кападокије, одакле беху пре мене многи мученици Христови, и ја сам очима својим гледао чудеса која они по кончини својој благодаћу Божјом чињаху, јер гробови њихови и мошти њихове точаху исцелење болесницима. И ја желим да њих подражавам, а не да се вашим неправедним законима покуравам, који ће заједно с вама пропасти.

Војвода му онда рече: Не мисли да ћеш бити стављен на мале муке, јер твоја надмена и ташта велеречивост заслужује велику казну. Но желиш ли да избегнеш казну, одреци се непокорних мисли својих, покори се царској наредби, и поклони се боговима по чијој милости цареви царују и победници триумфују; а застиди се и нас који седимо на овом судилишту, и не сматрај да си паметнији од свих, нити се узалуд надај у човека, названог Христом, за кога кажу да је по закону био мучен и на смрт осуђен. Светитељ му одговори: У заблуди си, судијо, говорећи тако, и силно грешиш будући ослепљен Сатаном, јер цареви царују и односе победе не по милости ваших богова него по промислу и саизволењу Бога нашег. Што се пак тиче твојих речи о томе како се надам у човека који је био мучен и на смрт осуђен, знај да је то Господ наш Исус Христос, Син Божји, који ради спасења нашег дође на земљу и постаде човек остајући и надаље истинитим Богом; Он на неки диван и неизразив начин узе на Себе нашу природу, што ти не само не разумеш него ни слушати не можеш док претходно не постанеш хришћанин. Господ Христос, по природи истинити Бог и Реч Оца, неразлучна од Њега и увек Њему савечна и сапредвечна, у време које Он изабра, изврши дело спасења нашег и избави нас од робовања врагу – ђаволу, који нам од искони завиди.

Поводом ових речи војвода упита светитеља: Ако су цареви противни Христу твоме, зашто их онда Он не кажњава, пошто је свемогући Бог, као што ти кажеш? Светитељ му одговори: По томе и ти можеш познати његово милосрђе и силу што Он, ружен од вас, не кажњава вас одмах него дуготрпељиво чека да се ви незнабошци покајете и одате доличну част Богу а не демонима. Усто Он дуго трпи и ради тога, да би избране слуге његове, миле Њему, обелодањени били свету и извршили свој славни подвиг. А ако би вас Христос Бог наш одмах погубио, онда бисте и ви погинули заувек, и слуге његове не би биле обелодањене; поред тога и сила благодати његове не би била објављена људима. На који начин би се могао славно прославити Господ наш, ако не би био дуготрпељив у кажњавању нас за грехе наше? Са тог разлога Он и вас сада не кажњава; но ви, презирући његову дуготрпељивост, и веома се уклањајући од Њега у своје безбожје, и гневeћи се на нас невинe, припремате себи велику погибао, и у њу ће вас стровалити безакоња ваша; а ми који знамо силу и моћ Бога нашег, јуначки подносећи страдања за Њега, добићемо вечни живот код Њега; осим тога, слава његова биће показана и на оним људима који се, увидевши своју заблуду, покају и исправе свој живот.

Дивећи се тако паметном одговору мучениковом, војвода Вивијан га упита: Јеси ли учио књигу, кад тако добро одговараш? Паметно је то што ти тврдиш да је живот људски у Божјој власти, и у његовом промишљању и дуготрпељивости. Светитељ одговори: Ти можеш познати силу и благодат господарећег над свим Бога и из тога што ти тако одговарам ја који сам се учио књизи тек толико да бих могао читати молитве; јер сам Бог говори устима слугу својих, чему се и ви школовани дивите, и хвалите нас. Испочетка, када Господ наш захеле да Божанско Царство своје објави целој васељени, Он за ту проповед изабра не људе знатне, и богате, и мудре философе, и слаткоречиве говорнике, већ рибаре и царинике, препросте, неукe и сиромаше. А то Господ учини, да би се његова непостижна сила и премудрост, која превазилази сваки ум,

познала у онима које сам Дух Свети невидљиво учаше и настављаше.

После тога војвода рече светитељу: Остави своју многоговорљивост, па ми одговори на ово питање: је ли ти позната царска наредба која вама хришћанима наређује, или да боговима жртве принесете или да тешке муке примите? Реци ми дакле: хоћеш ли се покорити царској наредби и принети боговима жртву или не? Светитељ одговори: Ја сам и трибуну Фирму, испитиван од њега, неколико пута изјавио да сам хришћанин. То исто и теби сада изјављујем: хришћанин сам, и нечистим демонима нећу принети жртве.

Тада војвода рече: Штедећи твоју младост, пошто ти нема више од двадесет и пет година, и поштујући твој официрски чин, ја не бих уопште желео да те мучим. Али, будеш ли и надаље остао у овом безумљу свом, примораћеш ме да те и преко воље предам на најљуће муке. Светитељ му одговори: Ово није безумље већ благоразумно и богоугодно дело: не остављати јединог истинитог Бога, Творца мога, чије ме милосрђе чува до данашњег дана. Војвода онда рече: Како ти то говориш да је Бог један, а малочас си изјавио да је Христос – Син Божји? Но ако Бог ваш има сина равног себи, онда си на сваки начин дужан признавати два бога; једног – Бога Оца, другог – Бога Сина. Ако пак у вас постоје два бога, зашто ти сада исповедаш само једног Бога? Ја видим јасно да ти лажеш, противречећи сам себи.

На то свети Акакије одговори: Верујем и надам се у Господа мог Исуса Христа распетог за време Понтијског Пилата, да ће ме Он Духом Светим уразумити и научити шта да ти одговорим на твоје питање, јер није лако ово твоје питање, зашто ми, именујући двојицу, говоримо да поштујемо једнога Бога. Но ја ти кажем, ми хришћани исповедамо да је не само Отац и Син, него и Дух Свети – истинити Бог. У та три имена су три Лица, али је једно Божанство и сила тих Лица. Ми говоримо да је један Бог, који има Реч и Духа Светога, јер не приличи Богу да је без Речи и животворног Духа. Да би ти моје речи биле јасније, употребићу једно поређење: ето цар, кога ти називаш господарем, а ја човеком, зове се Максимијан; он има сина Максенција; они су

дакле двоје, али је у њих природа једна – природа људска, и царство је њихово нераздељиво; син се поштује због оца, отац се слави због сина; слично томе треба и о Богу мислити, јер је божанска суштина Оца, Сина и Светога Духа једна и иста, и никада се не мења, пошто је Бог кога ми поштујемо ваистину један.

Војвода рече светитељу: Приметио сам ти не једанпут, да се при одговорима држиш предмета, а ти се тим својим бескорисним речима само удаљујеш од предмета нашег разговора. Последњи пут ти предлажем: принеси жртву нашим боговима, по чијој вољи постоји свет; не будеш ли пак хтео, ја те више трпети нећу. Светитељ му одговори: Не надај се да ћеш ме претњама уплашити. Ево, тело је моје готово да прими ране; мучи га колико хоћеш. Али мисли ума мог и убеђења срца мог, ни ти, ни твој цар, ни твоји демони којима се клањаш, неће их никада моћи изменити и на грех упутити.

Тада војвода, разгневљен, нареди да наог светитеља растегну и вежу за четири стуба, па да га шест војника без милости бију сировим жилама, најпре по леђима и затим по стомаку. При томе војвода говораше: Да видимо, да ли ће му Бог његов помоћи. – Свети мученик би на тај начин мучен дуго, тако да се и војници, који су га били, изменише неколико пута, и земља се обагри крвљу. А страдалник ништа друго не говораше осим: Христе, Спаситељу мој, помози мени, смиреном служи твом! Господе Боже мој, не остави ме!

Када војвода виде да је мученик сав изранављен и крвав, упита га: Хоћеш ли сада принети боговима жртву? Светитељ одговори: Нећу принети жртву демонима, јер имам Господа мог Исуса Христа који ми помаже; и сада ја се осећам јачи у мукама, него пре; досада је очекивање мука делимично смућивало мисли моје, но откако почех трпети муке укрепи ме сила Христова и ја постадох врло храбар и потпуно готов за све многобројне и најљуће муке, пошто се чврсто уздам у Бога мог. Али знај, уколико ме будеш више мучио, утолико ћеш ми више користи донети; и уколико ми љуће ране будеш задавао, утолико ћеш ми већу благодат издејствовати у Бога мог.

Разјарен од ових светитељевих речи, војвода нареди да га оловним даскама бију по устима. А када дивни образи светитељеви бише унакажени, војвода рече мученику: Принеси жртву боговима, да би избегао још страшније муке, припремљене за тебе. Светитељ му одговори: Ја тако мало бринем о мукама које ми предстоје, као што сам мало бринуо о мукама које сам поднео. Војвода га онда упита: На који начин ти, нешколовани војник, тако красноречиво одговараш на суду? Свети мученик одговори: Дух Свети даје слугама својим и трпљење и слободно одговарање. Јер Спаситељ наш рекао је ученицима својим: Кад вас предаду кнезовима и владарима, не брините се како ћете или шта ћете говорити, јер ће вам се у онај час дати шта ћете казати; јер ви нећете говорити, него Дух Оца вашег говориће из вас (Мт. 10, 19–20).

Тада коментарисије Антонин рече светитељу: Бедниче, каква ти је корист од многоглагољивости, када си стављен на муке зато што се противиш царској наредби? Та тебе ће ставити на још страшније муке, и тада ћеш ти и мимо воље испунити царско наређење. Светитељ му одговори: Одлази од мене, и саветуј себе сама. Јер кад нисам послушао војводу који ми је претио и на муке ме стављао, зар да послушам тебе?

После тога војвода нареди да мученика вргну у тамницу у тракијском граду Пиринту, где свети мученик проведе седам дана. У то време, док се свети Акакије налазио у тамници, радујући се о Господу свом што га удостоји да страда за Њега, стиже војводи Вивијану писмо од тракијског игемона Флакина, у коме је овај наређивао Вивијану да иде у Византију и поведе са собом сужње које има. Војвода Вивијан крену на пут, и поведен би за њим и свети мученик Акакије са другим сужњима. Свети мученик силно изнеможе на путу једно од рана, друго од тешких железних окова, треће од глади и жеђи, четврто од дугог и журног путовања; усто војници који га спровођаху беху немилосрдни, често га грђаху и бијаху да би што брже ишао. При таквим патњама светитељ не очекиваше да ће остати у животу и мишљаше да ће убрзо скончати. Стога мољаше војнике да застану мало, да би се помолио Богу; но они му не испунише молбу. А када се сви зауставише у једном месту ради

преноћишта, светитељ подиже очи к небу и стаде се молити говорећи: Хвала Ти, Боже, што по доброти својој показујеш милосрђе своје свима који љубе свето име твоје! Хвала Ти што си мене грешног призвао на овај подвиг! Хвала Ти, Господе мој Исусе Христе, што си ми, знајући немоћ тела нашег, даровао трпљење да јуначки подносим муке. А сада, Господе, видећи да сам окружен многим залима, те и сама душа моја, како ми изгледа, жели да се разреши од тела, – пошљи ми анђела твог светог, да ми помогне у овим невољама и да ми исцели ране; или пак учини да ме мучитељи што брже предаду смрти, како бих што пре дошао к Теби, Господу моме.

Док се светитељ тако мољаше Богу, време беше облачно, и из облака би глас к Акакију: Мушки се држи, Акакије, и буди јунак! – Овај глас чуше сви који тамо беху, и војници и сужњи, и зачуђени говораху: Зар и облаци говоре као и људи? Ко је икада чуо ово што ми сада чусмо? И беху у недоумици поводом тога. Но многи од сужања, чувши овај глас из облака, повероваше у Господа Исуса Христа, Сина Божјег, и припавши к ногама светог Акакија, мољаху га да их научи истинама хришћанске вере. А свети мученик Акакије, идући заједно с њима, говораше им: Иако се нисам бавио књигама, већ сам био у војсци на војним дужностима, ипак сам био васпитан у свештеничкој кући, јер сам пореклом од свештеничке лозе. Сећам се онога што сам чуо од свештеника, управо овога: Бог, желећи да спасе човека, истераног из раја, и да га ослободи пакла, посла у овај свет сапредвечну Реч своју, Сина свог; а Син Божји, дошавши у свет, узео на себе тело од Пресвете и Пречисте Дјеве Марије, поставши по лику као човек; затим Он добровољно претрпе крсну смрт, да дрвом крста исправи грех Адамове непослушности и осуђеном човеку дарује ослобођење, сам за нас плативши дуг својим добровољним страдањем. Јер, прикован на крсту, Он исцепа рукописаније грехова наших, својом смрћу сатре смрт, заплени ад, и посрами сву ђаволову власт и силу и учини их ништавнима. А када Син Божји победи све демоне, и сакруши врата гвоздена, и поломи пријеворнице железне, онда васкрсе из мртвих у трећи дан и тиме дарова роду људском то да сви васкрсну и живе вечно кроза све будуће

бесконачне векове. Јер је овај видљиви свет краткотрајан и ништаван.

Чувши од мученика ове и многе друге сличне речи, сужњи се с радошћу обратише у хришћанску веру. А када се спусти ноћ, они заноћише у једном селу крај пута. Ту сужњи у поноћи видеше неке младиће одевене у светле хаљине – то беху свети анђели, – као војничког звања, где разговарају са светим Акакијем. Видећи то, сужњи мишљаху да су Акакијеви рођаци и пријатељи дошли да га посете ноћу из страха од мучитеља.

А када свану они наставише пут. И тог дана иђаху врло брзо, тако да у мрак стигоше у град Византију¹⁰⁸, и те ноћи бише сви заједно затворени у једној кући. И сужњи опет видеше у поноћи оне исте младиће где разговарају са светим Акакијем, као и прошле ноћи. Притом сужњи гледаху како ти светли младићи топлом водом перу ране мученику и исцељују их. Посматрајући то, сужњи мишљаху у себи: заиста је ово виђење од Бога, јер свети анђели, а не људи, долазише прошле ноћи к светитељу; па и ове ноћи они се исти старају о њему.

Сутрадан бише сви сужњи одведени у тамницу. Но војвода нареди тамничком стражару да мученика Акакија затвори самог у унутрашњем одељењу тамнице, окованог у железне окове и са букагијама на ногама. Још нареди војвода да никога не пуштају к њему, и да му не дају ни да једе ни да пије, како би га, изнуреног глађу, жеђу и тешким оковима, лакше приморали да се одрекне Христа и испуни њихову вољу: поклони се идолима. Остали пак сужњи бише смештени у предњим одељењима тамнице.

А када наступи ноћ сужњи се опет удостојише дивног виђења: они угледаше где у унутрашњем одељењу тамнице сија јарка светлост; завиливши кроз прозорче, они видеше неке светлоносне људе који, ослободивши светог мученика окова, исцељиваху му ране и нуђаху му дивну, као снег белу храну, а даваху му и неко пиће.

Пошто се то понављало сваке ноћи, сужњи обавестише о томе тамничког стражара. Овај се привуче ноћу под прозорче, и својим очима виде исти приказ. Тада он изненада отвори врата

од ћелије, бану унутра, али никог не нађе осим мученика у оковима. То веома зачуди тамничког стражара, и уплаши.

Када мину седам дана од доласка сужања у Византију, војвода Вивијан седе на судилишту и дозвољава се на суд светог мученика Акакија. А када угледа мученика здрава телом и светла лицем, Вивијан се изненади, јер је очекивао да га види веома изнуреног од глади, жеђи и напорног путовања. И Вивијан помисли да су војници олакшали мученику страдања, па им зато с гневом рече: Не наредих ли вам да овог човека затворите у унутрашњем одељењу тамнице, па да му букагије на ноге ставите и цело тело тешким железним оковима окујете, и да му храну и пиће нипошто не дајете? А ви сте га држали на слободи, и од рана га излечили. И ево, ја видим да је он сада здравији и лепши лицем него што је био раније.

На то коментарисије Антонин рече: Тако ми власти твоје војводи, све је било урађено како си ти наредио. Јер, од Пиринта па све до овога града ми смо га водили окована у тешке железне окове; ти их можеш измерити и видети колико су тешки. У овом граду ми га затворисмо у најдубље и најтескобније одељење тамнице, и нико му од војника није давао ни хране ни пића. Питај тамничког стражара, па ћеш сазнати да ли је све било како си ти наредио.

Војвода одмах нареди да позову тамничког стражара. Када овај дође пред војводу, војвода бесно повика на њега: Зашто, несрећниче, ниси поступио по мом наређењу већ си допустио овоме сужњу да се храни и лечи од рана, и ево га сада где стоји преда мном снажан телом, као да се спремио за рат и битку? На то свети Акакије примети: Мени је снага и сила дата с неба од подвигоположника Исуса Христа, који ме од рана исцели и сатвори здрава. Тада војвода јаросно викну: Бијте га по устима, и поломите му зубе, да не говори кад га не питају. И слуге стадоше бити мученика. Затим војвода опет упита стражара: Шта ћеш ми ти, несрећниче, одговорити? Стражар одговори: Кунем се влашћу твојом да сам учинио све што си ми ти заповедио да учиним. Штавише, ја сам га још строжије држао и кињио, али су га неки други исцељивали и хранили, о чему знају сви сужњи у тамници. Испитај њих, па ако чујеш што друго, ево

моје главе пред тобом и чини са мношћем што хоћеш. Ми смо често виђали неке у светле хаљине одевене војнике, од којих су му неки окове скидали, други му ране превивали и исцељивали их, а трећи му приносили храну и пиће, и пријатељски разговарали с њим. О томе су ми причали сви сужњи који су заједно с њим доведени из Пиринта; казивали су ми да су то видели прво на путу, па онда овде често пута виђали. Али ја нисам веровао њиховим речима, већ сам хтео сам да видим те светле људе; и стварно, ја својим очима видех све што ми они казаше. И када ја, изненада отворивши врата, уђох у унутрашње одељење тамнице да питам Акакија ко су ти што долазе к њему, откуда су дошли и како су кроз закључана врата ушли, – не нађох никога осим самог сужња у букагијама и оковима железним. Понекад сам га затицао где се моли Богу, понекад где спава.

Саслушавши стражара, војвода му рече: Ти си, бедниче, од Акакијевих рођака примао злато, па их пуштао к њему са храном, пићем и лековима. – И одмах нареди да стражара жестоко бију гвозденим шипкама. Бијен, стражар запомагаше говорећи: Молим те, војводо, најпре истражи брижљиво ову ствар, па ако није тако као што сам ти казао, онда ме убиј. Војвода на то рече: Значи, тај човек је чаробњак и мађионичар. Стражар одговори: Што сам видео, то ти говорим; а да ли је тај човек чаробњак или не, то не знам.

Тако невини стражар би љуто бијен због Христовог мученика. А име стражару беше Касије. Свети пак мученик Акакије, видећи то, смејаше се безумљу војводином, иако му уста и образи беху поломљени. Угледавши то, војвода се још више распали гневом и бесно повика к мученику: Ти ли си дошао да се потсмеваш нама, уздајући се у своје мађије? Светитељ одговори: Не смејем се ја зато што се радујем вашој погибији; не, мене срце боли због ваше вечне погибли; но ви се сами потсмевате и ругате себи, јер, оставивши Бога истинитог, Творца неба и земље, ви се клањате и одајете божанско поштовање мртвом камењу и дрвећу.

После ових речи војвода нареди да десет војника храстовим моткама бију мученика по леђима и по стомаку. Бијен, мученик се мољаше Богу, говорећи: Господе Исусе Христе, помози мени,

служи твоме! – И дође с неба глас који га крепљаше; и одмах се укочише војници који га бијаху, те не могаху ни руке своје подићи на мученика.

Тада војвода, не знајући шта да ради, одлучи да мученика пошаље игемону, који већ беше дошао у Византију, и притом написа игемону овакво писмо: Љубазноме и славноме судији Флакину, игемону тракијском, Вивијан војвода жели радост. Акакија, заштитника безбожне вере хришћанске, кога трибун мартисиског пука Фирм пре двадесет дана посла к мени зато што није хтео да се покори царској наредби, ја по закону стављах на разне муке, али га никако не могадох натерати да се покори царској вољи. Пошто власт твоја може јаче казнити и заплашити овога човека, то га шаљем твоме великом суду заједно са записником коментарисејевим о његовим делима.

Примивши војводино писмо, игемон нареди да мученика ставе у тамницу, али без окова и без јаке страже. Он тако поступи, јер је имао жену хришћанку, која га је молбама и сузама умолила да не мучи дуго хришћане које му доводе на суд, него да их што пре предаје на смрт, ако их већ не може ослободити.

После пет дана игемон изведе мученика преда се на суд. И наредивши да се прочита војводин извештај о мученику и његовим мучењима, игемон се удиви војводиној свирепости и мучениковом јунаштву, и изружи Вивијана што је тако дуго и тако љуто мучио човека, официра по чину, а није га одмах предао да се посече мачем. Пошто увиде да је апсолутно немогуће мученика Христовог придобити за идолопоклонство, он нареди да му се глава отсече мачем изван града Византије.

Вођен на посечење, мученик клицаше Богу, говорећи: Како бих Те много хтео хвалити, животодавче Христе, Сине Божји, што си толико добар и милостив према мени грешном, те си ме удостојио мученичког подвига! – А када стигоше на место посечења, свети мученик измоли у војника време да се помоли Богу, па преклонивши колена, говораше: Слава Теби, Боже! Твоме неизмерном величанству треба непрестано одавати хвалу што се тако прослављаш у нама људима, оптерећеним гресима; јер уколико нам више показујеш милост своју, и уколико нам више прашташ грехе наше, утолико јаче и сјајније

блиста слава твоје доброте и милосрђа. Нека је благословено свето име твоје, Боже, што си мене недостојног удостојио толике части, да се назовем мучеником Христовим. И ову велику част Ти си ми даровао не ради неких дела мојих, већ једино по неисказаној доброти твојој и неизрецивом човекољубљу твом. Стога Те благосиљам, Господе Боже свети Израилљев, са јединородним твојим Сином и Светим Духом, јер је твоја слава и част сада и увек и кроза све векове, амин.

Рекавши то, он преклони под мач главу своју и би посечен 303. године.

Тако оконча своје страдање за Христа свети мученик Акакије. Свето тело његово побожни људи чесно погребеше на истом месту на коме би посечен; то место зваше се Ставрион¹⁰⁹. Све се ово зби за царовања Максимијанова, док међу нама царује Господ наш Исус Христос, коме слава и моћ кроза све векове, амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА ГРУЗИНСКИХ

У шестом столећу, а на двеста година после тога како је света Нина проповедала Еванђеље у Грузији, јави се Пресвета Богоматер Јовану, подвижнику Антиохијском, и нареди му да изабере дванаест својих ученика и оде у Грузију да утврди веру православну. Јован тако и учини. Приспевши у Грузију ови дванаест мисионара буду свечано дочекани од кнеза те земље и католикоса Евлалија, и одмах с ревношћу отпочну свој посао. Народ се стицао око њих у гомилама, и они су га утврђивали у вери великом мудрошћу и чудесима многим. Начелник свих ових христољубивих мисионара био је св. Јован Зедазнијски. А имена су њихова: Авид, Антоније, Давид, Зинон, Тадеј, Иса, Издериос, Јосиф, Михаил, Пир, Стефан и Шијо. С апостолском ревношћу сви они утврђиваше веру Христову у Грузији, основаше многе манастире, и после себе оставише многе ученике. Тако се удостојише славе на небесима и силе на земљи. – Преподобни Шијо спомиње се и посебно 9. маја.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МАКСИМА

Смело исповедајући и проповедајући Господа Христа, блажени мученик Максим многе незнабошце приведе вери Христовој. Зато најпре претрпе многе муке, а напоследку би каменован. Са таквим, своје врсте венцем начињеним од камења око његове главе, он оде ка Господу, да од њега прими венац мучеништва.

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ: АВИДА,
АНТОНИЈА, ДАВИДА, ЗИНОНА, ТАДЕЈА, ИСЕ,
ИЗДЕРИОСА, ЈОСИФА, МИХАИЛА, ПИРА, СТЕФАНА
И ШИЈО.¹¹⁰**

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА КОДРАТА И ОСТАЛИХ С ЊИМ¹¹¹

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИЛА
МИРОТОЧИВОГ¹¹²**

8. Maj

СПОМЕН СВЕТОГ СЛАВНОГ И СВЕХВАЛНОГ АПОСТОЛА И ЕВАНЂЕЛИСТА ЈОВАНА БОГОСЛОВА

Чесно престављење овог светог апостола и еванђелиста, девственика и омиљеног ученика Христова празнује се двадесет и шестог септембра; под тим датумом се и налази његово свето житије, опширно описано. А осмога маја спомиње се целебни прах који је на чудесан начин излазио из његовог гроба.

Пошто, наиме, свети Богослов поживе више од сто година, потрудивши се много у Благовести Христовој, он узео седам својих ученика, изиђе изван града Ефеса¹¹³, и нареди ученицима да му ископају гроб у виду крста. Онда сиђе жив у тај гроб, и би погребан. Када то чуше браћа хришћани у Ефесу, они дођоше и отворише гроб светог Богослова, али тело његово не нађоше у гробу. Оплакавши много његово пресељење, они се вратише у град.

После тога они често долажаху на гроб светог Богослова, и тамо узношаху своје усрдне молитве Богу, призивајући помоћ и посредовање пред Богом светог Јована. Затим стаде сваке године у овај дан, осмога маја, излазити из гроба светог Богослова неки танан чудотворни прах; хришћани га скупљаху, и њиме исцељиваху сваку болест и сваку немоћ по људима. Због тога би установљено, да се овог дана, као и у септембру, прославља и слави овај велики угодник Божји, милији Богу од свих осталих светих угодника.¹¹⁴

Нека на молитве његове и ми добијемо исцелење наших душевних и телесних недуга, и нека се удостојимо љубави Христа Бога нашег.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АРСЕНИЈА ВЕЛИКОГ

Преподобни Арсеније роди се у Риму од благочестивих родитеља – хришћана, и би васпитан у страху Божјем и добро отшколован како у светским наукама и философији тако и у духовној мудрости. Добро је знао латински и грчки језик. Но оставивши сву сујету светску и пренебрегавши јелинску философију, он се предаде Цркви на службу Богу, иштући мудрост духовну, коју свети апостол Јаков хвали као чисту, мирну, кротку, покорну, пуну милости и добрих плодова (Јак.3:17). И поставши ђакон велике цркве у Риму, Арсеније провођаше живот у чистоти целомудрено, старајући се да начини од себе достојан храм Светог и свеосвећујућег Духа.

У то време у источном делу римске царевине цароваше Теодосије Велики¹¹⁵, а у западном Грацијан¹¹⁶. Имајући два сина, Аркадија и Хонорија, Теодосије им тражаше таквога учитеља, који би их научио не само људској већ и божанској философији, како би деца његова била обучена и у световној философији јелинској и у врлинској мудрости хришћанској која упућује на богоугађање. И Теодосије стаде тражити таквог човека по целој царевини, али не могаше пронаћи, јер његови изасланици налажаху много паметних и учених људи но који провођаху небогоугодни живот, или пак налажаху људе богоугодног живота но необучене у световним наукама. То натера цара те писа о томе западном цару Грацијану, молећи га да му пронађе таквог човека и пошаље њему за учитеља његовој деци. Грацијан се посаветова о томе са свјатјејшим папом Дамасом¹¹⁷, и рече папи: Биће срамота за нашу царевину, ако у њој не нађемо врлинског и мудрог човека, каквог тражи цар Теодосије, човека који би синове његове могао и философији научити, и на страх Божји упутити речју и примером свога богоугодног живота.

Пошто су по целом Риму брижљиво тражили, они не могаше наћи мудријег и врлинскијег човека од ђакона Арсенија, који живљаху по Богу и који многе превазилажаше речју и делом,

мудрошћу и животом, и већ не беше млад. Тада га они позваше к себи, казаше му за молбу источног цара, и наредише Арсенију да иде к њему. Но Арсеније на све могуће начине то одбијаше, говорећи да је он одавно оставио световне науке, пошто је решио да као клирик служи Богу; а већ је позаборављао и речи ретора и не може да их се сети, пошто жели да у чину свом безмолвно служи Цркви и олтару. Но уколико Арсеније одбијаше, утолико цар и папа наваљиваху на њега, саветујући му да их послуша у ствари корисној по хришћански свет и по сву Цркву Божју: да научи цареву децу не само књижној мудрости већ и хришћанској побожности, како она не би веровала у незнабожачке басне, и умела потом штитити и ширити свету веру хришћанску.

Напоследку Арсеније се и против своје воље покори царевом и папиној жељи, и они га послаше цару Теодосију у Цариград с великим чашћу. Када блажени Арсеније приспе у Цариград, цар Теодосије га прими врло љубазно, јер чим га угледа, цар по његовом изгледу и погледу познаде да је то Божји човек, пун мудрости и богољубља, и веома се обрадова његовом доласку. Узневши благодарност Богу, Теодосије приведе к Арсенију своју децу, Аркадија и Хонорија, и предаде му их рекавши: Ти им сада више буди отац него ја, јер је већа ствар васпитати их него родити их. Ја их поверавам теби и твојој великој благоразумности; предајем ти их пред Богом који гледа на нас; васпитавај их онако како ја желим: научи их врлини – добродетељи и мудрости, као духовни отац њихов, да би избегавали разне саблазни младићске. А за то ћеш добити вечну награду од Бога, о чесни Арсеније! Како би се ја радовао и благодарио Бога, када би их ти одгајио у побожности и врлинском животу! Све ти ово говорим и стављам на душу у присуству мојих синова, да би они сами све то чули и упамтили. Не гледај на то што су они царски синови, него их на сваки начин научи покорности и послушности према теби, јер ја хоћу да се они теби као правом оцу и учитељу у свему покорављају и буду послушни као твоја деца и ученици.

Предавши на такав начин своје синове Арсенију, Теодосије нареди да њихова школа буде близу дворца, да би он сам могао

често долазити к њима, и распитивати и пазити како се његова деца уче и живе. А блаженом Арсенију цар указа велику част, јер му даде место међу својим сенаторима, и нареди да га називају оцем не само његове деце него и њега самог, те тако сви називаху Арсенија оцем царевим и његове деце. Осим тога постоји записано казивање о томе да је блажени Арсеније био кум на светом крштењу царевих синова, Аркадија и Хонорија, пошто су обојица били крштени не као деца већ као дечац.

Узевши под своје руководство цареve синове, Арсеније се ревностно старао о њиховом васпитању и образовању; изучавао је с њима грчке и латинске књиге и сву философију, и објашњавајући им Свето Писмо упућивао их на побожан живот и на сваки прав и богоугодан пут. Нарочито их је поучавао томе, како се имају држати када Бог буде благоволео дати им управу над царвином. Говорио им је да они треба да украшавају себе не толико царском круном колико побожношћу, добрим делима милосрђа и смерношћу хришћанском; јер царевима су бивали и рђави, безбожни људи, као ранији незнабожачки цареви, но хришћански цареви треба да буду врлински људи, да угађају Богу и да људима чине добра толико да спомен њихов буде слављен кроз поколења.

Тако поучавајући Аркадија и Хонорија, премудри Арсеније им је уједно указивао свако поштовање као царевим синовима; стога им је обично предлагао да они седе на престолима, док је он стајао пред њима држећи им предавања и поуке. Но једном се догоди да цар изненада наиђе код њих, па видевши где синови његови седе а учитељ њихов Арсеније стоји, ожалости се веома и рече Арсенију: Зар сам ја тако наредио? Нисам ли ти рекао да моје синове сматраш као своје ученике и послушнике, и као децу своју, а не као цареву децу? А блажени Арсеније му смирено одговори: Царе, све има свога реда: младости је потребно учење, а царском угледу треба одавати поштовање.

Ове речи још више увредише цара, и он одврати Арсенију: Значи ти их сматраш за цареve? – Рекавши то, Теодосије скину са својих синова знаке царског достојанства, примора Арсенија да седне на престо, а синовима нареди да стоје пред њим, па рече: Ако се они покажу рђави и недостојни, онда је боље за

њих да не ступају на престо, нити да царују безумно. А ја молим Бога, боље да их у младим годинама узме са земље, него да допусти да они буду рђави, и порасту на погибао своје душе и душа других људи. – Рекавши то, цар се удаљи, а Арсеније у души својој похвали за то цара. И од тада стаде поступати по царевом наређењу: поучавао је цареve синове седећи, док су они стајали пред њим.“

Уживајући велики углед и славу, Арсеније је веома патио и туговао срцем, јер су му мрски били и слава и богатство и врева овога света, а силно је желео да служи Богу у молитвеном тиховању, сиромаштву и смирењу монашком. Зато је усрдно молио Бога да га ослободи живљења у царским палатама и удостоји усамљеничког живота пустињачког.

Једном приликом Аркадије учини неку погрешку. Арсеније се расрди на њега, и тако га силно изби прutom, да се Аркадије све до своје смрти сећао те казне, пошто му на телу беху остали трагови од тога. А то се догоди по Божјем промислу, да би се тиме Арсеније ослободио света и повукао се у пустињачки живот за којим је чезнуо. Аркадије пак, зато што је тако бијен, заче у срцу свом велику злобу на учитеља свог, и кад постаде пунолетан стаде смишљати како да убије Арсенија. Ту своју намеру он повери једном оданом маченосцу свом, и мољаше га да на неки начин потајно убије Арсенија. Али овај маченосац, бојећи се Бога и цара Теодосија и не желећи учинити такво зло, усто и волећи и поштујући Арсенија због многих врлина његових, каза кришом Арсенију насамо злу намеру Аркадијеву, и саветоваше му да чува свој живот како зна. Растужен и уплашен, Арсеније се стаде са сузама молити Богу, да га Он упути на пут спасења. И ноћу када се мољаше, би к Арсенију глас с неба који говораше: Арсеније, бегај од људи и спашћеш се!

Чувши то, Арсеније се преобуче у просјачко одело, изађе кришом из царског дворца, оде на морско пристаниште, где, по промислу Божјем, нађе лађу која плови за Александрију¹¹⁸. Он уђе у њу и крену на пут, полажући сву наду своју на Бога. Кад лађа пристаде у Александрији, Арсеније се одмах упуту у пустињски Скит¹¹⁹. И дошавши к цркви, он стаде молити

презвитере да га пострижу за монаха и наставе на пут спасења, А они, видећи по његовом лицу, изгледу и говору да је честит човек, питаху га: Ко си и откуда си? Он им одговори: Ја сам човек странац и убог.

Пошто се презвитери посаветоваше међу собом коме да дошљака повере на руковођење у подвижничком животу монашком, они га одведоше к ави Јовану Колову¹²⁰, и испричаше му о Арсенију. Сатворивши молитву, старац Јован рече: Нека буде воља Господња! – Затим старац предложи трпезу, јер беше четири сата после подне. Презвитери и старац седоше за трпезу, само Арсеније остаде стојећи, пошто га нико не позва да седне. И кад они јеђаху, Арсеније стајаше гледајући земљу и сматрајући да стоји пред Богом и светим анђелима његовим. А старац Јован узе један двопек са трпезе, баци га пред Арсенија, говорећи: Ако хоћеш, једи! – То учини старац кушајући његово смирење и желећи да сазна, да ли је он заиста дошао да се одрече себе. Међутим Арсеније размишљао у себи овако: Овај старац је анђео Божји и прозорљивац, јер, познавши да сам ја гори од пса, он ми као псу баци кору хлеба, зато и треба да је поједем као пас. – И сагнувши се, он пође четвороношке по земљи, као нека четвороножна животиња, дохвати устима кору хлеба, одбауља у један угао, и тамо је поједе лежећи на земљи. А преподобни Јован Колов, видевши толико смирење Арсенијево, рече презвитерима: Ово ће бити искусан монах! – И старац Јован веома заволе Арсенија због његовог смирења, и одмах га обуче у иночки чин, и упути га на подвижнички живот. Затим му ускоро даде келију у својој близини, наредивши му да као савршен монах живи сам.

Међутим, по Арсенијевом одласку из царевог дворца, цар Теодосије много трагаше за њим, јер много туговаше за њим. И посла на све стране да га траже, али га не могаде пронаћи, пошто Бог скриваше место боравка слуге свог све док Њему не би угодно да угодника свог објави свету на корист многима. А Арсеније, живећи у келији коју му старац даде, подвизаваше се у посту, молитви и трудовима, и сваком врлином угађаше Богу тако да својим подвизима ускоро превазиђе многе оце. Једном, када се он мољаше Богу и говораше: Господе, научи ме како да

се спасем! опет би глас с неба који му говораше: Арсеније, бежи од људи и проводи живот у ћутању, јер је то корен безгрешности.

Послушавши овај глас, Арсеније устаде и оде дубље у пустињу, направи себи малу келију, и живљаше сам у њој, старајући се на све могуће начине да практикује ћутање. У том циљу он избегаваше сваки разговор. Устремивши сав ум свој к небеском, он телом борављаше на земљи а духом друговаше са небеским силама. Сваке недеље и празника он је долазио у цркву; по свршетку богослужења одмах се ћутећи враћао у своју келију; при томе ништа ни с ким није разговарао, осим ако би га некад упитао неко поводом неке врло важне ствари; и тада би одговорио кратко, и журио одмах у своје безмолвије, у своје молитвено тиховање. И сви оци који живљаху у Скиту дивљаху се врлинском животу преподобног Арсенија.

Једном га ава Марк упита: Оче, зашто бегаш од нас? Арсеније му одговори: Бог зна да вас ја љубим, али не могу да будем једновременно и са Богом и са људима, јер на небу, иако има хиљаде хиљада и милиони милиона вишњих Сила, ипак сви имају једну вољу и једнодушно славе Бога, а на земљи много је људских воља и разних мисли, јер сваки човек има своју вољу и своју мисао, и зато ја не могу, оставивши Бога, живети с људима. (Видети о томе у Отечнику).

Тако блажени Арсеније, приближујући се Богу удаљавао се од људи, и није желео да га ико види или зна за њега. Али, слично светилнику, он се није могао сакрити под суд, пошто слава о његовим подвизима прохођаше свуда, па дође и до Цариграда.

После смрти благочастивог цара Теодосија зацари се његов син Аркадије¹²¹. Сазнавши за преподобног Арсенија где се налази и какав живот води, Аркадије му написа писмо у коме га смирено мољаше да му опрости грех младости његове, и да се помоли Богу за њега и за његовог брата Хонорија, који владаше западном половином Римске царевине¹²², да царовање њихово буде благословено Богом. Сем тога Аркадије посла писмено овлашћење преподобном Арсенију да по своме нахођењу располаже целокупним царским данком који се у Египту скупља,

раздајући га црквама, манастирима и невољнима. Преподобни Арсеније не хтеде да одговори цару писмено већ му по изасланику посла овакав усмени одговор: Реци онима који су те послали: овако говори смирени Арсеније: Бог нека вам прости, децо, и нека благослови ваше царовање, и нека вас научи да вршите вољу његову. Што ми пак писасте о данку, то Арсенију не треба, јер је он већ умро за свет, и нека нико не сматра да је он међу живима. – Са таквим одговором преподобни испрати царевог изасланика, а сам борављаше у пустињи у својој усамљеној келији, проводећи живот у ћутању и непрестано разговарајући с Богом молитвом. Понекад и друге поучаваше безмолвном житију.

Једном приликом преподобни Арсеније дође на једно место где је расло много трски. Ту затече братију иноке где седе. Пошто су трске од ветра стварале велики шум, то он упита братију: Какав је ово шум? Они му одговорише: Оче, то трске шуме од ветра. Тада им преподобни рече: Зашто онда ви седите овде и слушате шум трски? Ко истински воли ћутање, тај не може подносити ни појање птица, јер и то нарушава душевни мир, а камоли оволики шум трски.

Једанпут преподобном Арсенију дође у посету архиепископ александријски Теофил¹²³ са једним великашем, у жељи да чују од њега неку поуку. А старац, поћутавши мало, рече им: Хоћете ли испунити оно што вам будем рекао? Они му обећаше да ће испунити. Онда им старац рече: Немојте долазити тамо где чујете да се налази Арсеније. – Они се удивише оваквој речи преподобнога, извукоше из тога поуку, и отидоше.

После извесног времена архиепископ зажеље да поново види преподобног Арсенија, па му посла човека са питањем, хоће ли му отворити келију, када буде дошао к њему. Преподобни му одговори преко изасланика: Ако будеш дошао, отворићу ти; но отворим ли келију теби, онда ћу је морати отварати свима; у таквом случају ја ћу морати отићи одавде. – Чувши овакав одговор, архиепископ не оде к преподобноме, бојећи се да старац не напусти њихов крај и пређе у неко друго место.

Једном приликом неки страни монах дође келији преподобног Арсенија са жељом да га види, и закуца на врата. Мислећи да је то послушник који му прислужује, старац одмах отвори врата. Но кад угледа страног инока, он паде ничице, да посетилац не види његово лице. Инок пак мољаше старца да се дигне са земље. Но Арсеније не хте нипошто да устане, и одговори иноку: Нећу устати док ти не отидеш одавде. – И стварно, он дуго не устаде, иако га је инок много молио, али га није могао умолити. Најзад инок отиде.

Другом приликом опет неки инок дође издалека у скит, желећи да види преподобног Арсенија. И мољаше братију да га одведу до келије преподобнога, рекавши: Желим да поразговарам са оцем Арсенијем. А братија му одговорише: Причекај, брате, до недеље, па ћеш га видети када дође цркви. Но инок им на то одврати: Нећу ни јести ни пити док не видим преподобнога. Онда братија послаше са њим једнога монаха да га одведе до старчеве келије, удаљене од скита тридесет стадија. Када дођоше до келије, они закуцаше. Старац им отвори врата, пусти их у келију, па седе ћутећи и гледајући у земљу. Онда седоше и они, и ћутаху, и ниједан од њих не проговори ни реч. Пошто су тако дуго седели и ћутали, скитски монах најзад рече: Ја идем натраг, јер имам посла у цркви. – И он устаде и хтеде да пође. Уто и далечни инок, немајући храбрости да остане са старцем, рече: Идем и ја с тобом. И уставши, он се поклони старцу и изађе из келије, не чувши ниједну реч из уста преподобнога.

После тога овај далечни инок моли скитског инока да га одведе к Мојсију, који од разбојника покајањем постаде монах. Овај пристаде и одведе га преподобном Мојсију. Блажени Мојсије прими их с радошћу, одмори их, угости их и, указавши им велику љубав,пусти их. Путем скитски инок упита посетиоца: Ето, видео си и оца Арсенија и оца Мојсија. Ко ти од њих двојице изгледа бољи? Овај одговори: Бољи је онај који нас с љубављу прими.

Чувши за то, један од отаца се помоли Богу, говорећи: Господе, кажи ми ко је од ове двојице савршенији и достојнији веће благодати твоје: да ли онај који бега од људи ради Тебе

или онај који прима људе ради Тебе? – И овај отац као одговор на своју молитву имаде овакво виђење: виде он две лађе које пловљаху једном великом реком; у једној се налажаше преподобни Арсеније, и Дух Божји управљаше његовом лађом у великој тишини; у другој беше преподобни Мојсије и с њим анђели Божји, који управљаху лађом и стављаху мед у уста Мојсију. – Ово своје виђење овај отац исприча осталим искусним оцима подвижницима, и пошто расудише, они се сложише да је Арсеније, који проводи живот у ћутању, савршенији од Мојсија, који прима посетиоце, јер са Арсенијем борави сам Бог, а са Мојсијем анђели Божији.

Уклањајући се на све могуће начине од сусрета и разговора са људима, преподобни Арсеније је много строжије чувао себе од сусрета и разговора са женама, што се може видети из следећег случаја. Једна богата бојарка, благочестива, целомудрена, веома богобојажљива и света по животу чу за преподобног Арсенија, и захеле да га види. Са том намером она допутова из Рима у Александрију к Теофилу архиепископу и моли га да наговори светог Арсенија да је прими. Архиепископ је прими с великом чешћу, пошто је била из једне од најугледнијих сенаторских кућа, и стараше се на све могуће начине да издејствује да је свети старац прими и да јој свој благослов, јер је толики пут превалила ради тога. Али сав архиепископов труд би без успеха, јер свети старац не само није желео да је прими, него није хтео ни да чује за жену.

Сазнавши то, бојарка нареди својим слугама да се спреме за пут, рекавши: Надам се у Бога мог, да ће ме удостојити да видим Арсенија, јер сам дошла да видим не човека, – пошто у нашем граду има много људи, – већ пророка. Ради тога сам и предузела тако далек пут.

И бојарка крену у пустињу код светог старца. Када се приближи његовој келији, догоди се, по промислу Божјем, да старац беше ван келије. И она, пришавши му неочекивано, припаде к ногама његовим. Он јој нареди да устане, па гледајући је право у лице с гневом јој рече: Ако си хтела да видиш моје лице, ево ти – гледај! Но она не могаше од стида ни да га погледа. Тада јој старац рече: Ако си чула за нека моја

добра дела, требало је да њих гледаш и да се на њих угледаш. А да видиш лице моје, шта ти то треба? И како си се усудила да кренеш на толики пут? Не знаш ли да си жена и да никуда из куће не треба да излазиш? Зар си ради тога дошла овамо, да би се, кад се вратиш у Рим, стала хвалити другим женама како си видела Арсенија? Ако то будеш учинила, ти ћеш отворити пут римским женама ка мени. – А она одговори: Ако Господ да да се вратим, ја никоме нећу допустити да дође код тебе, да те не би ометали у подвизима твојим. Но молим те: помоли се сада за мене Богу, и увек ме спомињи у светим молитвама својим. На то јој старац рече: Молим Бога да изглади у срцу моме сећање на тебе.

Чувши то, бојарка оде од старца смућена. И када допутова у Александрију, она се од туге разболе. Обавештен о њеној болести, архиепископ јој оде у посету, и распитиваше је за узрок њене болести. Бојарка му одговори: Боље би било за мене да нисам ни долазила овамо. Јер ја молих старца да ме спомиње у молитвама својим, а он ми на то рече: Молим Бога да изглади у срцу моме сећање на тебе. И ето због тога умирем од туге. Архиепископ јој тада рече: Не тугуј због тога, кћери. Старац је то рекао не без разлога, јер си ти жена, а преко жена ђаво чини многе пакости светим људима. Старац ти је дакле рекао те речи, строго чувајући себе од ђаволских искушења; а за душу твоју он се моли и молиће се стално. – Бојарка се утеши од ових речи, и с радошћу отпутова у своју постојбину.

Боравећи у своме безмолвију, преподобни Арсеније се сав умом удубљиваше у богомислију пламтећи серафимском љубављу према Богу тако да је од пламености богомислија сав био као огањ. Једанпут неки брат из скита дође послом к старчевој келији и, погледавши кроз прозорчић, виде старца где стоји на молитви сав као огањ, и препаде се. Пошто беше достојан овог виђења, брат постоја мало па закуца на врата. Старац изађе из келије и, видевши брата престрављеног, упита га: Јеси ли одавно овде? Не виде ли ти нешто нарочито? Брат одговори: Ја ништа не видех. – Затим поговоривши с њим пословно, старац отпусти брата.

Причаху о овом преподобном старцу и то да, када је живео на царском двору, ни један дворјанин није носио лепше хаљине од њега; а када се одрекао света, нико међу монасима није носио горе хаљине од њега. Но из живота у свету у њега беше остала једна мала навика: понекад је седео пребацивши ногу преко ноге. Неки од братије виђали су то, али се нико не усуђиваше да му стави примедбу поводом тога, пошто га сви веома уважаваху. Но само један од њих, ава Пимен, предложи братији: Хајдмо код аве Арсенија, и ја ћу у његовом присуству сести онако као што он има обичај да седи, па ми ви онда приметите како не седим лепо. Ја ћу на то молити за опроштај, и ми ћемо на тај начин исправити старца. – И братија одоше, и тако урадише. А преподобни Арсеније, сазнавши да не доликује монаху да тако седи, напусти од тада своју навику.

Блажени Арсеније бејаше толико смирен, да је и од простих монаха тражио корисне поуке. Тако, разговарајући једном са неким старцем, Египћанином, он га мољаше да га научи како да одгони од себе небогоугодне помисли. То сазнаде други брат, који потом упита Арсенија: Зашто ти, оче, који си толико учен, и знаш грчки и латински језик, молиш простака да те научи како се одгоне греховне помисли? Преподобни му одговори: Грчку и латинску световну науку знам, али још нисам могао да научим азбуку врлинског живота коју тај простак зна. – Ово свети Арсеније рече, да покаже да је смирење темељ свих врлина, као што је азбука темељ свих наука; и ако неко изучи све световне науке а нема истинског смиреноумља, тај не може наћи пут спасења Божјег.

Осим смирења преподобни Арсеније поседоваше и велико умилење. У току целог живота, кад год је седео и радио рукодеље, он је држао на крилу мараму, на коју су из очију његових падале сузе које је он непрекидно ронио. Телом он беше врло бодар; по цео дан је радио, по сву ноћ се Богу молио, по мало кад је спавао. А кад га је сан савлађивао, он је говорио сну: Хајд' овамо, зли слуго, али се не задржавај код мене! – И онда би одремао мало седећи, па би затим убрзо протрљао очи, устао и стао се молити Богу. А ученицима својим говораше: Монаху је доста један сат спавања. Уочи пак сваке

недеље, он је од увече па све до изласка сунца проводио стојећи на молитви са рукама подигнутим горе.

Рукодеље преподобног старца састојало се у плетењу котарица и ужа од палмовог лишћа. Воду пак у којој је квасио палмово лишће није мењао по читаву годину дана, само је понекад доливао у њу помало воде. Због тога га неки од братије питаху: Зашто, оче, не мењаш воду у којој квасиш палмово лишће? А светитељ им одговараше: Уместо тамјана и миомирних мириса којих сам се намирисао живећи у свету, треба сада да миришем овај смрад, да би ме у дан Страшнога суда Господ избавио од неподношљивог смрада пакловог.

Понекад су овоме оцу демони досађивали преко искушења. Брат који је служио њему, приближивши се келији, чуо би у таквим случајевима старца где вапије к Богу: Не остави ме, Господе! Иако ништа добро не учиних пред Тобом, но дај ми, по благодати твојој, да бар сада поставим добар почетак!

Једном се догоди те се преподобни Арсеније разболе. Онда дођоше скитски монаси код преподобнога, узеше га и однесоше у болницу поред цркве, да га тамо подворе. Они га положише у меку постељу, и под главу му метнуше мек јастук. А брат неки дође у посету болеснику, па видевши преподобног на мекој постељи са меким узглављем саблазни се и рече: Је ли то отац Арсеније? И зар он лежи на тако мекој постељи? – То чу један презвитер, позва овога брата, па му насамо рече: Брате, док си био у свету шта си био, и какав си живот водио? Он одговори: Био сам чобанин, и дане сам проводио у великим трудовима и невољама. Презвитер га поново упита: А сада како живиш? Он одговори: Сада живим спокојно, имам све што ми треба, и немам никакве невоље. Онда му презвитер рече: А овај отац Арсеније, кога ти видиш, док беше у свету, беше отац царевима, и двораху га хиљаде слугу у сјајним хаљинама и са златним појасима и огрлицама; постеља његова беше скупоцена, и богатство његово неисцрпно. А ти си стоку чувао и био сиромаш, и ниси имао такво спокојство у свету какво сада имаш у монаштву; ти се дакле сада одмараш од световних послова, а отац Арсеније се сада труди и злопати у сиромаштву после одмарања и изобиља у свету. – Тронут речима презвитера, брат

се поклони презвитеру и, просећи од њега опроштај, рече: Заиста је, оче, тако: ја сам овамо дошао на одмор од труда, а отац Арсеније је овамо дошао на труд од одмора. – Добивши тако душекорисну поуку, брат тај оде.

Једне године би најезда варвара на тај крај, и сви иноци побегоше из скита у градове и насеља, само преподобни Арсеније не хте да иде из пустиње у град, и говораше: Ако ме Бог не чува, зашто бих онда и живео на земљи? – Варвари опустошише скит, али преподобног Арсенија не моглоше наћи, пошто Бог заклањаше слугу свог. Затим, размисливши у себи, он, да га оци не би хвалили и да се у њега не би увукло неко славољубље, крену путем куда и оци побегоше. А због опустошења скита он много плакаше, говорећи: Свет је погубио Рим, а иноци погубише скит.

Када варвари напустише скит, оци се вратише на своје место, обновише скит, и стадоше живети као и раније. С њима се и преподобни Арсеније врати у своју келију.

Једном приликом преподобном Арсенију донеше из Рима завештање неког бојара, сродника његовог, који пред смрт остави Арсенију сва своја огромна богатства, да их употреби како хоће. Преподобни узе завештање, и хтеде да га поцепа; али изасланик паде пред ноге његове говорећи: Молим те, оче, не цепај то завештање, јер ће га од мене тражити они који ме послаше. – Преподобни му врати завештање читаво, рекавши: Ја сам пре њега умро; и како он, који је недавно умро, проглашава својим завештањем за наследника своје имовине мене, мртваца? – И врати натраг изасланика са завештањем.

Преподобни се није стално подвизавао на једном и истом месту, већ се понекад пресељавао из скитске пустиње на друга још усамљенија места, да би избегао посете и сусрете са људима, пошто су му нарушавали душевни мир. И тако се преподобни неко време подвизавао у Трогину, око Вавилона према граду Мемфису, затим у Канопи Александријској, и у неким другим пустињским местима. Потом се поново враћао у скит, и тако нико није могао знати начин његовог живљења.

Једном, кад преподобни живљаху у јужним пределима Египта, у њему се јави жеља да остави своју келију и пређе на

друго место, пошто га многи посетиоци узнемираваху и безмолвије му нарушаваху. И не узевши са собом ништа он крену на пут, рекавши двојници својих ученика, Александру и Зоилу: Ти, Александре, остани овде, а ти, Зоиле, хајде са мном до реке и потражи за мене лађу која плови за Александрију, па се онда врати к своме брату Александру. – Ове старчеве рече веома смутише његове ученике, али се они не усуђиваху да га питају, зашто одлази од њих. И отплови старац у Александријски крај, и тамо се тешко разболе, и болова не мало времена. А ученици његови, Александар и Зоил, оставши у старчевој келији, стадоше се питати међу собом, не увреди ли неко од њих преподобног старца неким непослушањем. И не налазећи у себи кривицу, они туговаху за старцем. А када преподобни оздрави, рече сам себи: Идем сада к ученицима својим. – И уставши пође. Приближивши се реци путем којим иђаше много света, одеће преподобнога дотаче се нека жена Египћанка. То увреди старца и он је прекори што се она, жена, усудила дотаћи се одеће монахове. А жена му рече: Ако си монах, онда иди у пусту гору! – Ове речи тронуше старца, и он је често говорио себи, понављајући речи те жене: Арсеније, ако си монах, онда иди у гору, и скитај по пустињи. Најзад преподобни стиже у место, звано Камен, где живљаху ученици његови, Александар Зоил. Изишавши му у сусрет, они падоше пред ноге његове и плакаху од радости. Плакаше и старац, загрливши их. Затим ученици рекоше старцу: Твој одлазак одавде, оче, велику нам је тугу задао, јер неки монаси говораху да ава Арсеније не би напустио своју келију, да га ученици нису огорчили својом непослушношћу и непокорношћу. Старац им на то рече: Децо, и ја сам то исто помислио, да ће монаси тако објашњавати мој одлазак одавде; зато сам се и вратио к вама. Сада монаси могу рећи за мене: Голуб који излете из ковчега Нојева, не наставши чврсто тле где би стао ногом својом, врати се опет к Ноју у ковчег. Таквим речима светитељевим ученици се утешише, и од тога времена живљаху сви заједно све до кончине светитељеве.

Једном, када се преподобни Арсеније налазио у својој келији, би му овакво откривење од Бога. Он чу глас који му говораше: Изађи из келије, и ја ћу ти показати дела људска. –

Старац изађе из келије, и би као у усхићењу, и виде анђела Божја који га узе за руку и поведе на једно место. Ту му показа црног човека који је секао дрва, и већ био насекао велики товар; и покушаваше тај човек да та дрва натовари себи на леђа и понесе, али није могао, пошто товар беше тежак. И уместо да уклони неколико дрвета из тешког товара и тиме га олакша, тај човек продужи и даље сећи дрва, и поново покуша да товар подигне, али није могао; ипак он и даље сецијаше дрва, и све више увеличаваше товар. Затим анђеол Господњи одведе одатле блаженог Арсенија, и показа му другог човека који је стајао на бунару, вадио воду из бунара и сипао је у избушен и рупав суд; вода је истицала из суда и поново се враћала у бунар, но човек се и даље узалуд трудио вадећи воду. Напослетку анђеол показа преподобноме ново виђење: Арсеније угледа цркву са отвореним вратима и два коњаника, сваки са мотком попречно ношеном у рукама; коњаници су хтели да пројашу кроз црквена врата, али нису могли, пошто греде држаху попречно, и један другоме сметаху; уместо да један пропусти другог, они су покушавали да једновременно прођу кроз врата, зато су се све време ломили око врата и никако нису могли да уђу у цркву.

Старац онда упита анђела који га је водио: Шта значи ово виђење? – И анђеол му објасни овако: Два човека који у рукама носе по греду, то је слика људи врлинских но гордих, који не желе да се смире један пред другим; они неће ући у царство небеско већ остају ван њега, због гордости своје којом погубљују све врлине своје. Човек пак који вади воду и сипа је у рупав суд, означава човека који има нека добра дела али који и грехе не напушта; он се узалуд труди, пошто гресима својим онемогућује ону награду коју би могао добити од Бога. А црни човек који сече дрва и све више отежава свој товар, слика је човека који живи у многим гресима, и место да се каје он гомила безакоње на безакоње. – Ово виђење преподобни Арсеније казиваше ученицима својим за поуку, али, по смирености својој, он га казиваше не као своје већ као виђење неког другог старца.

Осим тога, свети Арсеније казиваше ученицима својим и о другом страшном откривењу о Божанственим Тајнама

Христовим, које су имали други оци пустињаци. Бејаше, казивао је Арсеније, у скиту један старац велики по животу, и славан међу монасима због својих врлина. Прост и неук, необучен у Светом Писму, он се саблажњаваше неверјем односно Пречистих Тајни, и говораше: Хлеб који примамо из светог олтара, и чаша којом се причешћујемо, нису истинито тело и крв Христова, већ само слика тела и крви Христове. – Чуше то два искусна старца и, знајући да он то говори не из злобе већ из простоте и незнања, договорише се да га исправе у томе. Са том намером они одоше к њему. Пошто поразговараше о неким другим душекорисним стварима, они додадоше и ово: Чусмо, оче, за једног брата како неправилно учи, говорећи: да хлеб који примамо и чаша коју пијемо из светог олтара – нису истинито тело и крв Христова, већ само њихово изображење. А старац им одговори: Ја сам који је говорио то. Они га, онда стадоше молити, говорећи: Немој мислити тако, оче, већ веруј онако како нам предаде света Саборна Црква. Јер ми верујемо и исповедамо, да је хлеб – истинито Тело Христово, и вино у чаши – истинита Крв Христова, а не изображење тела и крви. – И за доказ тога они приведоше многа сведочанства из Светог Писма и из дела светих Отаца, старајући се да убеди старца да он погрешно учи. Али он у простоти својој говораше: Ако се на очигледан начин не убедим, нећу поверовати. Тада му старци предложише: Хајде, оче, да се сви троје помолимо Богу за ово, постећи сву седмицу, да нам открије ову тајну. Ми верујемо да ће нам Он открити ту тајну, пошто не жели да пропадне дугогодишњи труд твој.

Старац с радошћу пристаде на њихов предлог. И сви се затворише, сваки у својој келији, на целу недељу, проводећи време у посту и молитви. И у молитви својој старац онај говораше Богу: Господе, ти знаш да ја тако мислим не из злобе, већ што простим умом својим не могу да разумем и постигнем ту тајну. Стога ми, по доброти својој, откриј истину, да не блудим у неверју. – Тако исто и она два старца молећи се говораху: Господе, откриј брату нашем ову велику тајну твоју, да не остане у неверју и не упропасти свој труд и врлине.

Бог услиши њихове молитве, и откри им страшну тајну ону на овај начин. Када се наврши седмица њиховог поста и молитве и освану недеља, сва три старца одоше у цркву на божанствену литургију, и стајаху заједно на једном месту. И Господ им отвори очи: Када би положен хлеб на светој трпези, они место хлеба угледаше мало детенце. У тренутку пак када свештеник пружи руку да преломи хлеб, они угледаше анђела Господња где сиђе с неба са ножем у руци; и заклавши детенце, анђеоло нали крв у чашу; и када свештеник ломљаше хлеб, анђеоло разломи тело на частице. И када настаде време за причешћивање, заједно са осталом братијом приступи да се причести и брат који није веровао: и прими у руке месо сирово и крваво,¹²⁴ и исто тако виде у чаши крв, и препавши се старац у ужасу повика: Верујем, Господе, да је хлеб овај – Тело твоје, и вино ово – Крв твоја, – И тог тренутка месо постаде хлеб, и крв – вино; и старац се причести са великим страхом и умилењем. А она друга два старца рекоше му: Христос Бог зна да човек не може јести сирово месо и пити крв; зато и даје пречисто Тело своје под видом хлеба, и животворну Крв своју под видом вина, да би причасници примали то с вером. – Затим старци узнеше благодарност Христу Богу за ово откривење, и што не допусти да врлински старац пропадне због неверја.

Једном брат неки упита аву Арсенија о томе шта је корисно за душу. Преподобни му одговори: Старај се на све могуће начине да све што мислиш у уму свом буде угодно Богу, па ћеш лако победити спољашње грехе. – Ово светитељ рече, да покаже како се сви греси и страсти рађају из рђавих мисли ума, које срце прима и са насладом их задржава; а ко исправља ум свој пред Богом и одгони рђаве помисли чим се појаве, тај отсеца страсти и побеђује греховне жеље.

Другом приликом старац рече: Ако ми истински будемо тражили Бога, Он ће сам доћи к нама, и ми ћемо Га видети; и ако Га чистим животом задржимо код себе, Он ће остати с нама.

Један старац упита аву Арсенија: Оче, шта да радим? Помисли ми веле: стар си, те не можеш да се постиш и трудиш због старости; иди дакле, посећуј болеснике, јер је то знак љубави. – А преподобни, схвативши да је та помисао искушење

ђаволско, рече старцу: Једи, пиј, спавај, не ради ништа, само не излази из своје келије. – Тако рече преподобни отац наш Арсеније, јер је знао да иноку, који излази из своје келије и приближује се световним насељима, враг поставља многе замке саблазни и искушења. Уопште, без јаког разлога не треба да излази из своје келије и манастира онај који је умро за свет, као што и мртавац не излази из свога гроба. Монах који по својој вољи излази из манастира, уистини је мртав, јер је умро душом.

Још говораше светитељ: Има много људи који се старају да сачувају телесну чистоту, и ради тога умртвљују тело своје постом, бдењем и многим трудовима; али је мало оних који чувају душу своју од греха славољубља, честољубља, среброљубља, зависти, братомржње, гнева, злопамћења, осуђивања, гордости. Такви су споља чисти телом, а душом су веома прљави, те су слични окреченим гробовима, који су унутра пуни смрдљивих костију. Блажен је ко се стара да сачува од сваке прљавштине како тело тако и душу, јер блажени су чисти срцем, јер ће Бога видети (Мт. 5, 8).

Неки брат рече преподобноме: Свети оче, изучио сам многе књиге и псалме, и трудим се да их приљежно читам, али немам умилења при читању, пошто не разумем силу Светог Писма; због тога веома тугујем. Преподобни му одговори: Чедо, ти треба да се непрестано поучаваш у читању речи Господњих, макар и не разумевао силу њихову и немао умилења. Слушао сам, казивао је ава Пимен и други свети оци, да омађијачи змија сами не разумеју оне речи које изговарају, али змије, слушајући њихове речи, укроћују се и дају им се у руке, као да разумеју њихове речи. Тако и ми можемо радити, макар и не разумевали силу Светог Писма. Јер када ми непрестано имамо у устима својим речи Светог Писма, тада демони, слушајући их, спопада их страх и они беже од нас, не подносећи речи Светога Духа који је говорио кроз слуге своје, пророке и апостоле.

А када се приближи време престављења преподобног Арсенија к Богу, он рече ученицима својим: Када умрем, немојте давати даћу за мене и позивати братију на јело и пиће, него се само постарајте да се приноси Божанска Жртва за грешну душу моју. – Чувши то, ученици се узнемирише и почеше плакати. Но

преподобни им рече: Не плачите, децо! Још није настао час моје кончине, мада је близу. Тада га ученици запиташе: Како ћемо те сахранити, оче? Он им одговори: Вежите ми ноге конопцима, па ме одвуците у гору. – А пред престављење, он се уплаши и стаде плакати. Видевши га где плаче, ученици га упиташе: Зар се и ти бојиш смрти, оче? Он им одговори: Стварно, ја сам увек осећао страх од смрти у све дане монаштва мога, почињући са даном у који примих монаштво. – И усну блаженим сном смрти преподобни отац наш Арсеније, предавши своју свету душу у руке Господа свог, коме усрдно послужи. Усну 448. године.

Када ава Пимен чу да се ава Арсеније преставио, заплака и рече: Блажен си, оче Арсеније, што си плакао у све дане живота свог; због тога ћеш се вечито веселити. Јер ко овде не плаче добровољно, плакаће тамо после смрти у мукама невољно, али од тога неће бити користи.

Прича се за преподобног Арсенија да је често говорио себи ове речи: Арсеније, зашто си дошао овамо? Дошао си не ради одмора него ради труда, не ради ленствовања него ради подвига. Стога, подвизавај се! труди се! не лењи се! – Још је светитељ често говорио и ово: Много пута сам се кајао за речи које сам изговарао, а за ћутање – никада.

Ава Данило казује за преподобног Арсенија, да никада никоме није хтео говорити о питањима из књига, мада је могао, јер је добро знао Свето Писмо. Он је тако радио, да се не би показао мудар и учен. Он никада никоме није писао писма, сматрајући себе простаком и незналицом Христа ради. Он никада није улазио у олтар, мада је имао право на то пошто је био ђакон, него је увек заједно са простим монасима приступао Божанским Тајнама. Све је то радио из великог смирења свог. А када је долазио у цркву на богослужење, он је стајао иза стуба, да не би он видео ничије лице и да не би нико видео његово лице.

По спољашњем изгледу преподобни Арсеније био је као анђео; сав сед, чист телом, сув од великог уздржања, имао је браду до појаса; трепавице су му биле отпале од непрестаног плача; био је висок растом; али погрбљен од старости. Свети Арсеније скончао је блаженом кончином, пошто је провео

педесет и пет година у монашким трудовима и подвизима, постом и молитвама угађајући Богу; у скиту је провео четрдесет година; десет година провео је у месту, званом Трогин, у околини Мемфиса; затим је проживео три године у Канопи, близу Александрије; одатле се поново вратио у Трогин, ту провео две године, ту и уснуо у Господу. Свега поживео сто година и нешто више. Био је то муж добар, пун Духа Светога и вере. Његовим светим молитвама нека се и ми удостојимо добити опроштај грехова и живот вечни у Христа, Господа нашег, коме слава са Оцем и Светим Духом вавек, амин.

СПОМЕН СВЕТЕ ЕМЕЛИЈЕ

Мати светог Василија Великог. У младости желела остати доживотном девојком, но буде принуђена у брак. Родила деветоро деце, и тако их надахнула духом Христовим, да су петоро од њих постали светитељи хришћански, и то: Василије Велики, Григорије епископ Ниски, Петар епископ Севастиск, Макрина и Теозвија. У старости постројила манастир, где је живела са својом ћерком Макрином, и где се упокојила у Господу 8. маја 375. године.¹²⁵

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЦЕЛЕ ЧЕТЕ ВОЈНИКА

Свети војници Христови за Христа пострадаше мачем посечени.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ МИЛИЈЕ СЛАВОПОЈЦА

Овај преподобни песмопојац песмама прослављаше Бога, и тако поживевши престави се у миру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АРСЕНИЈА ТРУДОЉУБИВОГ

Монах Кијевски. Никад себи није одмора давао, но непрекидно се трудио. Храну је узимао само једном дневно, по заласку сунца. Подвизавао се и упокојио у четрнаестом столећу.

СПОМЕН ЧУДА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

Овога дана врши се спомен чудесног исцељења које милостиво учини Пресвета Богомати и Приснодјева Марија над младићем Стефаном, неправедно ослепљеним, у селу Колнопи наспрам острва Крфа, 1530. године.

9. Maj

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ПРОРОКА ИСАИЈЕ

Време пророчке службе светог Исаије било је тешко време у животу јеврејског народа. У дане овог великог пророка Израилско царство је престало да постоји, а јудејско је одживљавало своје последње године пред вавилонским ропством. Овај болни удес, потчињење „изабраног народа“ под тешку руку незнабожачких царева, био је јеврејском народу наказање од Господа зато што се одметнуо од Бога, све више и више тонући у безакоњу и идолопоклонству. Нарочито је Царство израилско силно отступило од завета Божјег, због чега га убрзо и постиже казна, док је у Царству јудејском повремено блистала нада на бољу будућност. И што се у Јудеји није потпуно угасио огањ свете ревности по Богу, и што је Господ оклевао са казном, има се у главноме захвалити пророчној делатности светог пророка Исаије.

Свети пророк Исаија беше из племена Венијамина, од царскога рода. Роди се у Јерусалиму око 760. године пре Христа. Отац му Амос беше рођени брат Амасије цара јудејског. Васпитан у страху Божјем и научен закону Господњем, Исаија када постаде пунолетан ступи у законити брак, узевши богобојажљиву жену која такође беше пророчица. Она му роди два сина. О томе сам свети пророк каже: Приступих к пророчици, то јест к супрузи мојој, коју узех за жену из збора девица што у храму Господњем до пунолетства свог служаху Господу; она беше врлинска и света, навикнута да се непрестано моли, и удостојена благодати пророчке због богоугодног живота свог (ср. Ис. 8, 3). Она би назвата пророчицом са два разлога: прво, што беше пророкова супруга, и друго, што и сама доби од Бога дар пророковања. И она заче од мужа свог светог Исаије пророка, и роди сина. Стога Исаија говори: Ево ја и деца коју ми даде Бог (Ис. 8, 18). Овде, по мишљењу тумача, свети пророк говори о својој рођеној деци. Још се у Књизи пророка Исаије помиње син његов Јасув (Ис. 7, 3). А блажени Јероним прича по јеврејском казивању и то, да је свети Исаија био по мајци дед цару Манасији, мучитељу свом,

јер се Манасија роди од кћери његове Офовије, удате за цара Језекију.

Свети Исаија би призван на пророчку службу у време цара јудејског Озије. А цар Озија беше син цара Амасије, рођеног брата Исаијиног оца Амоса. И свети Исаија пророкова у дане цара Озије, и у дане Озијина сина цара Јоатана, и у дане Јоатанова сина цара Ахаза, и у дане Ахазова сина цара Језекије, и у дане Језекијина сина цара Манасије, од кога и пострада. А шта је и како је пророковао свети Исаија, јасно нам показује његова опширна књига. Из ње се јасно види и његов богоугодни живот. Јер он постаде толико мио Богу, да се удостоји и Бога видети где седи на престолу високу и издигнуту, а око Њега стајаху шестокрили серафими кличући: Свет, свет, свет је Господ Саваот¹²⁶; пуна је сва земља славе његове. И задрмаше се прагови на вратима од гласа којим викаху, и дом се напуни дима. Када то свети Исаија виде, он се напуни великога страха, и рече себи: Јаох мени, јер се ја човек нечистих усана, и који живим усред народа нечистих усана, удостојих да својим очима видим Господа Саваота. Тада к преплашеном пророку би послат један од серафима држећи у руци жив угљен, који клештима узе са олтара, и дотаче се уста његових говорећи: Ево, ово се дотаче уста твојих, и Господ ће узети безакоња твоја, и грехе твоје очистиће. Потом свети Исаија чу глас Господњи који му говораше: Кога ћу послати? и ко ће нам ићи? Исаија рече: Ево мене, пошљи мене. И посла га Господ к људима својим, да грешницима саветује покајање, и да им објави ствари онога света, то јест различне казне ако се не покају, а милост и опроштај ако се обрате Богу покајањем (Ис. 6, 1–11).

После овог виђења отпочину на светом Исаији Дух Божји, који му откриваше тајне садашњости и будућности и крепљаше га у мучној борби за правду Божју међу богоборним сународницима његовим. И пророковаше свети Исаија о разним предметима: о освојењу Галилеје и Самарије од Асираца, о најезди Сенахерима на Јудеју, и о разорењу многих земаља и градова путем разноврсних ратова. Но нарочито је пророк Божји пророковао о Христовом зачећу и рођењу од Пречисте Дјеве

ради спасења рода људског. О томе он говори: Ето девојка ће зачети и родиће Сина, и наденуће му име Емануило, што значи: с нама Бог (Ис. 7, 14). Изаћи ће шибљика из стабла Јесејева (то јест Пречиста Дјева), и изданак из корена његова изникнуће (то јест Христос); и на њему ће почивати Дух Божји (Ис. 11, 1–2). Дете нам се роди, син нам се даде, коме је власт на рамену, и име ће му бити: весник великог савета, Бог силни, отац вечни, кнез мира (Ис. 9, 6). А о страдању Христовом он предсказа ово: Он болести наше носи и немоћи наше узе на се; би рањен за грехе наше и мучен за безакоња наша; кар беше на њему нашега мира ради, и раном његовом ми се исцелисмо; као овца на заклање вођен би и као јагње немо пред оним који га стриже не отвара уста своја (Ис. 53, 4–7). А о крсту Христовом он унапред објави ово: Слава Ливанска теби ће доћи, кипарис, јела и кедар, да украсе место светиње моје, – говори Господ – да бих прославио место ногу својих (Ис. 60, 13). Затим о страшном другом доласку Христовом он претсказа ово: Гле, Господ ће доћи као огањ, и кола ће му бити као вихор, да излије гнев свој у јарости и претњу у пламену огњеном. Јер ће Господ огњем судити свој земљи (Ис. 66, 15–16).

Свети Исаија живљаше презрен од света, јер иако бејаше рођак царевима јудејским и могаше имати огромна богатства и славу овога света, он ипак све то презре Бога ради. И са богоугодном супругом својом он живљаше у добровољном сиромаштву и смирењу, и у великом уздржању и мучењу тела; одећа његова беше сура врећа на голом телу, једно ради смирења, друго ради умртвљења тела, и треће ради примера покајања грешним људима. И таквим смирењем он мољаше Бога за грешне људе. Једанпут је три дана ходио сасвим наг по улицама Јерусалима проричући скори пад Јерусалима под асирског цара Сенахерима, и опомињући цара и главаре народне, да се не уздају у помоћ Мисираца и Етиопљана, пошто ће и ови ускоро бити покорени од истога Сенахерима, него да се уздају у помоћ Бога свевишњега. Тада рече Господ: Како иде слуга мој Исаија го и бос за знак и чудо што ће бити до три године Мисиру и Етиопији, тако ће одвести цар асирски у ропство Мисирце и Етиопљане у сужањство, децу и старце, голе

и босе и голих задњица, на срамоту Мисирцима (Ис. 20, 1–6). И ово пророчанство Исаијино убрзо се испуни: асирски цар Сенахерим, чувши да Етиопски цар Тарак иде на њега помажући Јудејцима, окрену се противу њега, победи га, освоји и оплени земљу египатску и Етиопску, па онда поново навали на Јудеју освајајући њене градове. И хваљаше се да ће Јерусалим заузети, и хуљаше Бога вишњег преко војводе свог Рапсака, кога са великом војском посла на Језекију.

Свети Исаија беше и велики чудотворац: када у Јерусалиму за време опсаде од туђинаца беше велика беда, а нарочито оскудица у води, свети пророк Исаија молитвом својом изведе извор воде испод горе Сиона, и тај извор би назван Силоам, то јест послан, као од Бога, жедним људима ради молитве пророкове. Чудесан беше тај извор, јер воду даваше само Јудејцима, а за странце биваше сув. Исто тако свети пророк молитвом својом избави град Јерусалим од опсаде варварске. Јер једне ноћи изиђе анђео Господњи и поби у околи асирском сто и осамдесет пет хиљада; и кад усташе ујутру, а то све сами мртваци. Од тога се препаде Сенахерим и побеже са стидом од Јерусалима, и остаде у Ниневији где и убијен би од својих синова.

Још свети Исаија исцели цара Језекију од болести којом се разболе на смрт, и извести цара Језекију од стране Господа, да му се ради молитве и суза додаје његовом веку петнаест година. И као доказ истинитости тога Господ поврати сунце за десет степени по степенима по којима беше сишло (4. Цар. 20, 1; Ис. 38, 4. и 5). И би дан тај дуг, слично дану у који Исус Навин заустави сунце побеђујући непријатеље. Ово чудо удиви сав свет, и цар вавилонски Меродах Валадан син Валаданов, посла изасланика са писмом и даровима у Јерусалим цару јудејском Језекији, пошто беше чуо да је био болестан на смрт па оздравио; и питаше га за чудо односно сунца, јер и за то беше чуо цар вавилонски. Језекија се веома обрадова изасланицима цара вавилонског, и показа им све ризнице своје; али то не би по вољи Господу. Тада дође к цару Језекији свети пророк Исаија и рече му: Шта видеше у твом двору људи који дођоше из Вавилона? Језекија одговори: Видеше све што има у мом

двору; није остало ништа у ризницама мојим да им нисам показао. На то му рече Исаија: Чуј реч Господа над војскама: Ево иду дани, вели Господ, кад ће се однети у Вавилон све што има у кући твојој, и што су сабирали оци твоји до данас, неће остати ништа. И синове твоје, који ће изаћи од тебе, које ћеш родити, узеће да буду дворани у двору цара вавилонскога (Ис. 39, 1–7). Ово се пророштво светог Исаије зби касније, а цар Језекија сконча у миру, и би сахрањен поред својих предака.

После кончине цара Језекије поче царовати син Језекијин Манасија, коме беше дванаест година. И чињаше што је зло пред Господом. Јер када одрасте он стаде ходити не по заповестима Господњим, него по гадним делима незнабожаца: подиже храмове идолима и жртвеник Ваалу, и клањаше се идолима, и храм Господњи оскврни идолским жртвама, и синове своје проведе кроз огањ, као што чињаху идолопоклоници, и врачаше и гаташе, и исквари људе Господње привевши их идолопоклонству, и убијаше оне који не пристајаху уз њега, и проли веома много невине крви, док не зали Јерусалим крвљу до гуше (Ис. 21, 1–6). Изобличаван и ружен због тога од светог пророка Исаије, он се распали јарошћу; исто тако и кнезови јерусалимски, и многи од народа, напунише се гнева на пророка Божјег. А он, изобличавајући их за тешке грехе, називаше их кнезовима содомским: Чујте реч Господњу, кнезови Содомски; послушајте закон Бога нашега, народе Гоморски! (Ис. 1, 10). Овако их називаше пророк Божји због њихове покварености, пошто гадним делима својим беху слични Содому и Гомору.

Не подносећи такво изобличавање, сви они заједно са царем својим искаху да убију светог пророка. И заиста, по наређењу цара Манасије свети пророк Исаија би преструган дрвеном тестером ван Јерусалима. Тако, велики пророк Божји мученички сконча у дубокој старости, када му беше сто двадесет и шест година. А Исус син Сирахов овако велича светог пророка Божјег Исаију: Руком Исаијином Господ избави људе своје, уништи војску асирску, и сатре их анђео његов, јер Језекија учини што је добро пред Господом и учврсти се на путевима Давида оца свога, што заповеди Исаија пророк,

велики и веран у виђењу свом. У дане његове поврати се сунце, и додадоше се године царевом веку; духом великим он виде оно што ће се десити најпосле, и утеши тужне у Сиону; чак показа вековечне тајне (Ис. Сирах. 48, 23).

После убиства светог пророка Исаије неки богобојажљиви људи узеше његово чесно тело и погребеше га близу оног Силоамског извора што га свети Исаија изведе молитвом. А тамо га погребеше, да би молитвама пророка Божјег Исаије и после његове смрти непресушно текла вода из Силоамског извора. Покрај тог извора би подигнута бања, у коју касније Господом Христом би послан да се умије и прогледа слепац од рођења коме Господ помаза очи калом од пљувачке. Та вода и данас има извесну целебну силу, јер посетиоци светих места јерусалимских причају да Сарацени, који по попуштењу Божјем живе тамо, а чија тела по природи својој заударају, умивају своју децу у води Силоамској, и сами се мију, те тако одгоне донекле тај смрад. Усто и онима који пате од очију бива велика помоћ од те воде, молитвама светог пророка Исаије а благодаћу Господа нашег Исуса Христа, коме слава вавек, амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ХРИСТОФОРА

Овај свети мученик¹²⁷ пострада 249. године, за време цара Декија (249–251. г.). О њему се причају неке чудне и необичне ствари, то јест да је био псетолик: *κυνοπρόσωπος*¹²⁸ – и да је пореклом из земље људождера. У рату он би заробљен од једног војводе. Пошто није могао да говори, он се помоли Богу, и Господ му посла анђела свог који му рече: Буди јунак, Репреве! (такво му беше прво име). Онда се анђеоло дотаче уста његових и учини те стаде слободно говорити. Затим оде у један град и изобличи незнабошце што гоне хришћане. Због тога би бијен од поглавара Вакхиа. Но светитељ на то одговори Вакхиу: Добровољно и смирено примам ударце и не противим се, следејући заповести Христовој. А кад бих ставио у покрет мој гнев и јунаштво, онда не би могао отстојати ни ти нити сила самога цара, јер је царева сила слаба и ништавна према мојој сили.

После тога, цар, бојећи се мученика и због силе његове и због ружноће лица његова, посла двеста војника да га доведу к њему. Мученик не ношаше у рукама оружје, но имађаше само један суви штап. И кад иђаху путем, тај суви штап процвета у рукама светог мученика. Но пошто за време путовања понестаде хлеба војницима те немаху шта да једу, светитељ се помоли Богу и изобилно умножи оно неколико хлебова што им бежу остали. Поражени овим необичним чудом, војници повероваше у Христа. И кад стигоше у Антиохију, сви заједно са светитељем бише крштени од епископа антиохиског, светог свештеномученика Вавиле¹²⁹. И тада светитељ место имена Репрев доби име Христофор. А када би изведен пред цара на суд, видевши га цар се препаде, и од страха паде у несвест. Но дошавши потом к себи, цар одлучи да светитеља придобије вештином и да му ласкама промени расположење, еда би га на тај начин одвојио од вере у Христа, пошто не смеђаше да га на то побуђује застрашивањима. Шта онда он учини? Дозва две жене, Калинику и Акилину, лепе лицем али блуднице и развратнице расположењем, које бежу веома веште у завођењу

и залуђивању људи на телесно спаривање. Овим женама цар нареди да иду код светитеља и да употребе сву своју вештину како би га привукле да их заволи, јер рачунаше неваљалац да на тај начин одвоји мученика од Христа и приволи га да принесе жртву идолима. Али догоди се супротно ономе што смераше цар: свети Христофор научи вери у Христа ове две блуднице и одврати их од идолопоклонства. Онда се оне вратише к цару и изјавише да су хришћанке. Зато их цар врже на страшне муке. И оне блажене, подневши храбро ужасна мучења, примише венце мучеништва.

То силно разјари цара, и он нареди те доведоше преда њ светог Христофора, кога он стаде исмевати и вређати због ружноће и необичности лица његовог. Но светитељ му на то одговори да је он обиталиште ђавола, што и само његово име Декије означава. Онда нечовечни тиранин осуди на смрт оних двеста војника које он беше послао да ухвате светитеља и који беху поверовали у Христа. Погубљени од цара, ови блажени мученици добише венце мучеништва.

После тога цар нареди да светог Христофора клинцима прикују за железну постељу, па да испод постеље наложе ватру. То би одмах учињено, али светитељ не само остаде неповређен, него се осећаше као да беше на неком весељу и одмору, и причаше неке необичне ствари, које многим присутним неверницима изгледаху невероватне и немогућне, а вернима и паметнима – потпуно вероватне и лако могућне. Причаше дакле блажени мученик како види једног човека, висока раста, лепа лица, одевена у белу одећу, из лица му се лије светлост јача од сунчане, на глави има блистав венац, око њега стоје пламеновидни војници са којима се боре неки други црни и ружни војници, и изгледа да ови последњи побеђују. Но касније, онај страшни војвода се окреће са гневом, збуњује и побеђује све оне црне нападаче, и тако задобија над њима власт и силу.

Слушајући то, и усто видећи светитеља на ужареној железној постељи неповређеног, многи од присутних људи повероваше у Христа, и скинуше светитеља с постеље. Зато сви беху посечени од царевих војника. После тога светом

Христофору везаше камен о врат и бацише га у бунар. Но анђео Господњи извади га из бунара и ослободи. Тада безбожни тиранин, још увек бесан од гнева, нареди те светитељу обукоше ужарену металну одећу. Напоследку нареди те му мачем отсекоше главу. И тако блажени мученик прими венац мучеништва. Његово свето тело откупи од војника Петар, епископ Аталијски, и сахрани га у свом граду.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИЦА КАЛИНИКЕ И АКИЛИНЕ

Поверовале у Господа Христа преко светог мученика Христофора. Зато их цар стави на страшне муке, и оне пострадаше за Христа.¹³⁰

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЕПИМАХА НОВОГ И ГОРДИЈАНА

Обојица из Рима. Епимах пострада у Александрији 250. године; свете мошти његове пренесене у Рим на кратко време пре Гордијанова мучеништва, и положене тамо у катакомбама њиховог имена. – За неустрашиво исповедање Христове вере свети Гордијан би страховито мучен, па најзад мачем посечен 362. године.

ПОВЕСТ О ПРЕНЕСЕЊУ ЧЕСНИХ МОШТИЈУ СВЕТОГ НИКОЛАЈА ЧУДОТВОРЦА, АРХІЕПИСКОПА МИРЛИКИЈСКОГ¹³¹

Године 1087, при грчком цару Алексију Комнелу,¹³² и при цариградском патријарху Николи Граматику¹³³, би најезда Измаилѣѣна¹³⁴ на грчке покрајине. Почевши од Херсона¹³⁵ ови непријатељи крста Христова покорише хришћанске земље све до Антиохије и до Јерусалима; притом мачем и огњем опустошише све градове и села и цркве и манастире, а што преостаде људи, жена и деце, то одведоше у ропство. Тада би опустошен и град Мире у Ликийској покрајини (у Малој Азији), у коме почиваху чесне мошти светитеља Христова Николаја. А то се догоди по попуштењу Божјем, због грехова наших којима разгневљујемо Господа веома и дуготрпељивост Његову доводимо до огорчења, као што се говори о грешницима у псалмима: Огорчише Вишњега (Пс. 77, 17). Јер када људи који живе без покајања много ожалосте и огорче Бога, тада он не штеди ни светиње, нити услишава молитве угодника својих. Са тог разлога Господ једном приликом рече пророку Јеремији: Да стане Мојсије и Самуило преда ме, не би се душа моја окренула к томе народу; отерај их испред мене, и нека одлазе. И ако ти реку: куда ћемо ићи? тада им реци: овако вели Господ: ко је за смрт, на смрт; ко је за мач, под мач; ко је за глад, на глад; ко за ропство, у ропство (Јерем. 15, 1–2). Пошто таквим праведним гневом Божјим бише опустошене многе покрајине грчке, међу њима и Ликија са градом Мире, Господу би угодно да се чесне мошти његовог угодника светитеља Николаја пренесу из опустошеног града Мире у многољудни град Бари¹³⁶. А то би са два разлога: прво, да свете мошти таквог светила света, чија света душа живи у неисказаној светлости на небу, не би остале на земљи под поклопцем и без поштовања, и да овај непресушни извор чудесних исцелења не би остао неискоришћен од људи; и друго, да и Запад не би био лишен добротина Божјих, која бивају молитвеним заузимањем овог великог архијереја.

То пренесење светих моштију би извршено на овај начин: једном христољубивом, побожном и праведном презвитеру који је живео у граду Бари, јави се ноћу свети Николај и рече му: Иди и реци грађанима, и свему збору црквеном, да иду у ликијски град Мире, узму отуда моје мошти, пренесу их у овај град Бари, и ту положи, јер не могу да боравим тамо, у опустошеном месту. Ово тако хоће Господ Бог мој.

После тог виђења презвитер устаде, оде изјутра у цркву и исприча црквеном клиру и свему народу како му се те ноћи јави свети Николај и шта му рече. Они се сви веома обрадоваше томе, и рекоше: Данас Господ обилно изли милост своју на нас људе своје и на град наш, јер нас удостоји да примимо угодника његовог, светог Николаја. О они одмах спремише три лађе, изабраше угледне и богобојажљиве људе и прикључише им неколико чесних свештених лица, да иду по свете мошти великог светитеља Божјег Николаја. Но да би избегли сметње које би их могле снаћи путем, ови људи напунише лађе житом, и као трговци кренуше на пут тобож ради трговине. Пловећи срећно, они допловише најпре у Антиохију. Ту продадоше жито, и као трговци накуповаше неке друге ствари. Али ту сазнадоше од неких људи да су пре њих стигли у Антиохију инострани трговци, Венецијанци, са намером да иду у Ликију и узму мошти светог Николаја. Стога они хитно отпловише и благополучно стигоше у Ликију, и пристадоше у пристаништу града Мире. Пошто се добро распиташе за цркву и мошти светог Николаја, они се наоружаше, јер се бојаху да не наиђу на сметње које би онемогућиле остварење њихове намере. Тамо нађоше четири монаха и упиташе их где се налазе мошти светог Николаја да им се поклоне. Монаси им показаше гробницу у цркви, у којој под поплочаним патосом лежаху целебне мошти светитеља Христова. Барјани онда раскопаше патос црквени, нађоше светитељеву раку, и кад је отворише видеше да је пуна миомирисног мира које је текло из светих моштију. Они онда покупише миро у своје судове, а светитељеве мошти с радошћу узеше, и свештеници их на рукама до лађе однесоше и тамо чесно сместише. Са њима пођоше и два монаха, а двојица остадоше при цркви.

Са тако добром и неисказано скупоценом робом Барјани испловише из мирликијског пристаништа 11. априла, и срећно стигоше у свој град Бари у недељу вече 9. маја. А када житељи града сазнадоше да су им стигле чесне мошти великог угодника Божјег, одмах са епископима и свештеницима и иноцима и целокупним клиром црквеним изађоше у сусрет сви: и људи и жене и деца, и старо и младо, и велико и мало, са свећама и тамјаном, певајући и славећи Бога и његовог светог угодника. И тако дочекавши радосно и веома свечано ову неизмерно скупоцену ризницу духовну, положише је у цркви светог Јована Претече крај мора.

И одмах се стадоше збивати многа чудеса од светитељевих моштију. Донесене у недељу вече, у понедељак изјутра већ беху исцељени од њих четрдесет и седам болесника, људи и жена, међу којима су били и хроми и слепи и глуви и бесомучни и разни други болесници; у уторак се исцелише двадесет и два болесника; у среду – двадесет и девет; а у четвртак рано свети Николај исцели глувонеомог човека, који је пет година био болестан од овог недуга. Затим се светитељ Христов Николај јави једном богоугодном црнорисцу и рече: Ето, по вољи Божјој дођох у овај град у недељу у три сата по подне, и већ благодаћу Божјом дадох исцелење стоједанаесторици људи. – О овом јављењу светитељевом овај црноризац причаше свима у славу Божју и ради прослављења угодника Божјег.

Но и после овога сваки дан се непрестано даваху од светитеља Николаја чудесна исцелења, а и сада се дају свима који му с вером прибегавају. Видећи где се тако чудотворна благодат излива обилно из моштију светог оца Николаја као из неког извора, грађани града Бари сазидаше у име његово велику и прекрасну цркву¹³⁷ и веома је скупоцено украсише. Затим направише кивот од сребра, па га позлатише и драгим камењем окитише. И треће године по пренесењу чесних моштију из ликијског града Море они позваше околне архиепископе и епископе са њиховим клиром ради пренесења моштију светог Николаја у нову цркву. Ови дођоше, положише светитељеве мошти у сребрни кивот, па чесно пренесоше свете мошти великог чудотворца Николаја из цркве светог Крститеља у нову

цркву, подигнуту у његово име, и поставише их у олтару, деветога маја. Пренеше они и стари кивот светитељев, у коме он беше донесен из града Мире, поставише га у цркви и метнуше у њега део руке од моштију светитељевих. И од тога времена би установљено да се сваке године деветога маја празнује пренесење чесних моштију светитеља Христова Николаја, и то двоструко пренесење: и оно из града Мире у град Бари, и ово из цркве светог Претече у цркву светог оца Николаја Чудотворца.

И отада многи народ одлази тамо на поклоњење светитељу, и целива његове свете мошти и кивот. Неколико година после пренесења чесних моштију светитељевих, сам се светитељ Николај јави једноме монаху у граду Бари и нареди да се његове мошти ставе под свети престо у олтару. И бише положене тамо чесне мошти које точаху из себе свето миро.¹³⁸ То се и сада може видети тамо, и то миро се даје на исцелење од сваковрсних болести, у славу Христа Бога нашег, прослављеног у светитељу његовом, са Оцем и Пресветим Духом Његовим, сада и увек и кроза све векове, амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА НИКОЛАЈА НОВОГ

Овај преподобномученик роди се на Истоку, од родитеља благородних и побожних. Још измалена избегавао је дружење са својим вршњацима, а радо је општио са старцима и паметним људима. Када постаде пунолетан, он би узет у царску војску, пошто беше врло храбар. За кратко време он у биткама показа таква јунаштва, да постаде свима познат и славан. Ова слава његова допре и до ондашњег цара грчког. Цар позва Николаја к себи у двор. Видевши да је паметан и врло отресит, цар га постави за војводу једне покрајине, и даде му на службу потребан број војника.

Ускоро се житељи Тесалије побунише против давања царских дажбина. Цар посла са Истока војводе, међу њима и овог Николаја, да угуше побуну. Са својим војницима Николај удари на Солун, главни град Тесалије, освоји Солун, и натера Солуњане да цару плаћају данак, као што су му и раније плаћали. Војвода Николај затим крену на Ларису; у борбама око Ларисе, његов живот беше у опасности. Он се размисли, па презре свет и све што је у свету, и оде у тамошњу планину Вунену. Нашавши тамо неке монахе подвижнике, он се и сам замонаши. И заједно са тим монасима он се подвизаваше постом, молитвом, бдењем и сваком другом тескобом и подвигом.

Али добромрзац ђаво, не подносећи живот ових монаха, диже против њиховог краја безбожне Аваре из западних покрајина. Када ови Авари, пустошећи и пљачкајући, стигоше у околину Ларисе, они многе хришћане стадоше мучити и приморавати да се одрекну Господа Христа и поклоне идолима. Док се то догађало, преподобни Николај се заједно са својим саподвижницима, којих беше дванаест на броју, мољаше Господу. И једне ноћи дође им Анђео Господњи и рече им да се спреме за мучеништво ради Христа и за венце мученичке.

После неколико дана Авари стигоше у скит ових монаха, ставише на разне муке преподобне оце, и најзад им главе

отсекоше. А овог преподобног Николаја, видећи да је леп по телу и паметан по души, стадоше му ласкати и наговарати га да се одрекне Христа и да служи идолима. Али пошто свети подвижник остаде чврст у вери, варвари га најпре тако немилосрдно бише, да се два и три пута изменише они који га бијаху. Затим га обесише о дрво, па стрелама гађаше. Онда га копљима тукоше. Најзад, увидевши да је немогуће покренути га од његове вере у Христа, они му мачем главу отсекоше.

Тако овај славни војник Христов прими мученички венац. А његове свете мошти остадоше несахрањене у тој шуми, чуване од Анђела Божјих. Касније их сам светитељ откри на чудесан начин. И оне до данашњега дана исцељују кљасте и богаљасте, и све друге разноврсне болеснике, који им са вером прибегавају.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ШИО (= СИМЕОНА) МГВИНСКОГ

Родом из Антиохије Сиријске, ученик светог Јована Зедазнијског¹³⁹, он је заједно с њим, по наређењу Божјем, отишао у Грузију ради ширења вере Христове. И тамо, трудећи се на њиви Божјој, предавао се најстрожијим подвизима монашким. Живео је у пећини, коју је сам издубио у стени. Ту је њега нашао велможа Евагрије. Усхићен подвизима христочежњивог подвижника, велможа га умоли да га прими за свога ученика. И уз помоћ овог свог ученика преподобни Шио устроји манастир, који је некада имао мноштво монаха и називао се, по имену оснивача, Мгвински, и налази се на триестак километара од Тифлиса. Преподобни Шио је откривењем Божјим унапред сазнао час свога упокојења; а упокојио се у седмом веку. Свете мошти његове и сада служе као заштита и одбрана манастира, који је једини остајао читав усред честих опустошења Грузије.

10. Maj

СПОМЕН СВЕТОГ АПОСТОЛА СИМОНА ЗИЛОТА

Овај свети Симон беше из Кане Галилејске. Био је лично познат Господу Христу и његовој Пречистој Матери, пошто Кана није далеко од Назарета. И када се Симон жењаше, он позва на своју свадбу Господа Исуса са ученицима његовим и Пречисту Богоматер. Али пошто несташе вина, Господ Христос претвори воду у вино. Видевши такво чудо, женик поверова у Господа Христа, и одмах остави и невесту и свадбу и кућу, и пође свесрдно за Господом. Због тога и би прозван Зилот, то јест Ревнитељ¹⁴⁰, јер га божанска љубав према Христу толико занесе, да он презре и невесту своју и све световно ради љубави Божје, и уневести душу своју Бесмртном Женику, Женику чистих душа. Због тога би увршћен међу ученике Христове, и беше један од дванаесторице апостола.

Примивши на дан Педесетнице са осталим светим апостолима Духа Светога који сиђе у виду огњених језика, свети Симон Зилот пропутова Мавританију и Африку проповедајући Христа, и ревнујући за Њега огњеном ревношћу. Био је и у Британији. Пошто је успео да многе просвети речју еванђелском и обрати вери Христовој, он би од неверника намучен и најзад на крсту распет као и његов Господ.¹⁴¹

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ ИСИДОРЕ ЈУРОДИВЕ

У Тавениском женском манастиру¹⁴², у Тиваиди, бејаше међу осталим сестрама и једна девица, по имену Исидора. Она Бога ради беше узела на себе подвиг јуродства и понашаше се као луда. Зато је све сестре толико презираху, да ни једна од њих није хтела ни да једе са њом. Све су је понижавале, вређале и грдиле, но она је све то ћутке и с благодарношћу подносила. Исидора је стално радила у кујни, а трудила се и у осталим послушањима манастирским, служећи свима сестрама, и без гнушања вршећи и најпрљавије послове у манастиру. Она је чистила манастир од ђубрета и сваке нечистоте, и била манастиру као сунђер који отиरे сваку нечистоту и прљавштину. Тако се она непрестано трудила, од јутра до мрака, не одмарајући се ни часа већ изможђујући тело своје у разноврсним пословима.

Понекад се Исидора прављаше луда, да би мудро сакрила пред сестрама своје врлине. На тај начин на њој се испуњаваше реч светог апостола: Ако ко међу вама мисли да је мудар на овоме свету, нека буде луд да би био мудар (1. Кор. 3, 18).

У том манастиру бејаше четрдесет сестара. Све оне, по монашким правилима, ношаху на глави црна покривала, а Исидора покриваше главу своју простом крпом. Њу нико никада не виде да једе кору хлеба или да седи за трпезом и једе кувану храну; само је отпатке и мрвице скупљала са стола и тиме се хранила. Уместо куваног јела Исидора је јела помије које је добијала перући грнце и котлове. Преподобна Исидора никада никога не увреди, нити се икада разгневи или увреди, нити узропта због нечега, но увек ћуташе. Она никоме не одговараше ни кратко ни надугачко, мада су је друге сестре често тукле, и увек ненавиделе и грдиле.

Пошто блажена Исидора проведе много година у таквим суровим подвизима, би о њој откривење од Бога преподобном оцу Питириму, човеку светом и веома врлинском који живљаше у Порфиритској пустињи. Овом светом отшелнику претстаде

анђео Господњи и рече: Зашто се поносиш својим подвизима као благочестив, живећи у таквом месту? Хоћеш ли да видиш жену благочестивију од тебе? Отиди у женски Тавенски манастир, и тамо ћеш наћи једну сестру која носи круну на глави. Она је боља од тебе, јер иако се непрестано носи са толиком гомилом, и служи свима на разне начине, и мада је сви презиру, она ипак никада не отступа срцем од Бога. А ти, седећи овде и никада не живевши у свету, блудиш мислима по градовима.

Уставши са свога места, велики Питирим отиде у Тавенски манастир и замоли тамошње учитеље да га одведу до женског манастира. Прешавши реку, они се усудише да га одведу тамо, пошто он беше славан међу Оцима, и остарео у подвижништву. И пошто се помолише, Велики изјави жељу да лично види све девственице. А када се све сабраше, међ њима се не појави Исидора. Најзад им свети Питирим рече: Доведите ми све. – А када му оне рекоше: Све смо овде, – он им рече: Овде нема једне коју ми Анђео показа. Тада му оне рекоше: Имамо једну луду; она је у кујни. – Јер тамо тако називају умно поремећене. Рече им Велики: Доведите ми и њу, да је видим.

И оне отидоше да је позову. Али Исидора не послуша, осетивши о чему се ради; можда јој би и откривено. Оне је онда стадоше вући силом, говорећи јој: Свети Питирим жели да те види. – Јер име његово беше славно. А када је привелоше, и Велики угледа њено лице и крпу, повезану око њене главе, паде пред ноге њене, и рече јој: Благослови ме, мајко (ἄμμή)¹⁴³. Она такође паде пред ноге његове, и рече: Благослови ти мене, господине мој! – Видевши то, све се запањише, и стадоше викати: Ава, не допуштај да те вређа, јер је она луда. Рече им свети Питирим: Ви сте луде; а она је боља и од вас и од мене, и она је мајка (ἄμμή) наша; и ја се молим, да се нађем раван њој на дан Суда.

Када то чуше, све сестре падоше пред ноге његове, плачући и исповедајући се како су на разне начине вређале светитељку. Ја сам јој се увек потсмевала, говораше једна; а ја сам њен ништавни изглед исмевала, изјављиваше друга. Ја сам је вређала док је она ћутала, збораше једна; а ја сам често

помије на њу просипала, додаваше друга. Ја сам је тукла, говораше једна; а ја сам је песницом ударала, изјављиваше друга. Ја сам јој често нос мазала слачицом, тврђаше једна. Једном речју, све исповедише да су је на разне начине вређале. Примивши њихово покајање, свети Питирим се заједно са преподобном Исидором помоли Богу за њих да им се опросте греси. Затим преподобни поучи све сестре колико треба; и пошто им говори много о стварима корисним по душу, благослови их миром, и отпутова у своју пустињу, славећи Бога што га удостоји да види његову сакривену слушкињу.

После неколико дана, не могући подносити славу и почести које су јој указивале све сестре, и мучећи се због њихових извињавања, блажена Исидора кришом напусти манастир. А куда отиде, где се сакри, и где издахну, нико не зна до данашњег дана.

Такво беше житије ове потајне угоднице Божје, која под, видом јуродства као под неким покривалом тајно послужи Господу. Зато она сада прима награду од Господа на небу јавно, пред очима свих житеља небеских, са којима настањена, она слави Оца и Сина и Светога Духа, једног у Тројици Бога.

СПОМЕН БЛАЖЕНЕ ТАИСЕ

У Египту богата девојка Таиса, хришћанка, остаде сироче када јој родитељи умреше. Желећи да не ступа у брак и живи у девичанској чистоти, она имање своје трошаше на сиротињу, а кућу своју претвори у гостопримницу за пустињске монахе. Тако се она подвизаваше дуго време, примајући у свој дом и збрињавајући свете оце. После много година она потроши све своје имање, па и сама поче патити од немаштине. Утом се, под лукавим дејством ђавола, зближише са њом неки грехољубиви људи, саблазнише је на грех, и одвратише од Божјег пута. Отада Таиса стаде живети рђавим животом, предајући се блуду и разврату.

Када оци пустињаци чуше за овакву промену у Таисином животу, веома се ожалостише. Пошто се посаветоваше међу собом, они позваше аву Јована Колова и рекоше му: Ми чусмо о оној сестри да води рђав живот. Но пошто нам је она својим добротворством указивала велику љубав, онда и ми покажимо духовну љубав према њој, и помозимо јој постаравши се за спасење душе њене. Потруди се и ти, аво, отиди до ње, посаветуј јој покајање по дарованој ти од Бога мудрости, и спаси пропалу душу. А ми ћемо се постити и усрдне молитве Богу уносити да ти Господ буде у помоћи.

Послушавши наређење светих отаца, ава Јован Колов крену у град к тој девојци, молећи се у себи Богу, помоћнику своме, који свима жели спасење. Када дође до њене куће, старац закуца на врата и рече старици вратарки: Обавести своју госпођу да сам дошао да поразговарам с њом. На то му вратарка љутито одговори: Ви, монаси, отпочетка поједосте њено имање. Старац јој онда рече: Кажи јој да сам јој донео нешто веома драгоцено.

Вратарка оде и обавести своју госпођу. А ова јој рече: Ти монаси, ходећи крај Црвеног Мора, налазе понекад бисер. Доведи ми тог старца. – Ушавши у Таисину кућу, старац седе близу Таисе. Затим, погледавши је у лице и дубоко уздахнувши, он саже главу своју и стаде горко плакати. Тада га Таиса упита:

Аво, што плачеш? А старац јој одговори: Гледам како Сатана игра на твојем лицу; како онда да не плачем? Шта си то неповољно нашла у Господу нашем Исусу Христу, Женику Свечесном и Бесмртном, те си презрела дарове његове и прилепила се Сатани и чиниш гадна дела његова?

Чувши ове речи, душу Таисинухвати умилење, јер речи старчеве бежу за њу као огњене стреле које устрелише срце њено. И она се одмах згади на свој грешни живот, и постаде одвратна себи, и стаде се стидети и себе и својих рђавих дела. Затим упита старца: О ава, има ли покајања за грешнике! Старац јој одговори: Ваистину има, и Спаситељ чека твоје обраћење, готов да те прими у свој очински загрљај, јер не жели смрти грешнику него да се обрати животу. И ево, ја ти јамчим, да ће те Господ Христос, ако се истински покајеш и свим срцем обратиш, поново завољети као невесту своју и, очистивши те од сваке греховштине, увести те у неразориве небеске дворе своје. И тада ће се теби обрадовати сви Анђелски чиновници, јер се они радују и за једног грешника који се каје.

На то Таиса рече: Нека буде воља Господња, оче! Узми ме дакле одавде и води куда знаш, где би мени било добро место за покајање. Старац јој одговори: Хајдемо онда! – И уставши он пође ка излазу њене куће. Устаде и Таиса и пође за старцем, ништа не наредивши у кући својој, нити икоме ишта рекавши односно куће, већ одједном остављајући све ради Христа. Видевши да Таиса не даде никаква упутства односно куће нити икоме ишта рече, отац Јован се удиви таквој изненадној промени код ње и таквој ревности њеној за Бога. И благодарећи Бога за то, он одмицаше својим путем, а Таиса иђаше за њим на приличном отстојању. Када стигаше до пустиње беше већ касно, спушташе се ноћ. Старац онда начини на земљи мало узглавље од песка и рече Таиси: Одмори се овде, и спавај покривена благодаћу Божијом. – И осенивши је крсним знамењем, он оде недалеко од ње. И пошто обави своје уобичајене молитве, он леже на земљу и заспа. Но пробудивши се у поноћи, он угледа светлост с неба. И погледавши увис, он виде светлосни пут, који је ишао од неба и досезао до спавајуће Таисе. Старац се препаде од овог виђења. И погледавши пажљиво на Таису, он

виде Анђеле Божје где Таисину душу узносе к небу оним светлосним путем. Старац Јован гледаше то дивно виђење све док се оно не сакри од очију његових. Затим устаде и пође к Таиси и, дошавши до ње, продрма је руком и виде да је умрла. И паде старац лицем на земљу пред Богом, јер га беше спопао страх и трепет. И дође му глас с неба који говораше: Покајање њено, извршено за један час, пријатније је Богу него покајање оних који се дуго време кају, јер код ових нема у срцу такве топлине к Богу.

И проведе старац у молитви све до сванућа, па сахрани чесно тело блажене Таисе. Онда отиде у скит и исприча светим оцима све што се догодило. Чувши то, сви се они удивише, па узнесоше хвалу и благодарност великом милосрђу Христа Бога, коме слава вавек, амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СИМЕОНА, ЕПИСКОПА ВЛАДИМИРСКОГ И СУЗДАЉСКОГ

Оно што Исус син Сирахов каже о Симону, сину Онијином¹⁴⁴: Симон, син Онијин, јереј велики, који у животу свом построји дом, и у дане своје утврди цркву (Књ. Исуса, сина Сирахова: 50, 1); и још: као јутарња звезда усред облака, као пун месец у време своје, као сунце које обасјава цркву Вишњега (Књ. Исуса, сина Сирах.: 50, 6–7), – то исто треба и ми да кажемо о истоименом преподобном оцу нашем Симону, епископу владимирском и суздаљском, сведоку и списатељу житија угодника печерских, другом летописцу после блаженог Нестора¹⁴⁵. Јер он уистини добро построји дом Божји и утврди Цркву Христову својим светим житијем и учењем о житијима светих, као један од оних добрих пастира, о којима Господ преко пророка Јеремије обећа говорећи: Даћу вам пастире по срцу моме, и они ће вас пасти разумом и знањем (Јерем.3:15). И заиста, све особине које се приписују сину Онијином Симону, добром пастиру старозаветном, својствене су и овом преподобном Симону, и пастиру владимирском и суздаљском.

Овај блажени Симон прими свети монашки образ у светом манастиру Печерском, сличном небу, украшеном светим подвижницима као духовним звездама, месецом и сунцем. Ступивши у манастир, Симон је с усрђем читао житија ранијих Богу угодивших светитеља печерских, многобројних као звезде, и сам се на све могуће начине старао да упражњава њихове врлине. Он се с љубављу сећао првог неимара, преподобног Теодосија, који је умножио духовне звезде монахе¹⁴⁶, зато и подражаваше његов живот. Сећао се он с љубављу и подвига првоначелника печерског, светог Антонија¹⁴⁷, као светозарног сунца које светлошћу својих добрих дела обасја и просвети све. Зато се он угледаше и на његово равноангелно житије. Гледајући на преподобне, умножене као звезде које служе месецу и сунцу, Симон се учио смиреном послушању. Он се нарочито учио смирењу на примеру светог Теодосија, који је као месец сијао јаче од свих осталих звезда и заслужио у Бога

најславнији венац. Од светог Антонија, као од сунца које језди по небу само без осталих светила, он наследи равноангелно угађање Господу у усамљеничком безмолвију, молитвеном тиховању. Слично огледалу, одражавајући духовно у себи сва та врлинска светла: звезде, месец и сунце, он је и сам пројављивао из себе светлост звездану, месечасту и сунчану. У ствари, слично старозаветном првосвештенику Симону, и он несумњиво беше као јутарња звезда, и „као пун месец“, и „као сунце које обасјава Цркву Вишњега“. У светом манастиру Печерском, сличном небу, он достојно служише Пресветој Богородици, светлој као јутарња звезда, дивној као месец, славној као сунце, подражавајући по својим моћима и њу саму у смирену послушању, у усрдном мољењу саборном, и у богомислију усамљеничког молитвеног тиховања. Када преподобни Симон светлошћу добрих дела својих засија свуда, и у најудаљенијим крајевима, тада се деси да архијерејски престо епархије владимирске и суздаљске беше упражњен, не имађаше архијерејског венца. А Црква треба да се украшава венцем од звезда, као што свети Јован пише у Откривењу (Откр. 12, 1). На том престолу не беше пастира – пресветлог сунца и дивног месеца, те се тада та црква не могла псалмски похвалити: Престо његов као сунце преда мношвом, и као пун месец (Пс. 88, 37.38). У то време, по благоволењу Начелника пастира – Исуса, који некада паству оваца својих повери христољубивом Симону Петру, овај блажени Симон који гађаше особиту љубав према Његовој Богоматери, би подигнут на пастирски престо Богом чуваних градова: Владимира и Суздаља. На тај начин се венац те цркве очигледно украси звезданом светлошћу, и престо њен засија као сунце, и као пун месец. На том високом положају овај добри пастир још јаче засија добрим делима и као јутарња звезда, и као пун месец, и као сунце: засија просвећујући науком, загревајући љубављу, живот дајући благодаћу од Бога измољеном. Овај блажени Симон замишљаху себе као јутарњу звезду која објављује крај ноћи и почетак дана, зато на све могуће начине чуваше своје овце од дела тамних, грехом помрачених, и упућиваше их на дела светла, благодаћу просвећена. Исто тако он замишљаху

да су сунце и месец два неуспављива небеска ока, зато се труђаше да престо његов сија као сунце, и као пун месец, и лично се стараше да подражава та два неуспављива небеска ока, те с неуспављивом будноћом ревносно пасаше своје стадо.

И тако се блажени Симон врло ревносно и свим срцем подвизаваше око Богом поверене му пастве, и у звању свом нађе се као врло искусан. У исто време он никако не напушташе своје монашке трудове, увек се сећајући и имајући на уму трудове и подвиге преподобних отаца печерских, и радујући се душом што се удостоји да тамо прими свети образ анђелски и, да буде њихов сажитељ. Зато он призиваше себи у помоћ њихове молитве Богу, и њиховим посредовањем и благодаћу Божјом он успешно руковођаше паству своју, те се на њему испуни и све остало што Исус син Сирахов приписује старозаветном првосвештенику Симону који је угоднио Богу. Поред осталог Исус син Сирахов пише о првосвештенику Симону да је био као дуга небеска, као ружа, као крин, као мирисаво стабло ливаново, као жар и тамјан у кадионици, као златан сасуд, као маслина, и као кипарис (Књ. Исуса сина Сирах. 50, 8–11). Све ове пастирске врлине овако преносно изражене, поседоваше и овај наш добри пастир, свети Симон: много се труђаше око одржавања мира међу људима, – то прасликује небеска дуга; делом својим он све учаше трпљењу растући као ружа у трњу, при обрађивању духовног винограда пастве своје; и делом и речју он упућиваше све духовној чистоти, као засађујући бели крин; поучаваше све молитви Богу, као да умножава мирисаво биље ливанско; благодараше Бога у невољама својим, и томе учаше и паству своју, престављајући собом тамјан који мирише на жару; предлагаше свима златан сасуд љубави и мудрости духовне; укореењиваше у пастви својој маслину милосрђа и љубави према ближњему; исто тако гајаше у пастви својој као превисок кипарис непрекидно размишљање о Богу.

Све ове врлине блажени Симон исписа на таблицама срца свог још у светом манастиру Печерском, учећи се њима из житија светих угодника печерских. Зато је имао пламену жељу да и остале благочестиве људе упозна са животом печерских

подвижника. Због тога он се реши да састави писмени опис живота светих подвижника печерских. Али пошто у то време, због многих ратова и метежа, беху изгубљене многе књиге, те су почели да се заборављају догађаји у њима описани, а и многе ствари нису биле уопште записане, блажени Симон стаде са великом ревношћу распитивати очевице разних чудеса која су се догађала у обитељи Печерској, и све то као мудра пчела скупљати уједно. Зато нас он и просвети светлошћу сунца, месеца и звезда, пошто нам описа чудеса преподобног Антонија, тог светозарног сунца, и чудесно окивање кивота преподобног Теодосија – тог дивног пуног месеца, и додаде томе опис свете, небу подобне, цркве печерске, чији је престо заиста сијао као сунце и као пун месец; све је то преподобни Нестор унео у први део Патерика. Осим тога, блажени Симон у посланици Поликарпу дао је податке о животу многих подвижника печерских, који подвизима својим као звезде сијају; – то је ушло у други део Патерика. Доцније преподобни Симон упути још једну посланицу истоме Поликарпу, у којој говори о подвизима многих других подвижника печерских.

Из списка овог блаженог Симона види се да је имао превелику веру и љубав према Пресветој Богородици и према преподобним оцима печерским: Антонију и Теодосију, те изгледа да нераздвојно са овим оцима живи у пештери, јер он само телом живљаху у епархији, а душом и умом стално борављаху са овим светитељима. Као што апостол Симон Петар беше најпламенији љубитељ Господа Христа, тако и овај истоимени свети пастир показа се најплеменитији љубитељ Пресвете Богородице и њене обитељи Печерске.

У дане блаженог Симона показа се велико знамење на небу изнад Печерске обитељи: Жена нека, Невеста невенчана, Пречиста Богородица имађаше под ногама својим не само светлост месечасту него и звездану и сунчану; јер овај пастир добри сијаше добрим делима својим и као звезда, и као сунце, а не само као месец. Притом, он показиваше тако велико смирење да је као епископ писао у посланици својој, да би сматрао за част да у светом манастиру Печерском буде ђубре које пролазници ногама газе и разносе.

Овај добри пастир потруди се много, хранећи своје духовне овце не неком смртном храном већ животворном, јер им је и у своме животу и у својим књигама предлагао житија светих подвижника печерских.

Пошто проведе дванаест година на архипастирском престолу, он отиде к пастирима који седе на дванаест престола и к самом Пастиреначалнику, Господу Исусу, да прими од Њега неувенљиви венац славе. А чесно тело његово, сагласно жељи његовој, израженој у посланици блаженоме Поликарпу, и љубави његовој према светим подвижницима печерским, би положено у пештерама Печерским, где и до сада стоји нетрулежно и читаво, у част, славу и хвалу Оца и Сина и Светога Духа, једнога Бога у Тројици, сада и увек и кроза све векове, амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА БРАЋЕ: АЛФИЈА, ФИЛАДЕЛФА И КИПРИЈАНА И ДРУГИХ С ЊИМА

Ови свети мученици беху родом из Италије. Од њих: Алфије, Филаделф и Кипријан, беху рођена браћа, синови италијанског кнеза Виталија. Хришћанској вери их научи, и крсти их неки Онисим. У томе из Рима беше послато у њихов крај наређење да се хришћани проналазе и хватају. Када се обелодани да су они хришћани, онда их заједно са Онисимом, Еразмом и другом четрнаесторицом хришћана упутише у Рим к цару Ликинију. По наређењу Ликинијевом Онисиму метнуше огроман камен на груди, од чега он и сконча. А Еразму и осталој четрнаесторици светих мученика отсекоше мачем главе. Алфије пак, Филаделф и Кипријан бише послани у Сицилију, и тамо убијени за веру: Алфију би отсечен језик, и он умре од истечења крви; Филаделф би сажежен на усијаној гвозденој решетки, а Кипријан – на тигању.

Ови свети мученици пострадаше 251. године.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ИСИХИЈА

Свети мученик Исихије пострада за царовања Максимијана¹⁴⁸. На двору цара овога Исихије заузимаху прво место, беше магистријан¹⁴⁹ и живљаху у Антиохији¹⁵⁰. Максимијан отпусти из војне службе хришћане, поскида им појасеве војничке, и допусти да могу бити само најамничке слуге. И многи хришћани напустише своје војничке положаје, и добровољно постадоше најамничке слуге. Међу овима беше и славни Исихије. Сазнавши за то, Максимијан нареди Исихију да скине са себе скупоцено одело високог достојанственика и обуче грубу власеницу, и да буде причисљен женској послузи.

На неколико дана после тога Максимијан призва к себи Исихију, и упита га: Исихије, реци ми, зар те није стид да останеш у таквом бешчешћу? Но светитељ му на то одговори: Чест коју сам имао од тебе привремена је.

После таквог одговора Максимијан нареди да се Исихију привеже о врат воденички камен, па да га тако баце у реку. Тако свети мученик и сконча и пресели се ка Господу, Даваоцу венаца вечног живота.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИСИХИЈА

Свети Исихије беше рођен у граду Адрапани. Беше то добар, кротак и миран човек. Он мољаше Бога да му покаже место, где би могао у безмолвију и богоугодништву проводити живот. И преко божанског откривења би му наложено да се настани у гори Мајони, у близини морске обале. Он оде тамо, и проведе много година. Затим поред једне оближње воде подиже црквицу у име светог Андреја, и ту проведе остатак свога живота у подвизима богоугодним. И учинивши многа чудеса, пресели се ка Господу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛАВРЕНТИЈА

Монах, подвизавао се у Египту у шестом веку; одликовао се необичном смерношћу; упокојио се у миру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛАВРЕНТИЈА

Преподобни Лаврентије подвизавао се као монах најпре у Великој Лаври у Светој Гори. Затим је прешао у околину града Волоса (у Тесалији) где подиже манастир посвећен св. архиђакону Лаврентију (слави се 10. августа), а такође и скит посвећен Преображењу Господњем и светом Пророку Илији. Овај преподобни живео је у време пре турске најезде и упокојио се у миру.

11. Maj

ЖИТИЈЕ И ТРУДОВИ ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ МЕТОДИЈА И КОНСТАНТИНА, У МОНАШТВУ КИРИЛА, УЧИТЕЉА И ПРОСВЕТИТЕЉА СЛОВЕНСКИХ

У време иконоборних царева грчких Лава Јерменина¹⁵¹, Михаила Травла¹⁵² или Балба, и затим сина Михайлова Теофила¹⁵³, живљаше у граду Солуну високородан и богат човек Лав, војнога звања, у чину стотника. Супруга му се зваше Марија. Они родише ова два светила свету и просветитеља словенских земаља: Методија и Константина, у монаштву названог Кирил. Методије беше старији Константин млађи.

Методије је у почетку служио у војсци као и његов отац. Сазнавши да је добар војник, цар га произведе за војводу и посла у једну словенску покрајину, Славинију, која је била под грчком државом. А ово се догоди по промислу Божјем, да би Методије научио словенски језик, као каснији духовни учитељ и пастир Словена. Провевши десет година као војвода, он увиде таштину житејских брига; а усто и иконоборни цар Теофил стаде гонити православне због поштовања светих икона. Са та два разлога Методије остави војводство и све лепоте овога света, оде на гору Олимп, постриже се у монашки чин, и у анђелском обличју служаше Цару Небеском, војујући против невидљивих непријатеља – злих духова.

Блажени Константин, који се роди после Методија, још од колевке пројављиваше нешто необично. Јер када га мати, после рођења, даде дадиљи да га она отхрани, он никако није хтео да се храни туђим млеком већ само млеком своје мајке. Очигледно зато, да се поред благочестивих родитеља не би одгајио туђим млеком. И дивљаху се томе родитељи његови. Од Константиновог рођења његови добри родитељи се заветоваше да ће живети као брат и сестра. И тако проживеше четрнаест година, све до своје смрти. Пред смрт мужа Марија је плакала и говорила: Ни о чему тако не бринем као о Константину: како ће он изаћи на пут? Лав јој одговарао: Веруј ми, жено, ја се надам у

Бога, да ће га Господ Бог учинити духовним оцем и стројитељем многих хришћана. – Тако је и било.

Када Константину беше седам година, он усни чудан сан, који исприча оцу и мајци. Сањах, причаше он, да је војвода скупио све девојке нашега града, па ми рече: изабери коју хоћеш себи за невесту, да ти буде помоћница у све дане живота твог. Пошто их пажљиво промотрих, ја изабрах најлепшу између њих, са светлим лицем и украшену многим скупоценим накитима. Име јој беше Софија.

Овај сан родитељи схватише тако, да ће Бог дати сину њиховом девицу Софију, то јест мудрост Божју¹⁵⁴. И обрадоваше се духом. И стадоше га врло приљезно учити не само читању књига него и богоугодном животу, упућујући га на духовну мудрост. И говораху му речима Соломона: Сине, поштуј Господа, и бићеш јак; чувај заповести његове и бићеш жив; речи његове напиши на таблици срца свог; реци мудрости: сестра си ми; и пријатељицом зови разборитост (Прич. Солом. 7, 1–4). Мудрост сија јаче од сунца, и светлост јој је лепша од звездане.

Учећи школу, Константин се одликовао памећу и разумом, те је у учењу био бољи од свих својих вршњака. Једном приликом доживе он ово: као син богатих родитеља он једанпут са својим друговима оде у лов са соколима; и тек што он пусти свога сокола, дуну силан ветар и однесе му сокола ко зна куда; то га веома ожалости, те два дана не окуси ништа, ни хлеба. Човекољубиви Господ, не желећи да се јуноша толико жалости житејским стварима, тим соколом улови њега, као некада Плакиду јеленом¹⁵⁵. Размишљајући о радостима овога живота, Константин рече: Какав ми је то живот, када радост неминовно изазива жалост. Од данашњег дана поћи ћу другим путем, бољим од овога, да бих могао избегавати житејску таштину.

Од тога доба он стаде готово све време проводити код куће, старајући се веома ревносно да изучи науке, нарочито учење светог Григорија Богослова¹⁵⁶. Према овоме светитељу он имађаше велику љубав, и многе је ствари из његових дела знао напамет. Нацртавши на зиду крст, он испод крста написа ове речи: О, светитељу Божји, Григорије Богослове! Ти си телом био човек, а животом си се показао анђео, јер уста твоја као

уста серафима славословљима прославише Бога, и твоје православно учење просвети васељену; стога те молим: прими и мене који с вером и љубављу припадам к теби, и буди ми учитељ и просветитељ.

У то време умре цар Теофил, и на престо ступи његов син Михаило са својом благочестивом мајком царицом Теодором. Пошто цар беше малолетан, поставише му за васпитаче три угледна великаша: доместика Мануила¹⁵⁷, патриција Теоктиста¹⁵⁸ и логотета Дромиа¹⁵⁹. Логотет Дром беше пријатељ Константинових родитеља. Знајући Константина као врло паметног и марљивог дечака, логотет га позва да заједно са младим царем Михаилом учи науке, да би се цар угледао у трудољубљу на Константина. Константин се веома обрадова овоме позиву и радосно крену на пут, молећи се Богу Соломоновом молитвом: Боже отаца и Господе милости, Ти си човека створио, – дај ми мудрост која Ти је сапрестолна, и не избаци ме из броја деце твоје, јер сам слуга твој и син слушкиње твоје. Дај ми да у све дане живота свог знам шта је угодно Теби, Господу Богу моме.

У Цариграду Константин је живео и у великашевом дому и у царевом двору. За три месеца он изучи граматику, затим изучи Омира¹⁶⁰ и геометрију, а диалектику и философију учио је код Лава и Фотија¹⁶¹. Осим тога изучио је реторику, аритметику, астрономију, музику и остале јелинске науке. Добро је знао не само грчки језик већ и латински, сирски и друге стране језике. Својим умом и вредноћом он је задивљавао своје учитеље, и би касније назван философом због свог изузетног успеха у философији. Но он беше мудар не само у наукама него и у животу: он неговаше у себи целомудрије и остале врлине, и испуни себе њима, јер благодат Божја обитавахе у чистом срцу његовом, упућујући га на свако добро дело.

Видећи добро живљење Константиново и његове успехе у наукама, логотет Дром га веома љубљаше и уважавахе, и постави га за главног управника свога дома, и допусти му да без пријаве улази у царске дворе, јер и цару беше мио. Једном логотет упита Константина: Кажи ми, философе, шта је философија? Философија је, одговори Константин, разумевање

божанских и људских дела, које учи човека да се путем врлина, уколико је могуће, приближи Богу који је створио човека по слици и прилици својој.

После овога логотет још више заволе Константина и жељаше да га Константин упуту у философију. Константин у мало речи изложи му философију, због чега му логотет одаде велико признање, па му чак и злато предложи, што Константин одби.

Логотет Дром имађаше духовну кћер, кумче од светога крштења. То беше веома лепа девојка, чувенога порекла, којој логотет беше старалац после смрти њених родитеља. Логотет жељаше да је уда за Константина, и труђаше се на све могуће начине да то оствари. И овако говораше Константину: Лепота твоја и мудрост чине да си неодољиво вољен. Ја имам духовну кћер; она је лепа, богата, доброг и знаменитог порекла девојка. Ако хоћеш, узми је себи за жену. Од цара ћеш добити велике почести и књажевство, а убрзо ћеш бити постављен и за војводу. – Константин одговори: Велики је то дар за оне који желе; али за мене нема ништа драгоценије од учења, помоћу кога могу стицати знање, истинску част и истинско богатство.

После оваквог одговора Константиновог логотет оде код царице и рече јој: Млади философ не воли таштину овога живота. Треба да се потрудимо да га задржимо око себе. А то ћемо учинити, ако га наговоримо да прими свештенички чин и буде патријарашки библиотекар при цркви свете Софије. Једино га тако можемо задржати.

Они тако и урадише. Константин би рукоположен за свештеника и постављен за библиотекара при цркви свете Софије. Но и у звању библиотекара он не остаде дуго. Не рекавши никоме ништа, он отиде у Златни Рог¹⁶² и тамо се сакри у једном манастиру. Логотет и цар су дуго тражили Константина, и пронашли га тек после шест месеци. Но они нису могли да га наговоре да се поново прими дужности библиотекара; он је пристао једино да буде учитељ философије у главној школи Цариградској.

У то време патријарх Јован¹⁶³ предузе гоњење на свете иконе. Тада би сазван сабор, на коме би донета одлука да се

овај патријарх уклони са престола. Против такве одлуке саборске Јован је говорио: Мене су насилно уклонили, али ме нису изобличили, пошто нико не може да противстане мојим речима.

Цар са новим патријархом посла Константина к Јовану са оваквом поруком: Ако будеш у стању да побијеш овог јуношу, онда ћеш бити враћен на престо. – Видећи тако младог философа и не знајући силу ума његовог, Јован рече Константину и осталим изасланицима: Ви нисте ни за мој мали нокат. Како ћу ја водити препирку с вама? Константин му одговори: Не држи се људских обичаја, него гледај на заповести Божје. Како ти, тако и ми смо створени од земље, а душа је од Бога. Стога, гледајући на земљу, човече, не горди се! Јован на то рече: Глупо је тражити цвеће у јесен; а исто тако глупо је слати старца у рат. Философ узврати: Ти сам изобличаваш себе. Реци ми, у ком је узрасту душа јача од тела? Јован одговори: У старости. Философ га упита: На какав те рат ми изазивамо: на телесни или на духовни? Јован одговори: На духовни. Философ онда рече: Ако си ти сада јачи духом, онда се немој служити таквим поређењима. Ми не тражимо цвеће у невреме, нити изазивамо тебе на препирку.

После тога они пређоше на разговор. Старац упита: Реци ми, младићу: када се крст сломи, ми му се више не клањамо, нити га целивамо. Како се ви, ако је неко лице изображено само до прсију, не стидите да му одајете иконско поштовање? Философ одговори: Крст има четири дела, и ако нема једнога дела, онда крст губи свој облик; а икона има облик и сличност, ако је насликано лице онога кога су хтели да изобразе. Посматрач гледа не на лице лава или риса већ на прволик. Старац онда рече: Ви се клањате крсту ако и нема натписа на њему, а икони не одајете поштовање ако је без натписа. Философ одговори: Сваки крст има облик крста Христовог, а иконе немају један лик него су различите. Најзад упита старац: Зашто се ви клањате иконама, када је Бог рекао пророку Мојсију: не сотвори... всјакаго подобја (2. Мојс. 20, 4)? На то философ одговори: Да је Господ рекао: не гради никакве слике, – онда би ти био у праву; али Господ је рекао: всјакаго, то јест

осим достојног. – На ово старац не могаде приговорити ништа, и умуче.

После извесног времена дођоше у Цариград изасланици од неверних Агарјана или Сарацена, који беху освојили Сирију. Ови Сарацени још при пређашњем цару Теофилу, по попуштењу Божјем, закорачише у Грчку земљу и порушише дивни град Амореју¹⁶⁴. Од тога времена они се погордише због силе своје и, ругајући се хришћанима, послаше у Цариград посланицу, у којој су хулили на Пресвету Тројицу. У њој су Сарацени писали: Како ви хришћани говорите да је Бог један, а овамо Га раздељујете на три, исповедајући Оца и Сина и Светога Духа? Ако ви то можете доказати, онда нам пошљите такве људе који би могли разговарати с нама о вашој вери, и убедити нас.

У то време блаженом Константину беше двадесет и четири године. Цар и патријарх сазваше сабор, на који позваше Константина, и рекоше му: Чујеш ли, философе, шта погани Агарјани говоре против наше вере? Ако си слуга и ученик Свете Тројице, иди и изобличи их. И Бог, извршитељ сваког дела, слављен у Тројици, Отац, Син и Свети Дух, даће ти благодат и силу у речима, показаће те као другог Давида који са три камена побеђује Голијата, па ће те затим срећно вратити к нама. – Чувши овакве речи, философ одговори: Готов сам да идем за веру хришћанску. Шта за мене може бити боље него умрети за Свету Тројицу, или остати и живети ради Свете Тројице.

Тада дадоше Константину два писара, и послаше их к Сараценима. И блажени Константин иђаше тамо, ревнујући апостолски за Христа и жудећи да пострада за Њега. И стигоше у престоницу Сараценске кнежевине, Самару, која лежи на реци Еуфрату, у којој живљаше сараценски кнез Амирмушна. Ту они угледаше чудне и одвратне ствари, које Агарјани чињаху ругајући се и потсмевајући се хришћанима који су живели у тим местима. По наређењу сараценских власти, на вратима хришћанских домова споља беху насликани ликови демона. Тиме су Агарјани хтели да покажу да се они гнушају хришћана као демона. Чим Константин стиже међу Сарацене, они га, указујући му на ликове демона, упиташе: Можеш ли, философе, разумети шта значе ове слике? Он одговори: Видим насликане

ликове демона, и мислим да унутра тамо живе хришћани; а демони, пошто не могу да живе унутра са хришћанима, бегају од њих и бораве споља. Где пак нема ових слика споља на вратима, тамо несумњиво демони живе унутра са људима, са којима су се спријатељили.

Када Сарацени позваше Константина у кнежеву палату на обед, за трпезом сеђаху људи паметни и књижевни, који су знали геометрију, астрономију и друге науке. Они упиташе Константина: Видиш ли, философе, ову чудесну ствар: пророк Мухамед нам донесе од Бога добру науку, и обрати многе људе, и сви се ми чврсто држимо његовог закона и ништа не мењамо; а код вас хришћана који држите закон Христов, један верује овако други онако, и сваки од вас чини што му је воља. Међу вама има тако много несугласица и разлика у вери и у животу; има међу вама много таквих, од којих сваки друкчије верује и учи, и друкчије живот води; и имате монахе који носе црну одећу и живе нарочитим животом; ипак се сви називате хришћанима.

Одговори блажени Константин: Ставили сте ми два питања: о вери хришћанској и о закону хришћанском, или: како хришћани верују и како остварују своју веру у животу. Одговорићу вам најпре о вери: Бог наш је као неизмерно широка и неизмерно дубока пучина морска, јер је непостижан за ум људски и неизрецив за речи људске, као што говори о Њему свети пророк Исаија: род његов ко ће исказати? ([Ис. 53, 8](#)). Са тог разлога и учитељ наш, свети апостол Павле узвикује, говорећи: О дубино богатства и премудрости и разума Божјег! како су неиспитљиви његови путови! ([Рим.11:33](#)). На ту пучину дакле отискују се многи који траже Бога; и они који су силни умом и стекли помоћ самога Господа, они безбедно плове по мору непостижности Божје, и проналазе богатство разума и спасења; они пак који су слаби умом, и због своје уображености лишени помоћи Божје, они покушавају да на трулим лађама преплове ту пучину, али не успевају, и једни се даве падајући у јереси и заблуде, а други с муком једва стоје на једном месту, колебани неизвесношћу и сумњом. То је разлог што се многи међу хришћанима, како ви кажете, разликују по вери. – Толико о вери; а о делима вере рећи ћу ово:

Закон Христов није неки други него онај исти који Бог даде Мојсију на Синају: не убијати, не красти, не чинити прељубу, не желети туђе, и остало. Јер Господ наш рече: Нисам дошао да разорим закон, него да испуним (Мт. 5, 17). А за савршенији живот и боље богоугађање Господ даде савет да се води чист, девственички живот, и чине нарочита дела која воде у живот вечни путем тесним и тужним. Али Господ не приморава човека на овакав живот и оваква дела. Јер је Бог створио човека између неба и земље, између анђела и животиња: разумом и памећу издвоји га од животиња, а гневом и похотом издвоји га од анђела; и даде му слободну вољу, да ради оно што хоће, и да се дружи са оним чему се приближи: или да се дружи с анђелима служећи Богу, као што човека учи његов просвећени разум, или да се дружи са неразумним животињама служећи телесним жељама без уздржања. А пошто је Бог створио човека са слободном вољом, зато Он хоће да се ми спасавамо не под морањем већ по нашој слободној жељи, и каже: Ко хоће за мношвом да иде, нека се одрече себе, и узме крст свој и иде за мношвом (Мт. 16, 24); ко може примити нека прими (Мт. 19, 12). Једни од верних хришћана ходе у овом животу лакшим путем, то јест по законима природе живе целомудрено у чесном браку, и разумно путују ка Господу; а други, који имају више ревности за Господа и желе да буду савршеније слуге његове, подухватају се надприродног, анђелског живота и иду тесним путем. То је разлог што се међу хришћанима неки разликују по животу.

А ваша вера и закон, продужи Константин, немају никаквих тегоба; они су слични не мору већ малом потоку, који може без много напора прескочити сваки, и велики и мали. У вашој вери и вашем закону нема ничег божанског и богонадахнутог, него само људски обичаји и телесно умовање, који се могу лако обављати. Ваш законодавац Мухамед и није вам дао неку заповест коју је тешко испунити: он вас чак није обуздао од гнева и од разуздане похоте, него вам је допустио све. Зато сви ви једнолико испуњавате његов закон, као дат вам по похотама вашим. А Спаситељ наш Христос није тако поступио. Јер будући сам пречист и извор сваке чистоте, Он жели да и слуге његове

живе свето и чисто, удаљујући се од сваке похоте, и да се путем духовне чистоте сједињују са Чистим, пошто у његово царство „неће ући ништа прљаво“ (Отк.21:27).

Тада сараценски мудраци упиташе Константина: Зашто ви хришћани једнога Бога раздељујете на три Бога, јер именујете Оца и Сина и Светога Духа? Ако пак Бог може имати Сина, онда Му дајте и жену, да би се од Њега намножили многи богови.

Хришћански философ одговори: Немојте хулити Надбожанску Тројицу, коју се научисмо исповедати од древних светих пророка, које и ви не одбацујете сасвим, јер се држите с њима обрезања. А они нас уче да су Отац, Син и Дух Свети три Ипостаси, док им је суштина једна. Нешто слично имамо у сунцу на небу. Саздано од Бога као указање на Свету Тројицу сунце има три ствари: шар, светлост и топлоту. Сунчани шар (лопта) је подобије Бога Оца, јер као што шар нема ни почетка ни краја, тако је и Бог беспочетан и бескрајан. И као што из сунчаног шара производи светлост и топлота, тако се од Бога Оца рађа Син и исходи Свети Дух. Сунчана светлост која обасјава ову васељену јесте подобије Бога Сина, који је рођен од Оца и јављен у овом поднебесном свету. Сунчана пак топлота, која производи из шара заједно са светлошћу, јесте подобије Бога Духа Светог, који заједно са рођеним Сином предвечно производи од истог Оца, мада се у времену шаље људима и од Сина, као што на пример би послан апостолима у виду огњених језика. И као што сунце, састојећи се из трога: шара, светлости и топлоте, не раздељује се на три сунца, иако свака од ових трију ствари има своја посебна својства: једно је шар, друго светлост, треће топлота, ипак нису три сунца већ једно, – тако и Пресвета Тројица, иако има Три Лица: Оца, Сина и Светога Духа, ипак се Божанством не раздељује на три Бога већ је један Бог.

Сећате ли се ви шта Свето Писмо каже о томе како се Бог код Мавријског дуба јави Аврааму, чије обрезање ви чувате? Бог се јави Аврааму у Три Лица: Подигавши очи своје Авраам погледа, и гле, три човека стајаху према њему. И угледавши их потрча им у сусрет испред врата шатора свога, и поклони се до земље; и рече: Господе, ако сам нашао милост пред тобом,

немој проћи слуге свога (1. Мојс. 18, 2–3). Обратите пажњу: Авраам види пред собом Три Човека, а обраћа им се као Једноме, говорећи: Господе, ако сам нашао милост пред тобом. Нема сумње, овај свети праотац исповеди Једног Бога у Три Лица.

Не знајући шта да противставе учењу о Светој Тројици, мудраци сараценски ћутаху. Затим упиташе: Како ви хришћани говорите, да се Бог родио од жене? Зар се Бог може родити из утробе женске? Философ одговори: Не од просте жене, него од небрачне Пречисте Дјеве роди се Бог Син дејством Светога Духа, који у пречистој и пресветој девичанској утроби њеној на неисказан начин основа тело Христу Богу и устроји Очевој Речи надприродно оваплоћење и рођење. Стога и Дјева, која Га заче од Духа Светога, као што пре рођења беше Дјева, тако и у рођењу и по рођењу остаде чистом Дјевом, по благоволењу Бога, чијој се вољи и хтењу повињава свако створено биће, по речима црквене песме: где Бог хоће, тамо се мења поредак природе¹⁶⁵. А да се Христос роди од чисте Дјеве Духом Светим, сведочи и ваш пророк Мухамед, написавши следеће: Послан Дух Свети к Дјеви Чистој, да би по његовој вољи она родила Сина.

Сарацени на то рекоше: Ми не споримо да се Христос родио од чисте Дјевице, само га не називамо Богом. Блажени одговори: Када би Христос био прост човек, а не уједно и Бог, онда зашто је било потребно да за зачеће обичног човека Дух Свети дејствује у пречистој утроби девичанској? Јер обичан човек родиће се од брачне жене, а не од небрачне Дјевице, и зачиње се на природан начин од мужа, а не од нарочитог наитија и дејства Светога Духа.

После тога упиташе Сарацени: Ако је Христос ваш Бог, зашто онда не поступате као што вам Он заповеда: Он вам заповеда да се молите за непријатеље, да чините добро онима који вас мрзе и онима који вас гоне, и да окрећете образ онима који вас бију; а ви не поступате тако него супротно томе: против противника ваших ви кујете оружја, одлазите у рат, убијате.

На то блажени философ одговори: Ако у неком закону буду написане две заповести и дате људима на извршење, ко ће

онда од људи бити истински извршитељ закона: да ли онај који изврши једну заповест, или онај који изврши обадве? Сарацени одговорише: Разуме се, бољи је онај који изврши обе заповести. Философ онда рече: Христос Бог наш, који нам је заповедио да се молимо Богу и да добро чинимо онима који нас вређају, рекао је исто тако и ово: Од ове љубави нико нема веће, да ко душу своју положи за пријатеље своје (Јн.15:13). Ми дакле подносимо увреде када су уперене против кога лично, али када су уперене против заједнице, против друштва, онда ми устајемо у одбрану један за другог, па и душе своје полажемо, да не бисте ви, заробивши браћу нашу, заједно са телима њиховим заробили и душе њихове навевши их на богопротивна зла дела.

Сарацени опет рекоше: Ваш Христос даде данак за себе и за друге. А зашто ви не чините то и не желите да дајете данак? Када би се ви стварно заузимали један за другог, онда бисте давали данак за браћу вашу тако великом и моћном народу Измаиљћанском.

Философ одговори: Када неко иде стопама свога учитеља, и жели да то увек чини, је ли њему пријатељ или непријатељ човек који га одвраћа од тог пута? Они одговорише: Непријатељ му је. Философ онда упита: У време када Христос даде данак, чије беше царство: измаиљћанско или римско? Сарацени одговорише: Римско. Философ на то рече: Зато и ми, следећи Учитељу нашем, Господу Христу, дајемо данак цару који живи у новом Риму (Цариграду), и влада Римом. А ви, тражећи од нас данак, одвраћате нас од пута Христовог и бивате нам непријатељи.

После тога мудраци сараценски стављаху Константину у току много дана многа друга питања. На сва та питања блажени Константин, помаган благодаћу Божјом, одговараше тако да му Сарацени не могаху ништа противставити. Напослетку га упиташе: Откуда ти то све знаш? Он им онда у одговор наведе поређење: Један човек захвати воду из мора и понесе је у крчагу. Отишавши далеко од мора, он показиваше на крчаг с водом, и говораше свима: Видите ли ову воду коју нико осим мене нема? К њему онда приступи један приморац и рече: Није ли те стид да се хвалиш крчагом морске воде, када ми имамо

читаво море? Тако поступате и ви, задајући ми питања из оних наука, којима сте се научили од нас Грка.

Затим, као нешто нарочито лепо, Сарацени показаше Константину виноград, некада са усрђем засађен и веома напредан¹⁶⁶. Константин им објасни како се такав виноград обрађује. Тада му Сарацени показаше све своје богатство: дворце украшене златом, сребром и драгим камењем, па га упиташе: Видиш ли, философе, какву силу и какво богатство има Омар, владар Сарацена? Философ одговори: У томе нема ничег необичног. За све то треба славити Бога који та богатства даде људима на уживање. Све то припада Богу и никоме другоме.

Пошто не могаху да речима победе непобедивог, Сарацени се напослетку показаше онакви какви су: они тајно у пићу дадоше отров блаженом Константину. Но Господ који је обећао свима који се труде у име његово да „ако и смртно што попију, неће им наудити“ (Мк.16:18), сачува слугу свог здравим и неповређеним. Видевши ово чудо, Сарацени чесно и са поклонима од свога кнеза испратише Константина и његове пратиоце у њихову постојбину.

У Цариграду цар и патријарх дочекаше блаженог Константина с похвалом за богоугодни труд који поднесе међу Сараценима. Но Константин се не задржа дуго у Цариграду. Он се повуче у једно усамљено и тихо место, где се сав посвети своме спасењу. Он никакву храну не понесе са собом, уздајући се у прехрану од промисла Божјег, у кога сву наду полагаше. И од хране коју му Бог преко христољубивих људи шиљаше он ништа не остављаше за сутрадан, но, пошто би по обичају своме јео, он је све остало раздавао ништима. Јер се уздаше у Бога који се сваки дан брине о свима, и отвара дарезљиву руку своју, и добротом својом храни свако живо биће.

Једном уочи неког великог празника слуга Константинов туваше што немају хране за тај благи дан. А блажени Константин му рече: Онај који је некада много година хранио Израилце у пустињи, зар неће и нас нахранити у овај велики дан? Него ти неизоставно иди и позови к нама на обед бар петорицу ништих, и чекаћемо милост Божју, јер нас Бог неће

оставити. – Стварно, тако и би. У време обеда дође један човек и донесе много сваковрсне хране и десет златника. Блажени то прими, и узнесе хвалу Богу, Промислитељу свом.

Затим Константин отпутова на Олимп, к своме старијем брату Методију. И стаде живети заједно с њим, проходећи у испосништву монашке подвиге, проводећи све време у молитви и у читању књига¹⁶⁷.

У то време дођоше код цара Михаила изасланици од Козара¹⁶⁸, са оваквом поруком: Ми пре свега знамо Једнога Бога, који је над свима, и Њему се молимо клањајући се према истоку, али при томе држимо и неке ружне обичаје. Јевреји нам саветују да примимо њихову веру, и већ су многи од нас примили јеврејску веру. Тако исто и Сарацени нас наговарају да примимо њихову, мухамеданску веру, говорећи нам да је њихова вера боља од свих осталих народа. Ради тога и од вас, са којима одржавамо старо пријатељство и љубав, иштемо савет, и молимо вас да нам пошаљете неког ученог мужа, и ако он изобличи Јевреје и Сарацене, ми ћемо примити вашу веру.

Тада цар Михаило, по савету свјатјејшег патријарха Игњатија¹⁶⁹, одлучи да Козарима упути блаженог Константина. Зато га позва са горе Олимпа. Упознавши га са молбом Козара, цар рече Константину: Иди, философе, код тих људи, и уз помоћ Свете Тројице благовести им учење о Пресветој Тројици. Нико од тебе не може боље обавити тај посао. – Константин одговори: Ако наредиш, господару, ја ћу с радошћу поћи тамо пешке, бос и без ичега од онога што Господ не нареди ученицима својим да понесу шаљући их на проповед. – Цар му на то рече: Када би ти чинио ово од себе лично, ја не бих имао ништа против тога. Али, пошто те ми упућујемо тамо, онда иди с чешћу и царском помоћу.

Блажени Константин, желећи и да умре за Христа, свим срцем пристаде да крене на овај пут. Онда замоли и брата свог блаженог Методија, који је прилично знао словенски језик, да пође с њим на апостолско послушање: да светлошћу свете вере просвећује невернике. Методије пристаде Христа ради да пође са њим. И кренуше браћа заједно на пут да, помагани благодаћу Божјом, спасавају изгубљене душе, један богословским

проповедима, а други – Богу пријатним молитвама. Пут их је водио преко степа у којима живљаху Угри, данашњи Мађари. Ти Угри бејаху толико страшни, да су мало личили на људе: одећа им је била од мешине, жита нису сејали, живели су од пљачке. Када се браћа зауставише у степи ради молитве, нападоше их Угри, урлајући као крвожедни вуци. Константин се не уплаши, и не остави своју молитву, него, призивајући Господа, често понављаху: Господе, помилуј! – Пошто Константин заврши молитву, угледаше га Угри, али, по промислу Божјем, показаше се кротки и стадоше му се клањати. Константин им каза неколико поучних речи, после чега их Угри пустише да иду својим путем.

Света браћа се најпре упутише у грчки град Херсон, који се налазио на морској обали, недалеко од данашњег Севастопоља, и био близу границе Козара. Тамо се они доста времена задржаше, учећи козарски језик, који је био словенски, и јеврејски. Ту Константин преведе осам делова јеврејске граматике и препираше се с Јеврејима којих беше много међу Козарима.¹⁷⁰ Живљаху тамо и један Самарјанин који долазаше код Константина и разговараше с њим о вери. Једном он донесе самарјанске књиге и показа их Константину. Константин их измоли од Самарјанина па, затворивши се у својој соби, он се усрдно помоли Богу да му помогне да их проучи. С помоћу Божјом Константин брзо и добро проучи те књиге. Самарјанин кликну: Заиста, ко верује у Христа, брзо добија благодат Светога Духа. – Самарјанинов син се одмах крсти; после њега прими и Самарјанин Христову веру.

У Херсону Константину пође за руком да нађе „Еванђеље и Псалтир, написан руским писменима“, а и човека који је говорио тим језиком. Разговарајући с њим, Константин научи тај језик и, на основу разговора, подели писмена на самогласнике и сугласнике, и с помоћу Божјом убрзо стаде читати и објашњавати нађене књиге. Видећи такву мудрост, многи су се дивили и славили Бога.

У Херсону света браћа сазнадоше да се мошти светог свештенотученика Климента, папе римског¹⁷¹, налазе у мору. Они онда стадоше потстицати херсонског епископа да тражи те

свете мошти. О тим моштима прича се ово: када свети Климент би послат из Рима у Херсон на заточење, он ту многе људе обрати у хришћанску веру. Тада игемон Афидијан, по наређењу цара Трајана¹⁷², нареди да Климента потопе у мору, везавши му о врат котву, да хришћани не би пронашли његово тело. А верни стајаху на обали и ридајући посматраху потопљење светитеља. Затим два најоданија ученика светога Климента, Корнилије и Фив, рекоше хришћанима: Помолимо се сви једнодушно, да нам Господ покаже чесно тело свога мученика.

На молитву хришћана Богу, море се повуче назад за три потркалишта¹⁷³. Онда хришћански народ, као некада Израилјци у Црвеном Мору, пође по сухом дну, и обрете мермерну гробницу, од Бога начињену у облику цркве, и у њој светитељево тело и котву са којом је светитељ био потопљен. А када хришћани хтедоше да чесно тело светитељево узму одатле, два гореспоменута ученика бише удостојени откривења: да свете мошти оставе онде где су, а да ће се море сваке године у спомен светитеља повлачити назад за седам дана, отварајући пут онима који желе да се поклоне светим моштима. И биваше тако у току 700 година, од царовања Трајанова до царовања грчког цара Никифора¹⁷⁴. Затим, због грехова људских море престаде да се повлачи назад за царовања Никифорова, што веома ожалости хришћане.

Свети Константин и Методије допутоваше у Херсон пошто већ беше прошло више од педесет година откако се свете мошти потпуно сакрише. Херсонски епископ, блажени Георгије, потстакнут од свете браће на тражење светих моштију, одлучи да најпре отиде у Цариград цару и патријарху, и од њих добије дозволу за то. Заједно са епископом Георгијем из Цариграда дође у Херсон сав клир цркве свете Софије на откриће светих моштију. Затим сви они, а са њима заједно и блажени учитељи Методије и Константин и сав народ, одоше на морску обалу певајући псалме и духовне песме, да би добили оно што су желели. Али се море не повуче. Онда, по заласку сунца, седоше на лађу и испловише на пучину. И у поноћ одједном засија светлост из мора, и појави се из воде прво глава, а затим и цело тело светога Климента. Онда узеше свете мошти, унесе

их у лађу, па чесно однесе у град и положише у цркви св. Апостола. Блажени Константин и Методије узеше део светих моштију, и увек их са собом ношаху куд год су ишли, док их не однесе у Рим.

Из Херсона Константин и Методије упутише се Козарима. Каган их чесно прими; и они му уручише писмо од грчког цара. Ту блажени Константин вођаше многе препирке са Козарима, Јеврејима и Сараценима. У тим препиркама Методије није готово ни учествовао, пошто је био много мање учен од Константина. Као бивши војвода, он је боље знао како да се опходи с народом него да води учене разговоре. А Константин, који је одмалена изучавао разне науке и философију, и одлично знао Свето Писмо, и био јак проповедник, имао је готов одговор на свако питање. Константин се дакле препираше с невернима, а Методије својом богоугодном молитвом помагаше Константину.

Козари послаше Константину једног лукавог и вештог човека, који му рече: Ви Грци, имате рђав обичај: постављате једног цара место другог, и то од простог рода а не од царског. Тако, после Никифора постависте за цара бојарина Михаила Куропалата, па оставивши њега, подигосте на престо Лава Јерменина од простог рода; а по уморству његовом постависте Михаила Травла, родом из Аморије. Но код нас није тако; сви наши кагани од каганског су рода, и код нас не може царовати нико, ако није тог рода. – На ово Константин одговори кратко: Зар је Бог рђаво поступио, када је одбацио неподесног цара Саула и по своме срцу изабрао чобанина – Давида?

На ово Козарин не могаде приметити ништа, па постави друго питање: Ви нам говорите поуке из књига које у рукама држите, а ми не радимо тако већ сву мудрост износимо из својих груди, не гордећи се писанијама, као што ви чините. Сва мудрост као да је унутар у нама затворена. – Константин одговори: Ако сретнеш неког човека који тврди како има многа одеда и злата и имања, хоћеш ли му поверовати, видећи га нага и без ичега у рукама? Козарин одговори: Не, јер кад би што имао, онда не би наг ишао. – Константин га онда упита: Ако си, као што се хвалиш, купио сву мудрост, онда ми кажи: колико

је било нараштаја од Адама до Мојсија, и где је који нараштај живео на земљи? Козарин не могаде ништа одговорити на ово. Константин онда продужи: Зато ја и не верујем теби да си купио сву мудрост и да ти нису потребне књиге.

Света браћа беху позвана на обед код кагана. Пре но што ће сести за сто, каган их упита: Реците ми каквог сте рода, да бих знао на какво место да вас посадим. – Константин одговори: Дед наш био је великог и славног рода и налазио се близу Цара. Али он није умео да очува дату му велику славу, био је прогнан од Цара, и удаљио се у туђу земљу, где нас је и родио. Ми сада и тражимо стару славу нашега деда и не желимо никакву другу. А дед је наш био Адам. – Госте, ти говориш пристojно и правилно, рече каган. И после тога стаде гајити особито поштовање према Константину. А када беху за обедом, каган узе чашу и рече: Пијем у част једнога Бога, који створи сву твар. А хришћански философ Константин, подигавши чашу, рече: Пијем у славу једнога Бога, и Слова његовог којим се небеса утврдише, и животворног Духа којим се подржава сва сила саздане твари.

Онда каган рече: Ето, ми се држимо истог учења о Богу, Творцу све твари; само се разликујемо у томе што ви славите Тројицу, а ми славимо Једнога Бога, као што и јеврејске књиге уче о томе.

На то философ одговори: Ако се из јеврејских књига научите да знате да је Бог Један, онда из тих истих књига познајте и Свету Тројицу. Јер јеврејске књиге у својим пророштвима проповедају осим Оца – Слово и Духа. Тако пророк и цар Давид каже: Речју – Словом – Господњом небеса се утврдише, и Духом уста његових сва сила њихова (Пс. 32, 6). Ето, овде је потпуно јасно показано и јединство и тројичност: Господ, његово Слово и Дух. Господ је Бог Отац, Слово – Бог Син, Дух уста Господњих је Бог Дух Свети. Ипак нису три Господа, већ Један Господ са својим Словом и Духом; и исто тако, нису три бога у Божанству, већ се Један Бог поштује. Обрати пажњу на ово: ко би од двојице био бољи поштовалац твога царског лица, да ли онај који указује поштовање само теби а презире твоју реч и дух уста твојих, или онај који подједнако

поштује и тебе и твоју реч и дух уста твојих? Каган одговори: Без сумње овај други. Философ продужи: Зато ми, који подједнако поштујемо Свету Тројицу: Оца и Сина и Светога Духа, и јесмо бољи и истинитији богопоштоваоци од вас. Таквом богопоштовању ми смо се научили из пророчких књига. Сем горенаведеног места навешћу још нека. Тако свети пророк Исаија говори о Богу Сину у следећим речима: Чуј ме, Јакове и Израилју, ја сам први, ја сам и последњи... И сада Господ, Господ посла ме и Дух његов (Ис. 48, 12.16). Ово место Светога Писма древни Оци наши¹⁷⁵ овако објаснише: Ко се шаље, ако не Син? Од кога се шаље, ако не од Оца и Светог Духа Очевог?

На овом обеду беше много Јевреја. Неки од њих рекоше блаженом Константину. Кажи нам, хришћански философе, како може женски пол сместити у утроби Бога, на кога чак ни Анђели не могу гледати? Тада философ, указавши прстом на кагана и на првог саветника његовог, рече: Када би неко рекао да овај први саветник не може примити у дом свој кагана и угостити га, а последњи слуга може, како би ми онда назвали онога који тако говори: Безумним или паметним? Јевреји одговорише: Назвали би га чак и врло безумним.

Онда философ постави овакво питање: Које је од свих видљивих створења у поднебесју највредносније? Јевреји одговорише: Човек је највредносније створење, јер има разумну душу, створену по лику Божјем. – На то философ продужи: Зато су неразумни они који говоре да је немогуће да се у утроби људској смести Бог, а знају да се Он при Мојсију смештао у купини. Зар је купина, бездахна и неосећајна, вредноснија од осећајне и разумне твари, која има боголику душу? Не само у купини, него и у облаку и у диму и у огњу Бог се смештао, када се јављао Јову, Мојсију и Илији. И шта је онда чудновато што се Бог сместио у највредноснијој душеносној твари, желећи да се јави на земљи и да са људима поживи, да би их исцелио од ране смрти, нанесене људском роду Адамовим грехом. Јер, реците ми, од кога је, ако не од самога Творца, требало очекивати лек и обновљење таквом многовредносном створењу – роду људском, који је био пао у трулеж греха и смрти? Не претсказа ли Давид: Посла Реч своју и исцели их (Пс. 106, 20).

Зато Реч Очева, Бог Син, дође и исцели природу људску. Како би Реч Очева могла исцелити човека, да се оваплоћењем није сјединила са човеком и као фластер прилепила за човека? Еда ли лекар, желећи да излечи рањеног човека, ставља фластер на дрво или на камен, а не на болесног човека? Стога и Бог стави своју Јединородну Реч као фластер, не на дрво, мада се Она раније јавила и међу дрвећем у купини; не на камен, мада се Она јављала Мојсију и Илији у каменим горама Синаја и Хорива; него на човека, смртно оболелог од болести греха; стави и чврсто присаједини човеку, пошто Јединородна Реч, Бог Син благоволи да се дејством Духа свог Светог усели у чисту девичанску, а не просто женску, утробу, и да се оваплоти и роди од ње, као што о томе пророкова Исаија: Ето, девојка ће затруднети и родиће Сина, и наденуће му име Емануил, што значи с нама Бог (Ис. 7, 14). Овде пророк говори јасно да ће се Бог Син родити на земљи од чисте и небрачне Дјевице. А да је Богу било потребно да се ради спасења нашег усели у девичанску утробу, сетите се шта је написано у вашим књигама. Ваш равин Ахила каже да се Мојсије, пруживши руке своје к Богу, молио: Господе милосрдни, не јављај нам се више у гласу трубном, него се усели у утробе наше, уклонивши грехе наше. – Ако се дакле Мојсије молио Богу да се усели у утробе наше, зашто нас ви онда корите што ми исповедамо да се Бог уселио у женску утробу, и то не просто женску, него у девичанску, чисту, непорочну и небрачну? Он се усељује и у наше утробе, када се ми хришћани причешћујемо Њиме у Тајанственој Жртви. Као што видите, древна молитва Мојсијева, по сведочанству равина Ахиле записана у вашим књигама, испунила се: Бог се уселио у наше утробе, уклонивши грехе наше.

После обеда сви се разиђоше, одредивши дан у који ће се поново састати да разговарају о вери. У одређени дан сабраше се сви и, на предлог кагана, заузеше своја места. Пре но што ће почети разговор, Константин изјави: Ето, једини сам ја странац међу вама, а сви ми водимо разговор о Богу, у чијим је рукама све, и срца наша. Када будемо водили разговоре, нека онај између вас ко је јак на речи и разуме оно што говоримо, потврди

наше речи; а ако не разуме, нека слободно пита, и ми ћемо се постарати да му разјаснимо.

Онда Јевреји отворише разговор оваквим питањем: Реци нам, који закон Бог прво даде: Мојсијев, или онај који ви хришћани држите? На ово питање блажени Константин философ одговори им питањем: Да ли ми зато постависте питање који је закон први, да бисте затим рекли да је први закон бољи? Да, зато, одговорише Јевреји, јер свакако треба да се повињавамо првом закону, пошто је најпрви и најбољи. Константин им на то рече: Ако први закон желите да држите, онда се одреците обрезања. Јевреји га упиташе: Због чега говориш тако? Философ одговори: Реците ми тачно, је ли први закон дат у обрезању или у необрезању? Јевреји одговорише: Држимо, у обрезању. Философ онда рече: Не даде ли Бог први закон Ноју, и то пре обрезања и после заповести дате Адаму у рају и после Адамовог пада? Јер Бог заповеди Ноју да се не пролива крв човечија: Ко пролије крв човечију, његову ће крв пролити човек (1. Мојс. 9, 6). Затим, говорећи о једењу зеља, животиња, стоке, птица и риба, Бог рече Ноју: Ја ево постављам завет свој с вама и с вашим семеном након вас (1. Мојс. 9, 9). Јевреји рекоше на то: Али завет није закон, јер Бог не рече Ноју: закон мој, већ завет мој. А ми о закону говоримо. Философ их упита: Држите ли ви обрезање као закон или не? Јевреји одговорише: Држимо као закон. Философ онда настави: Но Бог ни обрезање не назва законом него само заветом, јер рече Авраму: Ти држи завет мој, ти и семе твоје након тебе од колена до колена: да се обрезаује између вас све мушкиње; и биће знак завета између мене и вас; и биће завет мој на телу вашем завет вечан (1. Мојс. 17, 9.10.11.13). Ето видите, Бог није ниједанпут обрезање назвао законом него заветом. Хоћете ли стога одбацити обрезање као незаконо? А ако завет обрезања држите као закон, онда и завет дат Ноју дужни сте држати као закон и називати га првим законом који Бог даде роду људском, протераном из раја и сачуваном од вода потопских. Јевреји одговорише: Не! Само закон дат Мојсију јесте закон, и ми се њега држимо.

На то философ рече: Ако завет дат Ноју није закон већ само завет, пошто га Бог не назва законом него заветом, онда и закон дат Мојсију није закон, јер га исти Бог у једанаестој глави књиге пророка Јеремије не назива законом већ заветом: Слушајте речи овога завета. Овако вели Господ Бог Израилев: проклет да је ко не послуша речи овога завета, који заповедих оцима вашим кад их изведох из земље мисирске (Јерем. 11, 2–3). Ако је овај завет за вас закон, онда је и завет, дат Ноју, такође закон. А пошто је овај закон дат до обрезања, онда сте ви дужни и држати га као први и не слушати друге законе, Авраамов и Мојсијев, који су настали након њега. Јер малочас сами рекосте да је први закон најбољи и да му се ваља повињавати.

Јевреји се онда уклонише од овог питања, па стадоше говорити о другом и рекоше: Који год држаху Мојсијев закон, сви угодише Богу. И ми, држећи га, надамо се да ћемо исто тако бити угодни Богу. А ви се држите другог закона који сами себи измислисте, а стари закон Божји презирете. Философ одговори: Радећи тако ми добро поступамо. Јер и Авраам, да није примио обрезање него само држао Нојев завет, не би се назвао пријатељем Божјим. Исто тако и Мојсије после Авраама, не задовољавајући се раније датим законима Ноју и Аврааму, написа нови закон. Стога и ми поступамо по њиховом примеру. Али као што они, долазећи један за другим, не одбациваху претходне законе, јер Авраам не одбаци Нојев, нити Мојсије презре њихове, него, испуњујући недостатке, они у ширим законима потпуније изложише вољу Божју, да би заповест Господња била тврда, – тако и ми не одбацујемо стари завет, написан на таблицама Мојсијевим, већ све то држимо: знати Једнога Бога, Творца целокупне твари, не убијати, не красти, и остале заповести. Но ми одбацујемо оно што није написано на Мојсијевим таблицама, као: обрезање, приношење на жртву неразумних животиња, и друге ствари сличне томе, што је било само сенка и праслика новог закона који је имао доћи; а кад је дошао, ми све то уклонисмо. Јер каква је потреба чувати сенку, када у рукама имамо саму ствар?

Јевреји рекоше: Када би те установе и завети у нашем старом закону били, као што ти кажеш, само сенка и праслика

вашег, новог закона, онда би древни законодавци знали за ваш, нови закон, који се имао јавити у будућности. Јер сенка и праслика имале су оцртавати ону ствар, коју су очекивали видети очима. Али пошто законодавци нису очекивали ваш закон, то су наше старозаветне установе и завети не сенка и подобије већ сама истина, коју, заједно са написаним на Мојсијевим таблицама, треба и ви да чувате као истину.

Против овога философ одговори: Када древни законодавци у Старом Завету и не би знали то да ће после њих настати нови закон, онда би вас ја упитао: када у почетку Бог даде завет свој Ноју, о коме смо већ говорили, и да ли га Он тада обавести да ће после њега дати други закон угоднику свом Аврааму? Разуме се да га није обавестио, него је утврдио да тај завет постоји вавек. Исто тако, дајући Аврааму завет, да ли Бог обавести Авраама да ће касније дати други закон Мојсију? Али о нашем, новом завету, Бог је свестрано обавестио преко својих пророка. Чујте шта објављује Јеремија: Ево иду дани, говори Господ, кад ћу учинити с домом Израилевим и с домом Јудиним нов завет, не као онај завет, који учиних с оцима њиховим, кад их узех за руку да их изведем из земље мисирске, јер онај завет мој они покварише, и ја их занемарих (Јерем. 31, 31–32). Ето вам несумњивог пророчанства о нашем, новом завету. Исто тако је и пророк Исаија претсказао од лица Господња о новом завету, говорећи: Не помињите што је пре било, и не мислите о старим стварима. Ево, ја ћу учинити ново, одмах ће настати, и ви ћете то познати (Ис. 43, 18–19). Тако дакле, стари законодавци су знали о нашем новоблагодатном закону, и очекивали га, и пророковали о њему. Зато су ваше старозаветне установе и завети сенка и праслика очекиваног закона нашег, а не сама истина, те их треба одбацити као непотребне.

Не знајући шта да рекну против овога, Јевреји скренуше на друго, говорећи: Сваки Јеврејин сматра за сигурно да ће бити нови закон, али још није дошло време да се Месија јави на свет. – Философ им одговори: Шта ви још чекате? Та ето, власт царства и кнежевства нашег, која је по пророштву праоца Јакова имала трајати само до доласка Месије – Христа, већ је престала, Јерусалим је разорен, жртве ваше су одбачене, и

слава Господња преселила се од вас међу незнабошце, као што то јасно претсказа пророк Малахија говорећи: Нисте ми мили, вели Господ Сведржитељ, и нећу примити жртве из руку ваших. Јер од истока сунчаног до запада велико ће бити име моје међу народима, и на сваком ће се месту приносити кад имену моме и чиста жртва; јер ће име моје бити велико међу народима, вели Господ Сведржитељ (Мал. 1, 10–11).

Јевреји онда рекоше: Говорећи тако, ти желиш, како ми видимо, да и незнабошце назовеш благословенима, као што смо благословени ми, семе Авраамово. – Константин одговори: Киме је благословљено семе Авраамово, Њиме ћемо бити благословљени и ми незнабошци, наиме Месијом који је произашао из корена Авраамова и Исакова и Јаковљева и Јесејева и Давидова. Јер Бог рече Аврааму: У теби ће се благословити сва племена на земљи (1. Мојс. 12, 3), и Исаку: У семену твоме благословиће се сви народи на земљи (1. Мојс. 26, 4), и то исто Јакову (1. Мојс. 28, 14). А Давид вели: Благословиће се у њему сва колена на земљи, сви ће га народи звати блаженим (Пс. 71, 17). Јер је Месија имао доћи како ради Авраамова племена тако и ради незнабожаца. О томе је некад Јаков, благосиљајући Јуду, рекао: Неће нестати кнеза од Јуде, и вођа од бедара његових, докле не дође Онај коме припада, и Он је очекивање народа (1. Мојс. 49, 10). И пророк Захарија, објављујући кћери Сиона – Јерусалиму, долазак кроткога Цара који јаше на магарету, каже: Он ће истребити из Јефрема кола и из Јерусалима коње; и истребиће се лук убојити; и Он ће казивати мир народима (Захар. 9, 10). Ето видите, Месија је имао доћи не само ради вас Јевреја него и ради незнабожаца. А мени изгледа да је Он дошао више ради незнабожаца него ради вас, јер Га ви не примисте, а незнабошци га примише; ви Га убисте, а незнабошци повероваше у Њега; ви Га одбацисте, а незнабошци Га завољеше. Зато и Он вас одбаци а незнабошце призва, и у њима се прославља. А да је очекивани Месија заиста дошао већ, ви се можете уверити у то преко светог пророка Данила. Овоме пророку у Вавилону, за прве године царовања Даријева, јави се анђео Господњи Гаврило, и од тога времена, у које се јави Данилу, до доласка Месије у свет значи

седам седмина; свака седмина садржи 70 година, а седам седмина садрже укупно 490 година. Тако рачуна и ваш Талмуд. Како су те године већ давно прошле! Ако разгледате, видећете да је већ прошло више од 800 година, откако се навршише седмине, означене Данилу од анђела.

Питам ја вас, настави Константин, које царство је означавало гвоздено царство, о коме говори Данило, тумачећи Навуходоносору сан о великом кипу? Јевреји одговорише: Гвоздено царство означавало је Римско царство. Философ онда упита: А кога означава камен који се без руку људских одвали од горе и сатре онај кип? – Камен означава Месију, одговорише Јевреји, и притом додадоше: ако је по казивањима пророка и другим догађајима, како ти говориш, Месија већ дошао, зашто онда Римско царство има власти и до сада? Философ одговори: Не, оно већ нема власти, него је прошло као и остала царства. Наше царство није римско већ Христово, као што је и рекао пророк: У време тих царева Бог ће небески подигнути царство које се до века неће расути, и то се царство неће оставити другом народу; оно ће сатрти и укинути сва та царства, а само ће стајати до века (Дан.2:44). Није ли то царство – хришћанско царство, које се тако назива по имену Христовом? Зар не видите истину: Римско царство које је служило идолима већ је прошло, јер је Месија дошао у свет? И место идолопоклоничког царства римског небески Бог је подигао неразориво царство хришћанско. Римљани су служили идолима, а хришћани, којих има из римског народа и из других племена и народа, царују у име Христово, као што то описује свети пророк Исаија, говорећи вама: И оставићете име своје избранима мојим за уклон, а вас ће Господ убити, а слуге ће своје назвати новим именом. Ко се узблагосиља на земљи, благосиљаће се Богом истинијем; и ко се ускуне на земљи, клеће се Богом истинијем (Ис. 65, 15–16). Зар се нису испунила сва пророштва, речена о Христу? Исаија је претсказао његово рођење од Дјеве, говорећи: Ето девојка ће затруднети и родиће сина, и наденуће му име Емануило (Ис. 7, 14). А свети пророк Михеј о његовом рођењу у Витлејему каже: И ти Витлејеме, доме Ефратов, ако јеси најмањи међу тисућама Јудиним, из тебе ће ми изаћи старешина, који ће бити господар

у Израилју, коме су изласци од почетка, од вечних времена. Зато ће их оставити докле не роди она која ће родити (Мих. 5, 2–3).

Јевреји рекоше: Ми смо благословени потомци Сима који доби благослов од оца свог Ноја. А ви нисте добили благослов. – Философ им одговори: Нојево благосиљање Сима ни најмање се не односи на вас; оно је само прослављање Бога, јер је Ној рекао: Благословен да је Господ Бог Симов (1. Мојс. 9, 26). Овде се устима Ноја благосиља Господ Бог ради врлинскога Сима, и ништа више. А Јафету, од кога ми водимо порекло, Ној је рекао: Бог да рашири Јафета да живи у шаторима Симовим (1. Мојс. 9, 27). Сами пак ви видите како се благодаћу Божјом хришћанство шири, а ви све више и више губите значај. Па и онде где ви некада живљасте, сада се од хришћана благосиља и прославља име Господа нашег Исуса Христа.

На то Јевреји рекоше: Ето ви, уздајући се у човека, мислите да сте благословени, док књиге проклињу такве. – У одговор на то философ им постави питање: Је ли Давид проклет или благословен? Јевреји одговорише: Веома благословен. Значи, рече Константин, благословени смо и ми, јер се уздамо у Онога у кога се уздао и он, када је говорио у псалму: Човек мира мога, у кога се уздах (Пс. 40, 10). Тај Човек јесте Христос Бог. А ко се узда у обичног човека, тога и ми сматрамо проклетим.

После тога Јевреји поставише друго питање: Зашто ви хришћани одбацујете обрезање, када га Христос не одбаци, него поступи по закону? – Философ одговори: Ко је први казао Аврааму: биће знак између Мене и тебе (1. Мојс. 17, 11), Тај је, кад је дошао, испунио то, због чега се оно и држало од онога (Авраама) до Овога (Христа). У замену за обрезање Христос је установио крштење.

Тада Јевреји упиташе: Зашто су неки угодили Богу, не примивши тај знак (крштење) него Авраамов (обрезање)? – Философ одговори: Нико од њих није имао две жене осим Авраама. А Бог је зато и дао њему обрезање, да он не би ишао даље у томе, него да би живео по Адамовом примеру (тј. имао једну жену). И Јакову је учинио сличну опомену, када му је повредио ногу, зато што је имао две жене. Када Јаков постаде

свестан разлога због кога му је то учињено, он доби назив „Израиљ“, то јест онај који умом види Бога. А Авраам није то разумео.

Јевреји поставише ново питање: Како ви, клањајући се идолима мислите да угађате Богу? – Пре свега, одговори философ, научите се да разликујете иконе од идола, па ћете увидети да неправилно прекоравате хришћане. У вашим књигама има много упутстава о изображењима. Ја ћу вас питати за нека. Да ли је Мојсије начинио скинију по нацрту који је видео на Гори, или је по нацрту уметничке вештине саградио скинију од дрвета, коже, вуне и осталог, достојног херувима? Но пошто је тачно оно прво, да ли ћемо онда рећи за вас, да ви указујете поштовање и клањате се дрвету, кожи и вуни, а не Богу који је у своје време дао Мојсију такав нацрт (изображење) скиније? То исто важи и за Соломонов храм, у коме бејаше много изображења херувимских, анђелских и других. Тако и ми хришћани, поштујући образе (иконе) угодника Божијих, ми указујемо поштовање Богу.

Јевреји онда упиташе: Зашто ви једете свињетину и зечевину, када је то мрско Богу? – Философ одговори: Први завет (Нојев) прописао је: Што се год миче и живи, нека вам буде за јело, све вам то дадох као зелену траву (1. Мојс. 9, 3), јер је чистима све чисто, а поганима је нечиста савест. Исто тако и Бог о свему створеноме каже: гле, добро веома (1. Мојс. 1, 31). Због вашег преједања и ради поуке вама, Бог вам ускрати оно што је најбезначајније. А како је штетно по вас преједање, о томе је написано: Угоји се Израиљ, па се стаде ритати; утио си, удебљао и засалио; па остави Бога који га је створио, и презре стену спасења свога (5. Мојс. 32, 15); или: седоше људи, те једоше и пише; а после усташе да играју (2. Мојс. 32, 6).

Такве је разговоре блажени Константин водио са Јеврејима о хришћанској вери. Ти су разговори вођени били сваки дан у присуству самога кагана, и то је трајало дуго време. Те је разговоре касније записао блажени Методије и поделио их на осам делова, од чега је овде изложено врло мало.

Блажени Константин је водио разговоре не само са Јеврејима него и са Сараценима, које такође надвлада

благодаћу Господа нашег, који је обећао слугама својим дати уста и премудрост којој се неће моћи противити ни одговорити сви противници (Лк.21:15). Слушајући узвишене и слатке речи богомудрог Константина, каган и његови главни саветници рекоше Константину: Бог те је послао к нама да нас научиш. Од Њега ти си се научио књигама, све си мудро говорио и меденим речима светих књига нахранио нас до сита. Иако смо ми људи неуки, ипак верујемо да је то учење од Бога. Хоћеш ли пак да коначно успокојиш наше душе, онда нам кажи не само из књига него и помоћу прича све оно што те ми будемо питали о вери.

После тога се сви разиђоше ради одмора. Сутрадан се поново сабраше и рекоше Константину: Докажи нам, уважени човече, разложима и причама, која је вера најбоља. – Философ одговори: У једнога Цара беху у великом поштовању муж и жена. Када они сагрешише, Цар их истера из те земље у којој су живели (из раја). Много година они проживеше тако, и у сиромаштву изродише децу. Деца су размишљала и разговарала, на који би начин повратила пређашње достојанство својих родитеља. Један је говорио једно, други друго, сваки је давао савет коме би, по његовом мишљењу, требало следовати. Коме је дакле од тих савета требало следовати? Зар не најбољем? упита Константин, завршавајући своју причу. Зашто тако говориш? одговорише Козари. Сваки сматра свој савет бољим од других. Ти нам дакле реци, да бисмо схватили, који је од тих савета најбољи.

Огањ, одговори философ, очишћује злато и сребро, а човек умом разликује лаж од истине. Кажи ми, од чега би први грехопад: не од гледања ли слатког плода и од жеље да будемо богови? – Тако је, потврдише Козари. Философ настави: Ако некоме болеснику шкоди мед или хладна вода, онда који лекар даје бољи савет: да ли онај који болеснику коме шкоди мед каже: једи мед! а коме шкоди хладна вода: напиј се хладне воде и стој го на мразу! или онај који даје потребан лек: уместо меда опрезно даје горки напитака, уместо воде – топле облоге и средства за загревање? Разуме се, одговорише сви, бољи савет даје овај други. Тако и грехољубиву пожуду треба умртвљавати

горчином живота, а гордост смирењем; уопште, треба лечити супротностима.

Добро сте рекли, одговори Константин. И закон Христов каже, да живети по Богу, значи проводити суров живот (ићи тесним путем), који ће у вечном обиталишту донети стоструки плод.

После тога један од главних саветника каганових, који је добро знао нечестиво учење Мухамедово, упита философа: Реци ми, госте, зашто ви не поштујете Мухамеда? Та он веома хвали Христа у својим књигама и каже о Њему: од Дјеве, Мојсијеве сестре, родио се велики пророк, који је васкрсавао мртве и са великом силом исцељивао сваку болест. – Философ одговори: Нека нас пресуди сам каган. Реци ми, ако је Мухамед пророк, онда хоћемо ли веровати Данилу који је казао да ће се са Христом прекратити свако виђење и пророштво. Како после тога он може бити пророк? Стога, ако Мухамеда назовемо пророком, значи одбацујемо Данила.

На то многи од присутних рекоше: Ми знамо да је Данило пророковао Духом Божјим, а за Мухамеда знамо да је лажов и упропаститељ спасења многих. – Тада саветник каганов окрену се према Јеврејима и рече: С Божјом помоћу гост је оборио на земљу сву сараценску гордост, а вашу, као погану, избацио напоље. – Затим, обраћајући се свима присутнима, рече: Бог је дао хришћанском цару власт над свима народима и савршену мудрост: вера њихова је најбоља, и изван ње немогуће је постићи живот вечни. – Сви рекоше: Амин.

После тога философ се са сузама у очима обрати свима и рече: Браћо, оци, пријатељи и децо! Ето, ми смо, с помоћу Божјом, разјаснили и одговорили на све како треба. Ако пак и сада има некога међу вама коме је нешто нејасно, нека дође и нека ме пита. Ко прима ово учење, тај нека се крсти у име Свете Тројице; а ко не прима, ја нећу имати греха у томе, он ће сам увидети свој грех у дан Суда, када Вечни Судија буде сео да суди свима народима.

На то Козари са каганом одговорише: Ми нисмо непријатељи себи, и ево одлучујемо: од овога часа, ко хоће и ко може, нека, пошто промисли, приступи крштењу. А, ко се буде

клањао према западу (незнабошци), или вршио јеврејске молитве (Јевреји), или држао сараценску веру (мухамеданци), тај ће добити брзу смрт.

Пошто донеше такву одлуку, сви се с радошћу разиђоше. Двеста људи Козара оставише идолске гадости и примише хришћанску веру.

Засадивши свету веру хришћанску у Козарском царству, преподобни учитељи Константин и Методије намислише да се врате у своју земљу, остављајући место себе свештенике које беху довели са собом из Херсона. Каган им предаде своје писмо за грчког цара, у коме је писао: Господару, ти си нам послао тако учене људе који нам јасно показаше да је хришћанска вера истинита, и њој нас научише. Пошто се просветисмо светим крштењем, ми објависмо у нашој држави да се сваки који жели може слободно крстити, и надамо се да ће сва земља наша примити хришћанску веру. Сви смо ми пријатељи твоме царству, и готови смо, ако узажелиш, да ти служимо.

Испраћајући блажене учитеље, Константина и Методија, каган им нуђаше многе дарове, али они одбише, говорећи: Пусте с нама грчке заробљенике што се налазе овде, то ће за нас бити највећи дар.

Каган им испуни жељу, скупи око двеста заробљеника, и предаде их светој браћи. И тако сви с радошћу кренуше на пут, благодарећи Бога. Но путујући, они су морали пролазити кроз пуста и безводна места. И сви малаксаваху од жеђи. Тако изнурени наиђоше на једно слано језеро, чија је вода од силне соли била горка као пелен. Тада се сви разиђоше по пустињи да траже пијаћу воду. А Константин, који беше толико изнемогао да није могао даље ићи, рече своме брату Методију: Не могу више да трпим жеђ; молим те, захвати од те воде, јер верујем да ће Онај, који некада Израилљцима претвори горку воду у слатку, и нама изнемоглима од жеђи засладити горчину ове воде. – И кад захватише воду и окусише, видеше да је слатка као мед и студена као зими. Онда сви том водом утолише жеђ, и прославише Бога.

Стигавши у Херсон, света браћа посетише епископа. Пошто вечераше, Константин рече епископу: Помоли се за мене, владико, и благослови ме као што отац благосиља своје чедо последњим благословом. – Чувши то, присутни мишљаху да се Константин спрема да сутра рано крене из Херсона и настави свој пут, па га упиташе поводом тога. А он некима насамо рече, да ће епископ сутра изјутра оставити свет и отићи ка Господу. Тако и би: епископ се изјутра престави.

На путу за Цариград имало се проћи кроз земљу у којој живљаху Фуљски народ¹⁷⁶. Овај народ је приносио жртве под великим храстом, који се био срастао са трешњом и називао се Александар. Женама је забрањено да прилазе овоме храсту и да учествују при жртвоприношењима. Блажени Константин ступи међу сакупљени народ и рече: Јелини нису избегли вечне муке, клањајући се небу и земљи – тако великим и добрим творевинама; утолико пре ви, клањајући се неизмерно мањој и нижој творевини – храсту, нећете избећи вечне муке. – Незнабошци одговорише: Ми то не чинимо само данас, него смо овај обичај примили од отаца. Приносећи жртве под храстом, ми добијамо оно што иштемо: кишу, и много друго. И како ћемо се одрећи од овог поклоњења, када то нико од нас не може да учини? А ако се неко и усуди, тај ће умрети, не угледавши више кишу.

Тада их философ стаде поучавати оваквим речима: Бог говори о вама у Светим Књигама, како Га онда можете одбацивати? Тако пророк Исаија од лица Господња виче, говорећи: Доћи ћу те ћу сабрати све народе и језике, и доћи ће и видеће славу моју. И поставићу знак на њих, и послаћу између њих оне који се спасу к народима у Тарсис, у Фуд, у Луд, у Мосох, у Товел, у Еладу, и на даљна острва, који не чуше име моје нити видеше славу моју, и јављаће славу моју по народима (Ис. 66, 18–19). Гле, ја ћу послати многе рибаре, говори Господ, и уловиће их... по свакој гори и по сваком хуму и по раселинама каменим (Јерем.16:16). Браћо, настављаху говорити Константин, послушајте Бога који вас је створио. Ево Еванђеља Новог Завета Божијег, по коме ви треба да примите крштење.

Оваквим и другим сличним речима блажени Константин убеди незнабошце да посеку и сагоре тај хрест. Старешина тога народа приђе Константину и целива свето Еванђеље. Овоме примеру следоваше и остали незнабошци. Затим философ раздаде свима беле свеће, и сви се са запаљеним свећама и појањем упутише хресту. Константин узе секиру и удари по хресту тридесет и три пута; а после тога други потсекоше хрест у корену и сагореше га. Исте ноћи Господ посла силну кишу. И сви радујући се узнесоше хвалу Богу, који се радује спасењу грешника.

Када стигоше у Цариград, бише са великом чешћу и радошћу дочекани од цара, и од патријарха, и од целог сабора као апостоли Христови. И жељаху да их посвете за епископе, али они то одлучно одбише. Онда Методија приволеше да буде игуман Полихронијевог манастира, а Константин борављаше при цркви светих Апостола. Ускоро обојица бише позвани на нове подвиге.

Борис, или Богорис, цар бугарски, после рата са Грцима, зажеље да прими хришћанску веру. Борисова сестра, која је на неколико година пре тога била у ропству у Цариграду, врати се у Бугарску као хришћанка, и стараше се да убеди брата да прими хришћанску веру. Он дуго није пристајао; али глад и страшни помор опустоши његову државу. Тада се он, по савету своје сестре, обрати са молитвом хришћанском Богу, и невоље престадоше. Борис посла у Цариград изасланике да измоле наставнике. Методије онда отпутова у Бугарску. Тамо он на зиду царског дворца наслика Страшни суд, и објасни цару блаженство праведника и муке грешника. Већ припремљен речима и примером сестре и чудесним прекраћењем невоља, цар прими хришћанску веру. То би 860. или 861. године.¹⁷⁷

Константин и Методије не успеше да окончају започето дело крштавања бугарског народа, а оно указа се ново поље за њихову апостолску делатност. Моравски кнез Ростислав одржа веће са својим кнезовима¹⁷⁸ и са свим народом Моравским о томе да се пошаљу грчком цару Михаилу изасланици са молбом, да им пошаље хришћанске учитеље. На већу би решено да се изасланици пошаљу са оваквом поруком: Наш

народ¹⁷⁹ је одбацио незнабоштво и држи хришћански закон. Само у нас нема таквог учитеља који би нам веру Христову објаснио на нашем језику. Видећи то, друге земље (словенске) пожелеле да иду за нама. С обзиром на то, господару, пошаљи нам таквог епископа и учитеља: од вас у све земље добри закон исходи¹⁸⁰.

Цар Михаило се посаветова са патријархом и целим свештеним сабором, па позва на сабор блаженог Константина. Ту му цар саопшти жељу Словена и рече: Философе, ја знам да си ти слабуњав, али је неопходно да ти идеш тамо, пошто нико не може тај посао свршити боље од тебе. – Философ одговори: Иако сам телом болешљив и болестан, ипак ћу с радошћу поћи тамо, ако они само имају писмена у свом језику. – Цар на то рече: Дед мој и отац мој и многи други тражили су, али их нису нашли; како их онда ја могу наћи? – Философ упита: У том случају, како ћу им проповедати? То је исто као беседу записивати по води. Осим тога, ако ме Словени рђаво схвате, могу ме још прогласити за јеретика. – На то цар заједно са својим ујаком Вардом овако рече философу: Ако зажелиш, Бог ће ти дати што иштеш, јер Он даје свима који с вером ишту од Њега и отвара онима који куцају.

Изишавши од цара, Константин исприча све брату своме Методију и неким ученицима својим¹⁸¹. По своме обичају Константин пре свега поче од молитве, па онда наложи на себе четрдесетодневни пост. За кратко време Бог који чује молитве слугу својих, испуни оно за што је Константин молио. Помогнут благодаћу Светога Духа, Константин измисли словенску азбуку која има тридесет и осам слова. Затим приступи превођењу грчких свештених књига на словенски језик. У томе му помагаше блажени Методије и ученици. Превођење свештених књига би почето са светим Еванђељем по Јовану. Искони бје Слово, и Слово бје к Богу, и Бог бје Слово, беху прве речи преведене на словенски језик.

Свој превод света браћа поднесоше на размотрење цару, патријарху и целом духовном сабору. Сви се они томе обрадоваше и прославише Бога за указану милост.

После тога Константин заједно са братом Методијем и ученицима крену у словенске земље. Цар им даде за пут све неопходне ствари, а кнезу Ростиславу написа следеће писмо: Бог који жели да сваки има истинско разумевање и напредује, видевши твоју веру и твоје старање, благоволео је испунити твоју жељу у наше дане. Он је открио писмена нашег језика, која су досада била непозната, да би и вас уврстио у велике народе, који славе Бога на своме језику. И ево ми ти шаљемо ученог и философа. Прими овај дар који је много скупотији од сваког злата и сребра, драгог камења и пролазног богатства, и помози му да што скорије обави посао. Свим срцем тражи Бога и опште спасење; стога се не лени потстицати све да се брину за своје спасење и да ходе правим путем. Потрудиш ли се да свој народ приведеш познању Бога, ти ћеш добити награду за то и у овом свету и у оном, за све душе које до смрти желе веровати у Христа Бога нашег. Тиме ћеш ти, слично Константину¹⁸², оставити за собом истински спомен потоњим поколењима.

Када Константин и Методије стигоше у Моравију, бише дочекани са великом чешћу. Пре свега Ростислав сабра много дечака и наложи им да се код свете браће уче словенској азбуци и новопреведеним књигама. Затим под руководством свете браће Ростислав стаде зидати цркве. За годину дана већ је била довршена прва црква у граду Оломуцу; потом се још неколико цркава појави у Моравији. Константин је освећивао те цркве и служио у њима на словенском. За време свог бављења у Моравији Константин са ученицима својим преведе сва црквена богослужења, и научи их јутрењу и часовима, литургији и вечерњу и повечерју и „тајној служби“. И по пророчким речима, отворише се уши глувима да чују речи из књига, и постаде красноречив језик муцавих. Бог, који се радује спасењу једнога грешника, с радошћу посматраше поправљање читавог једног народа.

Када се међу Словенима стаде на њиховом језику ширити божанско учење и вршити богослужења, тада многи, нарочито архијереји и јереји римскога језика, почеше негодовати, говорећи им: Тиме се не прославља Бог. Да је то било угодно Богу, Он је могао учинити да се од самог почетка проповед речи Божје

записује на језику онога народа коме је објављивана. Но Бог је изабрао само три језика: јеврејски, грчки и латински, на којима треба славити Бога.

Таквим људима свети учитељи одговараху: Бог даје кишу свима подједнако, и чини те сунце све обасјава. А Давид каже: Све што дише нека хвали Господа! (Пс. 150, 6); Кликни Господу сва земљо! Појте Господу песму нову! (Пс. 149, 1). Пошто Господ дође да спасе све народе, онда сваки народ треба да слави Господа на свом језику.

Тако света браћа провели четрдесет месеци у Моравији, путујући из места у место, и свуда проповедајући на словенском језику. Уручујући Словенима на словенском језику неисказано скупочени поклон – реч Божју, Константин им у предговору светом Еванђељу упућује ове речи: „услишите, Словени вси слово, јеже крјепит срдца и уми“. Оснивајући школе за словенску децу, они су стекли много ученика, готових да буду добри учитељи и достојни свештенослужитељи у своме народу.

Чувши у Риму за свету браћу Кирила и Методија, папа Никола им с љубављу писа, позивајући их у Рим. Они се одазваше његовој жељи и кренуше. На путу за Рим, они се задржаше у Панонији. Тамо је био кнез Коцел, који позва свету браћу у град Блатно, да би сам научио код њих словенску азбуку, и да би је такође научили педесет ученика које кнез беше сабрао из свога народа. На растанку Коцел указа светим проповедницима велико поштовање и понуди им велике дарове. Али Константин и Методије, као од Ростислава Моравског, тако и од Коцела не хтедоше узети ни злата, ни сребра, нити икоју другу ствар. Они су Еванђелску реч проповедали без награде, само су од оба кнеза измолили слободу за девет стотина грчких заробљеника.

После Паноније на путу за Рим света браћа свратише у Венецију. Ту се латински и немачки свештеници и монаси окомише на Константина као вроне на сокола, проповедајући тројезичну јерес. Реци нам, човече, говораху они Константину, зашто си превео Свете Књиге за Словене и учиш их на том језику? То раније нико чинио није: ни апостоли, ни папа римски, ни Григорије Богослов, ни Јероним, ни Августин. Ми знамо само

три језика, на којима треба прославити Бога: јеврејски, грчки, римски.

Философ им одговори: Не пада ли киша од Бога подједнако за све? не сија ли сунце за све? не дише ли сва твар један ваздух? А како вас није стид мислити, да осим три језика, сва остала племена и језици треба да су слепи и глуви? Та не мислите ли ви, реците ми, да Бог није свемогућ, па зато не може да то учини, или завидљив, па неће да то учини? Ми знамо многе народе, који имају своје књиге и узносе славу Богу сваки на свом језику. Од њих познати су следећи: Јермени, Персијанци, Абхази, Грузини, Сугди, Готи, Обри, Турци, Козари, Арабљани, Египћани, Сиријци, и многи други. Ако пак не желите да се с тим сложите, онда ће Свете Књиге бити судија. Јер Давид узвикује: Певајте Господу песму нову, певај Господу, сва земљо! (Пс. 95, 1). Кликни Господу, сва земљо; певајте, радујте се и покликујте (Пс. 97, 4). Сва земља нек се поклони теби и поје теби; нека поје имену твоме, Вишњи! (Пс. 65, 4). Хвалите Господа сви народи, славите га сви људи... Све што дише нека хвали Господа! (Пс. 116, 1; 150, 6). У Еванђељу се вели: А који га примише даде им власт да буду синови Божји... Не молим пак само за њих, него и за оне који узверују у мене њихове речи ради: да сви једно буду, као ти, Оче, што си у мени и ја у теби (Јов. 1, 12; 17, 20–21). У Еванђељу по Матеју говори се: Даде ми се свака власт на небу и на земљи. Идите дакле и научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа, учећи их да све држе што сам вам заповедио; и ево ја сам с вама у све дане до свршетка века. Амин (Мат. 28, 18–20). Еванђелист Марко такође вели: Идите по целој свету и проповедите еванђеље свакоме створењу. Који узверује и крсти се, спашће се; а ко не верује осудиће се. А знаци онима који верују биће ови: именом мојим изгониће ђаволе; говориће нове језике (Мк. 16, 15–17). Применићемо речи Светога Писма и на вас: Тешко вама књижевници и фарисеји, лицемери, што затварате царство небеско од људи; јер ви не улазите нити дате да улазе који би хтели (Мт. 23, 13). Тешко вама законици што узесте кључ од знања: сами не уђосте, а који хотијаху да уђу, забранисте им (Лк. 11:52). Апостол Павле говори Коринћанима: Ја бих хтео да

ви сви говорите језике, а још више да пророкујете (1. Кор. 14, 5); а Филибљанима пише: И сваки језик да призна да је Господ Исус Христос на славу Бога Оца (Флб.2:11). Таквим и многим другим сличним речима свети Константин изобличи латинске и немачке свештенике.

Из Венеције се Константин и Методије упутише право у Рим. Још за време њиховог боравка у Венецији умре папа Никола и на његово место би изабран Адријан II¹⁸³. Сазнавши да се Константин и Методије налазе у Венецији, нови папа их позва у Рим. Када се света браћа приближише Риму, изађе им у сусрет сам папа са својим клиром и грађанима, са упаљеним свећама, јер они ношаху свете мошти светог свештеномученика Климента, папе римског, откривене у Херсону. Пренесење светих моштију Господ прослави многим чудесима. Тако један ослабљени доби исцелење, и многи други болесници ослободише се својих недуга.

Папа прими словенске књиге, освети их и положи у цркви свете Дјеве Марије, знаној „Фатни“ (јасле), и стаде се по тим књигама вршити богослужење. После тога папа издаде наређење двојци епископа да посвећују ученике – Словене, који беху дошли заједно са Константином и Методијем. Посвећење ученика првога дана би извршено у цркви светог апостола Петра и литургија отслужена на словенском језику; другог дана – у цркви свете Петрониле; и трећег дана – у цркви светог апостола Андреја. Затим је отслужено свеноћно бденије на словенском језику у цркви великог учитеља народа – светог апостола Павла, а изјутра – света литургија над светим гробом његовим. Двојци споменутих епископа у богослужењу су помагали Арсеније, један од седморице епископа, и библиотекар Анастасије.

Константин и Методије са ученицима својим нису престајали захваљивати Богу за све, а Римљани нису престајали долазити к њима, нарочито Константину, и распитивати их о свему. Неки су долазили по два и три пута и добијали поуке. Једном дође код Константина неки Јеврејин и рече да Христос, о коме говоре пророци да ће се родити од Дјеве, још није дошао. Константин му наброја колико је било колена од Адама до Христа, и доказа

да је Христос већ дошао, и колико је година прошло од тога времена.

Ускоро после тога, болешљиви Константин, изнурен подвизима и дугим путовањем, тешко се разболе, и за време болести би му у виђењу откривен од Господа час његове смрти. Сазнавши то, Константин се целог тог дана радоваше духом, и певаше црквену песму: Развесели се дух мој и обрадова се срце моје што ми рекоше: хајдемо у дворе Господње!¹⁸⁴ Затим се обуче у своју најбољу одећу, и сав радостан преко целог тог дана, он је говорио: Од овога тренутка ја никоме на земљи нисам више слуга, него једино Богу Сведржитељу и био сам и бићу вавек, амин.

Сутрадан Константин прими схиму, и том приликом доби име Кирило. Болест његова продужи се педесет дана. Једном у току своје болести Кирило се обрати Методију овим речима: Ето брате, ја и ти бејасмо као сложни пар волова који ору једну њиву, и ево ја падам на бразди завршивши свој дан. Знам ја да си ти силно заволео гору Олимп, али немој ради горе остављати своју проповед и учење. Овим подвигом ти можеш боље постићи спасење.

Када се приближи време да добије упокојење и пређе у други живот, свети Кирило подиже руке своје с Богу и са сузама се мољаше овако: Господе Боже мој, Ти си саставио бестелесне Силе Анђелске, распростро небо, основао земљу и из небића привео у биће све што постоји на њој, Ти свагда и у свему слушаш оне који творе вољу твоју, који се боје Тебе и држе заповести твоје, – услиши молитву моју и сачувај верно стадо твоје, које си поставио да пасем ја грешни и недостојни слуга твој. Избави ово стадо од сваког безбожја и безакоња и од сваког многоречивог језика јеретичког који говори хулу на Тебе. Уништи тројезичну јерес, и умножи верне у Цркви твојој. Сједини све у једнодушности, и учини све једномисленима о истинитој вери твојој и правом вероисповедању. Удахни им у срца реч науке твоје, јер је то – дар твој. Када си Ти мене недостојног удостојио да проповедам Еванђеље Христа твог, онда ми допусти да Ти вратим као твоје све што си ми дао. Збрини их

моћном десницом твојом, покриј их покровом твојим, да би сви хвалили и славили име Оца и Сина и Светога Духа вавек, амин.

Затим, пошто целива све, он рече: Благословен Бог наш, који нас не даде у плен невидљивим непријатељима нашим, него разори замке њихове и избави нас од трулежи. – Са тим речима свети Кирил усну у Господу 14. фебруара 869. године.

Папа Адријан нареди свима Грцима који су се налазили у Риму, а исто тако и Римљанима, да присуствују погребу и са запаљеним свећама да стоје крај кивота светог Кирила. Још папа издаде наређење да сахрана светог Кирила буде као и сахрана папа. Свети Методије, сазнавши да намеравају сахранити у Риму чесно тело светог Кирила, оде код папе и рече му: Мајка наша нас је заклела да ко први од нас умре, онај други пренесе брата у његов манастир на Олимпу и тамо га сахрани.

После ове изјаве светог Методија папа издаде наређење да се чесно тело светог Кирила положи у кивот, па кивот закуца гвозденим клинцима, и тако припреми за пут. Свете мошти остадоше у таквом положају седам дана. А римски епископи говораху папи: Пошто Бог доведе овамо Кирила, који је путовао по многим земљама, и овде му узе душу, онда га и треба сахранити овде као чеснога мужа. – Ако је тако, одговори папа, онда ћу ја променити римски обичај и сахранити Кирила због његове светости и љубави у моме гробу, у цркви светог апостола Петра. – Тада свети Методије рече: Ако нећете да ме послушате и мени га не дате, него желите да га задржите овде, онда га положите у цркви светог Климента, са којим је он заједно дошао овамо.

Папа нареди да се поступи по предлогу светог Методија. Онда се поново сабраше сви епископи, црноризци и народ, и са чешћу испратише свете мошти до цркве светог Климента. Пред спуштање кивота у гробницу, епископи предложише: Да отворимо кивот и погледамо, није ли узето што од светих моштију? – Али, иако су на све могуће начине покушавали да отворе кивот, они га, по промислу Божјем, не моглоше отворити. Тада спустише свете мошти са десне стране олтарa у цркви светог Климента. Затим се ту стадоше збивати многа чудеса.

Видећи то, Римљани почеше све више и више прослављати светог Кирила и, израдивши икону његову, стадоше пред њом палити свеће дан и ноћ, узносећи хвалу Богу који прослави оне који Га љубе.

После смрти светога Кирила дођоше к папи изасланици панонског кнеза Коцела, молећи га да им пусти блаженог Методија. Папа одговори изасланицима овако: Не само вама, него и свима словенским народима шаљем га, као учитеља од Бога и од светога Петра, првопрестолника и кључедршца небеског царства.

Испраћајући светог Методија к Словенима, папа му уручи следећу посланицу словенским кнезовима: Адријан епископ и слуга Божји – Ростиславу, Свјатополку и Коцелу: Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља. С радошћу сазнадосмо да Господ потстаче срца ваша да Га тражите, и показа вам да Му ваља служити не само вером него и добрим делима: јер је вера без дела мртва (Јак.2:26). Стога греше они који мисле да знају Бога, а не желе да испуњују закон његов. Ви тражисте учитеље не само од овог епископског престола него и од благоверног цара Михаила: ви га молисте да вам пошаље блаженог философа Константина са братом. Света браћа, када сазнадоше да се ваша земља налази под управом апостолског престола, не учинише ништа супротно канонима, већ дођоше к нама и донеше мошти светог Климента. А ми, обрадовавши се, намислисмо да у ваше земље пошаљемо нашег сина Методија, мужа савршеног разума и правоверног, посветивши њега и ученике у свештенички чин. Он вас може учити како ви то молите, и преводити на ваш језик свете књиге, и по њима вршити свету литургију и крштење и све црквене обреде, чему је поставио почетак, с помоћу Божјом и молитвама светог Климента, свети философ Константин. Исто тако, ако неко други буде у стању да правилно и правоверно преводи свете књиге на ваш језик, да би ви лакше могли познати заповести Божије, онда нека то дело буде свето и благословено Богом, нашом и целом католичком Црквом. Само чувајте један обичај: да се на литургији Апостол и Еванђеље најпре читају по римски, а затим по словенски, да би се испунила реч Светога

Дисма: Хвалите Господа сви народи (Пс. 116, 1); и још: Стадоше говорити другим језицима, као што им Дух даваше те говораху (Д.А.2:4). Ако се пак ко усуди корити споменуте учитеље и скретати вас од истине ка баснама, или, кварећи вас, буде хулио на књиге вашег језика, тај нека буде одлучен и изведен на суд цркве, и све дотле неће добити опроштај док се не поправи. Јер то су вуци а не овце, и треба их распознавати по родовима њиховим, и чувати их се. А ви, децо љубљена, слушајте учење Божје и не одустајте од црквених поука, и тада ћете бити истински поклоници Оцу вашем небеском са свима светима. Амин.

Коцел прими Методија са великом чешћу, али га убрзо поново отпрати папи, и са њим двадесет угледних људи, молећи папу да светог Методија постави за епископа Паноније, на престо светог апостола Андроника, једног од Седамдесеторице¹⁸⁵, који је некада тамо епископовао. Папа тако и уради.

После тога, исконски непријатељ и противник истине потстаче против Методија Моравског кнеза¹⁸⁶ и немачке и латинске кнезове тога краја. Свети Методије би позван на веће, на коме му поставише овако питање: Зашто ти проповедаш у нашој области? – Када би ја знао, одговори на то свети Методије, да је ово ваша област, ја не би онда ни проповедао овде; али ова област припада светом апостолу Петру. А ако ви због свађе и лакомства будете поступали не по правилима, забрањујући проповедање учења Божјег, пазите се да при пробијању гвоздених врата главом, не разбијете себи главу. – Епископи онда рекоше: Говорећи са гневом, ти сам навлачиш беду на себе. – Свети Методије одговори: Ја се не стидим говорити истину ни пред царевима. Што се мене тиче, ви поступајте са мношћу како хоћете. Ја нисам бољи од оних који су ради правде подносили многе муке у овом животу.

Много је говора било одржано на том скупу, али противници светог Методија нису могли ништа рећи против њега. Онда кнез рече са потсмехом: Не замарајте мога Методија; он се ознојио као да је поред вреле пећи. – Методије одговори: Да, господару. Једном срили ознојеног философа и упитали га: Од

чега си се ознојио? Препирао сам се са простацима, одговори философ.

Много су епископи говорили о Методију. Најзад га послаше на заточење у Швабију¹⁸⁷, где га две и по године држаху у тамници. Глас о томе дође до папе. Сазнавши о томе, папа Јован VIII¹⁸⁸ наследник Адријана II, изрече проклетство на немачке епископе и забрани им да служе литургију све док не пусте Методија на слободу. Тада епископи пустише на слободу Методија, али Панонском кнезу Коцелу саопштише: Ако Методија узмеш код себе, не сматрај нас за доброжелатеље. – Ипак ти епископи не избегосе суд Божји и апостола Петра. Четворица од њих брзо умреше.

У то време изби сукоб у Моравији између Словена и немачких свештеника. Морављани схватише да су немачки свештеници, који живе код њих, непријатељи Словена, и старају се да их предаду Немцима. Зато их протераше, а папи упутише следећу молбу: Као што су пре наши оци примили крштење од светог Петра, тако и сада дај нам архиепископа и учитеља Методија. – Папа одмах упути светог Методија у Моравију, где га кнез Свјатополк и Морављани, који се већ беху разишли са Немцима, примише и поверише му све цркве и духовништво у свим словенским градовима. Наместо протераних свештеника немачких свети Методије постави свештенике – Словене. Пошто су свети Методије и свештеници вршили богослужење и проповедали народу на словенском језику, хришћанска се вера стаде силно ширити. Многи су се незнабошци одрицали својих заблуда и приступали вери у истинитог Бога.¹⁸⁹ У то време и Моравска држава бејаше јака као никада пре¹⁹⁰.

Свети Методије имађаше дар пророштва. Многа су се његова пророштва збила. Споменућемо неколико од њих. Један незнабожачки кнез, који је живео поред Висле, исмеваше хришћане и чињаше им непријатности. Свети Методије му посла овакву поруку: Боље ти је, синко, да се крстиш добровољно и у својој земљи, него ли да се у туђој земљи крстиш принудно као заробљеник. – Тако и би.

Једном Свјатополк ратоваше са незнабошцима и рат се отеже. Пред Петровдан свети Методије посла Свјатополку

овакву поруку: Ако ми обећаш да са војском будеш код мене о Петровдану, ја верујем да ће ти Бог ускоро предати у руке незнабошце. – Тако и би.

Неки богат човек ожени се својом снахом. Свети Методије га је дуго саветовао и поуке му многе давао, али га не могаде убедити да се разведе. А други су му, због богатства, повлађивали. Тада свети Методије рече богаташу: Иде време када ласкавци неће бити у стању да вам укажу помоћ и ви ћете се сетити мојих речи, али ће већ бити касно. – И заиста, по промислу Божјем, на ове богаташе изненада нападе таква болест, да нигде места нису могли наћи себи. У таквом стању они и умреше.

Стари завидљивац и непријатељ рода људског опет диже против Методија јавне и тајне непријатеље, као некада Датана и Авирона против Мојсија. У то време појавише се јеретици који учашу да Дух Свети исходи и од Сина. Ови јеретици завођаху правоверне са правога пута, а о светом Методију, који изобличаваше њихово безбожно учење, говораху: Нама је папа дао власт и наредио нам да протерамо Методија и његово учење. – Сабраше се сви Морављани и заповедише да се пред целим народом прочита та посланица, којом се тобож Методије протерује из земље. Народу је било много жао да се лиши таквог пастира и учитеља. А у тој папиној посланици стајало је ово: „Брат наш Методије правоверан је и врши апостолску службу. Њему је апостолски престо потчинио све словенске земље, и кога он прокуне – биће проклет, а кога освети – биће свет“.¹⁹¹

После овога сви се непријатељи светог Методија разиђоше посрамљени. Но злоба се њихова тиме не оконча. Желећи да додијају светитељу, они говораху да је грчки цар љут на њега, и да Методије не би остао у животу када би био под његовом влашћу. Али милостиви Господ, не желећи да слуга његов буде поруган, потстаче срце царево, те цар упути светом Методију овакво писмо: „Чесни оче, веома желим да те видим. Учини добро дело: потруди се те дођи до нас, да би те видели док си још у животу и добили благослов од тебе“.¹⁹²

Свети Методије отпутова у Цариград, и би примљен од цара и патријарха са великом чашћу и радошћу. Цар одаде хвалу његовом учењу, и, задржавши код себе два његова ученика, јереја и ђакона, са словенским књигама, он испрати светог Методија натраг у Моравију са великим даровима.

Много је невоља поднео свети Методије: у пустињама – од разбојника, на морима – од силних бура, на рекама – од неочекиваних вртача, те се на њему испунише апостолове речи: невоље на рекама, невоље од разбојника, невоље на мору, невоље међу лажном браћом у труду и подвигу, у многим неспавању, у гладовању и жеђи (1. Кор. 11, 26–27). Затим, оставивши све бриге, и сву тугу положивши на Бога, свети Методије стаде са своја два ученика – свештеника преводити на словенски оне књиге, које не беше успео да преведе са својим братом, блаженим Константином. С њима он преведе цео Стари Завет, сем Књига Макавејских; исто тако преведе и Номоканон и Патерик. Свети Методије започе превођење у марту месецу, а заврши га 26. октобра. Завршивши превођење, свети Методије узнесе достојну хвалу и славу Богу и светом Димитрију Солунском, на чији празник доврши превођење, и према коме је као Солуњанин гајио нарочиту љубав.

Око тог времена Угарски краљ, који се бавио у крајевима око Дунава, зажеле да види светог Методија. Многи су одвраћали светог Методија да не иде код тог краља, због опасности које му прете, али он оде. Угарски краљ га сrete са чешћу. И пошто је разговарао са светим Методијем, он га испрати са великим даровима. Праштајући се са њим, краљ рече светитељу: Чесни оче, сећај ме се увек у светим молитвама својим.

Старајући се о своме стаду, свети Методије је проналазио верне следбенике Христове у свима земљама, и запушивао уста причала. Он је заједно са апостолом могао рећи: Трку сврших, веру одржах: даље дакле мени је приправљен венац правде (2. Тм. 4, 7–8). А када се приближи време да се свети Методије одмори од страдања и добије награду за многе трудове, стадоше га питати: Чесни оче и учитељу, кога од твојих ученика одређујеш за свог наследника? – Показујући на свога

ученика Горазда, светитељ рече: Ево човека ваше земље, правоверног, и доброг познаваоца латинских књига. Ако на то буде воља Божја и ваша љубав, ја желим да он буде мој наследник.

На Цвети свети Методије дође у цркву, и не могаде служити због слабости, него се само помоли Богу за цара грчког, за кнежеве словенске, за клирике, и за сав народ, и рече: Надгледајте ме, децо, до трећег дана. – И стварно, у свитање трећег дана свети Методије, изговоривши речи: „У руке твоје, Господе, предајем дух свој“, упокоји се у Господу на рукама јереја, 6. априла 885. године.

Опело би обављено на латинском, грчком и словенском, и чесно тело светог Методија положено у саборној цркви у Велеграду. На погребу је узело учешћа огромно мноштво народа. Било је ту и људи и жена, и одраслих и малих, и богатих и сиромашних, и слободних и робова, и удовица и сирочади, и странаца и мештана, и болесних и здравих. Сви су са сузама испраћали тако доброг учитеља и пастира, који је свима био све, да све придобије.

Тако свети Методије пређе ка Господу, коме са својим братом светим Кирилом апостолски ревносно послужи, и обојица Му предстадоше у вечном животу, славећи Га са свима светима у бесконачне векове, амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА МОКИЈА

За царовања Диоклецијана, при антипатима¹⁹³ Лаодикију и Максиму у време гоњења предузетих свуда против хришћана, живљаше у Македонији у граду Амфипољу презвитер хришћански Мокије. Распаливши се ревношћу за Христа Бога он, када незнабошци празноваху празник нечестивог бога свог Диониса, или Бахуса¹⁹⁴, стаде међу њих, и повика говорећи: Погледајте и чујте, о заведени и преварени људи! докле ћете обмањивати себе, безумно лутајући у тами идолослужења? докле ћете бити несвесни своје погибљи? када ће вам омрзнути та ђаволска обмана? Обратите се и познајте Господа Бога, објављеног нам јединородним Сином његовим, Господом нашим Исусом Христом, који светлошћу истине разagna таму незнања.

Такве, и многе друге сличне речи, говораше блажени Мокије. И то не једанпут, већ сваки дан он је ступао међу народ и велегласно изобличавао заблуду идолопоклоника, и проповедао Христа, истинитог Бога. Али грађани, ослепљени безумљем, нису обраћали пажњу на речи богонадахнутог учитеља, него су и надаље празновали своје погане празнике.

Међутим, из македонског града Аполонија дође у Амфипољ антипат Лаодикије, и стаде приносити жртву Дионису. И би Лаодикије обавештен о служитељу Христовом Мокију да многе одвраћа од празновања бога Диониса. И незнабошци много клеветаху светитеља, говорећи: Овде има један хришћански учитељ, који неком чудном науком саблажњује људе да верују у распетог и умрлог човека. И стварно, многи га послушаше и одвратише се од наших богова. И ако му не забраниш да проповеда своје учење, цео ће град поћи за њим, и онда ће престати да се приносе жртве боговима.

Испунивши се гнева, антипат нареди да светитеља ухвате и доведу пред њега на суд. Када исповедник Христов претстаде антипату, антипат га упита: Реци ми, ко си ти што не желиш да заједно с нама принесеш жртве боговима, већ одвраћаш људе од поклоњења боговима? Свети Мокије одговори: Незналицо, ти не знаш истину. Зашто онда питаш за ствари које не можеш да

схватиш? Сабери најпре мисли ума свог, и познај истину, јер и ја, изучавајући Свето Писмо, познадох да су незнабожачки богови – ђаволи, и да је нада на њих узалудна. Лаодикије му рече: Видим да си се научио многоговорљивости. Свети Мокије одговори: Наша многоговорљивост учи истини; ако хоћеш да разумеш истину, чуј што ћу ти рећи: богови којима се ви клањате јесу ђаволи, ђаволи неми и глуви. Лаодикије му на то рече: Принеси боговима жртву, ако желиш да сачуваш живот свој, који си намислио да добровољно погубиш. Светитељ одговори: Смрт за Христа, о антипате, велики је добитак за мене.

Тада антипат, дишући јарошћу, нареди да светог Мокија обесе наог на мучилишту, и да му железним гребенима од главе до ногу стружу тело до костију. Док га тако стругаху, светитељ призиваше Бога говорећи: Господе, Ти вечито царујеш и светлошћу правде сијаш; јави слугама твојим Божанство твоје, и дај ми да се несметано подвизавам за заповести твоје.

Тако стружући светитеља, слуге га све дотле мучише док сами не изнемогоше. Антипат се разгневи на њих и најури их као ленивце и слабиће; а за мученика нареди да га опет изведу преда њ на суд. Свети мученик ступи преда њ снажнији телом и храбрији у исповедању истине, громко славећи Бога. И рече му Лаодикије антипат: Принеси богу Дионису жртву, да би те избавио од многих зала. Мученик одговори: Зар ти сматраш богом идола, који је непокретан и безгласан, начињен рукама човековим? О заблудели слуго ђаволов, зар не видиш да тело моје не изнеможе од твојих мучења? и зар не видиш да ја не осећам никакве болове у мојим ранама? Та сва сила твоја је ништавна.

Чувши то, Лаодикије рече: Ова твоја чврстоћа у мукама није од силе Бога твог већ од твоје мађионичарске вештине. Ево, ја издајем наређење да те на огњу спале, те да се сви удови твоји и цело тело твоје претвори у пепео који ће ветар разнети. – И тог часа нареди мучитељ, да се спреми огромна пећ, па да је напуне смолом и суварцима и запале. И из пећи сукташе пламен шездесет лаката у висину, и ваздух се замрачи од дима. Тада Лаодикије рече светитељу: Принеси жртву богу Дионису! А мученик ћутаху. Онда му Лаодикије поново рече: Докле ћеш

бити непокоран? Погледај, огањ је већ спремљен за тебе. Схвати једном величину бога Диониса и поклони му се. Светитељ одговори: Ја ти већ рекох, антипате, да се нећу поклонити глумом, слепом и немом погубитељу душа људских. Желиш ли да се увериш да онај кога ти називаш богом није бог већ идол? Одговори Лаодикије с гневом: О проклетниче, зар је идол онај који има у себи божанску силу? Сила што је у њему прима жртве од нас и дарује нам спасење. Светитељ му на то рече: Хоћеш ли да ја принесем жртву богу твом, да би сви, видевши где ја приносим жртву богу Дионису, познали велику силу његову. Лаодикије одговори: Поклони се и принеси жртву, и познај величину његову.

Тада свети Мокије, улазећи у идолиште, прекрсти се, и на тај начин наоружа себе Христовим оружјем против ђавола. И ставши близу Дионисовог идола, он се помоли Богу истиноме, говорећи: Господе, Ти држиш сву твар, и све си Христом твојим створио; Ти си посрамио ђавола који се отпадио од истине твоје; Ти си подарио блаженство целомудрија онима који се боје Тебе, Господе, и поштују свето име твоје; Ти си идоле вавилонске сакрушио и показао истиниту веру пророка твог Данила; Ти си преко Три Младића твоја мрски жртвеник идолски уништио и пламен огњени у пећи угасио; Ти си свирепог фараона потопио у дубини морској; Ти си молитве Мојсијеве услишио, и штапом воду из камена извео; Ти, Вечни Царе, који сада постојиш, и који си раније постојао, и који ћеш опет доћи, услиши мене, слугу твога, јер ево ја Ти се молим, притеци ми у помоћ, и јави силу твоју онима који истину твоју држе у лажи, да би познали да си Ти једини истинити и вечни Бог, и да би светост твоја одагнала таму идолопоклоничке заблуде.

Помоливши се тако, светитељ се громким гласом обрати идолу: Непотребни и ништавни, неми и неосетљиви Дионисе, наређујем ти великим и преславним именом Христа мог који живи на небу, да паднеш са постоља свог и разбијеш се на земљи, да би немоћ твоја била очигледна за све. – И тог тренутка се затресе земља и идолиште, и паде идол са великим треском и разби се у парампарче. Угледавши то, сви присутни незнабошци побегоше одатле из страха, и дивљаху се ономе

што се зби. Онда свети Мокије рече антипату Лаодикију: Ето, погледај на ништавност твојих идола – демона, која људе погружава у смрт. Хајде дакле, покупи ову парчад бога твог у кога си се уздао, и схвати на каквом се погубном путу налазиш.

Лаодикије се веома ожалости, жалећи Дионисовог идола, и одмах нареди да светитеља вргну у усијану пећ. А светитељ, вргнут у огањ, стајаше усред огња, као усред неке дивне баште, и певаше благосиљајући Бога. У пећи виђаху се још три човека који певаху с њим; један од њих имађаше веома светло лице које је сијало јаче од сунца; блесак који се лио из његовог лица био је јачи од блеска огња. Затим свети Мокије говораше у огњу овако: Благодарим Ти, Господе Боже отаца наших, чијој се речи повинује све и сва; благословен си, Господе сила, Творче свих Војски Небеских, кога славе уста светих Арханђела; Ти си некада саприсуствовао Трима Младићима у пламену, и међу њима Ти си био виђен као четврти; молим Те, Спаситељу мој, распи пламен огњени ове усијане пећи, и спали антипата овог; покажи на њему неподношљиви гнев твој и јарошћу твојом уништи, да би сви познали да си Ти једини истинити Бог који борави на небу.

И тог часа пламен из пећи сукну, захвати антипата, спали га и у пепео претвори заједно са његових девет маченосаца, тако да од тела њихових не остаде ни делић, јер их уништи гнев Божји. А присутни народ, видевши све то, препаде се и у ужасу побеже далеко од пећи. Светитељ пак изађе из пећи потпуно здрав и неповређен.

Сазнавши за овакво чудо, градоначелник Таласије се силно разјари, ухвати светог Мокија и затвори у тамницу. А после двадесет дана допутова у тај град други антипат, по имену Максим. Дознавши шта је све урадио светитељ, као и за погибију Лаодикија, Максим стаде смишљати на који начин да погуби мученика. И севши на судилишном месту, Максим изведе на суд свој слугу Христовог, и упита га: Кажи ми, како ти је име и каквог си порекла? Светитељ одговори: Ако хоћеш да знаш моје име и моје порекло, онда чуј: мој се отац звао Евфратије, а мајка Евстатија; примивши свето крштење, они ми дадоше име Мокије. Васпитан од родитеља у хришћанској побожности, ја се

удостојих свештеничког чина у Цркви Христа Бога мог; и ево сада већ сам близу старости. Максим га упита: Шта су ти били родитељи? Светитељ одговори: Отац ми је био грађанин великог града Рима, и по звању официр, а мајка ми је била кћи антипата Лампадија. Максим га упита: Када си тако угледног порекла, зашто си се онда одао мађионичарству које не доликује таквом високом пореклу? зашто си разбио великог бога Диониса, и спалио пријатеља царевог антипата Лаодикија? зашто си укинуо приношење празничних жртава? Свети Мокије одговори: Не ја, него свемогући Бог мој, Господ Исус Христос сакруши бездахног идола Дионисовог, и огњем јарости своје сажеже непријатеља свог Лаодикија. А ја само са страхом и свим срцем служим Господу моме и устима својим исповедам пресвето име његово. Максим на то рече: Престани са тим безумљем твојим, па приђи и принеси жртву Аполону, да не би умро љутом смрћу. Но свети мученик одговори: Ја ћу умрети љутом смрћу, ако заборавим добротина и заштите истинитог Бога мог и приљубим се уз оне који нису богови.

Тада антипат Максим нареди да мученика привежу за два точка, удешена за мучење тако да, кад се окрећу, кидају и мрве тело његово. Мучен на такав начин, светитељ говораше: Како је слатка љубав према Богу! Затим, обраћајући се мучитељу, рече: Врши са ревношћу вољу оца твога – ђавола. Што се мене тиче, ја желим сваковрсна мучења и смрти за Христа, Бога мог.

Потом се светитељ стаде молити Богу, говорећи: Господе, даваоче чистих мисли, помоћниче, заштитниче и избавитељу мој, благодарим Ти што ме недостојног удостоји да уђем у овај подвиг и што ми поможе против ђавола, јер си Ти Бог који чуваш ум мој да га не савладају нечисте помисли и чиниш да се наслађује у Теби, Творцу свом, јер је велико име твоје за оне који Те љубе.

Пошто се светитељ тако помоли Богу, точкови се поломише, и мученик одрешен стаде потпуно здрав на земљу. Овоме чуду удивише се сви присутни, а мучитељ се застиде као побеђен, па се још више разјари на мученика и нареди да га вргну у тамницу. А после три дана нареди да мученика изведу из тамнице и даду зверовима да га поједу. Тада пустише на светитеља два гладна

лава који рикаху. И кад се приближише к светитељу, лавови легоше пред њим као клањајући му се и грлећи му ноге; затим му стадоше лизати ноге као целивајући их. Народ који је све то посматрао повика говорећи: Нека се пусти на слободу овај праведник, кога и звери поштују и Бог љуби.

Тада антипат Максим посла мученика у тракијски град Перинт, који се сада зове Ираклија, к игемону Филиписију, написавши овоме и податке о мученику. Игемон задржа светитеља осам дана у тамници, па нареди да га одведу у Цариград, да му се тамо отсече глава. И када светитељ би изведен на губилиште, он подиже очи к небу и рече: Благословен си Ти, Господе, који си створио векове и доводиш до краја подвиге светих; прими у миру дух мој! – И би к њему глас с неба који говораше: Радуј се, добри подвижнице Мокије, ти си јавно пред свима победио мучитељеву силу. Ходи и настани се са осталим подвижницима у Царству небеском. Ти си се доста трудио у свету; а сада се одмарај и весели на небу.

И би Христовом мученику отсечена глава 295. године једанаестог маја. Потом тај дан благочестиви цар Константин одреди за празновање светог мученика Мокија. Он и цркву подиже у име светог Мокија, у коју и чесне мошти његове пренесе. Ко празнује спомен светог мученика Христовог Мокија, нека верује да ће и он имати с њим удела у благодати Господа нашег Исуса Христа, коме са Оцем и Светим Духом част и слава и поклоњење кроза све векове, амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДИОСКОРА НОВОГ

Овај свети мученик беше из Смирне. Због вере у Христа би изведен пред кнеза Смирне. Он пред кнезом изјави да је хришћанин. Зато би бачен у тамницу. Потом би по други пут изведен на суд. Но пошто остаде при својој вери, кнез нареди да му се отсеке глава. И тако овај блажени доби венац мучеништва.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ НИКОДИМА, АРХИЕПИСКОПА ПЕЋКОГ

Овај велики јерарх беше Србин по рођењу. Подвизавао се у Светој Гори, и био игуман Хиландара. По смрти Саве III буде изабран за архиепископа „всеја сербскија и поморскија земљи“ 1317. године. Он је крунисао краља Милутина 1321. године. Превео је јерусалимски Типик на српски. У предговору ове књиге он каже: „Свемогући Бог, који зна немоћ нашу, даће моћ духовну, но ако ми прво труд покажемо“. Искрено је волео подвижнички живот, и трудио се да га утврди у српској земљи. Неуморно се трудио на искорењивању богумилске јереси и утврђивању вере православне. Упокојио се у Господу 1325. године. Чудотворне мошти почивају му у манастиру у Пећи, где почивају и мошти многих других светих архиепископа и патријараха српских.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА АРГИРА СОЛУНСКОГ

Новомученик Христов Аргир беше родом из села Апономе (или Епаноме) у близини Солуна. Имена његових родитеља и презиме његово нису нам познати. Пре свога мученичког страдања за Христа Аргир живљаше у Солуну служећи код неког кројача. А његово страдање би овако:

Неки хришћанин из места Сохоса крај Солуна због неке кривице беше затворен у турску тамницу у Солуну. Не имајући новца да се откупи, њему би речено да ће бити обешен. Уплашивши се те претње, он несрећник обећа да ће се потурчити. Турци га на то обећање одмах изведу из тамнице и поведу у једну кафану да га тамо поуче својој нечастивој вери.

Видећи ово одрицање од хришћанске вере, млади осамнаестогодишњи Аргир се распали божанском ревношћу и са хришћанском храброшћу ступи у ту кафану и пред јаничарима, који окружаваху овога несрећника, смело и одлучно поче да му говори: Какво си зло учинио, брате, да се одричеш Христа Спаситеља нашег! Какво велико зло чиниш, несрећниче, да душу своју предаш у вечну смрт, да би избегао ову привремену? Дођи себи, брате, и покај се и исповеди опет Христа! Ако хоће да те убију, онда радосно пролиј крв своју за Христа, јер се и Он жртвовао за љубав нас.

Чувши ове речи бесни јаничари навалише на овог блаженог исповедника и стадоше га страховито тући и злостављати. Они би га сигурно одмах и убили, да им не дође на памет да покушају да га обрете у своју муслиманску веру. Преставши да га бију, они га, са ножевима и пиштољима у рукама, опколише и рекоше му: Или реци да ћеш се потурчити, или ћемо те овога часа убити.

На ово свети мученик мирно одговори да је он хришћанин и да се неће своје вере одрећи, него да жели с радошћу умрети за веру и љубав Христову. Тада га Турци с грубошћу поведоше пред судију, час бијући и претећи мученику, а час опет ласкајући му и обећавајући разне почести и награде. Не успевши никако

да га поколебају у вери, они га вргоше у тамницу. Два дана касније изведоше мученика из тамнице и настојаху опет да га обрате у своје зловерје. Али, пошто ни овога пута не успеше, затражише од судије пресуду да га обесе. Судија се с тим не сложи него их посаветова да га још убеђују. На љутита наваљивања Турака, који указиваху на Аргирово понижавање и вређање исламске вере, судија најзад изрече пресуду да се свети мученик казни вешањем. Тада зверски јаничари одмах зграбише мученика и обесише га на месту званом Кампан у Солуну, у петак 11. маја 1806. године.

Тако новомученик Христов Аргир би прибројан лику Светих Мученика, јер показа двоструку хришћанску љубав, љубав према Христу Богу и љубав према своме ближњему. Према ближњем он показа љубав тиме што из љубави за спасење онога несрећног хришћанина он изложи опасности сопствени живот; а према Богу он показа љубав тиме што пострада за Христа. Молитвама овог светог новомученика нека Господ и нама подари такву двоструку и безрезервну хришћанску љубав. Амин.

12. Maj

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ЕПИФАНИЈА, ЕПИСКОПА КИПАРСКОГ

Постојбина светог Епифанија, пореклом Јеврејина, бејаше Феникија¹⁹⁵, покрајина поред реке Елевтере која извире из Ливанских Гора и улива се у Феничанско Море. У селу Висандуку, недалеко од града Никеје, живљаху родитељи светог Епифанија, бавећи се земљорадњом. Они имађаху двоје деце: Епифанија и кћер Калитропију. Када Епифанију беше десет година, умре му отац; мати удовица беше у великој невољи како да у својој сиротињи исхрани децу своју. И она их прехрањиваше трудом руку својих. Тако прође неколико година. Магаре које удовица имађаше беше врло лудо и љуто. Једном рече мати Епифанију: Чедо, узми магаре, одведи у град на тржиште и продај, да купимо хране. Епифаније одговори матери: Ти знаш, мати, да је магаре лудо, и кад га купци на тржишту буду видели како лудује и бесни, они ће ме тући. Мати му на то рече: Иди, чедо, а Бог отаца наших нека укроти магаре.

Дечко послуша мајку, узе магаре и одведе у град на продају. Тамо на тржишту као први купац појави се неки Јеврејин. Распознавши у дечку продавцу свога сународника, Јеврејин рече Епифанију: Синко, ја и ти верујемо у једног праведног Бога, и не треба да учинимо неправду један другоме, да не бисмо разгневили Бога нашег, и онда проклињали један другог. Зато хајде да одредимо магарцу правичну цену. Епифаније му на то одговори: Не желим да ово магаре продам теби, пошто је још необучено, бесно и лудо; само због глади, и немајући чиме да купимо храну, моја мати одлучи да га продамо. Но пошто чујем од тебе да је грех учинити ближњему неправду због добити, бојим се да ме не казни Бог и ти не прокунеш. – Задивљен разумношћу и добротом дечаковом, Јеврејин му даде три динара, са речима: Синко, узми ово, те купи мајци хлеба, и врати се кући својој са магаретом; па ако се магаре укроти, ви га задржите код себе; у противном, отерајте га од куће, да не би некога убило.

Епифаније крену онда својој кући. Но испред његовог села сретете га неки хришћанин Клеовије и изјави жељу да купи магаре. Али му честити дечко не хтедијаше продати. И док они разговараху о томе, магаре се разбесне, стаде рикати и ритати се, и збацивши са себе Епифанија оно одјури. Павши са магарета, Епифаније се разби, и лежаше плачући и немајући снаге да устане, пошто беше угрувао бедро које га много бољаше. Клеовије му приђе, опипа му бедро и, прекрстивши га три пута, оздрави га, и Епифаније тог тренутка устаде са земље. А према разбеснелом магарету Клеовије повика, говорећи: У име распетог Господа нашег Исуса Христа наређујем ти да станеш и, пошто си хтело убити господара свог, да се не макнеш са тог места. Чим он то рече, магаре паде на земљу и црче.

Запањен овим, дечак упита Клеовија: Оче, ко је тај распети Христос, чијим се именом чине таква чудеса? Клеовије му одговори: Исус Христос је Син Божји кога Јевреји распеше. – Епифаније се побоја да му каже да је Јеврејин, и крену својој кући са мишљу о Христу распетом и са жељом да поверује у Њега. Дошавши код своје мајке, он јој исприча све што се догоди. Мати његова, немајући чиме да храни децу, продаде своју њиву, а Епифанију нареди да иде у град и изучи неки занат, да би касније могао хранити и себе и њу са сестром Калитропијом. Но пред сам Епифанијев одлазак у град, дође из града у село Висандук неки богат законоучитељ јеврејски, Трифон, који је у том селу имао неко имање, и који се још израније добро познавао са родитељима Епифанијевим. Дознавши да је мати Епифанијева обудовела и да у великој беди мукује, он јој рече: Дај ми твога сина да га усиним, те да од сада буде мој син, а тебе и твоју кћер издржаваће моја кућа.

Удовица са великом радошћу даде Трифону сина Епифанија. И Епифаније живљаше у Трифоновој кући као син, и учаху га јеврејским књигама. Због његове бистрине, памети и доброте Трифон га љубљаше веома. И жељаше да му да за жену своју кћер јединицу, али она, – тако би воља Божја, – убрзо умре. Но не прође много, умре и сам Трифон и жена његова, а умре и Епифанијева мајка. Епифаније остаде сам, као једини наследник целокупног имања Трифоновог. Он онда доведе код

себе своју сестру Калитропију, и васпитавао је упућујући је на врлински живот по науци коју му беше предао поотац и учитељ Трифон.

Једном Епифаније крену у своје родно место Висандук да обиђе имање које му беше остало после Трифона. По промислу Божјем, на путу га срене неки честан монах Лукијан, који је писао књиге и продавао, и на тај начин трудом својим хранио себе и сиротињу. Баш при сусрету Епифанијевом са монахом Лукијаном један просјак, павши пред ноге Лукијану, вапијаше: Смилуј се на мене, човече Божји! већ је три дана како нисам јео хлеба, и немам чиме да се окрепим. – А блажени Лукијан, немајући шта да му да, скину одећу са себе и даде просјаку, говорећи: Иди у град, продај ову одећу и купи себи хлеб.

Посматрајући то, Епифаније се дивљао милосрђу Лукијановом и, дошавши као у неко усхићење, он угледа белу и пресветлу одећу где силази с неба на Лукијана и покрива га. Ужаснут од тога, Епифаније скочи са свога коња, паде ничице пред Лукијаном, клањајући му се, и говорећи: Молим те, човече, кажи ми, ко си ти? Блажени Лукијан му одговори: Кажи ми најпре ти које си вере, па ћу ти онда ја испричати о себи. Епифаније му каза: Ја сам Јеврејин.

Тада монах Лукијан, који беше и прозорљив старац, приметивши да благодат Божја сиђе на Епифанија, рече Епифанију: Како ти, Јеврејин, питаш мене хришћанина, ко сам? Јер су хришћани мрски Јеврејима, и Јевреји хришћанима. Ето, ти си дознао да сам ја хришћанин, и не треба више да разговараш са мном. Епифаније упита: А шта, оче, смета мени да постанем хришћанин? Лукијан одговори: Једино ти смета то што не желиш, пошто сваком добром делу претходи слободно хтење. Када би ти истински зажелео, ти би постао хришћанин.

Ове Лукијанове речи тронуше Епифанија, и он напусти намеру да обиђе своје имање у родном месту, већ навали многим молбама на старог монаха да пођу његовој кући. Оддевши га својој кући, Епифаније показа старцу сву своју имовину, па му рече: Ето моје имовине, оче; и ја желим да постанем хришћанин, и да се замонашим. Но имам младу сестру, шта ми саветујеш за њу? Блажени Лукијан му одговори:

Чедо, ти можеш стварно бити хришћанин, имајући и земаљска богатства и сестру, јер то не смета светој вери хришћанској. Али монаштво не можеш примити. Пре свега заједно са сестром прими свето крштење; затим удај сестру са довољно мираза за хришћанина. После тога раздај сиромасима све своје имање, и онда ћеш моћи да будеш добар монах. – Епифаније на то рече: Све ћу то, оче, по заповести твојој спровести у дело, само не одлажи да нас преведеш у хришћанску веру. Лукијан одговори: О томе треба обавестити епископа, јер је без њега немогуће извршити тајну крштења. Ја ћу дакле отићи код епископа, а ти остани у непоколебљивој намери и усрђу ка Христу Богу нашем. Ја ћу се брзо вратити к теби.

Лукијан оде код месног епископа, а Епифаније уђе у собу код своје сестре, и рече јој: Хоћу да постанем хришћанин и да примим монашки чин. Сестра му одговори: Што ти хоћеш, хоћу и ја; што ти будеш учинио, учинићу и ја.

Када Лукијан обавести епископа подробно о Епифанију, епископ се силно обрадова, и рече Лукијану: Иди и поучи јуношу и сестру његову светој вери, и упути их на закон Христов. А кад дође недеља, ти их доведи у цркву к милосрдном човекољупцу Богу, да их светим крштењем присајединимо Њему.

Када се блажени Лукијан врати Епифанијевој кући, Епифаније и сестра његова падоше ничице пред старцем, плачући и говорећи: Молимо те, оче, учини нас што пре хришћанима. – Лукијан их подиже са земље, и стаде их учити много хришћанској вери и упућивати у хришћанску побожност. И тако проведе с њима до недеље: непрестано их и дању и ноћу поучавајући и молећи се с њима Богу. А кад дође недеља, Лукијан их одведе код епископа, и они падоше пред њим ничице као пред самим Христом, просећи свето просвећење. Епископ их подиже и, поразговоривши с њима љубазно, он их огласи. Затим епископ пође у цркву; за њим иђаше Лукијан, а за Лукијаном Епифаније и Калитропија. Када Епифаније ступи на прву степеницу при улазу у цркву, спаде му сандала са леве ноге. А када левом босом ногом ступи на праг, спаде му сандала и са десне ноге. Али Епифаније не обрати пажњу на то и не поврати се за сандале, него бос уђе у цркву, – са тако

великим усрђем ишао је он к Богу. А када стајаху у цркви Епифаније и сестра његова и слушаху реч Божју, епископ погледа на Епифанија и виде венац на глави његовој и лице његово прослављеним. Затим их епископ и Лукијан уведоше обоје у купељ и крстише их у име Оца и Сина и Светога Духа. При крштењу Лукијан би кум Епифанију, а света девица Вероника би кума Калитропији. На божанственој литургији новокрштени се причестише светим Тајнама Христовим. Затим их епископ позва на ручак код себе; и остадоше у епископији осам дана.

После тога Епифаније одведе својој кући блаженог Лукијана и свету девицу Веронику; и даде Вероники хиљаду златника, а предаде јој и своју сестру Калитропију, пошто Вероника беше старешина Христових девица монахиња, и испрати их обадве. Распродавши онда све своје имање, Епифаније раздаде новац невољнима, а себи остави само 400. златника за куповину божанствених књига. И Епифаније отпутова из града са Лукијаном у манастир који блажени Лукијан беше саградио. У том манастиру се подвизаваху десет монаха који се усрдно бављаху писањем књига, и тиме се издржаваху.

У том манастиру Епифаније прими монаштво. Тада му беше двадесет и шест година. Епифаније би предат под руководство првome после Лукијана монаху Илариону, иако младоме по годинама, но савршеноме у врлинама и украшеноме великим даровима чудотворства. Посматрајући њега, Епифаније се стаде угледати на његове испосничке трудове. Преподобни Лукијан стави у дужност Илариону да научи Епифанија читати и писати грчке књиге. Но трудољубиви Епифаније учаше се не само књигама, него се од Илариона учаше и подвижничком и богоугодном животу у монаштву. И благодаћу Христовом он напредоваше из силе у силу. А када се преподобни Лукијан престави од овог живота, блажени Иларион доби игуманство. И беше милина видети тај манастир: у њему као да не живљаху људи него анђели који свагда служе Богу. На трпези блаженог Илариона беше сув хлеб, со и вода, и то под меру. Он је јео сваки други дан, а понекад сваки трећи или сваки четврти дан, а некад и по читаву седмицу није јео ништа. Видећи све то,

Епифаније подражаваше такво испосништво и вежбаше се у њему, и потом се целог живота свог држаше тог устава пошћења, коме се научи од блаженог Илариона.

Господ стаде угодника свог Епифанија награђивати даром чудотворства због чистоте срца његовог. Почетак тог чудотворства би на овај начин. Место на коме се налазио манастир било је безводно; братија су морали ићи по воду пет попришта¹⁹⁶ далеко, и то ноћу, пошто је дању било немогуће због страшне сунчане жеге. Догоди се једном да страни путници, пролазећи поред манастира, свратише у манастир по воду, јер их је морила страшна жеђ на силној сунчаној жеги. Они замолише монахе за воду, да утоле своју жеђ, али их они не могаху услужити, пошто у манастиру не беше ни капи воде. А путници просто умираху од превелике жеђи и несносне врућине. Истина, путници су имали један суд вина, али се вином не гаси већ још више распаљује жеђ. Епифаније се сажали на путнике, додирну руком тај суд и рече братији: Верујте, братијо, Онај који је некада воду у вино претворио, може и сада вино у воду претворити.

И тог тренутка се на ову Епифанијеву реч вино претвори у воду. Обрадовани путници се не само до миле воље напише, него и стоку своју напојише. После тога остала вода поново постаде вино. Овоме чуду сви се удивише, и од тога времена стадоше веома много уважавати Епифанија због светости живота. А он, не подносећи такво уважавање од стране братије, тајно напусти манастир, и кријаше се у пустињи Спанидрион, хранећи се пустињским зељем.

После извесног времена четрдесет Сарацена¹⁹⁷, који су харали по пустињи, пронађоше светог Епифанија, па видевши га у монашком оделу, стадоше га исмевати. Један од њих, слеп на једно око, човек зверске нарави и нечовечан, потеже свој мач да удари црноризца. Но кад замахну мачем, тог тренутка му се отвори слепо око и он прогледа. У чуду – он баци мач на земљу, и показа својим друговима своје исцељено око. Тада они, очевици таквог чуда, силом поведоше са собом светог Епифанија, говорећи му: Ти си бог наш, хајде с нама да нас штитиш од опасности које нас сналазе. – И свети монах, три

месеца ходећи с њима, обуздаваше их од свих злих дела и не допушташе им да на његове очи чине што не ваља. За све то време он их учаше познању истинитог Бога и засађиваше страх Божји у душама њиховим. И говораше им: Ако не оставите зла дела своја, нећете благовати на земљи и изгинућете од праведног гнева Божјег.

Сарацени, не могући више да подносе обуздавање и савете кроткога монаха, мољаху га да се врати на своје пређашње место. И они га сами одведоше тамо, одакле га беху силом повели. И начинише му својим рукама кућицу. Онда се опростише са њим и отидоше. Само један од њих познаде пут истине и, поверовавши у Христа, остаде поред светог Епифанија као његов ученик. Годину ипо дана свети Епифаније учаше покајаног разбојника Божанственим Књигама и упућиваше у подвижнички живот. Онда га одведе у манастир код блаженог Илариона, који беше презвитер, да крсти ученика његовог. Велики игуман га крсти и даде му име Јован. И Јован се до смрти своје не одвајаше од учитеља свог, преподобног Епифанија, и описа његов живот све док бејаше међу живима, јер се Јован престаји пре Епифанија.

Када се свети Епифаније са новокрштеним учеником својим враћаше из манастира у своју пустињску келију, сrete их неки бесомучни младић, кога нечисти дух наог гоњаше по пустињи и сатираше. Сажаливши се на овога младића, свети Епифаније се помоли Богу и истера демона из њега. А демон, излазећи из младића, повика говорећи: О Епифаније, ти ме изгониш из мога места у коме живљах двадесет и две године, а ја ћу тебе одвући у Персију, где ћеш ти и против своје воље предстати цару. – Тако вичући, нечисти дух побеже, а младић оздрави, и припадајући к ногама преподобног благодараше му. А светитељ, поучивши исцељенога да благодарност узноси Богу, отпусти га његовој кући.

Међутим, изагнани демон оде у Персију и уђе у цареву кћер. И силно је мучећи, он викаше говорећи: Ако овамо не дође Епифаније, ја нећу изаћи из ове девојке. Епифаније, по рођењу Феничанине, дођи овамо да ја изађем из цареве кћери! – Цар, чувши за Феничанску земљу, посла тамо своје слуге да потраже

Епифанија и доведу га к њему. Дошавши у Феникију, слуге распитиваху за Епифанија по свима градовима и селима Феникије, али нигде ништа не моглоше чути о њему, па чак и многе муке видеше. Јер Феничани, сматрајући их за уходе, хтедоше да их побију, те они једва утекоше и дођоше своје цару без добрих вести. По повратку слугу ђаво, који беше у девојци, викаше громким гласом: Епифаније живи у пустињи, званој Спанидрион, доведите га овамо.

Тада цар позва тридесеторицу својих оданих људи и рече им: Скините са себе феничанско одело и обуците се у грчко, па идите у Феникију и тражите пустињу, звану Спанидрион. Тамо ћете наћи неког човека Епифанија; узмите га и доведите к мени. – Тридесеторица поступише по царевом наређењу: променише одело и отпутоваше у Феникију. Тамо у пустињи Спанидрион дуго искаху Епифанија, и напослетку једва нађоше човека од кога дознадоше где се налази келија Епифанијева. Они стигоше до келије ноћу, када преподобни са својим учеником узношаше Богу своје уобичајене ноћне молитве. Дошавши, они стадоше лупати на врата да им Епифаније отвори. Али Христов подвижник не обраћаше пажњу на то, нити се уплаши, већ остаде на молитви све док не заврши своје молитвено правило. Разгневљени, Персијанци се договорише да разбију врата. И када један од њих подиже руку са оружјем да њиме удари у врата, рука му се тог тренутка сва сасуши и укочи. Остали се уплашише, и удаљише се мало од келије, очекујући да сване.

А блажени Епифаније, завршивши своје ноћне и јутарње молитве, отвори врата од келије и изиђе, и већ је свитало. Пострадали пак Персијанац, угледавши преподобног, паде пред њим нижице на земљу, говорећи: Смилуј се на мене, слуго бесмртног Бога. – А преподобни га упита: Шта иштеш од грешнога човека? Персијанац му одговори: Здрав дођох на ово место, и ево сасуши ми се рука. Преподобни му на то рече: Пошто си дошао здрав, онда и буди здрав. – Рекавши то, преподобни се дотаче сасушене руке његове, и она одмах постаде здрава, као и друга. Када то видеше остали Персијанци који подаље стајаху, приђоше и поклонише се светитељу, па му показаше због чега су дошли, и преклињаху га да отиде к њиховом

цару и исцели његову кћер. А преподобни, разумевши да је зли дух кога он изагна из младића ушао у кћер персијског цара, наоружа се молитвама против њега, и уздајући се у Бога, крену са својим учеником на камилама персијских изасланика. После путовања од тридесет и пет дана они стигоше у Персију и зауставише се у граду Уриону. Тројица од персијских изасланика отидоше цару и обавестише га о Епифанијевом доласку. Цар одмах нареди да га уведу код њега. Преподобни уђе код њега као код обичног човека а не као код цара. Цар устаде са престола свог, поздрави човека Божјег и указа му поштовање. Светитељ говори цару о истинитом Богу, Спаситељу нашем Христу, о непобедивој сили његовој којом се изгони сваки демонски род. После тога светитељу приведоше бесомучну кћер цареву. Помоливши се Богу за њу, свети Епифаније је трипут осени крсним знаком. Чим он то учини, бес одмах изиђе из девојке, и она постаде здрава.

Када то цар виде, веома се обрадова, и поклони се преподобноме. А један персијски волхв¹⁹⁸, видевши чудо, повика к преподобноме: О љубљени волхвше, ти си дошао овде да исправиш наше учење, – остани с нама, и учи нас, и сви ми персијски волхвси слушаћемо те. – Светитељ љутито погледа на њега и с гневом му рече: О непријатељу истине! нека умукну лажљива уста твоја, која називају волхвом мене, слугу Господа мог Исуса Христа! – И тог часа волхв онеме, и сви се препадоше. Но онемели волхв паде пред ноге светитељу, поклоном га молећи да се смилује на њега и одреши му језик. Светитељ му даде многе поуке, па му поврати моћ говора. А исцељени викаше: Сагреших према теби, слуго Божји, опрости ми.

Међутим, благодарни цар нареди да се светом чудотворцу донесе на поклон много злата и сребра и драгог камења. Али светитељ не узе ништа од тога, и говораше цару: Нама не требају ова привремена богатства, јер се надамо на боља, вечна богатства у будућем животу, која нам је обећао Господ наш Исус Христос. А ти ово своје задржи код себе, јер ти волиш ова богатства, и ради њих губиш душу своју. Пошто си златољубац, ти отимаш туђе, и не дајеш невољнима. – Цар га

позва и на ручак код себе, али светитељ одби, говорећи: Мени је доста само хлеба од мекиња и мало соли за окрепљење немоћног тела мог. А када цар, не обзирући се на светитељево одбијање, нареди да га са учеником његовим одведу у засебну царску собу за трпезу, раскошно постављену, строги подвижник не окуси ништа осим хлеба.

Светитељ проведе десет дана у царевом двору, сваки дан разговарајући са царем и поучавајући га светој хришћанској вери, али без икаквог успеха. Јер царово срце беше окамењено и ум ослепљен персијским зловерјем. При последњем састанку са неверујућим царем, светитељ изговори цару поуку о праведним судовима, о милосрђу, о волхвсима као демонским слугама, и о томе како не треба да ратује против хришћанских царева. Притом рече: Ако кренеш у рат против њих, самом Христу распетоме бићеш непријатељ, и погинућеш на страшан начин.

При одласку из царевог двора, сам цар испраћаше светитеља. А кад изиђоше из двора кроз дворску капију сrete их једна пратња. Свети Епифаније нареди онима што ношаху мртваца да стану, па погледавши на небо рече: Сине Божји, Ти си четвородневног Лазара подигао из мртвих, подигни и овог мртваца у славу пресветог имена твог. – Пошто се тако помоли Богу, светитељ се дотаче мртваца, и мртвац одмах оживе и устаде. И све присутне спопаде ужас и дивљење, и мишљаху да је преподобни Епифаније неки бог. А свети смирени монах, рекавши им да је он слуга Божји, поучи их истинитом Богу, у Тројици Светој слављеном. Но пошто ови не беху од Христових оваца, светитељ се не задржа међу њима већ пожури у своју постојбину. Цар хтеде да му да своје војнике да га прате до његове отаџбине, али он не пристаде, изјављујући: Ја имам Бога који ме чува, и његове војнике – свете Анђеле. Тада се цар опрости са пустињаком, и отпусти га рекавши: Иди с миром, Епифаније, славо Грка, а сећај се и нас који смо у Персији. – И отпутова светитељ, чуван Богом, и стигавши у своју постојбину и пустињу, настани се опет у келији коју му беху подigli Сарацени, и провођаше свој живот у безмолвију, у молитвеном тиховању.

Место где се налазила келија светог Епифанија беше безводно. Сатворивши усрдну молитву Богу, угодник Божји изведе извор воде из суве земље, као некада Мојсије из камена у пустињи (4. Мојс. 20, 11). Затим са учеником својим он начини малу градину, у којој сађаху зеље које заливаху водом са извора. Тим зељем се они храњаху. Али у градину стадоше долазити дивље звери и правити штету једући зеље. Но једном приликом изишавши из келије, светитељ затече зверове у градини, и корећи их, стаде им као људима говорити: Немојте правити штету мени, човеку убогом и грешном, који сам се настанио овде да оплакујем грехе своје, јер и тако мало имам зеља које ми Бог даје да се прехрањујем. – Тада се зверови, као нека разумна бића, застидеше од светитељевих речи, и отидоше, и више не прављаху штету.

Сарацени који светом Епифанију беху направили келију, чувши да се он вратио из Персије, дођоше к њему за благослов, па му направише још три келије за многе ученике који се већ стадоше сабирати око светитеља. Јер се слава о светом подвижнику ширила по целој Феникији. И убрзо се у тој Спанидриској пустињи образова манастир, у коме беше педесеторо братије. Међу њима беше син римског епарха Аетија Калист, који би замонашен од светог Епифанија са следећег разлога: Калист беше бесомучан као дечак; једном виде у сну преподобног Епифанија који му говораше: Хоћеш ли, Калисте, да истерам из тебе духа нечистог? А дечак га упита: Ко си ти, господине мој, те можеш да истераш из мене љутог мучитеља? Овај му одговори: Ја сам Епифаније, који живи у Феникији Палестинској, у пустињском манастиру званом Спанидрион. Ако ја истерам злог духа из тебе, онда хоћеш ли доћи к мени и живети са мном у манастиру мом? Калист одговори: Господине, истерај само мучитеља из мене, и одмах ћу доћи да живим код тебе. Епифаније онда рече: Пази, чедо, да не нарушиш своје обећање.

Пробудивши се из сна, Калист се осети потпуно здрав и слободан од ђаволџег мучитељства, и исприча о томе својим родитељима. И од тога дана ђавоља пакост му не учини никаква зла. А кад прође три месеца, Калист рече родитељима:

Пустите ме у Феникију Палестинску да пронађем господина Епифанија, да бих остао код њега, јер се бојим да се к мени не врати мучитељ ђаво. – Родитељи одмах пустише к преподобном Епифанију свога сина са робовима и са много злата и сребра. Чим Калист дође к преподобноме, одмах прими на се иночки чин, робове посла натраг к родитељима, а злато и сребро даде на устројење манастира.

У то време славио се по целој Палестини други подвижник Христов – преподобни Иларион Велики¹⁹⁹ који имађаше обитељ своју у пустињи близу Газе. Једнога дана блажени Епифаније узе свог ученика Јована и оде у посету светом Илариону. Овај и сва братија примише госте с великом радошћу и љубављу, и задржаше их неколико дана. За то време, узевши на себе обличје Епифанијево, ђаво пође у његов манастир Спанидрион, као враћајући се од Илариона Великог. А један неопрезни и нерадни брат, који беше без потребе изашао из манастира, видевши путника у обличју Епифанијево и мислећи да је то Епифаније, пође к њему и поклони му се. И тог тренутка полуде, ођаволи се, јер ђаво уђе у њега и стаде га мучити. А братија, видевши бесомучног монаха, беху у недоумици како га то снађе, и сажалјеваху га много. Преподобни пак Епифаније, провидевши то Духом, рече Илариону Великому: Оче, вук уђе у моје стадо и узнемири моје овце; идем дакле да га отерам. – Рекавши то он устаде, поздрави се са великим старцем и братијом, и хитно отпутова у свој манастир. И кад ступи у манастир, чим га ђаво угледа, побеже из онога брата. Тада исцељени брат исприча како га снађе бесомучност. А светитељ поучи братију да се опрезно чувају од ђаволових замки.

Недалеко од Епифанијевог манастира живљаше опаки лав у пустињи поред пута и тамањаше многе пролазнике. Стога су путници, бојећи се лава, пролазили туда у великим групама. Једном приликом таква једна група сврати у манастир код преподобног Епифанија и пожали му се на крвожедног зверу који толике путнике погуби. Пошто их саслуша, преподобни им рече: Хајдемо, децо, у име Господње, да видимо тог лава. – И пођоше сви. А кад се приближише лавовом легалу, страх их спопаде све, и хтедоше да беже натраг. Но светитељ им рече:

Покажите ми лавово легало. И они му показаше, стојећи далеко. Тада светитељ пође ка зверу вичући: Где је лавово обиталиште? Чувши глас човечји, лав одмах искочи из свога легала, али кад угледа лице светитељево, он паде мртав на земљу. Путници пак који стајаху далеко, кад угледаше лава где искочи из шипражја, од страха ударише у бекство, и очекиваху да лав растргне преподобнога. А угодник Божји громким гласом викаше према њима: Не бојте се, децо! ходите и погледајте леш лавов. – После дугог колебања они се једва одважише да се врате к светитељу. И кад угледаше где крај његових ногу лежи мртав звер, они се веома зачудише, и прославише Бога.

Уједно са даром чудотворства и многим другим даровима Господ награди свог верног слугу и великим даром изврсног познавања и правилног тумачења Светога Писма. Читајући Свето Писмо братији, он га је тумачио јасно и за све схватљиво. Чувши за велику памет и начитаност преподобног Епифанија један грчки философ из Едесе²⁰⁰ дође к светитељу у манастир. И препираше се философ с њим на основу књига јелинских мудраца, и хваљаше грчко многобоштво, а Епифаније доказиваше на основу Светога Писма истинитост хришћанске вере у Једнога Бога, слављеног у Светој Тројици. Целу годину проведе грчки философ у манастиру хришћанског мудраца, пажљиво посматрајући равноангелни монашки живот преподобнога и његових ученика и често расправљајући с њим разна питања. Гледајући усто и чудеса која Епифаније чињаше, философ мало долажаше к познању Христове истине. Но нарочито га је поразило и коначно у хришћанство обратило следеће чудо. Шездесеторо људи доведоше у манастир једног лудака, бесомучника, окованог у вериге, који беше веома opak. Преподобни Епифаније рече философу: Чуј философе који се препиреш са грешним Епифанијем: или ти истерај из овог човека опаког ђавола призвавши своје богове, па ћу и ја поверовати у њих; или ћу ја призвати мога Бога, распетог Исуса Христа, и истерати ђавола, и ти ћеш онда пристати уз нашу хришћанску веру.

Философ је ћутао, немајући шта да одговори. Тада блажени Епифаније, призивајући име Господа нашег Исуса Христа,

запрети ђаволу и истера га из створења Божјег, и учини човека тог здравим и паметним. Видевши то, философ припаде к ногама преподобнога, и прошаше свето крштење, исповедајући да је распети Христос једини истинити Бог. Преподобни онда посла новообраћеног философа к блаженом Илариону. Овај га крсти и даде му име Епифаније. Новокрштени философ затим постаде монах, па презвитер, па и настојатељ монашког братства.

Преподобном Епифанију су свакодневно долазили у манастир многобројна братија и мирјани. То је реметило његову свету усамљеност. Да би то избегао, он намисли да напусти манастир и отпутује у египатске крајеве. Но знајући да га братија неће пустити од себе, он их сазва, и рече им: Хоћу да идем у посету великом старцу Илариону. – Осетивши његову намеру, братија падоше нижице на земљу пред њим, молећи га са великим плачем да их не оставља. Старац им обећа да неће отићи од њих, и остаде у својој келији. Али после десетак дана он са првим учеником Јованом ноћу изађе тајно из манастира и отпутова у Јерусалим.²⁰¹ Тамо се поклати Животворном дрвету Крста Господњег. Он обиђе и све остале светиње јерусалимске, клањајући им се, и молећи се. Затим оде у Јопу²⁰², и у тамошњем морском пристаништу укрца се у лађу која је пловила за Александрију²⁰³. Када стиже у Александрију, при улазу у град сrete га неки јеврејски законоучитељ Аквила, и заустави га, желећи да разговара са њим о вери на основу Светог Писма. Разговор се водио два дана. Најзад, побеђен Епифанијем, Аквила изјави да жели да се крсти. Свети Епифаније га онда одведе код свјатјејшег архиепископа Атанасија²⁰⁴. Архиепископ их обојицу прими с радошћу. Јеврејина као обраћенога Христу, а Епифанија као наставника који га је обратио од рђавога пута на пут истине.

После кратког времена преподобни Епифаније крену са својим учеником из Александрије у Тиваиду²⁰⁵. Њих сrete бивши ученик Антонија Великог²⁰⁶ Пафнутије. И рече Епифаније Пафнутију: Благослови нас, оче! Пафнутије одговори: Господ нека вас благослови! – После молитве они седоше и стадоше разговарати: Епифаније је распитивао о целокупном животу

Антонијевом, а Пафнутије је причао. Затим Епифаније рече Пафнутију: Хоћу, оче, да живим у Нитријској пустињи²⁰⁷. Пафнутије му одговори: Иди у здрављу, и наслађуј се разговорима светих отаца што живе у Нитрији, и накупи у њих духовну храну, којом ћеш хранити духовне овце на острву Кипру²⁰⁸.

Овим речима Пафнутије пророчки претсказа да ће Епифаније бити епископ на острву Кипру. И пошто поново сатворише молитву, они се опростише, и сваки отиде својим путем. А кад се Епифаније приближи граду Леонтопољу, чу да се близу града налази манастир, у коме живи неки црноризац Јеракс, човек по изгледу благочестив, али у ствари јеретик, јер је неправославно учио о нашем телу. Учио је дакле да наше тело неће васкрснути, него ће место њега Бог дати друго тело у будућем животу, а ово ће се распасти и претворити у земљу као што је писано: Земља си, и у земљу ћеш се вратити (1. Мојс. 3, 19). Још је говорио, да ће деца бити несавршена у оном веку. Епифаније се упути у тај манастир, желећи да види Јеракса. А кад стиже у манастир, он тамо затече много народа где слуша Јераксову науку, јер га сви сматраху за добродетелног, пошто је водио строг испоснички живот, јер откако се одрече света, он нити уља окуси нити вина пи. Угледавши два страна инока, Јеракс их упита: Одакле сте? Они му одговорише: Из Палестине. Распитујући се затим за њихова имена, Јеракс се сневесели када сазнаде да је то Епифаније, јер му Епифаније не беше драг, пошто Епифаније беше чувен у Египту због своје светости и мудрости. Не обраћајући више никакву пажњу на Епифанија, Јеракс продужи да учи народ. А кад у проповеди својој дође до васкрсења мртвих и стаде учити да тела људска неће васкрснути, свети Епифаније, не подnoseћи његову заблуду, повика к њему: Нека умукну твоја уста, да се научиш не хулити на нашу наду! – И тог тренутка Јеракс онеме, и не могаше се макнути са свога места. Видевши такво чудо, сви се присутни удивеше и препадоше. А преподобни Епифаније стаде им говорити о васкрсењу мртвих и доказивати им да ће васкрснути у истом, само измењеном, телу, у коме живе на овом

свету. После неколико часова своје проповеди светитељ рече Јераксу: Научи се истинитој вери, и учи друге њој.

И одмах проговори неми Јеракс, признаде јавно своју заблуду и обећа да ће се покајати. Преподобни га онда довољно поучи истинитој вери, па затим отпутова у Горњу Тиваиду. И тамо се настани у једном пустом месту, званом Вувулије. И проведе ту седам година. Али му и ту не даваху мира посетиоци. Међу њима бејаше и неки тамошњи многобожачки философ Евдемон, који беше дошао да се са светитељем препире о вери; философа је пратио његов син, ћорав на једно око. После дуге препирке свети Епифаније погледа на Евдемоновог сина, па упита Евдемона: Зашто се не постараш да свог сина спасеш од телесног недостатка? Философ му кроз смех одговори: Када би у целом свету само Евдемонов син био једноок, онда би заиста требало да се паштим око њега. Али пошто је на земљи много једнооких људи, онда нека и он остане такав. Епифаније га на то упита: Када би стварно само твој син у целој свету био слеп на једно око, а сви остали људи на земљи гледали са два ока, шта би ти у том случају предузео да га исцелиш? Философ одговори: Ништа друго сем што бих говорио себи, да у свету нема несрећнијег човека од мог сина. Свети Епифаније му на то рече: Евдемоне, немој сматрати за шалу ово што ти говорим, јер је Бог међу нама; него допусти ми да исцелим сина твог, и видећеш славу Божју. – Затим узевши дечка, он три пута осени крсним знаком његово слепо око, и оно се тог часа отвори, и дечко прогледа јасно. Када философ Евдемон виде ово чудо, поверова у Христа заједно са својим сином. И пошто га свети Епифаније довољно поучи светој вери, Евдемон оде у град к месноме епископу и прими свето крштење са целим домом својим.

Слава светог Епифанија која је брујала по целом Египту, створи код египатских епископа жељу да га силом посвете за епископа некога града. Но прозревши то Духом, смирени Епифаније рече своме ученику: Хајде, чедо, да се вратимо у нашу отаџбину. – И кренуше у Феникију. Успут они свратише у манастир великог Илариона, али не затекоше преподобног старца, јер многобројни посетиоци му нарушаваху мир, те се он

уклони одатле и отплови на Кипар, где се настани у једном пустом месту у околини града Пафа. Братија Иларионовог манастира плакаху што их свети старац остави. Но када угледаше да им је свети Епифаније дошао, они се утешише у тузи. И проведе код њих блажени Епифаније четрдесет дана, тешећи их. Затим отпутова у свој манастир Спанидрион, где се сви обрадоваше његовом повратку.

Те године беше глад у Феникији због суше. Сазнавши за повратак великог чудотворца, мноштво народа се сабра и дође к њему у манастир, усрдно га молећи да измоли од Бога кишу сасушеној земљи, да би земља могла родити. Преподобни им рече: Што ме узнемиравате? Ја сам човек грешан. – Али они га дуго мољаху и преклињаху. Напослетку, светитељ се затвори у својој келији, стаде на молитву, и одједном се замрачи небо, које дотле беше потпуно ведро, и настаде севање муња и грмљавина, и проли се силна киша на земљу, и напоји сву Феничанску земљу. Три дана киша је непрестано лила тако, да народ стаде сада молити светог Епифанија да заустави кишу. Светитељ је заустави молитвом. И та година би веома родна.

Но преподобног стаде опет тамо брига морити, пошто га посетиоци свакодневно узнемираваху. И помишљаше да се опет уклони одатле. У то време, у напред споменутом граду Ликији, где свети Епифаније би крштен, престави се епископ. И сабраше се из околних градова епископи ради избора новог епископа у граду Ликији. Притом они се сетише светог Епифанија. Међу присутнима на сабору бејаше неки, млад по годинама но савршен по целомудрију, монах Полувије, који познаваше преподобног Епифанија. Њему епископи наредише да што пре одјуре на коњу у манастир Спанидрион и тачно се обавести, да ли се Епифаније заиста вратио из Египта и је ли у свом манастиру. Још оци сабора заповедише Полувију: Никоме не откривај ову поруку, ни самом Епифанију.

Дошавши у манастир, Полувије виде светог Епифанија и поздрави га. Светитељ га упита: Ради чега си, чедо Полувије, дошао овамо? Полувије одговори: Дошао сам да посетим вашу светост. На то му прозорљивац одврати: Дошао си, чедо, послат од светих епископа, да тајно извидиш моју ништавост, јесам ли

овде. Не скривај од мене оно што ти је наређено, јер је грех говорити лаж; реци истину, јер је Бог међу нама; буди и стога користан служитељ истине, а грешни Епифаније прелази из места у место, уздишући и дршћући због мноштва грехова својих. Него слушај, чедо Полувије: остани овде, а коња отпрати епископима. Нека они траже човека достојна за то епископство, а мене неће приволети на то.

Послушавши светог прозорљивца, Полувије отпрати коња и слугу, а сам остаде поред преподобног Епифанија. А кад настаде ноћ, Епифаније узе свог сталног ученика Јована и Полувија, па изађе тајом из манастира. Најпре оде у Јерусалим и поклони се Животворном дрвету Крста Господњег и осталим светињама у Јерусалиму и околини. После тродневног боравка у Јерусалиму свети Епифаније рече својим ученицима: Чуо сам, децо, да велики отац наш Иларион обитава сада на Кипру, недалеко од града Пафа; стога хајдемо к њему и добићемо благослов од њега.

Рекавши то, он са ученицима својим крену у Кесарију Филипову²⁰⁹, која се налази у Палестини. Дошавши тамо, он се укрца на лађу која је пловила за острво Кипар. Када лађа пристаде уз Кипарску обалу, он са ученицима оде у Пафску пустињу, где обрете великог подвижника Илариона. При сусрету после тако дугог времена оба се подвижника веома обрадоваше. Видећи тугу Иларионову због многобројних посетилаца који му нарушаваху мир и његову намеру да се пресели на друго место, Епифаније одлучи после два месеца да отиде од великог оца. Преподобни Иларион га упита: Куда хоћеш да идеш, чедо Епифаније? Епифаније одговори: Ићи ћу у Аскалон и Газу²¹⁰, и даље, док не пронађем негде у пустињи безмолвно, повучено место. Но прозорљиви Иларион, провидећи оно што ће се десити с Епифанијем, рече му: Иди, чедо, у град Саламину²¹¹, који се налази на овом острву Кипру. У том граду теби ће бити добар боравак. – Епифаније не хте ни да слуша ове пророчке речи Иларионове, које су садржале претсказање о томе да ће бити архиепископ у споменутом граду. Тада му свети Иларион поново рече: Кажем ти, чедо, да треба

да идеш у тај град и да живиш у њему. Не противи се, дакле, мојим речима, да те не би снашла беда на мору.

Пошто целива преподобног Илариона, преподобни Епифаније оде са својим ученицима на морско пристаниште. Тамо стајаху две лађе: једна за Аскалон, а друга за Саламину. Преподобни се укрца на прву, и отплови. Али кроз неколико сати неочекивано се диже велика бура на мору. Огромни таласи бацаху и витлаху лађу тако, да је сваког часа могла потонути. Сви на лађи беху у самртном страху. Та беда трајаше три дана и три ноћи. Најзад, четвртога дана таласи притераше лађу ка граду Саламини. Изишавши из лађе, изнемогли од дугог страха и силне глади, путници полегаше по земљи као мртви. Потребно је било три дана, да се уморни путници одморе и оштећена лађа поправи. Тек четвртога дана лађа би готова за пловидбу. И свети Епифаније имађаше намеру да продужи пут лађом.

У то време, по престављењу архиепископа саламинског, у граду се вршио избор архиепископа. Сабрани епископи мољаху се Богу неколико дана да им укаже мужа достојног тог сана. Међу њима беше престари епископ Китерски²¹² Папије, човек свет и прозорљив, који је педесет година епископовео и био удостојен да страда за Христа, јер је заједно са епископом саламинским Геласијем био ухапшен од незнабожаца, много мучен, и затим жив пуштен. Сви епископи острва Кипра сматраху Папија као свог оца, и указиваху му велико поштовање као исповеднику и мученику Христовом. Овоме исповеднику би од Бога откривено да је у Саламину допутовао свети Епифаније, и наређено да га поставе за архиепископа града Саламине.

Како у то доба беше јесен и берба грозђа отпочела, преподобни Епифаније рече својим ученицима: Хајдемо, децо, у град, да купимо грозђе за пут. – И кад дођоше на трг и приђоше једноме продавцу грозђа, Епифаније узе у руке два изврсна грозда и упити продавца: Шта стаје ово? – Утом изненада примети где му прилазе четири епископа; престарели епископ Папије, изнемогао од старости, ишао је подржаван од два ђакона. Изненађен, и са гроздовима у рукама, Епифаније се зачуди гледајући где епископи иду право к њему. Угледавши преподобног Епифанија, блажени Папије га познаде Духом

Светим и рече му: Аво Епифаније, остави гроздове, па хајде с нама у свету цркву. – Епифаније, сетивши се Давидових речи: обрадовах се кад ми рекоше: хајдемо у дом Господњи! (Пс. 121, 1), остави грожђе и пође са епископима. А кад уђоше у цркву, преподобни угледа сабор епископа који га дочекаше овим речима: Бог те посла к нама, ево, да будеш архиепископ овог граду и целом острву Кипру. – Но он, изјављујући да је грешан и недостојан, одбијаше да се прими тако великог звања. Али епископи, не обраћајући пажњу на његове изговоре, стадоше га поступно производити у степен свештенства. Посвећиван, преподобни Епифаније плакаше горко, сматрајући себе неспособним да носи тешко бреме епископства. Видећи сузе посвећиваног изабраника, свети епископ Папије му рече:

Требало би, о чедо, да ћутимо о откривењу које имадосмо о теби, али пошто видим да тугујеш и плачеш, ја сам приморан да ти обелоданам оно што нам Бог благоволи открити. Ево ови овде свети оци епископи наложише мојој ништавности избор архиепископа, говорећи мени грешном: „Помоли се усрдно Богу, и ми верујемо да ће ти Бог указати на човека, достојног архиепископства“. Ја се онда затворих у својој одаји, и молих се о томе Господу Спаситељу. И изненада ме обасја светлост као муња, и ја чух глас где говори мени грешноме: Папије, Папије, слушај! А ја преплашен упитах: Шта наређујеш, Господе мој? И глас ми рече тихо: Устани и иди на трг, и тамо ћеш видети монаха где купује грожђе; он лицем и главом личи на пророка Јелисеја, и има поред себе два ученика. Њега узми, и посветите га за архиепископа. Име тог монаха је Епифаније. – И ето, ја учиних како ми је наређено. А ти, чедо, немој се противити вољи Божјој, него пази на стадо, у коме те Дух Свети поставља за епископа.

Епифаније онда паде ничице, поклони се светом епископу Папију и, покоривши се вољи Господњој, прими посвећење за архиепископа у граду Саламини. После посвећења, епископи се радосни разиђоше по својим епархијама. А свети Епифаније стаде пасти поверено му духовно стадо Христово духовном пашом: не само поучном речју него и примером свог врлинског живота.

У почетку архиепископствовања светог Епифанија, један благородни Римљанин по имену Евгномон би бачен у тамницу због сто златника дуга саламинском грађанину Дракону. И не беше никога да се заузме за затвореника. И пошто беше далеко од своје отаџбине Рима²¹³, нико није хтео да јамчи за њега. Чу за то светитељ Божји Епифаније, сажали се на Римљанина, па оде богатоме незнабошцу Дракону да га моли да Евгномона пусти из тамнице. Светитељева молба силно разгневи Дракона, и он злобно одговори архиепископу: Дошљаче у наш град! ако хоћеш да пустим дужника, онда иди и донеси ми за њега сто златника. – А Дракон беше веома богат, одан идолопоклонству и рђав по нарави.

Блажени Епифаније узе од црквеног злата сто златника, даде их Дракону, и тако избави дужника Евгномона и од уза и од дуга. Због тог црквеног злата ропташе на светитеља горди и непокорни и злобни и завидљиви ђакон Карин, па и друге клирике потстаче на роптање, говорећи им: Видите ли овог дошљака? Он хоће сву црквену имовину да истраћи, а ми ћемо бити криви због расипања црквеног иметка. – А тај Карин беше богат, и тражаше повода да светог Епифанија отера са архиепископског престола, да би сам сео на њега. И сви клирици устадоше против Епифанија, и говораху му: Није ли ти доста што си добио епископско звање? Дошао си овамо ништ и наг, па још као странац и дошљак расипаш црквено имање које није твоје. Стога, или врати цркви сто златника или одлази откуда си дошао.

Свети Епифаније трпљаше ћутећи. А ослобођени дужник Евгномон отпутова у Рим, продаде све своје имање, и врати се к светитељу са мноштвом злата. Давши све злато Епифанију у руке, он и себе сама предаде на службу Богу и његовом архијереју, и све до смрти своје живљаше крај светог Епифанија. А светитељ, узевши од даденог му злата сто златника, предаде их Карину говорећи: Ево црквено злато, позајмљено за ослобођење дужника.

Карин узе златнике. Међутим, све остало злато светитељ раздаде невољнима. А Карин сазва клирике и хваљаше се, гордећи се и говорећи: Ево злата, истраћеног Епифанијем, које

ја искамчих од њега. – Но клирици стадоше грдити Карина што их је навео на грех, те су роптали и вређали епископа, па му са гневом наредише да епископу врати златнике. Јер, говораху они, епископ има право да по своме нахођењу троши црквено богатство на дела милосрђа.

Но ђакон Карин чињаше угоднику Божјем још и много других тешких пакости и зала, али он све то с кротошћу подношаше. Тако једном, када сви клирици беху код епископа Христовог на обеду, и он им тумачаше неке тајне Светога Писма, долете гавран пред прозор и стаде грактати. А Карин, подсмевајући се епископовом поучењу, рече осталим клирицима: Ко од вас зна, шта овај гавран прича гракћући? Но нико не одговори Карину, пошто сви пажљиво слушаху архијерејеве речи. Карин пак понови то још двапут, питајући: Ко је толико паметан, да би разумео гавраново причање? И опет нико не обрати пажњу на сујетне речи Каринове, продужујући пажљиво слушати богонадахнуту беседу светог Епифанија. Најзад, дрски ђакон рече самом епископу: Ако си мудар, онда ми кажи шта то прича овај гавран својим гласом; и ако ми кажеш, онда узми све моје имање. – Погледавши у њега, светитељ му рече: Знам шта каже гавран: он каже да ти од сада нећеш ђаконовати.

Од ових светитељевих речи тог тренутка наиђе на Карина неки ужас, и упоредо са ужасом тело његово захвати нека болест, те не могаде више седети за трпезом, и његове га слуге одведоше његовој кући. Сутрадан изјутра умре у постељи својој. И све клирике спопаде страх и трепет; и од тог часа они се са страхопоштовањем покураваху светитељу Христовом Епифанију, и поштоваху га. Богобојажљива пак и бездетна супруга Каринова донесе епископу за цркву сав иметак што беше остао после смрти њенога мужа, да се разда сиротињи, и сама се посвети на службу Богу. Једна рука њена беше већ десет година потпуно парализована, и њоме се она уопште није могла служити. Свети Епифаније сатвори крсни знак над болесном руком и учини је потпуно здравом. Затим он постави ову удовицу за ђаконису²¹⁴, као целомудрену и достојну црквеног служења.

Овај велики архијереј Божји имађаше од Господа и ту благодат, да у време приношења Бескрвне Жртве види силазак Светога Духа на предложене Свете Дарове, и обично није завршавао молитве узношења док не би био удостојен видети силазак Светога Духа. Једном кад је произносио молитву узношења, не би знамења о силаску Светога Духа. Он онда стаде поново читати молитву од почетка, али ни тада не сиђе Дух Свети. То исто учини и трећи пут, и не видевши Светога Духа зачуди се, и стаде плакати и умом се Богу молити, да му открије због каквог се разлога предложени Дарови лишавају Духа Светога. Затим погледавши у ђакон који је стајао с леве стране и држао рипиду, примети да му је лице црно, а чело покривено губом²¹⁵. Узевши онда од њега рипиду, светитељ му благо рече: Чедо, немој сада примати причешће Божанским Даровима, него иди кући својој. – По одласку ђакон из светог олтара, преподобни Епифаније одмах виде где на предложене Дарове сиђе благодат Светога Духа. А по завршетку божанствене литургије светитељ позва к себи ђакон и упита га, какав је то грех његов који би сметња да Дух Свети сиђе на Чесне Дарове. Ђакон каза истину, да се прошле ноћи телесно сјединио са својом супругом. Тада свети Епифаније, сазвавши све презвитере и ђаконе и сав клир, рече им: О децо, која сте се удостојила служити олтару, одрешите обућу телесних страсти неразумних, нити приступајте божанственом олтару свезани сластољубивим пожудама; послушајте светог апостола који каже: Они који имају жене биће као они који немају (1. Кор. 7, 29).

Од тога времена епископ Христов Епифаније је постављао за ђаконе и презвитере побожне људе који не служе телесним страстима, особито побожне монахе и честите и беспорочне удовице. И милина беше видети његову цркву, украшену чистим служитељима, као дивну невесту.

Довде је написао житије преподобног Епифанија ученик његов Јован, који се у презвитерском чину упокоји у Господу. А остало о животу светитељевом написао је други ученик његов – горе споменути Полувије. Он почиње овако:

Слава Богу који даје живот и прославља оне који Њега прослављају, као што благодаћу чудотворства прослави угодника свог Епифанија, чијег светог живота и чудесних дела и ја се удостојих бити делимично описатељ. Блажени Јован презвитер, ученик светог оца нашег Епифанија, разболевши се тешко, дозвола ме к себи и рече: Чедо Полувије! А ја га упитах: Шта ми заповедаш, оче? Он ми одговори: Пошто отац наш Епифаније забрањује да се записују чудеса, која Бог чини кроз његову светост, то узми ове хартије, на којима сам ја до данашњег дана тајно записивао оно што сам видео да он чини; пиши и ти што од сада будеш видео, јер ће ти Бог додати године животу и ти ћеш све време свога живота провести поред његовог архијерејства. А ја одлазим на пут којим морају ићи сви земнородни. Ти пази да се не разлениш писати, јер и ја потстакнут од Бога написах ово. – Затим додаде: Иди, замоли оца да дође до мене. – Ја одох и позвах архијереја Божјег. Дошавши, он рече болеснику: Ти си, Јоване, постао лен да молиш Бога за грешног Епифанија. На то му Јован одговори: Теби, оче, више приличи да сада сатвориш молитву за мене, слугу твога. – Светитељ сатвори молитву Богу за болесника. По завршетку молитве болесни Јован рече светом Епифанију: Приђи ми ближе, оче. Светитељ приђе. Онда му Јован рече: Оче, стави руке своје на очи моје и целивај ме последњим целивом, јер ја већ одлазим. – И само што светитељ стави руке своје на очи његове и целива га, Јован предаде дух свој Господу. И паде светитељ на груди Јовану, и плака за њим грлећи га, и великом жалошћу ожали љубљеног ученика свог, и чесно га погребе.

После тога преподобни Епифаније загреја се намером да сазида нову цркву наместо пређашње, која беше врло мала и веома стара. Стога мољаше Бога да му ради славе имена свог помогне у намеравању потхвату. И кад стајаше на молитви он чу глас одозго, који му обећаваше помоћ и наређиваше да без колебања приступи послу. Реч Господња се убрзо испуни. У гореспоменутог незнабошца Дракона син беше дуго болестан. Родитељ се много труђаше око исцелења свога сина, призиваше најчувеније лекаре, али не би никакве помоћи. Штавише, и он се

сам разболе. Свети Епифаније, дошавши у његову кућу, исцели молитвама најпре његовог сина, па затим и њега самог. Тада Дракон верова у Христа са целим домом својим, прими свето крштење, и даде на зидање цркве пет хиљада златника. И би подигнута у славу Божју велика и дивна црква од камена.

Саламинском грађанину Синисију, богатом незнабошцу, умре тринаестогодишњи син јединац Евсторгије: нека болест нападе на њега, искриви му врат, и тако умори. У дому богаташевом настаде плач и кукњава. Чувши то, сусед њихов, хришћанин Ермије, рече матери умрлог дечака: Госпођо, када би овде дошао велики Епифаније, он би васкрсао вашег сина. – Она, поверовавши одмах речима свога суседа, замоли га да иде и умоли Епифанија да дође к њима у дом њихов. Ермије оде и позва архијереја Божјег. И када светитељ уђе у дом Синисијев, жена Синисијева паде пред ноге светом Епифанију, говорећи: Велики исцелитељу Христов, покажи своју лекарску вештину на детету нашем и подигни га из мртвих. Учиниш ли то, ми ћемо одмах са целим домом нашим прићи Христу твоме. Свети Епифаније јој рече на то: Ако верујеш Распетоме, видећеш сина свог живим. Жена одговори: Ништа друго немам у уму мом осим да верујем у Њега: да ли ћу угледати дете своје живим? – Тада светитељ приђе одру на коме лежаше умрли дечак, протрља му десном руком врат, и светлим лицем гледајући у њега, тихим гласом изговори: Евсторгије! – И тог часа дечко отвори очи своје и седе на одру. Видевши ово чудо, сви се у Синисијевом дому препадоше и веома удивеше. И одмах Синисије, и жена његова, и сав дом њихов, повероваше у Христа, и крстише се заједно са васкрслим дечаком. И донесе Синисије светом Епифанију три хиљаде златника, али светитељ му рече: Мени то не треба, него однеси то и дај градитељима цркве. – И за Синисијево злато би велелепно украшена новоподигнута црква. И у њој би посвећен за презвитера ученик светог Епифанија Полувије.

Једном приликом дође на Кипар неки ђакон из Јерусалима, и исприча светом Епифанију како је епископ јерусалимски Јован среброљубац, чува паре, а не даје их невољнима. Тај пак Јован бејаше некада сажитељ Епифанијев у манастиру великог

Илариона. И свети Епифаније написа пријатељско писмо епископу Јовану, у коме му благо и дружељубиво препоручиваше да буде милостив према сиротињи. Али Јован не послуша Епифанијев савет. Међутим, после неколико година свети Епифаније рече своме ученику Полувију: Хајдемо, чедо, у Јерусалим, да се поклонимо Часноме Крсту и Гробу Господњем, па ћемо се вратити. – Они отпловише са Кипра у Кесарију Филипову, а одатле отидоше у Јерусалим. Пошто се поклонише тамошњим светињама, они се пријавише епископу јерусалимском Јовану. Епископ Јован се веома обрадова видевши блаженог Епифанија. Тада му свети Епифаније рече: Брате, дај ми кућу за починак, јер хоћу да останем неко време овде. – И епископ Јован му даде дивну кућу. И сваки дан позиваше Епифанија к себи на трпезу. Видећи, с једне стране, мноштво сребрног посуђа за трпезом Јовановом, а с друге, слушајући роптање многих сиромаша против тврдичлука Јовановог, блажени Епифаније размишљаху како би Јована приволео на милосрђе. И тако, једнога дана он рече епископу Јовану: Оче Јоване, дај ми неко време ово сребрно посуђе, јер ми са Кипра дођоше угледни људи, па хоћу да их угостим, да бих се похвалио пред њима твојом љубављу и твојим сребром у твојој кући, коју си ми ставио на расположење. А то ће бити на твоју славу, јер ће ти људи, када се врате у своју постојбину, причати осталим угледним људима колику љубав показујеш ти према мени, и колика је слава, углед и богатство твога дома. Зато ми дај на кратко време све ово сребро, па ћу ти га брзо вратити са захвалношћу.

Јован му донесе мноштво разноврсног сребрног посуђа. Епифаније га упита: Имаш ли, оче, још? Јован му одговори: Доста ти је, оче, ово. Епифаније рече на то: Не, него дај ми све што имаш најскупоценије и најлепше, да би се гости дивили, и твоја слава била превелика. – Тада му Јован донесе најодабраније посуђе, говорећи: Оче Епифаније, узми све што ти се допада.

И свети Епифаније узе од епископа Јована око хиљаду и пет стотина литри²¹⁶ сребра; и оно би однесено за њим у кућу у којој он становаху. У то време налажаше се у Јерусалиму неки

Астерије, трговац сребром из Рима. Свети Епифаније позва Астерија код себе, показа му сребро, па се погодише, и трговац купи све сребро за добре паре, покупи га и однесе. Свети Епифаније пак и дању и ноћу раздаваше сиромасима новац што доби за сребро, док не даде и последњу пару. Пошто прође неколико дана, епископ Јован рече светом Епифанију: Оче, дај ми сребро које ти дадох на послугу. Светитељ му одговори: Стрпи се, оче, вратићу ти све, јер хоћу да још једном угостим моје госте. – После неколико дана, када свети Епифаније беше у цркви где се чува спасоносно дрво Крста Господњег, епископ Јован му приђе и поново рече: Врати ми сребро које си узео од мене. Блажени Епифаније му тихо одговори: Ја сам ти рекао, оче, вратићу ти све, само се стрпи мало.

Овакав одговор разјари Јована, и он дохвати за мантију светог Епифанија, па држећи га чврсто, прећаше му много и говораше: Нећеш изаћи одавде, нити ћеш сести, нити ћеш отпочинути, док ми не вратиш сребро моје. О, зли и подмукли човече! дај ми што си узео! врати црквено цркви! – Али све то не узнемири Епифанија, и он се као и увек држаше кротко и благо. Епископ Јован је читава два сата викао на Епифанија и грдио га. И сви присутни у храму беху запрепашћени Јовановом јарошћу и виком на угодника Божјег. А свети Епифаније, видећи неукротиви гнев Јованов и јарост, дуну му у лице, и Јован тог часа ослепе. Од тога силан страх спопаде и Јована и све присутне. И Јован паде ничице пред ноге светитељу, и мољаше га да се помоли Богу за њега, да би прогледао. Светитељ му у одговор рече: Иди, поклони се часном дрвету Крста Господњег, па ћеш прогледати. – Но Јован не отступи од светог Епифанија молећи га да прогледа. Тада велики архијереј Епифаније отвори своја богомудра уста и изговори дуге поуке Јовану о милостињи и љубави према сиротињи. Затим се помоли Богу и метну руке своје на њега, и одмах му се отвори десно око. А Јован га мољаше и за лево око своје, но светитељ му одговори: Чедо, то није моја ствар него Божја, јер Бог затвори то око, Бог ће га и отворити. Бог учини како је хтео, да би се ти уразумио. – Тако кажњен, епископ Јован се после тога поправи, и постаде милостив према ништинама, и праведан у свима делима.

При повратку свом из Јерусалима у своју епископију, свети Епифаније срене на путу два комедијаша, којима се прохте да га исмеју на следећи начин. Угледавши издалека епископа, један се од њих направи мртав. А кад се свети епископ приближи, онај други рече епископу: Оче, приђи мртвацу и каквом било одећом покриј његово наго тело. – Погледавши на претворника, светитељ се окрете према истоку и, сатворивши молитву за преминулог, скиде одећу са себе, покри њоме мртваца, па продужи свој пут. Пошто светитељ оде, живи другар рече претворном мртвацу: Устани, брате, јер онај простак већ оде. – Али мртвац не одговори. Но када га он по други пут зовну, и гурну, онда виде да је овај заиста умро. Избезумљен од страха комедијаш потрча за архијерејем Божјим. И кад га сустиже, он паде пред ноге његове, и исповеди свој грех, просећи од њега опроштај, и молећи га да се врати, узме одећу своју и оживи мртваца. Светитељ му одговори: Иди, чедо, укопај свога мртваца, јер он умре пре но што си ти тражио од мене одећу да га покријем.

По повратку светог Епифанија на Кипар у епископски град, дођоше к њему људи из Рима, молећи га да отпутује с њима у Рим да исцели од неке дуге и неизлечиве болести Проклисију, ћерку цара Теодосија Великог²¹⁷ а сестру Аркадија и Хонорија, удату за једног знаменитог патриција. Пошто они беху чули у Риму за светог Епифанија, да Бог рукама његовим даје многа чудесна исцељења, послаше изасланика са молбом. позивајући га к себи у Рим. Вест о доласку царевих изасланика у Саламину дође до ушију тамошњег угледног и веома богатог незнабошца Фаустинијана, који је силно мрзео светог Епифанија. Фаустинијан позва цареве изасланике своме дому, и свакодневно их гошћаше. За све то време он је пред њима грдио светог Епифанија. Зашто томе варалици верујете као Богу, – говорио је он изасланицима, – зашто слушате његове сујетне речи? Он ништа друго не говори осим лажи, и држи се врло рђавих обичаја.

Једнога дана свети Епифаније изађе из своје келије да види како напредује зидање цркве; са њим беху и изасланици из Рима. Деси се ту и Фаустинијан. Док су они стајали у цркви,

један се радник на њихове очи омаче и паде одозго доле. При паду он ногама закахи Фаустинијана, од чега Фаустинијан паде мртав, а радник се ни најмање не повреди већ одмах устаде здрав и читав. Свети Епифаније приђе мртвоме Фаустинијану и, узевши га за руку, рече: Чедо, устани у име Господње, и иди здрав дому свом. – И тог часа мртавац оживе, и устаде, и оде дому свом. А Фаустинијанова жена, сазнавши за смрт и за неочекивано оживљење свога мужа, донесе светом Епифанију хиљаду златника. Светитељ јој рече: Немој то давати мени, него дај на зидање цркве, и имаћеш благо на небу.

Затим, угодник Божји отпутова у Рим. Тамо он молитвом и крсним знамењем исцели цареву кћер Проклисију и подиже је здраву са болесничког одра. Потом васкрсе њеног новорођеног сина који убрзо по порођају беше умро, и крсти га. А крсти и оба царева сина, Аркадија и Хонорија. Затим би позван у Цариград од самог цара Теодосија Великог, који је патио од неке неподношљиве и неизлечиве болести у ногама. Свети Епифаније га за један тренутак потпуно исцели крсним знамењем, због чега је био у великој милости код цара.

Једне године би глад велика на острву Кипру, и многи просјаци и сиромаси умираху од глади. Гореспоменути богаташ Фаустинијан имађаше многе житнице, пуне пшенице, јечма и друге хране, али продаваше то по врло скупој цени, јер беше тврдица и немилостив. Њему блажени Епифаније рече једном: Добри пријатељу, дај ми из твојих житница пшеницу, да прехраним сиротињу, а ја ћу ти бити дужник. На то бездушни Фаустинијан, потсмевајући се светитељу, одговори: Моли твог Исуса, коме верујеш, да ти да пшеницу, да би прехранио своје пријатеље – ниште и убоге.

Свети Епифаније имађаше обичај да сваке ноћи посећује гробницу светих Мученика и да тамо моли Бога за оно што му је било потребно; а свете Мученике призиваше да посредују пред Господом, и увек добијаше оно за шта се молио. Тако и сада он по обичају свом оде гробници светих Мученика, и са многим сузама помоли се милосрдном Богу о прехрањењу оних што умираху од глади. У време своје молитве он чу глас који му говораше: Епифаније, иди без страха у Зевсово²¹⁸ идолиште, и

отвориће се врата пред тобом, и ти ћеш унутра наћи злато и сребро; узми то, па купи од Фаустинијана пшеницу, јечам и другу храну, те храни сиротињу.

Треба приметити да је то оближње идолиште, које се називало Зевсова тврђава, било затворено од оног времена откад хришћански владари завладаше овим крајем, који својом царском влашћу позатвараше и запечатише сва идолишта, да се у њима не би приносиле богомрске жртве демонске. У народу се проносио глас, а међу незнабошцима постојало чврсто веровање, да нико од људи не може приступити и коснути се споменутог Зевсовог идолишта, јер ако се ко косне тог идолишта, одмах изненада умире на том месту. Због тога су сви надалеко обилазили ово идолиште; утолико више, што су демони плашили људе својим страшилним привиђењима, па чак и убијали оне хришћане, над којима су, по попуштењу Божјем, задобијали онакву власт какву су имали над својим поклоницима – незнабошцима.

Послушан заповести Божјој, свети Епифаније се одмах упути Зевсовом идолишту. Кад стиже тамо, врата му се отворише, и он нађе унутра мноштво злата и сребра; покупи га, и стаде куповати од Фаустинијана храну. Златољубиви и среброљубиви богаташ с радошћу продаваше Епифанију све, те тако светитељ покупова од њега сву пшеницу, и сав јечам, и сву храну, и раздаваше их невољнима. И тако ништи и убоги испунише своје домове храном, и сви се прехрањиваху добро, док богати дом Фаустинијанов остаде без хране и у њему настаде глад. Али пошто га беше стид да од преподобног Епифанија тражи храну за свој дом Фаустинијан посла у Калабрију²¹⁹ за храну пријатеља свог Лонгина са златом и сребром и са једанаест лађа. Али при повратку, лађе пуне хране неочекивано потопи силна бура на сто стадија од града. Када сазнаде за то, Фаустинијан се веома ожалости, и у великој муци хуљаше на Бога вишњег и на његовог угодника светог Епифанија. И говораше: Погледајте какве ми пакости чини овај хришћански мађионичар: он ми не само на суву узе преваром храну из мога дома, него ми и на мору уништи жито, пославши демоне који ми лађе потопише.

Међутим, узбуркано море избациваше на саламинску обалу потопљено жито, које сиротиња скупљајући обогаћиваше храном домове своје. Тако се збише речи псалма: Богаташи осиротише и огладнеше, а који траже Господа неће оскудевати ни у каквом добру (Пс. 33, 11). Жена пак Фаустинијанова кришом од свога мужа посла светом Епифанију злата са молбом да јој прода жита за њен дом. Светитељ јој врати злато натраг са поруком: Сада узимајте бесплатно од мене жита колико вам треба, па ћете ми вратити када стигне жетва.

Фаустинијан, обузет силном мржњом према светом Епифанију, подговори небогобојажљивог и поквареног ђакона Руфина, да убије архиепископа, обећавши му да ће својим богатством и везама помоћи да он дође на архијерејски престо. Несрећни ђакон Руфин, или тачније ђаво Руфин, пристаде на овај погубни предлог Фаустинијанов. Он припреми оштар нож, учврсти га са врхом угоре на архијерејском горњем месту у олтару, па прекри покривачем којим се архијерејско седиште прекрива. Руфин учини то, да би се архијереј, севши на горње место у одређено време при богослужењу, набо и задобио смртоносну рану. А када за време богослужења дође тренутак да архијереј седне на горње место, свети Епифаније, пришивши горњем месту, рече ђакону Руфину: Чедо, скини са седишта овај прекривач. – Али Руфин не послуша. Светитељ му рече по други пут, па и по трећи пут. Видевши да га ђакон не слуша, свети Епифаније сам скиде прекривач са седишта, при чему нож паде и забоде се у десну ногу Руфинову. Разумевши подмуклу замисао ђаконову, светитељ му рече: Чедо, окани се те своје зле намере, да те још већа несрећа не снађе. А сада изађи из храма, пошто ниси достојан да се причестиш Божјим Тајнама.

Дошавши из храма својој кући, ђакон Руфин се разболе и трећег дана умре. Фаустинијан пак би ускоро по наредби царевој одведен у Цариград и бачен у тамницу, јер је био оптужен да је вређао цара и грдио његове власти. А свети Епифаније, жалећи Фаустинијана, жељаше да се заузме за њега код цара, али Фаустинијан увредљиво одговори Епифанију да не жели његово посредовање за њега код цара. Светитељ одустаде. Фаустинијан пак умре изненада у тамници, и светитељ га

оплака. А жена Фаустинијанова, после смрти свога мужа, прими свету хришћанску веру, поклони светој цркви све своје богатство, и сама се посвети на службу Богу. И би од светог Епифанија постављена за ђаконису.

У свом архиепископском дому свети Епифаније имађаше осамдесет монаха, међу којима беше и ђакон Савин. Савин се одликовао врлинским животом, умом и изврсним писањем књига. Поред осталог он је, као и Полувије, описао живот светог Епифанија. Ту он казује о његовим свеноћним стајањима на молитви, о лежању на земљи, и о чудесима која Бог чињаше преко њега. Због ретке памети и чистоте живота архиепископ Епифаније постави овог јерођакона за судију над духовним стварима. Једном се пред Савином јавише на суд два човека: богаташ који је говорио истину, и сиромах који је говорио неистину. Али Савин, сажаљевајући сиромаша, штићаше га и оглашаваше за невиног. За време суђења свети Епифаније уђе потајно у судницу, сакри се у скривеном месту, и слушаше ток суђења. Али кад чу где Савин штити сиромаша на суду и оглашава га невиним, а невиног богаташа окривљује, изађе из скривеног места, и ставши усред суднице рече тихим гласом Савину: Чедо, иди пиши књиге, и размишљај о божанским речима Светог Писма, јер тамо пише: Не чините неправде на суду, не гледај што је неко сиромах, нити презри лице силнога, него право суди ближњем свом (3. Мојс. 19, 15). Од тога времена свети Епифаније сам пресуђиваше свима који му долажаху; и сеђаше од јутра па све до три сата по подне судећи; а од три сата па све до јутра њега нико није могао видети.

Имајући велико старање о својој пастви, свети Епифаније побеђиваше јеретике речима и чудесима. Он учини да онеми јеретик Леције епископ, јер је говорио хулу на правоверје. И овај Леције после шест дана умре. Када његове присталице видеше ово чудо, одрекоше се свог зловерја и пређоше у Православље, припадајући к ногама чудотворца Епифанија. О осталим пак јеретицима који се не покајаше, овај ревнитељ праве вере писа цару. Цар му посла овлашћење да их протера са острва Кипра.

Благодарећи свему томе, духовно стадо доброга пастира беше обезбеђено од вукова грабљивих.

Пошто свети Епифаније као епископ проведе много година у тешким трудовима, он зађе у дубоку старост и приближи се блаженој кончини својој. Но пред кончину своју он је морао да путује у Цариград са следећег разлога. Евдоксија, супруга цара Аркадија који цароваше на Истоку, посла оца свог Теодосија Великог, сложивши се са патријархом александријским Теофилом²²⁰ на прогонство невиног патријарха цариградског Јована Златоуста²²¹, побудише блаженог старца Епифанија својим лукавим писмима да иде у Цариград на сабор. У својим писмима Теофил је клеветао Златоуста како је он тобож јеретик, Оригенових схватања. У простоти својој незлобиви старац Епифаније поверова лажи и отпутова у Цариград. При сусрету са царем, цар узе благослов од њега и упита га колико му је година. Светитељ одговори: У својој шездесетој години постадох архијереј, а архијереј сам ево педесет и пет година и три месеца; свега ми је дакле сто петнаест година и три месеца. – Цар одаде хвалу чесној седини његовој и указа велико поштовање светом лицу његовом.

Позвавши светог Епифанија к себи, царица Евдоксија му рече: Оче Епифаније, ти знаш да је цело Римско царство у нашим рукама. И ево данас ћу сву црквену власт дати теби, ако ме послушаш, и излечиш тугу срца мога, и урадиш оно што ја мислим. Светитељ одговори: Кажи, чедо, и ми ћемо се према својој моћи постарати да учинимо оно што је на спасење душе твоје.

Тада царица, сматрајући да ће својим лукавством придобити Епифанија за своју замисао, стаде му говорити о светом Златоусту овако: Ето тај Јован постао је недостојан да управља црквом и да носи тако велико звање, јер устаје на цара и не указује нам долично поштовање. Осим тога, многи говоре о њему да је одавна јеретик. Ради тога смо хтели да сазовемо сабор, и да, лишивши га чина, на његово место буде постављен други, који ће моћи добро управљати Црквом, да би наше царство од сада било на миру.

Говорећи то Епифанију, царица је дрхтала сва од силнога гнева. Није потребно, настави она, оптерећивати многе оце, доводећи их овде на сабор; најбоље је, оче, нека га твоја светост избаци из Цркве и место њега постави другог, кога ти Бог буде указао. А ја ћу удесити да те сви послушају.

Чедо, одговори јој свети Епифаније, саслушај без гнева оца свога. Ако је Јован јеретик, као што кажете, и ако се не покаје, због те јереси, онда ће бити недостојан патријаршког чина, и ми ћемо поступити с њим као што наређујеш. Ако пак хоћете да га прогнате само са тог разлога што је похулио тебе, онда Епифаније неће пристати на то. Јер царевима доликује да буду не злопамтиви, него добри, кротки и да праштају хуле на себе, пошто и ви имате над собом Цара на небу. И као што хоћете да вам Он опрости грехе ваше, тако и ви опраштајте другима. Будите дакле милостиви као што је и Отац ваш небески милостив (Лк.6:36).

Ове светитељеве речи још више појачаше гнев самољубиве царице. Сва у сузама од силног једа, она с гневом рече Епифанију: Оче, ако ти будеш омео Јованово прогонство, ја ћу онда отворити идолске храмове и учинити да многи, који су отступили од Бога, стану се клањати идолима, и биће последње горе од првог.

Зачуђен безумним гневом царичиним, он јој рече: Ја сам чист од тог суда. – Рекавши то, он напусти царску палату. А по целом граду се беше пронео глас о саветовању царичином са Епифанијем поводом збацивања Јовановог, и да је велики Епифаније пристао на то. Тај глас допре и до светог Јована Златоуста. И он одмах написа светом Епифанију овако: „Брате Епифаније, чух да си дао пристанак на моје прогонство; знај да и ти више нећеш видети престола твога“. На то му Епифаније отписа: „Страдалниче Јоване, одолевај увредама; знај да и ти нећеш стићи до места, у које те прогоне“. – И збише се убрзо оба ова светитељска пророчанства.

Видећи да желе да неправедно осуде праведног Јована Златоуста, свети Епифаније не хте да буде учесник у том разбојничком суду. Он тајом седе у лађу са својим пратиоцима и пође за Кипар. За време пловидбе по мору, осећајући старачку

изнемоглост тела и предвиђајући свој настали одлазак к Богу, он стаде говорити ученицима својим овако: Ако ме љубите, децо моја, држите заповести моје, и љубав Божја боравиће у вама. Ви знате кроз колике је невоље прошао мој живот, и ја их нисам сматрао за невоље, већ сам им се увек радовао у Богу, и Бог ме није оставио, него ме је чувао од сваке напасти вражје: јер онима који љубе Бога све сарађује на добро. Једном, децо моја мила, за време мога живљења у пустињи, ја се мољах Христу Богу да ме избави од замки вражјих. Но, по попуштењу Божјем, на мене изненада навали мноштво демона: они ме удараху о земљу, хватаху за ноге и вуцијаху по земљи, а неки ме од њих бијаху. То они рађаху са мношћем десет дана, затим ишчезоше. И ја их од тога часа нисам више виђао у току целог живота мог; само су ми преко злих људи, јеретика, причињавали непријатности. Пазите, о чедо моја, и послушајте речи грешнога Епифанија: не желите имања, и даће вам се велико имање; не мрзите никога, и Бог ће вас љубити; не клеветајте брата, и завист ђаволска неће овладати вама; као змије отровнице избегавајте јереси, о којима вам писах у књизи Панариону²²²; склањајте се и чувајте себе од сласти овога света, које увек распаљују и тело и ум. Знајте да су оне Сатанина замка. Јер код неопрезних, иако се тело не распаљује, ипак ум њихов често пута машта о ономе што је рђаво. Ако је пак ум наш трезвен и мисли о Богу, онда тако можемо победити врага.

После ових и врло многих других духовних поука својим ученицима, свети Епифаније прорече Полувију да ће ускоро постати епископ града Ринокирска у Горњој Тиваиди, у Египту. Морнарима пак претсказа да ће врло брзо настати бура на мору, али им рече да се не плаше већ у Бога уздају. А једноме морнару рече: Не кушај, да не би био искушан.

Све ово светитељ говораше у једанаест сати. А при заласку сунца настаде страховита бура, која трајаше два дана и две ноћи, и сви беху у великом страху. Свети Епифаније, лежао болестан, мољаше се Богу да сачува лађу и све на њој. Трећег дана он нареди својим ученицима да спреме жар, метну тамјан на њега и помоле се Богу. Затим и сам, сатворивши молитву, он их изгрли све и целива, и изговори им ове последње речи:

Спасавајте се, чеда, јер Епифаније више неће бити с вама у овом животу.

Рекавши то, он предаде дух свој у руке Божје. И горко плакаху за њим ученици његови и морнари. Утом изненада престаде бура и настаде велика тишина на мору. То их обрадова и они благодарашу Бога, док их с друге стране мораше туга за преминулим светитељем. А онај морнар, коме светитељ рече: „Не кушај, да не би био искушан“, понесен радозналошћу, пожелe да сазна да ли је свети Епифаније обрезао или не. И пришавши, он стаде откривати чесно тело светитељево почеша од ногу. Утом умрли светитељ подиже своју десну ногу, и тако силно удари њоме по лицу радозналoг морнара да он одлете далеко од светитељевог тела и умре. Због тога страх обузе све. Међутим морнареви другови, жалећи за својим умрлим другом, узеше га и положише крај светитељевих ногу. И чим се тело његово дотаче светитељевих ногу, морнар оживе. Тада још већи страх и чуђење обузе све.

Када стигоше у Саламину, ученици светитељеви објавише у граду да се свети Епифаније престабио. И одмах се са свих страна слеже много света, и сви плакаху и ридаху. И узевши са лађе тело свога оца, однесоше га у цркву коју он беше подигао. И догодише се многа чудеса од светих моштију његових: три слепца прогледаше, и болесници од најразноврснијих болести добијаху исцелење. А десетoга дана сабраше се са целог острва Кипра епископи, свештеници, игумани и непрегледно мноштво народа, и са чешћу погребoше у истој цркви свето тело светoга Епифанија, спомињући његове подвиге, чудеса и богонадахнуто учење, и славећи Оца и Сина, и Светoга Духа, Једнога у Тројици Бога, коме слава кроза све векове, амин.

Свети Епифаније се упокојио 403. године.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГЕРМАНА, ПАТРИЈАРХА ЦАРИГРАДСКОГ

Свети Герман родио се у Цариграду. Отац његов патриције Јустин био је први сенатор царски, човек врло чувен и уважен. Њега из зависти уби цар Константин Погонат²²³, када ступи на престо. Пошто уби овог знаменитог сенатора, Константин нареди те ушкопише његовог сина, блаженог Германа, који тада беше дечак, и причислише га црквеном клиру. Ово учини Константин да се Герман не би, кад постане пунолетан, као чиновник и сенатор осветио Погонатовом дому за убиство свог оца. У овом духовном звању блажени Герман живљаше као анђеоло Божји: далек од сваког пристрашћа земаљског и сујете светске, он свим умом својим беше устремљен к Богу, и уста му увек бежу пуна хвале Господње, и усрдно дан и ноћ изучаваше Божанствене књиге. Отуда је и дубину премудрости упознао и животворну воду богонадахнутих учења поцрпао, којима је касније, као пастир и учитељ, напајао Цркву Христову.

Када стиже у зреле године свети Герман, сијајући као светилник својим врлинским животом и ученошћу, би најпре посвећен за епископа града Кизика²²⁴. Ту је он водио борбу са монотелитском јереси²²⁵, заједно са свјатјејшим патријархом Киrom²²⁶, са којим и прогонство претрпе од неправовоерног цара Филипа²²⁷. Но пошто неправедни гонитељ убрзо са хуком погибе, а свјатјејши се патријарх Кир престаи у прогонству; и пошто псевдопатријарх Јован јеретик би збачен, онда за царовања Анастасија II на велику радост народа би на цариградски патријаршки престо узведен свети Герман, као муж достојан и пун благодати Божје, која се показиваше у његовој прозорљивости, јер он предвиђаше будуће ствари и догађаје и пророчки их претсказиваше. Тако, када је он први пут улазио у саборну цркву, свету Софију, и народ се тискао жељан да види новоизабраног патријарха, нека трудна жена Ана, приближивши се к њему, повика: Благослови, оче, плод у утроби мојој! – Патријарх погледа у њу и, провидевши унутрашњим очима оно

што ће се збити, рече: Нека Господ благослови плод твој молитвама светог Првомученика.

Овим речима свети Герман прорече, да ће она родити мушко дете и да ће оно имати име светог првомученика Стефана. Поред тога, ово пророштво би потврђено чудом. Јер када свети патријарх говораше ово пророштво, из његових уста заједно са речима излажаше пламен огњени. То виде сама жена, и касније свима то казиваше са заклетвом. По томе се пламену она чврсто увери да је светитељево пророштво истинито. И стварно, Ана роди мушко дете, коме би дато име Стефан, према пророштву свјатјејшег патријарха Германа. Овај Стефан када одрасте, прими иночки чин и инокова свештено на Авксентијевој гори према Цариграду, а касније постаде исповедник Христов и мученик²²⁸, јер пострада за свете иконе од злочестивог цара Константина Копронима²²⁹. За овог пак Копронима, сина цара Лава Исавријанца²³⁰, свети Герман је прорекао да ће бити опаки гонитељ и мучитељ православних хришћана. Јер када га је свети Герман као патријарх крстио, младенац Константин у време крштења оскврнави свету купељ и воду у њој својим изметом. Тада је свети Герман рекао за њега: Ово дете кад одрасте нанеће велико зло хришћанима и пролити много крви благоверних слугу Христових.

Овај Константин доцније би прозван Копроним, то јест ђубриви²³¹. И зби се пророчанство светог Германа о њему, јер он многе измучи и поби због поклоњења светим иконама, а међу њима и гореспоменутог светог Стефана.

Иконоборска јерес отпоче за царовања Лава Исавријанца, оца Копронимова. Сав огрезао у тој јереси, Лав Исавријанац се свим силама стараше да је што више рашири и учврсти у народу. Он разасла на све стране свога царства безбожно наређење: да се свуда из храмова свете иконе избацују, ногама газе и спаљују; јер он сматраше свете иконе за идоле, а оне који им се клањају за идолопоклонице. Свети патријарх Герман се јуначки успротиви цару: више пута му је слао благоразумне и угледне духовнике, а и сам му је одлазио и разговарао с њим, и саветовао му да се окане своје зле намере. Али, све је било без успеха. Једном патријарх рече цару: Чуо сам пророчанство

једног светог човека, да ће настати гоњење светих икона од зловерних, али нека то не буде за време твога царовања. – А када, и за време чијег царовања имало би то настати? упита цар пажљиво. Свети Герман одговори: Биће неки цар коме ће име бити Конон; он ће подићи гоњење на свете иконе. Лав Исавријанац на то рече: Мени је име Конон. То ми је име дато на крштењу, а Лавом сам назван касније. Значи, то се пророчанство има потпуно испунити за време мога царовања.

Не, господару, – узврати на то цару свети Герман, – нека тога не буде! нека се такво зло не чини за време твоје владавине! Јер онај који жели да спроведе то зло – антихрист је, непријатељ Божјег оваплоћења. Сети се, царе, заклетве коју си положио ступајући на престо: да ћеш свету веру држати беспрекорно, ништа не одузимајући од предања светих Апостола и богонадахнутих Отаца, нити ишта ново, супротно светој вери, уносећи.

Слушајући такве речи свјатјејшега патријарха, цар је час осећао стид, час падао у јарост. И од тада се стаде паштити да пронађе неку кривицу патријарху, како би га удаљио са престола, не као исповедника истине, већ као завереника и побуњеника. Сарадника за своју злу намеру он нађе у лицу презвитера Анастасија, ученика Германовог. Овоме Анастасију, сличном Јуди по нарави, цар обећа патријаршиски престо после Германовог прогонства. Анастасије пак обећа цару да ће му помагати у гоњењу и уништавању светих икона. И непријатељеваше Анастасије против светог Германа, паштећи се да се и пре прогонства светог Германа докопа патријаршијског престола. А свети Герман провиђаше Духом злу намеру Анастасијеву, и предвиђаше све шта ће се догодити Анастасију, па му то и претсказа згодном приликом. Наиме: једном је патријарх Герман улазио у царску палату. Гордељиво ступајући за њим, Анастасије му нагази крај од хаљине његове. Осврнувши се, свети Герман рече Анастасију: Не жури, доћи ће време кад ћеш ти, окружен гомилом народа, уз клицање бити одведен у Дипин²³². – Али, ни Анастасије, ни други који то чуше, не обратише пажњу на ове речи светог Германа. Сетише их се

тек касније, када се ове речи испунише. А како се испунише, рећи ће се доцније.

Свети Герман, као добар војник Исуса Христа, јуначки се и неустрашиво борио са јеретичима мачем речи Божје. Једном приликом он посла цару једног од најизврснијих службеника црквених са оваквом поруком: Не доликује теби, царе, да се безобзирно надимаш пред Богом, Саздатељем твојим, који ти је дао живот и царовање, и немаш права, како се то каже, да покрећеш оно што је непокретно; не доликује теби да прекорачујеш границе, које у древна времена поставише свети Оци. То свеколико служење демонима, и све идолопоклонство, бише уништени човечанским обличјем које Бог Логос узео од Пречисте и Пресвете Дјеве. Изображење бојама на дасци човечанског лика Христовог и Оне која Га је на неисказан начин родила, и изображења светих угодника Божјих, да молитвено поштујемо – нама је предано од Отаца и Учитеља, а предано нам је има већ седам стотина двадесет и пет година, откако се Господ наш јави на земљи у облику човека. Жена која се исцелила од течења крви додирнувши хаљине Господње, у знак благодарности изради Спаситељеву слику, после вазнесења Његовог. Но и пре тога сам Господ изобрази на убрису божански лик свој и одасла га у Едес Авгару. Свети еванђелист Лука изради икону Пречисте Дјеве Богородице. Због тога божанствени Сабори светих Отаца, држани у разна времена и на разним местима, заповедају да се свете иконе молитвено поштују а не уништавају. Знај дакле, царе, ако ти хоћеш да утврдиш незакони иконоборачки догмат, ја први никада нећу пристати на то. Ево, ја сам готов да крв своју пролијем за икону²³³ Христа мог, који своју крв проли да обнови пали лик (= палу икону) душе моје. Очигледно је да бешчешће, које се наноси икони Христовој (= лику Христовом), односи се и на Прволик, то јест на самога Христа, исто онако као што се молитвено поштовање, указано икони Христовој, односи на самога Христа. Зато нама, верним слугама Христовим, доликује да умремо за поштовање Господа нашег.

Другом пак приликом сам свети Герман овако говораше цару: Ако сам ја Јона, баците ме у море, јер без Васељенског

Сабора ја немам права да прописујем ишта ново односно вере.

Када свети патријарх увиде да ни на који начин не може одвратити цара од јереси, он положи свој патријаршки омофор у божанственом олтару, на свети престо, остављајући свој чин. А цар, силно љут на светог Германа због његових смелих речи, посла, као за рат, наоружане војнике, који светитеља шамараше, тукоше, вукоше, и са бешчашћем из патријаршије истераше. Свети Герман онда се повуче у манастир на монашко безмолвије, на монашко молитвено тиховање, и тамо међу иноцима проведе остале дане свога живота, и мирно се упокоји у Господу, 740. године²³⁴. Патријархом је био четрнаест година и пет месеци.

После изгнанства свјатјејшег патријарха Германа, цар доведе на његово место гореспоменутог Анастасија²³⁵, који заједно са царем избациваше из цркава свете иконе и утврђиваше иконоборачку јерес. А пророчанство светог Германа о њему зби се на овај начин. После смрти злочестивог цара Лава Исавријанца на престо ступи његов син Константин Копроним. Константина збаци са престола зет Лавов Артавасд. У томе Артавасду поможе патријарх Анастасије, који и круниса за цара Артавасда и сина његовог Никифора. Након три године Копроним скупиле велику војску и заузео Цариград; зету свом Артавасду и његовим синовима, а својим сестрићима, ископао очи, и многе велможе погуби. Односно патријарха пак Анастасија наредио га да га нагоне свукоше и пред целим народом на гореспоменом месту Дипину тукоше, па онда на магарца посадише натрашке и по граду водише ругајући му се. Тако се испуни пророчанство светог Германа којим претсказа Анастасију да ће он, окружен гомилом народа, бити одведен у Дипин. Безбожни цар Копроним хтеде и да збаци Анастасија са патријаршког престола, али, не наставши другог који би у безбожности био раван Анастасију, он остави Анастасија на патријаршком престолу, на коме Анастасије остаде двадесет и четири године као мрзост опустошења на месту светом. При крају живота Анастасије доби болест звану „кордаспос“, од које његова богомрска уста, која су хулила на свете иконе и на свог учитеља светог Германа, постадоше погани пролаз кроз који му

измет излажаше из утробе, и тако он на страшан начин изврже несрећну душу своју. А свети Герман обрете слатки живот са светим јерарсима у царству Господа нашег Исуса Христа, коме са Оцем и Светим Духом част и слава кроза све векове, амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ САВИНА, АРХИЕПИСКОПА КИПАРСКОГ

Овај преподобни отац роди се у феничанском граду Ликији, у коме свети Епифаније би крштен и замонашен. Када Бог прослави Епифанија, онда житељи Ликије послаше к светом Епифанију свог угледног суграђанина, да га светитељ постави за епископа њиховог града. Заједно са тим човеком дође к Епифанију и Савин. Одрекавши се света Савин остаде са светим Епифанијем и прими монаштво. Потом се заједно са преподобним Епифанијем повуче у пустињу, и тамо проведе с њим пет година. Он написа Житије преподобног Епифанија, у коме описа његова посвуноћна молитвена бдења, усрдна метанија, и чудеса која Господ учини преко њега. За време свог епископовања на острву Кипру, свети Епифаније захеле да Савина рукоположи за презвитера, али Савин не пристајаше на то. Тада преподобни уведе Савина у цркву и рече му: „Стани ту и не мичи се“. Он стаде, и ноге као да му се укопаше у земљу. И свети Епифаније га рукоположи за презвитера.

После престављења светог Епифанија Савин постаде његов наследник: би посвећен за архиепископа Кипарског у граду Саламини. Као архиепископ он учини много незаборавних чудеса, заштити Цркву своју од јеретика и побожно проведе живот. И онда Савин отиде ка Господу, око половине петог века.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ПОЛУВИЈА, ЕПИСКОПА РИНОКИРСКОГ

Преподобни отац наш Полувије био је ученик светог Епифанија. Он је пратио свога учитеља када се овај враћао лађом из Цариграда. Том приликом свети Епифаније му рече: Чедо Полувије, ја већ ево одлазим из овог живота; изврши моју заповест: иди у Египат, јер ћу се ја и после своје смрти старати о теби.

И када се свети Епифаније престави, Полувије не сачека његов погреб, пошто тело његово не би погребано десет дана, већ отпутова у Египат по светитељевом завештању. Тамо га сретe начелник града Ринокира²³⁶ и упита га: Откуда долазиш? – Са Кипра, одговори Полувије, јер сам био ученик Епифанија, архиепископа кипарског, који отиде ка Господу.

Силно ожалошћен смрћу преподобног Епифанија, градоначелник Ринокира позва к себи светог Полувија, и тамо он би постављен за епископа. Због свог врлинског и непорочног живота свети Полувије би удостојен од Бога дара чудотворца. Тако, он молитвом низведе кишу с неба и тиме умножи плодове по пољима. Достигавши дубоку старост, он се пресели ка Господу.²³⁷

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ И БОГОНОСНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОДОРА, СА ОСТРВА КИТИРЕ

Овај преподобни живљаше у време цара грчког Романа, у 10. веку. Беше родом из места Короне на Пелопонезу, од родитеља знатних и богобојажљивих, који дете измолише молитвама од Бога и одгајише га у науци Господњој. Затим би дат месном епископу, који га рукоположи у чин чтеца; а по смрти родитеља узе га к себи протојереј града Навплија. Кад одрасте, преподобни ступи у часни хришћански брак, и у браку имађаше двоје деце. Но његова се врлина и тада прочу, те он ускоро би рукоположен за ђакона. Потом пође на пут у Рим да се тамо поклони светим моштима и храмовима Апостола и Мученика. У Риму се задржа пуне четири године; а када се врати настани се тајно на стени Монемвасијској препустивши жену и децу своју Божјем промислу. На сва наваљивања познаника и жене, која у међувремену беше дознала за његов повратак, преподобни не пристаде да се врати кући, него се чак удаљи тајно на усамљено острво Китиру. Тамо се он веома строго подвизаваше при храму светих мученика Сергија и Вакха, где у миру и предаде душу своју у руке Господа свога.²³⁸ Његове мошти почивају у том храму и од њих биваху не мала чудеса Бога нашег.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПАНКРАТИЈА

Из Фригије дошао беше у Рим, где као четрнаестогодишњи дечак би намучен и убијен за Христа, 304. године. Овај светитељ много се поштује на Западу. У Риму постоји црква његовог имена, и у тој цркви покоје се свете мошти његове.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОФАНА, АРХІЕПИСКОПА КИПАРСКОГ

У јерусалимском кодексу број 1096 (из 12–13. века) стоји под 12. мајом име овог светог Теофана, архиепископа Кипарског.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ПАПА, ЕПИСКОПА ХІТРОСКОГ

Овај свети епископ и исповедник спомиње се у житију светог Епифанија и наводи га Махерас у својој Кипарској Хроници.²³⁹

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА ЈОВАНА ВЛАХА

Јован, новомученик Христов беше родом из Влахије и живљаше у време султана Ибрахима (1640–48. године), то јест у време хришћанског робовања Агарјанима. У петнаестој години његовој, у време султана Мехмеда IV 1648–1687. године, Турци га заробе и одведу у Цариград. Тамо га приморавали да прими муслиманску веру; и после разноврсних мучења они га обесе 1662. године на Пармак капији у Цариграду.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ДИОНИСИЈА, АРХИМАНДРИТА СЕРГИЈЕВСКЕ ЛАВРЕ

Био најпре свештеник; обудовевши и изгубивши децу постригао се у Успенском Богородичном манастиру. Ту произведен за архимандрита. Позван од патријарха Гермогена у Москву, био му ревносни помоћник и саветник. Године 1610, постављен за архимандрита Сергијевске Лавре. Много радио на ослобођењу Москве и Русије од Пољака. Много радио на исправљању богослужбених књига. Упокојио се 1633. године. Свете мошти његове почивају у Тројицкој саборној цркви.

13. Maj

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ГЛИКЕРИЈЕ И С ЊОМ ЛАОДИКИЈА, ТАМНИЧКОГ СТРАЖАРА

У првој години владавине незнабожног цара римског Антонина²⁴⁰, када Грчком управљаше царски намесник Савин, хришћани тракијског града Трајанопоља сваки дан се сабираху у свој мали храм, и са великим усрђем мољаху се Богу, просећи од Њега мир и умножење хришћана. Јер тада беше мало хришћана, а и они беху у великим невољама због гоњења. А гоњења на хришћане настадоше зато што цар Антонин, као незнабожац, приношаше жртве поганим идолима, и свуда разасла безаконно наређење да сви који се не клањају идолима буду побијени. Када то наређење стиже у Тракију, намесник Савин оде са њим у град Трајанопољ, објави га народу и одреди дан у који ће сви грађани морати узети учешћа у празновању бога Зевса. Празник се тај називао лампадофорија, то јест буктињоношење²⁴¹, и имао је почети на три дана по доласку намесниковом у Трајанопољ.

У Трајанопољу живљаше благородна хришћанска девица, по имену Гликерија, кћи бившег градоначелника Рима Макарија. Она се са својим родитељима беше преселила ту из Рима, па затим остала сироче. У граду Трајанопољу она поверова у Христа и прикључи се хришћанима, и сваки дан одлажаше са њима у храм Божји, и усрдно се мољаше Христу Богу и Пречистој Дјеви Богородици, према којој имађаше особиту љубав као према Мајци Сина Божјег; и трудећи се да подражава Њено вечно девство, Гликерија обручи себе Господу Христу за невесту. А хришћанима говораше: Браћо, и сестре, и оци, и сви остали који ми замењујете мајку, пазите добро каквом Цару ми служимо, каквог Цара лик носимо, и каквим знаком ми ограђујемо себе. Старајмо се дакле свесрдно да заповести овог нашег вечног Цара испуњујемо, да бисмо добили од Њега спасење, које ће бити дато само онима који чесно и храбро испуне све обавезе хришћанског позива.

А хришћани јој одговараху: Сви ми желимо да душе своје положимо за Господа нашег. На то им она опет говораше: Стога

нас молимо, помолите се Господу за мене, да и мене укрепи заједно с вама на подвиг; да и мене удостоји да мученички пострадам за Њега. Помолите се Господу за мене, да и мене уврсти у ред чедних невеста својих које бораве у његовом свесветлом двору небеском. – И хришћани се мољаху за њу.

Међутим, на три дана по доласку намесника Савина у Трајанопољ, поче незнабожачко празновање: сви грађани незнабошци са запаљеним буктињама хитаху у идолиште Зевсово. Тада и блажена девица Гликерија, запаливши срце своје ревношћу за Христа Господа и Бога свог, и прекрстивши се, журно оде у исто идолиште, и ставши усред њега, рече царском намеснику: Светли намесниче, ево ја ћу прва почети са приношењем жртава истинитом Богу, пошто сам знаменитијег порекла од свих житеља овога града: отац ми је био градоначелник славнога града Рима. Стога треба ја прва да принесем жртву Богу.

Намесник је упита: А где је твоја буктиња којом би запалила своју жртву? Света Гликерија му одговори: Буктиња је моја написана на челу мом; она је неугасива и осветљује нашу истиниту жртву, приношену Богу. – Не схвативши њене речи, намесник јој ипак рече: Добро. Приђи и принеси жртву пре свих. На то му светитељка рече: Вечни Бог не тражи дим упаљених буктиња. Стога нареди да сви погасе буктиње, да би нестао тај дим. Тада ћете видети моју беспрекорну жртву, коју желим да принесем Богу моме.

Намесник нареди да се погасе све буктиње. У то време света Гликерија, ставши на узвишеније место, да би је видео сав народ, откри чело своје и показа свима знак крста Христовог, нацртан на челу њеном, па громко упита све присутне: Видите ли пресветлу буктињу на челу мом? Затим подигавши очи к небу и руке, она рече: Боже свесилни, Тебе славе слуге твоје ради Крста твог; Ти си се јавио у пећи вавилонској тројици Младића својих и избавио их од огња; Ти си затворио уста лавовима, учинио победитељем слугу твога Данила, разорио идола Вила²⁴², умртно змију²⁴³ и смрвио лик демонски на пољу Деиру²⁴⁴, – Ти, Исусе Христе, Пречисто Јагње Божје, молим Те, дођи и помози мени, смиреној слушкињи

твојој, и смрви овог идола начињеног рукама људским, и уништи ове одвратне и бесмислене жртве демонске.

Док се света Гликерија тако мољаше Богу, изненада тресну страшан гром, и идол Зевсов паде на земљу и разби се у парампарче. Видећи то, царски намесник и жреци побеснеше од гнева и наредише да Гликерију камењем претуку. Но камење, бацано на светитељку, не додириваше је, већ падаше око ње на гомилу, као да га неко руком слагаше. А незнабошци, не познајући силу Божју, називаху светитељку мађионичарком. Но она им рече: Сила Христова која делује у мени, изобличава вашу заблуду, а Његова помоћ развејава оне муке које ми наносите.

После тога намесник нареди да свету Гликерију вежу и одведу у тамницу. Стражарима пак тамничким нареди да будно мотре на њу, рекавши им: Пазите да вам она помоћу мађија својих не умакне из тамнице, јер ће после рећи да ју је избавио бог њен; а тиме она може преварити многе. На то света Гликерија рече намеснику: Безумни, слепи и безбожни човече! Зар не схваташ да сам ја везана заповестима Господа Бога мог и прикована за Закон његов, и не могу да одрешим себе од тих милих уза, нити да бежим од страдалничког подвига, на који добровољно пођох за Христа Спаситеља мог? – Рекавши то, она оде у тамницу.

Док се света Гликерија налажаше у тамници, к њој дође јереј Божји Филократ, посећујући је као сужња Христовог. Светитељка му рече: Осени ме крсним знаком, и украси ме њиме као неким помазањем, и учини ме пријатном Богу и Цару коме служиш, да бих, ограђена и укрепљена знамењем његовог часног крста, победила злобу ђавољу. – Осењујући је светим крстом, презвитер рече: Нека ти знамење Христово помогне у намери твојој! и нека ти сам Христос буде духовно миро које те помазује својом благодаћу, да би добила оно што желиш! – Укрепивши тако Гликерију у Господу, и давши јој мир, Филократ оде из тамнице.

Сутрадан изјутра намесник Савин дође у царски двор са намером да тамо мучи свету Гликерију. Позвавши је преда се на суд, намесник је упита: Јеси ли одлучила, Гликеријо, да

принесеш жртву великоме богу Зевсу, коме се клања и приноси жртве и сам цар наш? Светитељка одговори: Како се могу поклонити или жртву принети ономе који паде и разби се у парампарче, неспособан да себи самом помогне? Ја знам само једнога Бога; Он живи на небесима, и помаже ми да уништавам вашу незнабожачку силу. Њему треба приносити жртву, и клањати Му се, и угађати Му. – Намесник јој опет рече: Принеси жртву, иначе ћу те ставити на муке. Мученица одговори: Мене ће мучити Бог мој, ако тебе послушам. На то намесник одврати: Значи – ти хоћеш да умреш? Мученица му одговори: Ја хоћу да телесним мукама излечим душевне болести своје.

Тада намесник нареди да је нагу обесе за косу о дрво мучења и да јој гвозденим ноктима стружу тело дотле док не умре. Тако обешена и стругана, светитељка не осећаше бол у телу свом од тих мучења, и говораше намеснику: Безбожни и препуни сваке злоће, слуго ђавољи! Ништа су за мене ове муке, ја их не осећам, јер имам Господа Исуса Христа који ми помаже. Него хајде, припреми за мене неке друге муке, пошто су ове ништавне.

Док светитељка тако говораше, слуге који је мучаху малаксаше. А намесник, видећи да мученица одолева мукама, нареди да је скину са мучилишта и бију по лицу. Бијена, светитељка говораше: Мој Бог је светлост моја, и Христос је тврђава моја; Он благодаћу својом утврђује расположење слушкиње своје. – Затим, погледавши у небо, она рече: Тебе молим, Господе, просвети лице моје и учини да јуначки примам ударце.

Ти ме, Господе, укрепи у страдању за Тебе, јер си Ти Бог који богатствима Светога Духа свог обогаћујеш оне који неустрашиво исповедају пресвето име твоје пред мучитељима. Ти, Господе, помажеш на земљи свима твојим светима, под чијим руководством и ја познадох Тебе, Бога мог, и заволах Тебе, Творца мог. Услиши сада мене, слушкињу твоју која се бори за име Твоје, и помози ми да се избавим из замки ђавола и чељусти змије.

Док је светитељка тако говорила Богу, мучитељи је немилосрдно удараху по лицу. Но одједанпут стаде поред ње

Анђео Господњи, који толико уплаши мучитеље њене да сви попадале на земљу као мртви. А намесник, не видећи појаву Анђела поред ње, упита је: Реци ми, Гликеријо, зашто се не повињујеш царском наређењу? Светитељка одговори: Кога цара наређења треба да слушам? Намесник јој рече: Самодржца римског који нареди да се држи древни закон отачки о клањању боговима нашим. Светитељка му на то одговори: Ја слушам Бога Сведржитеља и његовом се закону повињујем. Ја држим његов закон и зато Му себе саму приносим на жртву, као што некад Авраам принесе на жртву Богу сина свог Исака, због чега постаде мио Богу истинитоме, и доби од Њега благослов да буде отац многим народима. Намесник рече: Изврши што ти наређујем, ако не желиш да погинеш злом смрћу као жена саблажњена. Но мученица му одговори: Христос, Начелник подвига нашег, укрепљује у подвигу духовном не само људе него и жене који војују противу оца твог, ђавола, и награђује их светлим венцем.

Тада намесник нареди да мученицу одведу у тамницу и да је много дана море глађу и жеђу. И светитељка крену у тамницу радујући се, и уђе у њу узносећи хвалу Богу. А кад чврсто затворише тамничка врата, она стаде славити Бога, говорећи: Благословен си Ти, Господе Боже отаца наших! Благословен си Ти, Боже, познаван од Светих твојих који држе заповести твоје; Ти си се јавио светом апостолу Петру кад је напуштао Рим, и посрамио његовог противника Симона врача; Ти си помогао Давиду, и Голијата му под ноге покорио; Ти свепречесни и свепречисти Боже, услиши и мене, и дођи у помоћ мени, слушкињи Твојој; и избави ме од замки вражијих, и од прелести безбожног намесника.

Пошто прођоше три дана, намесник рече трибуну: Узми мој прстен па иди и удари печат на оно одељење тамнице, у коме се налази она мађионичарка. – Трибун оде и изврши наређење: запечати тамничка врата, и издаде заповест тамничкој стражи да будно мотри да не би ко давао храну или пиће затвореници. Али Анђели Божји доношаху светој мученици непознату храну и неисказано пиће, и крепљаху невесту Христову.

После извесног времена царски намесник намисли да иде у град Ираклију²⁴⁵, па оде до тамнице да види мученицу, да би је повео са собом. Нашавши тамничка врата запечаћена његовим печатом и печат нетакнут, он помисли да је Гликерија већ умрла од глади и жеђи, пошто је било прошло много дана откако је затворена. Но, отворивши врата, он је угледа живу и од уза одрешену; виде пред њом и посуђе у коме се налазио чист хлеб и млеко, и вода у чаши. То све веома изненади намесника, јер бедник није схватао да сам Бог храни слушкињу своју. И нареди намесник да мученицу изведу из тамнице и поведу за њим у Ираклију. А светитељка узношаше благодарност Богу говорећи: Господе Боже, Ти нас научаваш познању истине; Ти свестрано промишљаш о људима својим; Ти си послао Данилу храну у рову; Ти си и пророка Илију снабдевао храном у потоку; Ти обраћаш заблуделе; Ти просвећујеш слепе; – благодарим Ти што си се опоменуо и мене, смирене слушкиње своје, и хранио ме за време глади дарожљивом руком твојом из неодузимљивих ризница твојих.

Говорећи тако, светитељка је ишла путем у Ираклију. А намесник, који раније беше стигао тамо, већ приношаше жртву у Зевсовом храму. Међутим хришћани града Ираклије, чувши да к њима долази мученица Христова Гликерија, која је страдала за Христа у Трајанопољу, изађоше јој са својим епископом Дометијем у сусрет изван града три потркалишта, и угледавши је они је прославише за страдања њена ради Христа, а епископ сатвори молитву Богу за њу, говорећи: Господе Исусе Христе, светлости неугасива, просветитељу оних што су у тами, вођо заблуделих, Ти си Мојсија провео кроз море као по суву, а фараона потопио у мору, молим Те: буди вођ и овој слушкињи твојој у исповедању пресветога имена твога.

Међутим, светитељка окована би уведена у град од војника који су је спроводили. Сутрадан намисли намесник да је огњем спали, ако не принесе боговима жртву. Извевши је на суд, он је упита: Ниси ли се предомислила, Гликеријо, да боговима принесеш жртву? Светитељка одговори: У закону што нам је од Бога дат пише: Немој кушати Господа Бога свог (1. Мојс. 6, 16); и: нека буде ваша реч: да, да; не, не (Мт. 5, 37). Ја ти већ рекох

да се присајединих Христу моме а одрекох ђавола коме ти служиш. Сједињена са Христом, како се могу икада одвојити од Њега, и место живота изабрати смрт? Чини што хоћеш, а ја презирем сва сујетна блага земаљска, да бих добила небеска.

Тада намесник издаде наређење да Гликерију баце у пећ огњену. Када пећ би ужарена, света девица се прекрсти и рече: Господе Боже свесилни, благосиљам Те и прослављам свето име твоје што си мени, слушкињи твојој, даровао овај дан и овај час на вечно весеље, и што си моје исповедање написао пред Анђелима и људима. Молим Те, испуни жељу душе моје: покажи овом незнабожном и нечистом намеснику, да си Ти заиста мој помоћник.

Док светитељка тако говораше, бацише је у пећ. Но одмах роса паде с неба и угаси пламен огњени, а светитељка стајаше у пећи као чисто јагње, певајући ове речи: Свет си, Господе Боже, који посла помоћ с неба смиреној слушкињи својој, да би сви схватили да се Теби повињава све и сва и да је по твојој вољи огањ овај изгубио силу своју. – Рекавши то, света мученица изађе из пећи потпуно неповређена.

А намесник, приписујући ту њену неповређеност од огња мађионичарској сили, нареди да јој одеру кожу са главе. И када то слуге чињаху, света мученица призиваше Бога, говорећи: Господе Боже, Ти производиш светлост, и Ти указујеш милост те правда цвета усред ових мучења, покажи поганом намеснику Савину да се нико, који полаже наду у тебе, не боји мука, него чак жели веће муке, да би за исповедање Тебе примио што светлији венац од Тебе. Славим Те што си, скинутом кожом са мене, открио сву душу моју, те сада, обасјавана светлошћу твојом, ја могу рећи: Отвори очи моје, да бих видела чудеса закона твог (Пс. 118, 18).

Намесник, видећи у овим речима њеним и у јуначком трпљењу њеном срамоту за себе, нареди да мученицу одведу у тамницу и да је тамо, везавши јој и руке и ноге, положи нагу на оштро камење. А кад наступи поноћ, Анђео Господњи сиђе у тамницу. Облиставши тамницу, он ослободи свету мученицу окова, исцели је, успоставивши јој на глави кожу, одрану од

мучитеља, и не беше ни трага од рана на њој, него сва беше читава и здрава, и лицем дивна и светла.

Сутрадан намесник опет нареди да му сужањку доведу на ислеђење. Када тамнички стражар отвори тамницу и уђе, он виде Гликерију разрешену од окова и здраву, и не познаде да је то Гликерија, и хтеде да убије себе мислећи да је Гликерија побегла, јер се веома уплаши љутих мука на које би га намесник ставио. Но светитељка му рече: Не чини себи зла, ја сам Гликерија. – А он, престрављен, замоли је: Смилуј се на мене, да не бих умро од страха, јер верујем у Бога који помаже теби. Светитељка му рече: Иди за Христом, и спашћеш се.

Изазећи из тамнице, стражар метну на себе окове светитељкине, и иђаше за њом к намеснику. Када га намесник угледа, упита га: Шта си то урадио, Лаодикије? Где је сужањка што ти је поверена на чување? Лаодикије му одговори: Ево је пред тобом. Прошле ноћи она би обасјана светлошћу Божјом и исцељена руком светог Анђела, посланим јој од Бога, који је ослободи окова и поврати јој првобитну лепоту лица. Видећи чудеса Божија, ја поверовах у њеног Бога, и метнух на себе окове њене, и хоћу да умрем са њом.

Тада намесник, испунивши се гнева, рече: Нека овај бедник буде посечен, па ћемо видети да ли ће Христос доћи да му помогне. – Када се приближи време да секиром буде посечен, Лаодикије подиже очи к небу и громко узвикну: Хришћански Боже, уврсти ме у царству твоме поред слушкиње твоје Гликерије! А света Гликерија мољаше се за њега Богу, говорећи: Оче Господа нашег Исуса Христа, Ти си исцелио болести смртне и заробљеног човека ослободио окова адских, Ти и слугу твога Лаодикија ослободи од власти ђавола, и помози му да до краја доведе подвиг исповедања твог, и душу његову прими у миру! – Лаодикије, који је слушао Гликеријину молитву, рече: Амин. И би му глава отсечена секиром; а тело његово хришћани узеше тајно и погребеше чесно.

Међутим, обраћајући се светој мученици Гликерији намесник рече: Ми знамо да је отац твој био градоначелник Рима, знамо да је и мати твоја исто тако била високог порекла; но не знамо ко теби помаже, ти нам сама кажи. Светитељка одговори: Мени

помаже Христос, Спаситељ света и Бог сваке утехе; Он ми је слао храну у тамницу, Он ме је од окова ослободио; Он ми је и унакажену лепоту лица обновио.

Тада намесник нареди да мученица буде бачена зверовима да је поједу. И светитељка иђаше к зверовима радосно и весело као на неки пир. Када стиже на место где се испуштају зверови, она стаде. И би пуштена огромна лавица која је страшно рикала; но, притрчавши, она леже крај светитељкиних ногу и лизаше јој стопала. А светитељка, подигавши очи своје к небу, рече: Благодарим Ти, Боже свесилни, Боже отаца, Боже милосрђа што си укротио јарост звера, да би показао божанску силу своју, и што си све љуте муке претворио за мене у лаке. Услиши ме, Боже, и овом злом намеснику узврати по делима његовим, а мене не лиши венца благодати твоје са светима твојим.

Када се светитељка тако помоли Богу, чу се глас с неба који јој говораше: Услиших молитву твоју. Ходи к мени с миром! Ево, теби се отварају врата царства небеског! – Ускоро би пуштена на светитељку друга лавица, која приђе светитељки и уједе је, али од тог уједа не направи се никаква рана на телу њеном; и мученица предаде свету душу своју у руке Божје. Звери се онда вратише у своје кавезе, а царског намесника тог часа спопаде љута бољка, те сав отече и силно се наду, и умре на улици, пошто нису имали времена да га однесу његовој кући. Епископ пак Дометије дође, узео многострадално тело свете мученице Гликерије и сахрани чесно на једном дивном месту близу града Ираклије. Потом из чесних моштију њених потече целебно миро²⁴⁶, исцељујући сваку болест у славу Оца и Сина и Светога Духа, Једног у Тројици Бога, коме и од нас нека је част, слава и поклоњење, сада и увек и кроза све векове, амин.

Света Гликерија чесно пострада 177. године.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА АЛЕКСАНДРА²⁴⁷

За владања незнабожног цара римског Максимијана²⁴⁸ беше жестоко гоњење хришћана по целој царевини римској. Један стотник, врло ревностан идолопоклоник, по царевом наређењу сазида храм поганом богу свом Јупитеру недалеко од Рима. И би издата заповест од цара, да хришћани под морањем приносе жртве боговима незнабожачким. Осим тога цар нареди да се сви саберу на обновљење Јупитеровог храма. Царски гласници се разлетеше на све стране по Риму, и трубама објављиваху то, говорећи: Чујте, пријатељи богова! сутра пре подне треба да се саберете заједно са царем у храм бога Јупитера!

Незнабошци, чувши трубе гласника, стадоше се припремати да изјутра крену у Јупитерово идолиште. И сутрадан многи продавци одоше рано са својом робом код новог Јупитеровог храма, како ради поклоњења, тако и ради продаје своје робе. У то време један веома богат човек, трибун Тиверијан, који имађаше под собом много војника, предатих му на управу од војводе Феликса, сазва те војнике и рече им: Чујте браћо! Знате ли за цареву наређење, да нам данас ваља бити са царем у Јупитеровом храму? Будите дакле готови.

Када он ово говораше, њему стиже извештај да је цар већ отишао код Јупитеровог храма. Тада сви ужурбано кренуше ка идолишту, да буду у присуству цара. Али један од тих војника, по имену Александар, од детињства одгајен у хришћанској вери и богобојажљив, рече трибуну: Ти би добро урадио да си нас позвао да идемо и да се поклонимо истинитоме Богу који живи на небу. Они пак које ви називате боговима, нису богови већ демони. Тиверијан му рече: Данас ћемо приносити жртве не свима боговима него само Јупитеру, мада у нас има много богова којештује и цар и ми. На то блажени Александар одговори: Јупитер, кога ти називаш богом, исти је као и остали демони лукави, који своје поклонице увлаче у погибао, наводећи их на дела безакона и мрска, којима се и сами богови ваши оскврнавише, као што и ви сами казујете за њих. Наиме: некада они, распаљени појудом према женама, завођаху жене,

силоваху, и чињаху с њима срамна дела, скврнавeћи не само земљу, него и море и ваздух. Но ко је икада чуо или видео да се бог бави блудочинством? А наш Бог је невидљив телесним очима; Он се само вером познаје, Бог пречисти, свемоћни, Творац неба и земље. Он не тражи такве жртве какве ви приносите нечистим демонима вашим; Он тражи жртве чисте и бескрвне. – Саслушавши Александра, Тиверијан рече: Престани са таквим безумљем, Александре! Не хули богове, добротворе наше, да не би цар чуо за то и разгневио се на мене што у своме пуку трпим таквог богохулника. – Рекавши то, Тиверијан похита к цару, а Александар оде својој кући.

Када настаде време за жртвоприношење, цар стаде приносити жртву одвратном богу свом Јупитеру у новом храму његовом. Тада Тиверијан каза цару да један од његових војника, Александар, не слуша царово наређење и грди богове и хули. Цар одмах посла по Александра, наредивши да га доведу пред њега окована у гвоздене ланце. Беше то у подне. Александар се одмараше у постељи својој. Но у сну му се јави Анђео Господњи и рече му: Мушки се држи, Александре, и буди храбар, јер многа страдања имаш поднети за име Исуса Христа распетог. За тебе су спремљене не мале муке. Ево, војници цареви већ иду по тебе. Али их се ти не бој; и нека се не плаши срце твоје, јер сам ти ја послан у помоћ. Устани дакле, и помоли се Богу, а ја ћу бити с тобом док не завршиш свој подвиг.

Уставши од сна, Александар стаде појати псалам Давидов: Који живи у помоћи Вишњегa настаниће се под кровом Бога небескогa; рећи ће Господу: Ти си заштитник мој и уточиште моје, Бог мој, у кога се уздам (и остало до краја: Пс. 90, 1–16). Затим, изишавши из куће, Александар сrete војнике који су долазили по њега; све то беху његови другови из пука. Када они угледаше Александра, сви попадаше на земљу од страха, јер лице његово блисташе као муња. А свети Александар им рече: Устаните, браћо! Што сте се препали? Војници му одговорише: Видимо те окруженог силом Божјом, и од страха попадасмо. Светитељ им на то рече: Чујте браћо, Бог неба и земље посети слугу свога; али се ви не бојте, већ чините што вам је наређено, јер сте послани да ме ухватите и окованог одведете цару.

Војници му одговорише: Ми се договорисмо да ти ништа не казујемо. А откуда си ти сазнао да смо ми послани по тебе? Светитељ им на то рече: Не треба да много разговарам с вама, пошто хитам на предстојећи ми подвиг, који ми је уготовио Цар Небески, јер ће ме водити из Рима чак у Византију.

Рекавши то, блажени Александар преклони колена и помоли се Господу, говорећи: Господе Исусе Христе, Боже отаца наших, хваљен и благословен кроза све векове! Молим Те сада, Господе, не одвоји ме од лика праведника Твојих, нити одбаци мене који идем к Теби, пошто си ми открио свето и страшно име Твоје; Ти си, Господе, помоћник и заштитник мој, пошљи ми Анђела Твог, да ми помаже, и да управља језиком мојим када будем одговарао пред мучитељима.

Када светитељ заврши своју молитву, војници метнуше руке своје на њега, оковаше га у гвоздене ланце и поведоше к цару Максимијану. А мати светитељева Пименија не знађаше да је син њен Александар одведен к цару на суд. Свети Александар беше телом крепак, растом висок, лицем диван и млад; имађаше осамнаест година. Када би изведен пред цара, цар га упита: Ти ли то вређаш моћ моју, безумниче? Ти ли се то не повињујеш своје старешини, и ниси дошао са својим савојницима да се поклониш великом богу мом Јупитеру? Светитељ на то одговори: Ја се клањам Богу моме који је на небесима, и Његовом Јединородном Сину, Господу Исусу Христу, и Светоме Духу. Другог бога ја не знам, нити признајем, зато ме не питај више о другом богу. А власти се твоје не плашим, нити се бојим твојих претњи и мука на које ћеш ме стављати.

Чувши то, Максимијан се разгневи, и упита: Шта може учинити тај бог кога ти исповедаш? Светитељ одговори: Бог је мој невидљив и свемогућ, и нема ничег што би било немогуће Богу мом. Максимијан га онда упита: Може ли бити богом онај који би распет од људи и умре убијен? Светитељ одговори: Умукни, Сатано! јер ниси достојан да поганим устима својим спомињеш пречисто и пресвето име Господа мог Исуса Христа, који добровољно претрпе за нас распеће и смрт. О свебезумни! када кажеш да је Он распет и умро, зашто онда не говориш да је

Он и васкрсао из мртвих и даровао живот многим мртвима? Максимијан на то рече: Штедим твоју младост, јер видим да си врло млад. Но светитељ одговори: Штеди ти себе самог, и ишчупај се из ђаволских мрежа, а ја се не бојим мука, јер имам Бога за помоћника. Максимијан опет узврати: Рекох да желим да те поштедим. Приступи дакле и принеси жртву, па ћеш стално бити у мојој царској палати и заузимати прво место. Светитељ одговори: Коме богу наређујеш да се поклоним? Максимијан објасни: Поклони се и принеси жртву великом богу Јупитеру.

Светитељ онда подиже руке своје к небу, и стаде се молити говорећи: Господе Исусе Христе! Не остави мене, смиреног слугу твог, него помози мени грешном и недостојном. Када се он мољаше тако, па подиже очи своје к небу, он виде небеса отворена и Сина Божијег где седи с десне стране Оца, и испуни се неисказане утехе духовне. Па поново упита Максимијана: Коме богу желиш да принесем жртву? Максимијан одговори: Принеси жртву великом Јупитеру. Светитељ га упита: Зар ти не знаш да је онај кога ти називаш богом био некада човек, и то развратан и одвратан човек, јер се једном, распаљен пожудом према једној жени и заљубљен у њу, претвори у вола и својим мађијама заведе несрећну жену и оскврни.

Чувши то, Максимијан се насмеја и рече: То доказује силу богова наших, јер се јављају људима у онаквом виду у каквом сами захеле. Светитељ му одговори: Бедниче, ти хвалиш погана и одвратна дела богова твојих, јер се и сам нечистим делима својим усличаваш њима, и не желиш да познаш Бога који Ти је даровао част и царство. Максимијан на то рече: Богови моји дали су ми царску власт. Светитељ одговори: Чудим се теби, да си ти, који сматраш себе мудрим, убио себе сама, пошто верујеш у демоне и служиш нимим и бездахним идолима; оставивши Бога живог и бесмртног, ти идеш за оцем својим – Сатаном. Хајде, обрати се од таме к светлости, да не би заувек био погружен у паклу огњеном.

Тада Максимијан, препун гнева, предаде Александра трибуну Тиверијану да га мучи. У исто време он нареди Тиверијану да мучи не само Александра него и све хришћане уопште. Са тим циљем он посла истога трибуна у Тракију,

наредивши му да свуда гони и мучи хришћане. Још нареди Максимијан да и Александра води за собом до Византије. Чувши то, свети Александар рече цару: Благодарим ти, мучитељу, што хоћеш да ме учиниш славним по многим земљама. О, да би ме Господ Бог мој удостојио да по свима крајевима земље претрпим свако мучење и свако страдање за пресвето име Његово!

Максимијан нареди да му Александра макну с очију. Трибун Тиверијан га узе под своју власт, и сутрадан изјутра нареди те Александра обесише о дрво за мучење, па му нагоме гвозденим ноктима стругаше цело тело. Тако струган, мученик и не уздахну, него са очима упереним к небу узношаше благодарност Богу. Затим мученика скинуше с дрвета, и трибун нареди да га окују у тешке окове и предаду војницима да га воде у Тракију.

У време када светог мученика Александра војници вођаху окованог за Тракију, Анђео Господњи јави се у сну његовој матери Пименији и рече јој: Устани брзо, спреми слуге своје и стоку, па прати сина свог у Тракију, кога воде на мучење за сведочанство Христово, да би после кончине његове сахранила тело његово. – Пробудивши се из сна, блажена Пименија не стаде туговати због сина, него се напротив испуни радости и веселја. И уставши одмах, она брзо спреми све што јој беше потребно за пут, па журно оде оним путем којим сина њеног вођаху, и сустиже га у граду Картагени. Јер улазећи у овај град она угледа светог сина свог Александра где му Тиверијан суди пред народом. А кад га стадоше истјазавати и мучити, она од велике радости велегласно повика ка милом сину свом, говорећи: Чедо моје, нека ти Бог вишњи, Пастир добри помогне!

Чувши глас њен, Тиверијан упита: Чији је то глас? – Но нико му не умеде казати откуда би тај глас, пошто беше сувише много народа присутно. Затим Тиверијан рече мученику: Несрећниче, принеси боговима жртву! Свети мученик одговори: Ја ћу принети Богу жртву хвале. Мучитељ му на то рече: Зар ниси говорио да ваш бог не тражи жртве? Светитељ одговори: Стварно, Бог мој не тражи онакве жртве какве ви приносите вашим идолима, али Он тражи жртву правде и светости, јер је Он Бог праведан и свет.

Тада нареди Тиверијан да свећама пале тело мучениково, говорећи: Видећемо, да ли ће бог његов доћи да га избави из мојих руку. – Тако паљен, свети мученик подиже очи к небу говорећи: Слава Теби, Господе Исусе Христе, који си твог Архангела Михаила у Вавилон послао и Три Младића од огња избавио, Ти Господе, избави и мене сада од ове муке и посрами мучитеља силом Твојом, да бих и ја са псалмопевцем Давидом могао рећи: Прођосмо кроз огањ и воду, и Ти нас изведе на одмор (Пс. 65, 12).

Тиверијан пак, видећи да се огањ не дотиче мученика, постиде се и нареди војницима да Александра вежу и воде за њим даље путем. А кад светитељева мати виде где одведоше од мучитеља сина њеног, замоли војнике да јој допусте да се види са сином. Војници јој допустише. А кад свети мученик угледа своју мајку, рече: Добро си урадила, госпођо мати моја, што ме пратиш овамо, где ћу завршити подвиг, као што ми Господ откри. – Неки пак од војника говораху: Благо теби, Александре, јер је вера твоја велика, јер је Бог хришћански велик. Ето колике си муке поднео за Њега, па ипак ти ништа није.

Тако они говораху за време путовања, које предузеше по Тиверијановом наређењу. Наишавши путем на један извор, седоше да се одморе, и стадоше јести. Војници мољаху и светог мученика Александра да једе с њима, јер већ беше четрдесет дана откако светитељ не окуси ништа, ни хлеба ни воде. Али он, имајући молитву као своју храну, преклони колена и стаде појати псалам: Подигох очи своје ка горама, одакле ми долази помоћ. Помоћ је моја од Господа, који је створио небо и земљу (Пс. 120, 1–2). Затим настави молити се овако: Господе Исусе Христе, сачувај мене, јагње Твоје, безазленим, да се непријатељ мој не би обрадовао због мене, јер сам познао име Твоје. Не посрами ме пред мучитељем, Господе, него ми пошљи Анђела Твог и десницу Твоју, и буди ми помоћник и покровитељ.

Када свети мученик заврши своју молитву, Анђео Господњи стаде пред њега и рече му: Не бој се, Александре, јер је Господ услишио твоју молитву, и ја сам послан од Бога да ти помажем. – Ове речи које Анђео говораху Александру, војници чуше, али

никога не видеше, па се стога силно уплашише и од страха на земљу попадоше. А блажени Александар их упита: Шта видесте, браћо, те од ужаса попадасте? Они му одговорише: Чусмо глас Бога Твог, који ти говораше, и нас спопаде страх, и од страха попадосмо на земљу.

Када војници говораху ово светом Александру, сустиже их Тиверијан, праћен велможама градским. Тиверијан упита велможе: Како се зове ово место? Они му одговорише: Зове се Судско место. Тиверијан на то рече: Ако је ово Судско место, онда овде треба обавити суђење. Доведите ми Александра хришћанина. – Када му свети Александар предстаде, Тиверијан му рече: Зар се ти још држиш свога безумља и не желиш да се боговима нашим поклониш? Како видим, срце је твоје окамењено, и ја те истински сажаљевам, и због тога хоћу да те обратим к боговима, господарима васељене. Мученик му на то одговори: Безбожни, слепи умом, сине ђаволов, ти си се предао оцу своме – Сатани, како ме онда можеш сажаљевати и бити милостив према мени? Та отац твој Сатана ни према коме није милостив, већ хоће да све одвуче са собом у пакао огњени и погуби.

Тиверијан онда рече: О зла главо! Зар си ти раван мени, те ми тако одговараш? Да ли ме зато бешчастиш што те ја штедим? Није ли требало да ме још више почитујеш за моју доброту и кротост према теби, а ти ме чак дрско вређаш? Светитељ му одговори: Заиста личиш на оца свог – Сатану, јер имаш срце тврдо као најтврђи камен. Не пада ли ти у очи, да се ово место зове Судско место? Сам овај назив јасно показује да ће те ускоро постићи праведни суд Бога, који ће судити живима и мртвима, и свакоме дати по делима његовим. Тада ћеш схватити да сам ти истину говорио, јер ће ти Бог судити што немилосрдно мучиш слугу његовог. Бог види како ме ти неправедно и љуто мучиш. Али знај, ове ће муке мени донети славу а теби припремити погибао вечну.

Чувши овакве речи, Тиверијан се сав запали још већом јарошћу и нареди да се по земљи распростре трње, и да по њему вуку мученика. А светитељ, тако мучен, ћуташе као да не осећа бол. Приметивши да Александар не осећа болове,

Тиверијан се разјари још више, па нареди да четири војника бију мученика чвороватим гвозденим моткама. Тако бијен, мученик довикну мучитељу; Безбожнице, јесу ли само ово муке што си измислио за мене? Хајде, дај друге, теже муке, јер ја помоћју Христа Бога мог не осећам никакав бол од ових мучења.

Тиверијан му на то рече: Ја ћу те на комаде искидати, и у огањ те бацити, и пепео твој развејати, да ни трага не остане о теби на земљи. Онда ћу видети, да ли ће ти доћи Христос и избавити те из мојих руку. Светитељ одговори: Христос мој ће те ускоро погубити; тело твоје и кости твоје биће искидани на комаде и разбацани по земљи; ти се нећеш вратити у Рим, нити видети лице поганог цара твог, јер ће Господ уништити спомен твој са земље. И све ће те то снаћи, беднице, зато што ниси познао Бога истинитога нити Му одао дужно поштовање што ти је даровао част и власт. Но када би ти познао Бога, онда би могао стећи себи живот вечни на небу. Сада пак, оставивши Бога живог, ти си заволео оца свог – Сатану, са којим ћеш заједно бити вргнут у пакао огњени. А ја ћу свагда прослављати Господа и Спаситеља мог Исуса Христа, који ће ме избавити из твојих руку и удостојити ме благодати своје у своме вечном царству.

Чувши овакве речи, мучитељ се измени у лицу од јарости, али ипак нареди да престану мучити Александра. Но како се дан клонио вечеру, Тиверијан зажеље да преноћи у том месту. Пошто вечера, он леже да спава. И у сну имаде виђење: јави му се Анђео Божји, страшног изгледа и са мачем у руци, и рече му: Безбожнице, ево ја сам дошао противу тебе, јер љуто мучиш слугу Божјег Александра. Знај да те одмах могу убити овим мачем, али ћу те трпети још неко време. Када се пробудиш, иди хитно кроз Илирију у Византију, јер се приближи кончина слуге Божјег Александра.

Тиверијан се одмах пробуди од страха. И сав дрхћући од ужаса, он сазва своје пратиоце – саветнике, и исприча им страшни сан свој. А они му рекоше: Ми смо давно хтели да ти кажемо да не мучиш оног човека тако страшно и неправедно, али нисмо смели. Још смо чули да је хришћански Бог велик и баца у огањ неугасиви оне који муче слуге његове. – Тиверијан

се још више уплаши после ових речи, па нареди да војници одмах по ноћи крену и воде мученика напред, а он сам иђаше позади њих. И пролажаше Тиверијан поред многих градова, не свраћајући у њих, јер, по наређењу Анђела, хиташе у Византију. А оно страшно виђење у сну Тиверијану се данима не скидаше с памети, и он стално беше у страху и не смејаше више да ставља на муке светог Александра.

Када Тиверијан пролажаше кроз Илирију, и приближи се граду Сардикији, у сусрет му изађе градоначелник и градске велможе. Али Тиверијан не сврати у град, већ га промину. Хришћани пак тога града, чувши да трибун Тиверијан, идући из Рима, води са собом неког мученика, изађоше сви изван града, не да сретну трибуна него да виде мученика. Угледавши мученика где засебно воде, они му притрчаше и, павши му пред ноге, говораху: Моли Бога за нас, страдалче Христов! А он им рече: Молите и ви Господа за мене, браћо, да довршим подвиг свој у Христу Исусу и да се удостојим примити из свете деснице његове обећани ми венац.

Затим свети мученик би одведен даље. Прошавши град Клисору, они се приближише месту, званом Вономасиски Пук, удаљеном од Филипопоља четрдесет потркалишта. И ту се зауставише. У то време Тиверијан већ стаде заборављати оно страшно сновљење које је имао односно мученика Александра. Па издевши светог мученика преда се на ислеђење, он га упита: Александре, да ли још остајеш непокоран и не желиш да приступиш милосрдним боговима нашим и принесеш жртву Јупитеру и Асклипију, који владају васељеном? Светитељ одговори: Ослепљени умом, сине Сатанин, шта још желиш да чујеш од мене? Ја сам ти већ рекао да нећу принети жртву демонима. Тиверијан му на то рече: Ја и не наговарам тебе да се поклониш демонима, већ великим боговима: Јупитеру и Асклипију. Светитељ му одговори: Безумниче, зар ти не схваташ да су твој Јупитер и Асклипије – демони? Тиверијан рече: Тако ми богова, ја ћу учинити да твоје име постане срамота по целој земљи због тако велике увреде коју наносиш и мени и боговима мојим. Светитељ одговори: И ја то желим, да би се мноме прославило по свој земљи име Господа мог Исуса Христа.

Тада Тиверијан рече војницима својим: Макните га са очију мојих, јер не могу више да подносим увреде његове. Водите га у Филопопољ и вргните у тамницу. И држите га у тамници док ја не дођем тамо. – Војници поступише по наређењу: одведоше мученика у Филопопољ и закључаше у тамницу. Грађани пак, чувши да долази Тиверијан, изађоше му у сусрет. И он, дошавши у град, спремаше се да принесе жртву Јупитеру и Асклипију. А Филопопољски хришћани, сазнавши да се у њиховој градској тамници налази свети мученик Александар, слеглоше се код тамнице и молише тамничког стражара да их пусти у тамницу да виде мученика Христовог. Стражар их пусти, јер се и сам бојаше Бога. А кад уђоше унутра и угледаше светог мученика у оковима, они припадаху к ногама његовим и целиваху окове његове, и говораху: Благослови нас, страдалниче Христов! благослови и постојбину нашу, јер смо хришћани, живимо у великом страху у овом граду, јер војвода овога града сваки дан нас тражи да нас мучи, да би нас одвратио од Христа. Али нас не може одвратити од Христа. По благодати Христовој, нас је овде много; међу нама се налазе и неки од првих и најугледнијих грађана. Ми се надамо да ће сила Христова победити безбожну веру многобожачку, те ће сав град наш славити Христа. А ти, страдалче Христов, јуначки претрпи до краја подвиг твој за Христа.

Међутим, Тиверијан, приносећи погану жртву идолима, сети се Александра окованог у тамници, па рече велможама градским: Ви треба да знате да ми је цар предао једног хришћанина ради ислеђења; ја га целим путем приморавах разним мукама да се поклони боговима нашим, али ништа не успех. На моја питања он одговара врло грубо, и вређа и мене и богове наше. Нека га доведу овамо, еда би се некако постидео од вас, пошто вас, је много, и принео жртву боговима.

Александар би одмах доведен. Седећи са градским војводом заједно, Тиверијан се обрати мученику: Реци ми, Александре, ниси ли се већ одлучио да принесеш жртву боговима нашим? Ето, сви хришћани овога града већ се поклатише Јупитеру и Асклипију, само се ти једини противиш. Светитељ одговори: Лажеш, бедниче, као што лаже и отац твој –

Сатана, јер ниједан од овдашњих хришћана није извршио ваше безбожно наређење. Од мене пак шта желиш да чујеш, осим онога што сам ти већ и раније много пута рекао: хришћанин сам и нећу принети жртву поганим демонима вашим. А и сада ево изјављујем да сви присутни чују: слуга сам Бога небескога, и никада се одрећи нећу Исуса Христа, Бога мог.

Посрамљен, Тиверијан рече војницима: Окованог у гвоздене ланце, водите га испред мене, а ја ћу ускоро кренути за вама. – И одведоше светог мученика даље путем. А кад дођоше до једног потока, званог Сирмије, мученик уми руке своје и лице, окрену се Истоку, и стаде се молити, говорећи: Хвала Ти, Господе мој, што си ме и у Филопопољу удостојио да исповедим пресвето име твоје. – Али, војници му не дадоше да се још моли, него га примораше да настави пут. И кад дођоше до места званог Пуковско, где су се приређивале незнабожачке свечаности, сустиже их Тиверијан. Позвавши к себи Александра, Тиверијан му рече: Знаш ли, Александре, да ти ја пред војводом благо предложих да принесеш боговима жртву, а ти ме пред свима страшно увреди? Хајде бар сада изврши што ти се наређује, па ћу те одмах пустити на слободу. Светитељ одговори: Што ти рекох пред војводом, то ћу ти рећи и на сваком месту: сине Сатанин, помрачени ђаволом, не надај се да слугу Христовог одвратиш од Бога истинитога.

Тада Тиверијан нареди да се побију у земљу четири коца, да се мученик растегне између њих на четири стране и привеже за колце, па да му се ударе двеста батина. Примајући ове батине, мученик ћуташе, али се у себи мољаше Господу Богу своме. Утом се чу с неба глас који говораше мученику: Буди храбар, Александре, и не бој се мука, јер су оне пролазне, а ја сам увек с тобом.

Чувши овај глас, Тиверијан се силно уплаши, и одмах нареди да престану тући мученика, па наставише пут. Дошавши до града Карасуре, између Филипопоља и Верије, Тиверијан уђе у град, а војници не уђоше него остадоше у хладовини под дрвећем близу града. Беше управо подне, и силна жега. Свети мученик рече војницима: Браћо, ја сам жедан. А војници му одговорише: И ми смо жедни, али одакле да узмемо воду?

Светитељ им на то рече: Причекајте мало, моћан је Бог мој да нам и на овом месту да воде. Рекавши то, он преклони колена и помоли се Господу говорећи: Господе Исусе Христе, Ти си некада у пустињи из камена извео воду жедноме Израилју (2. Мојс. 17, 1–7), погледај и сада милостиво на слугу Твога, и дај нам на овом месту воду, да бих пио ја и сви који су са мном, те да се због тога прослави пресвето име Твоје.

Када се свети мученик тако помоли Богу, одмах се раседе земља испод дуба, и потече поток воде чисте и студене. Видевши ово чудо, војници говораху: Ваистину је велик хришћански Бог, који брзо испуњава молбе верних слугу својих. – И пи од те воде свети мученик, и сви што беху с њим, и слављаху Христа Бога.

Затим, преваливши велики пут, војници дођоше до реке Арзон. Па пошто беху уморни од пута, седоше да се одморе. Седеса њима и мученик. Ту их сустиже Тиверијан, па видевши мученика где седи, љутито упита војнике: Што сте, несрећници, допустили да седи овај безбожни човек? – Онда поустајаше и кренуше пут града Верије. Када се приближише томе граду, грађани чесно сretoше Тиверијана. А у том граду беше врло много хришћана, више од половине. Али они, бојећи се мучења од стране незнабожаца, тајно исповедаху хришћанску веру. Када хришћани угледаше мученика Христовог, где га одвојено воде, они му прилажаху и говораху: Радује се, страдалче Христов! буди храбар и држи се јуначки, јер безбожни мучитељи неће никада успети противу силе Христа Бога нашег.

Међутим, Тиверијан призва к себи мученика и рече му: Александре, послушај ме као оца свог: заједно са мном принеси сада жртву боговима нашим. Ако то учиниш, обећавам ти пред свима, да ћу те одмах пустити на слободу, и ако желиш можеш од овога тренутка бити старешина у моме пуку; ако пак то не желиш, онда можеш ићи куда ти је воља. – Насмејавши се, светитељ му одговори: О, како је горка твоја утеха којом ме тешиш! Јер те речи твоје наносе најљућу муку души мојој. Но, не дао ми Бог да послушам твој савет! Ја сам ти већ много пута рекао, а и сада ти кажем, и касније ћу ти исто рећи: хришћанин сам и нећу принети жртву демонима твојим.

И Тиверијан крену одатле даље путем. За њим вођаху мученика окованог у ланце. И стигоше у друго место, које се налажаше на обали исте реке Арзона, удаљено од Верије четрнаест потркалишта. У том месту бејаше много гостионица. Тиверијан заноћи ту, очекујући мученика, кога праћаху многи хришћани из града Верије. А кад војници са мучеником приспеше код Тиверијана, мученик моли Тиверијана да му допусти мало времена да се помоли Богу своме. Тиверијан му допусти. А свети мученик, видевши у близини велики орах, оде испод њега, преклони колена, и мољаше се Богу говорећи: Господе Исусе Христе, пошљи Анђела свог и узми душу моју, јер ништа више не могу поднети, пошто изнеможе тело моје.

Тиверијан пак, посматрајући мученика где се моли, рече својима: Чуди ме веома, откуда се овај научи мађионичарским молитвама? Одрастао је на моје очи, и ја сам га учинио војником, али никада ни слутио нисам да зна мађије. – И дозавши к себи Александра, рече му: Александре, принеси боговима жртву! Светитељ одговори: Заиста је твој ум помрачен, јер опет желиш да чујеш од мене оно исто што си већ много пута чуо.

Тада Тиверијан нареди слугама својим да мученику поливају леђа врелим уљем. Но Анђео Господњи невидљиво предстаде, изли врело уље на мучитељеве слуге и опече их, а суд разби. Мучитељ пак, видевши да су врелим уљем повређене слуге његове а не мученик, силно се разјари, и нареди четворици војника да мученика испруже на земљи испод ораха и да га немилосрдно бију моткама. И слуге га тукоше све док не малаксаше. Тада устаде свети Александар и рече: Господе Боже, благослови ово дрво и подај му целебну силу, јер под њим страдах за пресвето име Твоје. – И од тог времена род и лишће тога ораха исцељиваху од сваке болести.

Затим војници са мучеником кренуше даље путем, идући испред Тиверијана. А кад прођоше Адрианопољ стигоше у место, звано Вуртодексион. Ту свети мученик затече своју блажену матер Пименију, која беше пре њега стигла тамо. Видевши сина свог, она му паде пред ноге плачући. Затим устаде и загрли га. А свети мученик јој рече: Не плачи, мајко

моја, јер се надам у Господа мог, да ће ми дати да сутра завршим подвиг свој.

У том месту сустиже их Тиверијан. Пошто дан беше на измаку, Тиверијан остаде да преноћи. У два сата после поноћи од устаде, и кренуше на пут. При изласку сунца стигоше до реке, зване Зионкел. Ту беше гостионица у којој се Тиверијан одмори од пута. Пошто се одмори, он рече мученику: Стављао сам те на многе муке, и ипак те не узмогах обратити мојим боговима. Знај дакле, сада ћу те погубити, ако ме не послушаш.

Рекавши то, Тиверијан крену даље. Приближавајући се Византији, дође до града Дризипера што лежи на реци Еригони. Зауставивши се поред реке, Тиверијан одлучи да изрекне коначну пресуду мученику, па му рече: Ето, сада је смрт твоја пред тобом, Александре. Шта велиш: хоћеш ли боговима принети жртву, или не? Јер ево, овде ћу те убити, и у реку твоје тело бацити, да га рибе поједу. Светитељ му одговори: Био бих ти захвалан када би ти заиста учинио сада то што говориш, јер бих се брзо избавио из твојих руку. А боговима твојим никада нећу принети жртву, па макар ме ти могао погубити и са хиљаду смрти.

Тада мучитељ изрече смртну пресуду Александру, и предаде га војницима, наредивши им да му отсеку главу а тело баце у реку. И уставши, Тиверијан настави пут, а војници остадоше да изврше наређење. Ту се слеже много народа, који су желели да виде мучеников крај; међу њима беше и много хришћана. Свети мученик моли ђелата да причека мало док се он помоли Богу, и потражи мало воде. Један човек из народа, који беше дошао да види овај приказ, узео суд техвати воду са реке, и донесе мученику. Пошто уми руке и лице, свети мученик се окрете Истоку, прекрсти се, и стаде се молити говорећи:

Слава Теби, Боже отаца наших! Слава Теби, Боже Авраамов, Исаков и Јаковљев! Од Тебе дрхће сва твар и клања Ти се као Творцу неба и земље! Пред Тобом, Богом невидљивим и вечним са страхом стоје Серафими, не смејући да погледају на Те, и непрестано кличу: Свет, свет, свет Господ Саваот, пуно је небо и земља славе Твоје. Тебе благосиља сунце што небом ходи; Тебе благосиља земља и што је на њој,

људи и животиње, и све што је живо слави Тебе, јер си Ти једини вечни Бог, Отац и Син и Свети Дух. Опомени се, Господе, оних који се боје Тебе и уносе благодарност пресветом имену Твом. Не презри, човекољубиви Господе, и мене грешног и недостојног слугу Твог.

Затим, обративши се хришћанима, свети мученик им рече: Браћо и оци! опомињите се трудова мојих, јер се не лених да страдам за Господа нашег, да би Он био милостив према мени и према целом хришћанском роду. Знајте да тај дуги пут од Рима догде ја пређох, узама везан и оковима окован и злостављан и вучен и мучен, не својом силом него помоћју Господа нашег Исуса Христа. Том помоћју ја јуначки све претрпех, и победих насиље Тиверијана и помоћника његовог – ђавола. И ево сада већ одлазим да предстанем Господу моме. Ви се пак помолите за мене, да бих обрео милост пред Господом.

Затим моли целата да причека још мало и, преклонивши колена, мољаше се Богу говорећи: Господе Исусе Христе! услиши слугу Твога који страда за свето име Твоје! Дај благодат телу моме: где оно буде положено, нека се тамо дају чудесна исцелења болнима у славу пресветог имена Твог.

И чу се с неба глас који обећаваше да ће молба мученикова бити испуњена. Онда мученик рече војницима: Браћо, извршујте брзо што вам је наређено. А целат, коме беше име Целестин, рече светитељу: Мучениче Христов! помоли се Богу твоме, да ми Он не упише ово у грех, јер ми је наређено да те убијем. Светитељ му одговори: Ти то чиниш не по својој вољи него по наређењу. Грех је на ономе који је наредио, а ти чини брже што си дужан чинити, јер ја журим ка Господу моме.

Тада Целестин чистим убрушчићем веза очи светом мученику и, исукавши мач, хтеде да га посече. Али, угледавши свете Анђеле који беху дошли да узму мученикову душу, препаде се, и стајаше тако, не знајући шта да ради. А светитељ, очекујући да му глава буде што пре отсечена, рече целату: Чини, брате, што ти је наређено. Целат му одговори: Бојим се, слуго Божји, јер видим неке дивне људе где стоје близу тебе. – Тада светитељ повика к Богу, говорећи: Господе Исусе Христе, дај ми да овог часа сконча!

И Анђели отступише мало од њега. Тада џелат Целестин приступи и отсече мученику чесну главу. И одмах Анђели узеше у своје руке свету душу његову, и узношаху је на небо славословећи Бога. И то ангелско појање чуше сви хришћани који беху тамо.

Тако свети мученик Александар заврши подвиг страдања свог, а чесно тело његово војници бацише у реку, као што им Тиверијан беше наредио. Али, по промислу Божјем, четири пса извукоше из воде тело мучениково на обалу. И лизаху пси свето тело, и седећи крај њега чуваху га од звериња. А када на то место стиже мученикова мати, блажена Пименија, она узе многострадално тело милог сина свог, помаза га мирисима, обави чистом плаштаницом, и чесно погребе поред реке Еригоне. И од гроба мученикова даваху се многа исцељења болнима.

Ускоро после тога свети мученик се јави својој матери у виђењу, утеши је, и обавести је да ће се она брзо преселити к Богу. Стојећи сада с њом пред престолом славе Божје у сабору светих Мученика, свети мученик Александар моли за нас човекољубивог Господа и слави Оца и Сина и Светога Духа, Једнога у Тројици Бога, слављеног од свеколике видљиве и невидљиве твари сада и увек и кроза све векове, амин.

Свети мученик Александар пострада 298. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА ЈОВАНА, ЈЕВТИМИЈА, ГЕОРГИЈА И ГАВРИЛА ИВЕРСКИХ

Оснивачи знаменитог Иверског (Грузинског) манастира у Св. Гори. Св. Јован подвизавао се најпре у лаври Атанасијевој, потом основао свој манастир, Ивер. Упокојио се 998. године. Јевтимије и Григорије превели Свето Писмо на грузински језик. Јевтимије се упокојио 1028. а Георгије 1066. године. Гаврил се удостојио чути глас Божји и прихватити чудотворну икону Божје Матере, која је морем дошла у манастир (спомен о њој 12. фебруара).

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАВСИКАКИЈА, ЕПИСКОПА СИНАДСКОГ

Блажени Павсикакије живљаше у доба цара Маврикија²⁴⁹. Родно место његово беше град Апамеја на Црном Мору. Родитељи његови беху благородни, чувени и одгајени у хришћанској вери. Још као млад, Павсикакије се предаде строгом посту, молитви и свима осталим суровим подвизима. Стога касније постаде монах. Отада се храњаше са по мало хлеба и воде, а бављаше се и лекарством, те истовремено лечаше и тела и душе. Он изгоњаше демоне из бесомучника, исцељиваше хроме, усправљаше грбаве, и чињаше друга слична чудеса.

Слава његова пронесе се, те за њега сазнаде ондашњи патријарх цариградски, блажени Киријак, који га рукоположи за епископа синадског. Отишавши у град Синаду²⁵⁰, он прогна из своје епархије духовне вукове, то јест јеретике отсече мачем учења свог од здравог тела хришћана, и као труле делове избаци их из Цркве, да они не би нанели штету осталим здравим члановима. На тај начин осигура пастви својој мир и спасење. Путовао је у Цариград и исцелио цара Маврикија од болести. Због тога цар својом хрисовуљом одреди да се сваке године синадској епархији даје по литра злата. При повратку из Цариграда, у месту Солону он молитвом изведе из земље воду и утоли жеђ својих сапутника који се мучаху од силне жеђи. Пошто проведе живот у таквим подвизима и многима би узрок спасења, свети Павсикакије остави овај земаљски живот и пређе у онај небески.

Свети Павсикакије упокојио се 606. године.

**СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА
АЛЕКСАНДРА, ЕПИСКОПА ТИВЕРИЈАНСКОГ**

Пострадао за Господа мачем посечен.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКИФОРА

Презвитер обитељи Ефапсијске; у миру се преставио.

СПОМЕН СВЕТОГ СЕРГИЈА ИСПОВЕДНИКА

Свети мученик и исповедник Сергије родио се у Цариграду. Због поклоњења и молитвеног поштовања светих икона он би ухваћен од иконобораца и приведен безбожном цару Теофилу²⁵¹. Цар га стаде разложима и претњама приморавати да се одрекне поклоњења светим иконама, али светитељ не пристаде. Побуђен одвратним и лажним речима мучитељевим, светитељ му рече: Сваки прави хришћанин треба да се клања чесним иконама и да их молитвено шује, пошто молитвено поштовање светих икона прелази на прволик.

За ове речи светом Сергију везаше конопац око врата и вукоше га по градским улицама као злочинца, затим га затворише у тамницу, и најзад му одузеше и разграбише целокупну имовину, па га заједно са женом његовом Ирином и децом послаше у прогонство. У прогонству он претрпе много мука, па с радошћу отиде ка Господу.

СПОМЕН СВЕТОГ ГЕОРГИЈА ИСПОВЕДНИКА

Родом из Цариграда; под царем Теофилом због поштовања светих икона одузето му имање; и после разноврсних страдања послат у заточење заједно са својом женом и децом; у заточењу и преминуо, у деветом веку.

СПОМЕН СВЕТИХ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА МОНАХА ИВЕРИТА

Изобличили латинствујућег цара Михаила Палеолога (1258–1282. г.) и патријарха Јована Века, који је био присталица уније са Римом; због тога бачени у море, и тако пострадали.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ ГЛИКЕРИЈЕ ДЕВИЦЕ

Кћи Новгородског старешине Пантелејмона; преставила се 1522. године. На 50 година од њене смрти мошти њене обретене нетљене, и положене у цркви Флора и Лавра у Новгороду; прославила се многим чудесима.

14. Maj

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ИСИДОРА, ПОСТРАДАЛОГ НА ОСТРВУ ХИОСУ

Прве године Декијева²⁵² царовања изиђе заповест од цара да се у целој римској царевини напишу и преброје војници и саберу у пукове. Због тога пристадоше уз острво Хиос²⁵³ лађе војводе Нумерија, да би купиле младиће за војну службу. У то време на острву Хиосу живљаше Исидор, родом из Александрије, снажан телом и храбар духом, а хришћанин по вери. Он провођаше богоугодан живот, јер се стално подвизаваше у посту, уздржању, целомудрију и у свима добрим делима. Он се одлучно удаљаваше од таштина и сласти овога света, и избегаваше незнабожачке нечистоте. Због своје снажности и храбрости он би узет у војску у Нумеријев пук.

У скоро време изиђе од цара нова заповест, да се сви хришћани морају клањати боговима римским; оне пак који се не буду хтели клањати, приморавати на то мучењем; притом, нарочиту пажњу обратити на војнике: сваког војника – хришћанина на сваки начин приморати да се поклони идолима и принесе им жртву, сагласно древном обичају римском. Тада неки стотник, коме беше име Јулије, приступи војводи Нумерију и оптужи блаженог Исидора да је хришћанин. Војвода одмах нареди да Исидора ухвате и доведу пред њега на суд. Када га доведоше, Нумерије га упита: Како се зовеш? Светитељ одговори: Зovem се Исидор. Војвода га онда упита: Ти ли се то не покораваш заповести цара Декија и нећеш да принесеш жртву боговима? Свети Исидор му одговори: А ко су богови ваши, да бих им ја, хришћанин, принео жртву? Нису ли они – идоли глуви и слепи и немају никаквог чувства? На то војвода рече: О да зле и безбожне хуле! Заиста овај човек заслужује велике муке и казне! Светитељ онда рече: Стварно, ја треба да поднесем за Бога мог сваковрсне муке и смрт, да би ме Господ мој удостојио удела светих Мученика, који пре мене за свето име Његово пострадаше. Ја знам да никада не умиру они који верују у Њега и који се уздају у Њега. Јер тако рече Господ наш: Који верује у мене – живеће вечно (Јн. 6, 47.) Нумерије упита:

Хоћеш ли ти, Исидоре, принети жртву боговима, да би остао жив, или нећеш? Светитељ одговори: Ако ми и убијеш тело, над душом мојом немаш власт. Стога ме мучи како хоћеш, јер имам истинитог и живог Бога Исуса Христа, који и сада живи у мени, и по смрти мојој биће са мном; и ја сам у Њему, и остаћу у Њему, и нећу престати да исповедам пресвето име Његово докле је дух у телу моме. Војвода му рече: Макар једном принеси жртву, потчињавајући се заповести царској, а после чини како хоћеш. Но светитељ одговори: Нећеш ме, безбожнице, преварити лукавством својим, јер ко се једном одрекао Господа свог, може ли се назвати верним Њему? Који је неверан у малом, и у многим је неверан (Лк.16:10). Но не дао Бог да ја и у помисли својој будем неверан и непријатан Господу мом! Војвода рече: Ја те лепо саветујем, Исидоре; послушај мој савет! Не послушаш ли ме, ја ћу те предати на љуте муке, и мучићу те дотле док не исповедиш величанство богова наших.

И војвода одмах нареди да четири војника без милости бију воловским жилама наог светитеља, испруженог по земљи. Тако бијеном светитељу говораху присутни од народа људи: Покори се, Исидоре, царској заповести, да не би умро у мукама. Но светитељ им одговори: Ја се покоравам вољи и заповести Бога мог, Вечног Цара Небеског, и Њега исповедам и почитујем; Њега нећу оставити, нити Га се одрећи, да се и Он не би одрекао мене у дан Суда.

После бијења мучитељ дуго време наговараше светог Исидора на идолопоклонство час претњама, час ласкама, али без икаквог успеха, само се наслуша од мученика грдњи и увреда и за себе и за богове своје. Најзад, бесан од гнева, он рече мученику: Ја ћу наредити да ти отсеку језик. Светитељ одговори: Ако ми и језик отсечеш, ипак ми исповедање имена Христовог од уста мојих нећеш одузети.

И по мучитељевом наређењу мученику би отсечен језик. Али и по отсецању језика мученик говораше лепо, славећи Христа, истинитог Бога. А војвода, запрепашћен од ужаса, паде на земљу и изгуби језик, јер постаде нем. И кад га подигоше, са земље, он не могаше ништа говорити, само се рукама и мимиком споразумеваше. И затраживши хартију, написа на њој:

Наређујем да се мачем отсече глава Исидору, пошто није хтео да се покори царској наредби.

Када то би прочитано мученику, он с радошћу узвикну, говорећи: Благодарим Ти, Господе Исусе Христе, што ме ниси удаљио од благодати и милости твоје! Славим Те, Владару, животе мој, и дисање моје! Певам Теби, Господе, сило моја, просвећење ума мога, јер си ми дао језик којим непрестано славим Твоју величину.

Џелат онда узе мученика и поведе га на посечење. Свети Исидор иђаше, радујући се и хитајући као безазлено јагње на своје заклање. Затим, погледавши на небо светлим лицем и веселим очима, он рече: Свети Господару, благосиљам Те што ћеш ме по доброти својој примити сада у насеље Твоје и у места покоја!

Када дођоше на место где се имало обавити посечење, свети мученик измоли од џелата време да се помоли Богу. И пошто се довољно помоли Господу, он преклони под мач чесну главу своју, и би посечен за Христа, који на крсту преклони пресвету главу своју за нас.

После посечења светог мученика Исидора, чесно тело његово би остављено непогребено, бачено да га пси и зверови поједу. Али пријатељ светог мученика, Амоније, потајни хришћанин, украде свето тело његово и, са осталом браћом по вери ископавши тајно гроб, погребеше га као скупочено благо. Затим и сам Амоније угледа се на мученички подвиг светог Исидора, јер пловећи по Хелеспонту он у Кизику прими мученички венац. Касније пак, чесне мошти светог Исидора извади из земље нека благочестива жена Миропија, која беше дошла из Ефеса, помаза их скупоченим мирисима и, обавивши их чистом плаштаницом, положи их на чесном месту. Над овим светим моштима, пошто престаде гоњење на хришћане, би подигнута црква у име светог мученика Исидора. И од светих моштију његових даваху се исцељења болнима, у славу Христа Бога нашег, са Оцем и Светим Духом слављеног вавек, амин.

Свети мученик Исидор пострадао 251. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СЕРАПИОНА СИНДОНИТА²⁵⁴

У Египту живљаше у четвртом веку, у време аве Антонија Великог, један старац по имену Серапион, звани Синдонит, пошто је своју телесну наготу покривао само једним плаштом од ланеног платна, синдоном. Беше пореклом Египћанин²⁵⁵ и измлада постаде монах. Он не имађаше никаквог иметка, ни келије ни уточишта, просто живљаше као птица небеска. Он никада није хтео улазити у кућу, да би седео или се одмарао. Носећи на себи само плашт, а у руци мало Еванђеље, Серапион је прелазио с једног места на друго, и ноћивао онде где би га затекла ноћ. Сутрадан изјутра, он не би остао на том месту, већ би опет продужио пут као бестелесан. Толико се он упражњавао у лишавању себе од свега да је због тога с правом назван бестрасним (ἀπαθής). Али уз све то он добро знађаше Свето Писмо и чињаше непрекидно милостињу, а имађаше и велику ревност по Богу да идолопоклонике ослобађа од робовања ђаволу и обраћа их у веру Христову. Једном речју, он имађаше у себи све врлине и беше савршен (τέλειος).

Особито се одликоваше Серапион врлином нестјажанија (сиромаштвољубља) и милостивости. Толико је постао милостив и састрадалан (συμπαθής) да је милостињу чинио скоро изнад природе. Давао је од себе све што је имао, не само храну и књиге, него и свој сопствени плашт, тако да је остајао потпуно наг.

Тако када Серапион дође једном у Александрију, сrete једног сиромаша потпуно нагог који дрхташе од зиме. И стаде Серапион размишљати о себи: Како ја, који сматрам себе за испосника и извршиоца Христових заповести, носим одећу, а овај сиромашак, или тачније – сам Христос, пропада од зиме? Како могу да се не сажалим на њега? Ако ја не покријем наготу његову и оставим га да умре од мраза, онда ћу несумњиво на дан Суда бити осуђен као убица. И скинувши са себе плашт, Серапион га даде сиромашку, па сам наг седе, држећи под пазухом свето Еванђеље, од кога се није одвајао. Догоди се да

ту пролажаше један познаник Серапионов. Видевши Серапиона наог, он га упита: Ава Серапионе, ко те обнажи? А Серапион, показујући на свето Еванђеље, одговори: Ово ме обнажи.

Потом блажени Серапион сrete једног човека кога су због дуга водили у тамницу. И сажали се на њега, али немајући шта да му да, он продаде своје Еванђеље и исплати дуг онога човека. И онда дође у колибу у којој је некада боравио. А ученик његов, видеvши га наог, упита га: Где је твој мали плашт, оче? Старац одговори: Послао сам га, чедо, тамо, где ћемо уместо њега наћи бољи. – Ученик га онда упита: А где ти је мало Еванђеље? Старац одговори: Чедо, Он (тј. Господ у Еванђељу) ми је сваки дан говорио: Продај све што имаш и подај сиромасима (Мт. 19, 21), да би то обрео на дан Суда. Ја Га дакле послушах и поступих како ми Он саветоваше: продадох Њега, и добијени новац дадох невољноме. Да бих себи нашао милост пред Богом, ја послушах Његово свето Еванђеље.

Другом једном приликом, када нека жена удовица дође к њему и прошаше милостињу од њега, јер јој деца умираху од глади, преподобни јој показа руком на неке глумце и рече: Жено, продај ме овим глумцима па узми новац себи. Жена га послуша и продаде га, и с добијеним новцем ослободи децу од глади. Блажени Серапион кроз неколико дана преобрати све незнабожне глумце у хришћане.

За преподобног Серапиона казиваху Оци да су га често налазили близу села, у коме се заустављао, где седи крај пута и горко плаче. На питање: Зашто плачеш, старче? он је одговарао: Господар мој повери ми богатство, али га ја истраћих и изгубих, и сада он хоће да ме казни. – А ово је светитељ говорио у преносном смислу, јер је под Господарем подразумевао Бога, а под богатством душу своју, саздану по лику Божјем и искупљену крвљу Сина Божјег. Но људи нису разумевали овакав његов одговор, већ су сматрали да он говори о злату. Стога су му доносили и стављали поред њега што је ко могао, неко мало хлеба, неко поврћа, и говорили му: Брате, узми ово; а за богатство које си изгубио, не тугуј, јер ти га Бог може вратити. – А старац им је одговорио: Амин! Амин!

О овом преподобном Серапиону говоре и историчар Созомен²⁵⁶, називајући га философом и Великим, а и Древни Патерик (Отачник – Γερωντικός), и Лавсаик Паладија, епископа Еленопољског (гл. 37. или 69).

У Отачнику за њега пише ово: Пролажаше једном ава Серапион кроз једно село у Египту, и виде једну жену блудницу где стоји у својој одаји. Старац јој рече: Чекај ме вечерас, јер ћу доћи код тебе да проведем ову ноћ близу тебе. Жена одговори: Добро, аво, – и одмах се спреми и намести кревет. Када дође вече старац дође, и ушавши у собу рече жени: Јеси ли наместила кревет? Она одговори: Да, оче. Затворивши врата, старац јој рече: Сачекај мало, јер ми имамо правило, докле га не завршим. И отпоче старац своје молитвено (богослужбено) правило. Отпочевши да чита Псалтир, он на сваком псалму чињаше молитву, молећи се Богу за њу да се покаје и спасе. И Бог услиши слугу Свога. Јер жена која ту стајаше поче да дрхти и да се моли покрај старца. А када старац заврши Псалтир, жена паде нижице крај њега на земљу. Старац затим отпоче да чита из Апостола, и пошто много прочита, заврши правило. Жена, дошавши у покајање и схвативши да старац није дошао к њој ради греха, него да јој душу спасе, припаде к ногама његовим, говорећи: Аво, учини љубав и одведи ме тамо где могу да угодим Господу. Онда је старац одведе у један манастир и предаде је ами (тј. мајци, игуманији), и рече јој: Прими ову сестру и немој јој стављати бремене или заповест (послушање) као другим сестрама, него ако хоће што дај јој, а ако хоће да иде допусти јој.

Провевши тако неколико дана ова жена, рече игуманији: Ја сам веома грешна, хоћу да једем сваки други дан. После неколико дана опет рече: Ја имам много грехова, хоћу да једем сваки четврти дан. Опет после неколико дана она замоли аму (игуманију), говорећи: Пошто сам много ожалостила Бога својим безакоњима, учини ми љубав и затвори ме у келију и зазидај је, а кроз рупу доноси ми мало хлеба и неко рукодеље. И ама јој учини тако. И она угоди Богу у остале дане живота свога, благодарећи Богу и ави Серапиону.

Један брат запита аву Серапиона: Аво, реци ми реч поуке. Старац му одговори: Шта имам да ти кажем? Ти си одузео од удовица и сиротиње, и стрпао си у тај орман. – А то старац говораше за многе књиге које тај брат имађаше живећи у пустињи. – Другом приликом ава Серапион рече: Као што се војници цареви, стојећи пред царем, не обазире ни на леву ни на десну страну, тако и човека, ако стоји пред Богом и са страхом пази сво време на себе, никакав непријатељски напад не може уплашити.

Једном приликом дође један брат код аве Серапиона, и старац га замоли да он по обичају учини молитву. Брат се изговараше и називаше себе грешником који није достојан ни монашког звања, и не послуша старца. Он хтеде чак и ноге старцу да опере, и опет говораше исте речи, и не пристаде да учини молитву. Старац му онда даде да једе, и сам отпоче такође јести. И поучаваше га старац, говорећи му: Чедо, ако желиш да добијеш духовне користи, седи стрпљиво у својој келији и пази на себе и на своје рукодеље. Јер ти не доноси толике користи излажење из келије колико седење у њој. Чувши то, брат се увреди и промени се у лицу, тако да старац то примети. Рече му тада ава Серапион: Брате, до сада си говорио да си грешник и себе си осуђивао као да си недостојан и да живиш, а када те ја са љубављу поучих, ти се толико разгневи. Ако дакле хоћеш да будеш смирен, научи се да великодушно подносиш оно што ти други чине, и немој само празне речи говорити о себи. Чувши то, брат се покаја пред старцем, и добивши велику корист, отиде.

Другом приликом говораше старац за монахе који тајно једу. Када бејаш млађи, бејаш послушник код аве Теодора. Тада ми много досађиваше демон стомакоугађања и ја украдох један хлеб са трпезе и ноћу га једох тајно. Али ме је савест толико гризла, да ми је од тога била већа мука него сласт од јела. Једном дођоше нека браћа код мог старца и разговараху с њим о угађању стомаку и о неким другим гресима, и говораху како сваки треба да исповеда тајне помисли свом духовном оцу. Слушајући то, ја мишљах да то говоре за мене. Зато падох са сузама пред њихове ноге и смело исповедих свој грех, вадећи

из недара и онај скривени хлеб, да би себе већма постидео. Тада ми рече старац: Чедо, имај наду у Бога, јер то твоје смирење учини да победиш демона, пошто га ти посрами и он више нема власти над тобом. Док ми то ава говораше, из мог стомака изађе демон као неки пламен и остави за собом неподношљиви смрад. С помоћу Божјом, од тада не падох више у тај грех. – Тако је свети Серапион поучавао братију.

О преподобном Серапиону пише и Паладије у Лавсаику ово:

Овај преподобни Серапион, родом Египћанин, звани Синдонит, беше бестрасан и знађаше напамет цело Свето Писмо. Од многе убогости и изучавања Светога Писма он није могао да спокојно борави у келији, не што би га привлачиле материјалне ствари, него што је с радошћу проводио апостолски живот. Путујући тамо амо по свету, он се толико усаврши у подвигу убоштва, да стече савршено бестрашће. Свакако се он и родио са таквом наклоношћу, јер у људи су разне навике али не и суштине.

За њега казиваху свети Оци ово: договоривши се једном са једним својим саподвижником он је продао преко њега себе глумцима Јелинима (тј. незнабошцима) у једном граду за двадесет сребрника. И запечативши те сребрнике, он их је чувао код себе. Код тих глумаца он остаде, не једући ништа осим хлеба и воде, и непрестано им проповедајући реч Божју, док их све не преобрати у хришћане и убеди да напусте позориште. Оставши тако дуго времена код њих, блажени Серапион обрати најпре самог глумца, затим његову жену, и најзад сву њихову породицу. Причају да је он обојима, док га нису знали, прао ноге. А кад се крстише, обоје напустише позориште, и почеше живети чесно и богоугодно. Поштујући веома Серапиона, они му говораху: Брате, сада ми тебе пуштамо на слободу, пошто си ти нас ослободио од срамнога ропства. Тада им велики Серапион рече: Пошто је то учинио Бог мој, а ви сте сарађивали да се душе ваше спасу помоћу мене, то ћу вам ја казати сву тајну овога дела. Сажаливши се на ваше душе које живљаху у великој заблуди, ја, који бејех слободан подвижник, пореклом Египћанин, продадох себе вама ради вашег спасења, да бисте

се ви ослободили од великих грехова. И ја се радујем што је Бог то учинио преко моје смирености. Узмите своје злато, а ја одлазим да помогнем другима. А они га преклињаху и увераваху га: „Ми ћемо те увек имати као оца и господара нашег, само остани са нама“. Али пошто га не моглоше наговорити, рекоше му: „Подај ово злато сиромасима, јер оно беше залог нашег спасења“. Серапион им одговори: „Подајте га ви, јер је оно ваше; ја не раздајем сиротињи туђе новце“. После тога они га молише да их бар кроз годину дана посети. И отиде од њих у друге крајеве.

Путујући непрестано, овај свети слуга Христов дође једном у Грчку, и у току три дана које проведе у Атини, нико му не пружи хлеба, а он новаца не имађаше. Јер он убоги не имађаше ни новаца, ни штапа, ни огртача, нити ишта друго осим синдона којим се обавијао. А када наступи четврти дан, он силно огладне, јер претходних дана ништа не беше окусио. Ставши на једну узвишицу у граду, где се скупљаху чиновници, он стаде запомагати, тапшући рукама: „Људи Атињани, помозите“. И к њему се слеглоше и они са философским огртачима и они са радничком одећом, и питаху га: „Шта је с тобом, човече? откуда си? од чега патиш? „ Он им одговори: „Ја сам по рођењу Египћанин, а по животу монах. Пошто напустих моју праву отаџбину, допадох у руке тројици кредитора (зајмодаваца). Двојица од њих оставише ме на миру пошто им исплатих дуг, јер нису имали зашто да ме окривљују; али ме трећи не оставља, јер немам чиме да му отплатим“. Распитујући се за те кредиторе, с намером да им плате, људи питаху Серапиона: „Где су и ко су ти људи што те узнемиравају? покажи нам их да бисмо ти помогли“. Тада им он рече: „Од младости ме узнемиравају среброљубље, и похота, и стомакоугађање. Од двојице сам се ослободио: од среброљубља и похоте; јер немам ни злата нити каквог другог имања, и не наслађујем се задовољствима која подржавају похоту. Стога ме те страсти не узнемиравају више. Али никако не могу да се ослободим стомакоугађања. Ето, ово је четврти дан како нисам јео, а стомак ме као сурови тиранин мучи и тражи уобичајени дуг, који ако му не исплатим неће ми допустити да живим“. Тада неки од

философа помислише да је он све то измислио, али му ипак дадоше једну новчаницу. Примивши то, Серапион је даде у једну хлебарницу, узео један хлеб и одмах напусти град, и више се у њега не поврати. Тада дознадоше философи да тај човек заиста живи врлинским животом. И плативши колико кошта хлеб, узеше натраг новчаницу.

Пошто одатле отиде у Лакедемонски крај (на Пелопонезу), блажени Серапион чу да је један од првих људи у граду – манихејске јереси са целим својим домом, који иначе у другом погледу беше врлински човек. Серапион опет, као и раније, продаде себе томе човеку, и за две године успе да од јереси одврати и њега и сав дом његов, и да их присаједини Цркви. И они га љубљаху не више као роба већ као рођеног брата и оца, и веома га поштоваху, и заједно с њим слављаху Бога. Пошто их научи спасењу, старац им врати новац, и отиде од њих.

Једном другом приликом он седе у Александрији на лађу као да му је ваљало пловити у Рим. Гледајући га, морнари мишљаху да је он или већ платио за свој пут или има код себе злата за трошак; стога га примише без распитивања и сваки држаше да је неко други од њих узео његов пртљаг. Када заплочише и беху већ на пет стотина стадија од Александрије, путници око сунчева заласка стадоше јести, а морнари беху већ раније јели. Видећи да Серапион не једе првога дана, они мишљаху да му се смучило од пловидбе; то исто би и другог, трећег и четвртог дана. Али петога дана када сви јеђаху, видећи њега где спокојно седи, рекоше му: „Што ти, човече, не једеш?“ „Немам шта“, одговори им он. Када то чуше морнари почеше распитивати један другог, ко је унео у лађу његов пртљаг. И када дознаше да то није учинио нико, јер Серапион није ништа ни имао, они га стадоше грдити, говорећи: „Како си ти ушао овамо када ниси платио? како ћеш на толиком путу издржавати себе? Чиме ћеш нам платити за издржавање?“ Он им спокојно одговори: „Ја ништа немам. Одвезите ме и избаците тамо где сте ме узели“. Они међутим не би се хтели вратити ни за стотину златника, него продужише да плове ка своме циљу. Тако Серапион остаде на лађи, и нађоше се људи који га храњаху до Рима.

Када стиже у Рим он се распитиваше ко је у том граду највећи подвижник или подвижница. Између осталих он се сrete са неким Домнином, учеником Оригеновим, човеком који је чинио чудеса. Сусревши се са њим и поучивши се од њега, јер се овај човек одликовао и врлинским животом и знањем, Серапион се распита и дознаде од њега кога још ту има од подвижника или подвижница. Дознаде тако и за једну девојку – усамљеницу, која већ годинама живи затворена у својој келији и ни с ким се за то време није видела. Дознавши где она живи, он отиде тамо и рече старици која јој је прислуживала: „Реци девственици да један монах жели по сваку цену да је види“. Старица му одговори да се она за дуги низ година није ни с ким виђала. Но он јој поново рече: „Кажи јој да је потребно да се с њом видим, јер ме Бог послао к њој“. Али старица не хтеде да чује. После чекања од три дана, он је најзад виде, и упита је: „Зашто ти седиш овде?“ Она му одговори: „Ја не седим већ путујем“. „Куда путујеш?“ упита је Серапион. „Ка Богу“, одговори му девственица. „Јеси ли жива или си умрла?“ упита је он. „Верујем у Бога да сам умрла за свет, одговори она; јер ко живи по телу – неће отићи Богу“. Када то чу, блажени Серапион јој рече: „Ако је тако, онда, да би ме уверила да си умрла за свет, учини оно што ја будем учинио“. Одговори му она: „Нареди ми оно што је могуће, и ја ћу учинити“. Он јој рече: „Мртвоме као што си ти све је могуће осим безбожности“. Затим јој рече: „Изађи и прођи међ светом“. Она му одговори: „Двадесет и пета је година како ја не изађох, и зашто сада да изађем?“ На то јој он одговори: „Ако си умрла за свет и свет за тебе, онда ти је исто изаћи или не изаћи. Хајде дакле, изађи“. И девственица изађе. А када дође до једне цркве и уђе у њу, рече јој блажени Серапион у цркви: „Ако заиста желиш да ме увериш да си умрла и да више не живиш да људима угађаш, учини оно што ћу ја учинити и тада ћу видети да си заиста умрла за свет“. А девственица рече: „Шта хоћеш да учиним?“ „Свуци са себе све своје хаљине, као ја, рече Серапион, метни их на своје раме и прођи посред града, а ја ћу без стида ићи испред тебе у истом виду“. Она му на то рече: „Ако то учиним ја ћу саблазнити многе таквом непристојношћу; и још ће рећи да сам полудела или

бесомучна“. Он јој одговори: „Шта се тебе тиче ако буду рекли да си луда или бесомучна? Ти рече да си умрла за њих; а мртвага се не тиче када га ко грди или исмева“. Тада му рече девственица: „Молим те, нареди ми да учиним макоји други подвиг, јер ја не желим да дођем до тог степена“. Онда јој бестрасни Серапион рече: „Видиш, дакле сестро, и немој више да о себи високо мислиш као да си светија од свију, и као да си умрла за овај свет. Дознала си сада да си жива за овај свет и да људима угађаш. Ја сам од тебе савршенији, и на делу доказујем да сам умро за свет, јер ово могу бестрасно и не стидећи се учинити“. – Пошто је тако поучи смиреноумљу и сломи њену гордост, блажени Серапион је остави и отиде.

Такво је житије Серапиона бестрасног и крајње убогог. Много сјајних и чудесних дела, која доприносе бестрасности, учинио је овај врлински мудрац Христов. Скончао је мирно у својој шездесетој години и погребен у Риму²⁵⁷, просветивши многе и привевши их истини. Живео је у четвртом веку.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МАКСИМА

Пун ревности за Господа Христа, свети мученик Максим виде једном где се идолопоклоници не само клањају идолима, него и друге приморавају да то чине. Од тада он се стаде молити Богу да прекрати гоњење на хришћане. И многе незнабошце он сам крсти. Једном приликом када незнабошци стадоше усрдно приносити својим боговима на жртву не само животиње него и људе, свети мученик, не подносећи такав приказ, зађе међу идолопоклонике, јавно их изобличи и њихове идоле назва обичним дрветом и каменом, јер су немоћни да и себи самима помогну. Тада га незнабошци дохватише, и најпре на силне муке ставише, па најзад камењем затрпаше. Тако сконча свети мученик, 250. године, за царовања Декија.

СПОМЕН СВЕТОГ БЛАЖЕНОГ ИСИДОРА ЈУРОДИВОГ ХРИСТА РАДИ, РОСТОВСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Блажени Исидор беше по пореклу Немац. Пошто заволе истиниту веру православну, он напусти своју кућу, скиде са себе своју одећу, и предаде се јуродивом животу, угледајући се на древне светитеље: Андреја и Симеона и друге, који угодише Богу подвигом јуродства. Овај подвиг људима изгледа лудост, али је пред свевидећим очима Божјим мудрији од људи. Правећи се дакле јуродив, сулуд, блажени Исидор напусти своју постојбину и крену у источне крајеве, примајући од безумних људи многе увреде, грдње и батине. А трпљаше цичу зимску и жегу летњу наготујући, и мучећи тело своје даноноћним трудовима. Јер он дању као јуродив хођаше, а ноћу се непрестано мољаше. И оплакујући себе он говораше себи: О Исидоре, кроз многе ти невоље ваља ући у царство небеско, јер у њега улазе они који приморавају себе.

Тешећи себе таквим речима, блажени Исидор прелажаше из града у град, док не стиже до славног и многољудног града Ростова, у коме одлучи и да живи. Сви га сматраху за лудог, сумашедшег; и многе увреде и патње задаваху слуги Христовом. А он као у туђем телу све са благодарношћу трпљаше; не враћаше зло за зло својим увредиоцима и злостављачима, него се у души својој мољаше за њих, говорећи к Богу: Господе, не прими им ово у грех! – И нико не знађаше врлински живот његов.

Затим блажени Исидор направи себи од суварака колибу непокривену, у граду на једном сухом месту усред мочвари, где сада леже његове свете мошти. И та му колиба беше молитвени храм, и затворена одаја, да га људи не би виђали за време молитве. Ходећи дакле ваздан по граду, он јуродствоваше, прављаше се луд, и трпљаше злостављања од безумника; а ноћу он улажаше у своју колибу, и стајаше на молитви од вечера до јутра, са сузама и метанијима узносећи Богу многе молитве. И чим би грануо дан, он је излазио на своје јуродство.

Понекад, изнемогао телом од великог труда, он би прилегао на улици градској, или на ђубришту, или на сметлишту, и тако се мало одморио кратким сном. А када би некад у својој колиби заспао, он је то чинио на голој земљи, јер у колиби није имао ништа осим свог многомученог тела и суварака око њега. Притом, колиба је била непокривена, те и мраз, и врућину, и снег, и кишу, све то трпљаше светитељ, седећи у својој непокривеној колиби као бестелесан. И тако он ради љубави Божје провођаше све дане живота свог. И колико он возљуби Бога, толико и Бог возљуби њега, и прослави га чудесном благодаћу својом у овом свету, пре но што ће га прославити стоструком наградом неисказаних блага у бесконачном Царству небеском. Јер се догоди овако дивно и достојно незаборава чудо:

Неки трговци беху са својом робом у лађи на мору. Но њихова лађа изненада стаде на једном месту и не могла се макнути, и таласи је груваху. Сви се на лађи престравише, и чекаху смрт. Онда одлучише да баце коцку да виде, због кога лађа стаде и таласи је угрожавају. И коцка паде на једног трговца из града Ростова, у коме живљаше свети Исидор. Они онда метнуше тог трговца на даску и пустише на пучину, и лађа ускоро крену са тог места. А онај човек на дасци, ношен таласима, бејаше у смртној опасности, не очекујући помоћ ни од кога. И гле, пред њим се изненада појави Божији угодник Исидор, идући по мору као по суву, и упита га: Познајеш ли ме, човече? А трговац, једва проговоривши, рече: О слуго Божји Исидоре, који у граду нашем живиш, не остави ме на мору, него ми помози бедноме, и избави ме од горке смрти. – Светитељ га онда узе за руку, посади га на ону даску, те му она беше као лађа, пловећи по површини воде. Управљајући даском, светитељ је потера брзо пут лађе; и кад стигоше лађу, светитељ га попе у лађу читавог, здравог и ни најмање неповређеног. Али му претходно запрети, говорећи: Никоме не казуј о мени, него причај како те Божја сила избави на мору. – А када они на лађи угледаше у својој средини читавог и здравог друга свог, кога беху бацили у море, чуђаху се, и ужасаваху се, и слављаху велика дела Божја.

А кад спасени трговац стиже у свој град Ростов, сrete на улицама градским избавитеља свог Исидора, који упражњаваше подвиг јуродства, и не могаше никоме казати за светитеља, само му се издалека клањаше. А светитељ му опет запрети, да никоме не казује шта се десило на мору. И трговац чуваше ту тајну у ћутању све док се угодник Божји Исидор не престави. А благодаћу Божјом блажени Исидор чињаше и друга чудеса, али се она не објавише: јер као што се врлинско житије његово скриваше под обличјем јуродства као под лонцем, тако се и чуда његова тајно збиваху.

Једном блажени Исидор наврати у дворац кнеза ростовског, а код кнеза беше тада епископ на ручку. Свети Исидор приђе надзорнику пића и затражи од њега да пије, као да је жедан. У ствари, блажени не беше жедан пића него спасења ближњих. Јер се човек не лишава од Господа ни за чашу студене воде коју да у име Господње. Али надзорник не само што блаженоме не даде мало пића, него га отера грдећи га. А када за ручком дође време да се кнезу и епископу служи пиће, и слуге хтедоше да напуне чаше, не нађоше пиће у судовима, јер изненада све пиће ишчезе. Слуге се уплашише и казаше кнезу. Кнез се веома зачуди, и сневесели се. А кад сазнаде да је у двор долазио јуродиви Исидор и тражио да пије па није добио, кнез се силно ожалости; и љућаше се на надзорника, јер разумеде да због његовог немилосрђа би ово чудесно наказање од Бога. И одмах посла кнез да по целом граду траже Исидора и да га умоле да дође у његов двор, али га не могаше пронаћи. А кад ручак беше при крају, и кнез непрестано жалостан и постиђен што нема пића за госте, сам дође к њима свети Исидор са просфором у руци, коју пружи епископу говорећи му као јуродствујући: Прими, Владико, ову просфору, коју овог часа примих из руке свјатјејшег митрополита у Кијеву у цркви свете Софије.

И одмах се доласком светитељевим сви судови напунише пићем, као што су и раније били пуни. И сви се томе веома удивише, и са страхом прослављаху Бога који чини дивна дела преко тајних слугу својих. А ово чудо би пред светитељеву кончину. Чудесна је реч његова коју рече о просфори, да ју је тог часа примио из руке митрополита у Кијеву. И ова реч угодника

Божјег потпуно је истинита и тачна: јер он Анђелом Божјим би однесен из Ростова у Кијев, и поново тог истог часа из Кијева у Ростов враћен. Са њим се то догодило као некада са игуманом Синајске Горе преподобним Георгијем, који за један час би однесен у Јерусалим и, причестивши се тамо Божанским Тајнама из руку свјатјејшег патријарха Петра, опет се обрете у Синају у својој келији, – као што о томе пише у Лимонару.

После тога слуга Божји Исидор се не појављиваше и не хођаше по граду, као што је имао обичај, јер се представи ка Господу у колиби својој, а о томе нико није знао. И свети Анђели однеше душу његову у небески Јерусалим. Но изненада диван мирис испуни цео град, и сви се са страхом чуђаху том необичном мирису, и међу собом говораху: Откуда долази овај мирис? Јер не знађаху да се угодник Божји већ представио. А један човек, пролазећи поред светитељеве колибе, осети како из ње излази силан мирис, па завири у колибу, и угледа светог Исидора где лежи на земљи, са рукама прекрштеним на грудима, као што треба. Овај човек, видевши да је свети Исидор већ преминуо, отрча и извести о томе народ. Онда дођоше неки богобојажљиви људи, који су познавали богоугодни живот светитељев и имали љубав к њему, и погребеше његово чесно и многонамучено тело на истом месту где се и представи. Утом дотрча и онај трговац, кога светитељ избави на мору, и са сузама грљаше гроб светитељев, и исприча свима за чудо које се с њим збило.

Потом се договорише побожни људи, те са благословом епископа подигоше над гробом блаженога цркву Вазнесења Христа Бога, који изабраника свог вазнесе од људи својих. Од гроба пак светог Исидора почеше се чудесно давати исцељења свима који му са вером прибегаваху, у славу Господа нашег Исуса Христа, са Оцем и Светим Духом слављеног вавек, амин. Свети Исидор представио се 14. маја 1484. године.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ЛЕОНТИЈА II, ПАТРИЈАРХА ЈЕРУСАЛИМСКОГ

Леонтије, преподобни и богоносни отац наш, живљаше у 12. веку. Родио се у месту Струмици, раније званој Тивериополъ, од родитеља богатих и благочестивих. На крштењу доби име Лав, и чим изучи писменост поче читати Свето Писмо и Житија Светих од чега му се у души роди жеља да постане монах. По смрти родитеља својих повуче се на једну усамљену гору, где се поче подвизавати, а онда отиде у Цариград и ступи у манастир Пресвете Богородице, звани Птелидион, и ту се замонаши. Особито је многе сузе проливао преподобни, и особито је волео чесне иконе Господа нашег и Пресвете Матере Његове.

Иако још млад, преподобни узе на себе један тежак подвиг: иђаше по улицама царског града правећи се као да није здравог ума, због чега га многи исмеваху и ружаху а често га и бијаху. Подносећи све то са великим смирењем преподобни брзо достиже до високе мере врлине тако да поче и чудесне ствари чинити: носио је жар у својим рукама или у својој мантији и кадио чесне иконе по граду а да му огањ никакве повреде није наносио. У то дође у Цариград један веома врлински архијереј из града Тиверијаде. Чим га угледа преподобни одмах отиде код њега и стаде му се подчињавати и у свему га слушати и служити му. Овај пак архијереј живљаше на једној гори изван Цариграда и око њега се окупљаше и друга духовна чеда његова. Једнога дана пошаље он овог блаженог у царски град ради неког послушања, али му нареди да се исте вечери врати да га не би снашло неко искушење у граду. Јер говораше: риба не треба дуго да остаје изван воде. Свршивши своје послушање у граду преподобни не могаше наћи лађу која би га пребацила преко мора на супротну страну од града, али да би извршио заповест свога старца он се баци у море, и о! чуда, иако му вода беше дошла до грла, он мирно иђаше по дубини морској док не дође на другу страну. Тако је Бог премудро устројио да свети младић није ишао по површини воде да се од тога не би погордио, а ипак је чудесно корачао кроз воду и без опасности

прешао на другу страну и тако извршио послушање. После неког времена епископ Тиверијадски крете на пут у своју цркву у Јерусалим и са собом поведе и овог блаженог Леонтија. На путу они свратише на острво Патмос и преподобни измоли од свог духовног оца да остане ради подвига у манастиру Светог Јована Богослова на Патмосу. Епископ му то дозволи и он остаде у том манастиру подвизавајући се свакодневно великим и тајним подвизима за које нико од братије не знађаше. Особито је имао дар суза и боголиког смирења, због чега му се ум толико просветли да је многе књиге Светих Отаца знао напамет. Видећи његове врлине игуман га замонаши у велику и анђеоску схиму и удостоји га свете тајне свештенства. Због великог свога смирења и многих тајни и богоугодних подвига он би удостојен виђења Светог Апостола и Еванђелиста Јована, а по смрти игумановој братија њега изабраше за игумана Апостоловог манастира.

Када се његова врлина толико прочу да за њега дознаде и благочестиви цар Манојло Комнен (1143–1180. г.), по жељи царевој и многих архијереја он би изабран за патријарха јерусалимског. Као патријарх јерусалимски проведе неко време боравећи у метосима патријаршије јерусалимске и Светога Гроба на острву Кипру, а онда пређе најпре у град Акре (Ака) на палестинској обали (јер му Латини, који владаху тада у Јерусалиму, не дозвољаваху одмах да тамо дође), а затим и у сам Јерусалим. Латини пак, који владаху Јерусалимом, не дозволише овом светом православном патријарху да врши света богослужења на Гробу Господњем и у храму Васкрсења Христовог, и штавише спремаху му потајно убиство, тако да по жељи и цара Манојла, који за ово беше чуо, светитељ се врати у Цариград. У Цариграду он поживе још неколико година и после многих дивних и спасоносних чуда, која Господ учини по молитвама верног и доброг слуге Свога, светитељ се престави у миру око године 1190., и његове свете мошти бише положене у храм Светог Архангела Михаила.

Тако би прибројан праведник Праведницима, преподобни Преподобнима, добровољни мученик Мученицима, архијереј Светитељима. А његове безбројне подвиге и многобројна чуда,

опширније изложена, може свако наћи у књизи званој „Неон Еклогион“, у коју је Св. Никодим Светогорац унео и житије овога светог које у своје време написа цариградски монах Теодосије.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА МАРКА КРИЋАНИНА

Рођен на Криту, Марко још као мало дете би узет од Турака и на силу потурчен. Но Марко непрестано тражаше згодну прилику да побегне или да мучеништвом исповеди своју љубав према Господу Христу. И једнога дана он побеже из Смирне у Цариград, и оде многуученом и пуном врлина учитељу Мелетију Сириги. Њему Марко исповеди сву душу своју, и откри му како силно жели да пострада за Господа Христа. Мелетије му даде многе савете, одушеви га за мучеништво, и учврсти га својим молитвама. Марко се онда врати у Смирну, и тамо пред свима изјави смело и неустрашиво да је Христос једини истинити Бог, а да је вера агарјанска лажна и ништавна, као и њен пророк. Слушајући то, и видећи да је Марко опет постао хришћанин, Агарјани се запалише силним гњевом, дохватише Марка и бијући са одведоше код градског судије. И тужаху га судији говорећи: Овај беше Турчин, а сада је постао хришћанин, и вређа веру нашу и пророка нашег. – Судија упита Марка: Јеси ли хришћанин или Турчин? – Марко одговори: Бејах хришћанин, и опет сам сада хришћанин; Христа мог обожавам, и њему се клањам, и исповедам да је Он једини истинити Бог. А вашу веру одричем и презирем.

Овај одговор страховито разјари судију, и он нареди те Марка најпре немилосрдно бише, па га онда у тамницу вргоше. Ту га много мучише, и на тешке муке стављаше, а Марко, крепљен благодаћу Божјом, биваше све јачи. И мучитељи се уморише мучећи га; а блажени мученик свако мучење доживљаваше као радост, и свим срцем жуђаше за смрћу, еда би што пре уживао вечна блага. Најзад када мучитељи увидеше да га не могу приморати да се одрекне своје вере, они га опет одведоше пред судију. Судија му много и много придиковаше, па му и страховито пређаше, али храбри мученик све то ниушта не рачунаше. И само ово говораше: Чините што хоћете! Макар ме на безброј мука стављали, макар ме и на безброј смрти предали, ја се нећу одрећи мог преслатког Господа Исуса. Та

немојте губити време! хајде, остварујте своје жеље, да бисте видели колику снагу мој Христос даје онима који страдају за име Његово.

Видећи да је мученик непоколебљиве душе, судија нареди да га одведу на губилиште. Тамо блажени мученик преклони главу своју, и мачем му би дат блажени завршетак²⁵⁸. И блажена душа његова узиђе на небо овенчана. А часне мошти његове хришћани једва откупише за силне новце, и положише их у цркви Свете Фотине. И Господ их учини извором чудеса за све који им са вером прибегавају. За све то нека је слава Христу Богу и част и поклоњење кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА ЈОВАНА БУГАРСКОГ, ЗЛАТАРА

Родом беше овај свети новомученик Христов из бугарског града Сумне и зваше се Рајко. Беше по занимању златар. По изгледу и лику беше веома леп, а беше украшен и свим врлинама, особито чедношћу.

У граду Сумни наспрам његове златарске радње живљаше једна турска породица која је имала једну неудату девојку. Ова девојка заљуби се у Јована и горећи од пожуде настојаше да га привуче себи и наведе на грех. Једнога дана она га позва пред њену кућу претварајући се да хоће тобож да јој он узме меру на руци да би јој направио прстен. Када Јован дође, она га нападе и настојаше да га увуче у кућу, но целомудрени јуноша, коме тада беше тек осамнаест година, отрже се од Туркиње, као некада свети Јосиф од Египћанке, и побеже. Видећи да није успела у своме подмуклом плану и пожуди, Туркиња одмах нападе дреку оптужујући блаженог Јована како ју је он тобоже напао смишљајући зло против ње. Родитељи девојчини и други Турци одмах ухватише блаженога и приведоше га турском судији. Судија тада донесе одлуку да Јован мора постати Турчин и узети ову Туркињу за жену, иначе ће морати умрети. Мученик на то одговори да више воли примити смрт неголи се одрећи Христа. „Хришћанин сам, говораше он, и Хришћанин хоћу да умрем“.

Како је одлука турског тиранина буквално гласила тако да Јован има бити бијен све док од батина не издахне, то Турци навале на њега и почну га страховито ударати. Тукли су га до крви, вешали га и спуштали, затварали у тамницу и сутрадан опет настављали са мучењима, или са повременим улагивањима и обећањима, но све је то било безуспешно и узалудно. На све то свети Мученик је храбро и непоколебљиво понављао: „Хришћанин сам, и не турчим се“. Онда га Турци ставише на точак и почеше да га окрећу, бијући га притом са свих страна и отсецајући му парчиће мяса. Затим му распорише стомак изнад пупка и дераху му кајише коже и мяса све до грла.

С других пак страна паљаху му тело са запаљеним свећама. Но сила Божја у немоћи људској се показиваше и Мученикова се вера од тога још већма разгореваше. У свим овим натприродним мукама осамнаестогодишњи Јован говораше овако Турцима: „У Христа верујем и Хришћанин сам. Како онда да се потурчим?“

Најзад турски муфтија издаде целатима заповест те мученику отсекоше главу, а блажени подвижник и мученик тога часа се сједини са својом духовном и бесмртном Главом – Христом, за Кога толика мучења подносе и са Којим сада заједно живи и царује. Пострада свети новомученик Јован 14. маја 1802. године. Не зна се шта је било са његовим светим мученичким телом. Његово пак страдање записа преподобни Никифор Хијоски и објави га у „Новом Лимонарију“.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ТЕРАПОНТА²⁵⁹

Монах и подвижник, дошао из Палестине на Кипар. Пострадао са познатих 300. мученика, званих Аламана, на Кипру, незнано тачно када. Према кипарским мартиролозима са њима је био и још један преподобномученик Терапонт.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА АЛЕКСАНДРА, ВАРВАРА И АКОЛУТА

Ову свету тројицу мученика Света Тројица достојно увенча венцима вечне славе. Њихов спомен врши се у храму Свете Ирине покрај мора.

15. Maj

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАХОМИЈА ВЕЛИКОГ

Преподобни Пахомије родио се у Горњем Египту – у Тиваиди, у околини града Есне, око 290. године. Родио се од родитеља ревносних незнабожаца, као крин од трња. Господ Христос га још као дете предначи за своју свету службу. Јер још као малом детету родитељи дадоше Пахомију да окуси од идолских жртава; али он окусивши, одмах поврати то као душегубни отров: његова детиња утроба није могла да држи у себи део демонске жртве, пошто је у души његовој имао живети Бог. А кад Пахомије поодрасте, родитељи га одведоше у један идолопоклонички храм поред реке Нила. У идолу тога храма живљаше демон који људима даваше одговоре на питања, те се људи вараху, мислећи да им то одговара идол – бог њихов. Када Пахомије дође тамо, демон умуче, и идол постаде нем. Идолски жрец се чуђаше што бог њихов онеме, па му стаде приносити многе жртве, да би га умиловио да проговори. Али идол не могаше да проговори. Најзад демон откри тајну жрецу: да због Пахомијевог присуства не може да даје одговоре људима. Погледавши на Пахомија, жрец громко повика: Што сте довели овамо непријатеља наших богова? Избаците га одмах одавде! – Због тога се родитељи Пахомијеви веома ожалостише, и у чуду се питаху: Шта ће бити од овог детета? Оно ни од жртава не може ништа да окуси, одмах повраћа све. – И не знајући шта да раде, они умукоше. Затим дадоше Пахомија у школу, да изучи египатске књиге и стару философију.

Када Пахомије напуни двадесет година, цар Константин Велики (305–337. г.) скупљаше војску против Максенција тиранина. Том приликом дођоше у Египат царски чиновници, који нешто милом нешто силом узеше у војску врло много младића; међу њима беше и Пахомије. Ове младиће потоварише у лађу и кренуше. Успут пристаде лађа у хришћански град Есне, у Тиваиди. Ту Пахомија и његове другове држаху под стражом. Житељи овога града, видећи како строго држе ове младиће сажалише се на њих, па им по свом

хришћанском обичају гостољубља донесоше изобилно хране и пића, и утешише их у њиховој тузи. Видећи толику љубав ових грађана према њима, Пахомије се дивљаше. И стаде се распитивати, ко су ти људи који показују толику бригу око њих, иако их не знају. И сазнаде од својих сапутника да су то хришћани, да су они милостиви према свима, а особито према странцима. И распитиваше се Пахомије, шта су то хришћани и шта значи то име, јер он до тада не беше чуо ни за Христа ни за хришћане. И казаше му ово: хришћани су побожни људи, верују у једног Бога који живи на небу, Творца свега и Сведржитеља, и у јединородног Сина Његовог Исуса Христа, и у Духа Светога; хришћани су добродушни и милосрдни, чине добро свима, и забадава дају све потребитима, очекујући награду једино од Бога.

Слушајући то, млади Пахомије се дивљаше хришћанској вери, и стаде му се срце загревати страхом Божјим и душа радовати што чу за име Христово. И издвојивши се мало од своје дружине, он пружи руке своје к небу и рече: Господе Боже хришћански, који си створио небо и земљу, ако погледаш на ништавност моју, и подариш ми познање о Твоме Божанству, и избавиш ме од ове невоље, ја ћу Ти служити у све дане живота свог, и живећу по заповестима Твојим.

Помоливши се тако, Пахомије одлучи да у уму стално има незаборавно сећање на јединог истинитог Бога, кога хришћани почитују. И пошто отплови одатле са осталим војницима, он ревносно чуваше себе од сваког небогоугодног дела. А када се појављиваху телесне саблазни, или неке друге световне жеље, он се одлучно одвраћаше од њих, имајући на уму своју молитву, у којој обећа Богу истиноме богоугодни живот. И просвети му се ум божанском благодаћу. А веома љубљаше још од раног узраста чедност тела, и усрдно се труђаше да је очува непорочном.

У то време цар Константин вером у Христа однесе победу над својим непријатељима, и издаде наређење да се распусти војска. Заједно са другима и Пахомије би пуштен из војске, и врати се у своју постојбину. Али одмах хитно пође у Горњу Тиваиду, и заустави се у селу, званом Хиновоск. Ту оде у

хришћанску цркву, и замоли да буде крштен. Пошто би оглашен и светој вери научен, он прими свето крштење и удостоји се причешћа Божанским Тајнама. После тога, идуће ноћи он виде у сну како роса сиђе с неба, напуни му десну руку, на згуснувши се постаде као мед, и он чу глас с неба који му говораше: О Пахомије, разумеј што видиш: јер је ово знамење благодати која ти се даје од Христа Бога.

Од овог виђења блажени Пахомије би још више рањен љубављу Божјом, силно умилењехвати му душу, и жеља за монашким животом постаде неодољива. Чувши за неког отшелника²⁶⁰ Паламона који живљаше у пустом, усамљеном месту, он оде к њему. И кад стиже до његове келије, он закуца на врата. Старац погледа кроз оканце и упита: Шта хоћеш и кога тражиш? Пахомије му одговори: Бог ме посла к теби да ме начиниш монахом. Старац му на то рече: Не можеш ти бити монах, јер монаштво није лака ствар. Многи су долазили овамо, али нису могли издржати монашки подвиг, па се вратише натраг. Пахомије му одговори: Нису сви људи исте нарави. Ти само мене прими, па ће ти само време показати да ли ја могу поднети тешкоће монашког живота. Старац му одврати: Рекох ти да ти то не можеш поднети. Иди на неко друго место, пробај себе дуготрајним пошћењем, па онда дођи к мени, и ја ћу те примити. Јер ја овде живим сурово, и благодаћу Христовом крепљен, ништа друго не једем осим хлеба и соли; уље и вино никад не узимам у уста; у молитви и у изучавању Светог Писма проводим без сна до поноћи, а много пута и по сву ноћ.

Ово говораше старац не што се гордио својим уздржањем, већ што је тиме хтео да заплаши младића-световњака, и да га отера од себе. Али Пахомије, слушајући овакве речи од старца, још се већма распаљиваше жељом за такав живот по Христу, и говораше старцу: Верујем Богу, да ће ми твојим светим молитвама дати силу и трпљење, и упутити ме преко тебе на тај сурови живот.

Тада преподобни Паламон, видећи његово усрђе к Богу и прозревши у њему Божји призив, отвори му врата, и прими га, и обуче у монашки лик. И живљаху обојица заједно у пошћењу и молитвама, и труђаху се у рукодељу. А рукодеље се њихово

састојало у овоме: прести вуну и ткати вреће. И то радити не ради неке добити, него да би од труда руку својих хранили ниште. А када су стајали на свуноћним молитвама, старац чим би приметио да ученик дрема, одмах га је изводио из келије напоље, па су котарице пунили песком, носили песак на друго место, и просипали. Тако они мораху тело своје одгонећи од себе сан, да би дух био бодар у молитви. И говораше старац ученику: Трезни себе, чедо, и бди, да те кушач не би искушао, јер би онда био узалуд труд наш.

Видећи да је блажени Пахомије послушан у свему, и уздржљив, и у свима подвижничким подвизима вредан, и да напредује из једне врлинске силе у другу, преподобни Паламон се радоваше духом и слављаше Бога. А када наступи пресветли празник светог Васкрсења Христовог, старац рече ученику: Пошто је овај дан велики Празник, и радост и славље за све хришћане због Васкрсења Христовог, то спреми и за нас, брате, обед, да се веселимо једући у славу Божју. – Пахомије одмах усрдно поступи по наређењу: узе мало уља, нали у со, и постави на трпезу. Када старац приђе трпези и угледа уље у соли, удари се по челу и са сузама рече: Господ мој би распет, и поруган, и бијен, а ја да једем уље? – И не седе за трпезу док со са уљем не би уклоњена и друга донесена.

Једног дана дође к њима неки брат, па видевши наложену ватру рече Паламону и Пахомију: Који од вас има веру, нека стане на овај жар, и нека стоји на њему док прочита Молитву Господњу (= Оче наш). А преподобни Паламон, видевши гордоумље овога брата, запрети му говорећи: Брате, престани са гордом уображеношћу својом и не захтевај непотребна дела, јер си у прелести. Али овај се још већма узохоли, па својеволјно стаде на жар, и стајаше на њему читајући Молитву Господњу, и остаде неопален. Јер, по Божјем попуштењу, ђаво који у гордељивцима дела, штићаше овога да га огањ не опали. Сишавши са жара неповређен, он се још више горђаше због своје светости. И одлазећи од њих, он их с потсмехом упита: Где је вера ваша?

И када тај исти гордељиви брат сећаше у својој келији, која није била много далеко од Паламонове, ђаво, видећи да је он

потпуно прелашћен гордоумљем, претвори се у лепу жену, раскошно обучену и украшену, па дође к његовој келији и куцну на врата. Он отвори, и видевши жену упита је што је дошла. А ђаво у облику жене одговори му: Кредитори ме гоне због дугова, па пошто нисам у стању да им дугове вратим, ја бежим од њих, бојећи се да им не паднем шака и они ми учине неко зло. Стога те молим, оче, прими ме сада у своју келију, да се сакријем од гонилаца, јер ме Бог упуту к теби да бих се сачувала од њих. – А он, пошто због одебљаности ума свог не могаше правилно расудити и разумети вражје лукавство, прими жену у своју келију. Тада му ђаво убаци у душу блудне помисли и распали га телесном похотом. И гордељиви монах, побеђен прљавим помислом, пристаде у срцу свом на грех. И када приђе жени са жељом да своју страст задовољи, ђаво га дохвати и тресну о земљу, па ишчезе. А он лежахше дуго на земљи као мртав, нем и безгласан.

После неколико дана дошавши к себи, и увидевши своје безумље, овај монах оде к светом Паламону, па му плачући рече: Знај, оче, сам сам ја крив својој пропасти, пошто те нисам послушао. Молим дакле твоје преподобије, светим молитвама својим помози мени кукавцу, да ме ђаво не би потпуно упропастио.

Док монах тако говораше са сузама, а преподобни оци Паламон и Пахомије од сажалења плакаху због њега, изненада монах полуде, овлада ђаво њиме, и он јурну из келије, и трчаше по гори и пустињи гоњен ђаволом. И дојуривши у град Панос, он се баци у купатилску пећ, и изгоре у њој. – Видећи то, и слушајући о томе, блажени Пахомије будно чуваше срце своје од гордељивих помисли, и живот свој вођаше смиреноумљем и кротошћу, имајући на уму речи Господа који каже: Научите се од мене, јер сам ја кротак и смирен срцем (Мт. 11, 29).

Гора и пустиња у којој живљаху преподобни оци Паламон и Пахомије беше пуна трња. Одлазећи бос да скупља дрва, Пахомије је изранављивао своје ноге по трњу и искрвављивао своје руке трњем. И то је с радошћу трпео, сећајући се клинаца, којима свете руке и ноге Господње беху приковане за крст. А волео је Пахомије да се сам у самоћи моли, зато је често

далеко одлазио од келије у пустињу, и са рукама уздигнутим к небу дуго се молио Богу. Када се једном тако удаљи не мало од келије и приближи месту званом Тавенисиот, он у време молитве своје чу глас с неба који му говораше: Пахомије, остани ту, и сагради манастир на том месту, јер ће к теби доћи многи који желе да се спасу. Ти ћеш их упућивати на врлински у монаштву живот по обрасцу и уставу који ћу ти послати одмах.

Док се блажени Пахомије чуђаше оваквим божанским речима, пред њега стаде Анђео у обличју великога чина савршених монаха (то је света схима), и даде му у руке таблицу, на којој беху написани устав и правила за монашки подвижнички живот. Пахомије се онда с радошћу врати к својој преподобној старци, и исприча му све што виде и чу. А старац, чврсто верујући да је то Божје дело и уредба, прослави доброту Господњу, која пронађе за људе такав начин спасења. Блажени пак Пахомије замоли преподобног Паламона да пође с њим и види оно место, на коме он чу глас Божји и Анђео му се јави. Не желећи да ожалости свог ученика, кога сматраше као свог присног сина у Богу, старац оде с њим тамо, и начинивши на том месту малу келију они се радоваху због Божјег похођења. Затим, после неког времена, рече старац Пахомију: Чедо, пошто видим даровану ти од Бога благодат, те ћеш на овом месту бити наставник многима, то ти остани овде, а ја ћу се вратити у своју келију. Али заветујмо се, да се не растајемо заувек него да посећујемо један другог док смо у животу.

И тако, сваки живљаше у својој келији. Блажени Пахомије долажаше често к преподобном Паламону, посећујући га, и примајући од њега благослов и очинске поуке. Али не потраја дуго и свети Паламон се смртно разболе од великог уздржања: јер он понекад узимаше по мало хлеба не пијући воде уопште, а понекад узимаше по мало воде не једући хлеба уопште. Братија која га посећиваху, мољаху га и саветоваху да у болести попусти мало телу својој и узме мало од јела и пића, да не би потпуно изнемогао. А он им одговараше: Када свети Мученици Христови ради Бога у кога вероваху до краја јуначки претрпеше: једни – касапљење тела, други – отсецање главе, трећи – сагоревање у огњу, како онда ја да упропастићу моје мало

трпљење, које одлучих носити ради Христа? – И тако, истински подвижник и уздржљивац и за време болести тела не изневери своје подвижништво, него га одржа до краја. И сконча на рукама возљубљеног ученика и духовног сина свог Пахомија блаженог, и пређе к наслеђивању вечним добрима, припремљеним му од Христа Господа. Чесно тело свога духовног оца преподобни Пахомије погребе како доликује, па се врати у Тавенисиот у своју келију, и живљаше по Богу.

После извесног времена дође к преподобном Пахомију његов старији брат по телу Јован, који га је дуго тражио. Јер откако прими свето крштење, Пахомије се не врати кући својој к родитељима и сродницима својим, већ одмах оде у пустињу. И тражаше га свуда брат његов, Јован, пошто и сам прими свету веру и крсти се. Када се браћа сретеше, обрадоваше се и изгрлише. И остаде Јован да заједно живи са Пахомијем, угледајући се на његов живот. И живљаху обојица поучавајући се дан и ноћ у закону Господњем, а за земаљско се не брињаху. Оно што зарађиваху трудом руку својих, то раздаваху невољнима, не бринући се за сутра. Они тело своје умртвљаваху пошћењем, бдењем и другим разним мукама, тешећи се надом на васкрсење и на блаженство у Царству небеском. Читајући житија светих и разматрајући њихове подвиге, они се стараху да их и сами упражњавају.

Затим преподобни Пахомије, опоменувши се Божјег обећања да ће се око њега окупити много братије ради спасења, поче заједно са братом градити келије. Пахомије је желео да манастир буде што просторнији, а Јован је више нагињао безмолвију, молитвеном тиховању и тескоби, па је желео да манастирско двориште буде што мање. Озловољен, Јован рече Пахомију: Престани са тим проширивањем, јер је то непотребно. – Чувши то од брата, Пахомије се разгневи на њега што га неоправдано ружи. Али, будући кротак, он му ништа не одговори, поштујући га као старијег брата. А кад се спусти ноћ, Пахомије се затвори у својој келији, и стаде плакати и у молитви се исповедати Богу говорећи: Тешко мени, јер још има у мени телесног мудровања, и ја још по телу ходим! После толиког духовног вежбања мноме овлађује гнев. Господе, смилуј се на

мене, да не бих пропао; јер ако ме Ти не учврстиш благодаћу Твојом, и враг нађе у мени нешто од својих дела, он ће ме онда заробити себи као нарушиоца закона Твојих. Јер је писано: Који сав закон одржи а сагреши у једноме, крив је за све (Јак.2:10). Верујем, Господе, да ће ми велика доброта Твоја помоћи, те ћу се научити да ходим путем светих угодника Твојих, сежући се за оним што је напред, а заборављајући оно што је остраг. Јер помагани благодаћу Твојом, светитељи су Твоји од памтивека посрамљивали врага, те се веома прославише. А ја, Господе, како ћу научити оне, које си обећао призвати монашком животу преко мене, ако најпре сам не победим своје страсти које телом војују на душу моју, и ако не одржим закон Твој беспрекорно. Но верујем, Господе, ако ми Ти укажеш помоћ, ја ћу учинити оно што је угодно пред очима Твојим, и Ти ћеш ми опростити све грехе моје.

Вапијући тако к Богу, блажени проведе сву ноћ у молитви са сузама, знојећи се, и под ногама његовим направи се од силног зноја као блато. Јер он имађаше обичај: на молитви је стајао са раширеним рукама нагоре, и никако их није спуштао ни савијао све до завршетка молитве, те је тако стајао као да виси на крсту. На тај начин утврђујући тело своје, и узносећи к богومислију душу своју, он се знојио веома.

Не прође много времена, брат се његов Јован престави ка Господу, и Пахомије га погребе по обичају са псалмима и песмама. Сам се пак стараше сваки дан да буде бољи, и слободнији од насрћућих помисли, увек се поучавајући страху Божјем и имајући у уму сећање на смрт, на Страшни суд и на вечне муке, а телом се трудећи око изграђивања манастира. Видећи то, демони га стадоше отворено нападати, шкргућући зубима на њега и приређујући му многа искушења. А он, наоружан штитом вере и молитве, одбијаше вражје нападе, имајући псалмопјеније свагда у устима. Када пак стајаше на молитви, демони се много пута упињаху да му прекину молитву; а када преклањаше колена, они му показиваху испред њега дубоку јаму и воду која хучи, еда би се уплашио и не преклањао колена за молитву. Али светитељ не обраћаше пажњу на демонска привиђења, и не престајаше од свог

коленипоклоњења. Некад када је путовао, окружаваху га демони, идући за њим и испред њега као испред неког кнеза, и говораху међу собом: Иде господин Пахомије! начините места слуги Божјем! – А светитељ се ругаше њиховим утварама, и сматраше их као псе који лају.

Када преподобни Пахомије стајаше једном на поноћном молитвеном правилу у келији својој, огромно мноштво демона наиђоше са хуком и великом виком, и стадоше подривати келију његову и трести земљу, желећи да зграду сруше из темеља и да Пахомија убију. А он поче певати: Бог нам је уточиште и сила, помоћник који нам се у невољама брзо налази. Зато се нећемо уплашити када се усколеба земља (Пс. 45, 1–2). И одмах ишчезоше демони као дим, и настаде тишина и спокојство. Но они се као бестидни пси опет враћаху. Тако једном, кад светитељ после молитве седе и прихвати се рукодеља, ђаво се претвори у огромног петла, и кукурикаше силно пред њим, и на лице му насрташе. Светитељ дуну на њега и прекрсти се, и тако га отера од себе. Опет, једном другом приликом, сабраше се многи демони, завезаше један храстов лист дебелим и дугачким конопцем, па га као неки тежак камен стадоше тобож са муком и стењањем вући, громко довикујући једни другима: вуците! вуците! А то чињаху, желећи да насмеју слугу Божјег. Али светитељ све то мноштво демона прогна молитвом.

Много пута када је светитељ седео и јео, демони, претворивши се у лепе жене, седели би поред њега и с једне и с друге стране, и прихватили се постављене хране. Тада је светитељ затварао своје телесне очи, а духовне очи узносио ка Христу Богу, и демонска су привиђења бежала од њега. Уопште, демони не могаху ништа преподобном Пахомију, јер са њим беше благодат Господа који говори угодницима својим: Не бојте се, ја сам с вама до свршетка века (ср. Јн. 14. 16; Мт. 28, 20). Но једном приликом, по попуштењу Божјем, он доживе од демона велико злостављање: цео дан од јутра до мрака демони га тукоше, те беше као мученик сав изранављен; али он не малакса, нити посумња у помоћ Божју, јер беше сигуран да Господ не оставља слуге своје у напастима. Утом му дође у посету неки стари инок Аполон. Преподобни Пахомије му

исприча какве му све напасти и невоље наносе демони. Старац Аполон му на то рече: Буди храбар и буди јунак, слуго Господњи! Зна ђаво, када би савладао тебе, који си нам свима на корист и на кога се сви угледамо, онда би нас слабе он лако заробио себи. То је разлог што се он нарочито окомио на тебе. Но ти, оче, имајући помоћ Божју, не клони духом, не малаксавај у подвигу, него све јуначки трпи, да не би, побеђен унијем, давао Богу одговор и за нас, давши нам пример малодушности.

Чувши ове речи, Пахомије се веома оснажи против невидљивих непријатеља, и слављаше Бога што му посла таквог брата, који га утеши у његовој невољи и потстаче на велики подвиг. И Пахомије моли монаха Аполона да га често посећује и крепи корисним поукама. А кад једном тај блажени старац Аполон дође к преподобном Пахомију, разболе се код њега, и после неколико дана пређе ка Господу. И би погребен Пахомијевим рукама.

Преподобни Пахомије имађаше к Богу толику слободу и тако велику веру, да је много пута наступао на змије и на скорпије, и остајао неповређен. Често пута је он наређивао крокодилима да га пренесу на другу страну реке; и крокодили су слушали његово наређење и брзо преносили на себи преко реке угодника Божјег. Благодаревши Богу што га чува неповређена од свих вражијих напасти, он се мољаше Њему говорећи: Благословен си, Господе, што ниси презрео ништавност моју, и што ниси допустио да немоћ моја буде прелашћена од врага, него си ме сам укрепио, и сада ме окрепљујеш. Видевши незнање моје, Ти ме сам упућујеш и научаваш светој вољи Твојој, јер сам ја бедан и неразуман, а Ти си ме уразумио у страху Твом.

Видевши опет непрестане нападе демонске, свети Пахомије, као храбар и савршен подвижник, мољаше Бога да одузме сан од њега, како би помоћју Његовом могао, не спавајући ни ноћу ни дању, победити противнике, по писаноме: Нећу се вратити док их не истребим; оборићу их, и неће моћи устати; пашће пред ногама мојим, јер си ме Ти опасао снагом за бој (Пс. 17, 38–39). – И би му даровано оно што је молио од Бога, те невидљиве духове виђаше као видљиве и далеко их прогоњаше духовним оружјем молитве. А свагдашња молитва преподобнога

беше о томе: да се на њему извршује воља Господња, и да се ниједна помисао на световне бриге не прилепи за њега.

После извесног времена, када преподобни Пахомије стајаше у поноћи на молитви, јави му се Анђео Господњи као и први пут, и рече: Пахомије! А он одговори: Шта је, Господе мој? Анђео му рече: Ово је воља Господња: да служиш Њему и да људски род приводиш к Њему. – Рекавши то трипут, Анђео Господњи отиде од Њега. Заблагодаривши Богу за ово, и што је овим добио потврду и првог виђења, Пахомије стаде примати оне који му долажаху са жељом да служе Богу. И после дугог искушеништва он им даваше иночки чин. А он им беше образац подвижништва и смиреног трудољубивог живљења, сам служећи осталој братији: јер он трпезу спремаше; он и градине обрађиваше, копајући и садећи и водом заливајући поврће; он и болнима служаше и дању и ноћу; он сам беше и вратар, и све најцрње послове и послушања у манастиру он својим рукама обављаше. И саветоваше све да буду верни своме монашком позиву, и да изучавају псалме и друге божанствене књиге, нарочито свето Еванђеље, васпитавајући се на њима. А братија који први дођоше к њему зваху се: Псентаисис, Сурос и Псој. Говорећи им стално речи Божје, преподобни даваше много духовне користи душама њиховим. А они, посматрајући његово свето равноангелно живљење, дивљаху се и говораху међу собом: ми смо се варали, сматрајући да се светитељи рађају а не постају по својој слободној вољи, и држећи да грешници, обративши се к Богу, не могу постати светитељи. Ето, видимо доброту Божју на овом нашем светом оцу, јер се он роди од нечестивих незнабожних родитеља, а достиже на толику висину побожности и богоугодништва, да све заповести Божје лако извршује, и јесте свет. То јасно показује да и ми, ако хоћемо, можемо следовати њему, као што и он последова светима који су пре њега били. Стога, умримо са њим, да бисмо и оживели са њим, јер нас он право води к вечном животу.

И приступивши светом Пахомију, они му рекоше: Зашто се, оче, у пословима манастирским толико сам трудиш? Нареди нам, па ћемо их ми сами свршавати. Светитељ им одговори: Јарам благи који метнух на себе, нећу да скинем. Христос нас

састави да се заједнички трудимо спасења ради. Нека Он и мене и вас учврсти у трпљењу и у трудовима! А када Господ наш буде много њих привео овде, онда ће бити оних који ће ми помагати у манастирским пословима. – И написа им преподобни Пахомије правила о молитви, о ручним пословима, о сну, о бдењу, о храни, о оделу, и о целокупном манастирском поретку и монашком животу, као што би научен од Анђела када му се беше јавио.

По вољи Бога, који све зове к спасењу, к преподобном Пахомију стекоше се и многа друга братија. Међу њима беху: Пекусије, Корнилије, Павле, Пахомије, Јован, Теодор и други, који беху чули о узвишеном животу преподобног Пахомија, о душеспасоносном учењу праве вере и о узорном поретку манастирском. И за кратко време број братије порасте преко стотине.

О празничним данима, када је требало да се сва братија причесте пречистим, бесмртним, животворним и божанским Тајнама Христовим, преподобни Пахомије позиваше једног презвитера из оближњих сеоских цркава, који је у манастиру служио божанску службу и све их причешћивао Телом и Крвљу Христовом. Смиреномудри наставник није хтео да ниједног од својих ученика удостојава презвитерског чина, и говорио је: Веома је корисно за монахе да не ишту части и старешинства, нарочито за оне монахе који живе у општежићу, да не би због тога настале међу братијом зависти, неслоге и свађе. Јер као што мала искра, павши на гумно, ако се брзо не угаси, сажеже цело гумно и за један час уништи што се с муком целе године радило, тако и помисао властољубља и жељење свештеничког чина, павши у душу монаха, ако се брзо не избаци, све његове многогодишње трудове и духовне плодове претвара у ништа пред Богом.

Тако говораше преподобни Пахомије, учећи братију смирености. А када би у његов манастир дошао који свештеноиннок, изјављујући да жели да живи с њима, он га је љубазно примао и почитовао као оца. А овај опет, посматрајући смиреномудро житије преподобнога и остале братије, стараше се да подражава њихову смиреност и подвижничке трудове.

Свети Пахомије бејаше према свима милостив и веома братољубив; са самилосном љубављу се стараше о старима и немоћнима телом, а умејаше и младе збрињавати водећи велику бригу о њиховој души. А пошто се број братије свакодневно умножаваше, преподобни одабра неке од њих да помоћју Божјом управљају и упућују друге на врлину и постави их над другим братијама, које беше поделио у много манастира. Сам пак као отац надгледајући сва чеда своја, и о свима се бринући, свакоме према његовим моћима одређиваше потребно послушање и служење у пословима, молитвено правило и правило о подвизивању. И велики напредак биваше братији од богомудрог наставника, Пахомија преподобног.

После много година, сестра Пахомијева по телу, чувши за њега, дође у његов манастир, желећи да види брата свога, јер и она већ беше примила хришћанску веру. А он, сазнавши за њен долазак, посла к њој вратара са оваквом поруком: Ето, чула си за мене да сам жив; стога иди одавде, и не жали што ме ниси видела, нити ја тебе. Ако пак желиш да се угледаш на моје живљење, да бисмо заједно обрели милост пред Господом, онда ће ти моја браћа саградити одвојену келију за безмолствовање, за молитвено тиховање, да би ти, одрекавши се света, добро угодила Богу. Јер нема бољег ободрења на земљи него – чинити добро и угађати Богу. А Господ је моћан да преко тебе спасе и друге девојке и жене, које би довео к теби да живе с тобом, и тако ћеш имати двоструку (награду од Њега: једну – за свој врлински живот, а другу – што си њих упутила у такав живот. Чувши то, по срцу светитељеве сестре разли се умилење и она с љубављу усвоји корисни савет свога брата, и плачући мољаше да буде упућена на спасење. Блажени Пахомије прослави Бога за овако усрђе њено, и нареди побожној братији да јој подаље од манастира, с оне стране реке, подигну келију и саграде мали манастир. И он је обуче у иночко обличје. А када се око ње окупише друге девојке и жене, он им даде правила монашког живота, и манастир тај повери човеку духовном, старом и светом, коме беше име Петар. Петар их често посећиваше и збрињаваше у свему.

Преподобни отац наш Пахомије доби од Бога дар чудотворства: благодаћу Христовом стаде исцељивати болести и изгонити ђаволе. Блиски пријатељ преподобноме беше неки стари презвитер Дионисије, старешина тинтириске цркве. Он често посећиваше преподобног Пахомија, а и Пахомије одлажаше к њему, јер га веома љубљаше, пошто Дионисије беше један од оних који у време бившег гоњења страдаше као исповедници имена Христовог. Једна угледна жена у граду Тинтири, која много година паћаше од течења крви, чу за велику светост преподобног Пахомија, и жељаше да га види, јер вероваше да ће је његове свете молитве исцелити од недуга. А дознаде и то, да преподобни не разговара са женама, нити жене улазе у његову обитељ. Та жена знађаше и то да су презвитер Дионисије и преподобни Пахомије у великом пријатељству и да посећују један другог, па замоли Дионисија да позове к себи у град преподобног Пахомија. Дионисије се одазва њеној молби, и позва преподобнога у град. И кад преподобни Пахомије и презвитер Дионисије улажаху у свету цркву, крвоточива жена се састраг дотаче хаљине преподобног Пахомија, као што се некада еванђелска крвоточива жена дотаче хаљине Христове, и одмах престаде течење крви њене, и она оздрави. И павши лицем на земљу, она велегласно прослављаше Бога, и похвалама величаше његовог угодника – светог Пахомија. А преподобни Пахомије, схвативши Дионисијеву намеру, благослови жену, и после љубазног разговора са духовним пријатељем врати се у свој манастир.

Потом дође у манастир неки човек из далека, молећи преподобног да му исцели кћер која је патила од духа нечистог. А преподобни нареди вратару да томе човеку каже ово: Немамо обичај да разговарамо са женама, него нам пошљи неку хаљину твоје ћерке да је благословимо именом Господњим, па ћемо вам је послати натраг, и надамо се у Господа да ће благодаћу његовом бити исцељена твоја кћи. – Човек отрча брзо, донесе хаљину своје кћери и предаде је светом Пахомију. А он, погледавши љутито на ту хаљину, рече: Није ово њена хаљина. А родитељ тврђаше говорећи: Ово је зацело хаљина моје кћери. На то му светитељ рече: И ја знам да твоја кћи носи ову хаљину,

али јој она не доликује, јер је девојачка. Твоја кћи назива себе девојком, и девојачки се облачи, али је она изгубила своје девичанство, и живи у блудној нечистоти. Ја познадох да је ова хаљина грехом упрљана, и зато рекох да то није њена хаљина. Ти је дакле посаветуј најпре да престане са грехом, и да обећа да ће убудуће чувати себе чистом пред Богом, па ће се Господ смиловати на њу, и исцелити је од насиља демонског. – Чувши то, отац се испуни жалости и јарости на своју кћер, па одјури кући и стаде испитивати кћер да ли је истина, што му је речено за њу. Она признаде оцу свој грех и обећа му, заклевши се, да га више неће чинити. Отац се онда поврати к преподобном, исприча му шта чу од кћери, и мољаше га са сузама да се смилује на њу. Помоливши се за њу, преподобни јој посла мало од светог јелеја. И када се она са вером помаза њиме, одмах побеже од ње ђаво, и она тог часа оздрави.

Опет други неки човек имађаше сина жестоко бесомучна, јер у њему беше жестоки бес. И не могаше тај човек да одведе к преподобном сина свог, јер се нечисти дух који беше у њему снажно противљаше и не даваше да га одведу к угоднику Божјем. Онда човек оде у манастир, и са сузама припадајући к ногама светог Пахомија, мољаше га свесрдно да се помоли Богу за његовог сина који страда од нечистог духа, да би се избавио од насиља ђавољег. Сатворивши молитву, преподобни му даде од манастирског хлеба, и нареди му да га да сину свом за време обеда. Човек донесе хлеб кући својој, и кад дође време обеда постави га на трпезу пред сина. Али бесомучник не хте ни да се дотакне тога хлеба, већ другим хлебом утоли своју глад. А кад после извесног времена огладне, отац измрви Пахомијев хлеб на ситне мрвице, па те мрвице помеша са урмама и постави их пред сина. Но нечисти дух у младићу, разумевши да се у урмама налази хлеб дат од светитељевих руку, одгурну урме од себе и баци их на земљу. Онда отац много дана не даде сину ништа да једе, па му онда понуди хлеб, донесен од светог Пахомија. Приморан силном глађу, он окуси од тог хлеба, и одмах побеже ђаво из њега. Отац онда одведе оздравелог сина у манастир к преподобном, узнесећи благодарност и хвалу Богу који чини дивна дела на молитве угодника свог.

И многа друга исцељивања од разних болести чудесно се даваху од преподобног Пахомија благодаћу Духа Светога који живљахе у њему. Али се он не горђаше срцем, него свагда чуваше себе у смирености. А када понекад, помоливши се за нешто Богу, није добијао оно што је тражио, он се није чудио томе, нити се смућивао мишљу, него је свагда имао у устима ону божанствену и велику реч: Оче, нека буде воља Твоја!

Једном, посећујући своје манастире које је имао по разним местима, преподобни Пахомије дође у манастир, звани Мухонски, и виде високу и плодовиту смокву, на коју се млађи потајно пењаху, крађаху смокве, и јеђаху их кришом и у невреме. Пришавши јој ближе, преподобни угледа где на врху њеном седи дух нечисти, и познаде да је то демон преједања који саблажњаваше млађе на крађу смокава и на тајноједење. Тада дозвола манастирског градинара Јону, старца искусног у подвизима, и рече му: Брате, посеци ову смокву, јер није добро да стоји усред манастира на саблазан неутврђених у уздржању. Старац Јона се веома ожалости, и одговори преподобноме: Нипошто, оче! јер она много рађа. – Видев старца о жалошћена, свети Пахомије ућута, не желећи да му повећава тугу, јер знађаше да је свет по животу. А сутрадан изјутра видеше где се та смоква потпуно сасушила, и на њој не беше ни рода ни зеленог лишћа. Када то угледа Јона, силна жалост и туга испунише му душу што не послуша светог оца и одмах не посече смокву.

Треба се задржати мало и на блаженом живљењу овог старца Јоне. Њему беше осамдесет и пет година, и живљахе у манастиру врло чесно и богоугодно. Његово послушање беше обрађивање воћњака: он је садио воћке, гајио их, и скупљао њихов плод. И његовим трудом и молитвама беше воћа у изобиљу, не само за братију него и за странце. Он пак сам никада до саме смрти своје не окуси од тог воћа. Тако велики уздржљивац и испосник беше он. Од одела имађаше на себи само један кожух, који је носио и зими и лети. Имао је још и дугачку шубу коју је облачио једино када се причешћивао Божанским Тајнама. По причешћу он ју је скидао и остављао на нарочитом месту, те ју је тако сачувао чистом и целом за све

време свога монаховања. Он не знађаше за одмор телу, јер се непрестано са усрђем трудио радећи. Он никада не окуси никакво вариво: целог живота храна му беше сирово поврће са оцтом. Он до смрти своје никада не леже да се одмори: по цео дан је радио у воћњаку, по заласку сунца узимао свој једини уобичајени дневни оброк, затим улазио у своју келију, седао и рукама радио предући врце сву ноћ без осветлења све до јутарњег богослужења. За све то време молитва му непрестано беше у устима, и тако би одремао мало по природној неопходности. На такав начин он мораше тело своје све до саме смрти своје, јер га тако и нађоше где је скончао: седећи и у рукама држећи врцу коју је радио. И тако света душа његова отиде ка Господу. Ето, тако велики беше трудољубац, подвижник и умртвитељ страсти тела свог тај блажени старац Јона. У том Мухонском манастиру преподобни отац наш Пахомије подиже нову цркву рукама братије вичне томе послу, и украси је дивотним стубовима. И радоваше се тако лепом и дивном делу. Али, размисливши потом да монаси не треба да се заносе лепотом дела руку својих, нити да се горде због красоте грађевине своје, он нареди те стубове искварише и нагрдише. Онда рече братији: Не хвалите се, браћо, лепотом грађевине коју подигосте великим трудом својим, него се нарочито старајте да изградите и украсите душу своју као храм Божји, јер сте ви храмови Бога живота, као што Господ рече (2. Кор. 6, 16).

Тако преподобни отац Пахомије, обилазећи своје обитељи, у свакој даваше братији душекорисне поуке, учећи их и васпитавајући их Светим Писмом, и молећи их и саветујући их да живе непорочно, и да знају и да разумеју лукавства вражија, и да им се супроте силом Светога Духа, и да често изговарају псаламску реч: Богом смо јаки; Он ће згазити непријатеље наше (Пс. 107, 14).

Једном када преподобни отац Пахомије сеђаше са братијом у манастиру свом у Тавенисиоту и поучаваше братију истинама Божанскога Писма, дођоше пред манастир неки јеретици испосници, који свој унутрашњи отров покриваху грубим кожјим власеницима. Стојећи пред манастирским вратима, ови јеретици

рекоше некима од братије: Послани смо од нашег оца к вашем оцу; идите и саопштите вашем оцу ову нашу поруку: Ако си заиста Божји човек и уздаш се у Бога да ће те послушати, онда дођи и заједно с нама пређи ову реку у близини манастира, идући ногама по води као по суву, да би сви увидели ко има већу слободу пред Богом, ми или ти. – Саслушавши овако горду поруку тих јеретика, преподобни Пахомије рече братији: По попуштењу Божјем могу ови јеретици, помоћју ђавола који их је уловио у своју мрежу, прећи реку као по суву, да би се учврстила јеретичка заблуда. Али ја нећу искати од Бога такво чудо – да идем по води, јер знам да та помисао не само није монашка, него ни хришћанска. Идите дакле и реците им: Овако каже смирили Пахомије: Уздам се у Бога, но не уздам се у своја дела, и знам да сам грешан, и не желим да кушам Господа Бога мог. Ја се старам, не да идем по води, него да непрестано оплакујем грехе своје, и да иштем помоћ од Бога, да бих без штете прошао вражија искушења. – И јеретици отидоше постиђени.

У обитељи преподобнога беше један брат који чињаше своју вољу: није јео у одређено време када сва братија јеђаху, него је постио дуже од одређеног часа; и због тога имао високо мишљење о себи. – Разумевши гордоумље тога инока, преподобни отац га зовну насамо, па му рече: Брате, Господ је казао: Сиђох с неба не да чиним вољу своју, него вољу Оца који ме посла (Јн.6:38). Стога си и ти дужан да нас слушаш и да држиш манастирско правило, и кад дође време обеду ти једи заједно са братијом оно што је предложено на трпези, и то једи умерено: не преједајући се, да не би од преједања одебљало тело твоје и острастило се; нити једући сувише мало, да не би тело твоје изнемогло за труд. Узимај храну умерено, према телесним силама својим, док не победиш демона хвалисавости. – Брат послуша у почетку савет преподобног оца, али се потом опет врати својој самовољи, говорећи: Где је то написано: не пости, не уздржавај се? – Но и поново саветован од оца, он не послуша. И тада овлада њиме ђаво. И владаше њиме док га свети Пахомије не исцели својом усрдном молитвом Богу.

Једном стојећи на молитви, преподобни Пахомије би у усхићењу и виде братију разним опасностима опседнуту: неки од њих беху опкољени пламеном, и не могаху се извући из њега; други се беху босим ногама заплели у трње, страдаху од убода, и не могаху се ишчупати; а трећи стајаху на ивици једне провалије, на дно које протицаше велика, страшна река, пуна крокодила, те братија нити могаху назад уз литицу, нити пак смејаху да скачу у реку због мноштва крокодила. – Ово виђење преподобни казиваше братији са многим сузама, и пророчки им говораше да ће по његовом одласку из овог живота, уплетени у разна пристрашћа световна, монаси бити у великој опасности по своје спасење, и неће се моћи избавити и избећи сујетна пристрашћа, којима ће их вражја сила опколити

После тога к преподобноме дође из света један глумац ради монашења. Преподобни га лепо прими, и пошто га довољно поучи покајању он га обуче у монашки чин. Име му беше Силуан. Са временом Силуан се поквари, стаде немарно живети, и своје глумачко комедијаштво опет изводити на саблазан млађе братије. Када за то сазнаде преподобни, много га саветоваше, караше, па понекад и бијаше. Силуан обећаваше да ће се покајати, али се не поправљаше. Пошто га је трпео двадесет година, преподобни отац нареди да му пред братијом скину монашко обличје, даду му световно одело, па најуре из обитељи. Тада Силуан паде пред ноге великоме старцу, молећи га и говорећи: Оче, опрости ми још и овога пута, потрпи ме још мало, јер верујем да ће ме Господ Христос, који спасава грешнике, молитвама твојим обратити на покајање. Старац му одговори: Знаш ли колико сам те трпео? Ти си ме својом злоћудношћу много пута приморао да те бијем, што ни са ким другим чинио нисам. Ја руку своју нисам подигао ни на кога, само си ме ти приморао да те против своје воље бијем. И када сам те био, ја сам у души страховито патио због тебе, самилосно ти састрадајући. Јер сам те био, не што сам желео, него сам се надао да ћеш се од бијења поправити и спасти душу своју. Но пошто те ни карања ни батине нису поправили, то те ја отсецам од тела као иструлели део, да се остали делови тела не би заразили од тебе.

Док свети Пахомије тако говораше њему, он га са сузама силно преклињаше, обећавајући му с помоћу Божјом покајање. Најзад му старац рече: Ако хоћеш да те опет уврстим међу братију, онда ми дај јемца који ће јамчити да ћеш се од сада покајати. – И прими се као јемац за њега један честан старац, по имену Петроније. Онда преподобни, опростивши Силуану, повери га старцу Петронију, а и сам се усрдно помоли за њега Богу да га изведе на пут истинског покајања. А милосрдни Господ, који не жели смрти грешника, молитвама светог угодника свог Пахомија даде Силуану у срце толику покајничку скрушеност, да су му се непрестано из очију лиле сузе потоцима. И кад са братијом сеђаше за трпезом, он се много пута није могао уздржати од суза и јецања. И збиваше се на њему давидовска реч: Сузе су ми хлеб дан и ноћ, и пиће моје мешах са сузама (Пс. 41, 4). А кад му братија говораше да треба да се уздржи од суза бар онда када за трпезом има странаца, он им одговараше: Да, ја желим да се уздржим, али никако не могу. И опет му братија говораху: Плакати треба насамо у молитви, а за трпезом се уздржавати од плача, јер и без спољашњих суза душа може да буде увек пуна срдечног умилења. И поново га питаху: Зашто тако плачеш? Нас је стид да те гледамо где плачеш, и не можемо да једемо. А он им одговараше: Зар ви хоћете, братије моја, да не плачем, када видим где мени грешноме служе свети људи, чије прашине с ногу ја нисам достојан? Зар не треба да плачем, када мени, поквареном глумцу, служе тако чесни и богоугодни људи? О браћо, ја свакодневно плачем, да ме због мноштва грехова мојих не би земља прогутала као Датана и Авирона.

Таквом Силуановом поправљењу и истинском покајању радоваше се много преподобни отац наш Пахомије, као што се свети Анђели на небу радују обраћењу грешника. И свети старац увераваше за њега братију, говорећи: Сведочим вам пред Богом да од како основах ово општежиће, не беше ниједнога међу братијом који тако подражава смирење као овај брат. Знам, браћо, да и ви, помагани благодаћу Христовом, помоћу многих врлинских подвига победисте врага и прогнасте. Но, ако се имало разлените, враг ваш устаће поново на вас, и прогнан

вратиће се и почеће борбу против вас. А Силуан, најпоследњи међу вама, кога недавно хтедосмо да најурино, заснова своје спасење на тако дубоком смирењу, да је потпуно сатро ђавола, те овај не може више да се врати и војује против њега. Јер гордога врага ништа тако потпуно не сатире као истински смирено срце монаха који се потпуно одрекао себе. – Пошто блажени Силуан поживе у таком покајању осам година, он сконча. И преподобни Пахомије виде како његову душу свети Анђели узносе ка небу као жртву одабрану.

Пошто преподобни Пахомије вођаше богоугодни живот на корист свима, епископ града Панопоља Уар посла му молбу да дође у његов град и оснује манастир по своме уставу и чину. Преподобни узео неколико својих ученика, међу којима и Теодора, и крену тамо. Утом имађаше намеру да сврати у један свој манастир који беше близу пута којим су ишли. Улазећи у тај манастир, он сrete пратњу једнога брата кога су носили на погребезе уз велико псалмопјеније. На пратњи беху покојникови родитељи, рођаци и много другог света. Преподобни нареди да пратња стане и престану са појањем, јер својим прозорљивим очима он виде да покојниковој души није користан тако свечан погреб, пошто живот покојников беше рђав, проведен у лености и грехољубљу. Затим нареди да са мртваца скину одело које бејаше скупоцено, и да га одмах спале, а да наго тело погребу ван манастира без икаквог псалмопјенија и почасти. То зачуди све присутне, али нико не смеђаше да што рекне насупрот великоме оцу. Родитељи пак покојникови и рођаци, и неки од братије, мољаху оца да се смилује на мртваца и допусти да се изврши прописна сахрана по црквеном правилу. Светитељ им одговори: Браћо, ја несумњиво више жалим покојника него ви, јер се ви бринете о телу његовом а ја се бринем о души његовој, и поступама овако, да би због бешчесне сахране милосрдни душељубац Бог пружио души његовој неко олакшање. – На те речи светог оца сви ућуташе.

Пошто преподобни проведе у овом манастиру два дана, стиже извештај из другог манастира, који је био недалеко од овога, да је тамо један брат на самрти, па жели да пред смрт види преподобног оца и удостоји се његове молитве и

благослова. Преподобни хитно крену са ученицима у тај манастир. Када беху на три потркалишта испред манастира, преподобни чу глас Анђела из ваздуха, па подигавши очи своје према истоку он виде душу тога брата, ка коме је с радошћу хитао, како је свети Анђели носе горе обасјаним путем. И он стаде, дивећи се. А ученици његови нити анђелски глас чуше, нити што видеше, па упиташе светитеља: Зашто, оче, стојиш, гледајући горе, и хиташ к болесном брату, да не би умро пре твог доласка? Светитељ им одговори: Заиста треба хитати тамо – у живот вечни, куда, како видим, свети Анђели носе душу његову. – Потом стигоше у манастир, и обретоше брата скончавшег у Господу. И пошто чесно погребеше тело његово одоше у Панопољ.

У Панопољу се блажени епископ Уар веома обрадова доласку преподобног Пахомија и његових ученика. А када зидаху манастир, неки зловни и завидљиви људи, натуткани од демона, долажаху ноћу и рушаху оно што се дању зидало. И преподобни трпљаше дуго такву пакост тих људи, и ученике своје учаше трпљењу, док сам Господ не одмазди пакосницима. Јер када они по свом обичају дођоше једне ноћи и стадоше уништавати труд светих мужева, Анђео Господњи их порази пламеном муњом, те се сви као восак истопише, и изгибоше. Од тога доба манастир се помоћу Божјом зидаше без сметње. И би устројена изврсна обитељ. У њој преподобни остави три своја ученика, људе врлинске: Самуила, Илариона и Енкратија, да управљају манастирским пословима и да братију упућују на спасење.

Сам пак преподобни врати се у свој манастир. Када братија чуше да долази отац њихов, сви му радосно изађоше у сусрет, и грљаху га. А један дечак, манастирски искушеник, довикну преподобноме: Оче, откако си отишао одавде, нису нам варили ни поврће ни кашу. – Осмехујући се, светитељ му одговори: Не тугуј, чедо, ја ћу наредити да се вари. И ушавши у манастир, он оде у кујну. Тамо обрете брата кувара где прави рогозину, и упита га: Реци ми, брате, колико има времена откако братији не спремаш варива? Он одговори: Два месеца. Старац га упита: Зашто си нерадом својим погазио заповест која ти је дата?

Кувар одговори: Хтео сам, оче, као што си био наредио, да сваки дан спремам вариво, али видећи да варива остају непоједена, јер их само деца – искушеници једу, а братија се уздржавају и живе на сухоједењу, ја престадох да спремам варива, да се не би забадава трошило брашно и уље и просипало оно што преостане. А да не бих због нерада био осуђен, ја правим рогозине са другим братом који је са мном у кујни. Светитељ га упита: Колико сте рогозина направили? Кувар одговори: Пет стотина. Светитељ рече: Донесите их овамо. – И донесоше их. И нареди светитељ да се све те рогозине спале на огњу, говорећи: Као што ви пренебрегосте заповест моју о спремању варива братији, тако и ја непоштедно спаљујем ваше рукодеље, да бисте разумели да није добро нарушавати заповести отачке које се дају на спасење душе. Не знате ли да онај који предложено му вариво и уље не једе добровољно, има од Бога велику похвалу и награду, пошто је имао право јести, а није јео Бога ради. Који пак не једе под морањем, јер му нису предложена варива, тај нема похвалу и награду од Бога, пошто не једе не по слободном хтењу него зато што му није понуђено да једе. Ви сте дакле лишили братију толике духовне користи, да бисте уштедели мало зеља, брашна и уља. – Тада кувар и други брат из кујне падоше пред светим оцем, и кајући се молише га за опроштај.

Опоменув се виђења које имађаше у усхићењу о братији да ће они после његове кончине упасти у разноврсна пристрашћа и заплести се у сујетне жалости, преподобни стаде плакати. И затворивши се с вечера у својој келији, он се мољаше Богу за њих. И у поноћи он имаде овако виђење: виде – као што сам касније казиваше – дубоку и мрачну провалију, и у њој безбројно мноштво монаха, од којих се многи мучаху да изађу из мрачне провалије, али не могаху, пошто им други у сусрет силажаху у провалију и поново их строваљиваху на дно провалије. Други пак који се налажаху под самим врхом провалије и требало им је мало па да изађу из ње, изненада се омицаху и сурваваху на дно провалије. А трећи, врло немоћни, ваљаху се на дну провалије. Четврти пак потресним гласом вапијаху. Само мало

њих, са великим трудом, на једвите јаде излажаху из провалије, и одмах их светлост обасјаваше.

И кад би у себи, преподобни стаде размишљати о виђењу, и постаде му јасно да ће у последња времена монаси бити немарни, лени, помрачени, падљиви, и имаће само обличје монашко. И много плакаше због тога, и говораше Богу: Господе Сведржитељу, када ће тако бити, зашто си онда допустио да постоје општежића и манастири? Опомени се завета Твог, Господе, којим си обећао да ћеш чувати до свршетка века оне који Теби служе. Ти знаш, Господе, да откако примих монашко обличје, ја се свагда смиравах пред Тобом, и никада до сита не једох хлеба или воде, нити се чега другог наједох.

Док преподобни тако говораше, дође му с неба глас од Господа који говораше: Не хвали се, Пахомије, човек си, него моли опроштај, јер све постоји по моме милосрђу. – Пахомије онда врже себе на земљу и завапи к Богу: Господе, опрости ми, и не одузми добра Твоја од мене, него пошљи милосрђе Твоје мени недостојном. Јер знам и ја, о Господе, да без Твоје помоћи све постаје сакато, и да Твоје милосрђе милује све и спасава на неиспитљиве начине.

Док се преподобни тако мољаше, пред њега стадоше свети светлолики Анђели, а усред њих беше младић неисказане лепоте, који сијаше јаче од сунца, а на глави му беше трнов венац. И подигав Пахомија са земље, Анђели му рекоше: Пошто си молио да ти се пошаље милосрђе од Господа, ево милосрђа – дошао ти је са трновим венцем сам Бог славе, Исус Христос, Јединородни Син Очев, који је био послат у свет, и био распет за вас. И Господ рече Пахомију: Не бој се, Пахомије, и буди храбар, јер твоје духовно потомство неће престати до свршетка века. А многи од оних монаха који ће после тебе бити, спасивши се мојом помоћу из оне дубоке мрачне провалије, показаше се већи од садашњих врлинских монаха. Јер данашњи монаси, руковођени и просвећивани примером твога живљења, сијају врлинама. А монаси који ће после тебе бити, које си ти видео у мрачној провалији, немајући такве наставнике који их могу извести из оног мрака, напором своје слободне воље искочиће из таме, и усрдно ће ићи светлим путем мојих заповести, и тако

ће ми угодити. Други пак спашће се мукама и бедама, и сравниће се са великим светитељима. Заиста ти кажем: они ће добити исто спасење које и садашњи монаси који живе савршено и беспрекорно.

Рекавши то, Господ узиђе на небо и ваздух сијаше неисказаном светлошћу славе његове. А свети Пахомије, павши на земљу, поклони се Господу, и слављаше Га устима и срцем, радујући се због преславног виђења тог, и испуњујући се неизрециве сладости од речи које му Господ каза.

Брат неки жељаше да постане мученик за Христа. Но како тада за царовања благочестивог цара Константина Великог Црква Христова беше на миру, брат тај мољаше светог Пахомија, често му говорећи: Аво, помоли се за мене Богу да постанем мученик. А светитељ га саветоваше да не пушта у срце такву помисао која жели мучеништво, и говораше му: Брате, трпи јуначки подвиг монашки, подноси без роптања труд у манастирским послушањима, старај се да беспрекорним живљењем угодиш Христу Господу, и добићеш на небу удео са светим Мученицима. – Но брат и надаље сваки дан узнемираваше светитеља својом жељом да пострада за Христа, молећи преподобнога да се помоли за њега Христу, да би га Он удостојио мученичког венца. Желећи да се ослободи овог узнемиравања, свети Пахомије му рече: Помолићу се за тебе да ти буде како желиш, али пази да се у време мучеништва, уместо исповедања имена Христова, не одрекнеш Њега. Јер тебе заиста обмањује помисао када самовољно гураш себе у искушење, и сам Господ учи да се молимо да не будемо уведени у искушење.

Две године након тога преподобни Пахомије посла братију у горовито село да наберу трску за израду манастирских рогожа, јер трске растијаше тамо много. Село се то налажаше у близини варвара, званих Влеми. Док су братија била тамо на послу, преподобни позва онога брата који жељаше мучеништва и нареди му да братији однесе хране. Испраћајући га, преподобни му као у некој загонетки изговори апостолску реч: Ето сад је време најбоље, ето сад је дан спасења! Никакво ни у чему не дајте спотицање, да се служба не куди (2. Кор. 6, 2–3).

Натоваривши магарца храном, брат крену ка братији. А кад беше на крају пустиње, сretoше га варвари који силажаху с горе по воду, ухватише и везаше, па са магарцем отераше у гору код других варвара. Када варвари угледаше монаха, стадоше му се ругати говорећи: Хајде, монаше, поклони се боговима нашим! Утом заклаше животиње, и почеше приносити жртве боговима својим. Онда приведоше монаха и примораваху га да заједно с њима принесе жртву боговима њиховим. А кад он не хтеде да идолима принесе погане жртве, разгневише се варвари, па га опколише са исуканим мачевима, да га одмах на комаде разнесу. Видећи око себе исукане мачеве и свирепу јарост варвара, он се силно уплаши, па од страха притрча, паде пред идоле, поклони им се, и жртву им принесе, па и једе и пи од жртвених приноса. И тако он, бојећи се телесне смрти нашкоди својој бесмртној души, одрекавши се Христа.

Пошто учини тако тежак грех, инок би пуштен од варвара да слободно иде своме дому. Силазећи с горе, он дође к себи, и увидевши свој грех он раздра хаљине своје. И бијући себе по лицу он се врати у манастир. Сазнавши Духом све што се догоди томе брату, преподобни Пахомије му веома ожалостен изађе у сусрет. А кад он угледа оца, паде пред њим лицем на земљу, ридајући и вапијући: Сагреших Богу и теби, оче, што не послушах твој добри савет и корисну поуку да не желим мучеништво. Да сам те послушао, не бих овако настрадао. На то му велики отац рече: Несретниче! ти си одгурнуо од себе толика блага! јер пред тобом стајаше мученички венац, а ти га згази; теби беше спремљен удео са светим Мученицима, а ти се отрже од светог лика њиховог. Господ Христос беше дошао к теби са светим Анђелима, желећи да ти круну стави на главу, али ти Га се одрече, заволевши више него Бога овај бедни кратковремени живот земаљски. Уплашио си се смрти коју ћеш и против воље примити, и изгубио си живот вечни отпавши од Бога. Где су речи твоје које си раније увек говорио: Желим да постанем мученик за Христа? И узнемиравао си ме да се молим за тебе, да се удостојиш мучеништва. Ето, то време беше за тебе најбоље: за један час умрети за име Христово, и добити мученички венац. А ти, уместо да исповедиш име Христово, ти

Га се одрече. Нисам ли ти то претсказао? Нисам ли ти саветовао да се оканеш такве замисли?

А он говораше: Оче, сагреших у свему, и не могу да те погледам у лице, нити очи да подигнем к небу. Погибох, оче, и немам наде на спасење, и не знам шта да радим, јер нисам очекивао да ће ми се нешто тако десити. – Док он ово говораше с плачем и ридањем, рече му велики старац: Бедниче, ти си се потпуно отуђио од Бога, али Господ је благ и незлобив, и не гневи се до краја, јер је љубитељ милости и може грехе наше погрузити у бездани милосрђа свог као камен у мору. Колико је далеко небо од земље, толико удаљује Он од нас безакоња наша. Јер неће и не жели смрт грешнику него покајање: да пали не би остао у палом стању него да устане; и да се онај, који се одврати од Њега, не би удаљио него брзо повратио к Њему. Зато не очајавај, има и за тебе нада на спасење, јер се посечено дрво опет из корена подмлађује. Ако хоћеш да ме послушаш, добићеш опроштај од Господа. А он плачући говораше: Од сада ћу те, оче, у свему слушати.

И преподобни нареди: да се затвори у засебној келији; да до смрти не разговара ни с ким сем са духовним оцем; да сваки други дан узима по мало хлеба, соли и воде; да дневно израђује по две рогоже; да се моли и бди колико може, а да са плачем никада не престаје. – И с радошћу поступи тако брат тај. И пошто поживе у покајању десет година, он пређе ка Господу.

Када се једном преподобни Пахомије беше усамио од манастирске вреве, преда њ стаде ђаво у привидној светлости и рече му: Радуј се, Пахомије, јер сам ја Христос, и дођох код тебе као код пријатеља свог. – А светитељ размишљајући, говораше у себи: Христов долазак к човеку бива испуњен радошћу, и без икаквог страха, и све мисли човекове ишчежавају тога часа, јер се сав ум тада уперује у посматрање Појављенога. А ја откако гледам овога што ми се јавио, испуњен сам узнемиреношћу и страхом. Дакле, ово није Христос већ Сатана. И уставши ограђен вером у Бога, он смело рече: Одлази од мене, ђаволе, јер си проклет ти, и твоја појава, и лукавство злих намера твојих. – И ђаво одмах ишчезе, и постаде као прашина, и испуни кућу смрада, и узнемири ваздух, бежећи и вичући громко: Ја

сада хтедох да те бацим под ноге моје, али ме ти предухитри и згази. И сваки дан побеђујући ме, ти ми се ругаш, јер је велика сила Христова која помаже вама монасима. Но ја ипак нећу престати да се борим са вама, јер ми ваља посао мој вршити. – А светитељ, укрепљујући себе Духом, исповедаше се Господу, благодарећи Му за свемоћну помоћ коју Он указује слугама својим против непријатеља.

Једне ноћи велики Пахомије са блаженим Теодором ходећи по обитељи, обојица заједно видеше где ка обитељи иде ђаво у облику дивне жене, праћене мноштвом слугу. Гледајући то, Теодора подиће језа. Но свети Пахомије му рече: Не бој се чедо, већ буди смео уздајући се у Господа. – И стадоше се молити Богу. А ђаво у облику жене приближавајући им се, рече им: Зашто се узалуд трудите? Ви противу мене не можете ништа учинити, јер ја добих власт од Бога Сведржитеља да кушам које хоћу. Свети Пахомије упита ђавола: Ти, ко си? и откуда долазиш? и кога хоћеш да кушаш? Привидна жена одговори: Ја сам ђавоља сила, и сва војска демонска служи мени; ја отргох Јуду од лика апостолског; ја добих власт да и против тебе водим рат, Пахомије; али ме нико никада не унизи тако као ти, јер ме бацаш под ноге не само старима него и деци, учећи их како да ме газе; и ти си сабрао против мене толико мноштво подвижника, и оградио их неразрушивим зидом страха Божијег, да слуге моје не могу већ никоме да се смело приближе. Ова снага у вама противу мене порасте учовечењем Бога Слова, који вам даде власт да ступате на сву силу нашу.

Свети Пахомије упита: Јеси ли, сило ђавоља, дошла да кушаш само мене, или и остале? Жена одговори: И тебе, и све сличне теби. Светитељ упита: Онда ћеш и Теодора кушати? Жена одговори: Ја добих власт да кушам тебе и Теодора и остале, али не могу да вам се приближим, јер када војујем против вас, ви имате више користи од мене него штете. Али, ви нећете вечито остати на земљи са онима које сада наоружавате молитвом. Биће времена после ваше смрти, када ћу се ја поиграти с њима. Светитељ упита: Знаш ли да они који ће после наше смрти бити, неће тако верно Богу служити као што ми служимо? Ђаво одговори: Знам насигурно. Светитељ на то

рече: Лажеш на главу своју погану, јер знати будућност својствено је једино Богу, а ти си лажа и лажју владаш. Ћаво узврати: Иако ништа не знам предзнањем, ипак размишљајући о прошлим и садашњим стварима ја предвиђам шта ће бити. – Када ћаво брбљаше то и много штошта друго, преподобни Пахомије му запрети именом Исуса Христа, и ћаво ишчезе са целокупном својом војском.

Посећујући братију по својим манастирима и по усамљеним пустињским келијама, и испитујући њихово живљење, и исправљајући њихову савест, преподобни дође к једном чесном мужу, који са високог положаја уђе у монаштво. Тај монах није знао египатски језик већ грчки и латински. Стога је преподобни разговарао с њим преко тумача. И кад га светитељ стаде распитивати како управља својом савешћу, инок не хтеде да му преко тумача открије своју савест, већ жељаше да њему лично то учини, али не могаше. Тада преподобни устаде и отиде на једно усамљено место, па пруживши руке к небу стаде се молити, говорећи: Господе Сведржитељу, када не могу да користим људима које си ми послао са крајева земље, јер не разумем језик њихов, каква је онда потреба да они долазе к мени? Ако пак желиш да их овде спасеш мноме, онда дај ми, Господе, да разумем говор ради исправљања душа њихових. – И када се мољаше тако три сата и већ завршаваше молитву, изненада му би с неба спуштена у десну руку хартија, исписана као писмо. Прочитавши је, светитељ одмах разумеде говоре свих језика, и узнесе хвалу Богу. Онда се са великом радошћу поврати ономе брату, и стаде с њим говорити грчки и латински чисто, као да се од детињства научио тим језицима или као да су му то матерњи језици. А инок се дивљаше како преподобноме би за тили час дата таква благодат, и причаше другима да велики отац боље говори грчки и латински од свих учењака. Пошто преподобни дуго разговара са тим братом о душекорисним стварима, и упознаде његову савест, и добро је исправи, он га препоручи Богу, па се поврати у своју келију.

Угодивши потпуно Богу, и упутивши велико мноштво на пут спасења, особито својим примерним монашким живљењем и својим писаним и неписаним монашким правилима, свети

Пахомије, дубоко стар, разболе се после Ускрса, и служаше му у болести блажени Теодор. А на два дана пред своју кончину он сазва братију, па их поучи све о ономе што је корисно по душу, и заповеди им да се чувају јеретика као душегубног и смртоносног отрова. Затим им свима даде благослов и последњи целив; и помоливши се Богу за све, он предаде своју чесну и свету душу у руке Божје. Тада се сабраше сви монаси из свих његових манастира. Беше их седам хиљада, заједно са онима у великој киновији Тавениситској, која беше матер свима осталим манастирима, и у којој бејаше хиљаду и четири стотине монаха. Сви они много плакаше као деца за оцем, и ученици за учитељем, и овце за пастирем, па чесно погребеше његово испосничко многотрудно тело, славећи Оца и Сина и Светога Духа, Једнога у Тројици Бога, коме нека је и од нас част и слава и поклоњење сада и увек и кроза све векове, амин.

Свети Пахомије упокојио се 346. године, у 74. години свога земнога живота.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИСАИЈЕ, ЕПИСКОПА РОСТОВСКОГ

Блажени Исаија је рођен и васпитан од благородних и христољубивих родитеља у Кијевској области, у Русији. Возљубив Христа од младости, и оставив сласти овога света, Исаија оде у Печерски манастир к преподобном Теодосију, са жељом да постане црноризац. Провидев Духом да ће Исаија бити трудољубив делатељ у подвижничком животу, преподобни Теодосије га обуче у монашки образ. Подвизивајући се у врлини, и додајући труд на труд, блажени Исаија трпљаше многа страдања, те се сви дивљаху суровом живљењу његовом, и сви га веома љубљаху. Беше он кротак, смирен, послушан, убоштвољубив, братољубив. Иако у телу, он показиваше анђелско живљење, умртвљујући у себи уздржањем и великим трпљењем све страсти и пожуде телесне. Украшен благољепијем четири врлине: мудрости, праведности, јунаштва и целомудрија, он као на четворопрежним колесницама хиташе ка Небеском Јерусалиму, показујући да је небески грађанин. За његову врлину чуше сви, јер се град не може сакрити кад на гори стоји (Мт. 5, 14).

Чувши за богоугодно живљење блаженог Исаије, благоверни кнез Изјаслав Јарославич мољаше преподобног Теодосија да да благослов Исаији да се прими игуманства у манастиру светог Великомученика Димитрија, пошто се ранији игуман, преподобни Варлаам, беше упокојио. Преподобни Теодосије изађе у сусрет молби благоверног кнеза, даде благослов блаженом Исаији и посла га за игумана у споменути манастир. А блажени, не желећи да не послуша преподобнога коме беше предао сву вољу своју, прими се игуманства. И беше искусан наставник братији, и добар пастир који поверено му стадо добро напаса. Он иако промени чин, не промени своје подвижништво. Са умом увек упереним к Богу, он смирено рађаше све тешке послове. Да би братији био користан, он сам беше први у сваком послушању. И што наређиваше осталима, то сам најпре чињаше, дајући себе као пример свима, да би све извео на гору

врлина. Јер ученици имају обичај да следују не толико речима учитеља колико њиховим делима.

Видећи каквог светог мужа стече своме манастиру, благоверни кнез Изјаслав се веома радоваше и преподобном Теодосију веома благодараше. И свемоћни Бог, који све по својој вољи уређује, желећи да више прослави угодника свог, почаствова га архијерејским саном. Јер када епископ ростовски, блажени Леонтије Чудотворац, отиде ка Господу, преподобни игуман Исаија, по вољи Божјој и по избору свих, би постављен за епископа ростовског.

Дошавши на архијерејски престо богочуваног града Ростова, блажени Исаија виде да у његовом стаду има неких дивљих оваца, то јест новокрштених људи који нису добро утврђени у вери. И срце му се кидаше, размишљајући о томе да ће он морати давати одговор за њих Пастиреначелнику Исусу на дан Суда. Онда се он ревносно лати пастирских послова: учаше и мољаше христоимено стадо да буде чврсто у вери и да живи угледајући се на Господа Христа. И говораше им: Који се год у Христа крстите, у Христа се обукосте (Гал. 3. 27). Зато треба да у свему следујете Христу и Његовом учењу, да би се име Христово славilo међу хришћанима а не хулило.

Ношен ревношћу побожности блажени Исаија обилажаше и остале градове и села у области Ростовској и Суздаљској, и где год би нашао идоле и идолишта, он их је рушио и огњу предавао, а људе учио и упућивао да православно верују у свету једносушну Тројицу. Затим оне који би примили хришћанску веру, он крштаваше у име Оца и Сина и Светога Духа; оне пак који нису хтели да верују он задивљаваше чудесима и многим знамењима, еда би и њих у веру обратио. И тако он благодаћу Божјом за кратко време све привуче ка Христу.

Према убогима, сиротима и удовицама епископ Исаија беше веома милостив. Он беше хранитељ гладних, утешитељ ожалошћених, помоћник и заштитник бедних. Он беше, по речи Јова: око слепоме и нога хромоме (Јов.29:15). Зато му се сви радоваху, и свуда Бога прослављаху што земљи њиховој дарова таквог оца, учитеља и наставника.

У то време, за владавине благоверног кнеза Кијевског Всеволода Јарославича, би готова небески лепа црква Печерска, и требало ју је осветити. Преосвећени митрополит кијевски Јован беше веома ожалошћен што време освећења стиже а он не беше успео да за ту свечаност сабере богољубиве епископе због њихове удаљености. Тада, као што друге епископе известише о времену освећења цркве Печерске Богом послани младићи свети Анђели, тако и преподобном епископу Исаји у Ростову предстадоше Божји Анђели у облику младића и обавестише га о освећењу. Стога и преподобни Исаија стиже са осталим архијерејима у Кијев на освећење цркве.

Ову чудесну ствар сам преподобни отац наш Исаија отворено исприча са благодарношћу, како преосвећеном митрополиту у богоспасаваном граду Кијеву, тако и у Ростову по свом повратку из Кијева, где га са радошћу дочека сав клир и паства.

После тога он остаде на престолу свом још годину дана. И пошто се тако добро потруди око стада Христовог, и много неверника обрати к Богу, и много цркава подиже, и многа чудеса сатвори, он у добром исповедању сконча земаљски живот свој петнаестог маја 1090. године.

И тако њему, који од светих Анђела би позван на освећење неболике цркве, би душа од истих светих Анђела однесена на небо у вечност, куда нека и ми будемо пренесени молитвама преподобног оца нашег Исаије и посредништвом Пречисте Богоматере, а благодаћу самога Творца неба, Једног у Тројици Бога, коме слава сада и увек и кроза све векове, амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЕФРОСИНА, ПСКОВСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Преподобни Ефросин, коме световно име беше Елеазар, родио се у околини града Пскова, на северу Русије. Одгајен је у дому својих родитеља у селу Виделебју, на тридесет потркалишта од Пскова. Ко су били његови родитељи, не зна се. Но тачно се зна једно: он се родио духовним рођењем, при чему му је отац био Бог који га је и родио водом и Духом, а мати му је била – Православна Црква, због чега је и био васпитан у правој вери и учењу. Када Елеазар поодрасте родитељи га дадоше да изучи божанствене књиге. Он убрзо тако јасно уђе у смисао и разумевање Светога Писма, да га је могао не само речито објашњавати, него и састављати поучне саставе. Осим тога он изучи и философске науке, те се чак и старци дивљаху његовој мудрости и са похвалом говораху о њему. Он никада није показивао склоности ни према играма ни према световним забавама, него је највише волео читање Светога Писма и црквене песме. При томе он се још као дечко почео одавати строгом уздржању, одрекавши се да једе уопште ишта слатко. Видећи тако уздржање дечаково, родитељи су га питали: Сине, зашто изнураваш тело своје тако суровим начином живота, и тиме нам причињаваш велики бол? А он им одговараше: Родитељи моји, у Светом Писму је речено да нас јело и пиће не приближавају Богу (1. Кор. 8, 8), него нас само пост, молитва, телесна чистота и уздржање приближавају Богу.

Потом родитељи хтедоше да Елеазара ожене по закону. Али разборити дечак побеже од својих родитеља као срна од замке. Родитељи га дуго на све стране са сузама тражаху, али га нигде не могаху наћи, јер га благодат Божја чуваше. Ускоро затим његов отац сконча, и мати му остаде удовица. Тада милостиви Бог, који хоће да се сви људи спасу и дођу у познање истине, стави му у срце добру мисао: да се ради спасења свог удаљи из света. Ову мисао он одмах приведе у дело: оде у манастир Рождества Пресвете Богородице што је на Снежној Гори у близини Пскова. Игуман га постриже за монаха, давши

му име Ефросин. Од тада се Ефросин занавек одрече помисли које вуку ка свету, и потпуно се предаде заветима монашког позива. Примивши монаштво, преподобни Ефросин се стаде ревносно подвизавати у посту, бдењу, молитви и посвуноћном молитвеном стајању. И у исто време он марљиво служаше братији и у кујни, и у пекари, и у свим другим манастирским пословима. Тиме је стекао наклоност свих монаха свете обитељи. Због таквог врлинског живота убрзо се поче ширити глас на све стране о преподобном. Сазнавши за то, он се веома ожалости, јер се клонио славе људске, и сматрао ју је за свој грех и за своју срамоту. Да би избегао ту славу, он стаде помишљати да се повуче у пустињачки и безмолвни живот, где би се подвизавао само за Бога. Ту своју намеру он саопшти свом духовном оцу. А овај, видећи да он напредује у врлинама, благослови га и рече му: Иди с миром, сине мој! Господ нека буде с тобом; нека те Он умудри и упуту у том добром делању које си изабрао.

Пошто доби благослов од свог духовног оца, блажени Ефросин оде из обитељи Пречисте и стаде обилазити многа места, тражећи погодан кутак где би се могао у усамљености предати безмолвном усамљеничком житију. По промислу Божјем он чу за место на обали реке Толве, удаљено од Пскова двадесет и пет потркалишта, на коме се благодаћу Христовом и сада налази манастир²⁶¹. Власници тога места позваше преподобног преко неких побожних људи, да би се и ту прославило име Господње. Преподобноме се допаде место, и он се ту настани на безмолвни, усамљенички живот, по речима божанственог пророка: Удаљих се бежећи, и настаних се у пустињи. Чеках Бога који спасава од малодушности и од буре (Пс. 54, 8–9). Ту он направи себи колибу, и усрдно се предаде монашким подвизима, одбијајући нападаје невидљивог непријатеља, постом, бдењем, молитвом, свуноћним стајањем и земним поклонима.

Једном за време летње жеге преподобни изађе из колибе и леже на земљу да се мало одмори од својих подвига. И одмах га ухвати лаки сан. У том сну јавише му се учитељи васељене: Св. Василије Велики, св. Григорије Богослов и св. Јован

Златоуст, и означише му место за подизање храма у њихово име у околини где се он подвизавао. Када се преподобни пробуди из сна, он никога не виде. И ово виђење баци га у недоумицу.

После тога прође много времена и мајка преподобног Ефросина дознаде од неких људи где се подвизава њен син. Спремивши се за пут, она оде на то место на обали реке Толве, где живљаше преподобни. Пришавши његовој колиби, она га стаде молити, говорећи: Драго чедо моје, утеши старост матере своје, покажи ми анђелско лице твоје, не допусти да са болом одем у гроб, где почивају оци наши. – Угледавши кроз пукотину своју матер, свети Ефросин је познаде и рече јој: Не тугуј, мати моја! иди одавде и не мучи старост своју. Ако желиш да ме видиш овде, онда ме нећеш видети у оном животу. Но иди у манастир и, подвизавајући се, спаси душу своју.

Тако се матери преподобнога не испуни жеља. Са тугом она оде од њега, ступи у један манастир и, проводећи дане своје у побожним подвизима, остаде у њему све до смрти своје. А преподобни Ефросин, пошто јуначки и славно проведе живот свој, престави се ка Господу²⁶².

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АХИЛИЈА, ЕПИСКОПА ЛАРИСКОГ

Преподобни Ахилије би рођен у Кападокији од благочестивих родитеља. Родитељи га научише побожности. И упоредо са спољашњом, световном философијом, он изучи и унутрашњу, духовну философију. Он украси себе свима врлинама, и животом по Богу. Зато би постављен за епископа Ларисе²⁶³. Као епископ учествовао на Првом Васељенском Сабору 325. године, на коме је посрамио јеретике и како својом ученошћу тако и светошћу изазвао велико дивљење. Узевши један камен, свети Ахилије викне аријевцима: „Ако је Христос створење Божје, како ви кажете, реците, нека из овог камена потече јелеј?“ Јеретици су ћутали и чудили се таквом позиву светог Ахилија. Тада светац опет рече: „А ако је Син Божји раван Оцу, као што ми верујемо, нека потекне јелај из овог камена“. И јелај заиста потекне на удивљење свију.

Вративши се после Сабора у Ларису, божанствени Ахилије поруши многе идолске храмове, и подиже из основа многе цркве и украси их благољепијем. Он и демоне изгоњаше из људи, и чињаше велико мноштво других чудеса. После тога свети Ахилије се мирно упокоји у Лариси 330. године. Самуил цар македонски (976–1014. год.), када освоји Тесалију, пренесе мошти светог Ахилија у Преспу, на острво у Преспанском језеру, које се прозва, а и данас зове, Ахил, или Аил. Код нас је овоме светитељу краљ Драгутин посветио дивни храм у Ариљу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ВАРВАРА МИРОТОЧИВОГ²⁶⁴

Овај преподобни беше родом из крајева Пентапоља у Африци, беше црн по изгледу и беше разбојник. Отишавши у западне крајеве на бродовима, он тамо многе опљачка и многа друга зла учини људима. Поставши затим и старешина разбојничке банде, јер беше веома јак, он убијаше хришћане и чињаше путеве у оним крајевима непролазним за мирне људе. По промислу пак Божјем он једном остаде насамо и поче размишљати о својим поступцима и неделима. Савест му се пробудила и указивала му на страшни час Суда Божјег и на вечна мучења.

Једнога дана један свештеник отиде да служи свету Литургију у храму Светог Георгија у крају званом Ниса. Са њим беше и један послушник. Видећи их разбојник пође за њима, а свештеник се веома уплаши и са страхом се поче силно молити Богу. Бог учини те се разбојнику очи отворише и он виде како свештенику на светој Литургији саслужују Анђели. Када заврши Литургију разбојник га запита где су они који су били са њим, а свештеник, схвативши да је то било виђење, стаде разбојнику објашњавати тајне Божје и како је свима могуће покајати се и задобити спасење од Бога. Тада се овај блажени покајник баци свештенику пред ноге и исповеди му све своје тешке грехе. Свештеник га онда крсти у име Оца и Светога Духа, а бивши разбојник сам себи стави тешке окове на врат, руке и ноге. Онда се повуче у самоћу на три године, проводећи живот у виду животиње: јео је само траву и џбуње, ишао четвороношке по земљи, живео са псима и животињама и проводио најстрожије уздржање и самомучење. При томе је сво време горко оплакивао своје раније грехе и недела. Једне ноћи он отиде на поље једног сељака и јеђаше неке грубе и несварљиве плодове, а сељак, видећи га и мислећи да је медвед, јер беше сав обрастао у длаку, удари га и нанесе му крваву рану. Блажени Варвар тада завапи: „Пиј, Варваре, чашу коју си сам себи спремио“.

Најзад, Бог се смилова на овог добровољног страдалника и учини да блажени још на земљи чује да су му греси опроштени. Скончао је преподобни Варвар у једној гори устрељен ловачким стрелама као звер (или неком стеном поклопљен). Његово свето тело чинило је чуда и точило свето миро, на славу великог и човекољубивог Бога нашег²⁶⁵.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИСАИЈЕ, ПЕЧЕРСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Неуморно се подвизавајући у послушањима у Кијево-Печерском манастиру, он се у миру преставио 1115. године. Његове свете мошти покоје се у Антонијевој пештери.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СЕРАПИОНА

Ученик Ефросина Псковског; он заједно с њим проводио дане у духовним трудовима и пустињачким подвизима. Знао латишки и чухонски језик, и целог живота се трудио да дух православне вере, подржи међу онима који су говорили на тим језицима. Последњих година он се прославио даром исцељивања и прозорљивости. Упокојио се 8. септембра 1481. године у својих 90 година.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНДРЕЈА, ПУСТИЊАКА И ЧУДОТВОРЦА²⁶⁶

Овај преподобни живљао у време благочестивог деспота епирског Михаила II Комнена (1237–1271. год.). Беше родом из села Монодендра у Епиру. Напустивши све сласти дома, женидбе, имовине и света отиде у пустињу, где се веома строго и сурово подвизаваше. Касније се врати у свој крај и настани се на гори данас званој Калана. После дугогодишњих богоугодних подвига преподобни се на овој истој гори престави мирно у Господу. Његово блажено уснуће и прослављање његових светих моштију би објављено светлошћу с неба. Света Теодора, царица у Арти у Епиру (њен спомен се слави 11. марта), подиже још у то време храм овоме преподобном.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА И ЦАРЕВИЋА КНЕЗА ДИМИТРИЈА МОСКОВСКОГ, ЧУДОТВОРЦА

Син цара Ивана Грозног; рођен 1582. године; за царовања свога брата Фјодора Јоановича живео у Угличу, и био издајнички заклан ножем, по тајном наређењу Бориса Годунова, 1591. године. Трећег пак јуна 1606. године мошти светог Димитрија обретене нетљене, и пренесене из Углича у Москву, где и сада почивају у Архангелској цркви, и чине многа и многа чудеса.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ПАНИГИРИЈА

Подвизавао се крај села Малунде у близини Левкосије (= Никозије) на Кипру, где му је сачувана света икона (из 18. века) и Служба у рукопису.

16. Maj

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОДОРА ОСВЕШТАНОГ, УЧЕНИКА ПАХОМИЈЕВОГ

Када по целом Египту брујаше глас о равноангелном животу преподобног и богоносног оца нашег Пахомија, сви верни слављаху због тога Христа Бога. Многи пак са топлијом љубављу к Богу, дарнути тим гласом у срце, напуштаху свет и све што је у свету, па одлажаху к преподобном оцу на монаховање. Међу овима беше и блажени Теодор. Син богатих и угледних хришћанских родитеља, он драговољно изабра сиромаштво, сматрајући све за трице, само да Христа добије.

Почетак његове љубави ка монаштву би на овај начин. Четрнаестогодишњи дечко Теодор виде како су његови родитељи о празнику Богојављења украсили кућу и напунили је сваким изобиљем земаљским. Размишљајући о томе, он осети таштину свега тога, јер се благодат беше коснула срца његовог, и он рече у себи: Каква ми је корист од тога? Шта ја бедник добијам од тога, ако се наживам привремених сласти земаљских, а будем лишен вечних? Јер нико који се наслађује привременим стварима, неће добити вечну славу.

Говорећи то, он уздахну из дубине срца. И у време обеда он уђе у једну забачену одају, паде лицем на земљу, и мољаше се Богу са сузама, говорећи: Господе, сведоче сакривенога и испитивачу тајни људских, Ти знаш да ја љубав Твоју претпостављам свему на овом свету. Стога Те молим, Господару, настави ме на пут Твој, да бих творио вољу Твоју; и просвети душу моју, да бих свагда славио и хвалио Тебе, Господа мог.

Док се он тако мољаше, у ту одају уђе мати његова. Он устаде са земље, и очи му беху пуне суза. Погледавши у њега, и видевши да су му очи надуване од плача, мати га стаде питати: Шта ти је, чедо? ко те ожалости? зашто плачеш? зашто ниси дошао да обедујеш с нама? Ми те са тугом тражисмо свуда, да би се заједно с нама провеселио. А он јој одговори: Иди, мајко, обедујте без мене, јер сада нећу да једем. – Но мати

га дуго мољаше и нуђаше да пође за трпезу, али је он не послуша.

Идући сваки дан у школу и учећи, он се пошћаше до вечера. Понекад пак по цео дан није узимао ништа у уста, него је тек други дан увече по мало јео. Он две године не окуси од бољих и слатких јела, обучавајући себе за потпуно испосничко уздржање. И једног дана он тајно напусти своју кућу, остављајући родитеље и њихово богатство, и славу, и сав свет, и оде у један манастир, у коме нађе богоугодне монахе. И стаде живети међу њима у страху Божјем. И посматрајући њихове испосничке подвиге, он подражаваше њихово живљење, и стараше се да према својим моћима угоди Богу.

Једнога дана после вечерњег богослужења монаси сеђаху и вођаху разговор о предметима из Светога Писма. Тада један монах говораше о старозаветној скинији и о Светињи над светињама, и овако то објашњаваше: спољашња скинија представља Јеврејски народ, а Светиња над светињама има врло тајанствен и важан смисао за све народе, јер уместо приношења животиња на жртву, и кадионице, и трпезе, и кивота са маном и књигама завета, и свега што беше тамо, и уместо светлости светњака, нама се јави Бог Логос у телу просветљеном од Њега, и постаде нам светлост познања и хлеб живота и жртва за грехе наше.

Дајући такво објашњење, тај инок рече братији: Ово сам објашњење чуо од светог оца нашег Пахомија, који је у Тавенисиоту сабрао братију која напредује у Господу. Верујем да ће ми Господ подарити опроштај грехова мојих што праведног човека поменух у овај час.

Блажени Теодор, чувши за преподобног Пахомија, распали се срцем и рече: Господе Боже, када постоји на земљи тако свет човек, удостоји ме да га видим и да му следујем у свакој заповести, да бих се и ја спасао и удостојио оних блага која је Бог уготовио онима који Га љубе. – Говорећи то, Теодор се заливаше сузама, јер беше рањен божанственом жељом.

После неколико дана дође код њих у манастир један од чесних ученика Пахомијевих, по имену Пекусије, човек стар и врлински. Њега моли Теодор да га поведе са собом у

Тавенисиот, у општежиће преподобног оца Пахомија. Пекусије поведе јуношу, и када стигоше у обитељ, Теодор се поклони Господу говорећи: Благословен си, Боже, што си тако брзо послушао мене грешног и испунио ми молбу. – А кад дође пред келију светог Пахомија, он од умилења и од духовне радости стаде силно плакати и сузе лити. Видевши га, свети отац му рече: Не плачи, чедо, јер и ја, мада сам грешан, ипак сам слуга нашег заједничког Господа и Оца. – И преподобни Пахомије с љубављу прими у свој манастир блаженог Теодора.

Видевши у манастиру мноштво братије која се труди за Господа, Теодор се просвети умом, и прими у душу своју ревност богоугађања, и напредоваше у Богу врлинама. Разуман и паметан, он лако распознаваше истинити пут спасења, и стече са смирењем послушање велико и чудесно. Крепљен благодаћу Божјом, он беше бодар у молитвама, вредан у пословима, неослабљив у пошћењу. И не престајаше да стално жели све веће и веће напредовање у добрим делима и благодати Господњој. А када би видео неког да је тужан, он га је тешио; и када би видео неког да греши, он га је дружељубиво и састрадално исправљао. Видећи све то, преподобни Пахомије га веома заволе, и метну га у срце своје.

Мати Теодорова, чувши да се син њен налази у Тавенисиоту код преподобног Пахомија, узе од епископа писмено наређење у коме се наређивало да јој преподобни Пахомије врати сина. И она дође у Тавенисиот, и би смештена у гостопримници женског манастира, у коме се подвизаваше Пахомијева сестра. И извести мати Теодорова светог Пахомија да жели видети свога сина. Старац рече Теодору: Чедо, дошла је твоја мати желећи да те види, и има за нас писмено наређење од епископа. Отиди дакле до мајке, нарочито зато што свети епископи пишу, јер њих морамо послушати. Теодор му одговори: Оче, најпре ми реци, нећу ли ја на дан Суда дати одговор Богу што сам као монах отишао код моје мајке, коју са свима световним пристрашћима оставих Бога ради, и што сам саблазнио братију? Јер када је још пре нове благодати, у Старом Завету наређено синовима Левијевим да се не виђају са својим родитељима и браћом, да би одржали заповести Божје

(5. Мојс. 33, 9–10), у толико пре ја, који сам се у новој благодати удостојио толиког дара – светог чина монашког, не треба да љубав родитељску претпоставим љубави Божјој, јер Господ наш рече: Који љуби оца или матер већма него мене, није мене достојан (Мт. 10, 37). Свети Пахомије му на то рече: Чедо, ако по тебе није корисно да видиш своју мајку, ја те не приморавам. Буди савршен монах који се потпуно одрекао и света и себе самог.

Када мати сазнаде да њен син не само нипошто не жели да се врати к њој кући, него ни да се види са њом, она и сама одлучи да се не враћа кући, већ да остане у том женском манастиру као монахиња. Јер говораше она себи: Ако Бог хоће, ја ћу сина свог видети међу светим оцима, и душу своју наћи њега ради.

Тако мушко и непоколебљиво стремљење к Богу младога монаха спасе не само његову, него и његове матере душу, побудивши је на тегобан и мучан монашки живот Бога ради.

Преподобни Теодор јачаше Духом, и у свему се уподобљаваше своме духовном оцу, светом Пахомију, покуравајући му се Бога ради као самоме Богу. А отац много пута искушаваше његово послушање и трпљење, наређујући му да обави извесне послове. И кад би извршио што му је наређено, отац га кораше да тобож није добро урађено, па му наређиваше да то исто поново уради. А он никада ни за шта не узврати оцу, нити узнегодова, нити се разгневи, нити ожалости, већ свагда с радошћу примаше наређења од оца, и његове прекоре сматраше као похвалу себи.

После неколико година к Теодору дође његов брат по телу Пафнутије, са жељом да се замонаши. Но Теодор не хте ни да чује, пошто се Пафнутије још не беше потпуно одрекао старога човека. И плакаше Пафнутије. За то дознаде свети Пахомије, па рече Теодору: Добро је бити попустљив у почетку према онима који желе да ступе у монашки подвиг. Јер као што новозасађено дрво захтева много неге и старања, тако је и ономе који почиње са монашким уздржањем потребно мало попуштања и утехе, док се благодаћу Господњом не укорени и вером не утврди. –

Теодор послуша оца те прими брата по телу, и упућиваше га на врлине.

Други пак брат по духу, ленивац, увреди се што га преподобни Пахомије често саветоваше и караше, па намисли да бежи из манастира. Сазнаде за то блажени Теодор, па се направи као да је љут на оца и тобож хоће и он да бежи, па рече томе брату: Знаш, брате, речи овога старца су преко мере жестоке, и не знам да ли ћу моћи више овде да поднесем. – Слушајући такве речи од Теодора, брат се обрадова, па га упита: И ти ли патиш од њега као ја? Теодор одговори: Силно патим; него ако хоћеш, будимо једно, тешећи један другог, док поново не настрадамо од старца. Ако се пак старац од сада покаже добар према нама, онда ћемо остати овде; но буде ли зао и јаростан према нама, онда ћемо заједно отићи одавде.

И послушавши Теодора, тај брат не оде из манастира, чекајући да обојица заједно изађу. А Теодор оде и насамо обавести о томе преподобног Пахомија. Старац похвали Теодорову памет. Затим, позвавши их обојицу к себи, отац преклони главу своју пред њима, говорећи: Оппростите ми, браћо, јер сагреших према вама. Као добри синови, и ви сте дужни да трпите и сносите слабости оца вашег. – И тако се брат тај испуни умилењем и разнежи, и напусти своју некорисну намеру, и од тада се поправи.

Преподобни Пахомије, видећи да блажени Теодор напредује у врлинама и благоразумности, и да је као начитан у стању и друге поучавати речју, он му једном нареди да каже поуку братији на основу Светога Писма. Тада Теодор беше двадесет година. Послушан, без поговора извршујући наређење, Теодор стаде усред скупа и поче на основу Божанственог Писма говорити поуку, казујући многе ствари корисне по спасење. А неки од најстаријих отаца, посматрајући Теодора где им говори поуку, не хтедоше га слушати, већ стадоше негодовати, говорећи један другоме: Ето, почетник учи нас, младић држи поуку нама старцима; ми нећемо да га слушамо. И уставши, отидоше са скупа у своје келије.

Када Теодор заврши проповед Божје речи, преподобни Пахомије призва к себи оне старце, па их упита: Зашто

напустисте скуп и слушање поуке, па одосте у своје келије? Они му одговорише: То учинисмо зато што ти нама оваквим старцима, који толике године проведосмо у манастиру, постави младића за учитеља. – Чувши такав одговор од њих, преподобни уздахну дубоко, па им рече: Неразумни сте и заробљени ђаволом, и сву своју врлину уништисте гордоумљем. Јер отишавши са скупа, ви напустисте не Теодора него реч Божју одбацисте, и лишисте себе Светога Духа. Зар не видесте мене како сам га веома пажљиво слушао, и много користи од његових речи добио?

Пошто тако покара и смири старце, преподобни Пахомије их излечи од болести превазношења и негодовања, и учини те они постадоше слушаоци Теодорових благоразумних и корисних поука. Затим постави блаженог Теодора за управитеља Тавенисиотске обитељи, а сам се повуче у други мањи и забаченији манастир. Теодор пак добро управљаше повереном му од оца обитељи.

Када епископ града Панопоља, блажени Уар, позва светог Пахомија да му устроји манастир за многе који жељаху монашког живота, свети Пахомије узе собом Теодора. И када обитељ би устројена, к њима дође један философ, желећи да разговара са великим старцем Пахомијем. А старац, не желећи да разговара с њим, пошто провиде да је дошао да га куша, посла к њему два своја ученика, Корнилија и блаженог Теодора. И философ им рече: Желим да разговарам с вама о стварима Светога Писма. Свети Теодор му одговори: Говори што желиш. – Тада философ упита: Ко не родивши се умре? и ко родивши се не умре? ко пак умре и не иструну? Преподобни Теодор му одговори: Није тешко твоје питање, философе. Ипак ћу ти одговорити: Адам се не роди а умре; Енох се роди а не умре; жена Лотова умре а не иструну, пошто се претвори у слани стуб. Но ти послушај наш здрави савет: остави се тих некорисних питања и схоластичких силогизама, па приступи Христу коме ми служимо, и добићеш опроштај грехова. – Философ ћуташе као нем, и оде дивећи се оштроумном одговору.

Преподобни Теодор цео свој живот проведе веома богоугодно. И беше послушан оцу своме све до самог

престављења његовог, и за време болести послужи му. После брзог упокојења Пахомијевог наследника, блаженог старца Петронија, свети Теодор постаде вођ светоме стаду, и обогати се многим чудесима, због чега постаде славан, и познат свјатјејшем Атанасију Великом, патријарху александријском. И пошто многим користи својим делима и речима, блажени Теодор у дубокој старости отиде ка Господу, да на небу са преподобним Пахомијем у хору богоносних Отаца стоји пред престолом славе Оца и Сина и Светога Духа, Једнога у Тројици Бога, коме слава вавек, амин. Преподобни Теодор се упокојио 368. године.

СПОМЕН БЛАЖЕНЕ ДЕВИЦЕ МУЗЕ

Свети Григорије Двојеслов, папа римски (590–604. г.)²⁶⁷ испричао је свом архиђакону Петру повест о блаженој девици Музи, коју је чуо од њеног брата Прова. Повест гласи:

Још као малој девојчици, Музи се једне ноћи јави у сну Пресвета Богородица Приснодјева Марија, праћена девојчицама истога узраста као и Муза. Богомати упита Музу: Желиш ли и ти да заједно са овим девојчицама живиш и да ме пратиш? Муза одговори: Желим, Госпођо. – Тада јој Богомати нареди да се уздржава од дечјих игара и од свега небогоугодног, пошто ће она кроз тридесет дана доћи к Њој и придружити се тим девојчицама.

Пробудивши се, Муза од тог часа промени свој живот, и одбаци свако дечје младоумље. Родитељима својим, који су се чудили томе и питали је поводом тога, она исприча како виде Пресвету Дјеву Богородицу, и шта јој Она рече и нареди, и у који дан има отићи код Ње и придружити се осталим девојчицама које Њу прате.

Двадесет и петог дана после јављања Пресвете Богомајке Музи, Муза доби силну ватру. А тридесетог дана, када се приближи час Музиног престављења, Муза опет виде Пречисту Дјеву у пратњи оних девојчица, која је стаде звати, а Муза јој тихим гласом одговараше: Ево идем, Госпођо, ево идем. – И са овим речима она предаде душу своју у руке Пресвете Богородице и, оставивши земаљски живот, она се настани у небеским обитељима са светим девицама.

Чувши ову повест, архиђакон Петар упита светог папу Григорија: Желео бих да знам, владико, да ли сада, пре васкрсења тела, душе праведника могу бити примљене на небу? Свети Григорије одговори: Не можемо рећи нити да су душе свих праведника примљене на небу, нити пак да су потпуно одбачене, јер има душа неких праведника, које се налазе у извесној удаљености од Небеског Царства. Разлог тога је у томе што ти праведници за живота на земљи нису достигли савршену праведност. А да душе оних праведника који су

богоугодно живели на земљи, када изађу из телесних затвора, бивају одмах настањене у небеским обитељима, то је очигледније од сунца. Јер сама Истина – Господ Христос сведочи о томе, говорећи: Где је леш, онамо ће се и орлови купити (Мт. 24, 28), то јест, где је сам Он Спаситељ наш са примљеним на себе телом човечанским, тамо се без сумње скупљају душе праведника. И свети апостол Павле жељаше да се разреши од тела и буде са Христом (Флб.1:23). Који верује да је Христос на небу, тај верује да се и Павлова душа налази са Христом на небу. Исти апостол јасно сведочи да се душе праведника по разлучењу од тела, настањују у небеској отаџбини, јер каже: Знамо да кад се земаљска наша кућа тела разруши, имамо зграду од Бога, кућу нерукотворену, вечну на небесима (2. Кор. 5, 1). Богу нашем слава, сада и увек и кроза све векове, амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА АВДИСА, АВДЕ И ОСТАЛИХ СА ЊИМА

Свети Авдис беше епископ у граду Витасахару, у Персији. Оптужен од свога нећака персиском цару да не поштује веру Персијанаца већ Христа, епископ Авдис би изведен пред цара заједно са шеснаест свештеника, девет ђакона, шест монаха и седам монахиња. Пошто јуначки исповеди Христа за истинитог Бога, епископ Авдис са осталима би послат царевом брату Арситу. Арсит их испита, па кад виде да његове речи не помажу ништа и да они остају чврсти у вери Христовој, он нареди да их конопцима вежу, и да их што јаче стежу. Тако су ове свете људе мучили седам пута дневно. Од силног стежања конопцима најзад се мученицима провидеше кости, и чуло се како шкрипе.

Затим их бацише у тамницу; и тамо им шиљаху јела од идолских жртава, али они и не погледаше на њих. Зато би издата заповест те ови славни страдалци осташе у тамници не једући и не пијући. Но једна богољубива жена даде им хлеба и воде, те они то једоше и пише, и Бога прославише.

После много дана изведоше свете мученике из тамнице, па им придружише и епископа Авду, коме Бог унапред беше открио да ће мученички пострадали, и да ће победити, и венац добити. Онда сви ови свети бише послани врховном жрецу персијском Малти. Они и пред њим веру своју у Христа исповедише и потврдише. Зато их најпре силно мучише, па им најзад главе отсекоше. И тако сви примише мученичке венце.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ НИКОЛЕ МИСТИКА, ПАТРИЈАРХА ЦАРИГРАДСКОГ

Рођен је око 852. године у Цариграду и био сродник Св. патријарха Фотија, чији је ученик био заједно са царом Лавом VI, званим Мудрим. Прославио се необичном строгошћу живота. Када он постаде патријарх Цариградски (901–907. г.), цар Лав ожени се четврти пут, због чега му патријарх забрани улазак у цркву а свештеника који га венча рашчини. Због тога цар збаци патријарха и отера га у манастир. Делегати римског папе Сергија III одобре цару четврти брак. Но када цар умре, Никола поново дође на престо патријаршијски и сазва сабор 912. године, на коме четврти брак уопште би хришћанима забрањен. Упокојио се 925. године. Мистик означава најстаријег члана царског савета. Најпре је овај светитељ, дакле, био дворјанин високога чина, потом је оставио сујету света и замонашио се у манастиру Св. Трифуна близу Халкидона. Скончао мирно 925. године. Иза себе је оставио мудрости пуне богословске и канонске списе и писма.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА НИКОЛЕ ИЗ МЕЦОВА

Овај јунак Христов рођен је од побожних родитеља у Мецову, у Епиру у Грчкој. Још као младић он оде у Трикалу, и најми се у једног пекара да му служи за плату. Након много времена неки Турци, нешто преваром и обећањима а нешто застрашивањима, успеше те се он одрече Христа. Али када дође к себи, он побеже, оде у свој завичај, и тамо опет поче водити хришћански живот. Касније, пошто прође много времена, Никола натовари на кљусе луч и са неким својим мештанима оде у Трикалу да га прода. Но тамо га препозна један берберин Турчин, комшија споменутог пекара, окоми се на њега и стаде га грдити што се одрекао вере и опет постао хришћанин. Уплашен, Никола му даде товар луча, и замоли га да га не прокаже. Овај пристаде на то под условом да му Никола сваке године до краја живота доноси по товар луча. Никола му то обећа, и сваке године доношаше му по товар луча.

Међутим, не прође много времена и Никола се покаја што је дао овакво обећање ономе берберину, и не хте му више давати луч, већ донесе одлуку да и смрт прими само да окаја своје раније одречење од Христа. Са таквом одлуком он оде к своме духовнику и откри му своју намеру. Но духовник га стаде одвраћати од тога, јер му се може десити да не буде у стању поднети мучења, па се по други пут одрећи Христа. Али Никола остаде чврсто при својој намери, и говораше да он има сигурну наду у Господа да ће му Он дати снаге да јуначки поднесе сва мучења за љубав Њега и да остане непоколебљив у вери Његовој, сатирући сваког непријатеља и противника. Видевши код Николе такав жар и жудњу за мучеништвом, духовник га онда многим саветима и молитвама још више учврсти у томе, па отпусти.

Са тако чврстом намером и одлуком Никола оде у Трикалу. Тамо га шчепа онај берберин, и дављаше га говорећи: Где је, неверниче, луч што си ми обећао? – Никола му одговори: Ја теби не дугујем ништа! – Разјарени берберин стаде силно викати

и ружити Николу. На ту вику дотрчаше многи Турци, па кад дознаше у чему је ствар, дохватише Николу и тукући га одведоше у суд, и тамо доказиваху како се он одрекао вере хришћанске и примио њихову. Упитан од судије, мученик одговори: Родио сам се хришћанин, и хришћанин сам, и желим да умрем хришћанин, и никада се вере своје одрећи нећу, па макар ме ставили на какве било муке. – И пошто не успеше ни ласкама ни претњама да га приволе на своју страну, они га дуго моткама немилосрдно тукоше, па га онда много дана мучише глађу и жеђу и другим мукама. А блажени мученик све то подношаше храбре душе и са великом радошћу.

Затим мученика из тамнице по други пут изведоше на суд. И он опет громко изјави да је Христос једини истинити Бог, и да он верује у Њега, и да Га се никада одрећи неће. Када судија виде да је Никола непоколебљив у својој вери и одлучан, он нареди да се наложи велика ватра на тргу и мученик баци у њу. Ватра би наложена, мученик доведен и бачен у њу, и он у огњу радујући се и славећи Бога предаде дух свој.

Покренут побожношћу, један ћерамиџија оде наредне ноћи на трг, да нађе неки делић светитељевих моштију. Тамо затече неколико Агарјана који стражараху, он им даде доста новаца, те му они дадоше свету главу мученикову, која беше нешто мало опаљена. Он је однесе својој кући, и сакри је у зиду и зазида, из страха од Турака. И о томе не рече никоме од својих укућана. Но након извесног времена ћерамиџија умре, а свечесна глава мученикова остаде сакривена у зиду. Ту ћерамиџијину кућу купи неки хришћанин Меландрос, и увече на сам дан у који свети мученик беше пострадао, виде светлост где сија на оном месту зида где света глава мученикова беше зазидана. Збуњен и зачуђен том светлошћу, Меландрос раскопа то место на зиду и нађе свету главу светог мученика Николе. Но сматрајући себе недостојна да у својој кући држи такву светињу, он однесе свету главу у манастир светог Варлаама²⁶⁸ и предаде је тамо на спомен себи и својим родитељима.

Ова света глава и данас се налази тамо, и сваки дан твори надумна чудеса. Ево нека од њих. Једном беше страشان помор у Трикали, и свакодневно умираху многи; но чим ова света

глава би донесена у Трикалу, одмах престаде помор. Исто тако и село Дистату пустошаше једно време помор, који на исти начин престаде чим света мученикова глава би однесена тамо. А кад једно време куга хараше у Каларити, долазак ове свете главе одмах је избави од куге.

Нарочито ова света глава прогони скакавце, чува усеве, тако да се томе и Турци диве. И то бива не једанпут или двапут, већ много пута, све до данашњега дана. И не само то, него она на чудесни начин исцељује неизлечиве болести; а чини и многа друга чудеса свакодневно, ма у које место да се однесе. Молитвама светог мученика Николе нека се и ми избавимо од сваке опасности и нужде. Амин.²⁶⁹

СПОМЕН СВЕТИХ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА САВАИТА

У време цара Ираклија, око 610. године, пострадаше мачем посечени за веру Христову 43. монаха из обитељи светог Саве Освештаног код Јерусалима. Њихово јунаштво и страдање описао очевидац свети Антиох (види 24. децембар).

СПОМЕН СВЕТЕ ЕФИМИЈЕ

Спомен њен се врши близу Неоријског залива.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПАПИЛИНА

Пострадао за Господа мачем посечен.

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ АЛЕКСАНДРА,
АРХІЕПИСКОПА ЈЕРУСАЛИМСКОГ²⁷⁰**

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈЕФРЕМА ПЕРЕКОМСКОГ, НОВГОРОДСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Рођен у граду Кашину, у Тверској губернији. Још у младости одликовао се кротошћу и строгом уздржљивошћу. Оставио све земаљско и постригао се у манастиру светог Саве Вишерског, у Новгородској губернији. Млади подвижник с благословом светог Саве повукао се у пустињу крај језера Иљмена, и начинио себи келију. Ту много година чистио себе од страсти, изнуравајући себе постом и молитвама. У томе се угледао на древне Оце. Ускоро к њему дођоше неколико монаха, жељних пустињачких подвига. Преподобни Јефрем основа манастир, и постаде настојатељ. Упокоји се он у својих осамдесет година, 1492. године. Свете мошти његове – у његовој обитељи.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПЕТРА

Због молитвеног поштовања светих икона жилама премлаћен у Влахерни и скончао под царем Копронимом, у 8. веку.

17. Maj

СПОМЕН СВЕТОГ АПОСТОЛА АНДРОНИКА И ЊЕГОВЕ ПОМОЋНИЦЕ ЈУНИЈЕ

Свети апостол Андроник припада лику Седамдесеторице апостола. Поверовао је у Христа пре светог апостола Павла, коме је и рођак. О томе апостол Павле сведочи у посланици Римљанима, говорећи: Поздравите Андроника и Јунију, родбину моју, и моје другаре у сужањству, који су знаменити међу апостолима, који и пре мене вероваше у Христа (Рм.16:7). Свети Андроник беше епископ Паноније,²⁷¹ но ипак не беше проповедник и учитељ само једнога града или једне земље, већ целе васељене, јер је као окриљен путовао по разним земљама, свуда проповедајући Христа и искорењујући идолодемонство. Помоћница му је била чудесна Јунија, која беше умрла свету и живљаше само Христу. Њих двоје приведоше многе познању истинитога Бога, и порушише идолске храмове, и подигоше свуда божанске цркве, изгонећи нечисте духове из људи и исцељујући неизлечиве болести. Блистајући тако, они обоје пострадаше за Христа, и примише двострук венац: и апостолства и мучеништва. Њихове свете мошти бише, по нарочитом откривењу Божјем, нађене у пределима Евгенијским, о чему је подробно речено под двадесет другим фебруаром.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА СОЛОХОНА И СА ЊИМ ПАМФАМИРА И ПАМФАЛОНА

Свети мученик Солохон живљаше у време цара Максимијана,²⁷² по рођењу Египћанин, по вери хришћанин. Он беше војник римски код трибуна Кампана, који имађаше под собом три хиљаде војника. По царевом наређењу Кампан са својим пуком отпутова из Египта у Халкидон.²⁷³ Тада цар нареди свима војним старешинама да са својим војницима принесу жртве идолима. Испуњујући цареву наређење, Кампан приступи приношењу жртава. Сви војници принеше жртве, само се њих тројица успротивише: Солохон, Памфамир и Памфилон. Они објавише да су хришћани и одлучно изјавише да се никада неће одрећи Христа и да ће до смрти остати у светој вери хришћанској, па макар их ставили на најстрашније муке.

Тада их ставише на тако жестоке муке, да двојица од њих, Памфилон и Памфамир, у тим мукама предадоше душе своје у руке Богу. А свети Солохон и надаље смело призиваше име Христово и осуђиваше Кампана као незналицу што мртве идоле назива боговима. То разјари Кампана, па нареди да мученику мачем отворе уста и саспу у уста идоложртвено вино. Но свети мученик зубима прегризе мач, и избаци парче из уста; затим искида на себи окове и ступи пред мучитеља Кампана, величајући Божанство Христово а исмевајући Кампаново беснило, злобесје (τὴν какоδαίμονίαν). Тада свети мученик чу глас који долажаше с неба, који га потстицаше и крепљаше на мучеништво.

После тога свети Солохон би мучен на разне начине: засуше тркалиште оштрим камењем, везаше мученику обе ноге, па га голог вукоше по том камењу, те му цело тело у ране претворише; затим му десну руку везаше за греду једне куће, а о леву ногу му обесише велики камен, и висаше тако три сата; за то време га мучитељи наговараху да се одрекне Христа, али он остаде чврст. Затим пресекоше конопац којим беше везан за греду, и светитељ, павши на земљу, диже се и стајаше право. Најзад, како већ беше пала ноћ, Кампан, бесан од гнева,

дохвати писаће перо, па прободe светитељу кроз оба уха, и остави га тако да умре, а он са војницима оде на вечеру. Онда дођоше хришћани, узеше светитеља и положише на носилку, пошто беше веома малаксао, и однесе у дом неке удовице хришћанке. Ту светитељ узe мало хлеба и попи мало воде, те се окрепи, и стаде саветовати присутне хришћане да буду истрајни у вери и у мукама за веру. После тога, подигавши очи к небу и помоливши се довољно Богу, он предаде блажену душу своју у руке Богу, од кога доби венац мученички.

Света три Мученика пострадаше 298. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ НЕКТАРИЈА И ТЕОФАНА, КТИТОРА МАНАСТИРА ВАРЛААМА НА МЕТЕОРИМА²⁷⁴

Нектарије и Теофан беху рођена браћа по телу и живљаху у другој половини 15. века у Јањини у Епиру. Из њихове породице, зване Апсарадон, седам чланова постадоше монаси. Преподобни Нектарије и Теофан живљаху најпре уз једног духовног старца по имену Сава, а по његовој смрти отидоше у Свету Гору и ступише у манастир Дионисијат, где нађоше Светог Нифонта, бившег патријарха Цариградског (његов спомен 11. августа). Светитељ их усаветова да се врате на место својег ранијег подвига, на острво у Јањинском језеру, што они из послушања и учинише. Тамо подигоше цркву Светом Претечи и Светом Николају (око 1507. г.).

Пошто на том месту не имађаху мира за молитвено тиховање за којим жуђаху, а Свети Нифонт им беше рекао да траже мирно и тихо место, они одатле кретоше и дођоше на брда звана Метеори у Тесалији. По благослову епископа Лариског и игумана манастира Великог Метеора, они се настанише на стени званој Светог Претече и ту провели седам година. Око 1518. године они добише благослов да се успењу на такозвану Стену Варлаамову, која тада беше пуста, и тамо поставише своју аскитирију (место подвизавања). На овој стени они нађоше остатке некадашњег храма Св. Василија Великог, Григорија Богослова и Јована Златоуста, који беше подигао древни подвижник на тој стени Варлаам, савременик Светог Атанасија Метеоритског и преподобног Јоасафа, царевића Српског (њихов спомен 20. априла). Када ови преподобни обновише овај свети храм Св. Три Јерарха, око њих се почеше окупљати многобројни монаси, тако да ту постаде прави и потпуни манастир. Пошто је ова црква била мала, свети подвижници почеше да граде већу цркву у част Свих Светих и године 1544. она би завршена. Света браћа ускоро подигоше и све остале потребне манастирске зграде и снабдеше манастир потребним њивама и виноградима.

При свему овоме преподобни не заборавише главни монашки посао: подвиге своје и старање о спасењу братије, те тако ону неприступачну стену учинише лествицом за узлажење на небо. Поживевши тако чесно и богоугодно мирно се преселише ка Господу своме Кога од младости љубљаху, и то преподобни Теофан 17. маја 1544. године, а преподобни Нектарије 7. априла 1550. године. Њихов свети манастир и данас постоји на Метеорима.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ АТАНАСИЈА НОВОГ, ЕПИСКОПА ХРИСТИЈАНОПОЉСКОГ, ЧУДОТВОРЦА

Атанасије Нови беше епископ града Христијанополиса (у области Трифилијској на Пелопонезу). Рођен је на Крфу 1165. године од побожних родитеља Андреја и Ефросиније, који имађаху осим њега још три сина.

У то време Јонским острвима и Пелопонезом владаху Млечићи и Атанасијев отац беше један од службеника у млетачкој управи, те они стога пређоше да живе на Пелопонезу. Атанасија дадоше родитељи да се учи књизи, и он веома брзо у томе напредоваше, а понајвише у науци Господњој. Када одрасте отац га нагоњаше да се ожени и већ му беше нашао вереницу. Усрдно се молећи Господу и особито Пресветој Богоматери да га тога ослободи, јер је желео да постане монах и живот свој посвети Богу, он би удостојен јављања у сну Пресвете Богородице Која му рече да бежи у Цариград. Дошавши у Цариград преподобни се јави тадашњем патријарху Гаврилу и ускоро од њега би рукоположен за патријаршијског ђакона (око 1702. г.), а затим и за презвитера. Године 1711, он би хиротонисан и за епископа и то у граду Христијанопољу на Пелопонезу.

Дошавши у своју епархију светитељ отпоче поучавати народ православној вери и штитити га од венецијанске латинске пропаганде. У ту сврху он отвори и православне школе за децу, јер су Венецијанци намерно остављали православне у неписмености да би их лакше придобили за своју латинску веру. Такође поче градити и православне храмове, делити милостињу, и уопште мудро и спасоносно пастирствовати својим стадом. У свом пак личном животу он свагда остајаше подвижник и зато од Бога би удостојен дара чудотворства. Поживевши тако богоугодно и чудотворећи, свети и нови Атанасије мирно се престави у Господу 1735. године и би погребен у свом граду. Његове свете мошти бише пренете затим у Каритену, а одатле у манастир Светог Претече у Гортинском крају на Пелопонезу. Митрополит Гортински и Мегалупољски

Јован Мартинос записа живот и чудеса овог светитеља и састави му такође посебну службу.²⁷⁵

18. Maj

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ТЕОДОТА И СВЕТИХ МУЧЕНИЦА СЕДАМ ДЕВОЈАКА: ТЕКУСЕ, АЛЕКСАНДРЕ, КЛАВДИЈЕ, ФАИНЕ, ЕФРАСИЈЕ, МАТРОНЕ И ЈУЛИЈЕ

Пошто сам лично видео многа добра од светог мученика Теодота, – каже описатељ очевидац његовог страдања Нил, – ја сматрам за дужност да му се и делима захвалим на његовој љубави. Но иако нисам способан да му ни речима ни делима одам достојну хвалу, ипак ћу покушати да то према својим моћима учиним. Јер сматрам да је веома потребно, и корисно за богољупце, описати од младости живот светог Теодота и историју његовог страдања. Неки говоре за њега да је и он испрва живео као што живи већина људи, уживајући сласти овога света: оженио се законито, и држао гостионицу ради зараде; но потоњим мученичким подвигом својим украсио и првобитно живљење своје. Али, нека говори о њему ко шта хоће, ја ћу испричати оно што сам очима својим видео, јер сам од почетка живео са њим, и био удостојаван његових светих разговора.

Још много пре свог мученичког подвига, свети Теодот показа многа добра дела. Тако он, иако бејаше у законитом браку, у почетку поведе духовну борбу противу телесних пожуда, потчињавајући тело духу, и испуњавајући апостолску реч: који имају жене биће као они који немају (1. Кор. 7, 29). И у овој врлини он показа толики успех, да је и осталима могао бити учитељ чистоте и целомудрија. Он се не подаваше сладострашћу или којој другој нечистој жељи, него упражњаваше уздржање и пост као почетак сваког добра; и то му беше као штит у борби. Умртвљавање тела он сматраше за насладу која доликује човеку хришћанину; а жељу за богатством он побеђиваше раздајући сиромасима сву своју имовину. У њему беше чудесно то, што он, иако гостионичар, обављаше велику духовну трговину, стичући Богу душе људске. Јер он, под видом гостионичарства, потајно апостолствоваше као неки епископ, својим богонадахнутим учењем и поукама приводећи

Цркви Христовој незнабошце и Јевреје, и грешнике упућујући на покајање. Имађаше он и благодат исцелитељску: полагањем својих руку и молитвом исцељиваше људе од свих неизлечивих болести телесних, а душеспасоносном речју видаше душевне ране и недуге.

Свети Теодот пострада на следећи начин. Неки намесник царски Теотекн прими под своју управу Анкиру галатијску.²⁷⁶ Беше то човек силовит, љут, крволочан, уживао је у убиствима и крвопролићу, скроз наскроз покварен, да се његова поквареност не може речима људским исказати. Добијајући намесничку власт од цара Диоклецијана,²⁷⁷ он обећа цару да ће за кратко време све хришћане у Анкири обратити у многобожачку веру.

И стварно, када Теотекн стиже у Анкиру, сама вест о његовом доласку толико уплаши хришћане да се они разбегоше и напунише пустиње и горе. А Теотекн непрестано шиљаше гласнике једне за другима, који свуда објављиваху цареву заповест: да се све хришћанске цркве потпуно поруше и са земљом сравне; и да се сви који исповедају име Христово, у окове стављају и у тамнице бацају, и тамо чувају за мучење, а да им се имовина одузме и опљачка. Тада Црква Христова беше као лађа усред бесних таласа, у опасности да потоне, јер незнабожни идолопоклоници нападаху на хришћанске домове, плљачкаху им све, а људе и жене, младиће и девојке бестидно извлачаху и одвлачаху једне код својих поганих жртвеника а друге – у окове и тамнице. Немогуће је описати оне муке које се у то време на Цркву сручише. Многи свештеници побегоше из храмова Господњих, остављајући двери храмова отворене; но и сами бегунци не налажаху нигде места, где би се сакрили од опасности. Пошто хришћанима беше опљачкана имовина, настаде глад, тежа од сваке муке. Тада многи од хришћана који се потуцаху по пустињама и скриваху по горама и пећинама, не могући да подносе глад, враћаху се и предаваху у руке незнабошцима, надајући се на неку милост од њих. Тешко беше то мучење за све хришћанске избеглице, нарочито за оне међу њима који су били одгајени у предовољству и изобиљу, јер сада беху приморани да једу корење и дивље зеље по пустињама и горама.

У то време блажени Теодот се бораше да испуни заповести Господње, узимајући на себе велике трудове и излажући себе многим опасностима. Он је гостионичарио, не да би злато стекао, као што неки говоре за њега, него да би његова гостионица била сигурно склониште и одмориште за гоњену браћу хришћане. Осим тога, он се много старао о хришћанима по тамницама, а оне који се спасаваху бекством од мучитеља незнабожних он је скривао код себе; он је снабдевао храном хришћане који се потуцаху по горама и пустињама; он је исто тако тајно прикупљао и сахрањивао тела побијених светих Мученика, бацаних да их поједу пси, звериње и птице. Треба приметити да је намесник мучитељ био издао наређење да се смрћу кажњавају они који сахрањују тела мученика. Једном речју, дом овог праведника био је уједно и гостионица и уточиште хришћанима, а незнабошци га нису подозревали пошто је био гостионичар. У ствари, свети Теодот беше свима све: гоњенима покровитељ, гладнима хранитељ, болеснима лекар, сумњалицама – утврдитељ, учитељ вере и побожности, наставник богоугодног живота и одушевитељ на мученички подвиг.

У то време слуга ђавољи Теотекн нареди да се свуда по трговима све намирнице и сви напитци попрскају идоложртвеном крвљу. То он учини ради хришћана, да би они, и против воље, куповали и јели од идоложртвених ствари. Сазнавши за то, блажени Теодот стаде тајно раздавати хришћанима жито, пшеницу и вино, које беше раније накуповао у изобиљу. Раздајући храну и пиће на све стране, и прехрањујући многе хришћане и у самој кући својој, свети Теодот претвори своју гостионицу у неку врсту ковчега који спасава од потопа. Јер као што се тада, за време потопа, нико није могао спасти ван Нојевог ковчега, тако се и у нашем граду, – каже писац Житија светог Теодота, ниједан хришћанин није могао сачувати од оскврњења идоложртвеним нечистотама ван Теодотова дома. Тако се Теодотова гостионица претвори у гостопримницу, и у храм молитвени, и у олтар јерејима Божјим за приношење и вршење Бескрвне Божанске Тајне. И сви прибегаваху к дому Теодотову, као к лађи од потопа. Такво

беше гостионичарење овог блаженог праведника, таква његова трговина и зарада. Но доста о томе. Треба да кажемо нешто и о другим добрим делима овога праведника.

У време тог гоњења на хришћане пријатељ Теодотов Виктор би ухваћен од стране незнабожаца са следећег разлога: Неки жреци Артемидини²⁷⁸ оклеветаше Виктора код царског намесника како је Виктор тобож хулио богињу њихову рекавши да је Аполон²⁷⁹ своју рођену сестру Артемиду напаствовао и оскврнио на острву Делу пред жртвеником, стога незнабошци треба да се стиде таквих својих богова – блудника, који чине таква безакоња о којима целомудрени људи не могу ни да слушају. Тако оклеветаног Виктора намесник баци у тамницу.

К сужњу Виктору долажаху у тамницу многи незнабошци, и уз ласкање саветоваху му говорећи: Покори се намеснику, па ћеш доживети велике почести: бићеш пријатељ царев, и добићеш од њега велика богатства, и живећеш у палатама царским. Но не послушаш ли намесника, онда знај: тебе чекају љуте муке, кућа ће ти цела пропасти, све ће ти имање бити одузето, сви ће ти рођаци бити побијени, и тело твоје после жестоких мучења и горке смрти биће бачено псима да га поједу. – То и много друго говораху незнабошци Виктору.

Исповедник побожности Теодот, дошавши ноћу к Виктору у тамницу, храбраше га на подвиг, говорећи му: Нипошто не слушај, Виктор, заводљиве речи које ти незнабошци говоре, нити примај њихов лукави савет; не иди за њима, остављајући нас; не претпостављај поквареност целомудрију, и не заволи неправду место правде. Немој учинити то, пријатељу, немој! Знај да те они својим ласкавим обећањима вуку у сигурну пропаст. Нису ли таквим обећањима Јевреји преварили Јуду издајника? Еда ли му тридесет сребрника ишта користише? Он тиме ништа себи не стече осим конопца којим се обеси. Не надај се никаквом добру од злих људи, јер њихова обећања припремају вечиту смрт.

Таквим речима храбраше праведни Теодот Виктора. И док се Виктор сећаше светитељевог савета, он се јуначки држаше у страдањима, и мушки издржа почетне муке. И сви који посматраху његово страдање, хваљаху га као мученика

Христова. А када се приближи крај његовог мученичког подвига, и већ је имао примити венац од Господа Христа, он замоли мучитеља да престане мало са мучењем, да би се размислио. Слуге одмах престадоше са мучењем, и одведоше Виктора у тамницу, дајући му време на размишљање. Али Виктор умре од рана у тамници, оставивши у неизвесности крај свога исповедања.

После тога блажени Теодот крену у село Малос, удаљено од града четрдесет стадија, јер чу да је тамо завршио свој мученички подвиг и био бачен у реку Галиос, свети мученик Валент, који је раније страдао у Мидикинама. Али он не оде до самог села, него се заустави на две стадије испред њега, и ту пронађе у реци свете мошти светог мученика, и чесно их сахрани. При повратку отуда, сretoше га неки хришћани, и поклонише му се, и много му благодарише као добротвору свих хришћана; нарочито му благодарише за велико добро које он њима учини, наиме: када они порушише Артемидин жртвеник, њихови рођаци их ухватише, и хтедоше их предати намеснику на мучење, али их он великим заузимањем и не малим новцем откупи од уза и мука. Зато се они клањаху светитељу и захваљиваху му врло много. Светитељ се обрадова сусрету са њима и предложи им да се са њим прихвате хране. Нашавши једно дивно место, они поседаше на зелену траву; око њих беху многа дивна дрвета, много мирисног цвећа, и са свих страна чуло се певање птица. Пре обеда светитељ посла двојицу од њих у село да позову презвитера да им благослови трпезу и да с њима заједно обедује, па да их онда огради својим молитвама за пут. Јер светитељ је имао обичај да не обедује без присуства и благослова свештеникова. Када се ова двојица приближише селу, свештеник излажаше из цркве пошто беше завршио Шести час, али га ова двојица не познаше да је свештеник, јер их сеоски пси беху напали. Свештеник им притече у помоћ, одагна псе, па се поздрави са њима, и упита их: Јесте ли хришћани? Ако сте хришћани, хајдемо мојој кући, да се с љубављу у Христу провеселимо. Они му одговорише: Хришћани смо, и хришћане тражимо. А презвитер, осмехнувши се, рече себи: О Фронтоне, – (тако му беше име) -, како су тачна твоја виђења у сну! – Па

обративши се њима, рече им: Прошле ноћи видех у сну два човека који много личаху на вас, и они ми рекоше: Донесмо благо у овај крај. – Па пошто видим да ви много личите на те људе, реците ми онда, какво сте ми благо донели. Послани људи му одговорише: Заиста, имамо с нама човека који је драгоценији од свакога блага – блаженог Теодота. Ако хоћеш, можеш га видети, али нам најпре покажи презвитера овога села. А он рече: Ја сам кога тражите; хајдемо дакле, да Божјег човека доведемо мојој кући.

И одоше. Када презвитер угледа светог Теодота, он с љубављу поздрави њега и браћу, и моли их све да пођу његовој кући у село. Али свети Теодот одби, говорећи: Журим да се вратим у град, јер ме чека велики посао и трчање око спасавања хришћана. Треба послужити браћи који се налазе у невољама и опасностима. – Онда презвитер сатвори молитву, благослови трпезу, и стадоше обедовати. После обеда свети Теодот рече презвитеру осмехујући се: Како је дивно ово место за сахрањивање светих моштију! Презвитер му одговори: Ти се потруди да имамо свете мошти на овом месту. На то му свети Теодот рече: Само се ти, оче, постарај да Божјом помоћу одмах саградиш овде молитвени храм за смештај светих моштију, јер ће ти ускоро бити донесене мученичке мошти. – Рекавши то, он скиде прстен са своје руке и даде га презвитеру, говорећи: Господ нека буде сведок између мене и тебе да ће овде ускоро бити донесене мученичке мошти. – А ово светитељ говораше пророчки претсказујући да ће ту бити положене његове мошти, јер се свом душом стремљаше к мученичком подвигу.

Одмах затим светитељ оде у свој град дому свом, и затече све испретурано и поломљено од гоњења, као од земљотреса. У граду Анкири живљаху седам побожних девственица, од младости васпитане у целомудрију, страху Божјем и девичанској чистоти, које беху заручиле себе непролазном и Бесмртном Женику, Христу, Сину Божјем. У тако богоугодном животу ове девственице остарише; најстарија међу њима беше Текуса, тетка Теодотова. Похватавши ове свете девственице, намесник их удари на разноврсне муке, приморавајући их да принесу жртве идолима. Али пошто у томе не успе, он их предаде

развратним младићима да их оскврне, ругајући се хришћанској побожности. Вођене на оскврњење, девственице уздисаху, и подигавши очи и руке к небу, овако се мољаху Богу: Господе Исусе Христе, Ти знаш како смо будно и ревносно чувале своје девичанство док је то било у нашој власти; али сада бестидни младићи добише власт над телима нашим. Ти нас дакле сачувај чистима, како Ти знаш и умеш.

Када се свете девојке тако мољаху Господу с ридањем, један бестидни младић дохвати најстарију међу њима, свету Текусу, са намером да је оскврни. А она, ухвативши га за ноге мољаше га са сузама: Чедо, какву ћете насладу имати од нас? какво вам уживање могу доставити наша тела, измождена старошћу, пошћењем, патњама и мучењима, као што сами видите? Мени је већ преко седамдесет година; а и остале моје сестре нешто су мало млађе од мене. Не доликује вама младим људима да се дотичете наших већ мртвих тела, која ћете кроз који час видети како их разносе звериње и птице, пошто је намесник наредио да нас не сахрањују. Не дирајте нас дакле, и ви ћете за то добити награду од Господа нашег Исуса Христа.

Говорећи тако младићу с плачем, света Текуса скиде повезачу са своје главе и, показавши му седу главу своју, она му опет рече: Чедо, засрами се ових седих власи, јер и ти имаш мајку која је већ, сматрам, тако остарела као и ја, само ако је још у животу; ако је пак умрла, онда се опомени ње, и нас остави, па ћеш добити награду од Господа нашег Христа, јер нада у Њега није празна.

Овакве речи свете Текусе дирнуше оног младића, и остале младиће, и толико потресоше, да се они махнуше своје пожуде, па чак и расплакаше. И одоше младићи, не учинивши никакво зло светим девственицама.

Када намесник Теотекн сазнаде да девственице остадоше неоскврњене, он напусти мисао о насилном оскврњењу, па нареди да их поставе за жречевке богињи Артемиди, чија је дужност била да сваке године, по незнабожачком обичају, купају идоле у најближем језеру. А када наступи празник купања идола, који се веома свечано празновао, онда незнабошци метнуше сваког идола у засебна кола, и повезоше их ка језеру

уз свеопшту песму и весеље. А по намесниковом наређењу незнабошци вожаху испред идола и свете девственице, сваку у посебним колима; и то их вожаху наге, да би им се смејали и ругали. И сав град излажаше на тај празник, да слушају трубе, кимвале и певање жена које су ишле гологлаве и са расплетеним косама. Од силне граје народа, музике и буке, изгледало је као да се земља тресе. А заједно са народом иђаше и гујин син – намесник Теотекн. Све очи беху упрте на наге девственице, при чему се једни кикотаху, други се дивљаху њиховој срчаности и трпљењу, а неки, посматрајући њихова тела измождена ранама, сажаљеваху их и плакаху.

На овај тако хучни празник, свети Теодот беше у великој тузи због светих девственица, јер се бојаше да која од њих, по слабости женске природе, не ослаби у мученичком подвигу и не отпадне од наде своје – Христа. И мољаше се усрдно Богу за њих, да их укрепи у страдању. Ради молитве свети Теодот се заједно са рођаком својим Полихронијем, и са Теодотом младим рођаком својим, и са још неколицином хришћана, затвори у кућици неког убогог хришћанина Теохарида, близу цркве светих Патријараха: Авраама, Исака и Јакова. Павши ницице на земљу, они се мољаху тако од седам сати до дванаест, када им Теохаридова жена донесе вест да су тела светих девственица потопљена у језеру. Чувши ову вест, свети Теодот се подиже мало од земље, и стојећи на коленима подиже руке к небу, па плачући као киша, рече: Благодарим Ти, Господе, што си услишио глас плача мога и што ниси одбацио сузе моје.

Затим стаде распитивати Теохаридову жену, на који начин девственице беху потопљене, и на ком месту, да ли поред обале или у средини језера. А она му исприча ово: Ја са другим женама стајох тамо међ народом и видех како намесник дуго ласкама наговараше свете девственице и многе им дарове обећаваше да послуже идолима окупавши их. Али у томе ни најмање не успе; штавише, он би посрамљен и понижен прекорним речима свете Текусе. Тада жреци Артемиде и Атине²⁸⁰ предложише девственицама беле хаљине и венце од цвећа, да у тим хаљинама и са тим венцима послуже идолима. Девственице узеше те хаљине и венце, бацише их на земљу и

изгазише ногама. Тада намесник нареди да се девственицама веже о вратове тешко камење, па да их посаде на чамац, одвезу на средину језера и баце у воду. И тако оне бише бачене у воду на две стадије од обале.

Чувши то, светитељ се до вечера саветоваше са Полихронијем и Теохаридом на који начин да извади из језера тела светих девственица и да их прописно сахране. При заласку сунца к њима дође један младић хришћанин, по имену Гликерије, и обавести их да је намесник поставио поред језера војну стражу да пази да хришћани не изваде из језера тела девственица. То веома ожалости светог Теодота, пошто му сада није било лако извадити тела светих Мученица, једно због страже, друго због тешког камења, привезаног о вратове светих Страдалница, јер је сваки од тих каменова био тако тежак да су га једва кола могла повести.

Увече свети Теодот изађе сам до оближње цркве светих Патријараха, чији улаз незнабошци беху заградили, да не би ко од хришћана ушао у њу. Светитељ се онда баци на земљу пред њом и мољаше се дуго. Затим устаде и оде до цркве светих Отаца, али и њу нађе да је заграђена од незнабожаца. И пред њом се баци на молитву. Но чувши неку вику и галаму недалеко од себе, и мислећи да незнабошци гоне њега, устаде одмах и врати се Теохаридовој кући. Ту он прилеже мало, и заспа. У сну му се јави његова тетка, света Текуса, и рече му: Спавааш, чедо Теодоте, а о нама ни најмање не бринеш. Зар не памтиш како сам те поучавала још као младића и руководила те у врлинском животу, замењујући ти оца и мајку? И док сам била жива, ти ме ниси никада занемарио, него си ме као мајку поштовао. Но сада после мог одласка ти си ме заборавио, мада си дужан био да ми послужиш до краја. Молим те, не остави тела наша у води да буду храна рибама, него се потруди да их што пре извадиш из воде, јер ћеш и ти сам кроз два дана поћи на мученички подвиг. Устани дакле, и иди на језеро, но чувај се од издајника.

Рекавши то, света Текуса оде од њега. Светитељ се одмах трже од сна, и исприча виђење братији. И сви се са сузама молише Господу да им помогне да пронађу тела светих Мученица. А блажени Теодот, размишљајући у себи о виђењу,

беше у недоумици односно последње речи коју му света Текуса рече: „но чувај се од издајника“. Али му и то потом постаде јасно, као што ће се видети ниже.

Када свану дан, послаше онога младића Гликерија са Теохаридом да тачно извиде, да ли се војна стража налази још на језеру, јер су се надали да је стража већ отишла због Артемидиног празника, који су тог дана празновали незнабошци. Ови одоше, али видеше да стража још стоји, па се вратише и известише браћу. И цео тај дан сви они провели у молитви и посту. А када се спусти вече, сви они, још не окусивши ништа, отидоше на језеро, поневши са собом оштре српове, којима ће пресећи конопце, омотане око врата светих Мученица. Помрчина беше велика, на небу не беше ни месеца ни звезда. А када се приближише к месту, на коме су извршиване смртне казне над злочинцима и разбојницима, све их обузе не мали страх, но чуше глас који говораше: Иди смело, Теодоте! Али се они и од овог гласа уплашише, и сваки се прекрсти. И тог часа појави се у ваздуху са источне стране пресветли крст који пушташе из себе огњене зраке. Угледавши крст, они се и устрашише и обрадоваше, па павши на колена, поклонили се светом крсту, и помолише се Господу. Затим устадоше и упутише се ка језеру. Но како се јављени крст сакри, то опет настаде таква помрчина да они не могаху видети један другог. Утом стаде падати силна киша, од које се створи велико блато, и беше тако клизаво да се они с великом муком кретаху. Стога стадоше на молитву, просећи од Бога помоћ у таквој невољи. И gle, јави им се упаљена буктиња која им показиваше пут; уједно с тим јавише се светом Теодоту и два чесна мужа у белим хаљинама, седе косе и браде, и рекоше му: Буди храбар, Теодоте, јер Господ наш Исус Христос написа твоје име у броју Мученика, услишавши сузну молитву твоју о обретењу тела светих невеста Његових. Ми смо послани од Њега теби у помоћ, а припадамо лику оних отаца, пред чијом си се црквом молио прошле ноћи. Када пак будеш стигао на језеро, тамо ћеш угледати светог мученика Сосандра, наоружаног, како плаши и прогони војнике што чувају стражу. Само није требало да са собом поведеш издајника.

Рекавши то, два света мужа постадоше невидљиви. И светом Теодоту остаде нејасно ко је издајник између оних што иду са њим. Следећи јавившу им се упаљену буктињу, они стигоше до језера. И настаде страховита грмљавина, и севање муња, и провала облака, и ужасна олуја. И војници побегоше поплашени, не толико од страшних громава праћених севањем муња и провалом облака, колико од ужасног виђења: јер они видеше једног огромног човека наоружаног: на себи је имао оклоп, у рукама штит и копље, на глави шлем; све то блисташе на њему као огањ. А то беше свети мученик Сосандр. Престрављени оваквим виђењем, војници једва живи побегоше, захваћени неизказаним страхом. А вода у језеру силним ветром и буром би потиснута ка другој обали, те се показа дно језера, и хришћани угледаше тела светих Мученица на дну језера. Онда им они приђоше, срповима пресекоше конопце којима каменови беху везани о вратове светих Мученица, па их узеше, положише у кола и одвезоше у цркву светих Патријараха, и тамо поред цркве чесно сахранише. А имена светих девственица беху ова: Текуса, Александра, Клавдија, Фаина, Ефрасија, Матрона и Јулија. Ове свете девственице пострадаше осамнаестог маја, 303. године.

А када свану дан, у граду се рашчу да су тела девственица украдена из језера. То силно разјари царског намесника, идолске жречеве и остале незнабожне идолопоклонике, те дигоше хајку на хришћане, и где кога ухватише на суд вукоше. Том приликом многи хришћани беху похватани, истјазавани и на љуту смрт предавани. Када за то сазнаде свети Теодот, хтеде да се сам пријави незнабошцима, али му браћа не дадоше. Полихроније пак преруши се у земљорадника са села, па оде на трг да тачно извиди шта се тамо збива. Али га неки незнабошци одмах ухватише и одведоше к намеснику на истјазавање. При испитивању Полихроније би много бијен и мучен. Но кад најпосле виде го мач уперен на њега, препаде се и исприча им како гостионичар Теодот извади из језера тела девственица и сахрани их поред цркве светих Патријараха. Незнабошци одмах одоше тамо, ископаше чесна тела светих Мученица и спалише. Затим се дадоше у потеру за Теодотом, о чему свети Теодот би

извештен тога дана увече. Тада светитељ разумеде да Полихроније, његов рођак и пријатељ, и јесте издајник, за кога му светитељи наређиваху да се чува. Доневши непроменљиву одлуку да преда себе на муке за Господа, свети Теодот говораше браћи: Молите се за мене Христу Богу нашем, да ме удостоји мученичког венца.

И мољаху се сви са њим сву ноћ ону. А светитељ говораше у молитви својој: Господе Исусе Христе, надо очајних, дај ми да мученички подвиг добро извршим, и прими проливање крви моје као жртву, приношену Теби за све гоњене Тебе ради: олакшај им страдања и утишај љуту буру гоњења, да би они који верују у тебе живели у миру и спокојству. – А када свану, светитељ се спреми да иде и преда себе на мучење. Тада настаде велики плач међу браћом, и они, грлећи га, говораху: Буди спасен, о светло и слатко светило Цркве, Теодоте! Јер ћеш ти по завршетку страдања својих наследити светлост небеску, и примиће те хорови светих Анђела и Арханђела, и обасјаће те слава Светога Духа и Господа нашег Исуса Христа који седи с десне стране Оца. Таква блага донеће ти овај твој садашњи подвиг мученички. А нама, који остајемо усред ове буре, твој одлазак донеће само плач, ридање и уздисање.

Док сви тако плакаху, свети Теодот грљаше сваког и целиваше последњим целивом. Затим им нареди да тело његово, ако га узмогну узети тајно од мучитеља, даду презвитеру Франтону који ће доћи из села Малоса са његовим прстеном. – Рекавши то, свети Теодот огради себе крсним знаком по целом телу, па неустрашиво изађе. На улици га среташе два старија грађанина, његови познаници и пријатељи. Желећи да му покажу своју пријатељску љубав, они му саветоваху да се што пре сакрије негде, и говораху: Жречеви Атине и Артемиде заједно са осталим идолопоклоницима оптужују те пред намесником како ти саветујеш свима хришћанима да се не клањају безосећајном камену и дрвету, и још многе друге ствари говоре против тебе. А Полихроније прича да си ти украо тела девственица. Зато се, Теодоте, сакри док још имаш времена, јер је безумље – сам се предавати на муке. Светитељ им одговори: Ако сте ми пријатељи, и ако

стварно желите да ми покажете своју љубав, онда ме не одвраћајте од пута којим сам пошао, него боље идите на судиште и реците старешинама: Теодот, кога оптужују жреци и народ, ево стоји пред вратима.

Рекавши им то, светитељ оде журно, и ушавши стаде насред судишта, и радосна лица посматраше справе за мучење: ужарену пећ, казане са врелом водом, точкове и многа друга оруђа. Посматрајући све то, светитељ се ни најмање не ужасаваше нити узнемираваше, већ стајаше весео, обелодањујући јуначко срце. Погледавши на њега, намесник му рече: Ни једну од ових справа за мучење ти нећеш искусити, ако боговима принесеш жртву. Учиниш ли то, опростиће ти се све за што те окривљују сав град и жреци. Осим тога, постаћеш нама пријатељ и мио цару, и цар ће ти указати велике почести. Само се одреци Исуса, који би распет у Јудеји од Пилата који беше пре нас. Стога размисли паметно, Теодоте! Ти ми изгледаш паметан човек; а паметан човек треба све да чини паметно и с расуђивањем. Окани се безумља; исто тако и остале хришћане одврати од безумља, па ћеш бити постављен за начелника овога града: постаћеш жрец главног бога нашег – Аполона, који дарује људима многа блага, претсказује будућност, и исцељује болести лекарском вештином својом. Ако ти будеш служио богу Аполону, добићеш право да постављаш жречеве за служење свима осталим боговима; преко тебе ће се обављати постављења за све велике положаје; преко тебе ће се посредовати код судија; ти ћеш писати писма цару о свима народним потребама; уз част теби ће придоћи огромна богатства, и сви сродници твоји уживаће велики углед. А ако су ти сада потребна богатства и имања, одмах ћу ти их дати.

Када ово намесник говораше, у народу настаде гласно одобравање намеснику и саветовање Теодоту да прими понуђене почести и дарове. Но свети Теодот овако одговори намеснику: Пре свега молим благодати од Господа мог Исуса Христа, кога ти малочас назва простим човеком, да бих могао изобличити вашу заблуду и ништавност богова ваших, и да са мало речи искажем тајну оваплоћења Господа мог и чудеса Његових. Требало би, о Теотекне, да веру моју у Христа

покажем делом и речју пред свима вама; но ја ћу изобличити пред свима вама, на срамоту вашу, дела богова ваших, о којима је стидно и говорити. Онај кога ви називате Зевсом²⁸¹ и сматрате га богом већим од свих ваших богова, предавао се тако гнусној пожуди телесној, да се може сматрати почетком и крајем свакога зла. Ваш стихотворац Орфеј²⁸² казује да је Зевс убио свога рођеног оца Сатурна²⁸³, па своју рођену матер Реју узео себи за жену и родио са њом кћер Персефону; но он се није на томе зауставио: блудничео је и са својом ћерком, па је и своју сестру Јунону²⁸⁴ имао за своју жену; исто као што је и Аполон оскврнио своју сестру Дијану²⁸⁵ пред жртвеником на острву Делосу. Тако исто се и Марс²⁸⁶ распалио блудном похотом на Венеру²⁸⁷, и Вулкан²⁸⁸ на Минерву²⁸⁹, рођена браћа на рођене сестре. Зар ти не видиш, намесниче, колико су одвратна безакоња богова твојих? Зар закон ваш данас не кажњава оне који чине такве злочине? А ви се хвалите таквим вашим боговима блудницима, и не стидите се да се клањате оцеубицама, крвосмешницима, прељубочинцима, децеоскврнитељима, гатарима. Јер све то ваши стихотворци написаше о боговима вашим, хвалећи њихова гадна дела. А дела и чудеса Господа нашег Исуса Христа супротна су овима: сва су чиста и беспрекорна. О тајни оваплоћења Господа нашег Исуса Христа унапред говораху свети пророци, објављујући: да ће у последња времена доћи к људима Бог с неба, и поживети с њима као човек, чинећи знаке и чудеса неисказана, исцељујући болести и недуге, и удостојавајући људе небеског царства. И не само о оваплоћењу Господа, него и о Његовом добровољном страдању за нас, о Његовој смрти и васкрсењу из мртвих, са највећом тачношћу претсказаше ти исти свети пророци. Сведоци оваплоћења Господњег су Халдејци и мудраци персијски, који по звезди сазнадоше за његово рођење у телу, па са даровима дођоше к Њему и поклонилише Му се као Богу. А сведоци васкрсења Његовог су и римски војници, који чуваху гроб Његов: они сами видеше божанско свемоћно васкрсење Господње из гроба, па одоше у град и обавестише о томе првосвештенике. А чудесна дела Господа нашег, која Он чињаше за живота свог на земљи, ко ће подробно испричати? Он најпре претвори воду у

вино, па нахрани у пустињи са пет хлебова и две рибе пет хиљада људи, па речју исцељиваше болеснике, па по мору иђаше као по суву, па се власти Његове бојаше природа огња, па слепорођеноме даде вид, па хромима даваше ход, па на Његову заповест мртви васкрсаваху, па четвородневног Лазара Он речју подиже из гроба и у живот поврати. Таквим преславним и предивним чудесима Он очигледно показа да је истинити и свемоћни Бог, а не обичан човек.

Када свети мученик тако сведочаше о Господу Христу велегласно, узруја се сва маса идолопоклоника и захуча као море од ветра: жреци чупаху своје косе, раздираху хаљине на себи, кидаху венце; а разјарени народ дивљачки викаше, и на намесника се љућаше што тако коме богохулнику, који заслужује смрт, допушта да тако много говори, уместо да га одмах стави на муке и казни.

Тада намесник, разјаривши се још више, нареди војницима да са мученика скину хаљине, па да га наог обесе о дрво за мучење, и онда железним ноктима стружу. Чак се и сам намесник диже са свог места, хотећи да својим рукама мучи светитеља. И настаде силна галама: бирови су викали, народ је урлао и драо се на слуге који спремаху оруђа да муче слугу Христовог. Само мученик беше миран и спокојан, и стајаше неустрашив, као да толика хука не беше уперена против њега. А кад га наог обесише о дрво, и стадоше немилосрдно стругати железним ноктима, њему се лице светљаше и он се осмехиваше као да то не муче њега, јер му помагаше Господ наш Исус Христос. Светитељ би дуго мучен тако: слуге су се мењали, чим би се једни уморили, други су приступали и замењивали их, а мученик остајаше непобедив као да страдаше у туђем телу, јер сав ум свој имађаше удубљен у Господу.

Намесник Теотекн онда нареди да најоштрији оцат са сољу сипају на ране мученику, па затим свећама пале ребра његова. Осетивши смрад свог паљеног тела, мученик стаде одвраћати мало у страну лице своје. Када то примети намесник, одмах му приђе, и рече: Где ти је сада, Теодоте, смелост речи твојих? Ја видим како те савлађују муке. Но да ниси богове наше хулио, и да си се поклатио сили њиховој, ти не би сада толико страдао.

Нисам ли саветовао теби, човеку незнатном и гостионичару, да се не противиш царевој наредби, јер цар има власти над твојом крвљу.

Мученик му одговори: немој мислити намесниче да су ме муке савладале када си приметио да сам мало окренуо у страну лице своје због смрада паљеног тела. Боље нареди слугама својим да марљивије извршују твоје наређење, јер видим да слабо и траљаво врше свој посао. А ти измисли нове страшније муке за мене, да би ти сазнао силу Господа мог који ме крепи. И ја, ослањајући се на Његову помоћ, презирем не само тебе него и твога цара као најбеднијег заробљеника.

Када светитељ тако говораше намеснику, овај нареди војницима да га камењем бију по устима, те да му поломе вилице и избију зубе. А када то чињаху светитељу, он говораше намеснику: Ако ми и језик исечеш на комаде, ипак нећеш успети у својој намери, јер Бог наш Исус Христос чује слуге своје и када ћуте.

Пошто свети мученик би дуго мучен и злостављан од војника тако да се сви војници уморише, намесник нареди да Теодота скину са мучилишног дрвета, одведу у тамницу, и тамо држе до идућег истјазања. Војници поведоше светог мученика кроз град у тамницу. Тело његово беше сво у ранама, чиме светитељ показиваше своју победу над мучитељем и над ђаволом. Док тако вођаху светитеља, гомиле народа окружаваху га, посматрајући га радознало. А он показиваше силу Христову говорећи громко: Гледајте сви, како је чудесна и свемоћна сила Христа Господа мога! Ето, ви сами видите како онима који страдају за Њега Он даје те не осећају болове од телесних рана, и немоћно тело људско чини јачим од огња, и људе незнатног порекла испуњује таквом неустрашивошћу да они низашта не сматрају наређења самих царева и претње кнезова. Господ наш изобилно дарује благодат своју свима који верују у Њега, били они ниског или високог порекла, робови или слободни, варвари или Јелини.

Затим, показујући на своје ране, он рече: Такву жртву треба верни да приносе Христу Богу нашем, који сам најпре пострада за свакога од нас.

Тако велегласно говорећи народу, свети Теодот уђе у тамницу и би затворен.

Пошто прође шеснаест дана од тада, намесник Теотекн нареди да се усред града на позоришном месту спреми судиште. И свети Теодот би доведен из тамнице на судиште. Намесник му онда рече: Приђи нам ближе, Теодоте, јер сматрам да си, после толиких претрпљених мука, оставио већ своју пређашњу гордост и постао бољи. Збиља, ти си непаметно поступио што си толике муке навукао на себе. А ми нисмо желели да те мучимо. Но ето, сада бар одбаци своје упорство, познај силу и власт свемоћних богова наших, па ћеш се удостојити дарова наших које ти раније обећасмо. А и сада ти их обећавамо, ако се поклониш боговима нашим. Не будеш ли се пак поклонио боговима, одмах ћеш угледати и огањ који је спремљен за тебе, и оштра оруђа железна, и чељусти зверова готових да те растргну.

А свети мученик одговори на то: Шта, Теотекне! зар ти можеш измислити тако страшно мучење, које би могло победити силу Господа мог који ме крепи? Но, иако је тело моје, као што и сам видиш, веома изранављено ранијим мучењима, ипак опробај поново моју снагу па ме стави на нове разне муке, да видиш како могу све да поднесем.

Тада намесник нареди да мученика поново обесе о мучилишно дрво, и да му опет стружу тело железним ноктима, обнављајући му старе ране. За време овог мучења светитељ громким гласом исповедаше име Христово. Затим скинуше мученика са мучилишног дрвета и вукоше по ужареним опекама. Потом га опет обесише о дрво, и поново стругаше тако да на целом телу његовом не остаде ниједно место читаво, већ сав беше једна једноставна рана; само му језик беше читав којим он слављаше и благодараше Бога, а исмеваше мучитеља и слуге његове као немоћне. Тада намесник, не знајући већ на какве више муке да ставља мученика, донесе овакву смртну пресуду: Наша власт наређује да Теодот, заштитник вере галилејске а непријатељ богова наших и противник наређења царских и мој исмевач, буде посечен мачем, тело пак његово буде спаљено у огњу, да га хришћани не би могли сахранити.

И свети мученик би поведен изван града у поље на посечење. За њим иђаше много народа, и људи и жена, који су хтели да виде његов крај. Када стигоше до одређеног места, светитељ се помоли Богу, говорећи: Господе Исусе Христе, Творче неба и земље, који не остављаш оне што се у тебе уздају, благодарим Ти што ме удостојаваш постати небески грађанин и учесник Царства Твог. Благодарим Ти што си ми дао да победим змију и смрскам главу њену. Молим Те, учини да попусте невоље које притискују верне слуге Твоје: нека се на мени заврши гоњење Цркве Твоје које спроводе незнабошци. Дај мир Цркви својој, избавивши је од насиља ђавољег.

Завршивши молитву речју „Амин“, светитељ се окрену, па видевши где браћа (= хришћани) плачу за њим, рече им: Не плачите за мношвом, браћо, него боље прославите Господа нашег Исуса Христа, који ми даде да подвиг завршим и врага победим. А ја ћу се на небу смело молити Богу за вас.

Рекавши то, мученик преклони под мач чесну главу своју и би посечен скончав у Господу 7. јуна²⁹⁰ 303. године. А слуге намесникове донеше онда много дрва, сложише их, и на њих положише тело мучениково, са намером да га спале, као што им беше наредио намесник. Али, по промислу Божјем, изненада настаде страшна олуја, и појави се светлост која као муња блисташе око тела мученикова, те се нико не усуди да приђе и потпали дрва.

Обавештен о томе, намесник нареди војницима да остану где су и да чувају тело мучениково, како га хришћани не би украли. Војници онда направише себи колибу од врбовог грања и трске, и сеђаху тамо чувајући од хришћана тело мучениково. Међутим, по промислу Божјем догоди се да мимо тог места пролажаше презвитер Фронтон који ношаше прстен мучеников. Он иђаше из села у град, не знајући ништа о кончини светог Теодота. Он носаше на магарцу старо вино, да га прода у граду, јер он беше земљоделац, обрађиваше виноград, и од тога издржаваше своју породицу. А кад се приближи месту где лежаше мучениково тело и беше војничка стража, магарац се спотаче и паде. Видевши то, војници притрчаше да помогну Фронтону да дигне магаре, и рекоше му: Куда идеш, путниче?

Већ је касно. Боље, сврати код нас и остани с нама, утолико пре што овде има и добра паша за твог магарца.

Презвитер пристаде и сврати код њих да преноћи. А тело мучениково лежаше покривено грањем и сеном. Пред колибом гораше ватра, и вечера већ беше готова. Војници позваше госта да вечера са њима. Фронтон узео од њих суд, напуни га својим вином и понуди војницима да пију. Пробавши га, војници га похвалише да је врло добро, и упиташе Фронтон: Колико је година овом вину? Фронтон им одговори: Већ му је пет година. – Пијући вино, и не знајући да је њихов гост хришћанин и свештеник, војници разговараху слободно са Френтоном. Они му испричаше све шта се десило тих дана: како седам девственица бише утопљене, пошто не хтедоше да окупају идоле; како Теодот гостионичар ноћу извади из језера тела њихова и погребје, поводом чега би поведена истрага; како сам Теодот предстаде суду, и предаде себе на муке, и тако јуначки подношаше страховита мучења као да је био од гвожђа или челика. Затим рекоше: И ево овде лежи његово обезглављено тело, које ми чувамо по намесниковом наређењу.

Слушајући њихово казивање, презвитер благодараше у себи Бога што га удостоји да сазна о страдању и кончини светог Теодота. Затим стаде размишљати како да украде чесно тело мученика Христовог. Онда поново напуни суд вином и даде га војницима, говорећи им да пију колико им је воља. Војници се напише и тврдо заспаше. Тада презвитер приђе к светом телу мучениковом, скиде грање са њега и са сузама га целива; затим скиде прстен са своје руке и метну га мученику на прст, говорећи: О, свети мучениче Христов Теодоте, испуни што си ми обећао! – Онда натовари на магарца чесно тело мучениково и главу, чврсто их веза, па пусти магарца да сам иде натраг у село. А он опет набаца грање и сено на оно место где је лежало тело мучениково, па уђе у колибу и леже да спава.

Уставши сутрадан рано, Фронтон стаде тобож јадиковати за магарцем, говорећи: Побегло ми магаре; није ли га неко украо? – И војници сажалеваху Фронтон, не знајући да је тело мучениково украдено, пошто грање и сено стајаху на свом месту. Онда презвитер, оставивши код војника вино, пође тобож

да тражи магарца, и више се не врати к њима, него се упути к своме селу. А магарац, вођен Анђелом, дође на оно место где некада свети Теодот обедова са презвитером Фронтоном, и које похвали као дивно и подесно за сахрањивање светих моштију, и саветова Фронтону да на том месту подигне молитвени храм, за који ће му он послати мученичке мошти. Дошавши до тог места, магарац стаде и не маче се, док не стиже господар његов блажени презвитер Фронтон, и не скиде с њега свете мошти. Затим Фронтон позва верну браћу и чесно погребе на том месту свето тело мучениково. Доцније он ту подиже и цркву у име светог мученика Теодота, а у славу Христа Бога нашег.

Ја, смирени Нил, – вели на крају писац овог житија, – записах све ово за вас возљубљена у Господу браћо; и то записах све потпуно тачно, јер знам житије светог мученика и са њим сам заједно у тамници био. А ви са вером и љубављу читајте и слушајте, да бисте имали удела са светим славним мучеником Теодотом и са свима светима који су се борили за побожност, у Христу Исусу Господу нашем, коме слава и част и поклоњење заједно са Оцем и Светим Духом вавек, амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА: ПЕТРА, ДИОНИСИЈА, АНДРЕЈА, ПАВЛА, ХРИСТИНЕ, ИРАКЛИЈА, ПАВЛИНА И ВЕНЕДИМА

У време гоњења на Цркву Божју, устројених од незнабожаца, војници Христови полагаху душе своје за Господа свог, и сва се васељена обagri крвљу светих мученика. У то време у хелеспонтском граду Лампсаку би ухваћен и изведен пред царског намесника Опитима на суд Петар, младић диван и снажан телом, а храбар духом у светој вери хришћанској. Намесник га упита: Јеси ли хришћанин? Петар одговори: Да, хришћанин сам. Намесник му онда рече: Ето, имаш пред очима наредбе наших непобедивих царева, стога принеси жртву великој богињи нашој Венери. Младић одговори: Ја ти се чудим, намесниче, што хоћеш да ме наговориш да се поклоним поквареној и развратној жени, која је починила тако одвратна дела, да је стидно и говорити о њима. Зар ви данас не кажњавате оне који се усуђују да чине онака блудочинства, каква је чинила богиња ваша? И када ви своју богињу називате јавном блудницом, како се онда могу ја поклонити и принети жртву тако гнусној блудочиници? Нема сумње ја треба да се клањам Богу живоме и истинитоме, Цару свих векова, Христу Господу моме, и да Њему приносим жртву мољења, умилења и хвале.

Чувши то, намесник нареди да младића растегну и привежу за точкове, па да му дрвеним и железним оруђима муче тело, ломећи му кости. Но слуга Божји, уколико га свирепије мучаху, утолико се показиваше чвршћи и неустрашивији, благодарећи сили Христовој која га крепљаше, и потсмеваше се безумљу намесникова. Потом, подигавши очи к небу, Петар се мољаше: Благодарим Ти, Господе Исусе Христе што си ми дао толику снагу у трпљењу: удостој ме да до краја доведем подвиг свој и победим врага нечастивог. – Када намесник потом увиде да неустрашивом младићу хришћанском Петру не може мукама одолети, нареди да му мачем отсеку главу.

У то време би ухваћен и у тамницу затворен Дионисије, човек хришћанин. Затим, када намесник хтеде да крене из Лампсака у Троаду, град у близини хелеспонтске области, к њему приведоше два војника, хришћана по вери, Андреја и Павла, родом из Месопотамије²⁹¹. Заједно с њим би приведен и хришћанин Никомах, који громко и непрестано викаше: Хришћанин сам! – Намесник, видећи где Никомах јавно исповеда да је хришћанин, упита Андреја и Павла: А ви шта велите? Они му одговорише: И ми смо хришћани. Тада намесник рече Никомаху: По царевом наређењу принеси боговима жртву. Никомах му одговори: Зар не знаш да хришћани не приносе жртве демонима?

Намесник одмах нареди да Никомаха обесе наог о мучилишно дрво, и да му тело муче бијењем и стругањем железним ноктима. Мучен тако, Никомах када беше близу своје кончине, и имађаше добити мученички венац, који као да му већ беше у рукама, изненада га изгуби, јер оставивши добро исповедање, он се одрече Христа, и повика говорећи: Ја никада нисам био хришћанин, и готов сам принети боговима жртву.

Војници одмах престадоше да га муче и скинуше га са мучилишног дрвета. И када тај несрећни отпадник принесе идолима жртву и поклони им се, тог часа спопаде га демон, и тресну га о земљу, и Никомах у беснилу гризаше језик свој и бацаше крваву пену, док зло не изврже бедну душу своју.

Док се то збивало, једна шеснаестогодишња девојчица, хришћанка Христина, викну из народа према полуделом Никомаху: О, бедни и пропали човече! зашто ради једног тренутка ти стече себи вечну и неисказану муку?

Чувши то, намесник нареди да одмах ухвате девојчицу и доведу преда њ. Кад је доведоше, он је упита: Јеси ли хришћанка? Девојчица одговори: Да, хришћанка сам, и плачем због погибије овог несрећног човека, који не хте поднети краткотрајне муке, да би добио вечни покој. Намесник јој рече: Ето, он је сада добио покој, приневши боговима жртву; но да му се ви хришћани не би ругали, зато га велика богиња наша Дијана и Венера изволеше узети одавде. Али ја хоћу да и ти принесеш овим богињама жртву, ако не желиш да будеш

осрамоћена и жива на огњу спаљена. Светитељка му одговори: Бог мој је већи од тебе, и зато се ја не бојим твојих претњи. Ја се уздам у Бога мог да ће ме Он заштитити и дати ми трпљење у свему.

Тада намесник нареди да је предаду двојци развратних младића да је обешчасте и оскврне. А за Андреја и Павла нареди да их одведу у тамницу код Дионисија. Она пак два бестидна младића узеше чисту и свету девојчицу Божју, па је с радошћу одведоше у свој стан да пожуду своју задовоље. Али кад је доведоше у свој стан, тог часа се у телима њиховим угаси огањ пожуде и они је до саме поноћи покушаваху обешчастити, но никако не могаху. А у поноћи појави се поред Христине пресветли младић који сав стан испуни неисказаном светлошћу. Она два младића падоше од страха на земљу као мртви. И кад једва дођоше к себи, они припадоше к ногама свете Христине, молећи је да се помоли своме Богу за њих да их не постигне каква казна. А она, подигавши их, рече им: Не бојте се, него знајте да је младић кога видесте – свети Анђео, послат од Христа Бога мог да чува моје девичанство, свагда готов да одмах убије свакога ко се усуди да ме се дотакне. – И тако, штићена Богом, света девојчица остаде чиста.

Сутрадан сви грађани, потстакнути од стране жречева идолских, дођоше к намеснику са захтевом да њима преда хришћане који се налазе у тамници. Намесник изведе из тамнице сужње: Дионисија, Андреја и Павла, па им рече: Треба да принесете жртву великој богињи Дијани. А светитељи му одговорише: Ми не знамо ни за Дијану ни за каквог другог демона које ви почитујете, нити смо ми икада почитовали другог Бога сем Бога нашег – Исуса Христа.

Народ, чувши овакав одговор светих мученика, стаде громким гласом захтевати од намесника да им преда у руке ове хулитеље богова њихових. Но намесник нареди да најпре бију мученике, па их онда предаде народу. Народ, везавши конопцима мученике за ноге, одвукоше их уз страшну дерњаву изван града, са намером да их тамо камењем побију. И кад их стадоше бити камењем, света девојчица Христина сазнаде за то, па отрча тамо кукајући и плачући, и припавши к

светитељима каменованим, она говораше: Хоћу да заједно с вама умрем на земљи, да бих могла заједно с вама живети на небу.

Међутим, намеснику би јављено да је девојчица, коју он даде на оскврњење, избављена из руку развратника неким светлим младићем, и да је дотрчала код каменованих хришћана и припала к њима. Намесник онда нареди да је одвуку одатле и засебно посеку мачем. И тако ови свети мученици, који се заједно подвизаваху противу ђавола, света и намесника Опитима, помоћју Христовом удостојише се постати победиоци: свети Петар би уморен разним мукама; свети Дионисије, Андреј и Павле бише камењем побијени, а света девојчица Христина – мачем погубљена. Све се то зби у граду Лампсаку, за царовања Декија²⁹².

Свети пак мученици: Ираклије, Павлин и Венедим, беху Атињани. Они у Атини неустрашиво проповедаху Христа јавно, и саветоваху све идолопоклонике да напусте бесмислено идолослужење и да се крсте у име Оца и Сина и Светога Духа. Због тога бише ухваћени и изведени на суд пред градоначелника атинског. При ислеђењу они исповедише истинитог Бога, Творца целокупне творевине, а идоле назваше безосећајним камењем, и дрвећем, и делом руку људских. Зато их ставише на разне муке, па их најзад заједно са ученицима њиховим бацише у пећ ужарену, где скончаше, и примише венце нераспадљиве од Христа Бога нашег, коме слава вавек, амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА СИМЕОНА, ИСАКА И ВАХТИСИЈА

Ови свети мученици, родом из Персије, пострадаше за владе незнабожног цара Сапора²⁹³. Као хришћане, идолопоклоници их примораваху да се одрекну Христа и поклоне сунцу и огњу²⁹⁴, но они на све то одговорише: Ми се нећемо одрећи Творца твари, нити ћемо се поклонити сунцу и огњу. – Тада им мучитељи везаше и руке и ноге, жестоко их избише, па бацише у тамницу, где у току седам дана не примаху храну. Затим их изведоше из тамнице и стављаше на разне муке, па им најзад мачем отсекоше чесне главе.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ СТЕФАНА, ПАТРИЈАРХА ЦАРИГРАДСКОГ

Син цара Василија Македонца (867–886. г.), а брат цара Лава Мудрог. Био Незлобив, смирен и разуман. На патријаршки престо дошао после Св. Фотија и управљао Црквом Божјом од 878–893. године. Штитио је сироте и удове и миловао потребите, а сам живео уздржљиво. Мирно скончао још млад и предстао Господу, Кога је много љубио.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЈУЛИЈАНА

Мучен по трњу – положио живот свој за Христа.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ЕФРАСИЈЕ

Света Ефрасија из Никеје; после дугих мучења за веру бачена у море, за царовања Диоклецијана и Максимијана.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ТЕОДОРА, ПАПЕ РИМСКОГ

Преструган – пострада за Христа. (Не налази се у списку Римских епископа; вероватно је само пострадао у Риму).

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА КЛИРИКА И ЛАИКА

Ове свете мученике нечестиви цар Валент (364–378. г.) стрпа у лађу и огњем запали у близини Дакивизе (или Дакимизе). Њихов спомен наводи се под данашњим датумом у Синаксару Цариградске Цркве.

СПОМЕН СВЕТЕ АНАСТАСЕ ЛЕВКАДИЈСКЕ

Упокојила се у миру; именом својим наговештава
васкрсење.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МАРТИНИЈАНА У АРЕОВИНТУ

У миру се престадио у Господу своме.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ДАВИДА И ТАРИЧАНА

Грузини; рођена браћа; пострадали од персијског кнеза Абдула зато што су одбили да се одрекну Христа, 693. године.

19. Maj

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ПАТРИКИЈА, ЕПИСКОПА БРУСКОГ И СА ЊИМ ТРИ ПРЕЗВИТЕРА: АКАКИЈА, МЕНАНДРА И ПОЛИЕНА

Епископски престо светог Патрикија беше у граду Бруси (или Пруси) у Витинији²⁹⁵. Он јавно проповедаше веру Христову а изобличаваше заблуду незнабожаца, и многе идолопоклонике обрађаше ка Христу Богу. Због тога би ухваћен од незнабожаца заједно са три презвитера: Акакијем, Менандром и Полиеном, и приведен на ислеђење пред врло ревностног идолопоклоника, витинијског намесника царског Јулија. Одлазећи на топле воде, Јулије нареди да за њим поведу и хришћанског епископа са три презвитера, оковане у гвоздене ланце. Дошавши на топле воде и окупавши се у њима ради здравља, Јулије принесе жртву своме поганом богу Асклипију²⁹⁶ и гнусној богињи Сотирији²⁹⁷. Затим, севши на судишту, изведе преда се на суд епископа Патрикија са три презвитера, па му рече: Безумниче, који верујеш бесмисленим баснама и призиваш Христа, погледај колика је свемоћ богова наших! погледај какву лечилачку силу они дадоше топлим водама ради здравља нашег! А на првом месту познај, колика је сила и колика милост оца нашег Асклипија! Ако хоћеш да се спасеш окова и мука, и да спокојно живиш на постојбини својој, ти падни пред њим, поклони му се са смиреном молитвом и принеси му жртву.

Свети Патрикије му одговори: О, како си много зала изрекао кратком речју својом, намесниче! Намесник му с гневом рече: Каква то зла ја говорим, због којих ме кориш, бедниче? Ти и сам треба да признаш оно што је само по себи очигледно без икакве обмане и лукавства: зар ти не видиш својим очима исцелења која бивају од ових вода силом свемоћних богова наших? Свети Патрикије одговори: Пресветли намесниче, ако хоћеш да сазнаш истину о пореклу, течењу и лечилачкој сили ових топлих вода, ја ћу ти је казати, ако пристанеш да ме кротко саслушаш. Намесник му на то рече: Иако не очекујем од тебе ништа друго осим красноречивих басана, ипак говори, да чујем шта имаш да кажеш. Светитељ одговори: Не басне, него истину ти имам

казати. Намесник упита: Какво друго порекло топлих вода можеш указати осим силе богова наших? Светитељ одговори: Ја сам хришћанин, и сваки који исповеда ову светињу хришћанства и клања се једином истинитом Богу, умом својим може знати тајне Божје. Стога и ја, мада сам грешан, ипак, исповедајући себе слугом Христовим, знам да ти кажем истину о овим водама. Намесник га упита: Но ко ће бити тако дрзак и неразуман, да сматра себе мудријим од наших философа? Светитељ одговори: Мудрост овога света – лудост је пред Богом, јер је писано: хвата мудре у њиховом лукавству (1. Кор. 3, 19). Христос Господ наш, прослављајући свога Оца, каже: Хвалим Те, Оче, Господе неба и земље, што си ово сакрио од премудрих и разумних а открио си простима (Лк.10:21). И апостол вели: Не познаше истину, јер да су је познали, не би Господа славе разапели (1. Кор. 2, 8).

Намесник рече на то светитељу: Ти говориш неке крупне ствари, али непојмљиве. Боље кажи ти мени, чијом силом и уређајем теку ове топле воде и имају такву врелину? Што се мене тиче, ја то одлучно приписујем промишљању богова наших, који хоће на тај начин да помажу људском здрављу.

Одговарајући на ово, светитељ Христов Патрикије рече намеснику: Пре но што станем говорити, нареди, намесниче, да уклоне ову ограду²⁹⁸, како би сви могли чути моје речи. – И намесник нареди: ограда се уклони, и народ испуни место унаоколо. Онда светитељ стаде велегласно говорити ово: Огањ и воду створи својим Јединородним Сином из ничега Онај исти свемогући и вечни Бог који је Творац и рода људског. Од огња Он речју својом створи светлост, сунце и остала светила, и додели једнима да обасјавају ноћ, а другима да светле дању. Јер у стварању свеколике твари Његова се свемоћна сила распростре колико је Он хтео. Од воде Он образова свод небески, и на води заснова земљу. Својим свепредзнајућим Промислом Он устроји на небу и на земљи све без чега је немогуће живети човеку, кога Он имаде одмах створити. Знајући пак унапред да ће Њиме створени људи разгневити Њега, Бога Творца свога и, одбацивши поштовање истинитог Бога, начинити себи бездахне идоле и клањати им се, Он због тога уготови два

места, куда ће се људи пресељавати по завршетку свог земаљског живота. Прво место Он обасја вечном светлошћу и испуни изобилним и неисказаним добрима; а друго место испуни непрозирном тамом, неугасивим огњем и вечним мукама; у прво, светло место пресељаваће се они који Му буду угодили испуњавајући заповести Његове, а у друго, тамно место бацаће се они који својим рђавим животом буду гневили Творца свог и заслужили себи казну. Они који буду у светлом месту, живеће бесмртни живот у непрекидној и бесконачној радости, а они у тамном месту мучиће се непрестано кроз бесконачне векове. Одвојивши огањ од воде и светлост од таме, Творац образова посебно свако од њих и свакоме одреди засебно место. Огањ и вода налазе се и над сводом небеским и под земљом; она вода која се види на земљи, сабрана у збиришта своја, назива се море, а она која се налази под земљом зове се бездна; из те бездне за потребу људи и сваког живог бића, који живе на земљи, шаљу се увис воде кроз земљина недра као кроз водоводне цеви, које, избивши на површину земље, образују или изворе, или кладенце, или реке. Оне од тих вода, које у своме току под земљом пролазе близу подземног огња, загревају се и избијају топле на површину; а оне које протичу далеко од огња избијају на површину хладне. Ове топле воде су зато топле што се својим током приближују огњу који је под земљом; а на неким местима бездне постоје врло хладне воде, које се претварају у лед, пошто се налазе на далеком растојању од огња. Подземни огањ дакле одређен је за мучење неваљалих душа; а вода преисподња која се претворила у лед, назива се тартар, у коме ће богови ваши и њихови поклоници добити бесконачне муке, као што и један од ваших стихотвораца пева, говорећи: „крајеви земље и мора нису ништа друго до најудаљенији предели, где се Јапет и Сатурн²⁹⁹ (то су имена ваших богова) не разонођују ни блистањем светлога сунца ни прохладним ветровима“; другим речима: богове ваше, који обитавају у тами и у тартару, не обасјава и не греје сунчана светлост; а оне који се налазе у огњу, не расхлађује ветар. Тартар под земљом је смештен онолико дубље од свих других бездана, колико је небо више од свих висина земљиних. А да је

под земљом припремљен огањ за безбожнике, потврђује на извештај начин и онај огањ који на Сицилији излази из земље³⁰⁰.

Саслушавши ове речи светитељеве, намесник га упита: Значи, ваш Христос је саздаатељ свих тих ствари о којима говориш? Свети Патрикије одговори: Зацело, Христос је саздаатељ свеколике твари, а не неко други: јер је писано: Све Њиме постаде, и без Њега ништа не постаде што постаде (Јн.1:3); и још: Богови многобожаца су демони, а Господ је небеса створио (Пс. 95, 5). Намесник поново упита светитеља: Христа ли називаш Творцем небеса? Светитељ одговори: Да, Христа називам, зато што је написано: Да погледам небеса, дело прстију твојих, месец и звезде, које си Ти поставио (Пс. 8, 4). Намесник рече: А ако те баћим у ове вреле воде, чијим Творцем ти називаш Христа а не богове наше, да ли ће те Христос сачувати неповређеног од врелине његове? Светитељ одговори: Знам силу Христа мога; знам да ме може, ако хоће сачувати читава и неповређена и од ових вода. Но ја бих желео да се помоћу ових вода ослободим овог привременог живота, да бих вечно живео са Христом. Ипак, нека се врши не моја, него Његова света воља, без које ни једна длака с главе човекове не отпада, ни птица у мрежу не упада. Но нека сви који сада слушају ове моје речи, сигурно знају да оне, који се с тобом клањају мртвом камену као богу, очекују вечне муке у подземном неугасивом огњу и у тартару преисподњем.

Чувши то, намесника Јулија спопаде силна јарост, и он одмах нареди да светитеља свуку нага и баце у само врело где избија врела вода. Баћан у воду, светитељ узвикну говорећи: Господе Исусе Христе, помози мени, служи Твоме! – И када паде у воду, то капље воде које прснуше из врела, бежу врелије од варница огњених, и павши на оне што наоколо стајаху, силно их опекоше. А свети Патрикије стајаше неповређен у врелој води као у млакој, и ликоваше славећи Христа Бога.

То још јаче разјари намесника, и он нареди војницима да светитеља изваде из воде и да му секиром одрубе главу, као и тројици презвитера његових. Кад би постављен на место посечења Христов исповедник и мученик подиже руке своје к небу и рече: Боже, Царе и Господаре свега, који силом својом

држиш сву твар видљиву и невидљиву, који услишаваш све што Те истински призивају, који си и ове вреле воде створио на спасење праведнима и на казну безбожницима, предстани сада мени који умирем за исповедање вере Твоје!

Завршивши молитву, светитељ преклони своју свету главу под секиру, и сконча мученички. Онда секиром одрубише главе и тројици светих презвитера његових: Акакију, Менандру и Полиену, те сви заједно предстадоше Христу Богу у слави светих. Свети Патрикије са служитељима својим пострада деветнаестог маја³⁰¹, и доби венац победничког одликовања од Христа Исуса Господа нашег, коме са Оцем и Светим Духом част и слава, сада и увек и кроза све векове, амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА АКОЛУТА (КОЛУТА) ЕГИПЋАНИНА

Свети мученик Колут пострада за царовања Максимијанова³⁰². Рођен у египатском граду Тиви³⁰³, он за исповедање вере Христове би ухваћен и изведен пред царског намесника. Намесник нареди да му о врат привежу велики камен, па главачки обесе, и онда туку. Мучен тако, свети мученик говораше: Ја желим блаженство будућег живота, и ради тога трпељиво подносим батине и страдања.

После тога светог мученика скинуше са дрвета, па га стадоше приморавати да принесе идолима жртву, али он одби да то учини. Онда га бацише у огањ, где он оконча свој земаљски живот.

СПОМЕН СВЕТОГ КНЕЗА ЈОВАНА УГЛИЧСКОГ, У МОНАШТВУ ИГЊАТИЈА ВОЛОГОДСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Свети благоверни кнез Јован био је син благоверног и христољубивог кнеза Андреја Васиљевича Угличког³⁰⁴ и благоверне кнегиње Јелене. Свето крштење добио у граду Велике Луке и, када одрасте, изучи књигу. По нарави био кротак и миран; није волео дечје игре; у свему умерен, он проживе у дому оца свог до тридесете своје године. У то време добромрзац, непријатељ рода људског ули великом кнезу Јовану Васиљевичу Московском³⁰⁵ мржњу према рођеном брату његовом, благоверном кнезу Андреју Васиљевичу Угличком и његовим синовима, овоме Јовану и Димитрију, те нареди да их ухвате, окују у тешке окове, па одведу у град Перејаслав³⁰⁶, и тамо затворе у тамницу. Потом они бише преведени најпре у Бјелоозеро³⁰⁷, па онда у град Вологду³⁰⁸, где под чврстом стражом провели многу година.

Блажени кнез Јован Андрејевич, одликујући се мудрошћу, тешио је свога брата, кнеза Димитрија, и говорио му: Брате, не тугуј што си затворен у тамницу и патиш од тих окова. Бог је внушио нашем стрицу, господару великом кнезу Јовану Васиљевичу, да тако поступи с нама, да би душама нашим учинио добро, јер је на тај начин Бог онемогућио нама да се бринемо о сујетним стварима овога света. Молимо се Господу Богу, да нам пошаље милост своју, како бисмо с радошћу подносили страдања у име Његово и избавили се вечних мука.

Стекавши на тај начин спокојство у страдањима и тугу због грехова својих, свети кнез проведе у тамници и оковима тридесет и две године. Онда се тешко разболе, и осети да му се приближује крај. Он дозвола к себи игумана Мисаила из Спаског манастира светог Димитрија, и прими монашки постриг, добивши име Игњатије. Радост и весеље испунише душу блаженог кнеза, када се обуче у анђелски чин. Причестивши се пречистим Тајнама Христовим, он осени себе крсним знаком, па се

престави у вечне обитељи. То би деветнаестог маја 1522. године.

После престављења преподобног кнеза из тела његовог потече миро, које се осети у целом граду. Тада житељи града спремише тело његово за укуп, и однесоше ради сахране у манастир преподобног оца Димитрија Прилуцког, у храм Свемилоствитог Спаса, и сахранише под олтаром близу Димитрија Чудотворца. Ту преподобни и до данашњег дана дају исцелење онима који им приступају са вером.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА, ЕПИСКОПА ГОТСКОГ

Свети отац Јован живљаше у земљи Готској³⁰⁹ за царовања Константина Копронима³¹⁰. Би рођен на молитве својих родитеља, као у старини пророк Самуило (1. Цар. 1, 9–20.) Предавши се још у младим годинама монашким подвизима, он постаде обиталиште Христово. Путовао у Јерусалим, па пошто у току три године обиђе сва света места, он се врну у своју отаџбину. У то време цар Константин премести тамошњег епископа у Ираклију Тракијску³¹¹, а православни хришћани готски стадоше упорно тражити да им Јован буде постављен за епископа. Они га одведоше у Грузију³¹², где он би рукоположен за епископа, па се после тога врати у своју постојбину. Када ту настадоше нереди, изазвани каганом³¹³, који истреби мачем много невиног народа, епископ Јован једва побеже и оде у Амастриду³¹⁴, где проведе четири године. Чувши за смрт кагана, он рече својој околини: Кроз четрдесет дана одлазим да се судим са каганом пред Христом.

Тако стварно и би. У четрдесети дан после тога свети Јован поучаваше народ, упућујући га к спасењу душе, и у то време предаде дух свој Господу³¹⁵. И тог часа, сагласно претсказању светог Јована, стиже лађа у пристаниште. Тада преосвећени епископ амастридски Георгије положи тело његово у сандук, па га уз учешће целокупног грађанства са свећама и кађењем испрати до лађе. Одатле тело светитељево би пренесено лађом у његов манастир Партенит³¹⁶, и ту погребено. На гробу светог Јована догађала су се, па се и до данашњег дана догађају многа чудеса. Преподобни је чинио многа чудеса и за живота на земљи.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КОРНИЛИЈА, КОМЉЕНСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Бојарски син; служио на двору великога кнеза Василија Тамног; затим се замонашио у Кирило-Бјелозерском манастиру. Ту је млади монах ревносно испуњавао манастирска послушања, бавећи се уз то и преписивањем богослужбених књига. Да би се што боље научио монашком труду, он је странствовао по манастирима и пустињама; живео у усамљеничком молитвеном тиховању у Новгородским и Тверским пустињама, трпећи Христа ради глад и жеђ, жегу и мраз. У Комељској шуми, у Вологодској епархији, он 1498. године основа манастир. Жалостива и милостива срца, преподобни се много трудио око сиротиње, нарочито за време глади у том крају. Преставио се преподобни 1537. године. Свете мошти његове почивају у Комељској обитељи.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СЕРГИЈА ШУХТОВСКОГ

Родом из Казана; из детињства волео молитву и пост; путовао у Палестину, Цариград, Новгород, Соловецки Манастир, и најзад примио монаштво у Шухтовској обитељи, у Новгородској епархији. За свети живот удостојен од Бога дара прозорљивости и чудотворства. Упокоји се преподобни 1609. године. Свете мошти његове почивају у Покровској цркви Шухтовске обитељи.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ КИРИЈАКЕ

За исповедање вере Христове скончала у огњу.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ТЕОТИМИЈЕ

Пострадала за Господа мачем посечена.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ФИЛЕТЕРА ³¹⁷

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТРИНАЕСТ КИПАРСКИХ МОНАХА ИЗ МАНАСТИРА КАНТАРЕ

Ових светих тринаест монаха из манастира Кантаре на Кипру пострадаше мученички за Христа 1231. године. Дан њиховог страдања је 19. мај када се и слави на Кипру њихов спомен. Њихова су имена ова: игуман Јован, монаси: Варнава, Генадије, Герасим, Герман, Теогност, Теоктист, Јеремија, Конон, Марко и остали.

20. Maj

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ТАЛАЛЕЈА И ОНИХ СА ЊИМ

У време цара Нумеријана³¹⁸ царски намесник Теодор стаде гонити Цркву Божју у граду Егеји,³¹⁹ и на разне начине убијаше верне слуге Христове. Тада би ухваћен и осамнаестогодишњи младић хришћански Талалеј, красан изгледом и узрастом телесним, косе плаве, лекар по занимању, који бесплатно лечаше сваку болест. Када би у храму Адријановом³²⁰ изведен пред незнабожни суд, намесник погледавши у њега, зачуди се његовој лепоти, па упита оне око себе: Где ухватисте овог дивног младића? Они му одговорише: Идући у град Аназар Киликијске области, ми га видесмо где иде испред нас, па кад нас примети он се брзо сакри у шуму. Ми га онда брижљиво тражисмо, и једва га нађосмо где седи под дивљом маслином; везасмо га, и ево доведосмо к теби на суд.

Намесник упита Талалеја: Реци нам, младићу, које си вере, из кога града, од каквих родитеља, и како се зовеш? Талалеј одговори: Хришћанин сам, име ми је Талалеј, родом сам из Ливана,³²¹ отац ми Верукије беше војвода, мајка ми се зове Ромилија, имам и брата који припада црквеном клиру у чину ипођакона, ја сам лекар, изучио сам лекарску вештину код учитеља Макарија архилекара. Када због гоњења од стране идолопоклоника сви хришћани који живе у Ливану побегоше у горе и пустиње, ја бих ухваћен и приведен к Едеском намеснику царском Тиберију. Мучен од њега, ја исповедих име Оца и Сина и Светога Духа, Бога истинитог и свеблагот, Творца свега, и помоћју Господа мог бих избављен из мучитељевих руку и побегох. А сада, опет ухваћен, налазим се у твојој власти. Чини са мном што хоћеш, јер треба да умрем за Христа, небеског Бога, Спаситеља мога.

Намесник га упита: Надаш ли се, бедниче, да побегнеш из мојих руку, као што си побегао из Тиберијевих? Светитељ одговори: Немам више намеру да бежим, јер верујем Господу мом Исусу Христу, и надам се у Њега, да неће допустити да се осрамотим, него ће ми помоћи да до краја претрпим муке.

У близини стајаху два џелата, Александар и Астерије. Њима намесник нареди да Талалеју сврдлом проврте глежње на ногама, провуку коноп кроз пробушене кости и главачки обесе. Но џелатима сила Божја одузе вид, те место Талалеја они провртеше једну даску и обесише о дрво. А један од хришћана, ученик светог Талалеја, по имену Тимотеј, који стајаше тамо и посматраше све шта се догађа, климну светитељу главом, говорећи: Видиш ли шта они раде? Светитељ му одговори: Ћути, брате; са мношћом је Христос који ми помаже.

А намесник, погледавши, виде не мученика него даску где виси о дрвету, па упита џелата: Шта сте то урадили? Не наредих ли вам да човека обесите, а ви сте обесили даску. – И разјарен, мислећи да му се џелати ругају, намесник нареди да их обојицу бију без милости. А они бијени, викаху: Жив нам Господ, од сада и ми постајемо хришћани, јер верујемо у Христа, и страдамо за Њега!

Чувши то, намесник нареди да их сместа мачем погубе. И они, скончавши мученички, добише венце од Христа Бога заједно са осталим светим Мученицима. А светоме Талалеју намесник рече: Принеси боговима жртву, па ћеш остати у животу и наслађиваћеш се сластима овога света. Мученик одговори: Нећеш убедити слугу Христовог да принесе жртву демонима.

Тада намесник, бесан од јарости, хтеде сам да сврдлом проврти глежње мученику, али кад покуша да устане са седишта, не могаде, јер као да беше прирастао за седиште. А сви идолопоклоници, присутни у Адријановом храму, видевши шта се догоди, громогласно повикаше, говорећи: Велик је хришћански Бог који чини оваква чудеса! – Намесник пак, сав постиђен, стаде молити мученика, говорећи: Помоли се за мене твоје Богу, Талалеје, да бих могао устати са свога седишта, јер је заиста Бог твој велик.

Светитељ се помоли Богу, и намесник устаде. Али сматрајући да је то учинила не сила Божја већ мађије Талалејеве, намесник се силно наљути на светитеља и стаде зубима шкргутати на њега. Затим дохвати сврдло и поче сам бушити ноге мученику, али му се тог тренутка руке осушише. И

завапи к мученику говорећи: Опет те молим, Талалеје, помоли се за мене, да ми се руке исцеле.

Светитељ молитвом својом даде исцељење рукама намесниковим. Тада намесник рече онима око себе: Макните ми с очију овог мађионичара и потопите га у дубини морској, да би погинуо. – А светитељ му рече: Ти си почео ислеђење нада мном, стога си дужан и да га довршиш. Намесник одговори: Одлази од мене, мађионичару, и погини на другом месту, јер ја ти још не учиних никакво зло, а ти ми толика зла причини мађијама својим! Светитељ му на то рече: Немој мислити, мучитељу, да бих се ја уплашио твојих претњи и одрекао Бога мог. Знај заувек: никада нећу принети жртву боговима твојим, нити ћу се поклонити демонима којима служиш.

При овим речима, слуге намесникове дохватише светитеља, посадише у чамац, извезоше насред пучине морске, и тамо га утопише. Тонући, светитељ сатвори овакву молитву к Богу: Господе Боже мој! не дај да сада умрем, јер хоћу да страдам још за свето име Твоје, да бих довршивши потпуни подвиг мучеништва, примио од Тебе неувенљиви венац у бесмртном животу.

Вративши се после мученикова потопљења, слуге известише намесника, говорећи: Поступисмо по наређењу твоје величине: бацисмо Талалеја у море, и он потону на наше очи. – Но док слуге још то говораху намеснику, дође свети Талалеј, обучен у беле хаљине. Угледавши светитеља, намесник и они што беху с њим веома се изненадише. И рече намесник светитељу: Гле, твоје мађије одолеше и мору! Светитељ му одговори: Где је сада сила и моћ богова ваших? Где ваша гордост и величина? Ето, Господ мој Исус Христос развеја замисли ваше и не допусти да ја умрем, да бих још победио ђавола, оца твог.

Разгневи се намесник и рече онима око себе: Гледајте како овај мађионичар и море омађија, и нас вређа; ако га отпустимо тако, онда ће нас он све погубити мађијама својим. – Поред намесника беше неки мађионичар Урвикије; он учини предлог намеснику, говорећи: Властодршче, нареди да овога даду зверовима да га поједу. – И намесник, дозвавши одмах чувара и

храниоца зверова, нареди му да спреми пространо гледалиште; а светог Талалеја упита: Талалеје, хоћеш ли принети боговима жртву, или желиш да тело твоје постане храна зверовима? Светитељ му одговори: Зар још ниси познао силу и величину Господа и Бога мог Исуса Христа? Ево, ја ти речима пророчким објављујем: Нећу умрети, него ћу жив бити, и казиваћу дела Господња; десница Господња узвиси ме, десница Господња даде силу (Пс. 117, 16–17).

Затим одведоше светитеља на гледалиште и изведоше пред зверове, али га зверови не такнуше. Једна најљућа медведица притрча к светитељу, леже му крај ногу, и стаде их лизати. Видећи то, намесник зашкргута зубима и као лав рикну од јарости. Затим нареди да се на мученика пусте изгладнели лав и лавица; али и они притрчавши к мученику, припадоше к ногама његовим, и лизаху му их. Тада намесник од беса раздра на себи хаљине своје, а народ стаде громогласно викати: Велик је Бог хришћански! Боже Талалејев, помилуј нас! – Па дохвативши мађионичара Урвикија, народ га баци зверовима, и ови га одмах растргоше и поједоше. А намесник, уставши са свога места, нареди да мученика мачем убију. И свети мученик би ради посечења одведен на нарочито одређено место, звано Едеса, и после молитве би посечен мачем двадесетог маја 284. године, и пресели се у живот вечни ка Господу нашем Исусу Христу, коме са Оцем и Светим Духом част и слава, сада и увек и кроза све векове, амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА АСКАЛОНА (АСКЛА)

Када царски намесник Аријан путоваше из града Ермопоља³²² у град Антиној³²³ тиваидски, њему би на том путу приведен неки хришћанин, по имену Аскалон. Угледавши га, намесник упита: Ко је то? Један од намесникових саветника, Аполонид, одговори: Мислим да је хришћанин. Намесник рече Аполониду: Упитај га ко је. И Аполонид упита Аскалона: Ко си ти? Он му одговори: Хришћанин сам. Намесник га онда упита: Јеси ли чуо за царске наредбе, разаслате на све стране, да хришћани морају приносити боговима жртве. Свети Аскалон одговори: Чули смо за те неправедне наредбе, издате на саблазан многима. Намесник га упита: Како смеш да унижаваш царе, називајући саблазном њихове пресвете спасоносне наредбе? Светитељ одговори: Чини са мном шта хоћеш, а ја не признајем за наредбе оне наредбе које се незаконито издају не на корист људима него на њихову штету и погибао; јер каква ми је то наредба, рећи: поклони се идолу? Намесник му на то рече: Не беше ли ти доста ружити царе, него још и богове наше називаш идолима? Кунем ти се самим боговима, не будеш ли их признао за богове, и не будеш ли им принео жртве, предаћу те на муке, спремљене за непослушне. Светитељ одговори: Не бојим се ја твоје претње, него се бојим занемарити Онога који је рекао: Не бојте се оних који убијају тело а душу не могу убити; него се бојте онога који може и душу и тело погубити у паклу (Мт. 10, 28). Другим речима: треба се бојати Бога који може вечито мучити целога човека, а не вас који мучите само један део човека, то јест тело, и то не вечито, него за кратко време. – Намесник му рече: Прими добар савет: принеси жртву бесмртним боговима; не послушаш ли ме, готово је и мучилиште и мучитељи. Светитељ му одговори: Видећемо, ко ће се од нас двојице показати јачи: или ћеш ме ти убедити мукама да идоле назовем боговима, или ћу те ја убедити да Христа Господа мог признаш за истинитог Бога и Творца свега.

Разгневљен, намесник нареди да мученика наог обесе о мучилишно дрво, па онда бију и стружу гвозденим справама.

Немилосрдно мучен на такав начин, кајиши светитељеве коже и меса падаху на земљу, но светитељ ћуташе, не уздахну нити што рече. Онда га намесник упита: Неће ли твоје срце попустити, да боговима принесеш жртву? – А неки ретор,³²⁴ по имену Визамон, који стајаше ту, рече: Од смрти која му се приближила, он је с ума сишао. А светитељ му одмах живо одговори: Нити сам с ума сишао, нити од Бога, Творца мог, одступам. Аријан му на то рече: Опет ли се јогуниш срцем? Но ово место, на путу, није подесно да би ти био мучен како заслужујеш. Уз помоћ богова, кренимо у град, па ћеш тамо добити муке које заслужујеш својом непослушношћу.

Рекавши то, намесник нареди да мученика одмах одреше и воде испред њега. Но на путу, у близини града, беше велика река Нил. Свети мученик Аскалон би раније доведен, пошто намесник иђаше полако позади. А грађани града Антиноја, који бежу изашли до реке у сусрет намеснику, окупише се око светог мученика који наг у ранама лежао на земљи поред обале, јер од рана не могао ни стајати ни седети. И бежу потресени призором, и сажаљеваху мученика. Утом, угледавши намесника који беше стигао с друге стране реке и сео у чамац да се превезе, грађани се почеше припремати да га дочекају и поздраве. А свети мученик, чувши где говоре да намесник чамцем прелази преко реке, напреже сву снагу те устаде са земље, па подигавши руке к небу, завапи ка Господу, говорећи: Боже мој Исусе Христе, ради кога трпим ове муке и ради чије љубави стојим наг на срамоту овог народа, – услиши ме сада ради славе светог имена Твог и пружи свемоћну руку своју, те задржи усред реке онај чамац у коме седи нечестиви судија, и не допусти му да стигне на ову обалу, док не призна да си Ти једини истинити Бог, Творац и Господар свега, и не прослави пред целим народом свето име Твоје, које он мрзи.

Када се светитељ тако помоли, чамац у коме се возио намесник, изненада стаде усред реке и не могао се помакнути с места. Видећи то, Аријан се чуђаше, па сетивши се мученикових речи којима је обећавао да ће га привести признању Христа за Бога, рече својима: Шта мислите о овоме што чамац стаде, и стоји непомично? Није ли то од мађија онога

хришћанина? – Онда намесник нареди да се доведе други чамац, и он седе у њега; но чамац, из кога он изиђе, одмах се покрену са свога места, а чамац, у који пређе, стаде и укопа се као да је на суву, и никако се не могаше покренути, иако је веслача било много, и једра била разапета, и ветар био повољан.

Видећи то, намесник посла по свом изасланику овакву поруку мученику: Пошто си се уплашио мука, којима сам ти претио, ти си зато помоћу својих мађија учинио да не могу да пређем реку и уђем у град. Мученик одговори изасланику: Жив је Господ Бог мој, и чамац у коме се налази Аријан неће се покренути, док Аријан не исповеди име Господа мог Исуса Христа, као што сам му раније рекао. Изасланик га онда упита: Ако намесник чак и исповеди име Бога твог, као што ти желиш, како ћеш ти чути његов глас, када се он налази на средини реке, а ти седиш на овој обали, река пак веома је широка као што сам видиш? Мученик му одговори: Нека он напише на хартији исповедање Господа мог, па нека ми пошље, и чамац ће се тог тренутка кренути и пристати уз обалу.

Вративши се, изасланик извести намесника о мучениковој поруци. Намесник одмах узео хартију и својеручно написа ове речи: Један је истинити Бог – Онај кога Аскалон почитује, и нема другога осим Њега. Он је Творац и Господар свега.

Написавши тако, намесник посла хартију Аскалону. Прочитавши је, мученик се помоли Богу и чамац са намесником одмах се покрену и стиже на обалу. А кад уђе у град, намесник седе на судишту, и свети мученик Аскалон би изведен пред њега. Намесник му онда рече: Ти си сву своју мађионичарску богомрску силу покренуо против мене, да би ме задржао на води; а ја ћу на суву показати теби сву силу власти своје.

И одмах нареди да мученика наог обесе о мучилишно дрво, па да му огњеним свећама пале тело док се цело не истопи. Тако паљен, светитељ ћуташе. Онда му намесник рече: Како видим, ти већ умиреш, Аскалоне. Светитељ одговори: Ако и умрем, ипак ћу опет живети. Тада намесник рече својима: Само се замарамо, мучећи га; ја видим, он је готов и да умре за своју веру. Ипак, и ми ћемо учинити још што можемо. – И

нареди да му се веже за ноге велики камен, па да ги живог баце у дубину реке.

Војници онда узеше мученика и поведоше ка реци. За њим иђаше много народа, међу којима беше и не мало хришћана, који беху дошли да виде мученикову кончину. Они нуђаху светом мученику понуде, и мољаху га да једе. Али он не хте, говорећи: Нећу више јести ништа од пролазне хране овога света, јер сам се спремио да идем и примим „оно што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође“ (1. Кор. 2, 9). Старајте се и ви, браћо, да добијете блага која су уготовљена светима.

Док светитељ тако говораше, војници га посадише у чамац, и отступивши од обале, стадоше му везивати за ноге велики камен. А он, обраћајући се хришћанима који стајаху на обали, рече: Чеда моја, не заборавите на моју сахрану; али ипак, данас и сутра немојте тражити моје тело, а прексутра отидите у северни део града и тамо ћете на обали наћи моје тело са привезаним каменом; сахраните ме заједно са тим каменом.

Тако и би. Трећега дана после мученикова потопљења хришћани нађоше његово свето тело са привезаним каменом, као што им он рече, и чесно га сахранише, славећи Господа нашег Исуса Христа, коме част и поклоњење са Оцем и Светим Духом, сада и увек и кроза све векове, амин.³²⁵

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СТЕФАНА ПИПЕРСКОГ, ИГУМАНА МАНАСТИРА ЋЕЛИЈЕ ПИПЕРСКЕ

Живот сваког људског бића изаткан је од безброј тајни. У то ткиво уткани су и небо и земља, и добро и зло, и Бог и ђаво. Зато је, уопште, тешко и претешко ухватити у речи чији живот, и казати сву тајну његову. Нема сумње, свачији живот се разлива и прелива преко свих видљивих и невидљивих светова. Поготову живот светитеља Божјих. То важи и за живот Светог Стефана Пиперског. А сви светитељи, без изузетка, сведоче једно, и показују једно: живот им је грађен и саграђен од светих еванђелских тајни и светих еванђелских врлина. При томе, главни градитељ је Дух Свети, а сарадник сам светитељ. А све то бива, и све се то збива у Богочовечанском телу Христовом – Цркви: од Оца кроз Сина у Духу Светом.

Свети Стефан се родио у селу Кути, у Никшићкој жупи од сиромашних но побожних родитеља, Рад(ив)оја и Марије. Још од ране младости он се одликовао мирном нарави, скромношћу и повученошћу. А када се у њему, као младићу, запали и разгоре питање о смислу живота и света, поготову о смислу човекова бића, он напусти родитељски дом и оде у манастир Морачу, чији је храм посвећен Успењу Пресвете Богородице.³²⁶

У манастиру, под преблагим окриљем свемилостиве Спаситељке рода људског – Пресвете Богомајнице, Стефан се одаде новом животу молитве и поста. Јер молитва и пост јесу скраћено Еванђеље Спасово, и најкраћи пут ка очишћењу, ка освећењу, ка охристовљењу, ка обожењу, ка спасењу. Сведоци су тога сви свети монаси, и уопште сви светитељи. Јер нема светог живота без молитве и поста. Нема сумње, молитва и пост су, на првом месту, скраћено Еванђеље монашко. Јер од молитве и поста ничу, расту, јачају, множе се и усавршавају се све остале свете врлине: смиреност, кротост, благост, доброта, љубав, милостивост, жалостивост, христољубље, човекољубље, здравоумље, смиреноумље, разборитост, храброст, неустрашивост, покајање... Молитву пак и пост рађа и развија и

оплођује еванђелска првоврлина – свеврлина: вера у сладчајшег Господа Исуса. Јер Свеистина је објавила ову истину: „Све је могуће ономе који верује“ (Мк.9:23).

Млади Стефан се дуго подвизавао у светој Морачи као искушеник, ревносно и самопрегорно пролазећи сва манастирска послушања. Душа му је сва расла ка небу. Еванђелске миомирисне врлине множиле су се у њему, и усавршавале једна помоћу друге: свака помоћу свих и све помоћу сваке. И христочежњиви Стефан би удостојен монашког ангелског чина. Ревностан и огњен у светим врлинама, он би у Морачи рукоположен за јерођакона, а затим и за јеромонаха. Касније он постаде и Игуман манастира Мораче.

Но у то доба, у седамнаестом веку, Турци и околни Арнаути су често нападали манастир Морачу. Они су обично долазили из Колашина, пљачкали манастир и злостављали монахе. Преподобни отац Стефан, док је био искушеник, могао је и подносити ове нападе и злостављања, јер није међу братијом био нарочито запажен. Али, као свештеномонах, он је ревносно служио свету Литургију и остала богослужења, проповедао Еванђеље, пастирствовао у народу као еванђелски „пастир добри“, и тиме код непријатеља вере Христове постао врло запажен и омрзнут.

То је исконски непријатељ рода људског Сатана вешто искористио: радио је на разне начине да путем турских застрашивања и злочина одврати преподобног Стефана од његових подвига и свете делатности. А када је бес Агарјана постајао неподношљив, манастирска братија се склањала у околне пећине. У тим случајевима млади свештеномонах Стефан остајао је у манастиру међу последњима. А када се Турци окомише на њега, претећи му убиством, он одлучи да се склони. Зато манастир повери братији, која изабра између себе новог Игумана, и оде из манастира Мораче у далеки скровити планински предео, звани Трмање (Ровци), удаљен пет сати хода од манастира Мораче. Ту се он настани у једној малој пећини. У тој пећиници он направи себи келију, чији се остаци, звани Ћелиште, и данас виде.

Када колашински Турци дознадоше да је преподобни Стефан отишао из манастира Мораче, дадоше се у потеру за њим, са жељом да га пронађу у планини и убију. У том циљу они су слали многе оружане потере на све стране унаоколо. Али милостиви Господ, по чијем је допуштењу преподобни Стефан страдао у Морачи од Турака, учини те у пустињи он би сачуван од њихових убилачких руку. Јер: пастири из околних планинских села, који ту чуваху овце, доношаху преподобноме коре сувог хлеба, и мотраху дању да не наиђу Турци; а ноћу се спушташе магла, те је овај предео био непроходан.

Преподобни Стефан проведе ту седам година, упражњавајући своје монашке подвиге, и тако чистећи ум свој, и душу, и срце од страсти, од греха, од смрти, од ђавола. На тај начин он одношаше победе и над гресима, и над страстима, и над смртима, и над ђаволима. Но Сатана да би га надмудрио и обезоружао, стаде употребљавати своја разноврсна средства и ђаволије. Пуштао је на њега, и против њега, разне утваре, страшилишта, саблазни, похотљиве слике, пуне прљавих наслада. Пустиња је, обично ноћу, одјекивала од стравичних урлика и бестидних песама. Но све то није могло ни уплашити, ни раслабити светог подвижника у његовом христочежњивом хитању ка небу, ка Царству Небеском. Знао је он да је Господ Христос несравњено јачи од свих демонских привида, и страха, и саблазни, и утвара. Чврсто се држећи свепобедног Господа вером, молитвом и постом, и осталим светим врлинама, он је непрекидно односио победе над свим ђавољим искушењима.

Пошто у Трмању проведе седам година, преподобни Стефан пређе у „скендеријске пределе“, који се налазе у племену Пипери, и настани се у једном усамљеном месту изнад села Црнци. Ту крај извора подиже црквицу у славу Рођења Пресвете Богородице и келију, и окупи неколико монаха. (По једном запису изгледа да је преподобни дошао у Пипере око 1660. године). Племенски кнез Ананије Лалић поклони светом испоснику један део свога имања, да би се монаси имали од чега издржавати. Пипери нису признавали турску власт из суседне турске тврђаве у Спужу и често су били с њима у

окршајима. Они су признавали само власт српских православних владара Петровића са Цетиња.

У Пиперској обитељи преподобни Стефан проведе тридесет и седам година, развивши многоструку пастирску делатност. Одлазио је често у народ, учио га истинама вере православне, и лечио од греха и порока. Нарочито је призивао народ покајању, јер је покајање свемоћни лек од сваког греха, од сваког порока, од сваког зла, од сваког ђавола. Због свега тога народ га је веома волео као свог родитеља и богопосланог учитеља.

Провевши тако живот у богочежњивим подвизима, преподобни отац наш Стефан упокоји се у Господу 20. маја 1697. године. И би сахрањен у својој обитељи до олтара с јужне стране храма. Након четири године, 1701, на његовом се гробу стаде јављати чудна светлост, светлећи често из његовог гроба. Осим те светлости, неки монаси и мирјани виђали су како повремено падају с неба на гроб преподобнога мале пламене буктиње и дуго светле. Поводом тога монаси позваше из Подгорице презвитера Лаиновића (чије се лично име не помиње) да заједно с њима отвори гроб преподобнога. После свете Литургије и молитава они отворише гроб, и угледаше у њему свето тело преподобнога читаво и недарнуто трулежношћу, притом и миомирисно. Презвитер подгорички узе на руке свете мошти преподобнога оца, и уз појање и сузе пиперских монаха пренесе их у манастирску цркву Светих Архангела.

На глас о прослављењу преподобног оца Стефана народ поче долазити да се поклони његовим светим моштима, и да их целива, и да у разним невољама моли помоћ од христољубивог и човекољубивог и христомоћног светитеља. То су чинили не само православни Срби већ и Арнаути и Турци. И биваху многа исцељења. Преподобни помагаше православнима у борбама са Турцима. За време тих честих борби са Турцима људи из племена Пипера хтели су неколико пута да склоне из пећине мошти преподобног Стефана на неко друго место, али светитељ то није дозвољавао. И тако све до данас свете мошти преподобног оца Стефана почивају и чудотворе у светој

обитељи Пиперској. Његовим молитвама нека Господ помилује
и спасе све нас. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ НИКИТЕ, ЈОВАНА И ЈОСИФА, КТИТОРА НОВОГ МАНАСТИРА НА ХИОСУ³²⁷

Ова тројица са острва Хиоса; подвизавали се у првој половини једанаестог века; оставили свет, отишли у планину, звану Проватион, и настанили се у једној пећини. Ту се подвизавали сваким подвигом монашког живљења, једући само хлеб и пијући само воду, и то једанпут недељно. Једне ноћи небеска светлост обасја подножје те планине; подвижници сиђоше и видеше како је све дрвеће сагорело, само једна мирта гораше и не сагореваше, као некада купина на Синају, и на тој мирти они угледаше где виси икона Пресвете Богородице са Богомладенцем у наручју. Они скинуше свету икону и однесе у своју пећину. Али се икона сама врати на старо место. Преподобни онда сазидаше ту малу црквицу, посвећену Богородици, па затим основаше манастир, уз помоћ и цара Константина Мономаха (1042–1055. г.). Преподобни се после тога у миру упокојише. Свете мошти њихове почивају у њиховом манастиру на Хиосу чинећи многа чудеса. (То је тај Нови Манастир – „Неа Мони“ – на Хиосу, који и данас постоји).

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА АЛЕКСАНДРА И АСТЕРИЈА³²⁸

Мачем посечени за Господа Христа.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТАЛАСИЈА МИРОТОЧЦА

Живео у седмом веку и био ученик Св. Максима Исповедника (који се слави 21. јануара). Био игуман Либијске обитељи у Африци. Много се бавио изучавањем Светога Писма. Од њега остао спис: „О љубави, уздржању и духовном животу“, који се налази у Добротољубљу. Упокојио се у миру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МАРКА ПУСТИЊАКА

У миру се престадио у Господу.

СПОМЕН СВЕТОГ ДОВМОНТА – ТИМОТЕЈА, КНЕЗА ПСКОВСКОГ

Родом Литванац, незнабожац; он 1265. године, спасавајући се од освете, пребегне у Псков и крсти се. Године 1266, Псковчани, видећи јунаштво и добродушност Довмонта, изабраше га за кнеза. Довмонт је тридесет три године бранио од непријатеља, нарочито од Литванаца и литванских витеза, не само Псков него и сву Северну Русију. У мирно време он се одликовао побожношћу и врлинским животом; волео је правду, био милостив према сиротињи, посећивао сужње, збрињавао путнике, проводио живот у посту и молитви, побожно држао празнике. Свети кнез престабио се 1299. године, и био погребен у Тројицкој цркви.

21. Maj

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ РАВНОАПОСТОЛНОГ ЦАРА КОНСТАНТИНА ВЕЛИКОГ И СВЕТЕ ХРИСТОЉУБИВЕ МАЈКЕ ЊЕГОВЕ ЈЕЛЕНЕ

Крајем трећег и почетком четвртог века, када се незнабожачки свет одлучно спремао да огњем и мачем збрише са земље хришћанство,³²⁹ Промисао Божји припремао је међу самим царевима – гонитељима хришћанства покровитеља Цркве Христове у лицу цара Константина Великог, који још за живота доби назив: Равноапостолни. Рођен 274. године, од родитеља, иако не хришћана, али упознатих са хришћанством и благонаклоњених хришћанству. Константин се измлада туђио незнабожачких сујeverица и приближавао ка Христу, истинитом Богу. Десница Господња га је постепено на разне начине припремала за изабрани сасуд славе Божје.

Константинов отац, Констанције Хлор, цар у западној половини Римске царевине³³⁰ иако по спољашњости и званичној дужности идолопоклоник, у души је био далеко од незнабожачког сујeverја: срцем се одрекао служења лажним боговима и признавао једног истинитог Бога, Њему се јединоме клањао он и сав дом његов. Колико је Констанције био далеко од служења идолима, показује овај случај из његовог живота. Одрекавши се служења идолима, Констанције једном намисли да дозна стварно расположење у том погледу својих дворјана. Он их сазва све и рече им: Ко хоће да ужива моје поверење и љубав и остане где је, тај се мора поклонити боговима мојим и заједно са мном принети им жртве; ко пак не пристаје да то учини, тај нека иде из мога двора куда хоће, јер не могу да будем заједно са неједновернима.

Када то цар рече, дворјани се поделише у две групе: једну сачињаваху они који љубљаху овај свет и славу његову више него Христа Бога; они пристадоше на царев предлог; а другу сачињаваху истинске слуге Христове: они не пристадоше на царев предлог, и стадоше напуштати своја висока звања и почести, и одлазити из царевог двора. Видећи то, Констанције врати истинске хришћане који напуштаху двор, и рече им:

Пошто видим да верно служите Богу своме, ја желим да вас имам за своје слуге и пријатеље и саветнике, јер се надам да ћете и мени бити верни као што сте верни своме Богу. – А онима који пристадоше да се одрекну Христа и поклоне идолима рече: Вас не желим да имам у своме двору, јер када не остадoste верни своме Богу, како ћете бити верни мени!

И тако постиђене, он их удаљи од себе, а верне слуге Божје он приближи себи и постави их за управитеље у својој области. На тај начин, док је Диоклецијаново гоњење пламтелo по свима покрајинама огромне Римске царевине, у области Констанцијевој хришћани су живели на миру и благодети. Али да се не би оглушио о вољу Диоклецијана, најглавнијег од царева, Констанције допусти да се поруше неке хришћанске цркве.

Таква благонаклоност Константиновог оца према хришћанима, па обраћење ка Христу његове матере, свете Јелене, и његове сестре Констанције³³¹, посејали су у младу душу Константинову љубав према истинитом Богу и његовом закону и положили темељ за његово будуће делање. Године своје младости Константин је морао проводити на Диоклецијановом двору у Никомидији, где је био узет као залога верности његовог оца Констанција према најглавнијем цару, Диоклецијану. На Диоклецијановом двору Константин је добио праву слику незнабожачког начина живота и мишљења: ташту надувеност, раскош, пијанство, необуздани разврат мисли и живота, сплетке, лицемерно поштовање тобожњих богова, пакост према поштоваоцима истинитог Бога. С друге стране он је био у могућности да упозна живот другогa друштва – хришћанских верника: ту су и старци и старице, и младићи и девојке, и простаци и учени мудраци, па чак и деца, доказивали истину, чистоту и узвишеност своје вере својим делима, својим врлинским животом, својим исповедништвом, па и својом смрћу. Јер у то време буктало је најужасније гоњење на Цркву Христову, у коме се на свима странама показивало јунаштво хришћана и њихово непобедиво трпљење.

Када Константин отпутова из Никомидије у Галију к своме оцу, затече га тешко болесна. Констанције Хлор предаде Константину своју царску власт, пошто га је највише волео од

све деце, и убрзо умре. А и сва војска беше за Константина. И тако после смрти Констанција Хлора Константин би проглашен, 306. године, за цара Галије и Британије. Константин тада имађаше тридесет и две године.

Цареви Диоклецијан и Максимијан, заморени својом злобом против непоколебљивих страдалника за свету истину – хришћана, решише да се повуку са царских престола. Али то би повод за многе нереде. Галерије, који се на истоку зацари место Диоклецијана, беше незадовољан зацарењем Константина на северозападу, и не хте га признати за цара, већ признаде Севера који је управљао Италијом и Африком. Међутим у Италији би проглашен за цара Максенције, син Максимијанов. Подржавајући Севера, Галерије пође са војском против Максенција; Максенције затражи помоћ од свога оца Максимијана, који поново узе власт у своје руке. Север се предаде Максимијану и би погубљен. Тада Галерије прогласи за цара свога пуководца Ликинија, а војска – цезара Максимиана. На тај начин догоди се да у Римској царевини у исти мах цароваху шест царева, и сви беху у међусобној завади. Само Константинови поданици уживаху мир и благодат, јер Константин беше задовољан облашћу наслеђеном од оца и није желео да се меша у међусобну борбу других сацарева. Он је говорио: Ја сам се отуђио од осталих сацарева, јер сам видео дивљачност њихових нарави.

Према хришћанима Константин се, по угледу на свога оца, држао политике мира, јер их је ценио као марљиве и верне поданике.

После Галерија који умре 311. године од страшне болести, и Максимиана, управитеља Сирије, који 313. изврши самоубиство, у источној половини Римске царевине остаде као једини владар Ликиније, који се потом ожени Константиновом сестром. У западној пак половини, у Италији, после поновног царовања Максимијановог, зацари се изнова Максенције, насупрот жељи римског народа. Константин га признаде за цара у Риму, па му упути и миротворно изасланство. Али Максенције не хођаше мир са Константином, нити га називаше царем, пошто је желео да буде једини господар у свима земљама и областима Римске

царевине. Учврстивши се у Риму, Максенције стаде чинити неправду људима: не само гоњаше хришћане, него и своје незнабошце мучаше; убијаше угледне сенаторе и одузимаше њихова имања; насрташе на честите домове; отимаше сенаторима жене и кћери; страсно се бављаше мађијама и гатањем. Због своје свирепе тираније и страшне покварености он беше целога Риму врло тежак и одвратан. Стога Римљани тајно упутише молбу цару Константину, који са својом мајком Јеленом живљаше у Британији, да дође и избави их од овог тиранина. Константин најпре упути Максенцију писмо, пријатељски му саветујући да престане са тиранијом. Али Максенције га не само не послуша, и не поправи се, него се још више озлоједи, па се стаде припремати за рат против самог Константина.

Сазнавши за све то, Константин одлучи 312. године да крене у војни поход против Максенција. Али је тај поход представљао огромне тешкоће. И сам Константин није могао бити слободан од невољнога страха. Притом, Константину је било познато да је војска његовог противника многобројнија од његове, и да се Максенције чврсто узда у своје богове, које се старао умилостивити приносећи им на жртву многу децу, девојке и трудне жене; па је још мађијама и чинима оградио себе и своју војску; и тако имао на својој страни велику силу демонску. При таквом стању ствари, Константину је било јасно да није доста уздати се само у људске силе и средства, него треба имати неку вишу помоћ, помоћ одозго. Размишљајући о несрећном стању царевине, која узалуд иште заштиту од бездахних идола; о помоћи Божјој, указаној много пута и оцу његовом и њему; о политичким превратима који су се збили на његове очи; о срамној погибији трију лица која су заједно с њим делили врховну власт у империји, – он увиде да је безумље узалуд се држати непостојећих богова и остајати у заблуди после толиких доказа.

Усред таквих узбудљивих размишљања, Константин стаде уносити молитву Богу оца свога, да му Он сам открије истину о Себи, да му да храбрости и пружи десницу Своју у претстојећем потхвату. И ова молитва његова би услишена: Господ му се

ускоро сам јави, утеши га и упути шта треба да ради. Јевсевије, савременик догађаја, казује оно што је сам лично чуо од цара Константина: „Једном после подне, причао је цар, када се сунце већ поче клонити западу, ја својим очима видех на небу Крст Господњи, направљен од звезда, који је сијао јаче од сунца, и на крсту написано: Овим побеђуј!“

То видеше и сви војници, и војвода Артемије, који беху поред цара, и чуђаху се; али их и страх поче хватати, јер су незнабошци сматрали крст као рђав предзнак, као знак несреће и смрти, пошто су на крсну смрт били осуђивани разбојници и злочинци. И сам цар Константин беше у недоумици, и питаше се: Шта значи ова појава? Но наредне ноћи цару се у сну јави сам Господ Христос, и опет показа знамење чесног крста, и рече му: Начини овакав крст, и нареди да се носи пред твојом војском, и ти ћеш победити не само Максенција него и све непријатеље твоје.

Уставши од сна, цар исприча својим велможама своје сновиђење. Затим позва веште мајсторе и нареди им да на заставама израде чесни крст од злата, бисера и драгог камења, описавши им облик и изглед јављеног му знамења; усто нареди својим војницима да направе крсни знак на свима својим оружјима, на шлемовима и на штитовима. Поражен дивним виђењем, Константин одлучи у души да не поштује другог Бога осим Христа који му се јави. И позва к себи хришћанске свештенике, и упита их: Ко је тај Бог и какав је смисао знамења које виде? Саслушавши њихов одговор: о једином Богу, о тајни оваплоћења Његовог Сина Јединородног ради спасења људи, о крсној смрти Господа Исуса Који победи силу смрти, о крсном знамењу које му се јавило као о победном знаку, – Константин свесно и потпуно постаде хришћанин у души. Од тога времена он стаде усрдно читати Свето Писмо, и стално је поред себе имао свештенике, мада још не беше примио свето крштење.

Призвавши Христа Бога као помоћника и заштитника, Константин са свом својом војском, пред којом је ношен чесни крст, крену из Галије у Италију против Максенција. А Максенције, пошто боговима принесе раскошне жртве и саслуша гатаре, осино пође са великом војском у сусрет Константину. Штићен

спасоносним знамењем крста, Константин, после три судара са противником, дође до пред сам Рим. Ту му нанесе одлучан ударац и коначан пораз. Сам Максенције даде се у бекство, али кад би на мосту преко реке Тибра, мост се по дејству силе Божје сруши, и он се удави са одабраним коњаницима својим, као некада фараон са војском својом. Константин уђе у Рим свечано као победилац, дочекан од народа са великом радошћу. Свестан да је победу однео Божјом помоћу, Константин узношаше велику благодарност Богу што је силом часног и животворног крста победио тиранина, и нареди да се у средини града истакне застава са крстом. А потом, када захвални Римљани поставише статуу у част новог цара, Константин нареди да се у руке те његове статуе стави и учврсти високо копље у виду крста са следећим натписом на њему: „Овим спасоносним знамењем ослободих ваш град од јарма тирановог и повратих Римскоме народу пређашњи сјај и славу“.

Пошто на тај начин постаде управитељ целе западне половине Римске царевине, Константин први од царева издаде закон 313. године, којим објави потпуну слободу вере за све народе у царевини: многобошцима остави да обављају обреде свога богопоштовања, а хришћанима одобри да се слободно клањају јединоме истинитоме Богу. За овим законом дошао је читав низ закона, благопријатних по Цркву Христову: забрана крсне смрти, укидање крвавих игара у циркусу, престанак многобожачких жртвоприношења и кађење у свечане дане; заведено је празновање недеље, и забрањено вршити у недељу судске расправе, и уопште радити; сирочад и безпризорна деца, бедни и убоги, примљени су под царско покровитељство. По свима градовима настали су празници обновљења и освећења цркава; свуда су се слободно узносиле песме и захвалне молитве Богу; епископи су се несметано састајали и већали о потребама Цркве. Понекад је и сам цар Константин присуствовао тим скуповима, уносио се у питања вере, и радо чинио све за добро хришћанског друштва. Он је свештенослужитеље ослободио од свих несвештеничких дужности и од данка, – као што су и незнабожачки жреци били слободни од данка, – да би се могли потпуно посветити служби

Богу. Он је не само вратио Цркви гробља и сва места, одузета од стране гонитеља, него је још поклатио неколико великих здања, звана базилике, које су употребљаване као суднице, а које је било лако преобратити у цркве. Он је препустио право пастирима да решавају спорове и несугласице међу хришћанима. Цар Константин је на своме шлему носио монограм „Христос“³³², као очигледан за све знак његовог побожног поштовања Христа Бога. Он је својим војницима прописао молитву, коју су они били дужни читати сваке недеље, јер је она била исповедање срдачне вере самога цара, и стварала је расположење према Свемогућем Даваоцу добара и Помоћника у свима пословима.

Овако држање цара изазва међу хришћанима одушевљење. Савременик Јевсевије овако описује то време: „Сада је светао и ведар дан, без икаквог облака, обасјао Цркву Христову зрацима небеске светлости. Ми треба да смо свесни, да наша срећа премаша наше заслуге. Ми смо веома запрепашћени благодаћу Виновника тако великих дарова; ми се како треба дивимо Њему и говоримо с пророком: Ходите и видите дела Бога, који учини чудеса на земљи (Пс. 45, 9). Људи сваког узраста, мушког и женског пола, радујући се свом душом, умом и срцем узносе молитве и благодарења Богу“.

Док је на Западу било хришћанима тако добро под владавином Константиновом, дотле је ствар сасвим друкчије стајала на Истоку, где је царовао Ликиније. Васпитан на двору Диоклецијана, пуководац под Галеријем, Ликиније је, поставши цар, у души ненавидео хришћане. Оженивши се Константиновом сестром 313. године, он у прво време није се усуђивао да се противи своме моћном шураку, него је чак потписао Милански закон о слободи вере. Али ускоро, пошто после смрти цара Максимина, постаде пуновласни господар целог Истока, он поче притешњавати и унижавати хришћане. Бојећи се да не изгуби своју царску власт и подајући се клеветам претставника идолопоклонства, он је затварао и рушио хришћанске храмове под изговором, да се у њима моле за Константина а против њега; и захтевао је од свих, нарочито од своје војске, незнабожачку заклетву и приношење жртава

идолима. Оне који га не би послушали, он је слао у прогонство, стављао на ужасне муке, па и убијао. Колико је био подозрив и свиреп, не само према хришћанима, него и према другима, показује и ово: он је предао на смрт жену и кћер свога бившег покровитеља, Диоклецијана, и побио сву децу цара Максимиана, цара Севера и цара Галерија.

Лиикинијеви односи према Константину нису могли бити, и нису били пријатељски. Ту је било у Лиикинија и лукавства и двоумљења: уверавао је Константина у своје пријатељство, а потајно га је мрзео и радио му о глави. Но његова лукавства нису успевала, и међу њима је не једанпут долазило до раздора, који су се завршавали ратом. Константин је остајао победилац, али је, обмањиван лажним уверавањима зета, закључивао са њим мир. Но ипак су се односи међу њима у току времена заоштравали све више и више. Најзад је Лиикиније престао да скрива своје замисли против Константина и ступи у отворену борбу. Године 323, међу њима се распламти жесток рат. Тај рат је имао коначно решити судбину хришћанства у Римској царевини, која је обухватала „сву васељену“.

Оба цара скупише велике војске, и спремаху се за решавајућу битку. Изгледало је да је изумируће незнабоштво кренуло у рат против хришћанства, које се јавило у свету да обнови човечанство. Уочи битке, окружен жрецима и гатарима, Лиикиније сабра одабране војнике и своје најбоље пријатеље у хладовиту шумицу, где су стајали идоли, обави свечано жртвоприношење, и обраћајући се присутнима рече: „Пријатељи, ево наших богова, које треба обожавати, као што су нас томе учили наши преци. А старешина непријатељске нам војске, одбацивши отачке обичаје, примио је лажна схватања и прославља некаквог туђег, непознатог Бога. Срамним знамењем његовим, крстом, он срамоти своју војску; уздајући се у њега, он је подигао оружје не толико противу нас колико противу богова. Сам ће исход показати ко је у праву а ко у заблуди; ако ми победимо, онда је јасно да су наши богови – истинити богови; а ако однесе победу Константинов Бог, кога ми ништа не сматрамо, туђиначки Бог, онда нека га обожава. Али је ван

сваке сумње да ће наши богови победити. Зато полетимо смело са оружјем у рукама на безбожнике!“

Напротив, Константин се пред битку удаљавао у свој шатор и тамо се молитвом и постом припремао за борбу. У тим судбоносним тренуцима он је вршио смотру своје прошлости: сећао се многобројних опасности у којима се налазио и које је срећно пребродио; сећао се срамних погибија гонитеља хришћанства, и јуначког и спокојног умирања следбеника Христових; и видећи у свему томе промишљање Свевишњега, он је и себе и свој потхват поверавао небеском руководству и заштити. Хришћани пак усрдно су се молили за цара, свога покровитеља; свето знамење вило се међу пуковима Константиновим и одушевљавало надом на небеску помоћ. Са побожношћу је војска Константинова гледала у то победно знамење, а непријатељи су га са страхом посматрали. Ликаније је сам уверавао своје војнике да не треба да обраћају пажњу на непријатељске заставе, „јер су оне, – говорио је он, – страшне својом силом и непријатељске нама“.

Незнабожачки жреци и гатари прорицали су Ликинију победу, али ју је Бог подарио Константину. Ликиније је многократно вршио нападе на противника који је напредовао, али је увек доживљавао поразе и спасавао се бекством. И онда се притворно кајао, молио за мир, па је опет тајно прикупљао нову војску, и тражио помоћ од варвара. Најзад, победа на мору коју у близини Византије однесе Константинов син Крисп, и битка код Адријанопоља коначно решише исход рата. Ликиније положи оружје, а кроз кратко време би погубљен у Солуну, јер је и после тога био склопио заверу против Константина. Тако 323. године Константин постаде једини господар целе Римске царевине.

Победа над Ликинијем још једанпут, и тако очигледно и опипљиво, убеди Константина, да се земаљска блага и успеси дају поштоваоцима истинитога Бога. И сматрајући себе за смирено оруђе у рукама Свевишњега, Константин ево какву хвалу смирено одаје Богу за све своје успехе. „Неће бити никаква гордост, вели он у једном од својих указа, ако се хвали онај који је свестан да је добротинства добио од Свевишњег

Бића. Моју службу Бог је нашао и оценио као подесну за испуњење Његове воље. Почевши од Британског мора, ја сам уз помоћ неке свевишње силе гонио пред собом све страхоте које су ме сретале, да бих род људски, васпитаван под мојим утицајем, призвао на служење свештеном закону и под руководством Највишег Бића узрастао преблажену веру... Ја сам чврсто веровао, да сам обавезан принети великоме Богу сву душу своју, све чиме дишем, све што постоји у дубини мога ума“.

Тако настројен у души, Константин после победе прошири и на хришћане Источне царевине она права која су имали хришћани на Западу. Он и на Истоку забрани да се у име цара приносе жртве идолима. За управитеље области бирао је првенствено хришћане; старао се о обновљењу и подизању цркава; враћао хришћанима имања, која су им била одузета у време гоњења. У једном указу његовом стајало је: „Наређујемо да се имања врате свима онима, који су изгубили имање пролазећи неустрашиво и јуначки славно и божанствено попрште мучеништва, или постали исповедници и стекли себи вечну наду; и који су лишени били имања, приморани да се селе, пошто нису пристали пред гонитељима да се одрекну своје вере“. – У случајевима где није било блиских сродника, одузета хришћанима имања предавана су месним црквама; приватна пак лица, од којих су узимана мученичка имања, добијала су накнаду из државне касе.

Константинова хришћанска осећања изражена су нарочито и потпуно у једном његовом распису обласним управитељима. „Сада, обраћа се он у том распису Богу, молим Тебе, велики Боже! буди милостив и благонаклоњен према Твојим источним народима; и преко мене, слуге Твога, даруј исцељење свима обласним управитељима... Под Твојим руководством ја сам започео и довршио дело спасења; увек носећи напред Твоје знамење, ја сам водио победоносну војску; и где год ме је позивала нека друштвена неопходност, ја сам следовао том знамењу Твоје силе и ишао на непријатеље. Зато сам Ти ја и предао своју душу, добро окушану у љубави и страху, јер искрено љубим име Твоје и с побожним поштовањем стојим

пред силом, коју си Ти много пута очигледно показао и којом си веру моју укрепио... Хоћу, да народ Твој ужива спокојство и мир; хоћу, да слично вернима и заблудели уживају пријатности мира и тишине, јер такво васпостављање општења може и заблуделе извести на пут истине. Нека нико не узнемирава другог... Људи паметни треба да знају, да ће само они живети свето и чисто које Ти сам призовеш да почивају под светим законима Твојим; а који се одвраћају, нека, ако им је воља, владају уделом свога лажног учења... Нека нико не наноси штету другоме; што је један сазнао и схватио, то нека употреби, ако је могуће, на корист ближњега; а када је то немогуће, онда треба да га остави, јер једна је ствар – добровољно примити на себе борбу за бесмртност, а друга – бити приморан на то силом... Удаљујући савест од свега рђавог, користимо се сви дарованим нам благом, то јест благом мира“.

О крштењу цара Константина казује се ово: по промислу Божјем, који све уређује на корист људима, цар Константин се разболе од врло опасне и неизлечиве губе, и беше у ранама сав од главе до пете. И довођаху к цару многе врло мудре лекаре и врачаре, не само из римскога царства него и из Персије. Али му све то нимало не поможе. Затим дођоше к цару Јупитерови жреци са Капитола и рекоше: Ако се не окупаш у крви мале деце и не умијеш док је још топла, не можеш се излечити; а учиниш ли то, одмах ћеш оздравити. И нема ти другог лека осим овога.

Цар посла на све стране да покупе малу децу ради потребне крви. И донесоше на Капитол много деце, одојчади. А кад дође дан у који је требало да се деца покољу, цар крену на Капитол где су жреци имали да му спреме купање у крви. И гле, стече се мноштво жена које чупаху косе своје и ноктима кидаху лица своја, кукајући и горко наричући. Цар упита, због чега оне толико плачу. А када сазнаде да су то мајке деце која су имала бити поклана, сажали се на њихово горко ридање и сузе, и рече: О, како огромне нечовечности у оних што ми саветоваше да пролијем невину крв! Није сигурно да ћу оздравити и ако се окупам у невиној крви. Па и кад бих насигурно знао да ћу се излечити, боље је да ја један трпим болест, него да пролијем

крв толике дечице која ми никакво зло нису учинила, и да њихове мајке у неисказану жалост и тугу вргнем. – Рекавши то, врати се у двор, и нареди да мајкама врате дечицу читаву, и још да свакој даду злата из царских ризница, и да их отпусте с миром.

Видећи такво милосрђе царско, преблаги Бог узврати му двоструким здрављем: телесним и душевним. Јер посла к њему своје врховне свете апостоле Петра и Павла, који му се, кад он спаваше, јавише у виђењу стојећи крај постеље његове. И упита их цар, ко су и откуда су. А они му рекоше: Ми смо Петар и Павле, апостоли Исуса Христа; Он нас посла к теби да те упутимо на пут спасења; и да ти покажемо бању у којој ћеш добити здравље и тела и душе; и да ти обећамо од Бога живот вечни што си поштедео децу и поклонио им привремени живот. Позови дакле епископа Цркве, који се из страха од тебе скрива у гори Сорактес, и послушај његово учење: он ће ти показати купатило, у коме ћеш се очистити од сваке нечистоте, и изићи из њега здрав и душом и телом. – Рекавши то, свети апостоли отидоше од њега.

Цар се трже иза сна. Утом уђе к њему лекар по обичају. И он рече лекару: Није ми више потребно ваше лечење, јер се надам божанској помоћи. – И рече му да иде. Затим нареди да свуда траже епископа Цркве, и да га чесно доведу к њему. А када нађоше епископа и доведоше к цару, он га прими с поштовањем и љубављу, јер сам устаде, сrete га и пријатељски загрли. Затим упита епископа: Има ли у вас неких богова који се зову Петар и Павле? – Епископ одговори: Царе, у нас је један Бог, који створи небо и земљу и све што је на њима. А Петар и Павле о којима говориш нису богови, него слуге Божје, који проповедаше по васељени име Христово, па најпосле и крв своју пролише за Господа свог, јер их Нерон погуби.

Чувши то, цар се обрадова и рече: Молим те, епископе, покажи ми њихове ликове, ако их имаш изображене на слици, да бих сигурније сазнао, да ли су то они који ми се у сну јавише. – Епископ одмах посла ђакона да донесе икону светих апостола Петра и Павла. И када цар виде ликове апостола на икони, рече: Заиста, то су они које видех. – И подробно исприча

епископу своје виђење, и моли га да му покаже такво купатило, у коме би се могао очистити од душевне и телесне губе, као што му у виђењу рекоше апостоли. Свети епископ Цркве рече цару: Царе, у то купатило не можеш ући док најпре не поверујеш чврсто у оног Бога кога су проповедали апостоли што ти се јавише. Цар одговори: Када не бих веровао да је Исус Христос једини Бог, никада не бих позвао к себи твоју светињу. На то му светитељ рече: Најпре треба да постиш, и да молитвом и сузама и исповедањем грехова својих умилостивиш Бога. Стога скини са себе порфиру и круну за смирење; и нареди да се затворе идолски храмови, и да престану приносити им жртве; дај слободу хришћанима који су у прогонству, и пусти оне који су у оковима, буди добар према онима који ти се обраћају молбама, и свакој праведној молби изиђи у сусрет; и дај од имања свог обилну милостињу сиротињи. – И обећај да ћеш све то стварно учинити. Епископ метну руку на њега, помоли се Богу, поучи га, и отиде.

Сазвавши све верне, епископ Силвестар нареди им да и они посте и моле се, еда би престало гоњење на цркву Божју, и развејала се тама идолопоклонства, и засијала свима спасоносна светлост. А крштење Константиново би одложено за касније.³³³

И одмах издаде цар заповест да нико не сме хулити Христа нити злостављати хришћане. И подиже у царском дому свом цркву у име Спаситеља Христа. И нареди да се слободно крсте сви који желе да буду хришћани, а да беле хаљине за крштење узимају из царских ризница. И крсти се у то време врло много људи; и из дана у дан растијаше и увећаваше се Црква Христова, а идолопоклонство опадаше. И настаде радост велика код хришћана, јер их беше тако много у Риму да хтедоше већ да протерају из града све који не желе да буду хришћани. Али цар запрети народу говорећи: Бог наш не жели да Му ико приступа на силу и под морањем, него ако ко добровољно и благонамерно приступа Њему, тај Му је по вољи, и Он га милостиво прима. Стога нека сваки слободно верује како хоће; и нека један другога не гони. – Таквој наредби царевој

људи се веома обрадоваше, јер допушта свима да слободно живе, сваки у својој вери и по својој слободној вољи.

И не само у Риму настаде радост међу вернима, него и у целом свету: јер свуда стадоше ослобађати окова и пуштати из тамнице верне, мучене за Христа; исповедници Христови се враћаху из прогонства; они који су се из страха од мучитеља крили по планинама и пустињама, слободно се враћаху својим домовима. И свуда гоњење умуче, и насиље престаде.

Поставши јединим владарем целе Римске царевине, и објавивши слободу вере у целом свету, Константин није остао „млак“ (Откр. 3, 15), у своме царском животу. Одрекав се незнабоштва и ставив се на чело хришћанског друштва, он је у хришћанству гледао најважнији ослонац царевине, основно јемство моћи и напретка државе, која је, по његовом мишљењу, дужна крчити пут ка слободном, непринудном, завлађивању Царства Божјег на земљи и указивати и давати средства за васпитавање и усавршавање рода људског у духу Христовом. Као отворени покровитељ хришћана, Константин је био мало вољен у Риму, где је било још много незнабожачких обичаја и нарави. И сам он није волео Рим са његовим Пантеоном, где су, такорећи механички, били сабрани незнабожачки богови свих покорених народа те је ретко и нерадо посећивао стару престоницу. И Римљани, благодарни ослободиоцу за избављење од тиранина Максенција, нису схватили и нису могли како треба да оцене делатност цареву; у њему су они гледали нарушиоца својих стародревних поредака, непријатеља своје вере, тесно везане са политичком величином Рима. Њихово незадовољство и роптање, чак завере и покатад отворене побуне, потстакли су Константина на мисао да сагради себи нову престоницу, град хришћански, који ничим не би био везан са незнабоштвом. Константину се допадао положај древног маленог града Византије на обалама Босфора, обележеног усто поморском победом над Ликинијем. И он га изабра, и начини од њега нову престоницу империје. Он је сам у свечаној процесији одредио крајње границе новоме граду и стао градити велелепне грађевине. Пространи дворци, водоводи, купатила, позоришта, украсише престоницу. Она би испуњена

ризницама уметности, довезеним из Грчке, Италије и Азије. Али се у њој нису градили храмови, посвећени незнабожачким боговима. Главни украс новог града били су храмови, посвећени истинитоме Богу, у зидању којих је узимао живо учешће сам цар, покровитељ хришћана. Он се чак лично старао и о снабдевању тих храмова богослужбеним књигама.

Прожет дубоким религиозним осећањем, Константин је у новој престоници удесио и свој свакодневни живот према захтевима побожности и светости. Сам његов двораци био је очигледни одражај његовог хришћанског настројења. „У царским дворанама било је устројено подобије цркве Божје, и цар је својим усрђем према побожним упражњавањима давао пример другима. Он се свакодневно у одређене сате затварао у неприступачне одаје и насамо разговарао с Богом, и у молитвама просио оно што му је потребно; а понекад је и своје дворјане звао да узму учешћа у тим молитвама. Он је са нарочитом побожношћу проводио недељу и петак: у те дане прекидао је обичне послове и сав се посвећивао служби Богу. Саговорници његови били су „тајници Речи Божје“ – епископи и свештеници; његови службеници и стражари одликовали су се чистотом живота и врлинама. Хришћанин – домаћин двора стављао је на све хришћански печат. У главној дворани на позлаћеном своду био је изображен Крст од драгог камења и злата. Над главним улазом у царске палате, на највиднијем месту, стајала је оваква слика: лик царев, изнад његове главе крст, а под ногама његовим змај, ринут у бездан. Смисао слике је овај: змаја, непријатеља рода људског Константин је у лицу гонитеља хришћанства – незнабожачких царева, ринуо у бездан погибљи спасоносном силом Крста.

Нова престоница би названа по имену свога оснивача: Константинопољ = Константиноград (= Цариград). Настанивши се у дивној престоници, цар Константин није могао остати равнодушан према поруганој колевци хришћанства – Светој Земљи, у којој је Господ Исус живео, страдао, умро и васкрсао. Имајући изузетно побожно поштовање за знамење Крста, он је веома желео да прослави само Живоносно Дрво, на коме беше распет Цар и Господ. Али као војник који је пролио много крви,

он је сматрао себе недостојним да то учини сам лично. Ту благочестиву намеру његову оствари његова чесна мати, царица Јелена, коју он посла у Јерусалим, снабдевши је пуномоћијем и богатим даровима.

Царица Јелена, како казује Јевсевије, та старица упути се на Исток са младалачком брзином, да би се поклонила месту где су стајале ноге Господње. Дошавши тамо, она затече у Светој Земљи велику пустош, пошто су незнабошци, из мржње према хришћанству, многе светиње порушили, неке наружили, неке затрпали. Сам гроб Господњи био је затрпан ђубретом; а на брежуљку до самог гроба било је подигнуто идолиште „сладострасном демону љубави“ – Венери. Тада благочестива царица Јелена из својих средстава подиже прекрасне цркве: над пећином Рождества Христова, на Гори Маслинској – на месту Вазнесења Господња, у Гетсиманији – на месту Успења Пресвете Богородице, поред дуба Мавријског на месту где се Бог јавио Аврааму.

Но главна брига благочестиве царице била је да испуни жељу свога сина: пронађе само Крсно Дрво, на коме је био распет Спас света. Али место где је био сакривен Крст Господњи било је непознато. Стога блажена Јелена сазва све Јевреје у Јерусалиму и распитиваше их где је, на ком месту сакривен Крст Господњи. Они одрицаху да ишта знају о томе. Али кад им царица запрети мукама и смрћу, они указаше на неког врло старог Јеврејина, Јуду, да он можда зна што о томе. Али и Јуда одрицаше да ишта зна о томе. Но када га царица баци у један дубок ров, где он остаде неко време, он обећа да ће казати. Извађен из рова, он каза да се Крст Господњи налази испод Венериног храма на брежуљку. Царица Јелена нареди да се храм Венерин сруши, да се сав материјал уклони, и онда копа. Пошто идолиште Венерино би срушено, свети патријарх јерусалимски Макарије одржа молепствије на поруганом месту, и онда стадоше копати. И убрзо из земље се стаде разливати диван мирис, и би откопан гроб Господњи и Голгота, и у њиховој близини пронађена три крста, и поред њих таблица са натписом и чесни клинци. Али настаде недоумица око тога који је од три крста Господњи. Но по промислу Божјем догоди се да тада

изношаху једног мртваца на сахрану; патријарх Макарије нареди да пратња стане, и да се крстови један за другим међу на мртваца. И када Крст Христов би положен на мртваца, мртвац тог часа васкрсе. Видећи то чудо, сви се обрадоваше и прославише силу Животворног Крста Господњег. Царица се с радошћу поклони Крсту и целива, а са њом и сва њена свита. Но пошто због мноштва народа многи не могаху прићи, видети и целивати Крст, то молише да га макар издалека виде. Тада патријарх Макарије, ставши на узвишицу, сатвори воздвижење (= уздизање, подизање) Часнога Крста, показујући га свему народу, а сав народ викаше: Господе, помилуј! То прво Воздвижење Крста Господњег би 326. године. Од тада Православна Црква празнује тај догађај сваке године 14. септембра – Крстовдан. Том приликом се многи незнабошци и Јевреји обратише ка Христу, међу њима и Јуда који показа место. Он при крштењу доби име Киријак; потом постаде патријарх јерусалимски, а за време Јулијана Одступника би мучен за Христа, и тако пострада као мученик³³⁴.

Чесни Крст би затим стављен у сребрни ковчег на чување и ради поклоњења. А света Јелена узе честицу Животворног Крста да носи своме сину као дар. И сагради блажена царица у Светој Земљи још осамнаест цркава, поред гореспоменутих; све их веома украси и снабде свима потребама, па се врати у Цариград, носећи са собом честицу Дрвета Животворног Крста и свете клинце, којима беше приковано Тело Христово. После тога блажена царица поживе још неко време, па се 327. године, у својој осамдесетој години, престави Господу, коме својим животом добро угоди, и би чесно погребена.

Добивши од матере, блажене Јелене, скупоцену ризницу – честицу Часног Крста, цар Константин одлучи да украси гроб Господњи и подигне храм, који би био „велељепнији од свих храмова“. И заиста, кад је био подигнут, храм је представљао чудо од лепоте, да је све савременике доводио у усхићење. Историчар Јевсевије најпохвалнијим речима описује неисказану лепоту тога храма.

Своју бригу о Христовој Цркви благочестиви цар је распростирао и на њен унутрашњи живот. У јединству Цркве он

је гледао најсигурнији залог за напредак државе. Али у његово време Црква је била узнемиравана од неких унутрашњих несугласица и нереда. Тек што се зацари у Риму, Константин с тугом сазнаде за сукобе међу хришћанима у Африци. Тамо је планула борба због постављења за епископа картагенског Цецилијана – „издајника“³³⁵; а његови су противници изабрали себи за епископа Мајорина, који убрзо умре, и на његово место би доведен коловођа побуне против Цецилијана Донат, презвитер картагенски. Присталице Донатове – „донатисти“, зближивши се са новацијанима³³⁶, стадоше тврдити да они сачињавају Цркву Христову, и у своме лудом фанатизму нису се устручавали да отимају храмове од својих противника. Због тога цар Константин посла у Картагену свог љубљеног и уваженог епископа Осију³³⁷, да ту ствар извиди и противнике измири, и да у исто време разда новчану помоћ тамошњим сиромашним хришћанима. Потом по царевом наређењу бише одржана два сабора против донатиста: један у Риму, други у Арелату. Осуда, изречена против расколника донатиста на ова два сабора, би потврђена сабором у Милану 316. године, на коме је Константин лично председавао. После победе над Ликинијем 323. године, Константин затече на Истоку силне спорове поводом Аријеве јереси.³³⁸ Историчар Јевсевије овако описује то стање: „Спорове су водили не само претставници Цркве, него се и народ беше поделио; ствари су узеле тако недоличан обрт, да је божанско учење подвргавано увредљивим потсмесима чак и у незнабожачким позориштима“. Дошав у Никомидију, Константин би веома изненађен раздорима, изазваним аријанством. Но у почетку он није схватио важност тих догађаја. Али је ипак обратио пажњу на то. У прво време он упути опширну посланицу епископу Александру и Арију, молећи их да престану са међусобним раздором. По царевом мишљењу, неоправдана је епископова неопрезност и оштро постављање питања, а крив је Арије што је прекинуо општење, не покоравајући се епископу. Са том посланицом, Константин упути у Александрију епископа Осију, да на лицу места извиди ту ствар и поради на умирењу Александријаца. Осија изврши царев налог. Истина, он не успе да измири противнике, али из ислеђења спора он изнесе

убеђење: да Аријева јерес није пусто празнословље, већ озбиљна претња самом темељу хришћанске вере, јер води одрицању целокупног хришћанства.

Епископ Осија се врати к цару 324. године и изложи му озбиљну опасност коју претставља аријански покрет. Тада се Константин реши да сазове Васељенски Сабор, као једино средство за умирење Цркве. Цар одреди да се Сабор састане у граду Никеји³³⁹, и учини све да се епископима олакша пут до Никеје. У Никеју онда допутоваше епископи из Египта, Палестине, Сирије, Месопотамије, Мале Азије, Грчке, Персије, Јерменије; из Рима, уместо престарелог епископа, дођоше два презвитера. Међу сакупљеним епископима беху: престарели Александар александријски, први изобличитељ Арија, који са собом беше довео архиђакон Атанасија, храброг даровитог борца против аријанаца, који касније би архиепископ александријски и доби назив: Велики; затим свети Николај, епископ града Мира Ликијског; па свети Спиридон Чудотворац. На Сабор су дошли епископи са презвитерима и ђаконима, те их је било преко 2000. душа, од којих 318. епископа.

Сабор би отворен месеца јуна 325. године³⁴⁰ у огромној палати царског дворца. Када се сви сабраше, у дворану уђе цар Константин, обучен у своју сјајну царску одору. Он ћутке приђе својој златној столици, и не седе док му епископи не предложише да седне. Затим, саслушавши поздравно-захвалне говоре Евстатија антиохијског и историчара Јевсевија кесаријског, Константин се сам обрати Сабору речју, у којој изрази своју радост што види тако велики скуп отаца, и мољаше их да мирољубиво реше спорна питања. „Бог ми је помогао, говораше он тада, да свргнем нечестиву власт гонитеља, али је за мене несравњено болнија од сваког рата, и несравњено погубнија од сваке крваве битке унутрашња међусобна борба у Цркви Божјој“.

Аријанци су се на Сабору држали смело и самоуверено; на њиховој је страни било до 17. епископа, на челу са престоничким архијерејем, који је имао веза у царском двору. Арије је упорно бранио своје учење, употребљавајући сву своју красноречивост. Али непоколебљива, убеђена приврженост

саборских отаца црквеном учењу посрами лажну мудрост богохулника. Дубоко и свестрано познајући истине хришћанске вере, оци Сабора су снажно и успешно оповргавали аријанску јерес. У томе се нарочито одликовао александријски ђакон Атанасије. Он је својом богонадахнутом речитошћу кидео као паучину лукаво красноречје јеретика. Спорови су били ватрени и дуги. Али је на крају било јасно, да је аријанско учење далеко од истине, лажно и безбожно.

Осудивши аријанство потпуно и одлучно, оци Сабора одлучише да вернима даду тачно исповедање православног учења – Символ вере. И свети оци Сабора саставише Никејски символ вере, општеобавезан за целу Васељенску Цркву.

Завршна свечана седница Никејског Васељенског сабора одржана је у Никеји у царском дворцу 25. августа 325. године. Праштајући се са оцима Сабора, цар их је у својој опроштајној речи молио да имају мир међу собом. „Чувајте се, говораше им он, горких спорова између себе. Нека нико нема зависти према онима који показују нарочиту мудрост: вредност свакога сматрајте заједничком сопственошћу целе Цркве. Они виши и одлучнији нека не гледају осино на оне ниже: Бог једини зна ко је одличнији. Савршенства ретко где има, и треба бити снисходљив према слабијој браћи; мирна слога скупоченија је од свега. Спасевајући неверујуће, имајте на уму да није могуће убедити свакога ученим расуђивањем; поуке треба саображавати према различним расположењима свакога по угледу на лекаре који своје лекове употребљавају према разним болестима“.

После тога цар Константин је живео још десет година и увек се верно држао Никејског исповедања вере, и ревносно се старао да у своме царству утврди дух хришћанске побожности. Поседујући опште образовање, а посебно и богословско, он је водио разгранату преписку са претставницима Цркве по питањима вере, побожности и устројства хришћанског живота, а неретко је и у своме двору иступао пред скуп дворјана и народа с поукама о вери и побожности. Необично трудољубив, цар није трпео нерад. Великодушан и врло скроман, он није волео овације. Стојећи сам на великој моралној висини, Константин је

желео да све који су долазили с њим у додир подигне до те висине. Тако, једном приликом он уразуми једног велможу – зеленаша на следећи начин. Позва га к себи, па га ухвати за руку и упита: До каквих размера ћемо пружати своју похлепност? Затим, обележивши копљем на земљи простор у величини човекова раста, рече му: Када би ти стекао сва богатства овога света и загосподарио свима стихијама земље, и тада се нећеш користити ничим већим од оваквог парчета земље; но и то је питање, да ли би се удостојио добити то!

Другом једном приликом, саслушавши ласкаву реч једног лица од положаја, које називаше цара блаженим и говораше да ће он, „удостојен у овом животу да влада над свима, и у оном животу управљати заједно са Сином Божјим“, Константин му одговори нежно: „Боље је, помолити се за цара да се он у оном свету удостоји бити слуга Божји“.

Дарежљивост царева текла је као велика река; он је, по сведочанству својих савременика, „од јутра до мрака тражио коме да учини неко добро“; убоге, и уопште људе избачене на улицу, он је снабдевао и новцем, и храном, и одећом; о сирочади он се бринуо место оца; девојке, које су остале без родитеља, он је удомљавао. Нарочито је многа добра чинио на Ускрс. У својој новој престоници он је завео обичај, да се на Ускршњу ноћ по свима улицама пале високи стубови од воска, као неке пламене буктиње, те је та тајанствена ноћ постајала светлија од дана, а изјутра је цар свима невољнима обилно раздавао поклоне. Тако је радио и о другим празницима и свечаностима.

Последње године, а нарочито последњи дани земнога живота цара Константина, и његова кончина, били су достојни завршетак његове побожне настројености. Још док је смрт била далеко од њега, он се почео припремати за њу. У својој новој престоници он подиже храм у име светих Апостола, и у средини – би удешена гробница. У почетку није било јасно ради чега је то учињено, а потом се испоставило да је благочестиви цар спремио гробницу за себе. Мисао о смрти постаде за цара предмет напрегнутог размишљања, чим он стаде осећати опадање својих физичких сила. Године 337, он последњи пут

свечано отпразнова у Цариграду Ускрс и убрзо занеможе. Предосећајући блиску кончину, он се сав предаде светим упражњавањима: често је клечећи ревносно изливао своје пламене молитве пред Богом. По савету лекара он у то време пређе у град Елеонопољ³⁴¹ да се тамо лечи у топлим водама. Но пошто му од купања у топлим водама не би ништа боље, он пређе у Никомидију. Ту остави завештањем царство тројици синова својих. Своју последњу захвалну молитву Богу цар заврши овим речима: „Сада се осећам истински блажен, јер имам чврсту веру да сам се причестио Божанском светлошћу и удостојио бесмртног живота“.

Велики и равноапостолни цар Константин предаде своју свету душу у руке Небеског Цара – Христа Бога на сам дан Педесетнице 337. године, у својој 65. години. Тело његово би свечано пренесено у Цариград, и сахрањено, по његовом завештању, у цркви светих Апостола. И сада свети равноапостолни цар живи бесконачним животом у вечном царству Христа Бога нашег, коме са Оцем и Светим Духом част и слава кроза све векове, амин.

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ПАХОМИЈА – РУСКОГ

Родом из Мале Русије, син побожних родитеља. У младости ухвате га Татари и продаду једном Турчину кожару као роба³⁴². Овај га одведе у своје место Усаки у Филадельфији (у Малој Азији), и труђаше се да Пахомија научи не само своме занату него и својој вери. Видећи како Пахомије одлично изучава његов занат, али мрзи његову веру, Турчин га бијаше, злостављаше, заплашиваше, лишаваше хране. А Христов дични војник све то с радошћу подношаше пуних двадесет седам година, колико проведе у ропству, и служаше свога господара веома ревностно и предано. То побуди његовог господара да му понуди своју кћер за жену и да га начини својим наследником, само ако се одрекне Христа. Но дивни младић, ватрени љубитељ целомудрија, све то низашта не сматраше, држећи се апостолових речи: Ко ће нас раставити од љубави Христове? Невоља ли или туга? или глад? или гоњење? или голотиња? или мач? (Рм.8:35).

Када на крају крајева увиде да је Пахомије непоколебљив у својој вери, господар му дарова слободу, и дозволи му да иде куда хоће. Припремајући се за одлазак, Пахомије се разболе. Турци који га као болесна посећиваху, сковаше лаж како је Пахомије, тобож, рекао да ће се одрећи Христа и постати Турчин. Стога му после болести донеше турско одело и обукоше, али га не обрезаше. Пахомије оде одатле у Смирну; тамо збаци са себе турско одело, и отпутова у Свету Гору.

У Светој Гори при манастиру светог Павла, Пахомије нађе себи старца духовника у лицу јеромонаха Јосифа, човека добродетељна и мудра. Њему Пахомије исповеди сву душу своју, замоли га да га прими за свога послушника, и да га замонаши, – што и би. И тако Пахомије проживе са њим дванаест година, подражавајући га у свакој врлини. Потом проведе још шест година поред преподобног Акакија Капсокаливитског, човека чудесног живљења монашког. И као трудољубива пчела Пахомије скупљаше мед са цвећа

разноврсних врлина, те тако свима тамошњим оцима постаде пример и узор монашког живота. При свем том Пахомије свим срцем жељаше да пострада за Господа Христа: на то га је потстицала с једне стране божанска љубав, а с друге – то што је, можда, за време његове болести у Усаки из његових уста непажњом изашла нека реч одречења, ради које га Турци и обукоше у њихово зелено одело.

Ову своју жељу за мучеништвом он откри своме старцу. Старац га силно изружи и изгрди, сматрајући да му је то дошло од гордости. Али пошто ова жеља не напушташе Пахомија, старац га годину дана испитиваше помоћу разних послушања и тескоба. И када нађе да је Пахомије свим срцем готов на страдање, онда њих двојица стадоше постом и бдењем молити Бога да им покаже да ли је то Њему по вољи. Затим о тој ствари распиташе већину врлинских отаца светогорских, и нађоше да се сви они слажу са Пахомијевом жељом.

Наоружани молитвама и саветима ових отаца, Пахомије и његов старац Јосиф отпутоваше у Усаки, завичај бившег Пахомијевог господара. Тамо старац Јосиф остаде у стану, а Пахомије журно оде кући свога господара, а затим на трг, не би ли га препознали. Турци га препознаше и одмах зграбише, и одведоше пред судију говорећи: То је онај роб што се у болести одрече Христа и коме ми после болести обукосмо наше зелено одело, а сада, гле, како је обучен! – Судија упита Пахомија, да ли је то истина. А Пахомије сав радостан неустрашиво изјави: да се никада ни речју ни мишљу није одрекао Господа Христа, и да исповеда Христа – савршеног Бога и савршеног човека, и да је за то своје вероисповедање готов поднети безброј мука и сваку врсту смрти.

Слушајући то и гледајући Пахомијеву неустрашивост, судија стаде страховито претити Пахомију и грдити га. Затим му рече: Пошто си се једном одрекао хришћанске вере, ти више не можеш носити то хришћанско одело. Него бирај једно од двога: или се одреци Христа, или буди готов на најстрашнију смрт. – Христов мученик одговори: Не допусти, Христе Царе, да се ни у најситнијој мисли својој не одрекнем пресветог имена Твог! Ево, готов сам ради љубави Твоје и у огањ и у смрт!

Када то чу, судија нареди да мученика баце у најмрачнију тамницу, у којој Пахомије остаде као усред другог раја, у посту, у бдењу, без икакве људске утехе, храњен једино божанском надом. Трећега пак дана Пахомије би осуђен на смрт. Када тамничар донесе мученику ову вест, он је прими као најслађу послатицу; и прекомерно радостан он слављаше име Господње, и сву ту ноћ проведе на молитви. „Ујутру одведоше светог мученика пред судију. Судија му рече: Због своје непопустљивости ти мораш у смрт; пази да ти кајање не дође сувише касно. – На то преподобни Пахомије одговори са пређашњом неустрашивошћу: Судијо, ја се никада нећу одрећи Христа мог, макар ме ти предао на хиљаде најљућих смрти. Што имаш да чиниш, чини брже.

Чувши то, судија изрече завршну пресуду. Присутни Турци везаше мученика и одведоше на губилиште изван града. Њима се путем придружише други Турци, и неки хришћани. Једни Турци исмеваху светитеља, други га пљуваху, а трећи га наговараху да се одрекне Христа. Међутим мученик, сав погружен у молитву, хиташе многожељеним путем мучеништва. Када стигоше на губилиште мученик клече, но џелат му и тада саветоваше да се одрече Христа, и тако сачува живот. Међутим сјајни јунак Христов му рече: Изврши што ти је наређено, и немој узалуд губити време.

Тада му џелат отсече главу, и тако блажени Пахомије прими венац мучеништва³⁴³. А чесне мошти његове узеше хришћани после три дана и погребеше их. Џелат пак после тога обесомучи се, и викаше, и бацаше пену, и јураше по граду, док након неколико дана не издахну бедно.

За све то време старац духовник светог мученика јеромонах Јосиф налажаше се у граду; и кад сазнаде за мученичку смрт свога ученика, он са радошћу и сузама захвали Богу. Затим оде на место где лежаше тело светог мученика, и видевши га рече му са сузама радосницама: Ето, Пахомије мој, доживео си за чим си одавно жудео; молим те, моли се за мене Господу, и за све који те буду призивали. – И то се стварно поче збивати после неколико дана. Овог преподобног Јосифа обузе неки силан страх и малодушност, а мученик Пахомије јави се у сну

своме старцу сав светао и радостан, и рече му: Не бој се, старче; никакво те зло неће задесити. – И тог часа ишчезе из старчева срца страх и малодушност. Исто тако једна хришћанка из тог места, која је од ране младости боловала од неизлечиве главобоље, призвавши са вером у помоћ светог преподобномученика Пахомија и помазавши крвљу његовом главу своју, потпуно се исцели од своје дугогодишње болести. Молитвама светог преподобномученика Пахомија нека се и ми исцелимо од својих духовних немоћи и удостојимо Царства Небеског. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ БЛАГОВЕРНОГ КНЕЗА КОНСТАНТИНА И ДЕЦЕ ЊЕГОВЕ МИХАИЛА И ТЕОДОРА

Свети Константин, потомак светог Владимира крститеља Русије, млађи син великога кнеза Свјатослава Јарославича, сам измолио од оца себи град Муром, насељен незнабошцима, да би тамо увео хришћанство. И он крену са породицом, духовништом, војском и слугама у Муром. Но испред себе посла свог сина Михаила к Муромљанима, да их припреми за долазак кнеза. Но Муромљани убише Михаила, и стадоше се спремати за бој. Међутим када кнез са великом војском стиже под град, Муромљани се смирише и кнеза примише. Кнез подиже две цркве: Благовештења, и светих: Бориса и Гљеба. Кнез је призивао Муромљане, и благо и кротко их убеђивао да оставе незнабоштво и приме Христову веру. То исто радило је и свештенство. Али једнога дана, група незадовољних незнабожаца побуни се и примаче кнежевом дому, претећи му смрћу. Кнез се помоли Богу и са иконом Божје Матере изађе пред побуњенике. То тако порази незнабошце, да се они смирише и изјавише жељу да приме крштење. И крштење Муромљана би обављено свечано, као под светим Владимиром у Кијеву. Тако благородни кнез у граду Мурому утврди веру Христову и житеље његове избави од идолопоклоничке заблуде. У томе кнезу беше ревносни помоћник његов син Теодор. Свети кнез престави се 1129. године, и тело његово би погребано у цркви Благовештења, поред синова Михаила и Теодора. Године 1553, свете мошти благоверних кнежева обретене су нетљене, и почивају у Благовештенском манастиру у граду Мурому.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КАСИЈАНА ГРКА, УГЛИЧСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Родом Грк; потомак кнезова Макнувских; добио одлично образовање; у Русију дошао у свити принцезе Софије Палеолог к великоме кнезу Јовану III, 1473. године. Он изјави жељу да остане у Русији. Велики кнез му предлагаше високе положаје, али он то смирено одби, и заузео скромни положај бојарица код Ростовског архиепископа Јоасафа. Године 1488, архиепископ Јоасаф се повуче са епископског престола у Терапонтон Бјелојезерски манастир; са њим оде и Константин, жељан мира и тишине. У манастиру Константин вођаше строг подвижнички живот, мада још и не беше пострижен. У ноћном виђењу њему се јави свети Терапонт и нареди му да се постриже. Константин обавести о томе архиепископа Јоасафа; овај му саветова да то учини; и Константин наредног дана прими монаштво, добивши име Касијан. Након неког времена преподобни Касијан отиде на реку Учму, на 22 врсте од Углича, и основа свој манастир. Слава његова брзо се разнесе по околини, и многи стадоше долазити ради благослова и поуке. Преподобни Касијан је све примао с љубављу и учио их путу спасења. Упокоји се он у миру 4. октобра 1504. године. Свете мошти његове покоје се у цркви његовог манастира.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АГАПИТА МАРКУШЕВСКОГ

Најпре се дуго време подвизавао као монах у Сољвичегодском Борисогљебском манастиру. Но њему се у сну јави свети Николај и нареди му, те он оде и основа у пустињском месту манастир на реци Маркуши. Преподобни провођаше све време у уздржању, бдењу, посту и молитви; и да би умртно тело он ношаше на телу вериге све до смрти своје. Глас о светости његова живота пронесе се у околини, и к њему почеше долазити многи доводећи своје болеснике, и преподобни их исцељиваше. Притом он доста пострада од неких рђавих људи; па се нађоше и тако зле особе које убише овог Божјег човека 1558. године. Свете мошти његове почивају у храму његовог манастира. А изнад њих висе вериге, које је свети подвижник носио за живота свог на земљи, но које бише скинуте с њега после његове кончине.

22. Maj

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ВАСИЛИСКА

После погубљења светих мученика Евтропија и Клеоника³⁴⁴, са којима много пострада и свети Василиск, који остаде жив и нахођаше се у тамници; и после погибије обласног управитеља Асклипиодота, у области Понта³⁴⁵ дође други управитељ, Агрипа, послат од мучитеља Максимијана и Максимиана³⁴⁶. Агрипа дође са наређењем да продужи гонити и убијати оне који верују у Христа. Још пре његовог доласка у град Амасију³⁴⁷ свети Василиск, који тамо беше у тамници, са сузама се мољаше Богу, говорећи: Господе Исусе Христе, опомени се и мене, и не заборави ме до последњег тренутка страдања, него ми помози да што пре добијем мученички венац, да не бих био одвојен од оних светих мужава, који заједно са мном бише ухапшени, али пре мене пострадаше и добише венце мученичке.

И у поноћи јави му се Господ у сну, и рече му: Имам ја тебе на уму, и нећу те заборавити; име твоје је записано са онима који с тобом беху ухапшени. Не тугуј дакле што ћеш пострадавати после њих, јер ћеш многе претећи, и спомен твој учинићу славним на свој земљи. А сада иди, опрости се са својом мајком, браћом и сродницима; па кад се вратиш, одмах ћеш добити венац мученички и бићеш сахрањен у Коману³⁴⁸. Не бој се мука на које ћеш бити стављен, јер сам ја с тобом, и неће ти нашкодити злоба људска.

Пробудивши се, свети Василиск се испуни радости, и узнесе благодарност Господу. И виде врата од тамнице отворена. Када стаде свитати, он замоли тамничке, стражаре и њиховог старешину, говорећи: Пустите ме на слободу за четири дана, да идем да се опростим са мојом мајком и браћом, који живе у селу Кумиалџу, па ћу се вратити, и онда отићи к истинитом Оцу мом – Исусу Христу. А војници и тамнички старешина му одговорише: Сведок је Господ Бог твој, коме ти непрестано служиш, да бисмо те ми сасвим пустили, када се не бисмо бојали обласног управитеља, чији долазак очекујемо за кратко време. Светитељ им на то рече: Ја нипошто не желим да будем пуштен, него, као

што вам рекох, ишао бих само да се опростим са мајком, браћом и сродницима, јер ми Господ мој заповеди да то учиним. Војници му одговорише: Бојимо се да те убрзо по твом одласку не затраже од нас, јер као што чусмо, данас треба да стигне у град обласни управитељ, а сви су сужњи записани у судску књигу. Свети Василиск им онда рече: Воља Бога мог је да идем у моје село; стога, ако се слажете, нека неколико од вас пођу са мном, па ћемо се заједно вратити.

Војници пристадоше на његов предлог, и неколико од њих одоше са њим у његово село. Тамо га његова три брата и мати дочекаше са великом радошћу. И војници бише одлично угошћени у њиховом дому. А сутрадан светитељ сазва све своје сроднике, и много им говори о стварима корисним по душу, и о истинама хришћанске вере, и како им кроз многе невоље ваља ући у царство Христово. Тако, тешећи их, и дајући последњи целив свима, светитељ им рече: Возљубљена браћо, оци и децо по Христу! останите у вери Господа нашег Исуса Христа, и од Њега нипошто не отступајте, јер ништа није овај свет и што је у њему, – све је то као сенка која брзо пролази, а Господ остаје вавек. Вас пак молим, помолите се за мене Господару свију нас – Богу, да ми подари силу да завршим подвиг мученички, као што га завршише свети Теодор Тирон, Евтропије и Клеоник, који заједно са мном беху ухапшени. Спасевајте се, слатки оци, и мајке, и браћо, и сестре, и децо, а ја одлазим од вас, и више ме нећете видети у овом привременом животу.

Када светитељ изговори ове речи, настаде силан плач и ридање, и сви га стадоше молити: Када добро завршиш страдање своје, помоли се за нас и за све хришћане Господу, да престане гоњење на православну веру и да се уништи идолослужење, а да благодат Христова засија по целој земљи.

После тога свети Василиск крену с војницима на пут, враћајући се својим тамничким оковима. У то време стиже у град Амасију управитељ Агрипа, сазва све најугледније грађане, па са њима уђе у идолски храм, звани Петасон, и у други, звани Серапион, и принесе жртву својим поганим боговима.

Сутрадан, севши на судишту, Агрипа се стаде распитивати за сужње, нарочито за Василиска, јер је слушао за њега, па је

хтео да прво изведе њега преда се на суд. Градоначелник оде у тамницу, желећи да судији доведе Василиска, али га не нађе тамо. Стога он веза тамничког стражара, и доведе пред судију. Истјазавајући га, судија га питаше: Како си из тамнице пустио сужња, непријатеља богова наших и противника наредаба царских? Тамнички стражар одговори: Ово је већ други дан, откако Василиск са војницима оде у своје село. – Судија се силно разјари и повика: Главу ћу ти мачем отсећи, ако ми не доведеш тога хулитеља и ружитеља богова наших. – Стражар одговори: Четвртог дана ја ћу га довести пред тебе.

И судија Агрипа одмах посла са тим стражарем свога магистријана³⁴⁹, човека љута и свирепа, и војнике са њим, и рече магистријану: Само ћу онда поверовати да си човек који ревнује за наше богове, ако тог богохулника ухватиш и везаног приведеш к мени. Води га у Коман, јер ја одавде идем тамо.

Отишавши од управитеља, магистријан припреми гвоздене чизме са врло много оштрих гвоздених клинаца изнутра, па узе тамничког стражара и војнике, и упути се у Василисково село, носећи на магарцу тешке железне окове. Кренух и ја за њима, вели описивач ових догађаја свети мученик Евсигније, желећи да видим страдање и кончину светог Василиска. Дошавши у село, они сретоше мученика који већ беше кренуо из куће у град Амасију, одмах га оковаше у двоструке окове, и око врата му ставише железан ланац, и на ноге му обуше гвоздене чизме са клинцима изнутра који му се зарише у ноге до самих костију и крв лину из изранављених ногу. И бијући силно Христова мученика, они га вођаху путем ка граду Коману. А мученика праћаху плачући мајка, браћа и сродници. На растанку, мати му рече: Чедо моје слатко, нека ти Христос, кога си заволео, буде помоћник у овом мученичком подвигу! Твој живот овде неће бити дуг, али ће у будућем веку твој живот бити вечит; сада подносиш горке муке, али ћеш од Христа Бога добити венац славе; зли људи муче те на земљи, али ће те Анђели мира примити на небу; као разбојника суде те, али ће те онај разбојник што с Христом би распет примити у рај; цареви трулежни и смртни мучењем те убијају, али ће те Вечни Бог оживети и уврстити међу Анђеле. Чедо моје слатко, на овом

путу Господњем којим идеш, сећај се и нас! – Рекавши то, мати се врну своме дому, молећи се Господу за сина свог, да га Он укрепи у мукама.

А свети Василиск, окренувши се и видевши где за њим иду његова три брата, и сродници, и многи од народа, и плачу за њим и ридају, мољаше их да се врате својим домовима, и говораше им: Не плачите за мношвом, него боље молите се Господу, да ми да снаге да победим ђавола и посрашим слуге његове. – Затим целива свакога, и саветоваше им да се врате, говорећи: Опет ћемо се видети у дан васкрсења и у вечном животу. – Али они не хтедоше да се врате, него иђаху за њим плачући. Тада им свети Василиск поново рече: Зашто ми својим плачем и сузама, смућујете срце? О, кад би ми дано било да много пута умрем за Господа нашег Исуса Христа! Молим вас, вратите се и молите се Богу за мене!

Но пошто се они ни после тога не хтедоше вратити, магистријан им рече: Тако ми здравља царева мојих, ако се не вратите, све ћу вас повезати и одвести к управитељу. – Али пошто они не послушаше ни њега, магистријан их онда са војницима стаде бити и једва успе да их одагна.

Вођен тако, свети мученик јуначки ношаше тешке окове и храбро трпљаше болове у ногама, које беху избушене од оштрих клинаца у гвозденим чизмама, и пут се заливаше крвљу његовом. А он певаше: Ако ме опколи војска, неће се уплашити срце моје³⁵⁰, Христе Господе мој, јер си Ти са мношвом. – И много другог говораше светитељ ка Господу у певању и молитви. А магистријан и они с њим, видећи мученика како лако иде са клинцима у ногама, чуђаху се. Но са светим мучеником беше Господ, који му ублажаваше болове.

Када стигоше до села, званог Дакозарије, магистријан и војници зажелеше да се одморе, пошто беше врућина, и усто подне. А господарица тога села, удовица Тројана, видевши магистријана са војницима, замоли их да сврате у њен дама на залогај хлеба; беше их четрдесет људи. Они свратише, и она их угости. И они јеђаху и пијаху веселећи се, а свети мученик Василиск, са рукама везаним позади, стајаше пред капијом њенога дома привезан за један суви храст. И око њега се слеже

много народа: људи, жена и деце. Видећи га у тешким оковима, и на онаквој жеги везаног за дрво, док му је крв текла из ногу, они беху потресени и сажалеваху га. А свети мученик се мољаше Богу, говорећи: Господе, посети ме као што си посетио Јосифа у тамници, Јеремију у блату, Данила у рову лављем, Три Младића у пећи халдејској. И као што си показао милост Сусани, напастованој од злих стараца, и извео Петра из тамнице, и заштитио Теклу од поруге, – тако и на мени, недостојном и смиреном слуги Твом, покажи чудесну милост Твоју и јави чудеса Твоја у славу пресветог имена Твог!

Када свети мученик заврши молитву своју, изненада се затресе земља и чу се одозго глас који говораше: Не бој се, ја сам с тобом! – И одједном гвоздене чизме што беху на мучениковим ногама истопише се као восак од огња; и окови спадоше с њега; и суви храст постаде зелен, раширивши многолиснате гране и правећи велики хлад око светитеља; а на месту где стајаху ноге светитељеве и земља беше обагрена његовом крвљу – протече извор воде.

И стаде светитељ благодарити Богу, говорећи: Господе Исусе Христе, Предвечна Речи, и Сине непостижног и неисказаног Оца, Ти си благоволео сићи на земљу и постати човек, да би нас искупио од древног мучитеља – ђавола, и избавио од свих злих дела његових; Ти си нас узвисио и узнео, а њега понизио и сатро и на бездан осудио; Ти си нас оживотворио; – каквим ћу Те устима прославити? каквим ћу се речима исповедити Теби и опевати Тебе? како ћу објавити велика дела Твоја и силу Твоју, које си сада јавио на мени слуги Твојој, као раније на светима Твојим: Евтропију и Клеонику, када бејасмо мучени пред управитељем Асклипиодотом? У ствари, ко сам, Господе, ја недостојни, те си излио на мене тако велику и чудесну милост Твоју? Сама земља, видевши Тебе, затресе се.

А Магистријан и војници, уплашени од земљотреса, излетеше из куће, па видевши чудеса која су се догодила, забезекнуше се; и једни од њих говораху да су то привиди, а други сматраху да су то мађије. Но народ који стајаше око светитеља, запрепашћен дивљаше се томе и прослављаше

силу Христа Бога. И многи повероваше у Христа, и говораху: Овај Божји човек послан је овамо Богом, да освети наше место.

Донесоше к светитељу раслабљеног који лежаше на одру; кад га се мученик Христов дотаче, раслабљени тог тренутка устаде здрав, и узевши одар свој оде кући својој славећи Бога. Доведоше к светитељу и губавце; он и њих исцели додиром. Исто тако он речју исцели све болеснике од најразличитијих болести, и оне који пађаху од нечистих духова. И сви слављаху Бога истинитога и вероваху у Њега; и велика радост би у народу онога места. Поверова у Христа исто тако и господарица тога села Тројана са сином својим Тројаном, и мољаше да се крсти. А ја грешни Евсигније, вели описивач, гледајући све што се збива, од срца се радовах и прослављах Господа. Тог истог дана предвече, стадо волова и друга стока, враћајући се са паше у село путем где свети мученик стајаше, дошавши до њега, падоше пред њим на колена и поклонили се праведнику, својим гласовима славећи Бога.

Тада се магистријан и војници покајаше за муке које нанесоше светитељу, јер их ужас обузимаше гледајући преславна чудеса што их светитељ чињаше. Идућег дана изјутра магистријан кротко предложи мученику: Ако ти је по вољи, господине Василишче, можемо да кренемо на пут, да нас због тебе не би снашла нека беда од управитеља. Светитељ одговори: Хајдемо, јер хоћу да умрем за Господа мог.

Кад изиђоше из села, сав народ, са госпођом Тројаном, праћаше светитеља. А свети мученик их мољаше да се врате кућама својим; једни се вратише, а други продужише за њим. Када ступише на велики мост преко реке Иреос, затресе се мост од присуства Христова, јер Господ наш Христос невидљиво иђаше са слугом својим, као што сам свети мученик Василиск каза после мени недостојном Евсигнију. Када се мост затресе, свети мученик застаде и, узневши хвалу Богу, моли народ да се врати натраг. И једва их наговори те се вратише.

За време пута светитељ је на свакој узвишици и лепшем месту преклањао колена и молио се Богу, говорећи: На сваком месту владавине Његове благосиљај, душо моја Господа (Пс. 102, 22). А када стигоше у село Саон, седоше војници с

магистријаном да једу, и нуђаху светитеља да се прихвати с њима. Али он не хтеде, говорећи: Господ је пастир мој, и ништа ми неће недостајати (Пс. 22, 1); мене храни Господ мој, Исус Христос. А они наваљиваху на њега: Једи, човече, да не би умро од глади, јер ћемо због тебе бити у великој невољи, ако те не приведемо управитељу. Ево, већ је трећи дан како ништа окусио ниси. Светитељ им одговори: Ја сам препун бесмртне хране, стога нећу да узимам смртну храну. Вас храни земаљски хлеб, а мене – небеска реч Божја; вас весели вино, а мене – благодат светога Духа; вас насићује месо, а мене – пост; вас окрепљује снага телесна, а мене – крст Христов; вас обогаћује злато, а мене – љубав Христова; вас украшавају хаљине, а мене – врлина; ви се веселите у смеху, а ја се тешим духом у молитви; ви волите временског, смртног, трулежног цара вашег, и жудите да га видите, и испуњујете законе његове, а ја волим Небеског Цара и Бога мог, и законе његове грлим, и желим да се храним гледањем лица Његова; ви очекујете почасти на земљи, а ја – на небу; ви тражите славу од људи, а ја се надам добити славу при васкрсењу праведних на Страшном суду, када ће Господ мој рећи: Ходите благословени Оца мога, примите царство које вам је приправљено од постања света (Мт. 25, 34).

Када ово светитељ изрече, магистријан нареди да се стока оседла, и предложи светитељу да седне на једног магарца, рекавши: Три дана пешачиш гладан; уседни бар на магарца, да не би потпуно изнемогао. Светитељ не пристаде на то, рекавши: Мене крепи Господ мој Исус Христос, а сваки одмор и утеху даје ми Дух Свети.

Затим кренуше на пут. Предвече стигоше у једно село, и ту се зауставише да преноће. И кад војници стадоше вечерати, моли магистријан блаженог Василиска да што поједе. Али он не хте. И сву ноћ проведе у молитви и појању, при чему сами свети Анђели певаху заједно са угодником Христовим.

А када се раздани, кренуше на пут, и у десет сати стигоше пред град Коман. А приближавајући се Коману, они путем чуше од многих да управитељ ставља на муке оне који неће да се поклоне идолима. Но Господ се јави светом Василиску и рече

му: Буди храбар, не бој се претњи беззаконика, јер сам ја с тобом.

Кад уђоше у град, војници питаху грађане: Где је управитељ? Они им рекоше да је у Аполоновом храму, и тамо са народом приноси боговима жртву. Магистријан оде к њему и извести га да је довео Василиска. Управитељ се веома обрадова томе. Магистријан му исто тако исприча и о чудесима која се догодише на путу. Али управитељ не поверова у то, и рече: То су хришћанске мађије. – И нареди да Василиска доведу к њему у Аполонов храм, хотећи да га принуди на жртвоприношење. Војници управитељеви отрчаше одмах, и стадоше тући мученика, говорећи: Хајде у храм к управитељу и поклони се боговима, ако хоћеш да останеш жив. – А магистријан и војници који с њим беху дошли с пута стадоше причати управитељевим војницима о чудесима које сами видеше, и додадоше: Заиста чудесна знамења и силу Божју видесмо ми. То не беху ни привиђења ни мађије већ сушта стварност. – Затим, обраћајући се светом мученику, рекоше: Опрости нам, господине Василишче, сва зла која ти у незнању свом учинисмо, и помоли се за нас твоме Богу.

Док они то говораху дотрчаше други војници од управитеља, зграбише мученика и у храм одведоше. Светитељ уђе у храм светла лица, радујући се у Господу Богу свом. Угледавши га, управитељ га упита: Јеси ти Василиск? Светитељ одговори: Да, ја сам. Управитељ продужи: Шта дакле велиш, хоћеш ли принети боговима жртву? Светитељ га упита: А ко ти то рече за мене да не приносим жртву Богу? Ја сваког тренутка приносим жртву хвале Богу моме. Не схвативши ове речи, управитељ се обрадова и рече мученику: Благо боговима! Хајде, љубимче, принеси жртву коме хоћеш од наших богова.

Свети Василиск онда, приближивши се идолу, упита присутне: Како се зове овај ваш бог? Одговорише му: Аполон. Светитељ им на то рече: Добро рекосте да се зове Аполон, јер Аполон значи губитељ. И заиста, у погибао вуче оне који верују у њега и клањају се као Богу њему који није Бог. Управитељ упита онда мученика: А како се зове бог коме ти хоћеш да принесеш жртву? Светитељ одговори: Мој Бог је неисказан,

непостижан, невидљив и несазнајан. Управитељ га упита: Шта дакле, нема ли имена бог твој? Светитељ одговори: Имена Бога мог написана су у Светим Књигама, и ако хоћеш да чујеш, ја ћу ти их казати. Управитељ рече: Кажи их. Светитељ тада рече: Бог мој назива се Отац и Сведржитељ, Господ Саваот, Цар свих, Спаситељ милостиви, милосрдни и дуготрпељиви. Њему ћу ја принети жртву хвале. Управитељ на то рече: Коме год хоћеш богу принеси жртву, – то је за мене свеједно, – само принеси, јер те нисам позвао да ми мудрујеш, него да жртву принесеш.

Светитељ одговори управитељу: Онда обрати пажњу на моју жртву. И подигавши руке к небу, он се стаде молити, говорећи: Боже вечни, Творче неба и земље, Ти слушаш све који Ти истински служе, – услиши сада и мене, слугу Твога, и разбиј у овај час овог глувог и слепог и безчувственог идола, да увиде незнабошци каквог бога поштују, и да се постиде, и да познаду да си Ти једини свемоћни Бог.

Чим светитељ заврши молитву, затресе се земља и храм, и паде идол на земљу и разби се у прах. А управитељ и народ што беху у храму, побегоше из страха напоље, само свети Василиск остаде унутра, певајући и говорећи: Нека устане Бог, и нека се распу непријатељи његови, и нека беже од лица његова који мрзе на њ! Нека ишчезну као што ишчезава дим; као што се восак топи од огња, тако нека изгину сви идолопоклоници од лица истинитог Бога нашег (Пс. 67, 2–3).

После неког времена управитељ нареди да мученика изведу из храма, и шкргућући зубима на њега, рече му: Непријатељу богова наших, зашто си једно обећао а друго учинио? Обећао си принети богу жртву, а мађијама си својим учинио да падне и разбије се бог наш Аполон. Светитељ одговори: Онај који разби вашег бога, тај ће и храм његов спалити.

Тек што светитељ изговори ове речи, огањ спаде с неба на храм Аполонов и спали га до темеља. А управитељ и сав народ од силног страха побегоше далеко. Затим управитељ призва светог Василиска, и рече му: О, како су велике твоје мађије! бога си сакрушио и храм његов спалио. Светитељ му на то рече: Ако је бог твој заиста бог, као што ти кажеш, онда нека ми се

освети! Управитељ одговори: Наши богови су добри и никакво зло не чине својим противницима. Светитељ онда узвикну: О, слепила људског! како демони могу бити добри, или што добро чинити, када су зли по природи; они ће и вас, своје љубитеље и поклонице, одвући са собом у пакао.

Тада управитељ рече: Бедни мађионичару, принеси боговима жртву, да те не бих предао на горку смрт. Светитељ му на то одговори: Зверу шумски, псу који крв лочеш, развратни Агрипо, лику демонски, слико ђавоља, мучитељу безакони, зашто ме још задржаваш? Ја се журим да завршим течење своје.

Управитељ се силно разгневи на мученика, и нареди да га мачем посеку. Војници онда узеше светитеља, и поведоше ван града на посечење, на место звано Диоскорија. Притом много народа праћаше светитеља. А управитељ нареди војницима да по посечењу тело мучениково баце у реку. И кад мученик Христов би посечен³⁵¹, ми видесмо, вели свети Евсигније, којима дано би да видимо, страшно тајанство: мноштво светих Анђела дође и, узевши светитељеву душу, узношаху је ка небу. А Господ наш Исус Христос би виђен где стоји на небу и говори: Ходи, мој добри и верни слуго Василишче, уђи у Небеско Царство међу праведнике, где се налазе слуге моје који заједно с тобом беху узети на мучење Мене ради.

Ми који све то видесмо и чусмо, наставља свети Евсигније, падосмо ницице на земљу и поклонисмо се Господу благодарећи Му што нас удостоји таквог виђења. А тело мучениково целат Приск дохвати и стаде вући ка реци. Ми му приступисмо, вели свети Евсигније, и молисмо га да причека мало док се народ разиђе, и кришом му дадосмо тридесет златника. Он нам препусти мучениково тело и главу, говорећи: Пазите само да ко не сазна и обавести управитеља; тада ће снаћи беда и мене и вас.

Ми онда узесмо чесно тело и сакрисмо, па га ноћу однесосмо на једну поорану њиву, ту сахранисмо и одозго посејасмо жито. Те исте ноћи жито проклија и узрaste, а сутрадан укласа и даде род. Док смо копали мученику гроб, неки од нас ожеднеше, и ми се помолисмо Господу призивајући

светог Василиска, чијим молитвама одмах изби извор воде близу његовог гроба. Ми се написмо и прослависмо Бога. Тај извор постоји и до данашњег дана, и болесници који пију од те воде добијају исцељење.

После свега дух нечисти нападе на обласног управитеља Агрипу, и он стаде тражити тело мучениково, говорећи: Када бих се дотакао тела Василискова, ја бих се избавио од ове беде. – И нико му не смејаше рећи да је мучениково тело сахрањено у земљу. А неки га питаху: Ти си наредио да тело баце у реку, зашто га сада тражиш? – Агрипа пак оде на место где мученик Христов би посечен, нађе тамо неколико капи крви његове, сабра их рукама заједно са прашином, саши их у свој појас, и чим се опаса, одмах се ослободи од нечистог духа, и поверова у Господа нашег Исуса Христа.

Затим, после извесног времена, грађанин Комана Марин, човек побожан, сагради цркву у име светог мученика Василиска, па извади из земље свете мошти његове и пренесе их у њу. И од најразноврснијих болести бивају многа чудесна исцељења од моштију светитељевих молитвама његовим, а благодаћу Господа нашег Исуса Христа, коме са Оцем и Светом Духом част и слава, сада и увек и кроза све векове, амин.

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЈОВАНА ВЛАДИМИРА, КРАЉА СРПСКОГ

Овај свети и славни краљ српски и дивни мученик Христов, Јован Владимир, израсте из благочестивог и царског корена који владаше у српским кнежевинама Захумљу и Превали (која се још зваше Диоклитија, Дукља или Зета). Његов деда зваше се Хвалимир и имађаше три сина: Петрислава, Драгимира и Мирослава. Петрислав прими на управу Зету (Дукљу), Драгимир Травунију (Требиње) и Хлевну (Хум), а Мирослав Подгорје. Но Мирослав не имађаше деце те и његова држава дође у власт Петриславу који за наследника имаше сина свога, овог блаженог Владимира. И тако се Владимир зацари (у другој половини десетог века) у Дукљи и осталим пределима Илирије и Далмације, а престоница му беше код цркве Пречисте Дјеве Марије у области Крајини (на западној страни Скадарског Језера).

Блажени Владимир од детињства би испуњен даровима духовним – беше кротак, смирен, ћутљив, богобојазан и чист животом, презирући све привлачности земље и ревнујући за све оно што је узвишено и божанско. Како вели за њега и византијски историчар Кедрин³⁵², он је био „човек правичан и мирољубив и пун врлина“. Њега исто тако похваљује и древни словенски летописац Поп Дукљанин у свом Летопису званом „Краљевство Словена“ (глава 36). У раној младости он проведе неко време код неког доброг војсковође да се учи ратној вештини. Иако све то он добро изучи, он у себи споји витештво и побожност, то јест право хришћанско благочешће. Он марљиво изучи и Свето Писмо, и беше веома милосрдан према беднима и сиромашнима. Знањем Светога Писма и милосрђем успео је да многе богумиле и друге јеретике поврати к вери православној. У животу и владању своме он у свему расуђиваше мудро, и мудро владаше поданицима својим, због чега љубљен би од свију. Уз то још, он разасла учитеље по народу да поучавају људе православној вери и науци Христовој, а јеретике да обраћају ка Истини. А и цркве и манастире он

подизаше, као и болнице и странопријемнице. Једном речју, он, иако цар на земљи и моћни владар, беше кротки слуга Небескога Цара Христа и Царства Божјег, које није од овога света, али за које се овај блажени већ од детињства беше определио. Зато њега и би удостојен, као што ћемо даље видети.

Живећи тако богоугодно, у сталним и усрдним молитвама Богу и добротинствима, блажени краљ Јован Владимир имађаше тешке борбе и изнутра и споља, изнутра са јеретицима богумилима а споља са завојевачима: царем Самуилом и царем Василијем³⁵³. Самуило, цар Бугарски, крену у рат са великом војском на државу овог блаженог и хтеде је покорити себи. Свети и христољубиви краљ Владимир, штедећи крв човечију и љубећи већма мир него рат, уклони се са својима у планину звану Облик (или Косогор). Прешавши реку Бојану и опколивши град Улцињ, Самуило опколи тада и ову гору на којој беше свети краљ са својом војском. На тој косој гори (= Косогор) беху змије једовите и отровнице, те голему муку наношаху војсци. Јер кад би кога ујеле, тај је одмах умирао. Свети Владимир се тада помоли Богу са сузама да му свемогући Бог ослободи народ од те кузне смрти. И услиши Бог молитву слуге Свога, и змије престаше надаље уједати, и од тада до сада никога не уједају, а ако кога и уједу не буде му ништа. Међутим цар Самуило посла гласника краљу Владимиру да са свима који беху с њим сиђе са горе, али краљ то не учини. Онда се ту као издајник Јуда нађе кнез тога места који незлобивог краља издаде цару Самуилу, те га овај зароби и посла на заточење. А пред своје заробљавање краљ Владимир скупиле све своје око себе и стаде им овако говорити: Чини ми се, браћо, да мени предстоји испунити ону реч еванђелску која каже: Добар пастир полаже душу своју за овце своје. Боље ће бити, дакле, да ја сам положим душу своју за све вас и да добровољно предам тело своје да га убију, него да ви пропаднете од глади и од мача. Изговоривши то, он се опрости са свима и отиде к цару, а овај га свезана посла у свој престони град Преспу (крај Охрида) на заточење. Самуило затим за војском удари на градове Котор и Дубровник, освоји их

и попали, и даље са војском пороби и освоји Босну и Рашку, па се са богатим пленом врати дома.

Владимир блажени сеђаше тако у тамници у Преспи и мољаше се Богу даноноћно. Ту му се јави анђео Божји који га окрепи и јави му да ће га Бог ускоро ослободити из тамнице, али да ће он после тога мученик постати и неувели венац вечног живота у Царству Небеском задобити. А цар македонски Самуило имађаше кћер по имену Косару, звану још и Теодора, која, Светим Духом надахнута, имађаше велико милосрђе према убогим и сужњима, и често похађаше тамнице и сужње тешаше. Она измоли од оца дозволу да са својим девојкама сиђе у тамницу и опере ноге сужњима, што јој отац и дозволи. Но Косара видевши Владимира, расцветана младошћу, понизна и скромна, и како је пун мудрости и разума Божјег, заволе га срцем. Заволе га не из похоте, него што се сажали на младост и лепоту његову, и што хтеде да га ослободи из тамнице. Косара изађе пред оца свога и замоли га да јој да овога роба за мужа. Не могаше отац отказати кћери својој, јер ју је много волео и знао за Владимира да је од краљевске крви, те јој испуни молбу и изведе Владимира из тамнице. Самуило даде Владимиру Косару за жену и сву му државу поврати, краљевину отаца његових, и још му даде земљу Дирахијску (Драчку), и испрати га с чашћу и многим даровима. Самуило такође поврати и стрицу Владимировом Драгомиру његову земљу Тривунију (Требиње).

Блажени краљ Владимир, стигавши дому своме са супругом својом Косаром, би дочекан од својих са великом радошћу. И живљаше од тада са Косаром свето и целомудрено. Јер он усаветова жену своју да држе девичанство, пошто су девственици, рече, слични Анђелима. И целомудрена Косара га послуша, те живљаху у целомудрености и свакој врлини љубећи Бога и служећи Му дан и ноћ. И краљеваше над повереним му народом са страхом Божјим и правдом.

У то време самодржац грчки Василије II Македонац (976–1025. г.) изиђе са многим војском на цара бугарског Самуила и у кланцима горе Беласице страховито потуче његову војску (1014. године). Од силне туге и жалости за војском Самуило на пречац умре, а цар Василије дође чак до Охрида. Самуилово царство

прими у наслеђе његов син Гаврило Радомир, но после непуне године он би убијен од Јована Владислава, свога брата стриचेвића. А то беше и породична освета, јер отац Владислављев Арон био је раније убијен на заповест брата му Самуила. Грчки цар Василије пође тада на Владислава желећи да потпуно потчини себи бивше царство Самуилово. Лукави пак узурпатор Владислав настојаше да на превару домами к себи и убије блаженог краља Владимира.

Једнога дана изађе свети Владимир у дубраву близу града са три своја великаша, и виде у шуми једног орла како кружи, а на плећима му блисташе сјајни као сунце часни Крст. Затим орао положи Крст на земљу и постаде невидљив. Блажени краљ тада сјаха с коња и поклони се Крсту Христовом и на њему распетоме Господу, па онда нареди да се на том месту сагради црква; притом и сам даде велики прилог. Када црква би подигнута, онда овај Часни Крст би у њу положен, и ту свети краљ хођаше по дану и по ноћи на молитву и свеноћна бдења. Јер он осети да се приближи време да прими венац мученички, за којим је и сам толико жудео.

А Владислав, убица свог братучеда Радомира, Косариног брата, завидећи светом краљу, и у своме властољубљу желећи да се домогне и Владимировог краљевства, реши се да га на превару убије. Зато га позва к себи у Преспу на тобожњи договор. Не верујући у искреност свога брата од стрица и наслућујући неку подвалу, мудра Косара измоли од свога мужа да она прва отиде на договор, не би ли тако спасла блаженог Владимира од неправедног убиства. Но лукави Владислав обману и сестру, а светом краљу посла по изасланицима златни Крст позивајући га да дође и обећавајући му да му се ништа зло неће десити. Обманута Косара није могла распознати нож медом премазан. А свети краљ одговори Владиславу: Знамо да Господ наш Исус Христос, Који је за нас пострадао, није на златном или сребрном Крсту распет био, него на дрвеном. Ако ти је дакле вера права и речи истините, пошљи ми по свештеним људима Крст од дрвета, и на веру у име Господа нашег Исуса Христа, уздајући се у Животворни Крст и Часно Дрво, доћи ћу. Тада вероломни и лукави Владислав дозвољава два

епископа и једнога пустињака, и претварајући се пред њима да поштено мисли, даде им Крст од дрвета, и посла их краљу. Свети краљ крете тада на пут, и у пратњи Анђела приближаваше се двору Владислављевом. Уз пут се стално мољаше Богу и, као што каже Дукљанин у свом Летопису, свративши у једну цркву он се исповеди и причести светим Телом и Крвљу Христовом.

Прошавши кроз све заседе Владислављеве свети краљ најзад стиже у Преспу. Када га виде Владислав где му долази, устреми се на њега и удари га мачем, али му не науди. Међутим Владимир се не уплаши већ рече: Хоћеш да ме убијеш, брате, али не можеш! Па истргнув свој мач даде му га говорећи: Узми и убиј ме, готов сам на смрт као Исак и Авељ. А Владислав, помрачен умом, узео мач и отсече главу светом мученику. Светитељ пак узео главу своју рукама својим, па уседе на коња и одјури поменутој цркви. И кад стиже цркви сјаха с коња и рече: У руке Твоје, Господе, предајем дух мој! А убица се посрами и уплаши од таквог преславног чуда, па побеже са својима. И тако блажени Јован Владимир прими венац мученички и промени царство земаљско за Царство Небеско, 22. маја 1015. године³⁵⁴.

Чесно тело светог краља Мученика епископи и клирици узеше и са песмама и славопојима погребеше у истој цркви близу Преспанског Језера, уз велики плач и ридање супруге му Косаре. Господ пак, хотећи објавити заслуге блаженог мученика Владимира, учини те многи који долажаху на његов гроб у цркву и мољаху се, добише исцељења. А прве ноћи многи видеше на гробу краља Мученика чудесну божанску светлост, као кад многе свеће горе. То уплаши бугарског цара, и он допусти Косари да узме тело светитељево и пренесе га где год хоће. И она узео тело светог краља и однесе у место владавине његове Крајину, и чесно га положи у цркви Пресвете и Пречисте Богоматере Дјеве Марије. Ту свето тело краља Мученика лежаше цело и нетљено, и из себе испушташе дивни мирис као да је многим ароматима намазано, а у руци држаше онај Крст који је од цара добио³⁵⁵. У ту се цркву силан народ сваке године о празнику његову, 22. маја, сакупљаше, и заслугама и заступништвом

његовим многа се чуда дешаваху онима који се чистим срцем мољаху. А чесна супруга његова Косара, због искрене љубави коју имаше према светом супругу своме, замонаши се при тој цркви и проведе остатак дана живота свога у побожности и светом живљењу. Када се пак упокоји би и она погребена чело ногу супруга свога.

Међутим, Владислав убица надаше се одржати царство своје бугарско и још му присајединити и српско, те стога с војском дође под Драч и опасно га опседе. Али, ту га порази невино проливена крв светог Владимира, и он погибе при споменутој опсади Драча почетком 1018. године, лишивши себе и привременог и вечног живота. По казивању Дукљаниновом, њему се тада јави наоружани војник са ликом светог Владимира. А кад он стаде викати и бежати, Анђео га порази, те се он сруши и умре и телом и духом. А грчки цар Василије II лако заузео Охрид и Драч и победнички се врати у Цариград.

Свете мошти светог Христовог мученика, праведног краља српског Јована Владимира, бише после два века (око 1215. г.), у време благоверног српског краља Стевана Првовенчаног, пренесене најпре у град Драч, због чега се светитељ слави и као заштитник Драча, а нешто касније бише пренесене у његов манастир Светог Јована (албански: Шин-Ћон) код града Елбасана у средњој Албанији. Од тада се у овом манастиру, посвећеном светом краљу Мученику (а по предању ту је сам свети Краљ још за живота подигао био задужбину-цркву посвећену Пресветој Богородици), сваке године о његовом празнику окупљала маса верног народа, и на молитве Светитељеве многа исцељења и благодатне даре добијала. И сав народ православни, и српски и грчки и арбанашки, називали су светог Мученика чудотворцем и мироточцем. Цркву у којој почивају мошти Светитељеве из темеља је обновио 1381. године албански кнез Карло Топија, сродник по крви краља Француске, о чему постоји запис на самој цркви (на грчком, латинском и српском).³⁵⁶ Светом краљу Мученику убрзо је било написано Житије и Служба, и то најпре на српском језику, па онда и на грчком. О томе говори издавач грчке Службе („Аколутије“) и Житија (Синаксара) Светитељевог, Јован Папа,

родом из града Неокастра (тј. Елбасана), када га је у Венецији штампао 1690. године³⁵⁷. Али пошто су српска Служба и Житије некако били загубљени, светогорски хилендарски јеромонаси и проигумани, Лука и Партеније, превели су их са грчког опет на српски, и уз исправке и допуне (особито у Житију) тршћанског пароха и познатог агиографа Вићентија Вакића, то је штампао 1802. г. у Венецији Хаџи-Теодор Мекша, трговац из Трста. Одавде је ту Службу и Житије светог краља Владимира унео у Србљак митрополит Београдски Михаило, 1861. године. Године 1925, подигнута је црква овоме крунисаном Мученику Христовом код манастира Светог Наума, на Охридском језеру, као ктитору овог славног манастира.³⁵⁸

Нека би Бог Свемилостиви светим молитвама овога Свог Мученика и Чудотворца погледао на људе Своје и на наслеђе Своје, и учинио конач мучењима и избавио нас од видљивих и невидљивих непријатеља наших. Да се слави Бог у Тројици: Отац, Син и Дух Свети, Тројица једносушна и нераздељива, у бесконачне векове. Амин.

ПОХВАЛА СВЕТОМ КРАЉУ ЈОВАНУ ВЛАДИМИРУ³⁵⁹

Светоме међу краљевима, великомученику Јовану, знамењетворцу, мироточцу и чудотворцу Владимиру. Благослови оче!

Сабрао нас је данас, божански и свети празникољубиви зборе, христољубиви народе православни, овај међу краљевима изобилни љубављу, добропобедни мученик Истине, Јован Владимир, у овај велики духовни и пресвети храм. Сабрао се к њему христољубиви народ на ову годишњу и значајну светковину у жељи да му се по обичају побожно поклони, јер је време светог и благодатног спомена његовог, који је узрок божанских дарова. Зато се радујмо сви духовно, сви који сте окружили чесни и мироточиви ковчег свеблагодативог мученика, Светога Владимира. Радују се с нама Анђели, небеса се веселе, крајеви земље играју; Илирик и сва земља Албанска и Српска радосно се окупљају на славу; све што је земаљско сједињује се данас са небеским, и заједно празнују; све постојеће учесник је у весељу, све се радује слави Јовановој; све му кличе славословље. Па и сами Пророци свети сагласно с осталима кличу у песмама. Један узвикује: Нека се веселе небеса и нека се радује земља! Други пева: Диван је Бог у светима својим, и – Бог се прославља на сабору светих! Један вели: Спомен је праведнога с похвалама; други говори: Прославићу оне који Ме прослављају, вели Господ! Трећи пак Пророк припева: Дому Твоме припада светиња, Господе, у све дане! Један од Пророка заповеда христољубивом народу: Саставите празнике на саборима од краја жртвеника; а други са песмом поручује: Глас је радости и спасења у насељима праведних! Један слави мученик овим речима: Блажен си ти и добро ће ти бити, а друга виче болесницима: Приђите к Њему и просветите се и лица ваша неће се посрамити! – Свему пак овоме повод је и узрок овај Пречудни и Мироточиви, некадашњи краљ Илирика и Дукље, мученик предвечнога Логоса Божјег и веродостојни сведок Његов, Јован – имењак благодати, којег ми данас с радошћу опевамо мада за то нећемо бити кадри,

него ћемо само онолико испунити дужност колико нам силе дозвољавају.

Јер како ћемо ми људи достојно славити онога који је живео надчовечански; и то још мученика, то највеће и свагдасветлеће и најсјајније светило што се заблистало из отаџбине му; похвалу васељене, украс Цркве, поборника Крста и храброг борца за Истину, непобедиво оружје Христових царева и војника. Јован је круна благочестивог царства; Јован је најбржи исцелитељ и учитељ болних и ожалашћених; Јован је страдалницима осветник и лажљивцима укротитељ. Јован је свима нама утеха: оскуднима изобиље, сиротима заштитник, удовама хранилац, стаду пастир, њивама и гумнима благослов, виноградима плодност, заробљеницима одбрана, нападнутима заклон, гладнима храна; богумилима, месалијанима и осталим јеретицима пораз, заблуди пропаст, а вери правило и утврђење. Њега су безбожни јеретици па и рођаци напали и главу му отсекали, но он је своје гониоце победио и по смрти је уистину живео; и прихвативши рукама чесну главу своју отсечену у свети храм је ушао, и убицу свога запрепастио, завидљивце сатро, и из овог привременог прешао у вечно и бесмртно царство. Сада се налази у кругу Анђела око престола Величине на небесима, али је опет и близу нас, јер се невидљиво међ нама налази раскошно делећи дарове онима који му долазе. О свечудесног чуда! Којим речима да похвалим Краља и Мученика, заиста чудесног Мироточца! Којим ли звуцима и гласовима да похвалим његове подвиге! И на који начин да опевам његова дивна чудеса?

Одвоји се од Великомученика земни прах, али се од овога не одвоји Христос; расточи се природа, али не ишчезе вера. Он на једном месту почива, а у целом свету где год био призван пребива. Горе на небу уз Христа Бога стоји, а овде се ни најмање од нас не удаљује. Онамо нас заступа, а овде са нама ликује. Онамо служи, а овде чудотвори. Његове мошти почивају, а дела му се проповедају; језик му ћути, а чудеса му кликују. Ко је тако нешто видео? Да ли је ико икад тако нешто чуо? Кости су му затворене у гробу, а чудеса му се виде по свему свету. Нека се постиде идолопоклоници (безбожници) и нечестиви јеретици

кад чују да зли духови од моштију страхују. Велика је слобода твоја пред Богом, Свети Јоване Владимире, кад си за Христа Цара поднео неправедну мученичку смрт и кад си Крст као скиптар узео на себе. Шта би сада рекли они који су због мале невоље и опасности отступили од Преслатког Исуса Христа и одrekli Га се? Нека сада виде каква је моћ вере. Разумите, народи, и покорите се, јер је с нама Бог! С нама је Бог дивни у светима Својима, Који показа такав изданак који израсте из краљевског корена и владаше над Албом и свом Илирском земљом и Далмацијом!...

На њега су се излиле одозго све благодати већ од првог узраста његовог, и сав је био богооблагодаћен. Назван је био по имену Јован, што значи – Божја благодат... Он беше рођен од родитеља царског порекла, познатих више по вери него по племићству. И од таквих родитеља рођен, Јован не постиде нити посрами родитеље своје, нити се мањи од њих показа, већ беше пун небеских благодати, кротак и смиран, тих и побожан, смирен и целомудрен. Он хиташе од нискога и привременога ка ономе што је узвишено и небеско, тако да је свима очевидан био његов напредак и достојан се показао наследник очевог престола и краљевине. Бог је објавио какав ће Јован постати, јер он напредоваше узрастом и нарави и разумом; уздржаваше се од страсти (и лепо се развијаше, тако да се од самог почетка могао видети напредак и узраст у који је касније достигао. Даноноћно напредујући у благодати и у узрасту, он се никад није мешао са другим господичићима и децом, него се само одавао молитвама и осталим врлинама. Будући вођен од Пресветог Духа он је изучавао само оно што му је требало, и то из Светога Писма, растући тако и учећи се науци и заповестима Господњим. Он се служио само оним што краси и улепшава нарав и врлине човекове. Родитељи га дадоше једном војводи да га учи војној вештини, и он то за кратко време изучи тако да су се храбрости његовој сви дивили, те убрзо постаде највештији и најбистрији краљевић. Али блажени у себи сједињаваше врлину и побожност, молитву и снагу. Увек се клонио рђавог друштва, а ипак је био свима све, и многим благодатним даровима обасут...

А када стиже у пуни узраст он и тада чуваше своју девственост, и када га родитељи оженише Косаром, ћерком Самуила цара бугарског и охридског, он тражаше згодно време да и жену обрати у ову врлину у којој се и сам находио. По смрти родитеља његових и по примању краљевства и власти требало је видети ревност његову и дивити јој се. Он одмах призва к себи старешине краљевине и сав покорни му народ, и вођаше их све по вољи Божјој, постављајући учитеље да људе његове васпитавају у православљу. Јер он ни на шта друго није мислио него на то, како да се по свој држави његовој прошири побожност и права вера у Христа Бога нашег. После поче да мудрим речима и духовним небеским поукама поучава своју жену и речима Светога Писма је увераваше да девичанство има велику награду пред Богом. Они који би девичанство одржали, говорио је, могу рећи да већ нису земаљски него небески и да су сепо животу изједначили са Анђелима. Говораше јој све што је потребно за целомудрије и васпостављање вишег и будућег живота и бестрашћа и изједначења са Анђелима. А она њему, како историја прича, одговараше: Та је ствар, драги мужу, и неким птицама и животињама природно дата, па ако и ми добијемо тај дар онда нека је хвала Богу од Кога ти је та божанска намера дата. Таквим је речима блажени Јован жену своју приводио ка целомудрију.

А што се тиче његове љубави према сиромасима и милостиње што је свагда чинио потребитима и невољницима, и што се тиче давања хране гладнима и саучешћа показаног према болнима, – много о томе говори стари српски синаксар, и ко би то све могао испричати и избројати? Свети Владимир беше пријатан и умилан телом но још пријатнији и умилнији духом, тако да су се надприродна показала врлинска дела његовог живота и чистоте. Једно само желим да нагласим, и то не ради показивања и хвалисања, него што ће се то онима који то нису чули и знали показати као најочигледнија слика која и најнемарљивије и најлење људе може покренути на подражавање. А то је ово.

Близу краљевског двора и краљевских дворских соба била је једна мала зграда у којој нико од посетилаца њених није смео

да проведе ноћ, јер је место било страшно и мрачно и около су текле реке. Била је ту велика дивљина и због густине шуме и дрвећа тамо није допирао зрак сунца ни месеца. Нико тамо није кренуо у шетњу а да не сретне звери и дивље животиње. (Сада је то место, наравно очишћено и ту је подигнут храм у име овог светитеља). Једнога дана јашући туда овај блажени краљ Јован Владимир са своја три великаша, и пролазећи покрај тога места, угледа изненада као једнога орла коме се више главе сијаше као сунце пресветли Крст. Идући даље у ту шуму они стигоше у долину, и ту се заустави часни Крст. Сјахавши с коња заједно са великашима, људима одличним и побожним, он са њима заједно паде ницице и са великим усрђем и сузама поклони се свечасном и животворном Часном Крсту, који му се као оно Константину показа од Бога као скиптар моћи, као прави знак блаженства и бесмртног Царства које му се у наследство припремало. Због тога он сагради тамо молитвени дом, цркву, и долажаше на то место не једном него по писаноме – седам пута на дан. Тако он често улажаше у ту шуму и по обичају чињаше молитве и поклоне. Ту он постави и икону распетог Христа, и силом чесног и животворног Крста и Господа на њему прикованог, слободно долажаше сам ноћу и без престанка ту у тајности чињаше ноћна бдења и молитве. Но није било могуће овај светилник под судом скривати, јер је требало да светли и да се види и што пре да се покаже људима двора и дома његова, да би се на тај начин, по нелажним устима Господа нашег Исуса Христа, прославио Отац Небески. Шта се дакле догодило, и куда га је то Дух Свети упућивао и руководио?

Кад у оно време грчки самодржац Василије Порфирогенит диже рат на цара Самуила и победивши га уђе у Охрид, и непријатељи овог блаженог кретоше на његово краљевство, Албанију и Илирију, тада се свети Јован Владимир хваљаше не снагом и оружјем, него Господом Богом својим... Он и тада спокојно живљаше као што је то и доликовало човеку који је сав свој ум имао свецело посвећен Свевишњем Богу, за Кога је желео и крв своју да пролије и за љубав Његову да умре, да себе целог принесе Богу на жртву живу и миомирисну. И он, више небески него земаљски човек, стално је из божанске

љубави размишљао о заповестима и наредбама Господњим. Завидљивац пак наших добара и непријатељ рода људског, онај исти који је и праведнога и беспрекорнога Јова искушавао, и који се на лоповски начин супротставља подвизима праведника, то јест сами лукави ђаво, лукаво је смислио да против праведника покрене мржњу и непријатељство брата жене његове. Покренут од ђавола овај (тј. Владислав) вешто смисли против Праведника неправедну смрт. Претварајући се најпре лицем како га тобож воли, а у себи у ствари скриваше злочин, ... он – пакосник дозвољава к себи шурака свог и мучки га удари мачем својим. Но он у томе не успе. И тек када му светитељ даде свој мач, онда му овај вероломник отсече главу. И, о чуда! Светитељ онако на коњу прихвати своју свету и драгоцену главу и потрча право у молитвени дом оне шуме где се налажаше чесни и животворни Крст. И кад тамо стиже, на опште запрепашћење свих, он сјаха с коња, и узевши своју свету и мученичку главу, спусти је, и поклонивши се на коленима рече: Господе Исусе Христе, у руке Твоје предајем дух мој! А онај гнусни убица уздрхта и с места побесне отргнут и од једног и од другог живота. Јер праведник само по видљивости паде, а одлете као крилат ка Ономе Кога је свагда желео, и сједини се са Анђелима чије је житије на земљи подражавао.

Када пак народ сазнаде шта се збило и чу за неправедно убиство доброга краља, заштитника и оца, потрча одмах сва војска: намесници краљевства, великаши, кнезови, архијереји са крстовима и литијама и са клиром и народом, и сахранише девичанско и пречисто краљевско тело његово са многим кађењима и појањима. И сиђе божанска светлост на гроб његов, и премнога се чудеса догодише: слепи прогледаше, бесни се од демона ослободише, болни се исцелише, свето миро из моштију његових потече. И тако све до данашњег дана Светитељ поста творац толиких чудеса и дивних дела. Он се заиста показује као сведок (мученик) Истине увенчан по праведним мерилима правде Божје, јер је Божански Промисао заиста праведно измерио правду његову. Тако је дакле поживео и животни свој пут завршио, и к Богу је узишао Кога је толико љубио. И сада, не гледа као кроз огледало, него се самим лицем појављује пред

Лицем Христовим, и чистије и јасније созерцава светлост Блажене и Свете Тројице.

Ради свега тога треба према моћима својим да прослављамо и похваљујемо овога праведника, поборника и учитеља благочешћа, подвижника и уздржљивца, кротог, мирног и тихог врлиника, који је на земљи царовао и над земаљским стварима, и над гресима, и над уобразиљним помислима. Њега, који у борбама беше непобедив, и који је однео победу над заблудама и јересима. Јер кад се слави и хвали праведник тада се радују народи. Кроз ово ми узашиљемо Богу бескрајну жртву кроз жртве и молитве мученика. Пошто дакле оваког заступника имамо пред Господом, празнујмо данас не по јелински него по хришћански; не трбухом, него душом, еда би светковина била достојна Светитеља. Они који у себи имају злопамтљивост нека је из љубави према Великомученику забораве и опросте ближњима, и нека добрим делима и милостињама умилоствиве Бога. Угледајмо се добрим делима на Светога, еда бисмо и ми задобили бесмртни живот и нестариво блаженство. Ускликнимо и завапимо, ми грешни и ништавни, који смо се овде сакупили, овоме Мученику и Венценосцу:

О! мучениче Христов и војниче, и пријатељу и слуго Његов, који си од Њега толике благодати и милости добио! Као и обично, тако те и сада истичемо као свога заступника, и молимо те сви ми верни који ти вршимо овај пречасни спомен твој: Буди посредник и молитвеник пред Господом за нас грешне и унижене, и као заступник наш моли се за народ хришћански који се бедно мучи. Не престај неућутно говорити заједно са свима светима: Поштеди стадо Твоје, Пастиру Добри! Помилуј, Човекољупче, Цркву Твоју, јер ју је бура страшно захватила и јер је у опасности да се поцепе! Сажали се на наследство Твоје, јер га сваки дан поробљавају. Смилуј се на децу Своју, јер их је све мање и мање. Погледај, Владико, на народ Твој, јер га спопаде понижење и пропаст. Погледај на насиље и пружи нам човекољубиву љубав Твоју: види болест нашу, и дај нам оздрављење; погледај на вапаје наше, и јави милосрђе Твоје. Услиши нас, Милосрдни, и немој се до краја гневити и одбацити

нас. Казнио си нас, сад нас исцели; расејао си нас, сад нас окуп и сабери; одбацио си нас, сад нас помилуј и поврати Теби; предао си нас – ослободи; прогнао си нас – опет нас поврати; немој се сећати више безакоња народних. Јер си Ти једини безгрешан, Ти си једини Човекољубац, Ти си једини многомилостиви Господар. Твој је живот и у тебе је извор живота; Твоја је моћ и Твоја је сила. Јер си Ти Бог наш, Ти – Пастир и Спаситељ свету. Помилуј нас и из ропства избави народ Твој, еда бисмо у радости прослављали Тебе у Тројици слављенога Бога: Оца и Сина и Светога Духа, једно Божанство и Царство, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН ДРУГОГ ВАСЕЉЕНСКОГ САБОРА

У време благочестивог и православног цара Теодосија Великог (378–395. г.) овај Свети Васељенски Сабор би сазван, месеца маја 381. године, у Цариграду. Сабор би сазван да још једном и коначно осуди Аријанску и с њом духовоборачку јерес, а и јерес Аполинаријеву. Безбожни Арије погрешно учаше о Сину Божјем, и зато би осуђен на Првом Васељенском Сабору (325. г. у Никеји), а неке његове присталице стадоше погрешно учити о Духу Светоме. Такав је био Македоније, епископ Цариградски, и други с њим јеретици, звани Духоборци („Пневматомахи“). Духоборци учашу како је тобож Дух Свети твар Божја а не Ипостас (Лице) Божанска, равна Ипостаси Оца и Сина и с Овима једнобитна и једносуштна. Такву хулу на Духа Светог Свети Сабор сабран у Цариграду једногласно осуди и подврже анатеми Македонија и његове присталице. Сабор такође осуди и јерес Аполинаријеву, која је говорила као да Син Божји, Господ наш Исус Христос, поставши ради нас човек, није на Себе узео потпуну природу човечју, него само тело без ума и разума. Свети Сабор је потврдио и допунио свети Никејски Символ Вере додавши тамо опширније учење о Духу Светом. Сабор је донео и седам светих канона о уређењу и управљању Цркве Христове. На Сабору је било 150. Светих Отаца, највише њих из Мале Азије, а Сабору је председавао Св. Мелетије Антиохијски. Уз Светог Мелетија још су били Оци: Св. Григорије Богослов, Св. Григорије Ниски, Св. Амфилохије Иконијски, Св. Кирило јерусалимски и многи други.

Као што рекосмо, од овог Светог Сабора остао нам је у Цркви Православној и Васељенској саборно потврђен, допуњен и дефинитивно запечаћен свети и неизменљиви Символ Вере, познат од тада под именом Никејско-Цариградски (јер је састављен на Првом Васељенском Сабору у Никеји 325. године и на овом Другом Васељенском у Цариграду 381. године).

Ево како гласи тај свети и католичанско-васељенски непроменљиви Символ Вере у свим својим члановима (од којих су првих осам из Никеје, а четири последња из Цариграда):

Верујем у једнога Бога Оца, Сведржитеља, Творца неба и земље и свега видљивог и невидљивог.

И у једнога Господа Исуса Христа, Сина Божијег Јединородног, Који је од Оца рођен пре свих векова, Светлост од Светлости, Бога истинитог од Бога истинитог, рођеног не створеног, једносушног са Оцем, кроз Кога је све постало.

Који је ради нас људи и ради нашег спасења сишао с неба и оваплотио се од Духа Светога и Марије Дјеве и постао човек.

И Који је распет за нас у време Понтиског Пилата, и страдао и погребен.

И Који је васкрсао у трећи дан као што је писано.

И Који се узнео на небеса и седи с десне стране Оца.

И Који ће опет доћи са славом да суди живима и мртвима, и Чијем царству неће бити краја.

И у Духа Светога, Господа Животворног, Који од Оца исходи, Који се са Оцем и Сином заједно обожава и слави, Који је говорио кроз пророке.

У једну, свету, саборну и апостолску Цркву.

Исповедам једно крштење за отпуштење грехова.

Чекам васкрсење мртвих.

И живот будућег века. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ПАВЛА ПЕЛОПОНЕСКОГ

Новојављени Христов мученик Павле беше родом из села Сопота у Калавритском крају на Пелопонезу. Родитељи му беху сиромашни али честити православни хришћани и дете васпиташе у свакој побожности и чистоти. Његово име на крштењу беше Панагиот, и као мали дође у град Патру где изучи обућарски занат. Тамо проведе 14 година па се врати у Калавриту и отвори обућарску радњу. Власници те радње стално тражаху од њега више новаца него што су се били погодили, и на крају га због тога стрпаше у тамницу. У тамници он једном у гневу изговори ове речи: Нек постанем Турчин ако вам ишта више дам! Ипак принуђен, он им исплати тражено и тако изађе из затвора. Гоњен од ђавола он отиде у град Триполис (на Пелопонезу) и са своја два пријатеља отиде да се провесели говорећи им притом да је он Турчин. Али се Бог смилова на њега и савест му се пробуди. Он одмах отрча једном духовнику и све му исповеди и тако доби извесну утеху. Затим крете на пут и дође у Свету Гору. Тамо ступи у Лавру Светог Атанасија и придружи се једном пелопонеском монаху по имену Тимотеју, коме све исприча и доби и од њега утеху. После неког времена свети мученик се замонаши и доби име Павле.

Заједно са монахом Тимотејом пређе овај блажени у Руски општежитељни манастир на Светој Гори где проведе три године у послушањима и подвизима. Кроз свете подвиге и врлине њему се у души распали жеља за мучеништвом. Одатле отиде у скит Свете Ане и повери своју тајну жељу тамошњем старцу Ананији. Испробавши га четрдесет дана у најстрожијим подвизима старац му најзад даде благослов и он крете на мученички пут да пострада за Христа. Најпре стиже у манастир Велика Пећина („Мега Спилеона“) код Калаврите и тамо проведе још четрдесет дана у посту и молитви, па онда отиде у Навплион где беше чуо да се налази његов један рођак који се беше одрекао хришћанске вере. Нашавши га он пође с њим у град Триполис и појави се пред турским судијом, пред којим

смело исповеди своју хришћанску веру и наружи муслиманску лаж и заблуду. Његово смело исповедање чуше и многи присутни хришћани. Турски судија нареди да мученика бију, али када он остаде непоколебљив, судија најпре нареди да се спали, и потом промени одлуку и нареди да се погуби мачем. Одлука би одмах и извршена и светом новомученику Павлу би отсечена глава за Христа Господа 22. маја 1818. године у Триполису. Свето му тело би извађено из нечистог места и тајно сахрањено у манастиру Св. Николе код Триполиса. Његово страдање описа јеромонах Јаков Вернаја из светогорског Руског манастира.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МАРКЕЛА

Напојен врелим оловом – угушио се; и тако пострадао за Господа.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА КОДРА

Привезан коњима за репове; и тако вучен од њих положио живот свој за Господа.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ СОФИЈЕ ЛЕКАРКЕ

За веру у Христа пострадаła мачем посечена.

23. Maj

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МИХАИЛА ИСПОВЕДНИКА, ЕПИСКОПА СИНАДСКОГ³⁶⁰

Овај свети Михаил, као што је носио име Првоначелника небеских Сила, тако је и савршен анђелски живот проводио девственом чистотом и осталим врлинама. Он од раног детињства посвети себе на службу Богу, и у младим годинама се замонаши заједно са светим Теофилактом Никомидијским у дане свјатјешјег патријарха Тарасија, који их обојицу и посла у манастир на обали Црнога мора. Подвизавајући се тамо у монашким трудовима, они обојица веома успеваху у врлинама, и молитве њихове стекоше велику силу пред Богом.

Једном у време жетве беше силна жега и многи без воде изнемогаваху од жеђи; ова два светитеља се помолише Богу и учинише те сув бакарни суд стаде точити воду у довољној количини. Јер Господ испуњује вољу оних који Га се боје и услишава молитве њихове. Ово чудо потсећа на два чуда: прво, на чудо у пустињи када Бог жедноме Израиљу изведе воду из камена, и друго – када Бог ради Самсона, који је умирао од жеђи, учини те потече вода из суве магареће чељусти.

Видећи тако врлински живот ових преподобних отаца, који сијаху као звезде на небу, свјатјејши патријарх Тарасије нађе да су они достојни високог архијерејског чина. Стога, блаженог Теофилакта он постави за митрополита никомидијског, а светог Михаила – за епископа града Синада. И обојица добро пасијаху стадо Христово речју и примером свога живота.

А када затим свјатјејши Тарасије оде из овог живота, и на патријаршки престо цариградски дође свети Никифор, опет настаде бура иконоборне јереси, која беше осуђена на Седмом Васељенском Сабору светих Отаца. Јер злочестиви цар Лав Јерменин, заразивши се том јереси, подиже гоњење на Цркву Христову, одбацујући свете иконе и називајући их идолима, а њихове поклонике на разне начине мучећи и убијајући. Пре свега он отера свјатјејшег патријарха Никифора и остале православне архијереје са њихових престола, а место њих

доведе своје једномишљенике – јеретике; и зацари се мрзост опустошења на светим местима.

Тада се свети Михаил показа ревносим исповедником православне вере и изобличитељем јеретичког зловерја. Крепљен и умудриван благодаћу Светога Духа, он укроти злоречје богопротивника и запуши уста јеретика која су ригала хуле на божанске иконе. А звероимени цар Лав, не подносећи слободно и неустрашиво изобличавање јеретичке заблуде, од стране светитеља Христовог, он га изведе на истјазање пред свој неправедни суд. Но свети Михаил, не плашећи се мука, јуначки заступаше своја убеђења, и неустрашиво рече цару: Ја поштујем свете иконе Спаситеља мог Исуса Христа и Пречисте Дјеве, Матере Његове, и осталих светитеља, и клањам им се, а твоје наређење презирем и не сматрам низашта.

Постиђен, Лав се испуни зверске јарости, и осуди исповедника Христовог на изгнанство. Гоњен из једног места у друго, светитељ Божји претрпе многе горке муке и злостављања, док не достиже небеска пространства и не доби вечни покој. Тако завршивши добро течение, он се украси двоструким венцем: као архијереј придружи се Архијерејима, и као мученик – Мученицима, у слави Христа Бога нашег.

Свети исповедник престаји се 818. године.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА МИХАИЛА ЦРНОРИЗЦА

Свети мученик Михаил беше из града Едесе³⁶¹, син хришћанских родитеља. После њихове смрти он своје имање раздаде сиромасима, и оде у Јерусалим да обиђе света места. У то време Јерусалим беше под Агарјанима – муслиманима. Пошто се поклони светим местима, Михаил оде у лавру светог Саве Освећеног, и ту постаде монах – црноризац.

После неког времена учитељ га његов посла у Јерусалим да прода рукодеље. Тамо га сrete шкопац агарјанске царице Сеиде, који га узе са собом и приведе к својој царици, пошто сасуди које је он продавао беху врло лепи и одлично израђени. Угледавши младог, лепог, монаха, само сувог од поста, царица се одушеви њиме и стаде га наводити на прељубу, говорећи: Ти само угађај мени, и, ако си болестан, ја ћу те излечити. На то јој блажени Михаил одговори: Ја бол болујем због својих грехова, а слуга сам Господа мог Исуса Христа, и нећу да слушам тебе. Но царица га примораваше на грех, као некада у Мисиру Пентефријева жена прекрасног Јосифа, али целомудрени, девствени Михаил одбијаше то, говорећи: Мени је немогуће да то учиним, јер сам монах и дао сам завет Богу да ћу до краја живота очувати чистоту мога тела непорочном.

Када погана жена виде да ни на који начин не може да девственог монаха наведе на телесни грех, она се испуни стида и гнева, па нареди да га штаповима бију. Затим посла к цару, који се налазио недалеко од Јерусалима, везаног монаха као хулитеља њихове вере. Испитавши Михаила, цар нареди да га одвежу, и предлагаше му да прими Мухамедову веру. А свети црноризац одговори: Немогуће ми је оставити Бога мог и поћи за демоном. Цар га стаде саблажњавати заводљивим понудама, рекавши му: Ишти у мене што хоћеш, и ти ћеш царовати са мном. На то му свети инок рече: Молим те за једно од трога: или ме пусти к моме старцу, или се крсти у име Бога мог, или ме мачем твојим пошаљи ка Христу, Богу моме.

Тада цар нареди да се монаху да чаша смртоносног отрова. Свети монах испи отров, али му он ништа не нашкоди, по речи Христовој у Еванђељу: Ако и смртно што попију, неће им нашкодити (Мк.16:18). Посрамљен, цар нареди да се служи Христовом отсече глава усред Јерусалима.

Монаси обитељи светог Саве Освећеног узеше тело светог мученика, однесоше у своју лавру, и чесно положише светог преподобномученика Михаила са светим оцима, славећи Христа Бога.

Пострада свети Михаил за Христа и прослави се у деветом столећу.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ ЕФРОСИНИЈЕ, ИГУМАНИЈЕ ПОЛОЦКЕ

У граду Полоцку живљаше кнез, по имену Всеслав³⁶²; он имађаше сина Георгија, од кога се роди ова блажена Ефросинија. Пре монаштва она се звала Предислава. Од малена она се научила писмености, и усрдно је изучавала Свето Писмо и друге свете књиге. Помоћу тога она се научи страху Божјем и топлој љубави к Богу, Саздатељу своме.

Предислава беше врло лепа. И кад напуни дванаест година стадоше је многи славни кнезови просити од њеног оца за своје синове³⁶³. Али она нипошто не пристајаше да се уда за земаљског смртног мужа, пошто беше обручила себе Бесмртном Женику, Господу Исусу Христу, и сав ум свој пренела у љубав божанску. Но отац њен одлучи да је, и против њене воље, уда за једног дивног младића, кнежевог сина. Када сазнаде за то, Предислава оде тајно у женски манастир к преподобној игуманији кнегињи Романи и мољаше је да је постриже у свети монашки образ. Но преподобна Романа дуго не пристајаше на то, једно – што Предислава беше веома млада, а друго – бојаше се њеног оца. И саветоваше јој да тако млада и лепа ступи у световни живот. Затим, увидевши да Предислава има велику љубав према Господу Христу и непоколебљиву жељу да девство своје сачува ради Небеског Царства, преподобна Романа нареди свештенику своје обитељи да Предиславу обуче у свети монашки анђелски образ, и даде јој име Ефросинија.

Када о томе сазнадоше Ефросинијини родитељи, велика их туга и жалост обузеше, и они одмах пожурише у манастир. А кад тамо угледаше своју кћер у монашком образу, стадоше силно плакати и ридати. Но блажена Ефросинија, не узнемирујући се родитељским сузама, саветоваше им да не плачу него да се радују што им је кћер заручена Небеском Цару.

У манастиру преподобна Ефросинија са осталим црноризицама провођаше време у посту и молитвама и у свима манастирским пословима, потчињавајући се свима са великим смирењем. А после извесног времена преподобна Ефросинија

моли епископа полоцког Илију да јој допусти да се настани у одаји у трему саборне цркве полоцке Свете Софије (поступајући на овај начин, блажена Ефросинија се угледала на древне јерусалимске девојке, међу којима је била и Пресвета Дјева Богородица, које су живеле при Соломоновом храму у нарочитим одајама за то удешеним). Епископ, видећи њено сличноангелно живљење и серафимску љубав к Богу, не успротиви се доброј жељи срца њеног. И обитавахе света Ефросинија, као анђео Божји, затворивши се у одаји при цркви, непрестано дан и ноћ молећи се и славославећи Бога. А у време слободно од молитве, она преписиваше књиге, и даваше те их продаваху, и што за њих добијаше, то раздаваше сиротињи.

Пошто се блажена Ефросинија дуго времена подвизавала при цркви свете Софије, једне ноћи она виде у сну анђела Божјег, који је узе за руку, изведе ван града на место звано Селце, где беше метох свете Софије и мала дрвена црквица, и рече јој: Ти треба да обитаваш овде, јер Бог хоће да на овом месту преко тебе упуту многе на спасење.

Ово виђење преподобној Ефросинији би не једанпут, него се понови и други пут и трећи пут. Преподобна се чуђаше и беше у недоумици односно виђења, и благодараше Бога што ју је удостојио таквог виђења. Но, повинујући се вољи Господњој, она говораше: Готово је срце моје, Боже, готово је срце моје!

Анђео се јави и епископу у виђењу, и рече му: Води слушкињу Господњу Ефросинију к цркви Спаситељевој што је у Селцу, и настани је при тој цркви, да би тамо био манастир за девице посвећене Богу, које Бог хоће да спасе преко ове слушкиње своје. Њене молитве као миро узлазе к Богу, и на њој почива Дух Свети као круна на глави царевој; и као што сунце сија у васељени, тако живот њен засија пред анђелима Божјим.

Пробудивши се из сна, епископ оде к преподобној Ефросинији и саопшти јој вољу Господњу. А и она исприча епископу о свом виђењу. И обоје заблагодарише Богу.

Затим епископ позва кнеза Бориса, стрица Ефросинијиног, и кнеза Георгија, оца њеног, и многе бојаре и угледне људе, и испричавши им о виђењу, рече: Ево ја у вашем присуству дајем

Ефросинији место светог Спаса у Сељцу, да тамо буде женски манастир. Нека јој нико не чини сметње у томе и нека јој не дира оно што јој ја дадох – и сви пристадоше на епископов предлог.

После тога одведоше свету Ефросинију у Сељце, сместише је при цркви Спаситељевој, и саградише манастир за девојке које желе да у чистоти служе Господу Христу. И преподобна Ефросинија постаде наставница и предводница ка спасењу многим девојкама које се одрицаху света и узимаху на се монашки чин. Гледајући на врлински живот блажене Ефросиније као на образац, све се девојке веома коришћаху и потстицаху на богоугодне подвиге.

После неког времена преподобна Ефросинија посла своме оцу овакву поруку: Пустити к мени сестру моју Градиславу, да је научим светим књигама. – Отац пусти Градиславу. Света Ефросинија научи своју млађу сестру читању књига и, поучивши је многим душеспасоносним разговорима, она је уневести Христу, јер је замонаши и даде јој име Евдокија. Пошто прође доста времена, отац Ефросинијин посла к њој овакву поруку: Пустити нам сестру своју. А Ефросинија му одговори: Нека остане код мене још неко време, пошто није сасвим добро изучила Свето Писмо.

Али родитељи Ефросинијини убрзо сазнадоше за пострижење и друге кћери своје. То им удвостручи тугу, и они дођоше у манастир, и говораху светој Ефросинији са гневом и болом: О, чедо наше! шта то уради с нама? Додала си нам тугу, и жалост на жалост! Зар ти не беше доста што нас ти остави, па нам на превару оте и друго мило чедо наше? Ради тога ли вас родисмо, ради тога ли вас одгајисмо, да се пре смрти као мртве затворите у гробу, у тим црним ризама, да се закључате у манастирском затвору, и нас лишите утехе које смо очекивали од вас? – Преподобна Ефросинија им онда говори душеспасоносне речи из Божанствених Књига, и утеши их донекле. И они се вратише своме дому, разблажујући своју природну родитељску тугу духовном радошћу.

Убрзо потом к преподобној Ефросинији дође њена рођака кнегиња Звенислава, кћи њеног стрица кнеза Бориса, и донесе све своје скупоцене хаљине и наките, спремљене за удадбу, и

рече блаженој Ефросинији: Госпођо и сестро моја, све красоте овога света сматрам ништавним, а ове украсе спремљене за брак дајем цркви Спаситељевој, и сама желим обручити се с Њиме у духовни брак и подклонити главу моју под Његов благи и лаки јарам. – Преподобна Ефросинија прими је с радошћу, и одмах је постриже, и даде јој име Евпраксија. И подвижнице провођаху заједно у пошћењима и свуноћним молитвама, једнодушно служећи Господу у светости и правди.

Видећи да се из дана у дан умножавају сестре и обитељ проширује, преподобна Ефросинија намисли да зида од камена цркву у име Спаситеља. Њено усрђе, уз Божју помоћ, би крунисано успехом: за годину дана би сазидана прекрасна црква од камена. Надзорник у томе послу беше један знаменит човек, по имену Јован. Он је много пута ноћу у сну чуо глас који му је говорио: Јоване, устани и иди те ради на зидању храма у част Сведржитеља! – Кад му тај глас додија, он се једнога дана диже и дође к преподобној игуманији: Ти ли то шаљеш за мношвом да ме приморавају на посао? А Ефросинија, схвативши да је тај глас не од људи него од Бога, одговори Јовану: Иако ја нисам слала да те буде и приморавају на посао, ипак послушај глас који те позива на работу, и брзо се прихвати посла, јер је ово дело Божје.

Када зидање цркве беше при крају недостадоше цигле. Тада се преподобна помоли Богу, говорећи: Хвала Ти, Господе човекољубиви, Боже свесилни, Ти си нам даровао веће, молим се Твојој доброты, подај нам и оно што је мање, да бисмо довршили цркву коју зидамо у славу пресветог имена Твог.

Сутрадан изјутра, по дејству силе Божје, зидари нађоше пећ пуну печених цигала, и већ остинулих, и то веома чврстих. Ове цигле беху направљене невидљивом руком, и то само за једну ноћ. И испуни се радошћу преподобна, и сви прославише Бога. И тако црква би довршена. После тога дође тамо ради освећења цркве епископ са клиром и са кнезовима, и сви грађани. Сви радосно отпразноваше освећење цркве. А преподобна Ефросинија паде ничице у цркви, и са сузама се мољаше Богу говорећи: Ти Господе срцезналче, Боже Сведржитељу, погледај на овај храм, подигнут у име Твоје, као

што си некада погледао на храм Соломонов; погледај и на духовно стадо, сабрано при храму Твом. Буди милостив према нама које Ти служимо при овом светом храму, и пружај нам помоћ, да бисмо успешно носиле јарам Твој који смо узеле на себе и ишле за Тобом, Жеником нашим. Ти сам чувај овај тор духовних оваца Твојих, и буди нам Пастир, и Вратар, и Стражар, да не би ни једна од нас била уграбљена вуком погубитељем – ђаволом. Ти, Господе, буди нам оружје и одбрана, да не дође на нас зло, и не приближи се мука телима нашим, и не погуби нас са безакоњима нашим. Ми сву наду положисмо у тебе, јер си Ти Бог жалостив и милостив према онима који верују у тебе; и ми ћемо Теби узносити славу до последњег даха нашег.

Преподобна Ефросинија поучаваше сестре своје, говорећи: Ето, ја вас окупих Господа ради, као што кокош скупља пилиће под крила своја; окупих вас као овце Божје на божанствену пашу: напасајте дакле себе у заповестима Господњим, и растите кроз врлине из силе у силу, да би се и ја с радошћу а не с уздисањем трудила око спасења вашег и учила вас, и да бих се веселила духом видећи духовне плодове трудова ваших. Ето, старам се да помоћу толиких поука посејем речи Божје по срцима вашим, али њиве срца ваших као да стоје на истом – не расту у врлинама, а време жетве се приближује, и лопата је већ на гумну и она ће одвојити кукољ од пшенице. Бојим се, сестре моје, да се међу вама не нађе кукољ, и ви будете предане огњу неугасивом. Постарајте се, молим вас, постарајте се, сестре моје, да се сачувате од кукоља греха, да бисте избегле огањ неугасиви. Начините од себе чисту пшеницу Христову; сажмите себе у воденици смирења подвижничким трудовима својим, чистотом, љубављу и молитвама, да бисте постале хлеб сладак Богу.

Тако блажена Ефросинија, као чедољубива мати, поучаваше духовну децу своју. И благодарећи поукама њеним и молитвама њеним све монахиње напредоваху у подвизима духовним и постајаху избрани сасуди Светога Духа.

Преподобна Ефросинија подиже и другу цркву од камена у част и славу Пресвете Богородице. Украсивши је иконама и

свим осталим благољепијем, она је предаде монасима, па им и манастир подиже поред цркве.

Преподобна Ефросинија зажеље да види и има у својој обитељи икону Пресвете Богородице, звану Одигитрија (= Путеводитељка), – наиме, једну од оних икона коју свети апостол и еванђелист Лука изради још за живота Пречисте Богоматере. Јер преподобна беше чула да се три иконе Пресвете Богородице, израђене светим Луком, налазе: једна у Јерусалиму, друга у Цариграду, трећа у Ефесу. Помоливши се Богу са сузама да јој испуни жељу, она посла слугу своје обитељи Михаила у Цариград к благочестивом цару Мануилу³⁶⁴ и к свјатјејшем патријарху Луки³⁶⁵ са многим даровима и великим молбама, молећи их да јој пошаљу једну од тих трију икона Пресвете Богородице, и то ону што је у Ефесу. Цар и патријарх, осетивши велику љубав и усрђе блажене Ефросиније према Богу и Пречистој Мајци Божјој, решише да јој испуне молбу, и послаше у Азију, те из Ефеса донеше у Цариград чудесну икону Пресвете Богородице. Предавши икону слуги Михаилу, цар и патријарх му дадоше и писмо своје за преподобну Ефросинију, у коме хваљаху слушкињу Христову, и патријарх јој шиљаше свој благослов. Добивши жељену икону, блажена Ефросинија се испуни неисказане радости, и узнесе велику благодарност Господу Христу и Његовој Пречистој Матери, и постави је у својој обитељи у цркви светог Спасе, украсивши је златом и драгим камењем.

После смрти својих родитеља, и после многољетног монаховања свог преподобна Ефросинија зажеље да види света места у Јерусалиму и да се поклати живоносном гробу Христовом, а мишљаше да тамо и живот свој заврши; и о томе се усрдно Богу мољаше. Сазнавши за њену намеру, духовне и световне власти се веома ожалостише, и дошавши к њој мољаху је са сузама да не оставља отаџбину своју. Блажена их мудрим и душекорисним речима тешаше као матер децу своју. Између осталих дође код ње и њен љубљени брат Вјачеслав са својом супругом и децом. Поклонивши јој се, он јој са сузама говораше: Госпођо, сестро и мати моја, зашто хоћеш да нас напустиш, светлости очију мојих и управитељко душе моје? А

светитељка му одговараше: Ја нећу да вас напустим, него хоћу да се на светим местима помолим Господу за себе и за вас.

Када блажена Ефросинија заврши духовни разговор са братом својим, кнезом Вјачеславом, она му нареди да две кћери своје Киринију и Олгу, остави код сестре своје Евдокије. Јер блажена Ефросинија имађаше такав духовни дар, да чим на кога погледа, одмах је дознавала има ли у њему духа врлинског и може ли бити изабрани сасуд Богу. Тако она провиде да ће ове две девојчице, њене братанице, својим врлинским животом угодити Христу.

Када кнез Вјачеслав оде од Ефросиније, она рече његовим кћерима: Хоћу да вас обручим Бесмртном Женику и да вас уведем у дворе Његовог Царства. – А девојчице, усхићене богонадахнутим речима њеним, припадоше јој к ногама и рекоше: Нека буде воља Господња! И нека нас твоја света молитва устроји како хоће! – А Ефросинија, радујући се духом због доброг настројења ових девојчица, даваше им душекорисне поуке и развијаше у срцима њиховим љубав Христову.

Затим, после извесног времена, преподобна Ефросинија позва к себи свога брата Вјачеслава и рече: Хоћу децу твоју да пострижем у монаштво, да буду невесте Христове. – Ове речи узнемирише кнеза Вјачеслава, и он рече: Госпођо мати наша, шта си то намислила да урадиш са мном? Ти хоћеш два плача да дOMETнеш души мојој: прво, да плачем што нас ти остављаш и одлазиш у далеку земљу; и друго, да плачем због деце своје, јер сам лишен утехе њихове. – А кнегиња Вјачеславова, мати тих девојчица, још се више кидаше него муж њен, и силно плакаше и ридаше. Али се ипак не могаху супротставити вољи преподобне Ефросиније, пошто њене речи сматраху као речи самога Христа, и знађаху тачно да је она истинита слушкиња Христова и да у њој живи Дух Свети. После тога блажена Ефросинија замоли тамошњег епископа Дионисија да дође у њен манастир, да девојчице уведе у Цркву и постриже их. При томе Киринији би дато име Агатија, а Олги Јевтимија. И благослови их епископ благословом светих отаца и матера који од памтивека угодише Богу.

Затим, после кратког времена, блажена Ефросинија предаде обитељ своју сестри својој Евдокији и, целивавши све, она се помоли Богу, и уздајући се у Њега, она крену за Јерусалим, испраћена далеко од свих горко уплаканих. Са собом поведе свог другог брата Давида и рођаку Евпраксију, и дође најпре у Цариград. Ту би чесно примљена од цара и патријарха. И пошто се поклони светим црквама и многим моштима светих она отпутова за Јерусалим. Стигавши у Јерусалим, она се поклони живоносном гробу Христовом и постави на њему златно кандило. И много дарова подари цркви јерусалимској и патријарху. Обиђе блажена Ефросинија и сва света места у околини Јерусалима, са великим умилењем клањајући се свуда и молећи се. И настани се у манастиру, званом Руски, при цркви Пресвете Богородице. Затим дошавши поново на гроб Господњи, она се стаде са сузама и свесрдним уздасима молити, говорећи: Господе Исусе Христе, Сине Божји, рођени од Пресвете Приснодјеве Марије ради спасења нашег, Ти си рекао: Иштите, и даће вам се (Мт. 7, 7). Благодарим самилосној доброти Твојој, што ја грешна добих оно што исках у тебе: удостојих се видети ова света места, која си Ти осветио пречистим ногама Твојим; удостојих се целивати свети гроб Твој, у коме си почивао пречистим телом Твојим, примивши смрт ради нас. Но још један дар, о преблагосуде Господе, иштем од Тебе: удостоји ме да скончам у овим светим местима; не презри смирену молитву моју, Саздатељу мој! прими дух мој у овом светом граду Твом, и настани ме са онима који су угодили Теби, у наручју Авраамовом.

Помоливши се тако, света Ефросинија оде у гореспоменуту цркву, при којој обитаваше. Ту она паде у телесни недуг, и леже на одар болеснички, рекавши: Хвала Ти, Господе мој Исусе Христе, што си и у овоме послушао мене, недостојну слушкињу Твоју, и учинио са мношвом како си хтео.

Жељаше блажена Ефросинија да буде и на Јордану, али већ не беше у стању због болести своје. Стога испрати на Јордан брата свог Давида и Евпраксију. Вративши се отуда, они јој донеше воде јорданске. Блажена прими ту воду са великом радошћу и благодарношћу. И пи од ње, и окрепи њоме цело

тело своје. Затим, легавши на одар, рече: Благословен Бог који просвећује и освећује свакога човека који долази на свет.

У току те болести преподобној се јави Анђео и извести је од Бога о блаженој кончини њеној, и о покоју који јој је припремљен. И веселјаше се душом преподобна о Богу Спаситељу свом, хвалећи и благодарећи Његову доброту. Онда посла у лавру светог Саве Освећеног, молећи архимандрита и братију да допусте да буде сахрањена у њиховој обитељи. Они одговорише: Ми имамо заповест од светог оца нашег Саве, да никада не сахрањујемо жене у обитељи његовој. Има Теодосијев општежићни манастир Пресвете Богородице. Тамо почивају многе свете жене. Тамо почива и мати светог Саве, и мати светог Теодосија, и мати светих Бесребрника Теодотија, и многе друге. Стога доликује да тамо буде сахрањена и богоугодна Ефросинија.

Чувши такав одговор, преподобна Ефросинија заблагодари Богу што ће тело њено бити положено заједно са моштима светих жена, и одмах посла молбу у обитељ светог Теодосија да јој се додели место за погреб. Монаси те обитељи одредише место у паперти, и ту би спремљен гроб за свету Ефросинију.

Пошто болова двадесет и четири дана, и приближи се кончини, преподобна Ефросинија позва презвитера, причести се Божанским Тајнама, и молећи се предаде своју свету душу у руке Божје, 23. маја 1173. године. Свето тело њено би чесно положено у обитељи преподобног Теодосија у паперти цркве Пресвете Богородице. А брат њен Давид и сродница Евпраксија вратише се у своју земљу, у град Полоцк, и донеше вест о блаженој кончини и чесном погребу преподобне Ефросиније. Оплакавши кончину блажене Ефросиније сви, установише да се њен спомен празнује сваке године у славу Бога Оца и Сина и Светог Духа, хваљеног и прослављеног од свеколике твари, сада и увек и кроза све векове, амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАИСИЈА ГАЛИЧКОГ

Подвизавао се као монах преко 70 година; био архимандрит Галичког Николајевског манастира, који се по њему почео називати Паисијевим. Упокојио се у дубокој старости, у другој половини петнаестог века. Свете мошти његове почивају у Успенској цркви Паисијеве обитељи.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА САЛОНА (ИЛИ САРОНА)

Пострадао за Христа мачем посечен. Био родом римљанин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА СЕЛЕВКА

За веру своју у Христа претестерисан; и тако пострадао.

СПОМЕН СВЕТЕ МИРОНОСИЦЕ МАРИЈЕ КЛЕОПОВЕ

Беше при страдању Господњем код крста и са осталим светим женама мироносицама дошла је на гроб Христов са мирисима. Преставила се у миру.

24. Maj

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СИМЕОНА СТОЛПНИКА ДИВНОГОРЦА

Младић неки, по имену Јован, дође са родитељима из Едесе³⁶⁶ у Антиохију³⁶⁷. Јован беше стасао за женидбу, зато његови родитељи, видевши једну дивну девојку Марту, затражише је од њених родитеља за свога сина. Родитељи казаше то Марти, али она не пристаде, пошто беше решила да се уневести Христу и да девство своје сачува у чистоти. Али кад је родитељи стадоше приморавати на брак она хитно оде у Претечину цркву у предграђу Антиохије, и павши ницице мољаше се са сузама да Господ уреди онако како би по њу било најкорисније и најспасоносније. И би у тој цркви неко божанско виђење Марти које јој нареди да се покори родитељима и да ступи у брак.

Ослонивши се на вољу Господњу, девица Марта ступи у брак са Јованом. И она му беше не само помоћница у животу него и руководитељка ка спасењу, потстичући га на свако добро дело. И украшаваху живот свој пошћењем, уздржањем и молитвама, старајући се да угоде Богу. Чесна Марта је често одлазила к Претечној цркви и молила се са великим усрђем светом Јовану Претечи, да јој својим молитвама измоли од Бога дар: да роди мушко дете. Притом Марта обећаваше да ће га посветити на службу Богу, као некада Ана Самуила (1. Цар. 1, 1). Годину дана после тога, када Марта једне ноћи задрема у овој цркви на ноћној молитви, њој се јави свети Јован Претеча и рече јој: Надај се, жено, твоја је молитва примљена, и ти ћеш добити оно што тражиш. А у знак Божјег благослова теби, прими овај тамјан, – притом јој даде грумен мирисавог тамјана, – те покади њиме дом свој. – Тргнувши се од дремежа, Марта нађе у руци својој тамјан, чији мирис беше неисказан.

Затим јој се поново јави Претеча и рече јој: Иди к мужу своме, јер ћеш зачети сина, и надени му име Симеон. Он ће сисати млеко из десне дојке твоје, а леве се неће никада додирнути, јер ће бити син деснице. Он неће окусити ни меса, ни вина, нити икаквог јела, спремљеног куварском вештином

људском; његова ће храна бити хлеб, мед, со и вода. Ти треба да га у његовом детињству врло брижљиво васпитаваш, јер ће бити свети сасуд на службу Господу Богу нашем. Две године после рођења донећеш га овде у моју цркву и крстити га. И када се дете удостоји благодати крштења, онда ће се обелоданити шта ће изићи од њега.

Испунивши се од овог виђења страхом и неисказаном радошћу, Марта узнесе велику благодарност Богу и светом Претечи. И вративши се дома к мужу своме, заче од њега. А кад се наврши време, она без болова роди сина и надену му име Симеон. И дојаше га само десном дојком. Понекад пак, желећи да провери тачност онога што јој Претеча свети рече у виђењу, она нуђаше одојчету леву дојку, али оно с плачем окреташе лице своје од ње, не хотећи никако да сиса од ње. Још и то беше чудно да онога дана, када би Марта јела месо или пила вино, мали Симеон није хтео да сиса целог тог дана све до сутрадан. Схвативши зашто дете неће да сиса, Марта се уздржаваше у све дане од меса и вина, и постећи се храњаше будућег великог испосника.

Када дете напуни две године, родитељи га однеше у Претечину цркву и крстише. А дете одмах по крштењу проговори, јасно изговарајући ове речи: Имам оца, и немам оца; имам матер, и немам матер. – И ове речи оно понављаше седам дана. Томе се веома чуђаху родитељи, и сви који то чуше, и предвиђаху да ће дете бити подражатељ не земаљског него небеског. Када мајка одби малог Симеона од сисе, стадоше га хранити хлебом, медом и водом, пошто он нипошто није хтео ни месо нити ишта варено.

Када Симеону беше пет година, догоди се земљотрес у Антиохији, за царовања Јустинијана Великог³⁶⁸. Од тог земљотреса сруши се камена кућа у којој живљаху родитељи Симеонови; том приликом погине отац Симеонов, а мати му оста жива, пошто, по промислу Божјем, не беше код куће већ у неком храму. А и мали Симеон за време земљотреса налажаше се у цркви светог Првомученика Стефана, где га Бог сачува читава и неповређена. Изишавши из цркве, Симеон не знађаше на коју страну да пође к својој кући, пошто многе куће беху

срушене. И он луташе по рушевинама Антиохије, док га једна благочестива жена, која је знала његове родитеље, не нађе, и узе на леђа, и однесе у гору близу града, где сама обитаваше.

А блажена Марта, мати Симеонова, видевши да је њихова кућа срушена, и мислећи да су у њој сви изгинули, па и Симеон са њеним супругом, удари у велику кукњаву. Но после седам дана јави јој се свети Јован Претеча и каза јој да је њено дете живо, и где се налази. Марта се одмах упути на гору ону, и нађе Симеона код споменуте жене, своје познанице; и ова са чуђењем исприча матери како Симеон за свих седам дана није хтео ништа од јела да окуси, већ је само два пута узео по мало хлеба и воде. Узевши Симеона, мати га одведе у Претечину цркву, и тамо узнесе благодарност Богу и Светом Претечи што јој сачуваше дете у животу и што јој га вратише.

Једном, размишљајући у себи о виђењима која је имала односно свог детета и о чудесним стварима које се већ дешавају с њим, она беше у недоумици шта ће изићи од њега. Заспавши, она имаде овакво виђење: учини јој се како је добила крила и лети у висину држећи у рукама своје дете и уносећи га на дар Господу и говорећи: овакво сам твоје усхођење желела да видим, о чедо моје! Нека ме дакле Творац мој отпусти с миром, пошто сам се удостојила бити благословена међу женама, јер плод утробе своје предајем Свевишњем!

После тога Марта се са својим синчићем настани у једном крају Антиохије званом Херувим. Тај назив дошао је отуда што је Тит, син римског цара Веспазијана, разрушивши Јерусалим, узео из јерусалимског храма два златна херувима, који су стајали над ковчегом завета, пренео их у Антиохију и поставио на ово место. Док блажена Марта живљаше тамо са својим синчићем, њен синчић Симеон имаде овакво виђење: он виде Господа нашег Исуса Христа где седи на високом престолу и к Њему се са свих страна стичу неисказиво много праведника; пред престолом беше отворена књига живота, и обављаше се суд; на истоку се видео рај сладости, а на западу пакао огњени. И Свети Дух рече Симеону: Слушај, дете, и разуми што овде видиш; постарај се да угодиш Богу, да би се удостојио славе

светих и добио неисказана блага која је Бог уготовио онима који Га љубе.

Од тога виђења дете се испуни божанске мудрости и даде му се откривење и виђење непознатих и чудесних тајни. После пак неколико дана Симеон виде једног мужа, дивног по изгледу, обученог у беле хаљине, који му рече: Хајде за мном. – Симеон пође за њим, и овај га одведе у крај Тиверински, у близини Селевкије. И доведе га на место, звано Пила. Тамо дете Симеон обитавахе, живећи у пустој гори са зверима као са јагањцима. Звери му беху једини сажитељи, а од људи га нико уопште не виђаше. Њега пак и дању и ноћу обасјаваше неисказана светлост. Храну је добијао од оног човека који га доведе тамо, и који му се често јављаше и у свему га поучаваше, и храну му на време даваше.

Затим, после неког времена, према упутству тог истог човека, Симеон се попе на врх горе и тамо нађе мали манастир, чији игуман беше муж свет, по имену Јован, који стајаше на стубу. Овај игуман имађаше честа виђења о Симеону који је имао доћи к њему: тако, некада је он виђао дете Симеона у белим хаљинама где на колима долази у манастир, некада – где лети у ваздуху и вије се над манастиром, а некада – где стоји на светлом стубу и са стубом се приближава манастиру. Виђао је овај блажени Јован и анђела који му указиваше на то дете и говораше: Ето, то је онај којим ћеш ти добити спасење. – И причаше игуман Јован та виђења монасима који живљаху заједно с њим.

А када, Божјим руководством, дође у његов манастир блажени Симеон, монаси се дивљаху како је тако мало дете, коме је једва било шест година, могло само ићи по таквој пустињи и пронаћи манастир. Игуман пак Јован, угледавши Симеона са свога стуба, одмах познаде у њему оно дете које тако много пута виде у својим виђењима, и веома му се обрадова. И призвавши га к себи, Јован га узе у руке и целива га, благодарећи Богу са сузама. А дете беше веома лепо у лицу, косице плаве, очица светлих и милих, цела његова појава одисаше душевном добротоу. Оно беше кротко, ћутљиво, на одговор брзо, у речи паметно, небеских дарова препуно. И

живљаше Симеон у том манастиру одвојено, држећи уста своја у ћутању. А пошћење његово бејаше овакво: некада на три дана, некада на седам, а некада на десет дана узимаше по мало сочива расквашеног у води, и пијаше по мало воде. Видећи све то, блажени игуман Јован столпник дивљаху се веома.

У том манастиру живљаху неки прост човек, чобанин. Видевши надприродно пошћење детета Симеона, он се распали ђаволском завишћу и намисли да га убије. Но када своју злу замисао хтеде да приведе у дело, рука му се тог часа осуши, и тешко се разболе целим телом, и беше близу смрти. Због тога он кајући се исповеди свој грех игуману и блаженом Симеону. А безазлени Симеон му не само опрости грех, него се и помоли Богу за њега, и чим се дотаче сасушене руке његове она се одмах исцели и цело тело његово оздрави. Од тога времена игуман и братија веома поштоваху ово блажено дете, пошто видеше да га је Господ још од утробе материне изабрао и осветио на службу Себи.

После неког времена блажени Симеон замоли братију да му саграде стуб близу стуба аве Јована. И братија му одмах сагради стуб крај стуба Јовановог. И седмогодишње дете узиђе на стуб, пошто га претходно преподобни Јован замонаши. И стајаше на стубу, подражавајући оца свог аву Јована столпника. У почетку његовог столпничког стајања њему се јави Господ наш Исус Христос у виду Детета, блистајући неисказаном красотом. Угледавши Божанско Дете, светом Симеону се сва душа распламте љубављу к Њему, јер познаде да је Господ и Бог његов. И осмеливши се, он Га упита: Господе, како те распеше Јевреји? – А Господ, раширивши руке своје крстолико, рече му: Ето, тако ме распеше Јевреји; уосталом ја сам сам благоизволео да будем распет. А ти, мушки се држи и буди истрајан, сараспињући се Мени у све дане живота свог.

Од тада Божји угодник Симеон заборави на своје тело, и уподобљаваше се Бестелесним Силама проводећи ангелеки живот, и превазилажаше у подвизима свога старца. Јер старац Јован појаше сваке ноћи по тридесет псалмова, а Симеон појаше по педесет, понекад по осамдесет, а понекад и цео

Псалтир свршаваше за једну ноћ, ни за тренутак не предајући се сну; исто тако он по цео дан славословљаше Бога. А старац, штедећи га, и бојећи се да не би изнемогао од толиких подвига, саветоваше га говорећи му: Чедо, престани са таквим трудом који превазилази људску силу, јер ти ни нама не даш да отпочинемо; доста ти је што си се од пелена сараспео Христу; а треба да се унеколико, макар најмање, и о телу свом бринеш, пружајући му помало сна и дајући му хране под меру, да би могао до краја издржати напоре подвижничког живота. Јер јело и пиће не скврнавe човека, као што сам Господ каже у Светом Писму: Свако зеље које се може јести дадох вам за храну (1. Мојс. 9, 3). Блажени Симеон одговори старцу: Мада храна не скврнави човека, ипак рађа скверне помисли, помрачава ум, укорењује и тови страст, претвара духовног човека у телесног, прикивајући му мисли за земаљске жеље; а ми треба да се дан и ноћ поучавамо у закону Господњем, и да се бојимо да нас не дохвате сане прелести и ми паднемо у униније, у духовну чамотињу, као што пророк каже: Задрема душа моја од унинија (Пс. 118, 28). Нарочито је потребно да недремљивом бодрошћу отварамо уста своја на славословљење Бога, да бисмо привукли одозго благодат Светога Духа. Уосталом, шта је теби, оче, до мојих речи? Ја за себе самог, а не за друге, прописујем ове законе, јер је мени неопходно да младо тело своје укротим толиком суровошћу. – И удиви се старац тако паметном одговору младога детета.

Једном, када Симеон би обасјан светлошћу Светога Духа, њему би откривено васцело ђаволово царство и све сањарије његове: јер он виде самог врховног кнеза таме који сеђаше на великом престолу, са блиставом круном на глави, и пред њим стајаху војске демона; а виђаху се пред њим сви украси, спремљени за таште обмане: злато, сребро, драго камење, бисерје, – све то беше као неко блато; са свих страна чујаху се трубе, свирале, цитре и остали музички инструменти; а виђаше се грех у облику дивне девојке, за којом као слуге иђаху кушачи који потстичу и наводе људе на грех: дух покварености, дух нечистоте, дух лености и дух среброљубља, разјапљених ненаситих чељусти, желећи да прогутају сав свет. Ти духови –

кушачи стараху се да и Симеона наведу на грехољубље, и позиваху га на грех разним лукавим речима; али он, оградивши себе обичним својим оружјем – крсним знаком, и призвавши име Христово, одагна од себе све те демонске привиде као што светлост сунчева одгони таму. А погледавши на цркву, Симеон угледа престо Божји, из кога изиђе слава Божја и обасја Симеона; притом, к светом Симеону би послат из цркве један од Патријараха са миомирисним миром у рукама; изливши миро на главу Симеону и помазавши га, Патријарх му рече: „Силом овога помазања изгонићеш демоне; а опасавши се вишњом божанском крепошћу, ти ћеш их сећи на хиљаде и побеђивати на десетине и стотине хиљада. Стога, буди храбар, надајући се у Саздатеља твог, јер враг неће ништа успети против тебе и син безакоња неће ти нашкодити“. – Од тога часа блажени Симеон доби власт над духовима нечистим, и стаде их изгонити из људи, и од сваке болести исцељивати.

Једнога дана слуга Божји Симеон столпник рече блаженом старцу свом Јовану столпнику: Оче, не тако давно Господ ми откри царство Сатанино и погубна богатства његова; и ја видех лукавства његова, помоћу којих он води борбу са врлинским људима. Јован одговори Симеону: Чедо, нека те Бог сачува од замки његових! Симеон на то рече: Мада се проклета сатанска сила ревносно труди да нам причини много зла, ништа неће успети. – А старац, видећи да дете ништа не рачуна демонска искушења, и бојећи се да не падне у гордоумље, рече му: У сваком случају, чедо, ми треба да се бојимо многоразличних замки сатанских и да се не уздамо у своју врлину, јер се непријатељ наш обуо у гвоздене чизме, и непрестано плете замке монасима; и чим улови погодан тренутак, одмах силовито насрне и отпочне страховити рат против монаха. Зато нам је веома потребно молити се Богу и призивати у помоћ Емануила да свагда буде с нама и уништи сву силу вражију.

Док су њих двојица ово разговарали, Сатана, који је слушао овај њихов разговор, испуни се јарости и шкргуташе зубима на младога подвижника. Затим га стаде плашити страшним привидима, претварајући се час у љуте змије, час у јаросне зверове, и нападајући га и дању и ноћу, као да је хтео да га

прогута. А блажени Симеон, уздајући се у свог Свевишњег Помоћника, и ограђујући себе крсним знаком, говораше: Нећу се уплашити страхоте ноћне, стреле која лети дању, помора који иде по мраку, болести која хара у подне (Пс. 90, 5–6).

Једне ноћи месеца децембра, у другу ноћну стражу, сабравши сву своју војску, ђаво изненада са силном хуком нападе страховито на светог Симеона, ишчупа кров што беше над блаженим Симеоном и баци Симеона са стуба доле. Но рука Господња беше на детету и чуваше га; стога блажени Симеон стајаше поред стуба, не само неповређен по телу, него и неустрашиво спокојан, и ни најмање неуплашен од вражјег напада. Затим ђаво наведе са мора ветар олујан и силовит и хучан, и сатвори страшне громове и муње, који сву ноћ удараху у стуб Симеонов. Преподобни Јован, мислећи да је Симеон погинуо од страшних громова, плакаше, и дозиваше монахе да иду и виде да ли је дете живо на стубу. Но монаси се не одазиваху, јер не смејаху изаћи из својих келија бојећи се тих страха; а беше међу монасима и таквих који, потстакнути ђаволом, гајаху ненавист према детету Симеону. И они говораху међу собом: Где је сада пошћење тог детета које превазилази људске силе? Где су подвизи његови? Где чудотворства? Нека сада помогне сам себи!

А блажени Симеон, чувши свога старца где плаче за њим, повика к њему, говорећи: Не тугуј за мном, оче, јер, чуван благодаћу Христовом, ја ни најмање не настрадах; а ђаво је посрамљен. – А кад се раздани, монаси се упутише к стубу Симеоновом, држећи да ће дете наћи већ мртво. Но угледавши га живо и весело, са лицем које се сијало као анђела Божјег, они се постидеше. Укорени од старца Јована, они се постиђени повукоше у своје келије.

Архиепископ антиохијски Јефрем, чувши за блаженог Симеона како суров живот води, дође да га види. И видевши мало дете, но толико савршено у врлини, и Христу сараспето, прослави Бога са сузама. И кад се врати у Антиохију, он казиваше свима ради поуке у како суровим подвизима проводи живот слуга Божји – дете Симеон. Од тога времена стадоше многи монаси и мирјани долазити к блаженом Симеону, једни –

да га виде, други – да се насладе његовим богонадахнутим поукама, а трећи – да се исцеле од својих телесних недуга код бесплатног лекара и исцелитеља.

Једном приликом блажени Симеон измоли од неких својих посетилаца јак конопац, и кришом га тако чврсто омота око свог нагог тела, да му се конопац уреза до костију, те му много крви иђаше из рана, тако да му се власеница, квашена крвљу прилепи за тело. И тело му стаде трулити, али свети Симеон подношаше то јуначки. Најзад, трулеће тело његово поче смрдети. Братија који узлажаху к њему на стуб, не знађаху с почетка откуда долази тај смрад. А кад једва дознадоше, известеше о томе аву Јована. Он узнегодова против таквог подвига и нареди да се конопац полако скине са Симеоновог тела, и запрети Симеону да тело своје не ставља на тако љуте муке.

Блажени Симеон поседоваше и благодат учења, која се као река изливаше из уста његових. Сазивајући братију, старац Јован наређиваше Симеону да им говори поуку, и сам га с радошћу слушаше. И мало дете беше мудар и користан учитељ старим монасима, јер у устима његовим деловаше Дух Свети. И сви се дивљаху благодатној мудрости која излажаше из уста његових. И старац Јован називаше Симеона новим Давидом; а казиваше и виђење своје које имаде односно њега у сну; видех, говораше он, неку божанску силу која у десној руци својој држаше саће меда, из кога се сливаше мед на главу детета Симеона.

Други опет старац упита једном братију, указујући на стуб Симеонов: Има ли голубова на том стубу? Братија му одговорише: Нема. Тада старац рече: Ја видех светлосног голуба где кроз вратанца улете к детету, па затим кроз неко време излете и прну летећи к небу.

Док они то разговараху између себе, блажени Симеон би у усхићењу: он виде себе узнесена на висину, и као на крилима облеће све крајеве васионе; затим виде себе узведена по седам лествица увис, где, слично светом апостолу Павлу, виде што око не виде, и чу што ухо не чу (1. Кор. 2, 9). И низвођен отуда, он упита онога који га је водио: Шта је то што ја видех? Он му

одговори: То су седам небеса, на која си био узнесен. – Затим свети Симеон виде рај, и прекрасне вртове, и пресветле и превелике палате, и извор мира који извираше. Тамо више никога не виде осим Адама и благоразумног разбојника.

Када Симеон дође к себи, он исприча своје старцу све што виде. А старац Јован саслушавши, рече му: Чедо! благословен Господ који ти даде такву благодат!

Међутим, дете Симеон напредоваше све више и више у подвижничким трудовима. Када би му дошао неко који нема одела, он је скидао своју одећу и давао му је, а сам је остајао наг. Тако је он поступао не само лети него много пута и зими. А старац Јован га облачаше, иако нерадо, да не би умро од зиме. Но мали Симеон, ударајући се у прса плакаше, говорећи: Тешко мени кукавцу; како светих Четрдесет Мученика³⁶⁹ претрпеше ради Христа мраз и лед у језеру, а ја се не удостојавам да се ни најмање не мрзнем на мразу. На који ћу се начин онда избавити из вечног шкргута зуба? И како ћу добити удео са светима? – И дуго ридаше Симеон због тога. А старац Јован, огорчивши се, рече му: Шта би још хтео да учиниш са собом, Симеоне? Само ти нож недостаје, па да сам себе убијеш!

После извесног времена Симеон измисли себи овакво мучење: седе на ноге и не устаде целу годину, тако да му бутине и листови иструлеше, и велики смрад излажаше од тога. Ава Јован позва лекара да Симеону излечи ране, а Симеон смешећи се рече: Жив Господ мој! неће ме се дотаћи рука и помоћ људска. – И Господ му изненада даде здравље, и он устаде на обе ноге потпуно здрав и читав, и нигде не беше ни трага од рана. И узносећи благодарност Богу, он дуго стајаше на коленима.

Када настаде празник свете Педесетнице изјутра, на сам дан празника блажени Симеон упита преподобног Јована: Оче, ко је достојан да прими Светога Духа као што Га примише свети Апостоли у огњеним језицима? Старац му одговори: Не ишти оно што је изнад тебе, и не испитуј оно што је недоступно сазнању, него размишљај о ономе што ти је заповеђено. На то Симеон рече: Писано је: Господ ће испунити жељу онима који Га се боје, и молитву њихову услишиће, и спашће их (Пс. 144, 19).

Рекавши то, он подиже очи к небу и помоли се од свег срца, говорећи: Господе, Ти си Духа Твог Светог послао на своје свете Ученике и Апостоле, – пошљи дар благодати Твоје и на мене, и уразуми ме да се научим заповестима Твојим, јер си Ти моћан да у устима одојчади начиниш Себи хвалу, и да говорим речи вечнога живота.

Док се свети Симеон мољаше тако, одмах сиђе на њега с неба Дух Свети као горећа свећа, и испуни срце његово премудрошћу и разумом; и говораше из Божанског Писма многе ствари, и нико се не могаше противити Духу премудрости који живљаше у њему. И не само усмено него и писмено он излагаше душекорисне речи о монаштву, о покајању, о оваплоћењу Христовом, и о будућем Суду. Осим тога, он и многа неразумљива у Светом Писму места јасно протумачи. И дивљаше се веома старац Јован таквом дару Божјем у малом детету, и говораше: Реч Господња распали га (Пс. 104, 19). Сада схватих, да ће он учинити дивна дела, скоро исто онако славна као и дела Апостола. – А дивљаху се и остали монаси, и почеше га се бојати, поражени не само његовим учењем, него и чудесима која чињаше. Неки од тих монаха видеше у сну три дворца, и у њима три престола, и на престолима три круне. А када упиташе коме је спремљена таква слава, чу се глас који говораше: Детету Симеону!

Сијајући својим животом као сунце, преподобни Симеон се све више и више уздизаше од земаљског к небеском. И он зажеље виши стуб, којим би се више приближио к небу. И би му саграђен други стуб, који имађаше четрдесет степеница у висину. И када се спремаше да узиђе на тај стуб, чуше за то архиепископ антиохијски и епископ селевкијски и дођоше у манастир са својим клиром. Ту они са запаљеним свећама побожно узеше божанствено дете Симеона и одведоше га најпре у цркву, и у светом олтару посветише га за ђакона. Затим га уз појање псалама и песама узведоше на високи стуб. И стајаше блажени Симеон на том стубу осам година. А старац Јован плакаше, јер не виђаше лице његово. Симеон пак стојећи на вишем стубу провођаше надприродни живот, уподобљавајући се херувимима, и неућутно славословећи Бога.

Но да се ни једно тело не би хвалило пред Богом, Сатана, по попуштењу Божјем, поведе против њега тешку телесну борбу, наиме: хтеде да га у сну привидима оскврнави. Али Симеон, јуначки се противећи искушењу, не даде сна очима својим, и са многим сузама се мољаше Господу да му буде помоћник против уставшег на њега врага и да га заштити. И виде Симеон једног светлог, чесног, седог, у свештеничке ризе обученог човека, где силази с неба са путиром Божанских Тајни Пречистог Тела и Крви Христове, и ваздух се испуни неисказаним миомиром. И када тај светли човек приђе к њему, причести га светим Тајнама, и рече му: Буди храбар, и нека се јуначки држи срце твоје! Од сада те привиди у сну неће узнемиравати, само будно мотри на своје мисли и уздај се у Бога.

Од овог виђења свети Симеон се испуни превелике радости и неизрециве сладости, и хваљаше Бога. Он чуваше себе, како од наилазећих помисли, тако и од разговора с људима: јер сваки дан он провођаше затворен до три сата по подне, не желећи ни с ким да разговара до једино с Богом.

Међутим, приближи се блажена кончина старцу његовом, преподобном ави Јовану столпнику, коју предвидевши, блажени Симеон посла овакву поруку ави Јовану: Не тугуј, оче, што ћеш чути за дан одласка свог, јер је смрт – општи удео свих људи. Сазнадох да те данас позива Христос Бог на одмор, да се после трудова својих одмараш са светима. Стога ми, о оче, дај авраамовски благослов, и помени ме када отидеш да се поклониш престолу славе Пресвете и једносушне Тројице; и помоли се за нас, да бисмо ми, победивши свет, добили Царство Небеско и у њему видели један другог.

Чувши ову поруку, ава Јован не посумња у њену истинитост, нити се уплаши умом, јер беше готов на смрт, иако у то време немађаше никакву болест и беше потпуно здрав телом. И преко доносиоца поруке ава Јован одговори Симеону: Чедо моје, нека те благослови Бог Отац кога си тражио, и Јединородни син Очев кога си заволео, и Животворни Дух кога си свим срцем желео! Једно Божанство Свете Тројице нека ти буде тврђава и заштита; Оно нека те упути и утеши! Нека буду благословени они који тебе благосиљају; и нека буду проклети они који тебе проклињу!

Нека ти Господ умножи част и славу што си мене, духовног оца свог, поштовао као телесног оца! А нека обрете благодат и милост од Господа и блажена мати твоја, која ми много послужи.

Присутна братија, чувши ове речи, обузе их страх, па упиташе блаженог Јована: Шта то, оче, завештаваш односно детета Симеона? Старац одговори: Ја желим да сви буду подражаваоци Симеона у пламеној љубави срца његовог к Богу, и да се удостојавају молитвене помоћи овог детета које је изабрани, велики и драгоцени сасуд Божји.

Затим ава Јован поучи братију спасоносним стварима, и помоли се Богу за њих. Онда се направи као да хоће да отспава мало. И убрзо заспа слатким сном блажене кончине, не боловавши телом нимало, и тако се придружи светим оцима.

После престављења свог блаженог старца Јована свети Симеон се одаде још већим трудовима. Устав његовог живота беше овакав: од раног јутра па до три сата по подне он се молио; од три сата па до заласка сунца бавио се читањем и преписивањем књига; по заласку сунца он је опет почињао да се моли, и сву ноћ је проводио без сна у непрекидној молитви све до зоре; а у освитку дана он је наређивао сну, као слуги неком, да му приђе на кратко време; и пошто би врло мало продремао, он се опет будио и почињао своје уобичајено молитвено правило. У време молитве он је у својој десној руци држао тамјан, који се без жара димио и пуштао из себе миомирисни кад. Понекад се у ваздуху чуо глас огромне масе народа која му је припевала и узвикивала: Алилуја. А то су бивали свети Анђели.

Често је он многе дане и ноћи проводио уопште без сна. Једном, тридесет дана и тридесет ноћи он уопште не задрема, молећи Бога да сасвим узме сан од њега. И би му речено од благодати Божје: Потребно је да макар кратким сном одмараш тело своје.

Но ђаво, не могући да гледа такав подвиг Симеонов, опет се окоми на њега са свом војском својом, покушавајући да га разним привиђењима заплаши: некада се претвараше у змију, некада у различне зверове, који насртаху на Симеона да га

уједу; некада се претвараше у неку необичну птицу са дечјим лицем, која му на лице налеташе; некада се појављиваше у виду огромне војске, која уз ратне покличе јуришаше на њега, желећи да га баци са стуба, и да стуб обори на земљу; једанпут огромним каменом удари у стуб, и стуб се наже, готово да падне, али невидљива сила Божја задржа стуб и усправи; други пут ђаво се појави као девојка црнкиња, црна и бестидна, која се труђаше да рукама обгрли врат светитељу, и говораше: Још једном се борим са тобом, и ако ме победиш, онда ћу отићи одавде на неко време. – Сва ова демонска привиђења и утваре свети Симеон прогоњаше молитвом и знамењем светог крста.

Имаде блажени Симеон и предивно виђење божанско: виде он небо отворено и Господа нашег Исуса Христа, окруженог неисказаним сјајем, као пламенима огњеним; с десне стране стајаше Му арханђео Михаил, а с леве стране арханђео Гаврил; под ногама Му беше облак црвен. Видевши то, свети Симеон се поклони Господу свом, и пруживши руке своје к Њему мољаше Га, да му по доброти Својој да да донесе добре духовне родове. А Господ Христос благослови Симеона трипут божанским прстима својим. Симеон, погледавши доле, виде на земљи огромно мноштво демона у разним облицима: једни бежу као вепрови, други као козе. И Господ му даде власт над свима тим демонима да их прогони. У знак те власти сиђе од Господа у руке Симеону жезал палмов. И одмах све то мноштво демона побеже од лица Симеоновог и пропаде без трага.

Блажени Симеон изгоњаше све зле духове из људи које довођаху к њему; исцељиваше он и све друге болести, па и мртве васкрсаваше. Тако, једном приликом дође к њему неки човек коме беше умро син. Дошавши под светитељев стуб, он са сузама викаше, молећи светитеља да се смилује на њега и помоли се Богу за умрлог сина његовог. А светитељ, приневши молитву Богу, рече томе човеку: Иди у име Господње! Син је твој жив. – Човек поверова светитељевим речима, оде дому свом, и обрете сина васкрслог из мртвих. Онда човек тај узе сина свог и с неописивом радошћу одведе га к светитељу, и узнесе благодарност Богу и Његовом угоднику.

Потом свети Симеон опет виде Господа и Бога нашег, пред којим стајаху чиновни Анђели; при томе најпрви Анђели држаху у рукама царску круну, украшену драгим камењем, а на врху круне беше крст који сијаше као муња. Том круном хтедоше свети Анђели да Симеона крунишу на царство. Видевши то, Симеон рече Анђелима: Не одузимајте ми власеницу, у коју се обукох Христа ради. Анђели му одговорише: Због тога и прими припремљену ти круну Царства Христова, и обуци се у благодат Светога Духа као у порфиру, и зацарићеш се са осталим светитељима у бесконачном Царству. А блажени Симеон, погледавши у Господа, рече: Господе и Творче свега, пошто си науmio да мене недостојног удостојиш славе светих Твојих у Царству Твоме, онда молим Твоју доброту, учини да више не употребљавам земаљску храну људску! – И чу Симеон Господа како пристаје на његову молбу. И одмах затим свети Анђели приступише блаженом Симеону, обукоше му пресветлу хаљину царску преко испосничке власенице, увенчаше му главу круном, и запеваше велегласно, говорећи: Славан је и преславан Христос Бог, Цар неба и земље; нека буде похваљен и слуга Његов Симеон!

После овог виђења свети Симеон не окуси уопште земаљску храну све до краја живота свог, него се храњаше небеском храном коју му Анђеи доношаше. А каква и колика чудеса учини овај свети Симеон, и како чудесна беху дела његова, налази се описано у опширној књизи о његовом животу; овде се износи нешто мало од тога.

Једном бише откривена светом Симеону сва зла која су ускоро имала снаћи град Антиохију и околину: Симеон виде Анђела са мачем у руци како лети у ваздуху над градом Антиохијом. Тада светитељ завапи к Богу, молећи се од свег срца за град, и посредоваше пред Господом као други Мојсије, да одврати гнев свој од људи. И Господ му рече: Ево, вриска грехова овога града дође преда ме, и подиже против себе мој гнев и јарост; стога ћу уништити град тај у гресима његовим, пославши на њега огањ, мач и смрт. Тај ме град раздражи гресима својим и ја ћу га предати у плен народу неразумном.

Ово виђење свети Симеон казиваше свима богобојажљивим људима који долажаху к њему из града, и потстицаше их све на покајање. И заиста после не много времена Господ покрену на Антиохију цара персијског Хозроја, деду Хозроја млађег који однесе у плен животворно дрво Крста Господњег из Јерусалима³⁷⁰. Хозрој дође са великом војском персијском и халдејском, и стаде жестоко нападати град Антиохију. А блажени Симеон, стојећи на стубу, штићен Богом од нагрнутих варвара, мољаше се усрдно Господу да одврати гнев свој од града и да га не предаје у руке непријатељима. Но не могаде умолити Бога и утишати праведни гнев Божји. И би светом Симеону и ово виђење: налазећи се у усхићењу он виде пред собом пресветли крст, и при крсту два Анђела, у чијим рукама беху затегнуте тетиве са готовим стрелама. И рекоше му Анђели: Овај крст посла ти Господ за заштиту и као знак мира, јер тебе неће захватити гнев Божја; а стреле су готове да одагнају непријатеље, ако се приближе овом месту твом, јер смо ми одређени да те чувамо.

И потом свети Симеон опет виде у виђењу како је град узет, како је пун непријатеља, како се из града чује кукњава и плач и силно запомагање, како једне мачевима секу, друге у ропство одводе, како неки скачу са градских бедема и беже; међу овима последњима свети Симеон виде и два монаха његовог манастира, који, уплашени од варварске најезде, напустише манастир и гору, па побегоше у град; њих сада виде како са другима беже из града, како их варвари сустижу, и једног од њих мачем убијају а другог у ропство одводе.

Све то што светитељ виде у виђењу, стварно се и зби после неколико дана: Антиохија би заузета, мачем и огњем опустошена, и мноштво народа у ропство одведено. Али, на молитве светог Симеона многи се спасоше тих страхота: јер када варвари својом главном војном силом уђоше у град кроз главну капију, дотле народ отвори северну и јужну капију града, још незаузете од непријатеља, те кроз њих многи побегоше, а неки и са градских бедема скочивши, утекоше. Бегунци се скриваху по горама и пустињама, и сачуваше се Божјим милосрђем, осим оне двојице споменутих монаха.

Варвари долажаху и до горе, на којој се налазио манастир и стуб Симеонов, али се празни враћаху, јер гора биваше покривена мраком и облаком, као некада Синајска Гора, те се не виђаше ни стуб ни манастир. Многи пак од варвара, спречени и уплашени неком невидљивом силом, бежаху у ужасу назад као да их гони мноштво наоружаних војника, јер молитва светог Симеона беше страшно и непобедиво оружје против непријатеља. И ниједан монах од оних који се подвизаваху у манастиру на гори са светим Симеоном, не претрпе никакво зло од варварске најезде, осим она два брата што из страха побегоше у град.

Када се варвари повукоше у своју земљу, многи рањеници долажаху к светом Симеону, те им он свима даваше исцељење. Осим тога, многе од оних што беху у ропство одведени светитељ молитвама својим избави од уза и ропства и изведе на слободу, јер који год од заробљеника само споменуше светитељево име, одмах им спадаху узе и окови, и они прохођаху између варвара, али их варвари не примећиваху, и они се враћаху у своју отаџбину без икакве сметње од стране непријатеља. Тако и онај гореспоменути монах, чији друг погибе од мача, би спасен из ропства на такав начин заједно са једним војником антиохијским. Монах казиваше ово: Чим поменусмо оца Симеона, и са сузама га призвасмо у помоћ, одмах сами од себе спадоше с нас окови што беху на нама; затим прођосмо посред варвара, и нико нас од њих нити што упита нити нам какву сметњу учини.

Близу Антиохије под гором крај пута сеђаше до најезде варвара један слепи старац и прошаше милостињу од пролазника. А када варвари неочекивано нагрнуше, један од њих удари старца мачем по врату и направи му смртоносну рану. Старац се ваљаше у својој крви, са нешто животнога духа у себи. А свети Симеон, видевши све то својим провидљивим очима, посла неколико монаха да му донесу тог старца. Монаси одоше, положише старца на рогожу и донесоше под стуб. Светитељ узе прашину са земље, окваси је освећеном водом, нареди да је ставе старцу на рану, говорећи: У име Емануила, прилепи се, главо, за своје место и учврсти се на њему. – И

одмах глава старчева стаде на своје место, жиле се срастоше, глава се учврсти, страшне ране нестаде, и старац проговори. Уто се и следе очи његове отворише. И сви који то видеше ужасаваху се и слављаху Бога.

После извесног времена преподобном Симеону додија узнемиравање, јер му са свих страна долажаше много народа, доносећи му своје болеснике, и тако му нарушаваху безмолвије, молитвено тиховање. И он намисли да напусти овај стуб, на коме он већ осам година стајаше, и да пређе на неко усамљеније место. Не сувише далеко одатле налажаше се једна врло висока гора, и веома пуста, пошто на њој уопште не беше воде. И нико од људи не узлажаше на њу, јер беше непроходна и безводна; на њој обитаваху само дивље звери, змије и други отровни гмизавци. Ето, на ту гору мишљаше блажени Симеон да се пресели. Док он размишљаше о томе, њему се јави Господ са мноштвом светих Анђела, сишавши у светлом облаку на ту гору. И Господ му рече: Потруди се, Симеоне, да узиђеш на ову Дивну гору³⁷¹, јер ће се од сада тако називати ова гора, пошто ћу на њој изобилно показати благодат моју у теби, да ће се сви дивити. – И одмах би показан на гори тој висок брежуљак и камен, на коме стајаху ноге Господње; и просвети се подножје то од славе Господње као сунце; на том камену нареди Господ Симеону да стоји.

После овог виђења преподобни Симеон сазва братију и исприча им о благовољењу Господњем да се он пресели на другу гору. Поставивши им за игумана једног старог и искусног мужа, Симеон сиђе са стуба и крену ка Дивној гори, праћен братијом који су плакали због његовог одласка. А када се приближи показаном му брежуљку, он се заустави и дуго време мољаше се Богу. Када пак заврши молитву, чу се глас мноштва Анђела који ускликуше: Амин! – И светитељ нареди ученицима својим да на том месту поставе камени крст, који ће незаборавно потсећати на анђелски глас који се на том месту чуо. Погледавши пак на брежуљак на Дивној гори, он га виде обасјаног славом Божјом. Затим с радошћу се попе на њега, и стаде на онај камен, на коме беше у виђењу видео Господа да стоји. У то време блажени Симеон имађаше двадесет година.

Али свети Симеон не нађе ни тамо мира од посетилаца. Јер народ, који сутрадан по одласку Симеоновом дође у његов манастир, удари у велики плач пошто га не нађе. А кад сазнаде народ да се светитељ преселио на другу гору, сав журно крену тамо, носећи своје болеснике. Угледавши народ, преподобни Симеон се ожалости што му ни ту не дају да буде насамом са Богом. Међутим, видећи њихове сузе, сажали се на њих, и, међући на сваког болесника руке своје уз призивање имена Господњег, он их исцељиваше и отпушташе здраве.

Догоди се једном да лав који је живео у тој гори, сrete једнога човека који је ишао к светом Симеону, и јурну на њега да га растргне. А човек, не могући да побегне од њега, викну према њему: Немој ми чинити зла, ради угодника Божјег Симеона! – И лав, чувши име Симеоново, одмах се укроти, и не учини никакво зло томе човеку. И овај човек, дошавши к светитељу, исприча му шта се десило. А остали посетиоци, уплашени од тога, молише светитеља да отера лава са Дивне горе, да не би задавао страх посетиоцима његовим. Преподобни онда позва свог ученика Анастасија, из кога истера, као и Господ Христос некада (М.16:9), седам ђавола, и рече му: Иди к лаву у пећину и реци му: У име Господње поручује ти слуга Христов Симеон: иди са ове горе, јер теби овде већ неће бити обиталиште, да не би плашио браћу која долази овамо.

Анастасије оде и, наставши лава у његовој пећини, каза му као разумном бићу светитељево поруку. А лав, испуњујући светитељево наређење, одмах отиде одатле у друга далека пуста места, никоме не чинећи зла на путу.

У то време удари неки помор, те од разних болести умираху многи људи. Свети Симеон, схвативши да је то због гнева Божјег на људе, мољаше се са сузама Господу да се смилује на људе своје и да одврати од њих свој праведни гнев. И би му глас од Господа који говораше: Зашто ти патиш срцем за те људе? Еда ли их ти више волиш него ја? Но пошто се умножише безакоња њихова, потребна им је и казна. Ипак, да те не бих ожалостио, дајем ти власт да их исцељујеш од сваке болести и недуга.

То рече Господ слуги својем Симеону. А људи, ударани болестима, призиваху у помоћ име угодника Божјег Симеона, и

виђаху га у виђењима како посећује домове њихове, како их осењује крстом и даје исцељења болеснима. И када долажаху к себи од виђења, они се осећаху потпуно здрави. А они призиваху име Симеоново на овај начин: паљаху у домовима својим кандила напуњена уљем, и кађаху тамјаном, и мољаху се говорећи: Христe Боже наш, помилуј нас молитвама слуге твога Симеона што је на Дивној гори!

И добијаху милост од Господа. А они који не имађаху довољно уља, наливаху мало у кандило, и паљаху; и кандило њихово гораше, не гасећи се, три па и четири дана, као да је уље доливано. Тако у кандилима њиховим не недостајаше уља на чудесан начин због призивања имена Симеоновог.

Једнога дана светом Симеону би откривено о приближењу кончине свјатјејшег архиепископа антиохијског Јефрема. Сазвавши братију он их обавести о томе, и наложи им да се моле Богу, јер велики стуб Цркве хоће да падне. Но братија му одговорише: Ми чујемо да је архиепископ здрав. – Сутрадан после јутрења (дан тај беше петак) свети Симеон поново позва к себи братију и рече им с умилењем: Светитељ Божји Јефрем престави се ове ноћи, јер видех где свети Анђели вођаху к небу душу његову, која пролазећи поред мене целива ме и рече: Молим те, помињи ме у молитвама својим Господу. – А говораше преподобни и ово са сузама: Тешко Антиохији, јер она сада нема Јефрема! Тешко граду, јер се од њега узео Јефрем!³⁷²

По престављењу блаженог Јефрема престо антиохијски заузео Домн³⁷³, који дође из Цариграда. Овај Домн беше немилостив према ништима. Сазнавши о томе, преподобни Симеон му прорече Божје наказање. И стварно, Домн се ускоро разболе: згрчише му се и руке и ноге, те не могаше ногама ићи ни рукама радити, него лежаху као трупац.

Затим светом Симеону би откривено о новом земљотресу који је имао снаћи Антиохију и бити страшнији од првог. И обавестивши о томе оне што дођоше к њему, Симеон плакаше и мољаше Бога да одврати свој гнев. И тог дана увече би тако велики земљотрес, да бедеми градски падаху и из темеља се дивне високе грађевине рушаху, те се људи од силнога страха и ужаса пометаше. Том приликом многи грађани беху рушевинама

затрпани и побијени; а остали побегоше на Дивну гору к угоднику Божјем, и мољаху га са сузама да он својим богопријатним молитвама укроти гнев Божји. И када се светитељ са великим усрђем помоли Богу, земљотрес престаде; и светитељ виде небо отворено на источној страни, и неисказану светлост која отуда излажаше, као знак милосрђа Божјег према кајућим се људима.

Потом, по наређењу Божјем, преподобни Симеон подиже на Дивној Гори манастир и цркву, и то рукама људи које он беше исцелио а којих беше врло много; затим измоли од Бога довољну количину воде за потребе манастирске; онда молитвом умножи пшеницу у манастирској житници тако да се она у току три године није смањивала, иако је свакодневно трошена за масу народа који је са свих страна долазио.

Касније преподобни Симеон сагради и нови стуб, на који (како то својим очима виде преподобни) дође сам Господ Христос са светим Анђелима својим и освети тај стуб. Стога блажени праведник узиђе на овај стуб са великом радошћу, и стајаше на њему све до блажене кончине своје.

Када блаженом Симеону беше тридесет и три године, би му у Божјем откривењу наређено да прими посвећење за јереја, иако раније он то никако није хтео. И по наређењу Господњем к њему дође епископ селевкијски Дионисије, и рукоположи га за презвитера. После посвећења свети Симеон са великом побожношћу чинодејствоваше Божанске Тајне, служећи Богу беспрекорно као анђео. И светитељ имађаше често дивна виђења и откривења од Бога; и претсказиваше будуће догађаје, предвиђајући оно што је удаљено као да је ту; и прозираше у тајна дела и у тајне мисли људске. Он учини безбројна чудеса и на земљи и на мору, јављајући се на јави и у виђењима; он слепима вид даваше, губаве очишћаваше, хроне усправљаше, демоне из људи изгоњаше, зверовима уста запушиваше, сваку болест и сваки недуг лечаше, и мртве васкрсаваше, тако да се на њему испунише речи Христове: Који верује у мене, дела која ја творим и он ће творити (Јн.14:12). И заиста, Бог беше диван у овом светом дивном слуги свом Симеону.

Када преподобни Симеон напуни седамдесет и пет година живота, он би унапред обавештен од Господа о свом одласку. И сазвавши братију, преподобни их опширно поучи, даде свакоме последњи целив, и у час вечерњи, у који је обично примао од Анђела доношену храну, он предаде своју свету душу у руке Божје, 24. маја 596. године, и оде да се са Анђелима наслађује созерцањем лица Божја у бесконачном царству Оца и Сина и Светога Духа, Једног у Тројици Бога, коме слава сада и увек и кроза све векове, амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА СЕРАПИОНА И СА ЊИМ КАЛИНИКА, ТЕОДОРА И ФАУСТА

Свети мученик Серапион беше родом из Египта. У време када свети Мелетије прохођаше свој мученички подвиг, он допутова из Египта, и, видећи оне који заједно с њим беху подвргнути мукама, он поверова у Христа. Због тога би ухваћен и бачен у тамницу, где га анђео Божји постави за епископа ради поучавања оних који су имали жељу да пострадају за Христа. Тога дана, блиски светом Мелетију комити и војници, сабравши се заједно, громким гласом изјављиваху да су и они хришћани. Тиме разгневише управитеља. Епископу Серапиону и мађионичару Калинику, који поверова у Христа, главе бише посечене мачем, а Теодор и Фауст са многим другима бише спаљени, док жене и децу целати искасапише дрвеним мачевима. Тако свети мученици предадоше душе своје у руке Господу.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МЕЛЕТИЈА СТРАТИЛАТА И СА ЊИМ 1218. ВОЈНИКА

Свети мученик Мелетије за царовања римског цара Антонина беше стратилат³⁷⁴; водио је порекло из Галатије³⁷⁵. Као хришћанин, он се мољаше Богу да потпуно ишчезне незнабожачка заблуда, Тада демони, видећи своју пропаст, уђоше у псе и стадоше оплакивати своју погибао. Они хођаху свуда, завијајући, и тиме људима уливаху страх. Но свети Мелетије са подручним војницима својим поби их, и поруши незнабожачке храмове. Зато Максимијан³⁷⁶, управитељ града у коме се находио свети мученик³⁷⁷, нареди да га ухвате, и он га стаде приморавати да принесе жртву идолима, али светитељ не хте ни да чује за то. Тада мучитељ нареди да га бију гвозденим чекићима. После тога светог Мелетија обесише о борово дрво и приковаше га за њега клинцима, од чега он и сконча. Комитима³⁷⁸ Стефану и Јовану, као и свима војницима који беху под њима, заједно са женама и децом, отсекоше главе мачем. Тако пострадаше за Христа свети мученици³⁷⁹, и преселише се у царство Христа Бога.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКИТЕ СТОЛПНИКА, ПЕРЕЈАСЛАВСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Овај преподобни отац би рођен и одгајен у граду Перејаславу Заљеском³⁸⁰. Од малена се одликовао суровом и преком нарави, стварао неред и причињавао многа зла људима, отимао и крао. А такве, сличне себи, имао је другове. Једнога дана он за време вечерња наврати у цркву, и чу где прочиташе речи пророка Исаије: Тако говори Господ: умијте се, очистите се, уклоните злоћу дела својих испред очију мојих, престаните зло чинити. Учите се добро чинити, тражите правду, исправљајте потлаченога, дајите правицу сироти, браните удовицу. Ако ли нећете, мач ће вас појести, јер уста Господња рекоше (Ис. 1, 16–17. 20).

Од ових речи њега спопаде ужас и, вративши се дома, он сву ноћ ока не склопи размишљајући о њима. Али идућег дана он се по навици својој упути друговима, развесели се у њиховом друштву и позва их код себе на ручак тога дана. После тога он оде на трг, купи намирнице и донесе дома жени да спреми ручак. Када жена стаде мити месо, она примети да нешто необично иде крв из њега. А када га метну у лонац и стаде кувати, она виде да се у лонцу пени крв и испливава на површину час човечја глава, час рука, час стопала. Од тога је спопаде ужас и она каза мужу. А кад овај приђе и погледа, виде и сам то исто, и стаде као укопан од ужаса. Затим, дошавши себи, он дубоко уздахну и рече: Тешко мени! много сам грешио.

После тога, молећи се Богу и лијући сузе, он изађе из куће и оде у манастир светог великомученика Никите у близини града. Ту он паде пред ноге игуману и рече: Спаси душу која пропада! – Зачуђен тако необичном променом код Никите, игуман му на то одговори: Испитај себе: буди три дана пред манастирским вратима, плачи и исповедај грехе своје пред свима који улазе у манастир и излазе из њега.

Никита тако и уради. Три дана он је плакао и молио се, исповедајући пред свима грехе своје. После тога он угледа у близини манастира једну баруштину, зараслу у шеварје, пуну

комараца и мушица. Он оде тамо, скиде одећу са себе и, ушавши потпуно наг у бару, седе у шеварју и стаде се молити Богу. Пошто прође три дана, игуман посла једног монаха да види шта ради Никита. Не наставши Никиту код манастирских врата, инок га дуго тражаше, и најзад пронађе где лежи у шеварју, док облаци комараца и мушица круже над њим. Инок се врати у манастир и то исприча игуману. Тада игуман заједно са манастирском братијом оде к Никити, и угледавши га у таком положају да је и тело његово било немогуће распознати (тако је силно текла крв из њега), рече му: Сине мој, шта то радиш са собом! – А Никита ништа друго не одговараше, но само говораше игуману: Оче, спаси душу која пропада!

После овога игуман уведе Никиту у манастир, постриже га у монаштво и смести у тесну келију, где он обитавао у непрекидним молитвама и посту, проводећи без сна и дане и ноћи. У то време злобни враг стаде наводити на њега страх путем разних виђења, али он ограђиваше себе од тих виђења крсним знаком, призивајући у помоћ светог великомученика Никиту, и никоме не говораше о томе. Ускоро затим Никита направи себи близу цркве стуб, и ископа уску стазу испод црквеног зида којом је долазио у цркву на молитву. За такве подвиге он доби од Бога дар чудотворства, те болесници са најразноврснијим болестима, који долажаху к њему, добијаху од њега исцељење.

У то време благоверни кнез черњиговски Михаил³⁸¹ разболе се од узетости. Чувши за светог Никиту он нареди својим бојарима да га одвезу у град Перејаслав к преподобноме ради исцељења. Када он беше већ на путу, сrete га демон у облику монаха и каза за себе да је из истог манастира у коме се подвизава и свети Никита. Кнез га упита за преподобног Никиту, а демон рече да је он – варалица. То силно ожалости кнеза. Кроз неко време тај исти демон, само у другом обличју, поново сrete кнеза на путу и рече му: Узалуд мучиш себе, кнеже, преваљујући тако дугачак пут.

Када кнез стиже на километар пред манастир, где борављао преподобни, он нареди да му поставе шатор да се одмори од пута; и посла у манастир једног од својих бојара да

извести преподобног о свом доласку. Тада онај исти демон, прерушен у монаха слепог на једно око и са лопатом у рукама, срете кнежевог изасланика и саопшти му да је преподобни умро и да га је он већ сахранио. Схвативши превару, бојарин запрети демону светитељевом молитвом, и демон остаде као укопан на месту где стајаше. Тада бојарин приђе к стубу светог Никите и обавести га да је кнез стигао и исприча му за тешку болест његову. Светитељ онда посла кнезу свој штап. Узевши тај штап у своју руку, благоверни кнез Михаил стаде на ноге потпуно здрав и пешке дође к стубу преподобнога, узе благослов од њега, и исприча му све о демонском искушењу које га снађе за време пута. Тада преподобни запрети демону именом Божјим и нареди му јавно пред свима да три сата непомично стоји крај његовог стуба, после чега се демон закле да никада више неће чинити зла људима, и одмах ишчезе. Пошто доби исцељење, благоверни кнез Михаил свесрдно заблагодари Богу и светоме старцу и, богато обдаривши манастир, врати се у свој град.

Тако свети отац наш Никита, стојећи на стубу свом и непрестано узносећи молитве Богу, даваше исцељење свима који долажаху к њему ради излечења од својих недуга.

Једне ноћи дођоше к преподобном Никити његови сродници са молбом да се помоли Богу за њих. И угледавши на њему тешке вериге, које се дугим трењем о тело беху очистиле и блистаху, помислише да су сребрне. Помрачени ђаволовим наговором, они се договорише да светитеља убију. И дошавши к стубу, скинуше кров са њега, уђоше у њега, и силом разлучише душу светитељеву од тела његова.³⁸² Затим узеше вериге, умоташе их у неко грубо сукно, па побегоше. Пред јутарње богослужење параклисиарх³⁸³ по обичају свом дође к стубу преподобнога да узме благослов од њега, па угледавши да је кров са стуба скинут, похита к игуману и обавести га о томе. Тада дођоше к стубу и нађоше тело преподобнога још топло, при чему из њега исхођаше диван мирис. Узевши га побожно из стуба, они га уз кађење и појање псалмове свечано сахранише у цркви светог мученика Никите, с десне стране близу олтара. При томе сви болесници који се ту затекоше, добише исцељење.

А покварене убице преподобнога, бежећи са украденим веригама, брзо стигоше до реке Волге. Ту одмоташе сукно, па видевши да су три чесна крста и тешке вериге – од гвожђа, само се дугим трењем очистили те блистају, бацише их у реку код града Јарослава близу манастира светог апостола Петра. Прве ноћи после тога један монах тога манастира, по имену Симеон, угледа на том месту недалеко од обале три стуба који јако сијаху. Они се протезаху од земље до неба и пуштаху из себе светлосне зраке. Монах то исприча архимандриту свога манастира, а овај обавести градоначелника. И они, праћени мноштвом народа, упутише се на то место, и нађоше чесне вериге преподобнога које као неко суво дрво пливаху на чудесан начин по површини воде. Узевши их са страхопоштовањем, они их уз појање псалама понеше у град. На путу сретоше хромога који се вукао по земљи, осенише га оним крстовима што беху на веригама, и он одмах стаде на ноге потпуно здрав. Осим тога, и многи други болесници који су патили од разних болести, добише исцељење од верига преподобнога. После извесног времена преподобни Никита јави се гореспоменутом монаху Симеону и рече му: Нека овај чесни знак мојих подвига буде скоро пренесен отуда и положен на мој гроб.

После тога вериге преподобнога бише свечано пренесене из града Јарослава у град Перејаслав и положене на чесни гроб његов. Свима који долазе са вером оне дају многа исцељења у славу Христа Бога.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИЦА МАРКИЈАНЕ, ПАЛАДИЈЕ И СУЗАНЕ

Пострадале са светим мучеником Мелетијем¹.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА КАЛИНИКА И ХРИСТИЈАНА

Деца, пострадада са светим мучеником Мелетијем³⁸⁴.

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ФИСТА, МАРКЕЛА,
МЕЛЕТИЈА,. СЕРГИЈА, МАРКЕЛИНА, ЈОВАНА,
ФИЛИКСА, ФОТИНА,. ТЕОДОРИСКА, МЕРКУРИЈА,
СТЕФАНА, СЕРАПИОНА И ДИДИМА**

Пострадали са светим мучеником Мелетијем³⁸⁵.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КИРИЈАКА МОНАХА

Храм из 15. века њему посвећен и његов гроб налазе се у селу Евриху близу Левкосије (= Никозије) на Кипру, где се и врши његов свети спомен у овај дан.

25. Maj

ТРЕЋЕ ОБРЕТЕЊЕ ЧЕСНЕ ГЛАВЕ СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА ³⁸⁶

Чесна глава Светог Јована Крститеља бејаше пре много година сакривена на свештеном месту. Сада би по указању Божијем једном свештенику пронађена у једном сребрном кивотићу. „У осмом веку, у време љутог иконоборства, глава Светог Крститеља беше пренета у место Комане у Кападокији, место прогонства светог Јована Златоуста. Но сада, када иконоборство преста, у време цара Михаила и патријарха Игњатија, 850. године, чесна глава Светог Јована би пренета у Цариград и тамо положена у придворној царској цркви. Преподобни Теодор Студит (који се слави 11. новембра) одржао је дивну похвалу у част овог трећег обретења чесне главе Светог Крститеља. Изгледа да је света Глава Претече и Крститеља Господњег била и у његовом студитском манастиру.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА КЕЛЕСТИНА

Пострадао за Христа гвожђем испробадан.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ТЕРАПОНТА, ЕПИСКОПА КИПАРСКОГ

Овај свети Терапонт³⁸⁷ беше монах, и би удостојен епископског чина на острву Кипру³⁸⁸. У време гоњења хришћана од стране незнабожаца³⁸⁹ он јуначки пострада за свету веру и доби венац мученички од Господа Христа. Његове свете мошти најпре почиваху на Кипру и чињаху чудеса, но затим бише пренете у Цариград, и то са следећег разлога: када Агарјани, по попуштењу Божјем, у време цара Никифора године 806. пустошаху многе источне покрајине и одвођаху људе у ропство, они се приближише и острву Кипру са намером да с њим учине оно што и са осталим покрајинама. Тада се свети Терапонт јави црквењаку своје цркве и рече му: Иди брзо, узми моје мошти и носи их у Цариград, јер непријатељи крста Христовог хоће да дођу на ово острво и да га опустоше; реци о томе и осталим хришћанима да се склоне одавде пре најезде агарјанске.

Црквењак одмах обавести хришћане о овом светитељевом јављању и наређењу. Они се брзо спремише за пут, а начинише и нови кивот, положише у њега чесне мошти светог Терапонта и, узевши их са собом, укрцаше се у лађу и кренуше на пут. Када већи део пута превалише, и већ се приближаваху Цариграду, настаде бура на мору, од које се сви уплашише и узнемирише. Тада из кивота светитељевог стаде излазити диван и јак мирис као неки танак облак, и напуни не само лађу него се разли и по мору на три стадије око лађе, и одмах се бура утиша од тог предивног и неисказаног миомира. А црквењак, који са великом љубављу чуваше чесне мошти светитељеве, чу глас из кивота где га по имену зове. Чуше то и остали како свети Терапонт по имену зове чувара својих моштију. Тада сви са страхом и побожношћу приступише кивоту, желећи да виде светитељеве мошти. Завиравши у кивот, они угледаше где миомирисно миро тече из чесних моштију свештеномученикових, и испуни сав кивот. Онда хришћани који беху на лађи, захватаху то миро у стаклене судове, и са вером се помазиваху њиме на исцељење душа и тела својих.

Стигавши у Цариград, они положише мироточиве мошти светог свештеномученика Терапонта у цркви Пресвете Богородице. То би 806. године, за царовања Никифора I. После неког времена, због многих чудеса која биваху од тих чесних моштију, хришћани подигоше засебан храм у име светог свештеномученика Терапонта, и у њега пренеше и положише свете мошти угодника Божјег.

Од многобројних чудеса, учињених светим Терапонтom, мало их је записано. Овде ћемо навести нека. Један човек, по рођењу Талијан а по имену Флорин, који паћаше од легиона нечистих духова, избави се од ђаволског насиља моштима светог мученика Терапонта и врати се дому свом потпуно здрав. И он казиваше како виде неки танан дим, врло мирисан, где излази из мученикова кивота, и легион, не могући подносити тај миомир, побеже као да га неко бије и гони.

Анастасије, житељ града Викиније, много година имао је суху руку, која му висијаше из рамена као мртва и неупотребљива. Дошавши у цркву светог Терапонта, он доби исцељење уочи Богојављења: јер му рука очврсну и постаде здрава, као и друга, и он пред свима узе исцељеном руком суд и напуни га освећеном водом. Видећи то, сви присутни прославише Бога, прослављеног у светом угоднику свом Терапонту.

Неки човек, по имену Георгије, десетар у војсци, пакошћу ђавољом лице му беше окренуто уназад, и беше слеп на једно око. Молећи се на мучениковом гробу, тај Георгије брзо доби исцељење: јер се лице његово поврати на своје старо место и око му прогледа. И Георгије узнесе велику благодарност своје бесплатном лекару.

Неки узет човек Теодор би донет у цркву светог Терапонта. Задремавши, Теодору се у сну јави свети Терапонт дајући му хлеб и чашу вина. Узевши то из светитељевих руку, он се одмах пробуди и осети у себи снагу и потпуно оздрављење, па устаде са одра славећи Господа Христа и светог мученика Његовог, и говорећи: О, како лако и брзо, свети оче Терапонте, ти исцељујеш сваку болест!

Родитељи донесоше у храм светог Терапонта своју девојчицу, која се беше родила са сраслим ногама, повијеним уназад и прираслим уз тело. Када родитељи са сузама узнесоше молитву за њу крај светитељевих моштију, девојчици одмах ноге оздравише, одвојише се и исправише, и она стаде лако ходити. И одрасте девојчица ходећи и славећи Бога.

Жена нека, по имену Марија, доби на телу свом неизлечиву болест звану рак. Тешко болесна, и изгубивши наду на оздрављење, она прибеже светом Терапонту са усрдном молитвом крај светог кивота његовог, и доби брзо и потпуно исцељење.

Друга нека жена, седам година болесна од крвотечења, прибеже са вером к светом Терапонту, и чим се дотаче само његовог кивота, одмах јој престаде крв тећи, и она се здрава врати кући својој.

Опет жена нека, која паћаше од водене болести, дође у храм к моштима светог Терапонта. Задремавши, она у сну виде како јој свети мученик маже неком машћу болесно место на телу. Тргнувши се из сна, она виде где јој је из болесног места истекло много гноја. И осети да је потпуно оздравила.

Војник Стефан, из јерменске војске, силно страдаше телом: беше згрчен и ка земљи повијен; од исте такве болести паћаше и други војник, по имену Теодор. Када они обојица са вером и молитвом прибегоше к чесним моштима светог Терапонта, они потпуно оздравише.

Један губавац дође на светитељев гроб, и молитвама светитељевим очисти се од губе, и узнесе благодарност Богу.

Један учењак који на грудима имађаше опасан и велики оток, када крај светитељевог кивота у молитви задрема, он виде како му светитељ меће фластер на оток. Пробудивши се из сна, он осети да му је много лакше, а кроз један дан његове болести потпуно нестале, и он отиде здрав, хвалећи Бога.

И друге премноге болести и премноги недужи исцељаваху се од помазивања миром, које излажаше из чесних моштију угодника Божјег Терапонта; тим миром се и ђаволи изгонаху из људи, и смртни болесници враћаху у живот, – молитвама светог

свештеномученика Терапонта, а благодаћу Господа нашег Исуса Христа, коме слава вавек, амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ПАСИКРАТА И ВАЛЕНТИОНА И ЊИХОВИХ ДРУГОВА

Мученици Христови Пасикрат и Валентион беху из града Доростола Македонског, римски војници, али хришћани. Пасикрату беше 22 године, а Валентиону 30 година; обојица млади, али зрели духом. Видећи како се идолопоклоници клањају камењу, а слабији хришћани беже и крију се, они, запаљени светом ревношћу, смело и отворено објавише да су хришћани. И величајући јединог истинитог Бога – Господа Христа, они проклињаху бездахне идоле. Зато их идолопоклоници ухватише, и на суд пред епарха изведоше. Епарх их примораваше да принесу жртву идолима, али свети исповедници нипошто не хтедоше. Како тамо стајаше идол Аполонов, свети Пасикрат му приђе, плуну му у лице, и рече: Овакво поштовање приличи оваквом богу.

Због тога их у тешке ланце оковаше, и у тамницу вргоше. А војници Христови се радоваху овим ланцима као златним царским накитима, јер се удостојише да их носе за Христа. Потом их опет изведоше на суд пред епарха. И када утом приђе светом Пасикрату брат његов Папијан, који пре тога беше из страха одступио од Христа, и поче га наговарати да се одрекне Христа и остане жив, свети Пасикрат га одгурну и рече му: Иди од мене, ти ми ниси брат, пошто си одступио од вере Христове. – Затим свети Пасикрат сам приђе жртвенику, метну руку своју у огањ и рече епарху: Тело је смртно и огњем сагорева, но душа је бесмртна и не мари од видљивих мука.

Тада епарх упита и светог Валентиона, да ли се слаже са Пасикратом. Он изјави да је једних убеђења са њим, и да је готов на све муке за Христа Господа. Због тога обојица бише осуђени на посечење мачем. И кад мучитељеве слуге вођаху свете мученике на губилиште изван града, Пасикратова мајка иђаше за њима, соколећи сина свог да неустрашиво прими смрт за Господа Христа, јер се бојаше за њега да се не уплаши, пошто беше још млад. И на губилишту бише им отсечене свете

главе. А мајка светог Пасикрата, радосна и весела, узе тела њихова и чесно их погребе, славећи Христа Бога.

Одмах затим настадоше подвизи другова Пасикратових, и то најпре светог Јулија. Упитан од судије: Је ли истина то што говоре о теби, Јулије? – свети Јулије одговори: Истина је, ја сам хришћанин, и не желим да се издајем за другога. – Зар ти не знаш, настави судија, за указ царева, којим се наређује да се боговима приносе жртве? – Јулије одговори: Знам; али, ја сам хришћанин, и не могу радити оно што ви хоћете; не доликује мени да се одрекнем Бога живог и истинитог. – Судија на то рече: Зар је то тако важна ствар: покадити тамјаном богове, и отићи? – Свети Јулије одговори судији: Не могу да нарушим заповест Божју. Ја сам ветеран, 26 година служио сам верно цару; па кад сам до сад био веран нижем како сад да не будем веран вишем, Цару Небеском, Богу, коме верно служим? – Судија онда стаде ласкаво говорити мученику о наградама које ће добити, ако само сада послуша. – Ни новци, ни ласке неће ме одвратити од Господа вечног, одговори исповедник. – Треба се покоравати законима, рече судија. – Ја страдам за вечне законе, одговори свети Јулије. – За оне ли што вам је прописао Распети? примети судија. Није паметно поштовати мртваца а не живе царева. – Јулије одговори: Он је умро за грехове наше, да би нам даровао вечни живот; и Он је вечни Бог. – Судија рече: Послушај ме, принеси жртву, иначе ти изабираш себи смрт. – Ја изабирам ово, одговори свети исповедник: умрети привремено, да бих живео вечно. – Судија онда изрече смртну пресуду: Да буде лишен главе Јулије који се не покорави указима царева.

Када светог Јулија вођаху на губилиште, Исихије, војник и хришћанин, који се налазио под стражом, говораше мученику Јулију: „Молим те, Јулије, испуни с радошћу обећање своје, када будеш добио венац који Господ обећава исповедницима Својим. Сећај се и мене; ја идем за тобом; нарочито поздрави Пасикрата и Валентиона, слуге Божје, који пре нас одоше Господу добрим исповедањем“. Јулије, целивајући Исихија; рече му: „Пожури да дођеш, брате; а жеље твоје услишене су од оних које ти поздрављаш“. – Затим везаше очи Јулију, и он, приклањајући под мач главу своју рече: „Господе Исусе Христе!

за Твоје име умирем; удостој примити душу моју у број светих“. И служитељ му отсече главу. А после неколико дана свети Исихије са још двојицом прими мученичку смрт и венац.

Потом бише изведени на суд још два војника, Никандар и Маркијан, такође другови светог Пасикрата. Судија им рече: Ако ви нисте знали за указ царева који наређује да се приносе жртве боговима, онда испуните то сада. – Указ, одговори Никандар, односи се на оне који желе да приносе жртве; но ми смо хришћани и не можемо подлежати њему. – Судија на то рече: Зашто не бисте примили награду за своју заслугу? – Новци непоштења непријатни су за поштоваоце истинитог Бога, одговори Никандар. – Покади само тамјаном богове, рече судија. Никандар одговори: Хришћанин не може поштовати камење и дрвеће и заборавити на Бога, који је све створио из ничега и који може спасти мене и све који се надају на Њега. – Супруга светог Никандра говораше му: Господине мој, чувај се; немој се одрицати Господа нашег Исуса Христа; гледај у небо, и тамо ћеш угледати Њега коме треба да останеш веран. – Глупа женска главо, рече јој љутито судија, зашто желиш смрт своме мужу? – Зато, одговори она, да вечно живи у Бога и никада не умре. – Не, рече јој судија, теби се хоће здравији муж! – Ако ти тако мислиш о мени, одговори му жена, нареди, нека мене погубе за Христа пре мога мужа! – Судија нареди да је одведу у тамницу и затворе.

Онда се судија окрену Никандру и рече му да му даје још мало времена да размисли о вредности живота. Никандар му одговори да је он о томе већ довољно размислио и да ништа више не жели до спасења душе. – А ти шта велиш, Маркијане? упита судија Маркијана. – Исто што и мој ратни друг, одговори Маркијан. – Онда ћете обојица бити одведени у тамницу, рече судија, и несумњиво ћете бити осуђени на смрт.

После двадесет дана опет их изведоше на суд пред истог судију, префекта Максима. И рече им префект: Доста је времена употребљено на саветовање, да бисте се покорили указу царева. – Речи твоје, одговори Маркијан, неће нас натерати да отступимо од вере и да се одрекнемо Бога. Он је присутан овде, и ми знамо куда нас Он зове. Не задржавај нас. Сада се вера

наша усавршава у Христу. Шаљи нас што пре, да бисмо угледали Распетога. Ви Га нечистим устима ружите, а ми га поштујемо. – По жељи вашој ви ћете бити предани на смрт, рече префект. – Молимо те у име здравља царева, одговори Маркијан, свршавај с нама што пре. Мука се ми не бојимо, него желимо да се што пре испуни жеља наша. – Ја вас не гоним, рече Максим, него укази царева; ја сам невин у вашој крви. – Затим изрече смртну пресуду. Свети мученици Христови као једним устима рекоше: Буди срећан, човекољубиви судијо! – И с радошћу изађоше из суда.

За Никандром иђаху жена његова и Пинијан, брат мученика Пасикрата, који ношаше детенце, сина Никандровог. За Маркијаном иђаху сродници и жена његова. – Тешко мени јадној! викаше жена. Смилуј се на мене, господине мој! Погледај на милог синчића свог! Не одбацуј нас! – Маркијан, погледавши строго на њу, рече јој: Како је Сатана помрачио ум твој! Одлази од нас! Дај ми да довршим мученички подвиг! – Зотик хришћанин, придржавајући му руку, говораше: Буди чврст, господине брате! Ти вршиш добар подвиг. – Маркијан рече Зотику: Придржи моју жену. – И Зотик јој се нађе у помоћи.

Када стигоше на место погубљења, Маркијан позва к себи жену, пољуби је и рече јој: Иди с Богом; ти не можеш да гледаш на славни подвиг мучеништва; твоја мисао је узнемирена лукавим. – А љубећи синчића свог и гледајући у небо Маркијан говораше: Господе свемоћни, старај се Ти о њему! – Никандар се такође опрости са женом. Бог нека је с тобом! рече јој он. А она му с радошћу говораше: Десет година бејаш без тебе у завичају, и сваки час сам желела да те видим; сада те видим и радујем се што одлазиш к животу; радујем се што постајем женом мученика.

После тога мученици Христови бише посечени, и одоше у светло царство многожељеног Господа свог.

Ови свети мученици, Словени, пострадаше 302. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ОЛВИАНА

У миру се упокојио у Господу своме.

26. Maj

СПОМЕН СВЕТОГ АПОСТОЛА КАРПА, ЈЕДНОГ ОД СЕДАМДЕСЕТОРИЦЕ

Свети апостол Карп, један од Седамдесеторице апостола, беше пратилац и слуга светог апостола Павла; разносио је његове посланице онима којима беху намењене. Подвизавајући се много са апостолом Павлом у проповедању благовести Христове, свети Карп претрпе многе напасти. Затим би од апостола Павла постављен за епископа града Верије у Тракији. Но свети Карп потруди се проповедајући еванђеље Христово и на острву Криту. Ту он прими у свој дом и светог Дионисија Ареопагита. Ту он виде и Господа који му се јави у виђењу, када Га Карп мољаше да казни два грешника, и чу глас Господа који му говораше: Мучи Мене још, јер сам готов да поново будем распет за спасење људи.

Свети Дионисије Ареопагит сведочи о светом Карпу и то, да никада није почињао чинодејствовати пречисте и Животворне Тајне док претходно није имао с неба божанско виђење³⁹⁰.

Епископујући у Верији, свети Карп обрати ка Христу Богу многе незнабошце. Изобличавајући пак Јевреје, он неке од њих убеди да верују, да је Христос кога су они распели – истинити Бог и Творац свега. Али га зато остали Јевреји сурово и немилосрдно мучише и убише, и он предаде душу своју у руке Господу.³⁹¹ А чесне мошти његове богобојажљиви хришћани сахранише у том истом граду, и оне многим болесницима даваху исцељења у славу Христа Бога нашег.

СПОМЕН СВЕТОГ АПОСТОЛА АЛФЕЈА

Отац двојице апостола из Дванаесторице, и то: Јакова Алфејева и Матеја Евангелиста. Скончао је свој земаљски живот мирно. Био је из галилејског града Капернаума, али је неизвесно где је проповедао Еванђеље³⁹².

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА АВЕРКИЈА И ЈЕЛЕНЕ

По неким подацима, ови свети мученици беху деца светог апостола Алфеја, а рођени брат и сестра светим апостолима: Јакову Алфејевом и Матеју Евангелисту. Они пострадаше за Христа на овај начин: свети Аверкије би од неверника привезан наг усред пчела, те сконча изуједан од пчела; а сестра његова света Јелена би камењем убијена. Таквом мученичком смрћу обоје прославише Бога.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА ПСИХАИТА³⁹³

Овај блажени Јован живљао је у доба иконоборачке јереси (8. век). Још из ране младости подражавао је живот светог Јована Крститеља и светог пророка Илије. Он провођао је живот у суровим подвизима; многе ратове вођао је са демонима, и јуначки их побеђивао; и очисти душу своју потоцима суза, бдењима и посвуноћним стајањима на молитви. Стога он потоке иконоборачке јереси сузама својим исуши: умовања иконоборца пообара и уништи. Он јуначки поднесе горка прогонства и тамнице, јер штитећи предања светих Отаца он презирао је законе царева. Пошто се храбро подвизавао и заједно са светима исти рат ратовао, он са њима доби и исти венац. Добивши од Господа благодат да чини чудеса и да исцељује, он исцељивао је и душе и тела од болести, и изгоњао је нечисте духове.

Овај незаборавни подвижник подвизавао се у осмом веку. Њему је службу написао преподобни Теофан Начертани, који је такође страдао од каснијих иконоборца (слави се 11. октобра).

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА АЛЕКСАНДРА СОЛУНСКОГ³⁹⁴

Овај мученик Христов би рођен у Солуну у време велике тираније турске над овим градом. Као младић заваран би од Турака и потурчен. У почетку га савест није гризла за такав поступак, и он оде на Ћабу с осталим мухамеданским хаџијама, и постаде дервишом. Но као дервиш у Солуну он се поче горко кајати. При том кајању дође на мисао, да он ничим не може спрати са себе страшни грех христоодступништва до само својом крвљу.

Када се покаја, дакле, и реши на мучеништво, он се објави пред Турцима као хришћанин. Турци га баце у тамницу, и потом ставе на друге муке. Но Александар је само викао: „Као хришћанин сам рођен, као хришћанин хоћу да умрем“.

Најзад га Турци осуде на смрт, чему се покајани Александар веома обрадова, познавши из тога да су му греси опроштени и да Бог прима жртву његову. Би посечен у Смирни 1794. године и прослављен у Цркви небеској и земаљској.

27. Maj

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ТЕРАПОНТА, ЕПИСКОПА САРДИЈСКОГ

Овај свети мученик Терапонт беше епископ свете Цркве Сардијске³⁹⁵. Он многе Јелине својим учењем обрати ка Христу од идолопоклоничке заблуде, и просвети их светим крштењем. Због тога буде ухваћен од кнеза Јулијана, окован, и у тамницу затворен, и тамо дуго мучен глађу и жеђу. Затим би изведен из тамнице, и стављан на љуте муке. Потом га окована водише у град Фригијски Синаон³⁹⁶ и у град галатијски Анкиру³⁹⁷, и свуда на разне начине мучен. А кад стигоше до реке Астале, обнажена га положише на земљу и везаше за четири суха коца, па га немилосрдно бише све док му месо здераше с костију и земљу натопише. Но мученик оста ипак у животу, а она четири суха коца озеленеше и узрастоше у висока дрвета, и својим лишћем исцељиваху сваку болест и сваки недуг по људима. Најзад свети Терапонт би доведен у област тракисијску, у Лидији, близу реке Ермос, где се налази епископија саталијска, потчињена митрополији сардијској. Ту после многих и страшних мучења би напослетку посечен за Христа, и тако прими од Господа венац неувенљиви. Чесно пострада свети Терапонт 259. године.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТЕОДОРЕ И ДИДИМА

За царовања Диоклецијана и Максимијана³⁹⁸ и управљања градом Александријом кнеза Евстратија, изађе царска заповест да хришћани или принесу жртве боговима или буду мучени. Тада кнез Евстратије, севши на судишту у Александрији, нареди да изведу пред њега на суд хришћанску девицу Теодору, недавно ухваћену и у тамници држану. Кад је изведоше, судија је упита: Које си вере, девојко? Она одговори: Хришћанка сам. Судија је упита: Јеси ли слободна или робиња? Теодора одговори: Ја ти већ рекох да сам хришћанка, јер Христос, дошавши у свет, ослободи ме од греха, а рођена сам од знаменитих родитеља у овом сујетном свету. Погледавши у градоначелника Лукија, кнез га упита: Познајеш ли ову девојку? Лукије одговори: Познајем је добро, јер је високог и чесног рода. Кнез се онда обрати Теодори са питањем: Када си, девојко, високог и чесног порекла, зашто се до сада ниси хтела удати? Теодора одговори: Ради Христа одрекох се брака, јер Господ наш Исус Христос, дошавши у свет рођењем од Пречисте Приснодјеве Марије, избави нас од трулежи и обећа нам живот вечни. И ја, верујући у Њега, одлучих из љубави према Њему да сачувам у чистоти девичанство своје до краја живота свог. Судија јој на то рече: Цареви нам наредише да све девице, које желе да сачувају своју чистоту, приморамо да се поклоне боговима нашим; а које не буду хтеле да се поклоне боговима, њих предавати у блудилиште.

Девојка одговори: Сматрам да знаш, да Бог пре свега гледа на намеру срца, јер као срцезналац Он зна помисли наше и намеру нашу прима као само дело. Бог зна моју намеру: сачувати девичанство своје у чистоти. Стога, ако ти и наредиш, као што се хвалиш, да ме насилно лише девичанства, ипак то неће бити блуд за тело моје него насиље и страдање. И као што ћеш ме начинити мученицом Христовом, ако ми отсечеш главу или руку или ногу; тако ћеш ме начинити мученицом Христовом а не блудницом, ако ми насилно одузмеш девичанство. Но знај,

моћан је Господ мој сачувати девичанство моје у чистоти, ако хоће.

Судија на то рече: Немој срамотити високородство своје, нити излажи себе порузи и исмевању, пошто си кћер угледних и знаменитих родитеља, као што овде сведоче о теби. Девојка одговори: Ја ћу прославити Христа Бога мог који ми је дао високородство и чедност, и надам се да ће Он голуницу своју сачувати читавом. Судија јој рече: Зашто обмањујеш себе, верујући у распетог човека као у Бога? Еда ли ће те Он избавити из руку, које ће те узети да те оскврне? Немој мислити да ћеш изаћи чиста из блудилишта, ако те тамо одведу. Теодора одговори: Верујем Христу моме, који је страдао у време Понтија Пилата, да ће ме избавити из нечистих руку блудника и сачувати неоскврњеном верну слушкињу Своју.

После тога судија јој предложи три дана за размишљање. Но она изјави да жели одмах бити стављена на муке, јер ће она и после три дана, и после безброј дана, имати само једну намеру, само једну жељу: умрети за Христа Бога свог.

Тада Теодора би поново одведена у тамницу, и после три дана по други пут изведена на истјавање. Но када кнез Евстратије виде да је она непоколебљива у својој хришћанској вери, нареди да је воде у блудилиште. Одведена тамо, она се помоли Господу говорећи: Христе Боже, Ти си неразумне звери укротио пред лицем свете Текле³⁹⁹ на гледалишту, укроти и свесвирепе разумне звери – бестиднике, сакупљене да упропасте чистоту тела мог. Ти си, Господе, избавио Сузану из руку прељубочиних стараца, – избави мене, слушкињу Твоју, из руку таквих похотљиваца; не допусти да буде оскврнављен храм који је само Теби посвећен, Ти који си одагнао од мене невидљиве непријатеље, који су много пута покушавали да лупешки подкрадају ризницу мога девичанства, молим Те, одагнај и јавне насилнике, који су се спремили да разбојнички отму од мене моје богатство. Дођи ми у заштиту, Господе Боже мој, и свемоћном силом својом учини да изађем одавде чиста, нетакнута рукама безбожника, да бих прославила пресвето име Твоје.

Док се светитељка тако мољаше, гадни похотљивци стајаху око те куће и препираху се међу собом, ко ће први ући к девици. Утом међу њих наиђе неки младић, снажан телом и војнички одевен, одгурну их све и уђе к девојци, и нико се не усуди спречити га у томе. А то беше један од хришћана, по имену Дидим, који, покренут Богом, намерно се обуче у војничко одело, и дође тобож ради греховног дела, у ствари да заштити девојку. Угледавши га, света Теодора се запрепасти. А блажени Дидим јој рече: Не бој се, сестро, јер иако ти по спољашности изгледам вук, изнутра сам јагње и брат твој по светој вери; и ја дођох да избавим одавде тебе, слушкињу и голубицу Бога мог. Измењајмо хаљине: ти се обуци у моје а ја ћу у твоје, да би ти прикривена хаљинама мојим, спасла девичанство своје одавде. А ја ћу у твојим хаљинама поћи на подвиг мученички, и показашу да сам стварно војник Христов.

Света девица пристаде на то, јер осети да јој је Дидим послан од Бога. Они измењаше одела: девица се обуче у мушко војничко одело, а младић у девојачко. Онда младић рече девојци: Излазећи одавде, покриј лице своје као да се стидиш, јер сви одлазе одавде са стидом; и тако те нико неће распознати.

Девица поступи тако: изиђе из блудилишта у војничком оделу са покривеним лицем, и журно оде дому свом, хвалећи Бога за промишљање Његово о њој, што је на такав начин избави од поганих блудника, као птицу од замке и као овцу од вукова.

Када света Теодора изађе из блудилишта, унутра уђе неки младић, запаљен блудном страшћу и, нашавши место девојке мушкарца, он се пренерази и повика: Шта је ово? девојка се претворила у мушкарца? Ја сам слушао од хришћана да је њихов Христос некада претворио воду у вино; а ево сад видим да је Он претворио женски пол у мушки. – И изишавши брзо из блудилишта, он викну својим друговима: Бегајмо одавде, бегајмо, док нас Христос није претворио у жене.

И побегавши, они известише о томе судију, кнеза Евстратија. Кнез нареди те му доведоше на суд Дидима. И упита га кнез: Ко си ти? Дидим одговори: Ја сам слуга Христов,

а име ми је Дидим. Судија га упита: Зашто видим на теби не мушке већ женске хаљине? Дидим одговори: Узех их од Теодоре, а њој дадох своје, да је блудници не би познали, и да им се на тај начин измакне из руку. Судија га упита: Ко ти нареди да тако поступиш? Дидим одговори: Бог мој Исус Христос научи ме и посла ме да његову овцу отмам из чељусти зверова читаву и неповређену. Судија га упита: А где је сада Теодора? Кажи нам пре но што те станемо мучити. Дидим одговори: Стварно ја не знам где се она сада налази. О њој знам само то, да је добра и верна слушкиња Христова, која исповеда пресвето име Христово. Зато је и Христос заволе, и сачува је у чистоти, као невесту Своју.

Разгневивши се силно, кнез нареди да се Дидиму мачем отсече глава а тело баци у огањ. А свети Дидим чувши да је осуђен на смрт, веома се обрадова и кликну к Богу говорећи: Благословен си, Боже, Оче Господа нашег Исуса Христа, што ниси презрео молитву моју и што си испунио жељу моју: јер си и слушкињу Своју Теодору сачувао читавом и неоскврњеном, и мене удостојаваш мученичког венца.

И одведен би свети Дидим ван града на посечење. А када за то сазнаде света Теодора, она отрча за светим мучеником Дидимом, стиже га на самом губилишту где је имао бити посечен, и стаде се препирати с њим око мученичког венца, говорећи: Мада си ме спасао од оскврњења, ја те нисам молила да ме спасеш од смрти. Ја сам била прва ухваћена, прва истјазавана и суђена, стога уступи мени мученичку кончину: нека ја будем посечена, а ти иди куда хоћеш. Теби ће бити довољна награда од Господа што си сачувао моје девичанство. Ја не желим да ти умреш због мене, и преотмеш ми венац; ја не желим да будем виновница твоје смрти, већ сама да умрем, сама да исплатим свој дуг: имам главу – нека буде посечена за Христа; имам крв – нека буде проливена за Господа нашег. Ја нисам хтела, и нећу да будем оскврњена, али сам желела и желим да будем замучена; не отимај ми венац, који сам пре тебе почела плести. Но ако завидиш моме мучеништву, онда ми допусти да најпре ја одем под мач, а ти после мене можеш постати мученик Христов. Ја хоћу да ти останеш после мене, а

не ја после тебе, јер тебе не могу лишити чедности, а мене могу. Стога, као што си ме из блудилишта извео чисту, тако ме пошљи испред себе чисту ка Христу.

Свети Дидим јој на то рече: Возљубљена сестро, Господ наш који те је једанпут сачувао неоскврњеном, моћан је да те свагда сачува чистом. А мени, осуђеном на смрт, не сметај да умрем за Христа и крвљу својом сперем грехе своје.

Док се они тако с љубављу препираху, би издато наређење да се обоје мачем посеку. Тада света мученица Теодора прва подметну под мач главу своју, а за њом свети мученик Дидим. Тела пак њихова бише бачена у огањ. Тако обоје чесно пострадаше 304. године и добише победничке венце од Христа Господа нашег, коме са Оцем и Светим Духом част и слава вавек, амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ И БОГОНОСНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА РУСКОГ, НОВОГ ИСПОВЕДНИКА И ЧУДОТВОРЦА⁴⁰⁰

Преподобни и богоносни отац наш Јован, нови исповедник и бескрвни мученик Христов, беше родом из једног села у Малорусији од благочестивих православних родитеља. Они дете одгајише у науци Господњој, а дете беше бистро и стараше се да живи по вољи Божјој, Када Јован поодрасте би узет у војнике за време Петра Великог (1682–1725. г.) и приликом борби са Турцима он би заробљен од Татара. Са њим заједно би тада заробљен и свети преподобномученик Пахомије, који се слави 21. маја. Ухвативши блаженог јуношу Јована Татари га продадоше једном отоманском (турском) старешини, који га доведе у свој крај у Малој Азији, у место звано Прокопион близу Кесарије.

Овај турски старешина имао је и других заробљеника хришћана и неке од њих је успео био да преобрати у веру муслиманску. То исто он покуша и са преподобним Јованом, те му час обећаваше велике дарове и положај час му опет прећаше и бијаше га свуда по телу. Блажени исповедник Христов ни мало не подлегну тим искушењима и мукама, него се увек држаше чврсто Господа свога Који за све нас пострада. А своје господару говораше да ће га у свему другом слушати као слуга осим у томе да промени своју хришћанску веру. Пре ће и умрети ако треба, него што ће се Христа одрећи. Видећи његову чврстину у вери и разборитост у разговору Турчин се смилова и престаде га мучити, него му даде да живи у његовој штали и да му негује добре коње, којима се Турчин поносио. Када је пак Турчин изјавио у село, Јован га је пратио као сеиз, и уопште у свему му верно служио.

Свој ропски живот код иноверца преподобни је смирено подносио, трпећи све невоље и оскудице скопчане са таквом врстом живљења и ропског рада. Он, међутим, душу своју храњаше молитвама и повременим тајним ноћним похађањима храма Светог великомученика Георгија, који се налажаше у

близини. Једнога дана, његов газда, који се у међувремену беше веома обогатио, крете на поклоничко путовање у муслимански центар Меку. Јован остаде код куће и служиаше госпођу његову. За време отсуства свога мужа Туркиња приреди богату гозбу на коју позва све своје суседе и познанике. За ручак беше спремила омиљено турско јело пилав и веома жаљаше што њен муж, који много воли то јело, није у могућности да га сад има и да га једе. Тада блажени Јован замоли од газдарице да му да један пун тањир пилава и он ће га послати своме господару. Турци се на то насмејаше, али на наваљивање Јованово њему би дат тањир пилава. Блажени се тада повуче у самоћу своје штале и помоливши се најусрдније Богу на тајанствени начин посла онај тањир пилава своме газди у Меку. Вративши се из Меке газда са запрепашћењем исприча како је тог и тог дана (тачно у онај дан у који је преподобни сатворивши молитву послао јело) на свом столу изненада нашао пун тањир пилава, а тањир је био из његове куће са његовом ознаком. Ово дивно чудо задиви све присутне, а господар Јованов реши се да Јована ослободи и премести га у једну чисту и уређену собу. Преподобни то са смирењем одби и остаде на свом ранијем месту у штали, продужујући тамо свој смирени и богоугодни живот само јединоме Богу познат.

Поживевши тако још неко време он се иако још млад разболе, и предосећајући свој блиски крај, поручи једном познатом свештенику да му донесе Свете Дарове Христове да се причести. Бојећи се опасности свештеник се досети па Свете Дарове стави у једну јабуку и тако их посла блаженом. Причестивши се тако светим Телом и Крвљу Христовом, свети исповедник и добровољни мученик предаде мирно свој дух Господу ради Кога је све тегобе подносио, 27. маја 1730. године. Чувши за смрт свога слуге турски великаш дозволи хришћанима да га узму и сахране у своје гробље, што и би тако.

Три и по године после упокојења јави се свети Јован једном старом свештенику у селу и потстицаше га да изврши пренос његових чесних моштију. Када старац томе не поверова поче се јављати небески стуб светлости на гробу светитељевом, а када најзад откопаше његов гроб сви угледаше да је Господ заиста

прославио нетрулежношћу и благоуханим мирисањем целокупно тело његово. Зато га пренеше у храм Св. великомученика Георгија у Прокопиону, где се одмах почеше скупљати многи хришћани и добијати од светогa различита исцељења. Године 1832, Турска јаничарска војска покушала је да спали тело светогa исповедника, али се светитељ на њихове очи дигао као жив и све их растерао. Многа друга спасоносна чуда догодише се над моштима светогa Јована у старом Прокопиону у М. Азији. После малоазијске пропасти Грка (1922–3. г.), бежећи из Турске у Грчку, хришћани пренесоше његово свето тело на острво Евију, у место названо Неон Прокопион, где и данас почива светитељ у свом велелепном храму, творећи многа и дивна чуда, о чему се опширно говори и пише у данашњој Грчкој.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЈЕВСЕВИОТА

За своју веру у Христа Господа скончао у огњу.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АЛИПИЈА

Каменом му главу размрסקали; и тако пострадао за Христа.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕРАПОНТА, БЈЕЛОЈЕЗЕРСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Племић, родом из Волоколамска, у Московској губернији. Од детињства побожан и склон монаштву. У четрдесетој години својој пострижен за монаха у Московском Симоновом манастиру, и ту пријатељски друговао са светим Кирилом⁴⁰¹, а с времена на време слушао поуке светог Сергија Радонежског. Заједно са светим Кирилом Бјелојезерским он ускоро отишао на Бјело језеро, у Новгородској губернији, и након извесног времена почео живети отшелнички, усамљенички. Изабравши дивно место између два језера и рашчистивши земљу за градину, он начини себи колибу. У току времена к њему се стекоше други љубитељи усамљеничког молитвеног тиховања, и преподобни Терапонт основа манастир 1398. године, али се из смирења свог не хте примити игуманског чина. Преподобни беше образац неуморног трудољубља за сву братију. Године 1408, свети подвижник основа други манастир у Лужкама, у близини града Можайска. После осамнаестогодишњег подвизавања у овој обитељи, преподобни Терапонт се као њен архимандрит упокоји 1426. године, а кад њему беше деведесет година. Свете мошти његове покоје се у цркви њему посвећеној у Лужецком Можайском манастиру.

28. Maj

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКИТЕ ИСПОВЕДНИКА, ЕПИСКОПА ХАЛКИДОНСКОГ

Преподобни отац наш Никита у младости возљуби Христа, одрече се света и удаљи се на подвиг монашки. Својим животом он угађаше Богу, и би узведен за епископа на престо халкидонске епископије, на коме, као свећа на светњаку, светљаше свету и украшаваше Христову Цркву.

Свети Никита беше веома милостив према ништима: храњаше гладне, одеваше наге, примаше путнике и збрињаваше; беше отац сирочићима, заштитник удовицама и спасилац онима којима је чињена неправда.

А када настадоше тешка времена од иконоборачке јереси за царовања Лава Јерменина⁴⁰², свети Никита се показа исповедник Христов: јер се много подвизаваше у борби против јеретичког зловерја, изобличаваше и оповргаваше неправославне догмате, а учаше и саветоваше побожно се клањати икони Христа Господа и Његове Пречисте Богоматере и свих светих. Храбри и мудри исповедник много пострада од зловерног цара и његових једномишљеника, и поднесе и изгнанства и унижења и злостављања за правоверје. Када царев изасланик Теодосије дође к светом Никити и саопшти му овакву цареву поруку: „Цар ти наређује преко мене: или да ступиш у општење са патријархом Антонијем (који као и сам цар беше иконоборац) и да се одрекнеш поштовања икона, или да те сместа отерам у изгнанство“, светитељ одговори: „Свете иконе нећу престати молитвено поштовати, иако се то вама не свиђа, а Антонија, док имам читав и здрав разум, нећу назвати патријархом већ прељубочинцем. Хајде, шаљи ме у изгнанство, убиј ме, и учини ми свако друго зло које желиш!“ – И светитељ би одмах послат у изгнанство.

После дуготрајних и многобројних исповедничких трудова и страдања, пошто потпуно угоди Богу, свети Никита пређе са земље у обитељи небеске, и Бог га прослави на небу пред Анђелима Својим, а на земљи – пред људима, јер од чесних моштију његових биваху многа чудеса, исцељења од

сваковрсних болести, у славу Бога, прослављеног у светим Својим.

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ЕЛИКОНИДЕ

Света мученица Еликонида би рођена у Солуну, и васпитана у благочешћу хришћанском. У време Гордијана⁴⁰³ и Филипа⁴⁰⁴ када настаде гоњење на хришћане, она оде у Коринт⁴⁰⁵ и гледајући људе где приносе жртве идолима – демонима, она се попе на једно узвишено место и веле гласно повика: О, неразумни и тврдоглави Коринћани! видим да сте веома незнабожни, јер напустивши вечног и нераспадљивог Бога, ви сте се обратили душегубним идолима. Погледајте, молим вас, на високо небо и на широку земљу, па размислите умом својим: ко распростире небо као кожу над главама вашим? ко основа земљу над безданом? ко може страшним и славним именом својим укротити неукротиве валове морске? ко створи човека од прашине и удахну му дах живота? Онај који на длану свом држи сву твар – једини је истинити Бог и живи на небу. А богови незнабожачки су демони, неми и бездахни; нека буду слични њима сви који им се клањају!

Док светитељка слободно и велегласно говораше тако, незнабошци је дохватише и одведоше на суд своме начелнику Перинију. А он, погледавши на њу и видевши да је благолика, стаде јој кротко говорити ово: Изобилуј сваким благом, кћери моја прекрасна, јер сматрам да верујеш у наше вечне богове; и ја се радујем теби. Светитељка одговори: Каква радост може бити код незнабожаца? Радост твоја, начелниче, окренуће се у плач, и гордост твоја у немоћ. Ја верујем у Бога који је над свима, и радујем се што се удостојих ући ради Бога мог у овај подвиг, у коме несумњиво очекујем добити победнички венац. Начелник јој рече: Не буди многоговорљива као безумне жене, него нам кротко и кратко реци, како се зовеш. Светитељка одговори: Нисам безумна, него сам мудра у Христу, Господу мом; а ако желиш да знаш моје име, ја се зovem Еликонида. Начелник рече: Теби не доликује име Еликонида, јер због велике бестидности своје ти спремаш телу своме муке и ране. Светитељка одговори: Ја се с правом зovem Еликонида, јер је милосрђе Бога мог вазда са мношћом и ја пуштам стреле на оца

твог ђавола⁴⁰⁶. Но и теби је с правом дато име Периније, јер ће нечестиво и бедно тело твоје са поганом ти душом бити огњеним трозупцима одвучено у погибао. Начелник онда рече: Кратко нам кажи: хоћеш ли принети боговима жртву или не? Кунем се богом мојим Асклипијем лекаром⁴⁰⁷, ја те нећу поштедети, ако не послушаш царску наредбу и не поклониш се нашим боговима. Светитељка одговори: Чуј што ти слободно изјављујем: ја сам слушкиња Христова, а ко је Асклипије ја не знам; чини са мном шта хоћеш.

Тада начелник испунивши се гнева, стаде мучити светитељку. Најпре нареди да је простру по земљи и бију, па стопала на ногама режу. Затим врже мученицу у казан, пун вреле и кипеће смоле. Но јави се Анђео Господњи, расхлади казан, и кипећу смолу претвори у хладну росу; и из казана излажаше диван мирис као од многих мирисних материја. Видевши то, начелник узвикну: О, како је велики чаробњак Христос, који може огањ претворити у воду! А светитељка, обраћајући се начелнику, упита га: Сматраш ли и сада великим богове своје Дија⁴⁰⁸ и Асклипија, које посрами једна жена, слушкиња Христова?

Ове речи још више разјарише мучитеља, и он мученицу назва чаробницом, и нареди да јој заједно са косом одеру кожу са главе, и да јој горећим свећама пале главу и груди. А светитељка све те муке трпљаше јуначки, као да не осећа никакав бол. Тада начелник, променивши тобож јарост на кротост стаде умиљато говорити мученици: Кћери мила, приступи и принеси жртву непобедивим боговима, нарочито Венери⁴⁰⁹ и Минерви⁴¹⁰, па ћу те ја начинити жречицом велике Дијане⁴¹¹ и изједначити са женама сенатора. У твоју част ја ћу поставити златни стуб у средини града, и писмено ћу обавестити царе о теби, и ти ћеш целога овога града бити као мати. – Света Еликонида на то рече: Води ме у храм богова твојих, да им принесем жртве.

Чувши то, начелник се веома обрадова, и одмах нареди бировима и трубачима да о томе обавесте цео град и сазову. Затим веома свечано поведе свету мученицу у храм идолски. А она, улазећи у идолиште, рече жрецима: Желим да потпуно

сама принесем чисте жртве; стога наредите свима да изађу из храма; а и ви сами изиђите и затворите врата. – Жреци је послушаше, оставише је саму у затвореном идолишту, па стојећи пред вратима ликовашу и објављиваху то трубама и бубњевима.

А невеста Христова, оставши унутра сама, дохвати Венерин кип и разби га на три дела; затим обори Минервин кип који се сав разби павши на земљу. После тога обори Асклипија са његовог жртвеника, па му отсече руке, ноге и главу; то исто учини и са Дијем. Но ово обарање и разбијање богова не чуше жреци и људи који беху око идолишта, пошто трештање труба и бубњева заглашиваше све то; и тако стајаху они дуго изван идолишта, чекајући док девојка обави своје молитве и жртвоприношење. Пошто прође прилично много времена, жрецима се досади чекати, па надвирише у идолиште, и угледаше богове своје на земљи поразбијане, а мученицу Елекониду где седи на жртвенику и узноси хвалу Христу Богу своме. Они одмах поскакаше, раздраше хаљине своје, и бесни од јарости дохватише мученицу, и одвукоше је начелнику вичући: Погуби ову мађионичарку! – А и сав народ, разгневљен због разбијања идола бесно викаше и наваљиваше: О, начелниче! брзо погуби ову чаробницу!

Начелник онда нареди да се светој мученици одрежу дојке, и да је затворе у тамницу, док он размисли којој љутој смрти да је преда. И остаде света мученица у тамници пет дана. У то време дође у Коринт на место Перинија други начелник, по имену Јустин. Њега обавестише о мученици Еликониди, о њеном мучењу, и како она поразбија њихове богове. Ревнујући јако за своје богове, Јустин се разјари на Елекониду што их је произразбијала, па нареди да се пећ што јаче ужари. И пећ биложена три дана непрекидно. И у ту пећ Јустин баци свету Елекониду. А она, као некада Три Младића у Вавилону, ликоваше усред пећи, певајући и благосиљајући Господа, јер јој огањ беше као роса и пламен огњени као поветарац. Затим из пећи сукну силан пламен на незнабошце који стајаху наоколо и сажеже њих седамдесеторицу. А светитељка после дуго времена изађе из огња неповређена.

Тада игемон Јустин, обраћајући се светој мученици, упита је: Реци нам, покварена жено, каквим то мађијама ти могаде надвладати силу огњену? Света мученица одговори: Христос Господ мој, кога ти не виде нити Га икако можеш видети, Он дошавши расхлади ми огањ.

Не верујући томе, игемон нареди да се пред њега донесе гвоздена постеља, ужарена до највеће мере, и да се на његове очи мученица положи нага на ту постељу, и да се испод ње непрестано одржава најјача ватра. Када све то би спремљено, игемон рече: Е, сада ћу видети, да ли ће Христос доћи да јој помогне. – Док светитељка беше тако мучена, из тела њеног истече много крви да угаси сав огањ и расхлади постељу.

Тада мученица би скинута с постеље и одведена у тамницу. Лежећи у тамници на земљи, она се мољаше говорећи: Исусе, сило и крепости наша! Исусе, славо наша! О, Христе, надо наша! Буди ми помоћник, и стави лек на ране моје, Лекару Добри, спасавајући добротом Својом оне који се уздају у тебе.

Кад се она тако мољаше, јави јој се Христос, Спаситељ света, у великој светлости, заједно са светим Архистратигом Михаилом и Архангелом Гаврилом. И пришавши јој, Он јој пружи руку своју говорећи: Устани, и стани на ноге своје, и окрепи се! Ја сам с тобом, самилосно пазећи на подвиг твој, и божанском силом својом олакшавајући ти патње и лечећи ти ране. – Уставши на ноге, мученица паде ничице пред Господом на земљу, поклони Му се, и рече: Исусе Христе Боже мој, исцели мене, слушкињу Твоју! и дај ми да надвладам противника, да бих, победивши га, са песмом и радошћу ушла у свети двор Твој. – Спаситељ јој на то рече: Буди одважна, кћери моја! Ја ћу те исцелити, и венац бесмрћа припремићу ти у Царству моме.

Рекавши то, Господ оде на небо, а свети Анђели дадоше Еликониди хлеб чист и светао као сунце. Окусивши од тог хлеба, Еликонида се осети потпуно здрава, и лице јој засија као сунце, и тело јој постаде бело као снег. И она благодараше Бога, певајући и славословећи Га све до сванућа.

Када се раздани, света мученица би изведена из тамнице, и опет на судиште доведена. Затим би у циркусу дата зверовима да је поједу. И пустише на њу два гладна лава које су три дана

морили глађу. Али лавови, пришавши к светитељки, поклонише јој се и стадоше лизати ноге њене. Видећи то, народ стаде викати: Заиста је чаробница ова нечестива жена, јер и зверове опчини, те је не могу додирнути. Погуби је, о игемоне, погуби је што пре! – Док народ тако викаше, сила Божја развали и отвори врата на циркусу, и ова два лава скочише међу народ, јаросно ричући и свирепујући; народ се даде у бекство; игемон од страха побеже у судницу; а лавови, гонећи народ који је бежао, растргоше сто и двадесет људи. Тада игемон, не знајући више шта да ради с мученицом, нареди да јој мачем отсеку главу.

Када света Еликонида би изведена ван града на посечење, она подиже руке своје к небу, и мољаше се говорећи: Дођи сада, о Христе Боже мој! предстани слушкињи Твојој у овај час, испуни своје истинито обећање: уведи ме у свети тор Твој и придружи благословеним овцама Твојим! Придружи ме женама које су Ти угодиле: Сари, Ревеки, Рахили, Лији, Сусани и Твојој Пренепорочној Матери, Пречистој Приснодјеви Марији, тако исто и Марти и Марији, сестрама Лазаревим, и Ани пророчици која је заједно са светим Симеоном Богопримцем сведочила за Тебе о Сретењу, и Јелисавети, матери Претечиной, и првомученици Текли; уврсти ме међу њих, и удостоји да с њима почивам занавек.

Док се светитељка тако мољаше, чу се с неба глас који говораше: Ходи, кћери моја! За тебе је спремљен венац и престо. Ево и Анђелски хорови почињу да певају свечане песме поводом твог усхода на небо.

Чувши такав глас, света Еликонида се сва испуни неисказаном радошћу, и весело преклони под мач свету главу своју. И када би посечена, из ране уместо крви истече млеко. То би знак њене чистоте⁴¹². А чесно тело њено узеше хришћани и са страхопоштовањем погребеше, славећи Оца и Сина и Светога Духа, Једног у Тројици Бога, коме и од нас нека је част и слава и поклоњење, сада и увек и кроза све векове, амин.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЕЛАДИЈА

Свети Еладије, пошто очисти себе од сваке нечистоте и постаде сасуд Светога Духа, би изабран за архијереја Божјег, и поверена му би крма Цркве Христове. Као пастир добри, он одгоњаше од Христовог стада духовне вукове – јеретике; а као вешт крманош, он чуваше лађу Цркве да је не оштете ветрови и буре на мору живота.

Када ондашњи мучитељ изведе преда се светог Еладија, тада светитељ још више засија и још јаче обасја разуме верних, јер неустрашиво исповеди свету веру и јуначки иђаше путем мучеништва. Зато би овај незаборавни борац стављен на најразноврсније и најстрашније муке. Али њему се јави Господ Христос, исцели му ране и учини га још жељнијим за даље муке. Видевши га исцељена, мучитељ се запали јарошћу и баци светитеља у огањ. Али, пошто благодаћу Божјом он остаде неповређен од огња, многе невернике привуче вери Христовој. Касније пак, страховито мучен и бијен, он предаде душу своју у руке Божје; и тако доби венац мученички⁴¹³.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ИГЊАТИЈА, ЕПИСКОПА РОСТОВСКОГ

Преподобни Игњатије роди се од побожних родитеља, који га васпитавахе у свакој хришћанској врлини. Убедивши се у таштину овога света, он се одрече света и постаде монах. А пошто провођаше живот веома врлински, он би најпре постављен за архимандрита, па затим за епископа града Ростова. Примивши епархију ростовску, он с великим усрђем пасаше стадо своје. Провевши као епископ двадесет и шест година, он се престава ка Господу у петак, после вечерња, 28. маја 1288. године.

Сазнавши за светитељеву кончину, сав се Ростов слеже к његовом телу, и неутешно плакаху, јер их остави пастир и учитељ, помоћник и избавитељ у опасностима и невољама, заштитник удовица и сирочади, хранитељ ништих и убогих, наставник и учитељ свештенства и монаштва, саветник кнезова и велможа. И узевши чесно тело његово, понеше га у цркву, али због мноштва народа не моглоше га унети унутра, већ га поставише пред црквом, и ту га опојаше.

У то време дођоше две побожне монахиње, од којих се једна зваше Теодосија. Она је била супруга Павла, протођакона епископовог; но чим ступише у законити брак, они одлучише да живе у браку девственим и чистим животом. И сав живот свој они провели у молитвама и пошћењима. И сви беху сведоци таквог живљења њиховог. А када блажени Павле отиде ка Господу, супруга се његова замонаши. Но сазнавши за престављење епископа Игњатија, она дође да се поклони светим моштима његовим; заједно са њом дође и друга монахиња, по имену Ксенија, која такође вођаше врлински, богоугодни живот. Ове две монахиње и још неки побожни људи, којима Бог откри, видеше ово чудо: када тело светитељево беше ношено ка цркви, светитељ Божји Игњатије устаде у архијерејском облачењу са одра на коме су га носили, подиже се по ваздуху, стаде високо изнад цркве и благослови сав народ

и сав град; затим се спусти у одају што је крај жртвеника, где и гроб беше припремљен чесном телу његовом.

Ово Бог откри преподобним монахињама, као и другима који беху достојни, да би прославио угодника Свог и обелоданио светост његову. Тиме Господ показа да је свети епископ заслужио милост од Господа и удостојио се истог удела са светима.

У то време догоди се и ово друго чудо: архимандрит Стефан имао је од рођења један прст на руци згрчен и повијен ка длану; но када се архимандрит дотаче чесног тела светитеља Игњатија, тог часа му се згрчени прст исправи, и постаде као и остали прсти.

Потом чесно тело светог Игњатија би унето у цркву. Сутрадан се сви поново сабраше к моштима угодника Божјег. Служба би одслужена и опело отпојано. И када тело светитеља Божјег би положено у гроб, и у руке му ставише свитке са именима оних које је за живота свог рукоположио за презвитере и ђаконе, угодник Божји као жив пружи руку своју и узе свитке. Сви који видеше ово чудо, испунише се и страха и радости, и слављаху Бога. Молитвама овог угодника Божјег, светитеља Игњатија, нека се и ми удостојимо да будемо са њим учесници вечних блага у Христу Исусу Господу нашем, коме слава вавек, амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА КРИСКЕНТА, ПАВЛА И ДИОСКОРИДА

Ови свети мученици живљаху у Риму. Својим учењем они многе неверне приведоше ка Христу и крстише. Зато их незнабошци ухватише, затворише у тамницу и жестоко мучише. У тамници они многе обратише у веру Христову. Најзад их бацише у пећ ужалену. И тако ови незаборавни борци добише венце мученичке.

СПОМЕН СВЕТОГ И НОВОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЗАХАРИЈЕ ПРУСКОГ

Овај свети новомученик и свештеномученик роди се у граду Пруси (Бруси) у Малој Азији у другој половини осамнаестог века од побожних хришћанских родитеља. Би одгајен у науци Господњој и узрaste у светим врлинама, тако да потом би удостојен свештеничког чина. Међутим, служећи као парох у свом месту Захарија паде једном у искушење и опи се вином. У том пијаном стању он се одрече Христа и прими веру лажног пророка Мухамеда. Ово би године 1801. Дошавши пак себи и покајавши се за свој страшни пад, он отиде право пред судију и пред њим баци на земљу турски фес, наружи лажну муслиманску веру и исповеди Христа Бога и Спаситеља. Мислећи да је пијан када то говори, судија га одмах ухвати и врже у тамницу 25. маја. У тамници се свети мученик још више кајаше са сузама и мољаше Богу, а и хришћани који за то дознадоше читаху и служяху молебан у цркви за њега.

Сутрадан га аге изведоше из тамнице и стадоше га убеђивати, али мученик остаде непоколебљив и неустрашив на све њихове претње и застрашивања. Зато га опет повратише у тамницу, где на њега ударише страшна и неподношљива мучења: тукли су га по целом телу, стављали га на усијану столицу, на главу му стављали усијани шлем, и најзад забијали му оштре клинце под нокте руку и ногу. Све ове муке са радошћу је подносио свети свештеномученик и ни на моменат није отступио од свога мученичког сведочења о вери у Господа Христа. Када га поново вратише у тамницу он поручи другим свештеницима у граду да му некако донесу Свето Причешће, да не би умро неисповеђен и непричешћен. Свештеници се бојаху, али ипак неки начин нађоше и послаше му једног духовника те га исповеди и причести. На новом суђењу пред Турцима свети мученик не само што се не одрече Христа него и муслиманима саветова да постану хришћани. Ово разљути судију те му изрече пресуду: да се погуби отсецањем главе. Али верујући да ће га та пресуда уплашити вратише га опет у тамницу до сутра.

На други дан, 28. маја 1802. године, пошто и даље остаде непоколебљив, би изведен на губилиште на које иђаше са великом радошћу. Успут поздрављаше све хришћане овим речима: Опростите ми, браћо, и вама Бог нека опрости! Најзад му целат мачем отсече чесну главу у његовој тридесет и осмој години живота.

Његово свето тело турски судија није дозвољавао за три дана да се узме са места погубљења, али када се над њиме стаде појављивати небеска светлост, и то посведочише и очевидци Турци, судија дозволи те хришћани преко Јермена откупише тело мучениково и чесно га погребеше. (Страдање му записа Никифор Хијоски у „Новом Лимонарију“).

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА МИТРА ИЛИ ДИМИТРИЈА ПЕЛОПОНЕСКОГ⁴¹⁴

Порекло му беше славни Пелопонез. Мада му родитељи беху хришћани он још као једанаестогодишње дете би обманом потурчен од Турака (вероватно после угушења устанка на Пелопонезу 1769. године). Живећи од тада у близини разних паша и као врло бистар, он би унапређиван на разне положаје, тако да једнога дана постаде и турски епарх и око себе имађаше мноштво слугу и велико богатство. А ново турско име му беше Мустафа.

Но не могаше душа хришћанина Димитрија да се задовољи ниском и гнусном муслиманском вером и обичајима, и зато из дубине савести његове јави се чврста жеља да се врати у веру отаца својих, веру Христову. Одлучивши то Митар продаде све што је имао и отиде у Триполис (град на Пелопонезу), нађе једног духовног оца и исповеди пред њим свој грех одрицања хришћанске вере. Духовник прими његову исповест и саветова му да од сада живи строго хришћански, што свети мученик и чињаше али још увек у тајности. Једнога дана, међутим, кад он иђаше у Мистру (код Спарте), приметише га неки Турци и ухвативши га доведоше га пред пашу у Триполис. Мученик пред пашом смело исповеди да одбацује таму Мухамедове заблуде и враћа се светлости Христове Истине коју је био изгубио. Притом он додаде да је готов и крв своју пролити за Христа и за љубав Његову. Паша га стаде саветовати да се поново врати на свој ранији положај и обећаваше му да ће га уздићи на још већи. Али сва наговарања, не само пашина, него и многих имама и хоџа, ништа нису помогла и мученик би вржен у тамницу. Када ни у тамници не успеше Турци да га преобрате, паша издаде наредбу да се мученику глава одсече као ружитељу вере Мухамедове.

Када мученик би поведен на губилиште и сам целат га наговараше да се поврати у турску веру, а блажени Димитрије пред њим поново плуну на ту заблуду и довикну присутним хришћанима: И ја сам један од вас, Димитрије ми је име, и

молите Господа за мене! Тада му џелат одсече главу 28. маја 1794. године у граду Триполису на дан Педесетнице. Другога дана хришћани измолише тело од власти и чесно га погребеше у цркви Св. великомученика Димитрија у Триполису.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЈЕВТИХІЈА (ИЛИ ЕВТИХА), ЕПИСКОПА МЕЛИТИНСКОГ

Ради љубави Господа Христа добровољно пришао мучитељима, исповедио Христа Бога и наружио идоле. После мучења утопљен удубину морску.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СОФРОНИЈА

Из села Пенковца, близу Софије; био монахом у манастиру близу Русе, на реци Дунаву, и скончао мученички, убијен секиром око 1510. године. Године пак 1512, његове свете мошти бише пронађене нетљене и миомирисне; и прославише се чудесима.

**СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНДРЕЈА
ЈУРОДИВОГ⁴¹⁵**

29. Maj

СПОМЕН СВЕТЕ ДЈЕВЕ МУЧЕНИЦЕ ТЕОДОСИЈЕ ТИРСKE

О светој Теодосији Тирској⁴¹⁶ епископ Кесарије Палестинске Јевсевије⁴¹⁷, сведок – очевидац, саопштава следеће: „У време када се у нашој земљи већ пет година продужавало гоњење на хришћане од стране нечестивих идолопоклоника, у седамнаести дан месеца априла, на сам празник Васкрсења Христова, једна побожна и чесна девојка, родом из Тира, којој не беше још осамнаест година, приђе на судишту к везаним за Христа хришћанима, који смело разговараху о Царству Божјем, и стаде их молити да је спомену пред Господом када заврше свој мученички подвиг и предстану Богу. А војници, угледавши девојку како се клања сужњима – хришћанима, ухватише је, и као да је учинила неко страшно рђаво дело, приведоше је к царском намеснику Урбану на истјазавање. А намесник, испунивши се силне јарости и зверске свирепости, стави је одмах на љуте муке: железним ноктима остругаше јој дојке и ребра све до костију; затим нареди да мученицу, која је једва дисала но светла лица све трпела, утопе у мору“.

Тако говори Јевсевије, који је све то својим очима гледао. Осим тога, према другим подацима, свету мученицу Теодосију, после потопљења у мору, Анђели извадише из мора на копно потпуно живу. И она хођаше носећи у својим рукама камен, који јој беше привезан око врата. Незнабошци је поново ухватише и на судиште приведоше. И би света Теодосија осуђена да је зверови поједу. Али она остаде неповређена од зверова. Најзад мучитељ нареди да је мачем посеку. У часу када јој главу одсецаху, видеше где јој из уста излете голубица, блиставија од злата, и усхођаше ка небу. А када паде ноћ, света мученица се, окружена светим девојкама, јави својим родитељима, сва у превеликом небеском сјају, са златним крстом у руци и венцем на глави, и рече им: Погледајте колика је слава и благодат Христа мога, које сте ме хтели лишити!

А то рече родитељима зато што је они одвраћаху од исповедања Христа и мучеништва. Но она тајно од њих оде к

сужњима Христовим, и би ухваћена, мучена, и онда увенчана од подвигоположника свог Христа Исуса, Господа нашег.

Света Теодосија чесно пострада и прослави се 308. године.

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИЦЕ ТЕОДОСИЈЕ ЦАРИГРАДСКЕ

Света невеста Христова Теодосија би рођена у Цариграду од богатих, чесних, побожних и врлинских родитеља. Најпре, њени родитељи дуго година нису имали деце. Утучени због тога, они се много мољаху и много пошћаху, прибегавајући храмовима Божјим и дању и ноћу, и обилно раздајући милостињу беднима.

Једном када беху у цркви свете мученице Анастасије на свеноћном бденију, и мати свете Теодосије се са сузама свесрдно мољаше да јој Господ подари пород, она задрема мало, и јави јој се света мученица Анастасија, и рече јој: Не тугуј, жено, јер ћеш зачети и родити. – Пренувши се, она сва радосна исприча мужу свом виђење своје. Муж јој онда рече: Жив Господ! Ако нам подари пород, па био син или кћер, ми ћемо га донети на дар Њему, Господу и Богу нашем Исусу Христу.

После неког времена жена стварно заче и роди женско дете, ову свету девојку, и дадоше јој име Теодосија, што значи: од Бога дана, јер им она беше дарована од Бога. Затим родитељи просветише своје чедо светим крштењем. А у четрдесети дан по рођењу, узе мати своју ћерчицу у руке и однесе је у цркву свете Анастасије, и са сузама радосницама узношаше благодарност Господу и светој Мученици, обећавајући да ће своју ћерчицу, пошто је одгаји, посветити Христу као монахињу. Јер при цркви свете Анастасије бејаше манастир девица посвећених Богу. Добивши благослов, мати се врати својој кући, и васпитавахе обећану Христу ћерчицу са највећом марљивошћу, учећи је читању божанских књига и страху Божјем, и распаљујући огањ божанске љубави у њеном срцу.

Када Теодосија напуни седам година умре јој отац; мати је онда одведе у манастир свете Анастасије и предаде за пострижење у свети монашки чин. После три године и мати јој отиде ка Господу, оставивши све своје имање својој кћери монахињи Теодосији. А када инокиња Теодосија постаде пунолетна, пуна разума и љубави к Богу, она не хте да задржи

за себе имање што јој остаде од родитеља, већ га даде Богу, коме и себе саму беше принела на жртву живу. Позвавши златара, даде му потребно злато и сребро да окује три иконе: Христа Спаситеља, Пресвете Богородице и свете мученице Анастасије. Те иконе беху велике по три лакта. Тако оковане, блажена Теодосија их постави у цркви, а све остало имање раздаде нишtima и убогима, сирочади и удовицама, а сама живећи у добровољној монашкој сиротињи служаше Господу дан и ноћ, обогаћујући се духовним богатством благодати Божје. Обучена у оклоп молитве против невидљивог противника, она испосничким подвизима и трудовима умртвљиваше војујуће на дух тело, и јуначки побеђиваше бестелесног непријатеља, сатирући главу паклене змије и обарајући гордог Велијара смирењем, кротошћу, богоугодном љубављу, чистотом, богобојажљивошћу, послушањем и осталим монашким врлинама.

Једном када света монахиња стајаше у поноћи на молитви, стаде пред њу ђаво и рече јој: Ти ратујеш против мене, и ја ћу заратити против тебе, и не само против тебе него и против свих хришћана, јер сам пронашао човека помоћу кога могу повести борбу против Цркве, и многе ћу одвратити од поклоњења икони Христовој, и многи ће поћи за мном, творећи вољу моју. А света Теодосија, осенивши себе крсним знаком, рече: Буди проклет ти, ђаволе, противниче хришћана! и нека се силом Христа Бога нашег униште сва лукавства твоја!

И ђаво ишчезе. А преподобна Теодосија, крстећи се стаде појати псалам Давидом: Нека васкрсне Бог, и распу се непријатељи Његови! и нека беже од лица Његова они који Га не навиде (Пс. 67, 2). – То страшно виђење и хвалисаве речи ђаволове блажена Теодосија исприча својој игуманији, и упита је: Откуда ће доћи та напаст на хришћане, коју ђаво обећава навести? Игуманија јој одговори: Чедо моје, свети апостол тврди: Сви који хоће побожно да живе у Христу Исусу, биће гоњени. А зли људи и варалице напредоваће на горе, варајући и варајући се (2. Тм. 3, 12–13). Јер стадо Христово је од почетка било узнемиравано од злих људи, који неправилно, јеретички умују, варајући друге и себе саме; ти зли људи и јесу оруђе

ђавола; а побожни људи су били одувек гоњени. Тако и у садашње време на Цркву Божју ће наићи пометња и гоњење. Али ти стој, говорим ти заједно са светим апостолом Павлом, у ономе чему си научена, пошто измалена умеш Света Писма, која те могу умудрити на спасење вером у Христа Исуса (2. Тм. 3, 14. 15).

После извесног времена, на правоверног цара Теодосија Адрамитина⁴¹⁸ устаде његов војвода Лав Конон, родом Исавријанац⁴¹⁹, и отевши Теодосију престо он се зацари сам⁴²⁰. У прво време свога царовања Лав се показиваше побожан. Али убрзо он постаде нови Валтазар⁴²¹, оскрвљујући светињу црквену и не клањајући се Христу Богу свевишњем у чесној икони Његовој. И дуну он на Цркву гујин отров душегубне јереси манихејске⁴²²; осим тога, овај звероподобни човек, ричући као лав, говорио је јеретичке хуле на свете иконе, називајући их идолима, а оне који им се клањају називајући идолопоклоницима. И овај безбожни цар издаде заповест да се у целој царевини униште свете иконе.

У то време на цариградском патријаршиском престолу беше свети Герман. Он се са осталим православним архијерејима успротиви цару и одбаци његово јеретичко наређење о укидању светих икона. И свети Герман говораше цару богохулнику: Откако се Господ и Спаситељ наш оваплоти од пречисте крви Пресвете Богородице и изврши сав домострој спасења нашег, уништено би свако служење идолима, и сви ликови идолски бише предани огњу и тами. Већ је прошло више од седам стотина година откако су се апостоли подвизавали и објавили свету спасоносно учење Христово. У току тих седам стотина година било је врло много праведних и светих Отаца, и ни један од њих не похули свете иконе, нити ико икада чу такво зло умовање какво ви сада уносите у Цркву, одбацујући поштовање светих икона, које од древних времена постоји у Цркви. Од самог почетка Црква је примила изображавање светих икона и њихово поштовање, почевши од оног нерукотвореног образа, који сам Спаситељ на убрусу посла Авгару, кнезу едеском. Затим она крвоточива жена, која се додиром хаљине Христове исцели, после Вазнесења Христовог начини од камена подобје

Исуса Христа. Потом свети еванђелист Лука намала икону Пречисте Дјеве Богородице; и од тада отпоче побожно малање светих икона и украшавање иконама храмова Господњих и домова хришћанских. Ето, и шест Васељенских Сабора који су до сад били, не покудише овај обичај, него, напротив, наредише клањати се иконама светих, а не одбацивати их. Знај дакле, царе, да сам ја готов ради светих икона не само претрпети свако зло него и умрети: јер икона Христова носи име оног самог Христа, који се оваплоти од Пренепорочне Дјеве Марије и поживе на земљи са људима. И сваки правоверни хришћанин треба да буде готов умрети како за име Христово тако и за икону Његову, јер ко бешчести икону, бешчести самог оног који је изображен на икони.

Чувши то, цар се испуни јарости; и рикнувши као лав, он стаде још свирепије насиља чинити, гонећи правоверне и предајући на разне смрти оне који му се противљаху. Пре свега он посла своје наоружане војнике да батинама и бешчешћем отерају са патријаршијског престола светог Германа. И место Германа Лав постави лажнопатријарха Анастасија, јеретика и једномишљеника свог. Затим Лав нареди да се спале све божанствене књиге и списи богомудрих учитеља. При цркви Свете Софије беше библиотека која имађаше око триста хиљада књига; при тој библиотеци беху дванаест школа и толико исто мудрих учитеља; старешина учитељима беше мудри гимназиарх, који ту част беше добио од цара и од патријарха. Сви ови учитељи успротивише се безбожном наређењу зловерног цара. Стога безакони тиранин опколи војском библиотеку и све школе са учитељима и ученицима, потпали је са свих страна и спали тако, да се нико не спасе од оних што беху унутра, нити иједна књига остаде.

Тада сав град Цариград утону у тугу и жалост и невољу велику; сви плакаху и уздисаху: једни због неправедног прогонства свјатјејшег патријарха Германа, други због спаљења толиких књига и таквих учитеља, трећи због великог бешчешћења светих икона, јер се иконе на све стране ломљаху, у блато бацаху и огњем спаљиваху. А новопостављени патријарх – јеретик, Анастасије, стојећи на месту светом као

„мрзост опустошења“ (Мт. 24, 15), беше мио цару, пошто му на све могуће начине помагаше у иконоборској јереси. Овај лажни патријарх убрзо избаци чесне иконе из велике цркве и нареди да се то исто уради и по свима осталим црквама.

У Цариграду беше једна капија, звана „Бакарна“; начињена још у време Константина Великог, а вођаше ка царским палатама. Над овом капијом налажаше се икона Спаситељева од бакра, која је ту стајала више од четири стотине година. Одлучивши да ову Спаситељеву икону обори на земљу и преда огњу, злочестиви патријарх посла војнике са теслама на тај иконоборски посао. Онда старешина тих војника, по чину царев маченосац, са теслом у рукама узиђе уз лествицу до Христове иконе, готов да приступи своме богомрском послу. Но то угледаше неке благочестиве жене које се тамо задесише, међу њима и преподобна Теодосија. Распаливши се ревношћу за икону Христову, побуђиване блаженом Теодосијом, која имађаше веома велику ревност и љубав за свете иконе и беше пуна богонадахнутих поука и божанске јуначке неустрашивости, оне притрчаше к лествици и оборише је на земљу, заједно са оним маченосцем, који се разби павши са висине. Онда га оне вукоше и бише док он не издахну. Затим оне журно одоше к патријарху Анастасију, и стадоше га грдити, ружити и срамотити због његовог зловерја, називајући га вуком, отмичарем, јеретиком и непријатељем Цркве Христове; па га најзад и камењем гађаху.

Анастасије, сав постиђен, и бојећи се да се то не претвори у побуну народну против њега, похита к цару и извести га о срамоти што му жене нанеше и о погибији маченосца код Бакарне капије. Цар, бесан од гнева, одмах посла војнике са исуканим мачевима, да освете патријархово бешчешће и маченошчеву смрт. И они посекоше те свете жене због њихове побожне ревности. А блажену инокињу Теодосију, као благороднију по пореклу и знаменитију по благоверју и неустрашивију у исповедању побожности, и као виновницу свега тога, мучитељ нареди да ухвате, баце у тамницу, и сваки дан јој ударају по сто батина.

Тако би мучена света Теодосија седам дана. А осмога дана мучитељ нареди да је воде по целом граду и бију немилосрдно. А када је доведоше на Марвени трг, где се стока продавала и клала, догоди се да један свирепи и бездушни војник, који ју је водио, нагази на велики козји рог и повреди мало ногу своју. Разјаривши се, он дохвати тај рог и стаде бездушно ударати мученицу; затим је рогом тим удари у грло и прободје га; и тог тренутка света преподобномученица Теодосија девица, свештена невеста Христова, предаде своју чесну и свету душу у руке Бесмртног Женика свог и оде у небеске дворе његове, увенчана двоструким венцем: девичанским и мученичким⁴²³. А многострадално тело њено, бачено на земљу, хришћани с побожношћу узеше и положише на нарочитом месту. Од светих моштију преподобномученице Теодосије даваху се болесницима исцељења у славу Христа Бога нашег, слављеног са Оцем и Светим Духом, сада и увек и кроза све векове, амин.

СПОМЕН ПРВОГ ВАСЕЉЕНСКОГ САБОРА

Спомен и похвала Светим Оцима Првог Васељенског Сабора врши се у недељу пред Педесетницу, пред Духове, или у седму недељу по Васкрсу, која се зато и назива: Недеља Светих Отаца. Њихов се спомен врши сада у мају зато што је свети Први Васељенски Сабор држан месеца маја.

Овај свети Сабор би одржан у граду Никеји, у области Витинији у Малој Азији, 325. године у време светог цара Константина Великог (305–337. год.). Овај Сабор беше сазван да отклони забуну, коју својим кривим учењем створио беше Арије, свештеник александријски. Он је, наиме, распростирао учење као да Господ Христос, Син Божји, није прави Бог, него да је у времену створен од Бога, те према томе није превечни Син Божји, раван по суштини и бићу Богу Оцу. Због оваквог Аријевог учења њега је најпре осудио његов епископ, Свети Александар Александријски (и то два пута: 319. и 323. године на саборима у Александрији), али то Арије није послушао, него је чак покренуо неке своје пријатеље и једномишљенике епископе да поведу борбу против Светог Александра и Православља које је он заступао. Чувши за тај спор, цар Константин упути у Александрију старог и искусног епископа Осију, из града Кордубе у Шпанији, али како ни тада није дошло до мира у Цркви свети цар сазове све епископе у град Никеју месеца маја 325. године.

На овом Сабору учествовало је око 318. Светих Отаца, међу којима су били: Свети Осија, као председник Сабора, Свети Александар Александријски и његов ђакон Св. Атанасије Велики (који је касније постао епископ Александријски и највећи борац за Православље против Аријеве јереси), затим Свети Евстатије Антиохијски, Свети Јаков Низибиски, Свети Николај Мирликијски, Свети Спиридон Тримитунски, Свети Ахилије Лариски, Свети Пафнутије Тиваидски, Макарије јерусалимски, Александар Солунски, Јевсевије Кесаријски, Јован Персијски, Аристарк Јерменски, и други многи са Истока. А са Запада, осим

Светог Осије, присуствовали су: Теофил Готски, Цецилијан Картагенски, представници Светог Силвестра Римског, и други.

Сабор је осудио учење Аријево и Арија и његове присталице предао анатема, пошто ни он ни они нису хтели да се покају. Они зато од цара буду прогнани у Илирик, тј. на Балкан. Тада свети Васељенски Сабор богомудро изложи и изрази ону праву веру Цркве Христове о Њему као правом и вечном Сину Божјем и Богу, коју је Црква имала од самог почетка од Господа и Светих Апостола. Кратко изложена та вера у Свету Тројицу, у Сина Божјег и Његово оваплоћење ради нашег спасења, назива се Символ Вере и главни посао овога Сабора био је утврђење тог Символа Вере једног и јединственог за све верне. Свети Сабор је коначно утврдио васељенски Символ Вере, али пошто је на овом Сабору само укратко било речено о Духу Светом зато је на Другом Васељенском Сабору 381. године у Цариграду овај Символ допуњен и дефинитивно запечаћен, тако да је постао и остао непроменљив кроз све векове као што је и правилна (православна) вера Цркве остала непромењена и непроменљива кроз све векове. (Касније су Латини, Римокатолици, у 11. веку, почели да мењају овај свети Символ Вере, због чега су тада и отпали од Православне Цркве).

Осим тога, свети Први Васељенски Сабор утврдио је и тачно време празновања Христове Пасхе = Ускрса, заједничко за све хришћане и све помесне Цркве (но Латини су касније и то променили). Сабор је најзад прописао и 20. светих канона о управљању у Цркви Христовој и о начину хришћанског живљења и владања у њој.

СПОМЕН СВЕТОГ И БЛАЖЕНОГ ЈОВАНА ЈУРОДИВОГ, УСТЈУЖСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Блажени Јован би рођен од побожних родитеља, од оца Саве и матере Наталије, у околини великог града Устјуга⁴²⁴, у селу Пухову. Још у младим годинама он открије необично уздржање. Средом и петком ништа није јео; а у остале дане хранио се само хлебом и водом, при чему је свагда проводио ноћи без сна у молитви, и увек ходио тужан и сетан, те су неки мислили да он није потпуно паметан. Мати га је много молила да промени свој начин живота, говорећи му: Чедо моје, не изнуравај тело своје неупотребљавањем хране; тако сурово уздржање може ти донети неку болест. На то јој је Јован одговарао: Не присиљавај ме, мајко, на то; уздржање ће ме избавити од грехова. Мати га је онда питала: Какве то грехе имаш ти, дете моје, у тако младим годинама? Та у теби је сама благодат Божја, и никакве грехе ми не примећујемо у тебе. На то малишан одговараше матери: Мајко моја, престани са таквим речима! чуј шта Свето Писмо каже: Нека се нико од људи не хвали да је безгрешан; без греха је једино Бог (Рм. 3, 10. 23; 1. Јн. 1, 8. 9); јело и пиће неће нас приближити к Богу (1. Кор. 8, 8). Стога немојмо хранити тело своје, да оно не би постало непријатељ наш.

Таквим речима је блажени Јован саветовао своју мајку. Иако је био неписмен, Јован је био научен даном му благодаћу Светога Духа, по речима пророка: Не познах књиге; ући ћу у сили Господа (Пс. 70, 15. 16). После извесног времена отац блаженога пресели се у град Орлец⁴²⁵, на реци Југ, и ту сконча. Тада мати његова оде у тамошњи манастир Свете Тројице, прими монашки постриг, и ускоро би изабрана за игуманију тога манастира. За све то време она је држала сина поред себе но блажени дечко, познавши сујету овога света, узео на себе изглед јуродивог, и мати, видевши да се он тако понаша, препусти га вољи Божјој.

После тога преподобни Јован оде из манастира и, дошавши у град Устјуг, настани се у црквеној кућици близу саборне цркве

Успења Пресвете Богородице. Бдећи по ноћима он је непрестано уносио молитве Господу, а дању се старао да пред људима изиграва јуродивог, лудог, и трчао је по улицама, да не би обелоданили његово претварање. Он се обично одмарао на ђубришту, и ишао је потпуно наг, само се препасивао једном подераном кошуљом. А када се дешавало да обуче кошуљу, увек је то бивала стара, и он је никад није прао.

Преподобни је много трпео од увреда, потсмевања и батина лакомислених људи. Стално је трпео глад и жеђ, и при томе ни од кога ништа није узимао. Једном због зимске циче он уђе у силно ужарену пећ, леже на жар као на постељу, и од тога нимало не пострада. Осим тога, он исцели од грознице кнегињу Марију, жену кнеза Теодора, прозваног Црвени⁴²⁶.

Пошто тако проведе живот свој, блаженом Јовану би откривен од Господа дан његовог одласка ка Господу. Он се помоли Господу за сав свет, огради себе крсним знаком, леже на земљу, и предаде своју свету душу у руке Божје. То би 29. маја 1494. године.

Преподобни Јован би погребан близу саборне цркве, и чини чудеса онима који му се са вером обраћају.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ АЛЕКСАНДРА, ЕПИСКОПА АЛЕКСАНДРИЈСКОГ

Свети Александар постаде епископ Александријски после епископа Ахиле, 312. године. Он је први повео борбу против злоумног Арија; он га је и одлучио од Цркве (на саборима 319. и 323. године). Учествовао је на Првом Васељенском Сабору у Никеји 325. године. Блистао на Александријском престолу дуг низ година; упокојио се 328. године; оставио као свог наследника светог Атанасија Великог. Иза њега су остале 2. Саборне посланице написане против Арија и његове јереси.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ОЛВИЈАНА И ЊЕГОВИХ УЧЕНИКА

Године 301, свети Олвијан, епископ града Анеје, би изведен пред малоазијске царске намеснике: Александра, Максима, Јулија и Елиана, и примораван да принесе жртву незнабожачким боговима. Христов јерарх дивно величаше веру Христову пред њима, а идолопоклоничку веру моћно осуђиваше и ниподаштаваше. Зато му буктињама палише тело. Затим би примораван да принесе жртву сунцу. А када и то одби, свукоше га наог и немилосрдно тукоше. Затим наложише огромну ватру, у њу бацише светог Олвијана и његове ученике, и тако у ватри скончаше, и добише од Господа венце мученичке.

Свети Олвијан учини многа чудеса за живота; а и после кончине његове свете мошти чине чуда свима који им са вером приступају.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА ЈОВАНА (НАНА) СОЛУНСКОГ

Свети новомученик Јован, обично звани Нанос, родио се у великом граду Солуну од оца Јована и мајке Томаиде. Због сиромаштва отац му иђаше у град Смирну и тамо рађаше као обућар, а касније узе код себе и овог блаженог Јована. Старији брат Јованов звао се Теодор и знађаше да чита књиге, док је Јован остао неписмен. Теодор често читаше Житија Светих а Јован их са радошћу слушао и настојаше да и он живи као што су живели Свети. Тако се из младости украси многим врлинама, а у души му се распали жеља за мучеништвом за Христа.

Једнога дана, 3. маја 1802. године, посла отац Јована у град да прода неку обућу, али се Јован отуда не врати. Када га отац потражи у граду, на велику своју жалост дознаде да се Јован потурчио. У ствари, блажени христољубац и мученикољубац Јован није се био потурчио, него се само пред Турцима претварао да би тако нашао згодан начин да пострада за Христа. По угледу на Апостола Павла он постаде „Агарјанима као Агарјанин, да би Христа задобио“. Претварајући се тако да је Турчин он проведе осам дана. Тада се у граду срете са једним својим рођаком по имену Харизанијем, који пролазећи не хтеде ни да га поздрави. На питање Јованово зашто га не поздрави, Харизаније одговори: Ти си Турчин, ја Хришћанин, шта има да се поздрављамо. Тада му на то блажени Јован одговори: Неће проћи ни петнаест дана па ћеш видети какав сам ти ја Турчин.

Дана 25. маја блажени Јован баци турско одело и обуче се у хришћанско, само задржа турски фес, па онда онако обучен изађе пред судију. Шта је све говорио на суду против муслиманске заблуде и како је хвалио хришћанску веру није нам познато, само се зна да је рекао: Нећу да се зовем Мехмед, него Јован. Судија га због овога затвори у тамницу, а њему беше тек шеснаест година. Из тамнице се блажени јави своме оцу, а овај му с радошћу пожеле да јуначки пострада за Христа. Када га сутрадан изведоше Турци на суд и много га саветоваху и наговараху, а онда и пређаху, неписмени и смирени обућар, али

верни слуга Христов, само им ово одговараше: Ја сам хришћанин и верујем моју прву веру; хоћу да се зовем Јован а не Мехмед. Тада се досети ага управитељ, који се звао Сулејман, и предложи да га са једним бродом који сада полази за Алжир пошаљу заједно са другим Турцима тако да хтео не хтео мораће остати Турчин. Чувши за овај предлог Јован се уплаши да му не пропадне намера да пострада, али се брзо досети и затражи од Турака времена за размишљање, тако да брод за Алжир отплови а блажени и мудри Јован остаде у тамници. После два дана Турци га изведоше поново на суд очекујући да је мученик променио своје мишљење. Када он понови исто што и раније, они му почеше нудити новце и одело и положај, што све, наравно, би узалуд. На крају тражаху од њега да само из суда изађе као Мехмед а после нека се зове како хоће и буде што му је воља. Но свети мученик ни на то не пристајаше. Тада га Турци почеше мучити, а једни отидоше да доведу и његовог оца верујући да ће га он наговорити да не пострада. Пошто отац не смеде из страха доћи, судија донесе одлуку да се Јовану отсече глава.

Када мученика поведоше на место погубљења пред њим иђаше телал и викаше: Ево како се кажњава онај који се одриче вере наше. Кротко и незлобиво јагње Јован с радошћу иђаше на страдање и хришћанима успут говораше: Опростите ми, Хришћани, и Бог вама нека опрости. Мученика доведоше на такозвани Соан-пазар, где се беше окупило мноштво и Агарјана и Хришћана, и целат му јатаганом одруби чесну главу у четвртак 29. маја 1802. године. Оно мноштво Хришћана навали на Турке са новцима и молбама да добију неки делић од светитељевог одела или тела, тако да за неколико дана сво одело би распродато па Турци хтедоше и тело његово да исеку и распродаду. Да не би до тога дошло један хришћанин московљанин откупи од судије за велике новце цело тело мучениково које онда чесно погребеше. Од крви пак светог новомученика, коју скупише благочестиви хришћани памучном ватом, догоди се неколико чудесних исцељења од различитих болести на славу Христа Бога нашег дивнога у светим Мученицима Својим.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА АНДРЕЈА ХИОСКОГ

Овај свети мученик спада у прве новомученике Православне Цркве Христове после освајања Цариграда од стране Турака (1453. г.). За своју веру у Господа Христа свети мученик Андреј би мучен и затим обезглављен 1465. године у Цариграду. Његово страдање описао је Георгије Трапезунтски.⁴²⁷

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА МУЖА И ЖЕНЕ

За Господа Христа бише им кости испребијане моткама и од тога мученички скончаше.

30. Maj

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИСАКИЈА ИСПОВЕДНИКА ИГУМАНА ДАЛМАТСКОГ

После проналаска пречасног и животворног Крста Господа нашег Исуса Христа за царовања Константина Великог, многобројна змија и многоглави враг и свагдашњи ненавидник рода хришћанскога, нарочито самога Христа Спаситеља, и противник свете вере, својим зловештим лукавством унесе овакву пометњу у Цркву Божју: он нахушка зловерног и безаконог цара Валента⁴²⁸ да штити и распрострањује Аријеву јерес. Овај дакле злочестиви цар подиже гоњење на правоверне хришћане, и нареди да се свете цркве затворе да се у њима не би вршиле уобичајене Божанске Жртве, а неке цркве претвори у коњушнице, неке пак сруши до темеља. И ово гоњење продужаваше се дуго времена. И би у то време велико риданье и плач међу хришћанима, који се дању и ноћу мољаху Господу, да се смилује на Цркву своју свету, а над неправедним царем сатвори свој праведни суд и одмазду. Јер тада беше тако, као некада у дане светих Апостола када „цар Ирод подиже руке да мучи неке од Цркве“ (Д. А.12:1).

После извесног времена Бог Духом покрену на заштиту Цркве слугу свога монаха Исакија, као што је у старини покренуо пророка Данила на заштиту невинне Сусане. Овај блажени Исакије најпре се подвизаваше у источној пустињи, подражавајући светог пророка Илију и проводећи живот подобан Анђелима. Сазнавши за гоњење Цркве од стране аријанаца и да им је зловерни цар поборник, он се веома ожалости, па оставив пустињу, он дође у Цариград да верне утврђује у побожности. Реч његова беше као горећа свећа, и Дух Божји почиваше на њему, и благодат небеска га обасјаваше. Видевши својим очима зла која зловерни цар и његови једномишљеници чињаху вернима, он мољаше Бога да погледа са висине светог престола свог на невинне страдалнике и да им јави милосрђе Своје а да гордост гонитеља смири. И Бог, који је некада услишио угодника Свог Мојсија када се мољаше за људе злостављане фараоном, услиша и слугу свог Исакија и устроји

најезду варвара на злочестивог цара Валента. Наиме, варвари који у то време живљаху за Дунавом, сакупише велику војску, ударише на Грке и, освојив Тракију, приближаваху се Цариграду. Цар Валент би принуђен да сакупи војску и ступи у борбу са непријатељима. Али тада се њему деси оно што и цару Израилском Саулу, непријатељу Давидовом: јер се Саул, по пророштву светог Самуила, не врати из борбе пошто разгневи Господа Бога.

Када цар Валент полажаше из Цариграда са војском, блажени Исакије изађе пред њега и громко му рече: Царе, отвори цркве правовернима, и Бог ће благословити пут твој! – Но цар му не одговори, већ се оглуши о њега као о простака и лудака, и не обративши никакву пажњу на његове рече, продужи пут свој. Сутрадан опет истрча блажени старац пред цара и рече му: Отвори, царе, цркве правовернима, па ће ти рат бити благополучан, јер ћеш победити непријатеље и вратити се здрав с миром.

Цар се замисли на ову опомену, и у њему се јави жеља да закључане цркве отвори правовернима, па се поводом тога стаде саветовати са саветницима својим. Но неки његов саветник – војсковођа припадник Аријеве јереси, саветова му да не слуша тог монаха него да га изгрди и отера. Цар заиста изружи старца и отера од себе с увредама и батинама, па продужи својим путем. Но трећег дана преподобни старац опет истрча пред цара, ухвати коња царевог за узде и стаде га усрдно молити и саветовати да отвори цркве, у противном прећаше му казном Божјом.

Догоди се да се ту налажаше дубока провалија, на чијем дну беше блато и растијаше трње; и када је у ту провалију упадала понека звер, она се није могла извући отуда, већ је тонула у блато и давила се. Цар нареди да у ту провалију баце монаха, да би у њој погинуо; а он продужи свој пут. Но свети Исакије, бачен у то трње и блато, би сачуван десницом Божјом и остаде неповређен, јер га ни трње не избоде ни блато не угуши: он лежаše у блату усред трња као на мекој постељи усред цвећа, благосиљајући и славећи Господа док се, по наређењу Божјем, не јавише три светла човека, који га извукоше из блата

и изведоше из те провалије читава и здрава, и поставише на суво место. Учинивши то, три светла човека постадоше невидљиви.

Тада преподобни Исакије разумеде, да то сам Господ посла Анђеле Своје да га извуку из провалије. И павши на колена, он узнесе благодарност Спаситељу свом што промишља о слугама Својим и не оставља оне који Га се боје и уздају се у Њега. Пошто се дуго помоли Богу, и пошто се окрепи Духом Светим, он устаде, па другим путем похитавши, стиже цара и испаде пред њега. Угледавши га, цар се препаде и запрепасти, и не могаде од страха да говори. А светитељ му само рече: Ти си хтео да ме погубиш у трњу и блату, али ме Господ сачува жива и посла ми свете Анђеле Своје који ме изведоше из оне провалије. Послушај ме, дакле, царе, и отвори цркве правовернима, да би непријатеље победио и вратио се са славом. А ако ме не послушаш, онда се нећеш вратити из рата, него ћеш тамо погинути.

Цар се веома зачуди смелости монаховој и светлости лица његова, али га не послуша, пошто му срце беше окамењено и одвојено од Бога. И цар предаде преподобнога двојици великаша својих, Сатурнину и Виктору, и нареди им да га чувају у оковима. Притом им рече: Држите код себе овог брбљивог старца док се не вратим, па ћу га онда достојно казнити за његову безобразну смелост. – А преподобни Исакије, пун Духа Светога, распали се још већом ревношћу (као некада свети пророк Михеј против цара Израилског Ахава), и викну к Валенту говорећи: Ако се вратиш у миру, онда знај, није Господ говорио преко мене. Кажем ти, царе, одвешћеш војску у рат, али нећеш одолети варварима него ћеш побећи испред њих, и бићеш ухваћен и жив у огњу спаљен. – Када светитељ то рече, цар јаростан продужи свој пут, а светитељ би бачен у окове.

Када се војска грчка срене са варварима и судари са њима, настаде страховит покољ. Тада по попуштењу Божјем, као што прорече свети Исакије, варвари победише Грке; много их паде од оштрице мача, а и сам цар Валент би рањен и, пошто не могаде да се одупре варварима, он се даде у бекство. Но варвари гоњаху Грке, секући их као траву, и примичући се

самоме цару. А цар, бежећи само са једним саветником својим, оним аријанцем што му саветова да не послуша светог Исакија, приближи се до једног села, па видевши плевњу, сиђе са већ уморног коња и сакри се у тој плевњи са својим саветником. Али се не сакри од руке Божје која га кажњаваше, јер варвари, гонећи га, стигоше у то село, и сазнавши за Грке скривене у плевњи, они је са свих страна запалише, те изгоре сва до темеља. Тако погине тај бедни цар и његов саветник.

После те битке, преостала грчка војска пође у сусрет римском цару Грацијану⁴²⁹, који је долазио Грцима у помоћ. Дошавши, Грацијан постави Грцима за цара Теодосија, названог Великим⁴³⁰. Теодосије одмах скупил војску, крену на варваре, победи их и прогна, и са тријумфом се врати у Цариград.

Међутим, ускоро после Валентове погибије неки грчки војници, не знајући за Валентову смрт, дођоше к окованом преподобном Исакију и рекоше му: Спремај се за одговор, јер ће се цар брзо вратити из рата, па ће те истјазавати и мучити. Светитељ им одговори: Ево седам дана прође откако осетих смрад од његових спаљених костију, јер је он, као што прорекох, спаљен огњем. – Чувши то, војници се уплашише. А после неколико дана стварно стиже вест о Валентовој погибији. Тада би ослобођен окова свети Исакије, и сви га стадоше поштовати као пророка Божјег.

Када нови цар Теодосије свечано уђе у Цариград, споменути великаш Сатурнин и Виктор обавестише га о преподобном Исакију, о његовој смелости и о пророштву. Удививши се таквоме мужу, цар нареди да са великом чешћу доведу к њему преподобнога. И поклони му се цар, поштујући га као великог угодника Божјег, и мољаше га да се помоли Богу за њега и за цело његово царство. А преподобни саветоваше цару да остане побожан, да Цркви поврати мир и да утеши гоњене. Цар послуша светитеља и учини како му рече: протера аријанце из Цариграда, чему се верни веома обрадоваше.

Блажени Исакије, узневши благодарност Богу за све, жељаше да се удаљи у пустињу на првобитно своје живљење. Али Сатурнин и Виктор умолише преподобнога да не одлази из престонице, него да остане ту, да би молитвама и поукама

својим помагао хришћане. И светитељ пристаде на њихову молбу. У то време настаде спор између Сатурнина и Виктора, јер је сваки хтео да преподобни живи у његовом дому. Сазнавши за њихов спор, старац им рече: Чеда моја, ја видим љубав вашу према мени. А пошто желите да збринете моје смирење, зато вам кажем: ко ми први подигне обиталиште, ја ћу код њега провести све дане живота свог.

И обојица се одмах дадоше на посао да што пре подигну подесно обиталиште за Божјег човека. Сатурнин имађаше ван града једно дивно место, згодно за живот монаха. Ту он брзо подиже обитељ угоднику Божјем; и преподобни Исакије се ту настани. А исто тако и Виктор подиже изванредно обиталиште за светитеља, и веома туговаше што га Сатурнин предухитри. Дошавши к светитељу, Виктор га најусрдније мољаше да пређе код њега у келију. Но преподобни волије остати у Сатурниновој обитељи, а понекад одлажаше и код Виктора и провођаше по неколико дана, не желећи да га ожалошћава својим одбијањем.

Међутим, к преподобноме се стадоше стицати многи, желећи да монахују са њим. И сагради се велики манастир из средстава богољубивих људи, Сатурнина и Виктора. И преподобни постаде наставник и игуман многих инока, и користан учитељ мирјанима, упућујући их све на пут спасења и речју и примером свог врлинског живота. Према ништима он беше веома милостив. И када не би имао ништа да да просјаку, он је са себе скидао одело и давао. И многа друга добра и богоугодна дела он чињаше. Најзад, зашав у дубоку старост, он се приближи блаженој кончини својој. И сазвавши братију и поучивши их душеспасоносним стварима, он им уместо себе постави за игумана мужа чесна и света по животу, блаженог Далмата, по чијем се имену касније и та обитељ назва Далматска.

И тако, преподобни отац наш Исакије после многих својих богопријатних трудова, пресели се ка Господу на вечни покој, око 383. године. И слеже се сав град на његов погреб; и чесно тело његово би положено у цркви светог Првомученика Стефана; а света душа његова предстаде престолу Пресвете Тројице, у збору светих и преподобних отаца, и свагда моли с

њима за нас Оца и Сина Светога Духа, јединог Бога нашег, коме слава вавек, амин.

СПОМЕН СВЕТЕ МАКРИНЕ

Баба Светог Василија Великог. Беше дивна по уму и благочешћу своме. Ученица Св. Григорија Неокесаријског Чудотворца. У време Диоклецијана напустила дом свој, и са својим мужем, Василијем, крила се по шумама и пустињама. Њихово имање буде конфисковано, но они нису за тим жалили. Лишени свега осим љубави према Богу, они се настане у једној прастарој шуми, где проведу седам година. По Божјем Промислу козе су се спуштале с планине и давале се њима, и тако су се хранили. Скончали су обоје мирно у четвртом веку после премногих страдања за веру Христову.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА НАТАЛИЈА

За веру у Христа Господа пострадао мачем посечен. Био родом римљанин.

**СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ЈЕРАИДЕ. СПОМЕН
ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ВАРЛАМА**

У миру се упокојио у Господу.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА РОМАНА И ТЕЛЕТИЈА (МЕЛЕТИЈА)

Пострадали за Христа Бога мачем посечени (или у огањ бачени) у Никомидији.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЕВЛА

Умотан у воловску кожу, па на врело сунце изложен,
пострадао за Христа Спаситеља.

31. Maj

СПОМЕН СВЕТОГ АПОСТОЛА ЈЕРМЕ,⁴³¹ ЈЕДНОГ ОД СЕДАМДЕСЕТОРИЦЕ

Свети Јерма споменут у посланици св. Апостола Павла Римљанима (16, 14). Родом је био Грк, но живео је дуго у Риму. Био је епископ у Филипопољу, и завршио је свој живот мученички. Саставио је врло поучну књигу „Пастир“ према откривењима ангела Божјег. Јерма је био богат човек, но због греха својих и својих синова падне у крајњу сиромаштину. Једном на молитви јави му се човек у белој одећи и са штапом у руци, и рекне му, да је он ангел покајања, који је њему послат до краја живота његовог (Јерминог). И даде му ангел 12. заповести: 1. веровати у Бога; 2. живети у простоти и невиности, не злословити, и давати милостињу сваком ко проси; 3. љубити истину и избегавати лаж; 4. чувати целомудреност у помислима; 5. учити се трпљењу и великодушности; 6. знати да уза сваког човека пристављен је по један добар и по један зао дух; 7. бојати се Бога и не бојати се ђавола; 8. чинити свако добро и уздржавати се од сваког зла дела; 9. молити се Богу из дубине душе с вером, да ће се молитва наша услишити; 10. чувати се од туге, као сестре сумње и гнева; 11. испитивати истинита и лажна пророчанства; и 12. чувати се од сваке зле жеље.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЕРМИЈА

У време великог гоњења, подигнутог на хришћане за царовања незнабожног цара римског Антонина⁴³², одређен би од цара за мучење хришћана неки кнез по имену Севастијан. Дошавши из Киликије у Кападокију⁴³³, он сrete у Коману⁴³⁴ једног војника, коме беше име Ермије, човека старог, са седим власима, хришћанина, који је веровао у једног истинитог Бога и творио правду. Кнез рече Ермију: Од римског цара Антонина мени је послата наредба, која наређује да сви хришћани принесу жртве боговима римским; а ако не хтедну, онда их стављати на велике и љуте муке. Стога и ти, Ермије, принеси боговима жртву, па ћеш бити пријатељ царев и доживети велике почести. Послушај ме, да не бих и душу и тело твоје предао на муке.

Христов подвижник Ермије одговори: Ја сам војник небеског и бесмртног Цара Христа, чијем Царству неће бити краја, и зато се нећу покорити смртном и безбожном цару, чије је царство кратковремено; Царство пак Господа нашег Исуса Христа остаће непоколебљиво заувек; који год верује у Њега, наследиће живот вечни. Ја у Њега верујем. Раније сам Му служио тајно, а сада Му служим јавно, и ђаво ме неће победити. Ти имаш власти над телом мојим, и то по попуштењу Бога мог, а над душом мојом нико нема власти осим једнога Бога који ми може дати трпљење и сачувати вавек.

Чувши то, кнез Севастијан рече светом Ермију: Принеси боговима жртву, ако хоћеш да уживаш радости овога живота. Светитељ одговори: Каква за мене може бити радост, и какво уживање, и какав живот, ако се ја, отступивши од Створитеља мог, поклоним демонима? Ваистину, то није радост већ жалост, није уживање већ муковање, није живот већ вечна смрт. Кнез му на то рече: Видим да си веома мудар. Светитељ одговори: Мудар сам у Господу Богу мом, верујући у Њега и служећи Њему свим срцем; са радошћу желим за Њега страдати и умрети. Кнез му рече: Уважавајући седину твоју и ум твој, ја те штедим и милост ти указујем. Светитељ одговори: Мени није

потребна таква милост твоја, него ја иштем милост Божју, која ће ме привести к Њему који Духом својим Светим умудрује слуге Своје. Кнез га онда упита: Претпостављаш ли смрт животу? Светитељ одговори: Ова смрт није смрт већ живот вечни, ако трпељиво поднесем муке од тебе.

Тада нареди кнез да му камењем поломе вилице и избију зубе, па ножем одеру кожу са лица његова. А мученик рече: Благодарим Бога што ми благодат Господа мога Исуса Христа придође. Кнез га упита: Зашто не примиш своје следовање, као што га примају остали војници? Мученик одговори: Пошто неправедно пљачкате убоге, зато не примам од вас следовање, и не употребљавам га, јер имам духовну храну која је од Духа Светога, и нећу никад огладнети.

Тада кнез нареди да се што јаче ужари пећ, па баци у њу Христовог мученика. А када после три дана отворише пећ, кнез нађе мученика живог и неповређеног, како пева и слави Бога, јер га се огањ уопште не беше дотакао.

Онда кнез дозвола волхва, врача, и нареди му да спреми отров и отрује Ермија. Свети мученик, помоливши се Богу, попи отров, и ништа му не би, по речи Христа Господа који је рекао: Ако и смртно што попијете, неће вам нашкодити (Мк.16:18). Затим волхв спреми најсмртоноснији отров и даде га мученику рекавши: Ако ти и овај отров ништа не нашкоди, онда ћу и ја оставити своје волхвовање и поверовати у распетог Бога коме ти служиш. – Свети Ермије и тај отров испи до дна, али му ни он ни најмање не нашкоди, и он остаде читав и здрав.

Тада волхв узвикну: Победио си, Ермије! савладао си и надјачао си, слуго Христов, и спасао си од пакла пропалу душу моју, и побудио си ме да живим Богу! Као што се обнавља стари метални кип када се прекује, тако се и ја, састарео у гресима и неваљалству, обнављам обраћајући се к Богу живоме и вечитоме. О, Боже небески, који ме преко слуге Твог Ермија избави од обмане демонске и идолопоклоничке поганштине, прими мене грешног који се обраћам к Теби, и помилуј мене који исповедам Тебе!

Када он тако клицаше, кнез побесне од јарости, и нареди да му одмах отсеку главу. И би посечен волхв тај, крстивши се

крвљу својом; и нови хришћанин и мученик Христов оде ка Христу Богу, за кога положи душу своју. А светог Ермија нареди кнез да муче, чупајући му жиле из целог тела. Мучен на тако бездушан начин, свети мученик говораше мучитељу: Ја никакав бол не осећам од овога мучења; јер као што лекарски нож, расецајући жилу, испушта нездраву крв и даје здравље телу, тако и ја, примајући чупање жила из тела мог, постајем све здравији и здравији у вери Христовој.

Потом мучитељ врже мученика у казан врелог, кипећег желеја. Али казан одмах остину, и кипећи желеј постаде као прохладна роса; и мученик клицаше: Ја не осећам муке, и вољу твоју нећу испунити, о мучитељу! Ја испуњавам само вољу Оца небескога, и Њему, Створитељу моме приносим себе сама на жртву непорочну, јер је Он Господар душа и тела наших. – Док свети мученик тако говораше, мучитељ нареди да се љуто сирће, помешано са жучи, сипа мученику у уста. А мученик говораше: Ова горчина је мени као мед ради Бога мог, због кога трпим ово.

Затим кнез нареди да мученику ископају оба ока. Чувши то, свети мученик рече мучитељу: Ако су ти потребне телесне очи моје, које гледају сујету овога света, узми их себи, а ја имам очи срца, којима јасно видим светлост истиниту. – И светом мученику бише ископана оба ока. Потом би стрмоглавце за ноге обешен; и висаше тако три дана, и силна му крв истече из носа. А после три дана дођоше неки да га виде, мислећи да је већ умро, и запрепастише се кад га нађоше жива и слави Бога. Но тада на очи њихове паде неки мрак за неверје њихово, и они ослепеше; и стадоше запомагати: Смилуј се на нас, слуго истинитога Бога, јер нас ево удари слепило! А светитељ им рече: Приђите к мени! – Кад му они приђоше, он стави руке своје на њих и рече: У име Господа мог Исуса Христа прогледајте! – И они тог часа прогледаше. И вративши се, испричаше кнезу све што их снађе. А кнез, распаљујући се јарошћу, све више и више, нареди да мученику одеру сву кожу са тела. И кад то би учињено, свети мученик се ругаше кнезу, и исмеваше погане богове незнабожачке, чиме мучитеља доведе

до највећег беса. И мучитељ, рикнувши као лав, потеже мач и отсече мученику чесну главу.

Тако оконча свој мученички подвиг свети Ермије. А потајни хришћани дођоше, узеше његово свето тело и главу, и сахранише их у Кападокији, у месту званом Коман. И ту биваху чудеса од чесних моштију мученикових, и даваху се исцељења, у славу Христа Бога нашег, коме са Оцем и Светим Духом част и поклоњење, сада и увек и кроза све векове, амин.

Свети Ермије пострада 166. године.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МАГА = ВОЛХВА

Он направио отров за светог мученика Ермија, Али видевши да његов отров ни најмање не нашкоди светом Ермију, он поверова у Христа и би посечен мачем.

СПОМЕН СВЕТИХ ПЕТ МУЧЕНИКА АСКАЛОНСКИХ

За веру у Христа вучени по земљи у Аскалону пострадаше.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ФИЛОСОФА

Овај велики мученик Христов беше родом из околине Александрије. О његовом мученичком подвигу казује нам његов савременик, славни подвижник Христов – свети Павле Тивејски, и не мање славни – свети Антоније Велики. А они нам казују ово. За царовања Декија и Валеријана идолопоклоници стављаху хришћане на љуте муке. У то време они ухватише и хришћанског младића, коме беше име Философ. И мучише га много. Но пошто га не моглоше одвратити од вере Христове, одведоше га у једну мирисну башту пуну цвећа, метнуше га на дивну постељу, и меким узицама привезаше му и руке и ноге за постељу. Онда се сви удаљише, а код њега пустише једну младу девојку да би га завела. Бестидна девојка га грљаше и љубљаше, па чак, стидно је рећи, стаде тајне делове тела његовог пипати, дражећи га на прљави грех. А шта уради храбри страдалник, који је толике муке пре тога био поднео за Господа Христа? Видећи да ће га сладострашће саблазнити, и осећајући већ у себи страсне покрете, он чврсто стисну зубима свој језик, прегриза га, и испљуну га у лице развратници. Од силних болова страст утрну у њему, а лице и хаљине нечисте девојке бежу крвљу попрскани. И она се толико ужасну, да одмах побеже од њега. И тако млади и одлучни мученик Христов Философ благодаћу Христовом савлада сладострашће. Потом свети Философ би у својим младим годинама посечен мачем, око 252. године, и пресели се у Царство вечне младости.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЈЕВСЕВИЈА И ХАРАЛАМПИЈА

Ови Христови јунаци пострадаше за Господа у огњу у Никомидији.

Молитвама Светих Твојих, Господе Исусе Христе, Боже наш, помилуј нас! Амин.

На св. Велику Суботу

18. Април (1. мај) 1948.

Ман. св. Раваница

Примечания

- ¹ - Јеремија на јеврејском значи узвишен Богом.
- ² - Талант злата износи 312,500 динара.
- ³ - Персијски цар Сапор II владао од 325. до 379. године.
- ⁴ - Персијанци су обожавали сунце у лицу врховног божанства Митре, а исто тако клањали су се и огњу.
- ⁵ - Најезда татарског хана Батија на Русију била је 1237–1238. и 1240. године.
- ⁶ - Баскак значи „угњетач“. У ствари то је био татарски скупљач пореза и надзорник за извршење ханских наредаба. „Баскаки“ су били татарски чиновници, који су били над руским кнезовима, и били потпуно господари Русије. Они су се појавили ускоро по заузећу Кијева, које је било 1240. године.
- ⁷ - Свети митрополит Фотије, чији је празник 2. јула, управљао је Руском Црквом од 1408. до 1431. године. Из тога следи да је преподобни Пафнутије постао игуман не после 1426. године.
- ⁸ - Свети Јона је митрополитовао од 1448. до 1461. године; празнује се 31. марта.
- ⁹ - Мамотјак, цар Казански, син је цара Ординског Мухамеда. Најезда о којој је реч, догодила се 1445. године.
- ¹⁰ - Кнезовао од 1425. до 1462. године.
- ¹¹ - Спомен преподобног Јосифа 9. септембра.
- ¹² - Овде је реч о кнезу Димитрију Георгијевичу Шемјаку, који је отрован 1453. године у Великом Новгороду. Отровао га је његов бојарин и љубимац Јован Котов.
- ¹³ - Ова два св. новомученика, монаха из скита Светог Претече код манастира Ивилона у Светој Гори, спомињу се данас заједно са преподобним новомучеником Акакијем, али се славе и посебно: св. Јевтимије 22. марта, а св. Игњатије 8. октобра. Житија и страдања и заједничку службу овој тројци новомученика написао је Иверски монах Онуфрије (изд. у Атини 1862. г.)

¹⁴ - Галата је цариградско насеље на самој обали Босфора где почиње залив Златни Рог.

¹⁵ - Житије му написао Е. Золотас, а службу протосинђел Хијоски Кирил Трехакис. Обоје издано на Хијосу 1907. г. и у „новом Хијоском Лимонарију“.

¹⁶ - Његово житије под 17. априлом.

¹⁷ - Такав је био св. новомученик Димитрије Пелопонески о коме видети под 13. априлом. Овога св. Димитрија исповеди пред страдање преподобни Никифор Хијоски.

¹⁸ - Видети у „Неон Лимонарион“, штампан у Венецији 1819. г.

¹⁹ - Грчко име Панарет значи Свеврлински.

²⁰ - Овако стоји скоро у свим Синаксарима, то јест да се данас врши спомен преноса моштију Св. Атанасија Великог. Међутим тачније је да је ово дан престављења Св. Атанасија, што се види и из историје и из старих служби, написаних њему. Јануара пак 18. његов је заједнички празник са Св. Кирилом Александријским, установљен вероватно неким другим поводом (на пример, слично установљењу празника Св. Три Јерарха). (Види С. Евстратијадис, Агиологион тис Ортодоксу Еклисиас, Атина 1960, стр. 13).

²¹ - Поседовање робова било је врло распрострањено у старини код Римљана као и код других ондашњих народа. Сваки, више или мање имућнији Римљанин имао је робове. Најбогатији су имали десетине па и стотине робова.

²² - Памфилијски град на јужној обали Мале Азије. Назван тако по имену пергамског цара Атала II (од 159. до 138. године пре Христа), који га је подигао. Тај град постоји и данас под истим именом; има 15000. становника; припада Турској.

²³ - Малоазијска област.

²⁴ - Фортуна је била код Римљана богиња среће и покровитељка домаћег огњишта.

²⁵ - Печењези, скитнички народ турског порекла, почели су од друге половине десетог века нападати Русију.

²⁶ - На дан 15. јула 1015. године.

- ²⁷ - Нормандско племе.
- ²⁸ - То се догодило 1240. године.
- ²⁹ - Ово се догодило 8. септембра 1380. године.
- ³⁰ - Многи Синаксари, осим Цариградског, и не спомињу овог светитеља. Ово је узето из кодекса манастира Лавре у Светој Гори (бр. 1. 70, лист 202).
- ³¹ - Диоклецијан је царовао источном половином Римске царевине од 284. до 305. године.
- ³² - Тиваида је покрајина у Средњем Египту.
- ³³ - Намесник Ариан је касније сам постао хришћанин и удостојио се венца мученичког. Спомен се његов празнује 14. децембра.
- ³⁴ - Дужност чтеца састојала се не само у читању, него и у чувању богослужбених и светих књига.
- ³⁵ - Диоклецијанов указ о гоњењу хришћана наређивао је не само да се хришћани гоне, него и да се храмови њихови руше, и свете књиге њихове спаљују. Због тога намесник Ариан и тражи од Тимотеја његове богослужбене и свете књиге.
- ³⁶ - Стотник је старешина једног одреда војске, обично од сто људи.
- ³⁷ - Патријарх цариградски Николај I Мистик. Постао патријарх 895. год. А године 906, он одлучи од светог Причешћа цара Лава VI Философа што је ступио у четврти брак. Зато га цар протера на острво Ирију. Но 911. год. патријарх Николај би поново враћен на свој престо, на коме и остаде све до своје смрти, 925. године.
- ³⁸ - Изгледа да је то онај Павле који се празнује 27. марта.
- ³⁹ - У старини се Пелопонезом називао јужни део данашње Грчке.
- ⁴⁰ - Преподобни Петар се упокојио у десетом веку. Године 1421, његове су свете мошти пренесене из Аргоса у Навилион. Очевици казују: при откривању његовог гроба затресла се земља, ваздух се испунио миомиром, догодила су се многа исцељења.
- ⁴¹ - Спомен преподобног Антонија празнује се 10. јула.

⁴² - Преподобни Нестор подвизавао се у Печерском манастиру још за живота преподобног Теодосија. Осим Житија преподобног Теодосија он је још написао Житије светих благоверних кнезова Бориса и Гљеба. Сем тога он је оставио првобитну историју Русије, или Летопис, где он по годинама излаже историју Руске земље. Због овог рада њему је и дат назив „Летописац“. Летопис Несторов завршава се 1111. годином. За своје подвижничке трудове преподобни Нестор је светом Црквом увршћен у светитеље. Спомен се његов празнује 27. октобра.

⁴³ - Васиљев под именом Васиљкова постоји и данас као среско место у Кијевској губернији. Налази се 40. километара на југозападу од Кијева поред реке Стугне, притоке Дњепра. – Преподобни Теодосије родио се између 1035. до 1038. године.

⁴⁴ - То је било 1055–1056. г. Јарослав Владимирович кнезовао је од 1019–1054. год.

⁴⁵ - То је било године 1056–1057.

⁴⁶ - Види његово житије под 19. новембром.

⁴⁷ - Изјаслав је кнезовао од 1054. до 1073. године, па онда по други пут од 1076. до 1078. године.

⁴⁸ - Види његово житије под 28. јануаром.

⁴⁹ - Свети Јефрем путовао је у Цариград; тамо је преписао устав Студитског манастира. Овај устав је у почетку деветога века саставио свети Теодор Студит, игуман Студитског манастира у Цариграду. Крајем деветога века Руска Црква је увела овај устав као руководство, и држала га се до половине XIV века, када овај устав почиње уступати место јерусалимском уставу, који је светим Савом Освећеним у шестом веку заведен по палестинским манастирима. У основу Студитског устава свети Теодор је ставио општежићна правила манастирског живота светог Василија Великог.

⁵⁰ - Чувар манастирских ствари; монах, монахиња што води манастирско домаћинство.

⁵¹ - Теодосије на грчком значи: дани од Бога; у преносном смислу: испуњен даровима од Бога.

⁵² - Игумановао од 1074. до 1078. године.

⁵³ - Игумановао од 1078. до 1088. године.

⁵⁴ - У многим Синаксарима његов спомен је под 24. децембром.

⁵⁵ - Његово житије под 7. фебруаром.

⁵⁶ - Цар Диоклецијан владао римском царвином од 284. до 305. године.

⁵⁷ - Тарс је у старини био велики и насељени град малоазијске области Киликије. Основао га је асирски цар Сенахериб (од 705. год. до 681. год. пре Христа). Благодарети своме положају крај реке Кидне, водио велику трговину. – Тарс је место рођења светог апостола Павла. Сада је то мали град у Турској. Житељи овога града и околине и данас се већином баве ћилимарством као и у доба апостола Павла, који је и сам био ћилимар (ср. Д.А.18:3).

⁵⁸ - Цар Диоклецијан није имао синове. Овде под царевим сином треба разумети царског посињеника.

⁵⁹ - Евнух је ушкопљени слуга. Такве слуге служили су по харемима на Истоку. Обичај ушкопљења слугу постојао је у старој Грчкој и у Риму, али је у старо време нарочито био раширен у Малој Азији.

⁶⁰ - Мамон је име сиријског божанства, покровитеља богатства. У преносном смислу мамон означава уопште богатство, земаљска блага.

⁶¹ - Очигледно да је ова пресветла жена што се јавила, била Пресвета Богородица.

⁶² - Кидна, сада Терсус-Чај, мала река у Киликији; извире у Таври и протиче кроз град Тарс.

⁶³ - Талант је сребрн или златан новац разне величине и вредности. Старојеврејски талант износио је око 68,000 златних динара. Старогрчки златни талант вредео је око 4,000 златних динара.

⁶⁴ - Света Пелагија пострада 287. године. У осмом веку, у време цара Константина Копронима (од 741. до 775. год.), њене свете мошти су пренесене у Цариград и положене у храму, њој посвећеном.

⁶⁵ - Цар Константин Велики управљао је западним делом римске царевине од 306. до 324. год., а од 324. до 337. год. управљао је целом римском царвином.

⁶⁶ - Стари филистимски град Газа налази се у Палестини, недалеко од Јужне границе Јудеје, у близини Средоземног Мора. Од IV века Газа је већ хришћански град. У VII веку освојили су га мухамеданци.

⁶⁷ - Град Кесарија, некадашња резиденција римских прокуратора Палестине, налазио се у древној Самарији, на обали Средоземног Мора.

⁶⁸ - Свети Алвиан бејаше епископ у граду Анеји, у римској малоазијској покрајини Асији.

⁶⁹ - Реч је о Максимијану Галерију, сацару Диоклецијановом, који је од 305. године управљао источним делом Римске царевине.

⁷⁰ - Асијом се називала невелика, богата водама, мочварна равница у Лидији, то јест средина западног дела данашњег малоазијског полуострва, на источној обали Јејејског мора. Тамо су се налазили оних седам градова који се спомињу у Откривењу Св. Јована Богослова (Откр. 1, 11), и тамо је неко време благовестио свети апостол Јован Богослов.

⁷¹ - Град Формија налазио се у Италији у Кастанском заливу, на обали Средоземног мора.

⁷² - Ливанске горе налазе се у Сирији.

⁷³ - Антиохија, стара престоница Сирије, налазила се на обалама реке Оронта, недалеко од њеног ушћа у Средоземно море.

⁷⁴ - Постоје разна мишљења о томе где се налазио град Ликија. Највероватније то је македонски град Лихнид, који се налази поред језера истога имена (данашњи Охрид).

⁷⁵ - Максимијан Херкул носио је титулу августа, био сацар Диоклецијану и управљао западном половином Римске царевине од 285. до 305. г.

⁷⁶ - Град Сирмија налазио се у Илирији на обали реке Саве (данас Сремска Митровица).

⁷⁷ - Свети свештеномученик Еразмо скончао је 10. јула 303. године. При светом папи Григорију (590–604) његове свете мошти налазиле су се у Формији, а у деветом веку бише пренесене у Кајету.

⁷⁸ - Празнује се 3. априла, где је и његово опширно житије.

⁷⁹ - Видети опширније под 17. октобром.

⁸⁰ - Магедон или Мигдонија је град у Тракији. Тракија је покрајина која се налази на северној обали Јегејског Мора.

⁸¹ - Овог малог цара Ликинија треба разликовати од римског цара Ликинија, који је царовао од 311. год. до 324. год. над источном половином римске царевине. Римски цар Ликиније био је ожењен Констанцијом, сестром Константина Великог, а овај Ликинијом; први је живео у славном граду Никомидији, а овај у Магедону; цар Ликиније је умро као незнабожац, а овај као хришћанин; напослетку, цар Ликиније је живео у почетку IV века, а овај крајем првога столећа, готово у време апостолско.

⁸² - Име Ирина долази од грчке речи ειρηνη, што значи мир.

⁸³ - Свети Тимотеј – ученик, сапутник и сатрудник светог апостола Павла. Он је са св. апостолом Павлом делио не само труд и славу већ и узе и страдања, и био рукоположен светим Павлом за првог епископа цркве Ефеске. Предање сведочи да је он после смрти св. ап. Павла управљао Ефеском црквом још 15 година, и каменован за Господа Христа скончао. Спомен његов празнује се 22. јануара.

⁸⁴ - То јест непријатеља спасења рода људског – ђавола.

⁸⁵ - Епарх је начелник града или области.

⁸⁶ - Град Калипољ налазио се, као и Магедон, у Тракији.

⁸⁷ - Град Калипољ налазио се, као и Магедон, у Тракији.

⁸⁸ - Артемида или Дијана је грчко-римска богиња светлости и месеца; сматрана је и покровитељком лова.

⁸⁹ - Налазио се недалеко од Калипоља, у Тракији.

⁹⁰ - Налазио се недалеко од Калипоља, у Тракији.

⁹¹ - Света Ирина упокојила се крајем првог или почетком другог века.

⁹² - Податци о животу овог светог налазе се у Похвали коју му је написао Георгије Кипарски (потоњи патријарх Цариградски Григорије II, 1283–1289). Оригинални опширни текст те Похвале заједно са руским преводом издао је архимандрит Арсеније у Москви 1886. године, а затим поново професор В. Антонијадис у Атини 1894. г.

⁹³ - Њено житије видети под 14. октобром.

⁹⁴ - Земља Уз налазила се југоисточно од Палестине, иза Мртвог Мора; или још источније према Халдеји, где је и Аврамов отац живео.

⁹⁵ - Јулијан Одступник, братанац Константина Великог, син његовог брата Јулија Констанција, рођен 331. године. Године 345, заједно са братом Галом би од Констанција послат на заточење у Кападокију, где под строгим надзором проведе шест година. После заточења он од 351. год. проведе неколико година у Кимодији, где се одушевљаваше изучавањем философије. Године 355, Констанције га постави за начелника војске у Галији. Ту он умеђаше да придобије љубав војске, која га 361. г. и прогласи за цара. Изучавање философије под руководством учитеља незнабошца, раздори међу хришћанима због аријанских смутњи, мржња према Констанцију, све то изазва у Јулијану мржњу и према вери његовог тлачитеља – хришћанству. Он постави себи за циљ: воспоставити незнабоштво а уништити хришћанство. Али сви његови напори претрпеше потпун крах. Он погибе 363. г. у рату са Персијанцима, и последње речи његове беху: νενίκηκας Γαλιλαίε = победио си, Галилејанине!

⁹⁶ - Франци – савез германских народа на Доњој Рајни.

⁹⁷ - Комитима су се називали царски телохранитељи. Касније се ова титула стала примењивати на високе државне службенике: проконзуле, управитеље покрајина, губернаторе.

⁹⁸ - Овај свети спомиње се и 15. маја, где видети још неке појединости из његовог живота.

⁹⁹ - Житије и службу написао му је његов савременик епископ Таландијски Неофит Метаксас (касније митрополит

Атински). Штампана је први пут на Егини 1828. г., а затим у Атини 1855. и 1885. г.

¹⁰⁰ - Видети о њима под данашњим даном: Страдање светог мученика Варвара војника и других с њим.

¹⁰¹ - Констанције, син Константина Великог, после очеве смрти добио Исток, Азију и Египат; 352. г. победивши Магненција, убицу свога брата Констанса, он уједини под својом влашћу целу римску царевину. Рушио је многобожачке храмове; неколико пута издавао законе који су забрањивали многобоштво. Али својом наклоношћу према аријанцима, он је увећао верске раздоре онога доба; гонио је православне епископе, збацивао их, па чак и у заточење слао. Умро је 361. г. Св. Григорије Богослов пише да се пред смрт Констанције кајао што је гонио православне.

¹⁰² - Родоначелник аријанске јереси био је александријски свештеник Арије. Он је одрицао једносушност Сина Божјег са Богом Оцем, сматрао Исуса Христа створењем а не Творцем. Осуђен на Првом (325. г.) и Другом Васељенском Сабору (381. г.).

¹⁰³ - Голгота се раније налазила ван Јерусалима (Мт. 27, 32–33; Јн. 19, 17, 41; Јевр. 13, 12), лежи на северозападној страни Светога Града.

¹⁰⁴ - Гора Елеонска или Маслинска налази се на истоку од Јерусалима (Језек.11:23). Тако названа због многих маслина што расту на њој. Господ Христос често са ученицима одлазио на ову гору. На западној падини Маслинске Горе налази се Гетсимански Врт. По предању Господ се са Елеонске Горе узнео на небо.

¹⁰⁵ - Свети Кирил, архиепископ јерусалимски, патријарховао од 348. до 387. године; знаменити борац против аријанске јереси. Спомен његов 18. марта.

¹⁰⁶ - Коментарисије је заповедник над тамницама.

¹⁰⁷ - Акакије је грчка реч и значи: незао, незлобив, безазлен; сложена из две речи: *какός* = рђав, зао, покварен, и одречне речце *ἀ-* = не.

¹⁰⁸ - Тако се раније звао Цариград.

¹⁰⁹ - Чесне мошти светог Акакија чуване су дуго у храму његовог имена, који на месту његовог погребња, у Ставриону или Ставродромији, подиже цар Константин Велики. Оне су ту биле чуване све до времена иконобораца, када су их хришћани, спасавајући их од безбожних гонилаца, пренели у јужноиталијански град Скилакс.

¹¹⁰ - Видети о њима под данашњим даном: Спомен преподобних отаца Грузинских. – О преподобном Шијо види и 9. маја.

¹¹¹ - О њему видети под 10. мартом.

¹¹² - Његов спомен врши се 12. новембра, где се налази и његово опширно житије.

¹¹³ - Ефес се налазио на обали Јејејског Мора, у Малој Азији; чувен због развијене трговине, а био је и један од главних центара науке и уметности у старини. У данашње време од тог, некада знаменитог града, стоје само рушевине.

¹¹⁴ - Светог апостола и еванђелиста Јована Богослова славе многе православне богословске школе, па и Богословски факултет наше Цркве у Београду.

¹¹⁵ - Управљао источном половином римске империје од 379. до 395. год.; западном од 383. до 395. године.

¹¹⁶ - Царовао од 375. до 383. године.

¹¹⁷ - Дамас I био папа од 366. до 384. год.

¹¹⁸ - Александрија – чувени у старини град у Египту, на ушћу реке Нила; основан Александром Македонским (366. г. – 323. год. пре Христа). У старини Александрија је била центар трговине и образованости, а у прво време хришћанства – расадник хришћанске просвете. У садашње време Александрија спада међу најважније пристанишне градове.

¹¹⁹ - Египат је био обиталиште врло многих подвижника. Њихови су се манастири налазили у Средњем и Доњем Египту. Нарочито је била чувена Нитријска пустиња у Доњем Египту, за реком Нилом. Скитска пустиња налазила се близу Либије: дивља, песковита, без путева; путници су се управљали према звездама.

¹²⁰ - Један од најславнијих подвижника египатских. Празнује се 9. новембра.

¹²¹ - Цар Аркадије владао источном половином Римске царевине од 395. до 408. године.

¹²² - Од 395. до 423. године.

¹²³ - Патријарховао од 385. до 412. године.

¹²⁴ - Не треба се чудити томе што су братија примали у руке чесно Тело Христово; у првим вековима хришћанства дозвољавало се и несвештеницима да узимају у руке Свете Дарове и да их носе дома или на пут. Доцније су Оци и Учитељи Цркве забранили то са овог разлога: у време патријарховања св. Јована Златоуста у Цариграду једна жена однесе дома Свете Дарове и измеша их са неким лекаријама за врачање. Сазнавши за то, св. Јован Златоуст издаде наредбу по свим црквама, да се чесно Тело Христово не даје хришћанима у руке, већ да им се даје из Чаше помешано са Божанском Крвљу. – Св. Димитрије Ростовски говори о овоме под 9. новембром, у повести о житију преподобне Теоктисте.

¹²⁵ - О њој видети опширније у житију Св. Василија Великог (1. и 30. јануара) и Св. Макрине (19. јула).

¹²⁶ - Саваот значи: Господ над војскама.

¹²⁷ - Нарочито поштован у Шпанији. Њему се народ моли највише против заразних болести и великог помора.

¹²⁸ - Вероватно је овај свети имао обично, само врло ружно, псетолико лице.

¹²⁹ - Слави се 4. септембра.

¹³⁰ - Видети о њима под данашњим даном: Страдање светог мученика Христофора.

¹³¹ - Житије св. Николаја Чудотворца налази се под 6. децембром. Ово празновање преноса моштију Св. оца Николаја врши се у Грчкој 20. маја, и то не у свим крајевима Грчке, него само на Крфу и још понегде.

¹³² - Алексије I Комнен владао византијском царвином од 1081. до 1118. г.

¹³³ - Никола III Граматик патријарховао од 1084. до 1111. године.

¹³⁴ - Овде се под Измаиљћанима подразумевају источни једноплемени муслимански народи: Турци, Печењези, Половци.

¹³⁵ - Стари град на Криму, око Севастопоља.

¹³⁶ - Град Бари налази се на југу Италије, на западној обали Јадранског Мора, у покрајини Апулији. Становништво јужне Италије било је издавна грчко. Крајем деветог века ту се утврдила власт грчког цара. Године 1070, град Бари заузеше Нормани, северно племе германско, али се и после тога у неким апулијским манастирима сачувала православна вера и богослужење, и они су дуго били потчињени цариградском патријарху.

¹³⁷ - Та црква постоји и данас и у њој почивају и данас мошти светог оца Николаја, мада сакривене од народа.

¹³⁸ - Преподобни Никодим Светогорац, који овај синаксар о преносу моштију Св. Николаја преведе са словенског језика на грчки, вели да је свето миро из моштију светитеља Николаја престало истицати у Барију од онда када је западна латинска Црква одступила од православне вере и догмата Светих Отаца.

¹³⁹ - Његов спомен 7. маја заједно са осталим Грузинским оцима.

¹⁴⁰ - Зилот је грчки превод јеврејске речи кананит, што значи ревнитељ, од речи: кана – ревност.

¹⁴¹ - Свети Симон Зилот скончао је крсном смрћу у Абхазији, у Африци, и сахрањен у граду Никопсији, у близини Цигетије. Остатци овога града и данас се виде на триестак километара од Сухума, недалеко од морске обале. На месту кончине светог апостола била је подигнута црква, која је обновљена 1875. године. – Светог апостола Симона Зилота треба разликовати, прво од светог апостола Симона Петра, такође апостола из Дванаесторице, и од светог апостола Симона или Симеона, сродника Господњег по телу (Мт. 13, 55), који припада лику седамдесеторице апостола и био је други епископ јерусалимски (о њему видети под 27. априлом).

¹⁴² - Основан од знаменитог подвижника египатског, светог Пахомија Великог. Налазио се у Горњој Тиваиди, на обали Нила. Свети Пахомије дао овом манастиру строги устав, скоро исти са уставом у његовом манастиру.

¹⁴³ - Реч ὁμῖς означава духовну мајку као што реч =ἄββᾱς означава духовног оца.

¹⁴⁴ - Овде је реч о Симону I, првосвештенику јудејском, сину и прејемнику првосвештеника Оније I, кога су савременици због његове побожности назвали „праведни“. Користећи се спокојним временом за владавине египатских царева, он је обновио утврђење града Јерусалима, украсио храм, оградио га високим зидовима и извршио у њему значајне оправке и поправке; а што је најважније, он је примером свога побожног живота подигао религиозно-морални живот народа, због чега је и оставио о себи најлепше успомене (види: Књ. Исуса, сина Сирах.: 50, 1–21). – Своју првосвештеничку дужност вршио је почетком трећег века пре Христа.

¹⁴⁵ - Преподобни Нестор познат је као летописац. Осим тога он је описао житија неколицине печерских светитеља, од којих је најважније Житије Теодосија Печерског. Живео је и делао у XII веку. Спомен његов Црква празнује 27. октобра.

¹⁴⁶ - Његов спомен 3. маја.

¹⁴⁷ - Његов спомен 10. јула.

¹⁴⁸ - Максимијан Галерије, зет и наследник цара Диоклецијана, царовао у источној половини Римске царевине од 305. до 311. године.

¹⁴⁹ - Звање магистријана или магистра спадало је у највиша звања на царском двору; нешто налик на министра двора.

¹⁵⁰ - Реч је о Антиохији Сиријској.

¹⁵¹ - Царовао од 813. до 820. године.

¹⁵² - Михаило II Балба царовао од 820. до 829. године.

¹⁵³ - Теофил царовао од 829. до 842. године.

¹⁵⁴ - Софија је грчка реч и значи: мудрост.

¹⁵⁵ - Види његово Житије под 20. септембром.

¹⁵⁶ - Његов спомен празнује се 25. јануара.

¹⁵⁷ - Доместик је војни високодостојанственик који је стално живео у царском двору. Његова је дужност била – чувати цареву личност.

¹⁵⁸ - Патрицијима су се у старини називали људи високог порекла.

¹⁵⁹ - Логотет – чувар печата, секретар при цариградском двору и патријарху.

¹⁶⁰ - Омир – знаменити стари грчки песник, писац Илијаде и Одисеје.

¹⁶¹ - Касније био патријарх Цариградски (858–867. и 877–886. г.).

¹⁶² - Дугачак узани залив у Босфорском мореузу.

¹⁶³ - Јован VII патријарховао од 832. до 842. године.

¹⁶⁴ - Повест о томе налази се под шестим мартом, где се описује страдање светих мученика Аморејских.

¹⁶⁵ - Акатист Пресветој Богородици.

¹⁶⁶ - Очевидно, овде је реч о некој нарочитој врсти винове лозе, која се на нарочити начин гајила.

¹⁶⁷ - На Олимпу блажени Константин стаде се по први пут бавити изучавањем словенског језика. У томе му је ишло на руку присуство монаха Словена, којих је било много по разним обитељима на Олимпу.

¹⁶⁸ - Козари, које Грци називаху Хазари а Римљани Газари, били су познати под општим именом Скити. Говорили су словенски или руски, и живели близу Меотијског или Мртвог (Азовског) Језера, у које се улива река Дон, која је (у старо време) одвајала Европу од Азије. У тој земљи најпре је живело племе првог Јафетовог сина Гамера, које се називало Гемери, грчки – Кимери, руски – Цимбри, и по њима се ушће Меотијског Језера, којим се улива у Црно Море, звало Босфор Кимеријски, то јест уско место у Кимеријском мору. Када Цимбри одоше одатле према северу и помешаше се са разним народима, тада њихово место око Меотијског Језера или Кимеријског Босфора насели једно скитско племе, звано Алани (од Аланских гора), које касније би прозвано Козари (од реке Козаре). У току времена то се племе силно намножи, и широко насељаваше

обе стране реке Дона: у Азији – до Волге која се улива у Каспијско или Хвалинско Море, а у Европу – до Дњепра који се улива у Црно Море, па чак и даље – до Паноније, али се тамо већ називаху другим именима: Авари, Хуни итд. Козари су били људи груби, свирепи и ружни. Као скитнички народ, они су живели по шаторима, прелазећи из места у место, нарочито ради паше за стоку. Хранили су се више поврћем и полусировим месом него ли хлебом. У рату су били врло храбри и свима страшни. Владар им се звао каган (хаган или хајан). О храбрости овога народа говоре много грчки и римски летописци. Много су мука Козари задали Цариграду за царовања Ираклијева и патријарховања Сергијева, када су чудесно били побеђени непобедивом силом Пречисте Богоматере, која је заштитила свој град од незнабожних Козара и Персијанаца који су им се били придружили. Тај догађај је опширно описан у Синаксару пете суботе Великога поста. Много касније, грчки цар Лав Исавријанац, желећи да живи у миру са Козарима, ожени свога сина Константина (Копронима) ћерком кагана козарског, која на крштењу доби име Ирина. Они имађаху сина Лава, који се по матери називао Казарин или Хазарис (овај Лав имао је жену Ирину, која по смрти мужа успостави Православље, одбацивши иконоборачку јерес на Седмом Васељенском Сабору). После овога брака Грци стадоше живети у миру с Козарима, и ови се почеше упознавати са хришћанском вером. Хришћанство се поче ширити међу Козарима поглавито од Херсоњана (Херсон – грчка колонија), а нарочито после светих учитеља Константина и Методија. Козаре у Европи коначно је разбио Свјатослав, отац светог Владимира. Козаре пак у Азији (који су живели између Дона и Волге) покорише Половци и Печењези.

¹⁶⁹ - Патријарховао од 847. до 857. године; затим по други пут од 867. до 877. године.

¹⁷⁰ - Овде је утицај Јевреја био тако јак, да је чак династија козарских кагана са својим дворјанима примила јеврејску веру.

¹⁷¹ - Спомен његов празнује се 25. новембра.

¹⁷² - Трајан царовао од 98. до 117. године.

173 - Поприште (грчки ρίλλιον лат. miliarie) састојало се из хиљаду великих корака; у сваком таквом кораку рачунало се пет стопа.

174 - Поприште (грчки ρίλλιον лат. miliarie) састојало се из хиљаду великих корака; у сваком таквом кораку рачунало се пет стопа.

175 - Св. Атанасије Велики, Св. Јован Златоуст, Св. Григорије Ниски.

176 - Незнабожачко племе које је живело око Азовског мора.

177 - Крштење целе Бугарске последовало је 864–9. године.

178 - На том већу учествовали су и Ростиславов нећак Свјатополк, кнез моравски, и Коцел, кнез блатненски (у Панонији).

179 - На Морави је и раније било проповедника из Цариграда и са Запада, и они су крштавали, али је било мало хришћана. Затим су дошли немачки свештеници, и стали крштавати све одреда. Ови су свештеници вршили богослужење на латинском језику, а с народом говорили немачки. Зато Словени, не разумевајући ове језике, нису знали у шта их крсте и нису разумели хришћанско учење.

180 - Ово изасланство било је 862. године.

181 - За време свога подвизавања на Олимпу Константин је већ имао ученике, са којима се и бавио изучавањем словенског језика. Од тих ученика познати су: Горазд, Климент, Сава, Наум и Ангелар.

182 - Цар Константин Велики (305–337. год.) дао слободу хришћанској вери у римској царевини.

183 - Паповао од 867. до 872. године.

184 - Антифон, глас 1: О рекших мње, внидем во двори Господњи, возвеселисја ми дух мој и сердце обрадовасја.

185 - Спомен св. апостола Андроника празнује се 4. јануара, 17. маја и 30. јула.

186 - У то време Ростислав, који је помагао светој браћи, беше умро у заточењу; њега наследи његов нећак Свјатополк,

који у прво време своје владавине беше у великом пријатељству са немачким императором.

¹⁸⁷ - Швабија – у Немачкој. У тамници Немци су на све могуће начине кињили св. Методија: по неколико дана нису му давали да једе; зими су га босог и гологлавог изводили у тамничко двориште, и тако га држали на мразу по двадесет и четири сата, и више; чак су га и батинама тукли. Али Господ је чувао и крепио свога светитеља. Велику су утеху причињавали светитељу његови ученици, који су га често посећивали у тамници.

¹⁸⁸ - Јован VIII био епископ римски од 872. до 882. године. За разлику од претходних двојице папа, Николаја I и Адријана II, овај папа се измирио са Св. Фотијем, патријархом Цариградским, учитељем Свете Браће, и признао одлуке Фотијевог сабора (879–880. г.) по којима се забрањује латинско додавање туђих речи (јерес Filioque) у Символ Вере.

¹⁸⁹ - Тако Боривој, кнез Чеха, посла гласоноше к Свјатополку да га извести да чешки кнез жели да се крсти и тражи свештенике. Свјатополк рече чешким гласоношама: Замолите епископа Методија, нека он изабере два или три свештеника и с вама их упути вашем кнезу. Св. Методије пође сам у Чешку и крсти Боривоја, жену његову Људмилу и два њихова сина. Св. Методије остаде у Чешкој око годину дана, и освети две прве чешке цркве: једну у граду Литомишлу, а другу у Љевом Градцу. Затим, оставивши у Чешкој неколико словенских свештеника, св. Методије се врати у Моравију. Св. Методије је слао свештенике у Пољску, где су они крстили краља и многе Пољаке.

¹⁹⁰ - То је било после Велеградске битке, када Свјатополк разби Немце, и уједини скоро све Словене.

¹⁹¹ - У ово време прилике се беху потпуно измениле. Немачки свештеници, од којих су многи били заражени споменутом јереси, стадоше се поново појављивати у Моравији и придобијати на своју страну Свјатополка. Иако је био крштен, Свјатополк није живео по хришћански: много је пио вина, имао много жена, и у гневу није могао себе да уздржава. Методије се

на све могуће начине старао да убеди кнеза да остави своје пороке, изобличавао га је насамом и пред свима, али ништа није могло помоћи. А када немачки свештеници стадоше бивати код Свјатополка, они му почеше говорити против Методија: „Што ти, кнеже, слушаш тога старца? Ти видиш, он не личи на друге људе, све раздаје свима и живи као просјак. Ти си, кнеже, господар над целом земљом“. Многим лукавим и ласкавим речима немачки свештеници потпуно посвађаше Свјатополка са св. Методијем. Тада се немачки свештеници стадоше жалити папи Јовану на Методија, окривљујући га за јерес, и трудећи се нарочито да се искорени словенско богослужење. Папа Јован, желећи у то време да од немачког краља добије помоћ против Сарацена, стаде на страну немачких свештеника и посла у Моравију такву посланицу којом се забрањивало словенско богослужење а само допуштало држати проповеди на словенском језику. Прочитавши ову посланицу, Методије рече: Шта ће сада бити? Људи ће долазити у цркву и стајати, не разумевајући ништа. И заборавиће учење Христово, и успоставиће се у Моравији незнабожачки обичаји. Не, ја нећу служити на латинском; то би било на штету људима“. – Немачки свештеници доставише то папи, и папа позва Методија у Рим. Свети Методије оде у Рим, и папа образова суд над њим. У то време у рату са Сараценима папа доби помоћ од грчког цара Василија Македонца, те стога стаде на страну светог Методија. На том суђењу Методије би објављен за невиног, васпостављен за архиепископа у словенским земљама, и доби дозволу за вршење богослужења на словенском језику. Но, не желећи да вређа Свјатополка, папа му написа овако писмо: „Ако ти, кнеже, словенска литургија није по срцу, ти можеш слушати у свом двору латинску литургију од немачких свештеника“. Заједно са Методијем, као његов помоћник, отпутова у Моравију свештеник Викинг, ухода немачког краља и љути непријатељ Словена. Овај Викинг и постаде главни непријатељ светог Методија. Немачки свештеници стадоше говорити Свјатополку да Методије није донео праву повељу већ да има друга, у којој стоји да се Методије протера и Викинг постави за архиепископа. Тада свети Методије написа папи Јовану писмо, питајући га: „Кога си ти,

оче, поставио за архиепископа: мене или Викинага?“ Као одговор на ово писмо папа посла споменуто посланицу.

¹⁹² - У то време био је цар Василије Македонац.

¹⁹³ - Антипат – управитељ покрајине.

¹⁹⁴ - По учењу грчке митологије, Дионис или Бахус је син Зевса и Семеле, бог винограда и виноградарства, који вином весели срца људска. Дионис се сматрао за покровитеља свега растиња уопште, цвећа и плодова. Празновање Диониса у почетку је било умерено, касније се претворило у оргијање и разврат. У време тих празника многобошци су трчали у узбуђеном, пијаном стању, черупали животиње и јели крваво месо. Бог Дионис је празнован четири пута годишње, и свако такво празновање трајало је по неколико дана, па чак и недеља.

¹⁹⁵ - Феникија – земља на обали Средоземног Мора, северозападно од Палестине. Њени становници били су чувени као морепловци и трговци.

¹⁹⁶ - Поприште (грчки *μίλιον* лат. *milliare*) састојало се из хиљаду великих корака; у сваком таквом кораку рачунало се пет стопа.

¹⁹⁷ - Сарацени – становници Арабије. Тим се именом првобитно називало скитачко разбојничко племе, а потом су хришћански писци ово име пренели и на све муслимане уопште.

¹⁹⁸ - Под речју волхв, волхвси у старини су се подразумевали људи мудри; они су поседовали опширна знања, нарочито знања о тајним силама природе, небеских светила. Они су пратили природне појаве, тумачили снове, претсказивали будућност; већином су они били и жречеви, и уживали велико поштовање и на царским дворовима и у народу.

¹⁹⁹ - Спомен његов празнује се 21. октобра.

²⁰⁰ - Едеса, садашња Урфа, град је у северној Месопотамији на реци Еуфрату; од 137. год. пре Христа то је главни град васпостављене Озроенске или Едеске државе; године 217, после Христа Римљани га претворише у источну колонију. У Едеси се рано раширило хришћанство; у четвртом веку свети Јефрем Сирин је ту основао богословску школу, која је у петом веку пала под утицај несторијанства, чему је много допринео

учитељ Едеске школе презвитер Ива. Године 641, Едесу освојише арапски калифи; у 1098. години њу заузео гроф Балдуин, и учини је главним градом кнежевине Едеске; у 1144. години покорише је Турци, и од тада је прелазила из руке у руку, док 1637. године не подпаде коначно под власт Турске.

²⁰¹ - Јерусалим, на јеврејском значи обиталиште мира; најстарији и најчувенији град Палестине; лежи на изворима потока Кедрона, недалеко од Јордана и Мртвог Мора, на падинама трију огранака јудејских гора: Акри, Сиону и Морији. Мисли се да је Јерусалим постојао још у време патријарха Аврама, и да је он град Салим, где је Мелхиседек био цар и првосвештеник (1. Мојс. 14, 18). Град Јерусалим, познат као средиште историских догађаја изабраног народа Јеврејског у Старом и Новом Завету, неизмерно је драг сваком хришћанину као место страдања и васкресења Господа Исуса Христа и колевка хришћанске Цркве, одакле се Еванђелска реч пронела широм целог света.

²⁰² - Јопа, садашња Јафа, један од најстаријих азијских градова на северозападној обали Средоземног мора. Она је била главно јудејско пристаниште још у време царовања Соломона.

²⁰³ - Александрија, важан приморски град Египта, основан Александром Великим 332. године пре Христа на рту, на јужној обали Средоземног Мора, мало јужније од садашњег града истога имена. Некада је овај град био средиште науке и први трговачки град у свету; у четвртном веку постао је центар хришћанства и седиште патријарха.

²⁰⁴ - Св. Атанасије Велики, упокојио се 373. године; знаменити противаријански борац; био патријарх Александријски од 328. године. Његов спомен празнује се 2. маја и 18. јануара.

²⁰⁵ - Област знаменитог у древности града Тиве; тако се називао цео Јужни Египат. Пустиња тамошња била је омиљено обиталиште отшелника IV и V века.

²⁰⁶ - Св. Антоније Велики, преставио се 356. године; спомен његов празнује се 17. јануара.

²⁰⁷ - Нитријска пустиња крај Нитријске Горе у северозападном делу Египта.

²⁰⁸ - Острво Кипар лежи у североисточном крају Средоземног Мора.

²⁰⁹ - Кесарија Филипова или Панеја – град на крајњем североистоку Палестине крај извора Јордана. Названа Филиповом по имену Иродова сина Филипа, која је њему пала у део, за разлику од Кесарије Палестинске, која лежи на обали Средоземног Мора.

²¹⁰ - Аскалон и Газа – главни Филистимски градови на обали Средоземног Мора.

²¹¹ - Саламина и најутврђенији град на острву Кипру, лежао је на његовој источној обали; имао је дивно пристаниште, у коме се смештала цела флота. Саламина је почела опадати под Трајаном (98–117. год.) за време устанка Јевреја, који су уништили велики део града. А земљотрес за време Константина Великог (306–337) потпуно га је порушио, и уништио скоро све житеље његове. Обновио га је Констанције (337–361. год.) и дао му своје име „Констанција“. Рушевине његове налазе се у близини Фамагуста.

²¹² - Китера или Цитера је главни град на јужној обали истоименог и најјужнијег Јонског острва у Средоземном Мору.

²¹³ - Рим, главни град Италије, лежи с обе стране реке Тибра, на њеном ушћу у море.

²¹⁴ - Ћаконисе су у старој хришћанској Цркви биле црквене службенице од удовица или старијих девојака. Служење ћакониса састојало се пре свега у неким дужностима према женама. Тако су оне, на пример: припремале жене за крштење, обучавале их основним истинама вере, помагале епископу при крштењу жена, помазивале делове њиховог тела изузимајући чело, училе их потребном понашању после крштења, пазиле на њихово побожно стајање у цркви и присуствовале са њима на беседама, држаним за њих од стране епископа, презвитера и ћакона. Затим, ћаконисе су се старале о сиротињи и болесницима, служиле им, и збрињавале их.

²¹⁵ - Губа је једна од најзаразнијих, најужаснијих и најсмртоноснијих болести. Обично разликују три врсте губе: белу, црну и црвену или елефантиас. Ова последња је најзаразнија. Ови називи долазе од три разне боје које имају њене пеге на телу, које претходе трулежним ранама на телу.

²¹⁶ - Литра – λίτρα – је четврт оке.

²¹⁷ - Теодосије Велики царовао од 378. до 395. године на Истоку, а од 392. до 395. год. и на Западу Грчко-римске царевине. Он је задао последњи ударац незнабоштву: 392. год. издао је закон, по коме се служење незнабожачким боговима сматрало злочином, равним увреди величанства.

²¹⁸ - Зевс – врховни бог међу осталим боговима у грчкој многобожачкој вери.

²¹⁹ - Калабрија – стари назив за острво Порос у Сароничком заливу (крај Пелопонеза).

²²⁰ - Патријарховао од 385. до 412. године.

²²¹ - Свети Јован Златоуст, велико светило Цркве, учитељ васељене, родио се 347. у Антиохији, преминуо 407. год. у изгнанству; спомен његов празнује се 13. новембра, 27. јануара и 30. јануара.

²²² - Панарион (ковчежић) је дело светог Епифанија, у коме он излаже и оповргава 20. дохришћанских и 80. хришћанских јереси. Свети Епифаније је написао и многе друге књиге. Уопште, он је био врло учен човек. По сведочанству блаженог Јеронима, св. Епифаније је знао јеврејски, сиријски, грчки и латински језик, и био „најизврснији по своме знању пастир“. Седми Васељенски Сабор назива га не само оцем Цркве него и њеним учитељем.

²²³ - Константин Погонат владао од 668. до 685. године.

²²⁴ - Кизик – град малоазијске области Фригије.

²²⁵ - Монотелитска јерес учи: у Христу не постоје две природне воље нити два природна дејства, него једна воља и богочовечанско дејство; човечанство Господа Христа нема способности за сопствену делатност; човечанска природа у Христу је само оруђе Божанске природе.

²²⁶ - Св. Кир патријарховао од 705. до 711. год.; умро 714. год. у прогонству.

²²⁷ - Филип Бардин, византиски цар од 711. до 715. године.

²²⁸ - Спомен светог Стефана празнује се 28. новембра.

²²⁹ - Константин Копроним владао од 741. до 775. године.

²³⁰ - Лав Исавријанац владао од 716. до 741. године.

²³¹ - Копроним, од грчке речи *κόπρος* која значи: ђубре, блато, кал; сметлиште.

²³² - Дипин се у Цариграду називало место, где су се обично одржавали разни народни скупови, приредбе, свечаности.

²³³ - Грчка реч *εἰκών* (икон) значи: слика, лик, образ, икона, изображење.

²³⁴ - Свети Герман се упокојио у својој деведесет и петој години; сахрањен је у манастиру Хори, на северној страни Цариграда. Св. Герман је познат као црквени писац: „његови списи славе се по целој васељени“, сведочи Седми Васељенски Сабор, који је светог Германа унео у диптихе Светих. Списи св. Германа разноврсни су по садржини: Објашњење најтежих места у Светом Писму, о праведном уздарју после смрти; на Седмом Васељенском Сабору читале су се три његове посланице о молитвеном поштовању светих икона; од њега је остало, како каже древни животописац св. Германа, „доста поучних речи за благочестиве“: речи на Ваведење, на Успење, на Благовештење, на Обновљење храма и полагање појаса Пресвете Богородице. По богатству историских података важан је његов спис о јересима од апостолског времена и о црквеним саборима до царовања Лава Иконоборца. Св. Герман је оставио много списа који се односе на богослужење; међу њима нарочито значајан објашњење свете литургије; многи списи те врсте су песме у похвалу Светих.

²³⁵ - Анастасије био на патријаршијском престолу од 730. до 753. год.

²³⁶ - Град Ринокир се налазио у горњем делу Тиваидске пустиње, у Горњем Египту.

²³⁷ - Свети Полувије упокојио се у петом веку.

²³⁸ - Житије и служба овог преподобног штампана је први пут у Венецији 1747. године, затим у Смирни 1841, и најзад у Атини 1961. године.

²³⁹ - Ср. Леонтије Махерас, Хроника Кипра, изд. R. N. Dawkins: Leontios Makhairas, Recital cocerning the Sweet Land of Cyprus „Cronicle“, Oxford 1932.

²⁴⁰ - Антонин Пиј владао римском царвином од 138. до 161. године.

²⁴¹ - Лампадофоријом (λαμπαδηφορία) или лампадодромијом (λαμπαδηδρομία) називало се у ствари трчање са буктињама. У тим тркама узимала је учешће, углавном, омладина. При томе, награде су додељиване онима који би извесно растојање претрчали са запаљеном буктињом. Лампадофорије су приређиване о разним религиозним празницима и свечаностима, обично у част богова светлости и огња (Прометеја, Пана), а и у част врховног бога Зевса.

²⁴² - Вил или Ваал – врховно божанство код Вавилонца, бог сунца и светлости уопште. У Вавилону је у част овог божанства био подигнут велики храм у облику високе четвороугаоне куле. У приземљу овога храма налазила се постеља и златан сто; ту су жреци свакодневно постављали храну, одређену за Вила. Вавилонци су сматрали Вила за бога живог који једе и пије. Но ту њихову обману обелоданио је пророк Данило (види Књигу пророка Данила).

²⁴³ - Змија, која је била у великом поштовању код Вавилонца и чији је златни кип стајао у Виловом храму, била је развејана у прах пророком Данилом (Књига пророка Данила).

²⁴⁴ - Види Књ. пророка Данила, гл. 3.

²⁴⁵ - Познато је да је у старини било око двадесет градова који су се називали Ираклија; у даном случају подразумева се Ираклија, која се налази у Тракији и лежи у близини Мраморног Мора.

²⁴⁶ - Очевидац течења мира из гроба свете мученице Гликерије био је, поред осталих, и цар Маврикије (царовао од 582. до 602. год.). При њему се десило на гробу свете мученице следеће чудо: епископ ираклијски одлучи да бакарни суд у који

се стицало свето миро замени сребрним, који он беше купио у Цариграду. Но када овај сребрни суд би постављен крај светитељкиног гроба, миро престаде. После напорних молитава, и пошто сребрни суд би замењен старим бакарним судом, миро опет потече. Испоставило се да је сребрни суд раније припадао човеку који се бавио враџбинама и употребљавао тај суд у нечисте сврхе.

²⁴⁷ - Св. мученик Александар спомиње се још и 25. фебруара, где се налази кратко казивање о његовом страдању.

²⁴⁸ - Цар Максимијан владао од 235. до 305. године.

²⁴⁹ - Цар Маврикије владао од 589. до 602. године.

²⁵⁰ - Синада или Синад – град на северу Фригије, сада рушевине близу Ескипара – Хассаф.

²⁵¹ - Цар Теофило – сурови гонитељ иконопоштовалаца, владао од 829. до 842. године.

²⁵² - Декије царовао од 249. до 251. год.

²⁵³ - Острво Хиос налази се у северном делу Средоземног Мора.

²⁵⁴ - У већем броју Синаксара овај преподобни Серапион, звани Синдонит (кога треба разликовати од преподобног Серапиона презвитера, 21. марта), спомиње се 21. марта, или 28. августа (као у Париском грчком кодексу Coislin, бр. 223).

²⁵⁵ - По некима преподобни Серапион беше родом из Сидона.

²⁵⁶ - У својој Црквеној Историји, глава 3, 14. и 6, 30.

²⁵⁷ - По другима, преподобни Серапион скончао је и погребен у пустињи.

²⁵⁸ - Свети мученик Марко пострадао 14. маја 1643. године у граду Смирни, а његово страдање записа напред споменути Мелетије Сиригос. О овом св. новомученику постоји посебан спис који је написао Mario Vitti „Малоазијске Хронике“ (на грчком), X (1962), стр. 89–103.

²⁵⁹ - Овог светог Терапонта треба разликовати од истоимених Светитеља који се празнују 25. и 27. маја.

²⁶⁰ - Отшелник (ἀναχωρητής) је монах који не живи у општежитељном манастиру, него усамљено.

²⁶¹ - Подразумева се Спасо – Великопустињски Елеазаров манастир у псковској губернији на реци Толви.

²⁶² - Преподобни Ефросин престабио се 15. маја 1481. године. Свете мошти његове почивале су најпре у Спасо – Великопустињском Елеазаровом манастиру који је он основао. Доцније тај манастир би пренесен на гору. У њему би подигнута нова саборна црква од камена у име Три Јерарха, и у ту цркву бише пренесене чесне мошти преподобнога, где и сада почивају у кивоту крај зида близу десне певнице.

²⁶³ - Лариса – град у Грчкој, на граници Тесалије, лежи на реци Пенеји.

²⁶⁴ - У другим Синаксарима, његов спомен врши се 5. маја. Под тим датумом видети напред његово опширније житије.

²⁶⁵ - Овде изложено кратко Житије светог Варвара налази се у рукопису I 70, лист 244. Велике Лавре Атонске. Међутим, по Великом Синаксару Виктора Матеја (Атина 1967.), под 15. мајом стоји житије једног другог светог са именом „Варварос“, који је био такође из Африке, али није био разбојник него заробљеник и живео је у време Турске најезде. Подвизавао се најстрожије у немаштини и голотињи у једној пећини и упокојио се мирно 23. јуна. Његове свете мошти налазиле су се на острву Крфу, где се веома поштује његов спомен. Служба њему издана у Венецији 1734. и на Крфу 1886. године.

²⁶⁶ - Његово Житије и Службу написа Андреас Идроменос Ипаргиос (+ 1847), а штампана је у Венецији 1807. године.

²⁶⁷ - Велики отац и учитељ Цркве, живео у VI веку; спомен његов празнује се 12. марта.

²⁶⁸ - Овај манастир се налази у Метеорима, високим планинским стенама у Тесалији. О метеорима видети опширније под 20. априлом.

²⁶⁹ - Свети новомученик Никола пострадао 16. маја 1617. године у Трикали.

²⁷⁰ - Његово житије видети под 12. децембром.

²⁷¹ - Панонија – значајна област римске царевине. Она се граничила: са запада – Алпима, са југа – реком Савом, са истока и севера – реком Дунавом. У историји хришћанске Цркве позната као поприште апостолске делатности светих првоучитеља словенских, Кирила и Методија.

²⁷² - Максимијан владао римском царвином од 284. до 305. године.

²⁷³ - Халкидон – првобитно мегарска колонија на обали Мраморног Мора. Под хришћанским царевима Халкидон био главни град малоазиске области Витиније. Важан је и као град у коме је одржан Четврти Васељенски Сабор 451. године.

²⁷⁴ - Њихово житије написа митрополит Мирликијски Матеј, а и сами су Светитељи оставили своје записе у рукописима свога манастира на Метеорима.

²⁷⁵ - Штампана најпре у Ерхупољу 1877., а затим у Атини 1886. и 1919. године.

²⁷⁶ - Галатија – област у Малој Азији.

²⁷⁷ - Диоклецијан управљао римском царвином од 284. до 305. године.

²⁷⁸ - Артемида или Дијана – богиња лова и покровитељка шума.

²⁷⁹ - Аполон – бог сунца, покровитељ уметности.

²⁸⁰ - Атина или Минерва – богиња мудрости.

²⁸¹ - Зевс – врховни бог старе грчке вере; сматран родоначелником осталих богова.

²⁸² - Орфеј – једна од главних личности старе грчке митологије; сматран за сина цара Еагра и музе Калиопе. Његова фрула, по казивању митологије, издавала је тако дивне звуке, да су дивље звери излазиле из својих пећина и пратиле га. Орфеј се сматра вештим стихотворцем, оснивачем старогрчке поезије.

²⁸³ - Сатурн – бог земље и усева.

²⁸⁴ - Јунона се сматрала покровитељком породичног живота.

²⁸⁵ - Артемида или Дијана – богиња лова и покровитељка шума.

²⁸⁶ - Марс – бог рата.

²⁸⁷ - Венера или Афродита – богиња љубави и лепоте.

²⁸⁸ - Вулкан – бог огња и метала.

²⁸⁹ - Атина или Минерва – богиња мудрости.

²⁹⁰ - Спомен светог Теодота празнује се такође 7. јуна, у дан његове кончине. А житије његово се излаже под 18. мајем зато што је његов мученички подвиг тесно везан са мученичком кончином Седам светих девственица које се овог дана празнују.

²⁹¹ - Месопотамија – каменита и песковита земља, налазила се између реке Тигра и Еуфрата, и простирала се од Јерменије на северу до Персијског залива на југу.

²⁹² - Декије – царовао од 249. до 251. год. Кончина светих мученика била 250. год.

²⁹³ - Сапор II Велики, царовао у Персији од 310. до 381. године. Познат по сретним ратовима са Римљанима; био свиреп гонитељ хришћана.

²⁹⁴ - Персијанци – поштовали као врховног бога Митру, или сунце; клањали се огњу такође.

²⁹⁵ - Витинија – област у Малој Азији.

²⁹⁶ - Асклипије или Ескулап – грчко-римски бог, сматран покровитељем лекаства.

²⁹⁷ - Сотирија – спаситељка (грчки: σωτηρία = спасење), општи назив за богиње које лече од болести, по схватању многобожаца. Обично је овај назив даван богињама: Атини или Афродити.

²⁹⁸ - Обично је место, на коме је заседао суд и судио хришћанима, било ограђено оградом, пошто се хришћанима судило већином на отвореном простору.

²⁹⁹ - Јапет, један од титана, син Урана (= неба) и Геје (= земље). По казивању грчке митологије, Јапет је устао против врховног бога Зевса, због чега га Зевс баци и закључа у тартар. – Сатурн, древни римски бог, покровитељ земље и усева, би,

као и Јапет, збачен с неба Зевсом и закључан у тартар на неко време.

³⁰⁰ - Указивање на вулкански огањ у Сицилији, у Италији.

³⁰¹ - Тачно се не зна година кончине св. Патрикија и његових презвитера; мисли се да је то било првом половином четвртог века.

³⁰² - Овде је реч о Максимијану Херкулу, сауправитељу Диоклецијановом, који је имао титулу августа, и управљао Италијом и Африком од 284. до 305. године.

³⁰³ - Овде је реч о Максимијану Херкулу, сауправитељу Диоклецијановом, који је имао титулу августа, и управљао Италијом и Африком од 284. до 305. године.

³⁰⁴ - Град Углич – среско место у Јарославској губернији; лежи на реци Волги.

³⁰⁵ - Велики кнез Јован III Васиљевич кнезовао у Москви од 1462. до 1505. године. Он посумња у издајство брата свога Андреја зато што му овај не испрати у помоћ војску против Татара, па га због тога затвори у тамницу с породицом.

³⁰⁶ - Перејаслав – град у Рјазанској губернији.

³⁰⁷ - Бјелоозеро, сада Бјелозерск, срески град у Новгородској губернији. Кнезови – браћа били су преведени у овај град после смрти свога оца, који умре 7. окт. 1443. године. А мајка њихова, кнегиња Јелена, умре још 1442. године.

³⁰⁸ - Вологда – губерниски град; налази се на реци Сухоњи, притоци Северне Дрине.

³⁰⁹ - Под Готском земљом подразумева се област на јужној обали Кримског полуострва, којом су тада владали Готи, и била позната под именом Тавроскитија. Свети Јован је живео у месту крај Партенитског пристаништа, у подножју горе Ајудага.

³¹⁰ - Овај цар познат као гонитељ светих икона; царовао од 741. до 775. године.

³¹¹ - Град Ираклија Тракијска, друкчије Перинт, налазио се на обали Мраморног Мора. Готски епископ потписао је 754. год. одлуку иконоборачког сабора, због чега га Константин Копроним постави за митрополитена ираклијског.

³¹² - Грузија у то време није била заражена иконоборском јереси; то је разлог што је свети Јован одведен тамо ради посвећења за епископа.

³¹³ - Хазари су били заузели Дори, главни град у епархији светог Јована. Св. Јован убеди кнеза Готије да прогна Хазаре, али каган хазарски поново заузео град, многе покажњава, а св. Јована метну под стражу, од које му готски хришћани омогућише бекство за морем, у Амастриду.

³¹⁴ - Град Амастрида налазио се у древној римској малоазијској покрајини Пафлагонији, на обали Црног Мора.

³¹⁵ - Свети Јован се преставио 26. јуна крајем осмога века, око 790. године.

³¹⁶ - Манастир у подножју горе Ајудага. Ту је св. Јован живео, ту и подигао велики храм у име св. апостола Петра и Павла, који је обновљен 1425. митрополитом целе Готије Дамјаном.

³¹⁷ - Његов спомен врши се 30. децембра.

³¹⁸ - Римски цар Нумеријан царовао од 283. до 284. године.

³¹⁹ - Егеја или Ег – приморски град у Киликији, малоазијској области. Под именом Ајаскала сачувао се до данашњег дана.

³²⁰ - Храм, подигнут у част цара Адријана (царовао од 117. до 138. год.). Стари Римљани су имали обичај да подижу храмове у част својих царева; исто тако стављали су статуе царева по храмовима и трговима.

³²¹ - Ливан – гора у Сирији, припада планинском систему који почиње Синајем, па се протеже на север преко Арабије, Палестине и Сирије паралелно са источном обалом Средоземног Мора све до близу Тавре. Ливан сачињава средњи, највиши део овог планинског система.

³²² - Град Ермопољ налазио се у Средњем Египту, на делти Нила (данас Танта).

³²³ - Град Антиној налазио се у Средњем Египту, на супротној обали Нила од Ермопоља.

³²⁴ - Учитељ, красноречивости, беседништва.

³²⁵ - Свети мученик Аскалон чесно пострадао 287. године.

³²⁶ - Манастир Морачу, на истоименој црногорској реци подигао је „Стефан краљ“, син Немањиног сина великог жупана Вукана, 1252. год.

³²⁷ - Житије и Службу њихову написа преподобни Никифор Хијоски и објави у Венецији 1804. године.

³²⁸ - Видети о њима под данашњим даном: Страдање светог мученика Талалеја.

³²⁹ - Указом цара Диоклецијана од 23. фебруара 303. године наређивало се да се хришћанство искорени са свима својим установама и храмовима. Тада је жестоко гоњење отпочело пљачкањем и рушењем од стране војске хришћанског храма у Никомидији, престоници Источне Римске царевине, где је одједном било спаљено двадесет хиљада хришћана; затим су ужаси гоњења захватили Сирију, Палестину, Малу Азију и Египат с Италијом. О свирепости тих гоњења Лактанције пише: „Када бих имао стотину уста и гвоздени језик, ни онда не бих могао набројати сва мучења која су хришћани подносили:... гвожђе се тупило и ломило; убице су се замарали, и радили на смену, по реду“...

³³⁰ - Ради лакшег управљања огромном Римском царвином, цар Диоклецијан је поделио на две половине: Источном је управљао он сам, уз сацаровање цезара Галерија, и живео у Никомидији; а Западној је поставио за цара Максимијана, а за његовог сацара – цезара Констанција Хлора, који је непосредно управљао Галијом и Британијом.

³³¹ - Константин је био једини син Јелене; Констанција је била кћи друге жене Хлорове, Теодоре, од које је Хлор имао и другу децу.

³³² - Тај се монограм састојао из два слова: Х и Р, у коме је прво слово покривало друго.

³³³ - Цар Константин би крштен 337. г. у Никомидији од епископа Евсавија.

³³⁴ - Спомен његов празнује се 28. октобра.

³³⁵ - Издајницима су за време гоњења хришћана називали оне који су из страха предавали незнабошцима свештене

предмете; за Цецилијана се говорило да је гонитељима предао свештене књиге, што није било тачно.

³³⁶ - Новацијани су учили да пале за време гоњења, и уопште оне који тешко, „смртно“ греше, треба примати у општење с Црквом не кроз покајање него кроз поновно крштење.

³³⁷ - Осија, родом из Шпаније, епископствовао преко 50 година; у време Диоклецијановог гоњења прославио се као исповедник Христа. Био епископ у Кордуви. Цар Константин позвао га на свој двор и окружио га љубављу и поверењем. У ондашњем хришћанском друштву било је распрострањено мишљење, да на цара Константина има силан утицај његов љубљени саветник – епископ Осија.

³³⁸ - Арије је богохулно учио да Исус Христос није вечни и беспочетни Бог, није једносуштан са Богом Оцем, и било је времена када Њега није било. Арије је добио образовање у Антиохији у школи мученика Лукијана; поставши презвитер у Александрији скренуо је на себе пажњу својом умном даровитошћу и строгим животом. Горд због тога, није обраћао пажњу на савете и опомене свога епископа Александра; па се није покорио ни сабору, сазваном од епископа, који га је осудио. Осим тога, заводећи клир и народ својом красноречивошћу, он се постарао те је кукољ свога лажног учења посејао и ван граница своје помесне Цркве. Имајући доста присталица, он је упутио изасланство са жалбом многим епископима источних цркава. Тамо је нашао присталице, на челу са Јевсевијем никомидијским, школским другом својим, сродником царевим, и стога човеком утицајним. Јевсевије, престонички епископ (то је било још за време цара Ликинија, коме је Никомидија била престоница) није признао ауторитет суда александриског епископа. У писму Арију Јевсевије је писао: „Прекрасно умујући, жели да сви тако умују, јер је свакоме јасно да створенога није било док није уведено у постојање; а што је уведено у постојање, то има почетак“. Стога се епископ александриски нашао у тешком положају, и он се 318. године реши на крајњу меру: сазва сабор од сто епископа; одлучи од цркве Арија и његове присталице; отера богохулника из Александрије, и

окожном посланицом обавести о томе све цркве. Али ова мера још више распали аријанске спорове и њихов пламен разнесе по целом Истоку. Ствар Аријева је на тај начин изгубила помесни карактер и добила општи црквени значај.

³³⁹ - Никеја, сада бедно насеље Исник, а тада огроман и богат град, главни град приморске области Витиније. Никеја је била везана са морем помоћу језера, те је била подједнако приступачна и с мора и са сува. У Никеји се налазио огроман двораци царски и много грађевина, где су се комотно могли сместити сабрани епископи и клирици, а удаљена је била свега 20. миља од Никомидије, ондашње цареве резиденције.

³⁴⁰ - Спомен св. Првог Васељенског Сабора празнује се 29. маја (видети тамо опширније) и у недељу Св. Отаца пред Педесетницу – Духове.

³⁴¹ - Налазио се недалеко од Никомидије.

³⁴² - Заједно са светим Пахомијем и другима тада би заробљен и продан у Малу Азију и св. нови исповедник Јован Руски, који се слави 27. маја.

³⁴³ - Пострада свети Пахомије на св. Вазнесење 7. маја 1730. године, због чега се његов спомен у Светој Гори и слави тога дана. Његове св. мошти почивају на Патмосу.

³⁴⁴ - Види њихово житије под 3. мартом.

³⁴⁵ - Понт – покрајина, заузимала у старини североисточни део Мале Азије. Сада су то два турска вилајета: Трапезунт и Сивас.

³⁴⁶ - Максимијан цар – управљао од 284. до 305. год. западном половином Римске царевине, а Максимин цар – управљао од 305. до 311. источном половином царевине.

³⁴⁷ - Амасија – у старини главни град Понтиске државе.

³⁴⁸ - Град Коман – удаљен од Амасије четири дана хода.

³⁴⁹ - Магистријан – помоћник управитеља области; имао је на расположењу извештан број војника, са којима га је управитељ обично слао у провинцију да свршава разне послове.

³⁵⁰ - Псал. 26, 3.

³⁵¹ - Свети Василиск пострадао почетком четвртог столећа.

³⁵² - Тачније речено то је рекао византијски хроничар Скилица (из 11. века), кога Кедрин само препричава. Видети о томе: Византијски извори за историју народа Југославије (Византолошки институт, књ. 10), том III, Београд 1966, стр. 51. и 117.

³⁵³ - Словенски цар Самуило, владао у Бугарској и Македонији од 976–1014. год.; грчки цар Василије II Македонац владао Византијом од 976–1025. године.

³⁵⁴ - По неким новијим историчарима то је било 1016. године, али Н. Банашевић (Летопис попа Дукљанина и народна предања, Београд 1971, стр. 189–191) показује исправност старије хронологије.

³⁵⁵ - По сведочанству руског путописца И. Јастребова овај крст св. Владимира чуван је касније у црногорским племенима око планине Румије, код Крајињана, Мрковића и Андравића у селу Микулићи. Видети о томе код Ст. Новаковића, Први основи Словенске књижевности међу Балканским Словенима, у Београду 1893, стр. 229.

³⁵⁶ - Овај запис на сва три језика преписао је и објавио Ст. Новаковић, Први основи Словенске књижевности... стр. 226–227.

³⁵⁷ - Из предговора овога Јована Папе види се да је ту Службу, Синаксар и похвалу св. Владимиру саставио, користећи притом и већ постојеће словенско (српско) Житије и Службу, бивши митрополит Китије на Кипру Козма, који је тада, око 1690. год., заступао Охридског архиепископа и управљао манастиром св. Јована Владимира у Елбасану. После овог првог издања из 1690. год. било је и новијих издања ове „Аколутије“: 1741. год. у Мосхопољу о трошку манастира св. Наума затим 1774. и 1858. у Млецима, итд.

³⁵⁸ - Већ године 1405. подигнута је била једна црква св. Јовану Владимиру у близини града Улциња (на Јадранском мору), у чијој близини постоји и једно место звано Владимирово.

³⁵⁹ - Ова похвала је узета из напред споменуте грчке Службе („Аколутија“), с тим што је понешто изостављено и

исправљено, тј. усклађено према старијем српском предању о св. Краљу Мученику.

³⁶⁰ - Синад – један од старих црноморских градова.

³⁶¹ - Овај град налазио се у старини у северном крају Месопотамије.

³⁶² - Всеслав Брјачиславич, син Брјачислава Изјаславича, кнезовао у Полоцку од 1044. до 1101. године.

³⁶³ - Рано удавање било је обична појава у древној Русији.

³⁶⁴ - Цар Мануил Комнен царовао од 1143. до 1180. године.

³⁶⁵ - Лука Хрисоверг патријарховао од 1156. до 1169. године.

³⁶⁶ - Познато је неколико градова са именом Едеса. Овде се вероватно подразумева Едеса (сада Урфа) у северном делу Месопотамије.

³⁶⁷ - Реч је о Антиохији Сиријској.

³⁶⁸ - Јустинијан I (Велики) царовао од 527. до 565. године.

³⁶⁹ - Спомен њихов празнује се 9. марта.

³⁷⁰ - Хозрој на персијском значи уопште цар. Тај се назив стављао уз име овог или оног цара. У даном случају подразумева се Хозрој I Ануширван, који је владао од 531. до 579. год. Његов унук Хозрој II Парвез (од 590. до 628. год.) заузео Јерусалим 614. год. за време рата са грчким царем Фоком, и однесе у Персију животворно дрво Крста Господњег. Оно би враћено 628. год., када наследник Хозроја II Сироес закључи мир са грчким царем Ираклијем.

³⁷¹ - Дивна гора налазила се у троуглу трију градова: Антиохије, Селевкије и Росе. Манастир светог Симеона видео се из Селевкије и био удаљен од Антиохије 16. километара.

³⁷² - Јефрем патријарховао од 527. до 545. год.

³⁷³ - Домн II патријарховао од 546. до 560. год.

³⁷⁴ - Стратилат значи војвода, војни старешина.

³⁷⁵ - Галатија се налазила скоро у центру Малоазијског полуострва. На северу се граничила Пафлагонијом, на западу Витинијом и Фригијом, на југу Ликаонијом и Кападокијом, на истоку Понтом.

³⁷⁶ - Игемон Максимијан или Максим био најпре управитељ Египта, а затим га Антонин послао у Галатију да гони хришћане.

³⁷⁷ - Град се тај звао Тавија; налазио се у источној Галатији, близу границе с Понтом.

³⁷⁸ - Комит – царски телохранитељ, скупљач пореза за царску касу, градоначелник; али овде се подразумевају војни трибуни, то јест градоначелници.

³⁷⁹ - Свети Мелетије и остали с њим пострадали за Христа у II столећу.

³⁸⁰ - Сада – срески град у Владимирској губернији.

³⁸¹ - Кнез Михаил – син кнеза черњиговског Всеволода. Ово се исцељење догодило 1186. године.

³⁸² - То се догодило 24. маја 1186. год.

³⁸³ - Кандилопалитељ у манастиру, црквењак.

³⁸⁴ - Видети о њима под данашњим даном: Спомен светог мученика Мелетија Стратилата; и: Спомен светог мученика Серапиона.

³⁸⁵ - Видети о њима под данашњим даном: Спомен светог мученика Мелетија Стратилата; и: Спомен светог мученика Серапиона.

³⁸⁶ - Прво и друго обретење чесне главе Светог Јована празнује се 24. фебруара, где се налазе опширно описани ти свети догађаји.

³⁸⁷ - Овог светог Терапонта треба разликовати од истоимених Светитеља који се спомињу 14. и 27. маја.

³⁸⁸ - Острво Кипар – у североисточном делу Средоземног Мора.

³⁸⁹ - Реч је о Диоклецијановом гоњењу, који је царовао од 284. до 305. г.

³⁹⁰ - Свети Дионисије Ареопагит са великом похвалом говори о апостолу Карпу. У својој посланици монаху Демофилу он каже о светом Карпу: Овај муж беше велики по својим врлинама и одликоваше се тако узвишеном чистотом ума, да је поседовао велику способност за боговиђења.

³⁹¹ - Свети Карп пострадао крајем првога века.

³⁹² - По св. Никодиму Светогорцу можда је овде спомен не Алфеја, него Јакова Алфејевог, апостола из Дванаесторице. По С. Еветрадијадису можда је реч о апостолу Јуди и његовој деци: Алфеју, Аверкију и Јелени, који се даље спомињу.

³⁹³ - У разним Синаксарима овај преподобни спомиње се под разним датумима (7. или 24. или 30. маја).

³⁹⁴ - Његово страдање описано је опширније у „Неон Мартирологион“ Св. Никодима Светогорца.

³⁹⁵ - Град Сардис или Сард налазио се у малоазијској области Лидији; у старини био престоница лидијског царства, и био чувен по своме богатству. Ту је било много хришћана, још у време светих Апостола. Сардијска црква спомиње се у Откривењу (Откр. 1, 11; 3, 1–4).

³⁹⁶ - Малоазијска област.

³⁹⁷ - Малоазијска област.

³⁹⁸ - Цар Диоклецијан управљао источном половином Римске царевине од 284. до 305. године, а цар Максимијан западном од 284. до 305. године.

³⁹⁹ - Реч је о светој првомученици Текли, која се празнује 24. септембра.

⁴⁰⁰ - Постоје Житије и Служба његова од непознатог аутора, и издавана је више пута до сада: у Атини 1849. и 1897. године, у Цариграду 1899, у Њујорку 1944, и опет у Атини 1960.

⁴⁰¹ - Спомен његов Црква слави 4. фебруара.

⁴⁰² - Лав Јерменин царовао од 813. до 820. године.

⁴⁰³ - Гордијан царовао од 238. до 244. године.

⁴⁰⁴ - Филип царовао од 244. до 249. године.

⁴⁰⁵ - Коринт – град чувен у старини, на Коринтском заливу у Грчкој.

⁴⁰⁶ - Име Еликонида значи – она која по милости Божјој баца стреле на ђавола.

⁴⁰⁷ - Асклипије – код старих Грка бог лекарства.

⁴⁰⁸ - Диј или Зевс – врховни бог старе грчке вере.

⁴⁰⁹ - Венера или Афродита – богиња љубави и лепоте.

⁴¹⁰ - Минерва или Атина – богиња мудрости.

⁴¹¹ - Дијана или Артемида – богиња лова и покровитељка шума.

⁴¹² - Света мученица Еликонида пострада 244. године.

⁴¹³ - Сматра се да је свети Еладије пострадао од Персијанаца у време њихове најезде на источне покрајине Римске царевине.

⁴¹⁴ - Његово страдање описа Св. Макарије Нотарас (слави се 17. априла) и оно би објављено у „Новом Лимонарију“.

⁴¹⁵ - Његово чудесно житије и подвиге видети под 2. октобром.

⁴¹⁶ - Град Тир – на североисточној обали Средоземног Мора.

⁴¹⁷ - Јевсевије, епископ кесаријски, живео од 268. до 340. године; познат црквени историчар; поставио основе црквеној историји; одликовао се великом ученошћу. Његова дела: 1) „Црквена историја“, у 10. књига, обухвата време од светих Апостола од 324. године; 2) „Живот Константина“, у 4. књиге, представља продужење „Црквене историје“; 3) „Хронографија“. Осим тога има и мањих списа, апологетског, полемичког и егзегетског карактера.

⁴¹⁸ - Теодосије III Адрамитин царовао од 715. до 716. године.

⁴¹⁹ - Исаврија – област у Малој Азији, граничила се са истока Ликаонијом, са севера Фригијом, са запада Писидијом, са југа Киликијом.

⁴²⁰ - Лав III Исавријанац царовао од 716. до 741. године.

⁴²¹ - Валтазар – потомак Навуходоносора, цар вавилонски, познат као нечестив и развратан човек (види: Данило 5, 1–4, 22–23). Он оскврни свештене сасуде Јевреја, опљачкане Навуходоносором из Јерусалима (Дан.5:3).

⁴²² - Манихејство – јерес, постала од мешавине хришћанског учења са начелима Зороастрине вере. Оснивач манихејства Манес био персијски маг. Манес је учио: одувек постоје два независна царства, царство добра и царство зла, која су у сталној међусобној борби; човек се састоји из мешавине добра и зла, и као да има две душе – добру и злу,

које се непрестано боре међу собом. Манихејци су у животу били веома уздржљиви: проповедали су безбрачност и непрекидни пост. Манихејство је било јако распрострањено у трећем и четвртном веку.

⁴²³ - Св. Теодосија пострадала 730. године.

⁴²⁴ - Велики Устјуг – сада срески град у Волгоградској губернији, на реци Сухони.

⁴²⁵ - Град Орлец налазио се на 40. км. од Устјуга.

⁴²⁶ - То је био устјужски намесник, кнез Теодор Црвени.

⁴²⁷ - Видети код С. Евстратиадиса, Агиологон тис Ортодоксу Екклесиас, Атина 1960, стр. 40–41.

⁴²⁸ - Валент царовао од 364. до 378. године.

⁴²⁹ - Грацијан царовао од 375. до 383. године.

⁴³⁰ - Теодосије Велики управљао источном половином римске царевине од 378. до 395. године, а западном – од 393. до 395. године.

⁴³¹ - Овај свети Апостол спомиње се још 8. марта, 5. новембра са Лином, Гајем и другима од Седамдесеторице, и 4. јануара са Св. Седамдесеторицом.

⁴³² - Антонин Пиј царовао од 138. до 161. године.

⁴³³ - Киликија и Кападокија – области у Малој Азији.

⁴³⁴ - Коман – град у североисточном делу Мале Азије, у покрајини Понт.